

Dinu Zarifopol

MOARTEA LUI LEVI

Editura AMARCORD

MOARTEA LUI LEVI

Această carte apare sponsorizată de
FUNDAȚIA SOROS
PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ

© — 1997. Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin
Editurii AMARCORD, str. Dropiei nr. 3, sc. B, ap. 5,
(tel./fax: 056/146.645), 1900 — Timișoara, ROMÂNIA.

DINU ZARIFOPOL

MOARTEA LUI LEVI

— roman —

EDITURA AMARCORD

Timișoara, 1997

Coperta: **Iosif Stroia**

Reproducere după tabloul
Girafă în flăcări (fragment)
de Salvador Dali

MOARTEA LUI LEVI

— ROMÂNIA —

Nota editorului: Acest roman reprezintă volumul al doilea din
ciclul romanesc de mare respirație, intitulat NAUFRAGIUL.
Volumul I a apărut la Editura LORELAY, Iași, 1994.

Mamei mele, omagiu postum!

PARTEA ÎNTEI

(Pagini de Jurnal altercate)

„Când m-am înscris, nu am
putut scrie în plus decât
ce-
ea.”

PARTEA ÎNTÎI

(Pagini de jurnal alternate)

„Cînd ne-am întors, nu ne-a
primit nimeni cu pîine și sa-
re...”

CAPITOLUL ÎNȚI

... *septembrie 1944*: M-am întors la Râmureni. Adică ne-am întors. Zulnia și cu mine. Ne-am întors fiindcă nu aveam unde să ne ducem, fiindcă ne găseam ca într-o insulă cu legăturile spre exterior întrerupte, cu o libertate de mișcare limitată și în această totală incapacitate de a ne orienta un singur punct părea stabil și prezentînd totuși oareșicare coerență, acela fiind punctul de plecare. Cînd nu știi unde să te duci, te întorci acolo de unde ai plecat. Moldova dădea impresia unei grădini peste care a trecut un tăvălug și întreaga vegetație strivită, surprinsă și îngrijorată, căuta timid să se ridice, să revină la viața verticală, la aspirația a tot ce este viu către soare. În noaptea de 23 august, în numai cîteva ore, ceea ce a fost bun a devenit rău și ceea ce a fost rău a devenit bun. Ni s-a spus, în alți termeni, ceea ce episcopul de Soissons i-a spus lui Clovis la botez, să ardem tot ce am adorat și să adorăm ceea ce am ars. Ne-am închinat lui Hitler pînă acum, de acum încolo să ne închinăm lui Stalin, Churchill și Roosevelt, o Sfîntă Treime cu care va trebui să mă obișnuiesc. Mă întreb care însă din cei trei este Sfîntul Duh? În mod firesc pare să fie cel mai apropiat, cel a cărui răsufare o simți în ceafă. Cît îi simți numai răsufarea, e bine. Totul e să nu-i simți și răceala glonțului. Am auzit că s-a lansat moda ca victima să nu mai privească moartea în față, după tipicul clasic al plutonului de execuție, ci să o primească între a doua și a treia vertebră cervicală. Umanitate și economie. Umanitate, fiindcă moartea este instantanee și, economie, fiindcă un singur cartuș ajunge. Stop risipei. Oamenii au cheltuit deja prea mult fier tare pentru carnea moale. Pentru armata română, luată în bloc, operațiunea a

fost o simplă mișcare de exercițiu. Foc înainte! Stînga-mprejur, marș, foc înapoi! Bravos nație! M-am întors la Rămureni, văd, aud, pipăi și nu-mi vine să cred. Caietul acesta gros, virgin, cu scoarțe de mușama neagră, intact, o fericită întîmplare! L-am găsit cotrobăind cu un băț într-un morman de foi rupte, de cărți cu tartajele și legăturile smulse, de resturi neidentificabile, o movilă informă peste care a trecut o ploaie și care s-a uscat repede la soarele, să folosim o imagine, încă viguros al acestui debut de toamnă.

Descifrez în descoperirea caietului miraculos salvat un semn. Îndemnul de a scrie. Poate că în sfîrșit a intervenit ceva care ținea zăgăzuită în mine ceea ce ne-am obișnuit să denumim, uneori în ironie, inspirația. Deocamdată am luat hotărîrea fermă să țin un fel de jurnal, în care să consemnez tot ce, vreodată, va putea reprezenta subiectul unui roman. În această privință, îmi însușesc întru totul definiția fraților Goncourt mi se pare, care spuneau că istoria este un roman care a fost, iar romanul o istorie care ar fi putut să fie! Tocul și penița cu care scriu le-am căpătat de la Draga, care tot nu știe nimic despre Pavel. Cînd ne-am întors, am aflat doar că Pavel se dusesese pentru o zi în oraș, cu toate insistențele Dragăi să nu plece de acasă, și nu se întorsese de două săptămîni. Încearcă numai să te pui cu încăpățînarea unui Sumariotis! După ultimul zvon, dar cată de alege cînd circulă atît de multe ultime zvonuri, un dezertor norocos l-ar fi zărit pe Pavel într-o coloană de prizonieri, ce se îndrepta spre Nord. Noroc că Draga nu și-a pierdut cumpătul și nu face crize de isterie, cum ar fi făcut alta în locul ei. O admir, este o femeie cu capul bine așezat între umeri, cu o ținută demnă și lucidă, hotărîită să accepte viața așa cum este, mai întotdeauna urîtă, rareori plăcută, cel puțin cu dînsa căci n-a prea fost răsfățată. Cerneala violetă de care mă servesc, iertată-i fie culoarea însă n-am găsit alta, am dibuit-o într-un șip pe jumătate vărsat, răsturnat pe podelele din cancelarie lîngă scaunul pe care ședea de obicei Schmidt, atunci cînd își ținea socotelile în registrele moșiei. Un glumeț, scrijelise pe tăblia scaunului cu un briceag ascuțit: „Aici s-a hodinit fundul (dar mai pe moldovenește!) unui vampir fascist care a supt sîngele poporului, nu l-ar mai răbda pămîntul!...“ Urma o semnătură numai din inițiale, erau vreo trei de toată fru-

mușețea, cu înflorituri și ghirlande artistic săpate în lemnul scaunului, care, resemnat și inert prin definiție (parc-ai fi de lemn!), se abținuse de la orice protest împotriva acestei lapidare și plastice însemnări în carnea lui. Locul pe care mi l-am ales ca să scriu este un colț al mesei din sufragerie. Din motive neînțelese, nu fusese urnită din loc. Acoperită de praf, cioburi, țândări, resturi mai mult sau mai puțin nobile, trona în mijlocul încăperii, reproș mut pentru tot ce se întâmplase în lipsa noastră. Până voi găsi un loc mai bun și mai potrivit pentru redactarea jurnalului meu, mă mulțumesc și cu atît. M-am legat față cu mine însumi cu greu blestem, să scriu cel puțin două ore în fiecare zi. Singura libertate pe care mi-am îngăduit-o a fost de a alege cele două ore oricînd în cursul zilei, fără a ține seama de un orar fix. Astăzi, de pildă, trebuie să fie cam două după-amiaza. Spun probabil, fiindcă ceasul meu s-a oprit de o săptămînă fără cauză aparentă, în casă n-am mai găsit nici unul, iar al Zulniei s-a pierdut o dată cu valiza ei. Zulnia mi-a comunicat înțepată că se duce în grădină să-și facă „siesta“, dacă eu am chef să-mi scriu „memoriile“! Pare-se că modestul meu jurnal este pe cale de a face carieră! Nimeni nu-mi poate spune nimic despre soarta credincioșilor mei prieteni, Hit, Hiro și Mus care, după ce m-au însoțit o bună bucată de drum la plecare, m-au părăsit brusc, fără altă explicație decît presimțirea unei călătorii lungi și pline de privațiuni.

... *septembrie 1944*: Ciudată față Zulnia Balasan! S-a comportat admirabil în scurta noastră odisee, în tentativa noastră de refugiu avortat. A suportat cu curaj lipsurile de tot soiul, ce ne sileau să improvizăm cele mai nebănuite soluții. A stat în șa uneori douăzeci de ore în șir, atunci cînd mai speram să răzbim peste munți. Războiul a trecut însă peste noi și ne-a lăsat în urmă. Mîncam o dată pe zi și atunci ca vai de lume. Ne odihneam pe unde apucam, bătînd la porți ce adeseori rămîneau închise. Oamenii nu mai aveau încredere în oameni și fiecare chip străin putea să însemne o primejdie. Dovada nebănuitelor sale calități a dat-o însă atunci cînd, de pe culmea unui deal, a doua zi după plecarea de la Râmureni, la locul hotărît pentru întîlnirea cu convoiul condus de Haralambie Gicu și Schmidt, am asistat amîndoi, din marginea pădurii, martori

disperați și neputincioși, la atacul cu bombe și mitraliere din avioane a mulțimii de oameni refugiați, de vite și cai, de vehicule de tot felul încărcate și supraîncărcate, care se înghesuiau în nori de praf sub arșița nemiloasă a soarelui, în Valea Ursului. Intenționeam să ne alăturăm convoiului, după ce l-am ajuns din urmă pe drumuri și poteci prin care nu se puteau strecura decît doi călăreți fără bagaje. În Valea Ursului, loc strîmt de trecere, flancat de păduri, coloanele de refugiați cu tot avutul lor se aglutinaseră, se împotmoliseră, se străduiau să treacă toate deodată acolo unde nu era loc pentru mai mult de o căruță sau un autovehicul, într-o larmă asurzitoare de vociferări, strigăte, înjurături, blesteme și văicăreli. Din locul unde ne găseam, am căutat în zadar să descoperim, să recunoaștem în masa informă de ființe și lucruri, convoiul atît de bine orînduit cu o dimineată înainte. Cînd au apărut avioanele, erau șapte la număr, nimeni nu le-a băgat în seamă dintru început. Abia cînd au coborît în zbor razant și au tras primele rafale, omenirea aceasta bulucită a înțeles că moartea venea pentru ea din văzduh și că era prinsă într-o capcană fără scăpare. Am privit împietriți masacrul ce a durat doar cîteva minute, dar în intensitatea lui dramatică ni s-a părut o veșnicie, după care avioanele și-au continuat drumul fără ca în conștiința asasinilor înaripați să fi intervenit vreo modificare. Atunci cînd victimele sînt anonime, cugetul ucigașilor este împăcat. Și pentru Zulnia, și pentru mine, această scenă de oroare a războiului era inedită. Cel puțin eu știam totul despre război dar numai în teorie, într-o viziune abstractă a celei mai patente cruzimi și născociri monstruoase a omului. Zulnia n-a vărsat nici o lacrimă, și-a stăpînit oroarea care i se ghicea în pupile. O clipă de slăbiciune a avut atunci cînd a văzut cai înnebuniți de groază și durere, alergînd sau tîrîndu-se cu schije și gloanțele înfipite în carne. Nechezau cînd sfîșietor, cînd patetic, exprimîndu-și cu rudimentarele lor mijloace sonore neînțelegerea față de ploaia de foc și de fier ce se abătuse din seninul cerului asupra șoselei și podului din Valea Ursului. Am încercat s-o smulg pe Zulnia de la această apocaliptică priveliște, însă m-a împins aproape cu brutalitate, strigîndu-mi: „Lasă-mă, lasă-mă, să văd, să aud, să nu uit niciodată . . .“

O iapă roaibă, cu un snop de gloanțe în crupă, cu un ochi scos din orbită, care atârna încă de un lung firicel alb, a venit să moară în apropierea noastră, după un galop pe trei picioare, grotesc și lamentabil. Baltazar și Nora tremurau sub noi, cuprinși de o animalică spaimă, înțelegând parcă ce se petrece. I-am domolit, mîngîindu-i cu vorba și cu palma...

... *septembrie 1944*: O femeie din sat, pe care n-o cunosc, mi-a adus patru ouă proaspete, legate într-o batistă mare, ajurată cam grosolan. Mi-a spus că e de „sufletul lui conu Iorgu“ care i-a făcut cîndva un bine și n-a vrut să primească nici un ban. Am să „împrumut“ niște untură de la Draga și am să-i fac Zulniei surpriza unui scrob. Să nu uit să cer și niște sare. Unde mai pui că am descoperit într-o căldare la bucătărie niște farfurii murdare, dar, mare mirare, întregi! Draga s-a oferit din toată inima să ne găzduiască, însă de comun acord, Zulnia și cu mine, am hotărît să rămînem la Curte. Deocamdată, nedezmeticit cum sînt, totul mi se pare un fel de joacă de Robinson, care își înjghebează pe îndelete o gospodărie din resturile și generozitatea epavei. Curtea din Rămureni dădea într-adevăr impresia unei uriașe epave eșuate. N-am vizitat încă cu de-amănuntul fiecare odaie, dar ce ne-a fost dat să vedem pînă acum ne-a edificat pe deplin și cu privire la restul casei. Peste tot jaf, distrugere oarbă și batjocură! În mai puțin de trei săptămîni toate așezările vieții mele s-au prăbușit ca un castel din cărți de joc suflat de nerăbdarea unui copil dornic să-și construiască altul. Dar eu, eu, ce voi putea construi pe ruina vieții mele?

... *septembrie 1944*: De cîteva nopți se aud zgomote, tropăituri, bufneli, murmure înfundate, mă rog agitație insolită, febrilă, clandestină, în jurul casei. Dimineața, găsim una sau cîteva mobile înapoiate pe furiș, într-o stare mai mult sau mai puțin jalnică. Canapele cu telurile desfundate, atîrnînd ca mațele unui cadavru indecent, mese și scaune văduvite de cîte un picior, oglinzi ciobite, dulapuri fără rafturi și cu ușile atîrnînd în cîte o balama, servicii de masă desperecheate și înjumătățite, lenjerie de pat murdară, în sfîrșit, tot ceea ce conștiința celor care și le apropiaseră îi împingea să le restituie măcar în parte, după întoarcerea stăpînilor fugiți. Hambarele și coșerele sînt goale. Pivnițele la fel. Nici măcar șoare-

cilor nu le-a rămas mare lucru, un soi de praf amestecat cu puține boabe. Baltazar și Nora, singuri în imensitatea grajdului, au slăbit îngrijorător. Nu am ovăz să le dau și nici altă hrană mai consistentă. Cît îi ziua de lungă îi las să pască în țarc o iarbă galbenă, trecută și măcinată de copite. Îi observ cum mestecă în silă și, cînd mă văd, se apropie de mine într-un trap mic și obosit, sperînd că palma mi se va deschide cu vreo bucățică de zahăr în ea. M-aș fi lipsit ca să le-o aduc lor, dar n-am găsit încă nicăieri și nu îndrăznesc să îi cer Dragăi zahăr pentru cai. Mi se rupe inima. Cănachiță, care a apărut ieri pentru prima dată la Curte după înapoierea mea și care se ferește să-mi spună pe unde a stat ascuns, zice că prădăciunile sînt opera țiganilor din Băhnița. Îi este rușine pentru gospodarii satului și îl înțeleg. Ce și-or fi zis: dacă averea boierească tot va cădea pe mîna țiganilor, de ce să nu ne înfruptăm și noi cu cîte ceva, cît de cît, măcar o amintire din casa și acareturile pe lingă care am trecut de atîtea ori și nu știam nici cum sînt orînduite odăile!

Nu-l contrazic, mai ales că e destul de descumpănit, nu știe dacă mai este primar sau nu. S-ar zice mai degrabă că nu, de cînd niște tinerei l-au expulzat fără multe fasoane din clădirea primăriei, apostrofîndu-l drept unealtă antonesciană și slugă boierească. Ade-vărat este că nimeni nu mai știe bine ce este și ce nu este în Moldova acestor zile, în care autoritatea veche nu mai există iar una nouă nu s-a înscăunat încă. Puținii oameni cu care te întîlnești se uită bănuitori la tine și par și ei mirați că au avut îndrăzneala să-și părăsească casa și să se aventureze într-o lume cu ierarhia abolită. E ca și cum lumea ar asista la facerea lumii și nu știu încă încotro să-și îndrepte pașii șovăitori. Nu cunosc ce-o fi prin alte părți, însă la Râmureni satul pare închistat, închis în el însuși, bănuitor și nedumerit. Cîmpul treierat astă-vară e și acum nearat. Sfecla și păpușoiul, rămase de paragină, își așteaptă rîndul. Sînt complet dezarmat. Nu am cu cine lucra, nici inventar, nici oameni. Inventarul viu și mort al moșiei este pierdut. Cît n-a fost furat, irosit, distrus, zace în Valea Ursului, în cimitirul unde fierul și carnea s-au înfrățit în moarte sub urgia focului de sus.

... *septembrie 1944*: Notele acestea zilnice, neapărat zilnice sub grea osîndă, sînt ca un fel de scrisoare pe care aș adresa-o unui

necunoscut cu intenția de a-l informa asupra stării mele de spirit și a întâmplărilor mai de seamă legate de evenimente zguduitoare. O scrisoare care nu va fi pusă niciodată la poștă, dar care mă debarasează de torentul sentimentelor contradictorii ce mă frământă, mă silește să pun oleacă de ordine, mă ajută să gîndesc coerent prin mijlocul acesta al înșiruirii ideilor pe hîrtie. Una e să simți și alta e să scrii ce simți! Pînă acum nu manifestam un entuziasm deosebit pentru aceia care își compun cu migală jurnalul și nici nu gustam prea mult un asemenea gen de literatură. Dacă se spune că vorba i-a fost dăruită omului ca să-și poată ascunde gîndurile, reflecție amară, tot astfel mi s-a părut în trecut că jurnalul este doar mijlocul de a minți, de a prezenta o imagine falsă a persoanei tale, de a fi indulgent cu tine și sever cu ceilalți, de a strecura pe nesimțite elogiul la comportarea ta, de a te pune în valoare uzînd de modestie. N-am crezut în sinceritatea celor care țin jurnal și vorbesc despre ei și contemporanii lor. Treptat m-am văzut silit să-mi revizuiesc părerea. Atunci cînd ești bolnav sufletește, așa cum sînt eu acum, jurnalul e un soi de terapeutică, de pilulă amară dar necesară. Nici prin cap nu-ți trece să mai mistifici adevărul în favoarea ta. Dimpotrivă, împingi bisturiul cît mai adînc și încerci să elimini tot ce e putred cu propriile-ți mîini!

Azi-dimineață, Zulnia și cu mine ne-am dus la mormîntul lui moșu Iorgu. Este pentru prima oară că o facem după întoarcerea noastră. Am rețrăit amîndoi, cu aceeași intensă emoție, clipele acelei ceremonii barbare cînd, fără slujbă și preot, într-un sicriu improvizat, nescăldat și neras, fără să fi trecut răstimpul cerut de datină, l-am pus în pămînt pe Stăpînul Rămurenilor, ultimul stăpîn adevărat. Am fost ajutați de doi oameni bătrîni din sat care mormăiau, indignați de asemenea sacrilegiu. Nu au acceptat să-mi dea o mîină de ajutor decît după ce le-am explicat, convingîndu-i, că tot mai bine e așa, decît să-l lăsăm să putrezească în pat, la cheremul batjocurii primilor necredincioși veniți. Zulnia adusese o Biblie din care a vrut să citească, însă bătrîni satului nu i-au îngăduit, spunînd că treaba asta nu se cade a fi făcută decît de un bărbat, dacă nu de preot. Atunci am ales și am citit la întîmplare cîteva versete din Noul Testament, îngenunchiați cu toții în jurul

scîndurilor negeluite și sumar încleiate, în care zăcea rigid leșul Stăpînului. Ne-am ridicat cu genunchii înverziți. Am făgăduit, bineînțeles, moșnegilor neliniștiți, că la întoarcerea pe aceste meleaguri vom reface slujba îngropăciunii cu trei preoți și cu dezlegare de iertăciune de la Sfînta Episcopie. Zulnia venise cu un braț întreg de flori de cîmp proaspete. Am găsit un buchețel modest, uscat, sub crucea lui moșu Iorgu. Cine s-o fi gîndit la el în aceste zile de mare tulburare și fierbere? Cine să-și fi exprimat astfel regretul pentru dispariția acestui om închis, solitar, orgolios și aprig? Am uitat să menționez că nu am putut deschide cavoul familiei, așa încît, deocamdată, moșu Iorgu își petrece veșnica odihnă într-o groapă săpată în apropiere, tot din curtea bisericii, însemnată doar cu o cruce simplă, cruce pe care Zulnia notase cu smoolă inițialele și data decesului.

Încă nu am văzut ruși!

... *septembrie 1944*: Am văzut ruși. Erau trei într-o căruță la care era înhămat un cal scheletic, care abia își mai trăgea sufletul și din zece în zece metri se oprea ca să răsufle, scoțînd din plămîni niște horecîituri impresionante. Unul din ei era un exemplar magnific, un cazac cu o bonetă de astrahan căptușită cu stofă roșie, lung de aproape doi metri, cu cartușierele încrucișate pe piept, așa cum îl admiram pe Michel Strogoff în pozele din volumul mare cu co-perte aurii, volum ce stătea cot la cot cu colecția întreagă din acele *Aventures et voyages extraordinaires* care m-au încîntat atîta pe la nouă-zece ani. Un puști din sat a venit într-o fugă să mă prevină că rușii caută cai. Abia a terminat puștiul ce avea de spus, că Zulnia s-a făcut nevăzută. I-a luat pe Nora și pe Baltazar din grajd și i-a trecut peste Turbata, sub rîpa Hărmăneștilor, printre sălciile de la budăi. Rușii au cumpănit o vreme la capătul aleii de brazi, după care au luat-o domol în trapul leșinat al gloabei lor, pe drumul ce duce la Goldani. Drept să spun nu mi-a fost la îndemînă deloc și mi-am făcut semnul crucii ușurat cînd i-am văzut îndepărtîndu-se, cu teama să nu-i văd răzgîndindu-se. Nu înțeleg ce i-a determinat să nu se îndrepte spre Curte și să schimbe direcția. Mă întreb acum dacă nu cumva cei trei vlăjgani nu lucrau pe cont propriu, fiind dintre acei vagabonzi prădalnici ce însoțesc de obicei

marile armate și ciugulesc din urmă mici sau uneori chiar mari avantaje personale de pe urma războaielor? Am stat la pîndă după unul din stîlpii de piatră de la poartă pînă i-am pierdut din vedere și abia după aceea am plecat în căutarea fetei.

După apusul soarelui, care acum amurgește mai devreme, Zulnia s-a înapoiat îmbujorată de emoție și surescitare. Mi-a spus că vrea să doarmă cu caii în ascunzătoarea pe care și-o alcătuisese într-un desiș. M-am opus și am trimis-o să doarmă la Draga. Oricum acolo e mai ferită, Curtea fiind mai bătătoare la ochi pentru eventualitatea că se vor înmulți rușii în regiune. Cu caii m-am culcat eu, într-un culcuș de fîn în care m-am înfundat cu voluptate. Noaptea era călduță, înstelată și n-am ațipit decît foarte tîrziu. Veghea pe care mi-o impunea neliniștea, nesiguranța, atîtea întrebări fără răspuns, mi-a însoțit-o lătratul cîinilor din sat, lătrat de rutină a cine știe căror comunicări și informații și nicidecum acel lătrat agresiv ce denotă o prezență străină satului. În această dispoziție am adormit și m-a trezit devreme roua umedă și rece. Dormitul afară, în fîn, toamna, nu mai este pentru vîrsta mea. Mă simt pătruns tot de frig și mă mișc repede, ca să mă dezmoțesc. Caii se uită la mine și nu pricep ce m-a apucat. Nora se apropie și așteaptă să o mîngîi. O nouă zi se naște. Ce cuprinde oare fila ei încă albă și neîntoarsă?

...septembrie 1944: În realitate sîntem izolați, ruși de țară și de restul lumii, pe o insulă după ce a trecut uraganul, fără ca noi să fi fost chiar în drumul lui. Nu primim și nu putem transmite vești. Comunicațiile, de orice fel, sînt întrerupte. Nu depindem de nici o autoritate, nu sîntem supuși sau apărați de nici o lege, e de mirare că fărădelegile nu sînt mai numeroase și mai spectaculoase. Mai apare din cînd în cînd cîte unul din cei plecați și tăbărim pe el după noutăți. Dar cum încă nu s-a înapoiat nimeni din afara cercului, se dovedește tot atît de neștiutor ca și noi. Zulnia recuperează. O surprind adesea rîzînd. Tinerețea este mai puternică decît mizeria fizică și morală, decît incertitudinea și primejdia care, totuși, dăinuie ca o aripă de doliu pe cerul senin al acestei toamne furtunoase, probabil ultima toamnă de război. O văd înnegurîndu-se la față numai cînd aduce vorba despre generalul Balasan. O podi-

desc lacrimile. Îmi spune apoi că nu are presimțiri rele și că presimțirile sînt inerente legăturilor dintre părinți și copii. „Dacă s-ar întîmpla ceva rău cu tata, aș ști, neapărat aș ști, aș simți acest lucru în adîncul ființei mele...” Discutăm despre premonițiuni și alte fenomene oculte. Îmi adun și etalez toate amintirile pe care mi le-a lăsat cartea doctorului Charles Richet, voluminosul lui *Traité de Métapsihique*. Zulnia, cu mîna în poala Dragai care croșetează fără încetare, ca un soi de anestezic mecanic, mă ascultă cu atenție și uneori chiar cu încordare în timp ce dizertez despre om și necunoscut, despre ceea ce înțelegem, despre ceea ce nu înțelegem dar am putea înțelege și despre ceea ce cu adevărat este de înțeles. Draga mă întreabă dacă doi oameni care se află departe unul de celălalt pot să-și facă unele comunicări. Mi-a spus că l-a visat pe Pavel că se afla într-o mare, că nu era o mare adevărată, ci o mare de oameni cărora nu li se vedeau decît capetele, că el își flutura mîna în semn de adio în timp ce se pierdea în mulțime și că, în vis bineînțeles, l-a auzit strigînd-o și cerîndu-i implorator să-l scape. După care s-a trezit nădușită și cu palpitații. I-am spus părerea mea, în sensul că în anumite împrejurări, cînd sensibilitatea nervoasă ne este ascuțită la maximum, cînd gîndurile celor doi sînt concentrate în aceeași direcție, nu este exclusă posibilitatea unei astfel de comunicări. Și mai ales în timpul somnului, cînd sînt eliminate alte preocupări secundare ce distrag subiectul în stare de veghe. „Mă gîndesc mereu la tata, ne spune Zulnia, înainte de a adormi cu dorința ca să-l visez, dar n-am reușit pînă acum să-l captez... În general dorm fără vise, sau nu-mi aduc aminte dimineața deloc să fi visat și-mi pare tare rău...”

Deunăzi a fost Duminică și am fost invitați de Draga la prînz. S-a dat peste cap ca să ne ofere o masă ca pe vremuri. N-a trecut nici o lună de cînd oaza Rămurenilor a fost pustiită și pămîntul Moldovei siluit de pecinginea războiului și am ajuns să-l utilizez pe „ca pe vremuri” ca un termen necesar pentru a exprima două stări total diferite, cea a trecutului foarte apropiat față de prezent. În timpul mesei, atît Zulnia, cît și eu, ne-am străduit să abordăm tot felul de subiecte de conversație care să o distreze pe Draga și să o mai abată de la fixația pe care am impresia că o face în legătură

cu dispariția și soarta lui Pavel. Draga nu ne ascultă. Se mișcă, ține ochii deschiși, dar pare pierdută într-o visare interioară, într-o lume aparte. Doar miinile ei îndeminate se conduc singure cu acel instinct al berzelor care în fiecare primăvară le îndrumă spre același cuib. Pînă la urmă nu mai rabd și o întreb dacă știe ceva despre Pavel? Clatină din cap fără să ridice ochii, fără să lase lucrul, fără vreo manifestare deosebită.

După cîteva momente de absență, revine printre noi și se comportă din nou normal, cu aceeași blîndețe și solitudine față de musafirii ei. Este o ființă enigmatică, prea puțin expansivă, ce-și interiorizează toate simțămintele, dar pe care te poți bizui la nevoie și care îți insuflă curaj prin ținuta ei demnă și rezervată. Deși este puțin probabil, din cîte știu, să fi primit o educație în acest sens, calitățile ei sînt innăscute și raporturile ei cu oamenii nu sînt rezultatul nici unui calcul sau poze.

Cînd am plecat în refugiu, acesta este singurul termen pe care îl am la îndemînă ca să desemnez ciudata noastră escapadă, am luat opt sute de mii de lei din casa de fier a moșiei. Aceștia erau toți banii lichizi din casă, deoarece nu vîndusem încă nimic din recolta anului. Din tot ce adunasem în hambare, acum nu este nimic, astfel încît ce a mai rămas din această sumă reprezintă unica mea sursă materială. O sută de mii i-am dat lui Marie-Rose cînd ne-am despărțit și două sute de mii lui Schmidt pentru cheltuielile curente ale convoiului, bani din care e puțin probabil că voi putea recupera ceva, chiar dacă convoiul a fost distrus în hecatomba din Valea Ursului. Nu este Schmidt omul care să se întoarcă și să restituie ceva din suma pe care sînt convins că a păstrat-o intactă. Nu a avut timp să cheltuiască din ea. Dar, vorbesc poate cu păcat, poate că nici Schmidt nu mai trăiește și atunci... Adevărat este că nu știu nimic cu privire la soarta lui Schmidt, la aceea a convoiului, după cum nu știu nici despre Marie-Rose care s-a suit în cupeu fără nici un cuvînt sau gest de adio. Ultima imagine despre dînsa este chipul său împietrit dincolo de geamul portierei.

Cînd am vrut să ne luăm rămas bun de la Draga, spre seară, a încercat să ne rețină la cină, cred că singurătatea o demoralizează, însă Zulnia nu a acceptat să mai întîrziem. I-am propus atunci să-i

dau niște bani, să o ajut după posibilitățile mele de moment. Ne-a petrecut pînă la poartă, înaltă, subțire, străvezie. Și-a pus mîna cu degete subțiri, ca de copil, pe brațul meu:

— Mulțumesc, Vincent, nu pot... nu pot să primesc... De altfel, pentru nevoile mele îmi trebuie atît de puțin, de cînd Pavel nu e acasă...

Glasul i se întrerupe. Simt năvala lacrimilor.

— Bine, dar acum multe s-au schimbat... moșu Iorgu a murit...

Draga mă privește muștrător. Mă simt jenat.

— Pentru mine nu-i nici o schimbare... Viu, domnul Sumariotis nu a vrut să știe că exist, nu cred să-și fi modificat părerea acum... În orice caz, eu nu am dreptul să gîndesc altfel...

— Știi eu Draga, faci cum crezi, i-am răspuns, oricum ■ parte din avere îi revine lui Pavel, moșu Iorgu nu a lăsat testament, sau dacă a lăsat, zace acum prin cine știe ce morman de gunoi...

— Asta-i treaba lui Pavel. Cînd se va întoarce vei discuta cu el și va hotărî singur cum e mai bine. Nu-mi purta de grijă, Vincent... Îți mulțumesc încă o dată, am să mă descurc singură... am mai făcut-o și altă dată!

Ne-am întors la Curte printr-un sat tăcut și mohorît, masa excelentă servită de Draga ne răscolise amintiri recente, nostalgii prezente și îngrijorare pentru ziua de mîine.

... *septembrie 1944*: Iorgu Sumariotis a lăsat testament. Un plic mare, galben, cu rotocoale de ceară roșie în care apăsase inelul lui de aur cu piatra de onix gravată cu inițialele lui Pavel Sumariotis, tatăl său de la care îl moștenise. Trebuie să spun că atunci cînd l-am înmormîntat pe moșu Iorgu nu am avut cutezanța să-i scot inelul din deget. La deshumare, băieții lui vor decide cu privire la soarta inelului. Zulnia a descoperit plicul pe care moșu Iorgu scrisese cu scrisul său mărunț și aplecat: „În acest plic se găsesc înscrise ultimele mele voințe și va fi deschis în prezența celor trei fii ai mei, pe care îi rog să le respecte întocmai“.

De neînțeles, dar odaia lui moșu Iorgu, încuiată de mine cu cîteva clipe înainte de plecare, a rămas neatinsă. Nimeni n-a îndrăznit să spargă ușa, să profaneze încăperea în care Stăpînul a

trăit și a murit, necum să cotrobăie prin lucrurile lui care se aflaseră încă sub ocrotirea amintirii sale. O teamă superstițioasă probabil îi ținuse în frâu. Se temeau de el și mort, poate mai ales că era mort. Nu fiindcă ar fi fost un om rău, ci fiindcă fusese un om drept. Există un anumit simțămînt al dreptății, pe care îl respectă și ticăloșii. Ar trebui să adaug, uneori!

Zulnia a fost aceea care a insistat mai mult și am pornit amîndoi într-o după-amiază să cercetăm casa și să inventariem ceea ce a putut scăpa vandalismului sau fusese înapoiat pe căi anonime într-o stare mai mult sau mai puțin de plins.

— Hai Robinson, mă îndemna Zulnia, hai să explorăm insula... Cu Vineri pe urmele tale nu-ți fie teamă. Vom face descoperiri epocale și ne vom îmbogăți.

Am pornit-o, Zulnia înarmată în derîdere cu un băț, eu încheietor de pluton, deschizînd ușă după ușă, vizitînd cameră după cameră, metodic, de la un capăt la celălalt al conacului, întii pe partea dreaptă și apoi refăcînd drumul pe partea stîngă a coridorului cel lung ce împarte casa în două ca linia ideală a ecuatorului pămîntului.

În odaia Pretendentului, fostul salon albastru, pianul zăcea dezmembrat. Miini brutale și nemiloase îi cotrobăiseră în tainele interiorului, golindu-l de mațe ca pe o găină înainte de a fi pusă la frigare. Tot mecanismul lui delicat fusese sfișiat cu acea nerăbdare a barbarului care nu respectă nimic, în afară de ceea ce îi poate fi util în mod direct și imediat. Țigarii lăutari de prin împrejurimi s-au aprovizionat cu coarde, ciocănele și alte asemenea părțile din pian, pentru dibelele, ȕimbalele și cobzele lor. Nevinovat și nefericit instrument, clapele tale au răsunit ultima dată impulsionate de degetele neexersate ale lui Trott v. Keller în seara ajunului zilei cînd toată suflarea Curȕii s-a împrăștiat ca păsăretul din poiata în care a pătruns un șobolan flămînd. Ne-am strecurat așa, din odaie în odaie, Zulnia cu o exuberanȕă forȕată, contrazisă de lacrimile reȕinute de gene, căreia nu-i repugna murdăria și se căznea să izoleze și să pună deoparte, alegînd tot ceea ce mai putea fi folosit indiferent în ce scop.

Cele trei volume ale *Divinei Comedii*, ilustrate de Gustave Doré, zac răvășite dar aproape intacte. Doar copertele legate în piele verde au fost smulse, pentru Dumnezeu știe ce destinație domestică. Le-am așezat pe canapeaua cu îmbrăcămintea tăiată cu cuțitul în căutarea probabilă a unor comori ascunse, în așteptarea unor vremuri mai bune. Zulnia se întreabă mereu dacă la Vișoieni o fi tot la fel? Nu știu ce să-i spun: poate coana Vetuța n-o fi lăsat casa vraște ca la Rămureni și prezența ei să fi împiedicat jaful și distrugerea. Aceasta nu-i decît o ipoteză, ipoteza mea ca s-o consolez pe Zulnia, în care nu prea cred și care e cea mai puțin probabilă. În investigațiile inițiate de Zulnia, aproape toată treaba o las în seama ei. Eu mă deplasez prin casa pe care n-o mai recunosc, ca o fantomă însuflețită potrivit regulilor imuabile, în plină zi. Evoc la fiecare pas o lume care, fără să prezinte simptome de boală, a murit subit datorită unui șoc emoțional prea puternic. Ochii mei rețin epilogul unui veac muribund încă de la începutul lui. Secolul meu a început să moară încă de la 2 august 1914, cînd Puterile Centrale, în dorința de a salva un anumit fel de viață, i-au precipitat sfîrșitul în cele două uriașe focuri de artificii aprinse în mai puțin de cincizeci de ani. Mă simt copleșit de o aprigă dorință de a scrie o carte în care să descriu această lume și sfîrșitul ei, fiindcă am fost un martor contemplativ al agoniei sale. Un roman. Un roman cu o putere de evocare covîrșitoare, care să ajungă celebru a doua zi după publicare. Cunoscut și cerut de toată lumea. Trecut din mîna în mîna. Căutat. Smuls din rafturile librăriilor de mîini frenetic agitate. Am trăit într-un loc și într-o epocă ce merită să nu fie uitate și amintirea lor să fie păstrată măcar într-o bibliotecă. Astăzi, însă, totul mi se pare foarte ciudat. E ca și cum ar fi intrat în vigoare faimosul decret anarhist, alcătuit doar din două articole lapidare. Articolul întîi: „Începînd de azi nu mai există nimic“. Articolul al doilea: „Pentru punerea în aplicare a articolului întîi nu se însărcinează nimeni“.

Voi avea oare perseverența și răgazul să desăvîrșesc această chemare? Dar harul? Îl am oare? Sau totul se va termina ca pînă acum: proiecte, multiple începuturi părăsite și reluate, apoi abandonate din nou și îngropate în cartoanele dosarelor?

... *septembrie 1944*: Baba Maranda, bucătăreasa noastră cu imemorabile state de serviciu la Curte, s-a întors într-o bună zi, aducînd cu dînsa o zestre importantă, vreo cincizeci de păsări de toate soiurile și de toate vîrstele, cu care apucase să se adăpostească în capul satului la un neam, înainte de potop. Ca spre un Ararat care se înălța din vîltoare, s-a îndreptat cu arca ei de orătării din nou la Curte, după ce stătuse ascunsă ca nu cumva să fie trasă la răspundere pentru fidelitatea ei față de stăpînii de ieri. În bătătura moartă a Curții au revenit zgomotul și mișcarea. Am hotărît, după un consiliu la care a participat atît Zulnia, cit și Baba, că simbătă ne apucăm de curățenie mare la Curte. Cu cîteva fete pe care le-a dibuit Draga în sat și încurajate de ea ca să ne dea o mîină de ajutor, sub supravegherea Zulniei și a babei Maranda, vreau ca la Curte, chiar dacă domnește sărăcia, măcar să domnească și curățenia. Vorba ceea, sărac da' curat! Menu-urile s-au ameliorat prin sacrificarea cîtorva înaripate și printr-o timidă dar constantă reluare a schimburilor alimentare cu satul, cit și mai ales prin intervenția eficientă și pricepută a babei Maranda. Zulnia se întreamează văzînd cu ochii și eu trec adesea pe la bucătărie, unde ridic capacele și-mi las nările gîdilate de aburul premonitoriu.

A fost o mare izbîndă pentru noi și o sărbătoare, atunci cînd Draga a primit să prînzească la Curte. Fără să o mărturisească fățiș, se simte tare singură. Îi descopăr nervozități nebănuite. O apasă tot mai mult absența inexplicabilă a lui Pavel. Cum aria de distrugerii, printr-o ciudată întîmplare, nu a cuprins și ghețaria, rezerva de gheață de anul trecut destinată să ne ajungă pînă la iarna următoare este intactă. Baba Maranda s-a întrecut pe sine în aceste împrejurări și a confecționat o înghețată de vanilie în cinstea Dragăi. Cu acest prilej mi-am dat seama că baba Maranda, al cărei spirit de prevedere este vădit remarcabil, nu a plecat cu mîina goală de la Curte și printre cele salvate de înțelepciunea ei au fost și cîteva batoane de vanilie. Cinste ei!

... *septembrie 1944*: Spuneam că am găsit odaia lui moșu Iorgu așa cum am lăsat-o, cu amprenta trupului lui în patul nefăcut! După trei zile în care apa și măturoiul nu au șomat, acum întreaga casă se prezintă satisfăcător. Din încăperi s-au scos munți de gunoaie,

căroră li s-au dat foc în spatele bucătăriei de vară, după o ultimă triere efectuată de Draga și Zulnia. După o superficială cercetare, odaia lui moșu Iorgu am lăsat-o neatinsă, testamentul l-am pus la loc în sertar, vrafurile de scrisori le-am reșezat nedesfăcute în cutiile din care fuseseră scoase, cu toată curiozitatea manifestată de Zulnia, și am încuiat din nou ușa pînă la revenirea băieților; aceștia vor hotărî după voia lor. Mi-am îngăduit să iau un singur lucru, o armă de vînătoare englezească și cîteva cutii de cartușe.

CAPITOLUL AL DOILEA

La intervale capricios repartizate, cite o pală de vînt răscolește un praf negru, mărunț, care-i rănește ochii, îi umple gura cu gust de țărină uscată, scirboasă, îi înfundă urechile și nasul cu o pulbere fină, îi acoperă veșmintele și încălțările cu un strat subțire, tenace, împrăștiat uniform peste întreaga lui ființă. Se gîndește că dacă drumul acesta nu ar avea sfîrșit, ar pieri înecat în praf, copleșit de praf, înăbușit de praf, așa după cum unii mor înecați sau înghețați, sau supți de mîlul vorace.

Cu capul gol și ghetele legate cu sfoară, Levi Bruckner pășește îndesat, cu o pornire aprigă, fără opriri sau ezitări, peste miriști, peste ogoare de curînd boronite și lăsate apoi în paragină. Ocolește satele, așezările oamenilor cînd îi ies în cale. Se călăuzește după direcția șoselei naționale care, în indiferenta ei imobilitate, îi indică mereu ținta. Amiaza se apropie și nici țipenie de om. Dacă n-ar fi fost vîntul și praful răscolit, ai fi zis că natura în care se mișcă este un decor de uriașe fotografii colorate. Ici-colo, cite o fîntină cu cumpănă își înalță silueta liniară, alcătuită din unghiuri ascuțite. Fîntînile sînt semnal pentru popas, dar Levi nu are nevoie de odihnă în marșul său forțat. Cu mintea este deja mult mai departe de locul în care trupul său se deplasează cu stîngăcii de broască testoasă. Niciodată n-a dorit mai tare ca prin puterea voinței sale să poată înfrînge legile ce îl țin prizonier al carcasei fizice, tributar neputinței de a se deplasa instantaneu în spațiu după voie. Omul a cărui gîndire pozitivă îi interzicea să viseze, se pomeni o clipă sperînd că ar putea să-i crească aripi deodată. Aceeși carte slinoasă îi era tovarăș de drum. Tovarăș de drum! Tovarăș! Cuvîntul îi cînta

în suflet o melodie mîngîioasă ca o adiere de zefir pe arşiță. Nimic altceva decît soare, vînt și praf. Uruitul neînterupt al tancurilor se pierduse undeva către miazăzi, uruitul avioanelor de luptă undeva în văzduh. Războiul cu zgomotele lui se îndepărtase. Războiul mergea către sud și vest, Levi către nord și est. Levi simțea că limanul pentru el este aproape, că în limbaj omenesc puțini kilometri îl mai despart de el, fiindcă limanul pentru Levi era un punct infim dar bine stabilit pe harta viitorului lui. Viitorul lui acolo avea să se deruleze și nu în altă parte. Pînă atunci nici nu vrea să se gîndească la el. O exaltare îl cuprinsese pe Levi în ultimele zile. Ajunsese la paroxism, în ultimele ore. Tancurile sovietice eliberatoare înaintau vertiginos, cu un elan pe care și-l luaseră încă din Urali sau poate de mai departe, din cîmpiile Asiei. Cine ar mai fi putut să le pună stavilă, cînd veneau ca să aducă Europei eliberarea și libertatea de care avea atîta nevoie, de care era atît de însetată, de care fusese lipsită din primele zile cînd fascismul și hitlerismul își ridicaseră hidoasele capete de mort din ruinele lăsate de măcelul anterior?

În urma tancurilor victorioase, naziștii și toate slugile lor mușcau țărîna și căutau găuri de șarpe în care să-și îndese slăbina lor puturoasă. Acum sosea însă omul cu obrajii scofilciți, cu ochii arzători de încredere nezdruncinată în lumina noului răsărit, cu pielea aderînd pe oasele care nu tolerau nici un pic de grăsime, cu miini de inchizitor și glas de profet.

Atît de mare era bucuria acestor clipe, încît Levi extirpă din amintire imaginile dureroase ale fugii sale din odaia Wandeï, părăsind femeia care i se oferea ca un hoț ce evadează fără să privească înapoi, într-un moment de neatenție a gardianului. Pe Wanda nu o mai văzuse și nu dorea să o mai vadă. Fusese singura lui slăbiciune și îi era rușine. Se lepăda prin uitare, dar uitarea nu venise pînă acum. Abia de aici înainte simțea că va reuși să se apere în chip eficace împotriva a tot ce însemnase Wanda în ultimul an pentru el și de absurdul planurilor pe care le eșafodase în legătură cu ea, ca și cum o femeie, oricare ar fi fost, ar fi putut găsi loc în vastitatea sarcinii ce îi stătea în față și de care nu se îndoise nici o

clipă și pentru care se pregătise în toată această vreme cînd însăși viața lui era pusă mereu sub semnul întrebării de la o zi la alta.

În această stare de spirit, eliberat de balastul amărăciunii, de coșmarul trecutului alungat de zorile anunțate de tancurile armatei roșii, Levi Bruckner, care nu cîntase niciodată, fredona. Mergea fără încetare, obosit dar vesel, și fredona, unică și singulară satisfacție pe care și-o acorda ca un acompaniament sonor pentru avîntul de care se simțea însuflețit. În liceu fusese scutit de la cor. Scutit, fiindcă era afon. În fiecare toamnă, profesorul de muzică, bețiv și muieratic, cu o vîrguță de alun în mînă, recruta și repartiza vocile pentru corul bisericii liceului din oraș, a cărui faimă depășise fruntariile județului. Corul cînta colinde de Crăciun și cîntece patriotice la fiecare sărbătoare națională, cu care ocazie era preamărită vitejia eroilor neamului și gloria dinastiei. Nici cu eroii, nici cu dinastia, Levi nu se avea bine. Îi disprețuia în egală măsură. Pe eroi fiindcă slujiseră dinastia, dinastia fiindcă se hrănise cu sîngele și carnea eroilor, din imbecilitatea cărora își rotunjise averile și renumele. Levi nu cunoștea alți eroi decît pe aceia care slujeau cauza poporului, cauza dreaptă a clasei muncitoare, cauza exploataților, a proletariatului înjosit și umilit de burghezi și militari. Degetele profesorului erau galbene de tutun ca și clapele pianului dezacordat din sala de festivități unde avea loc verificarea aptitudinilor muzicale ale atîtor tineri, uneori în schimbare de voce. Levi Bruckner, cel mai bun matematician din clasă, era incapabil să intoneze cel mai simplu solfegiu. Ura gamele și arpegiile. Era stăpînit de o adevărată aversiune față de diezi și bemoli, față de cheile sol și fa, față de tonuri și semitonuri, față de doimi, pătrimi și optimi, fără a mai vorbi de șaisprezecimi! Invariabil, în fiecare toamnă, cînd teii căpătau primele pete de rugină, profesorul decreta cu o voce dogită de vin:

— Ai o voce de măgar, Bruckner! Treci în banca măgarilor și învață teorie...

Învăța Levi teorie pe brînci, cum se spune. Cunoștea toate gamele și accidentii respectivi, descrierea tuturor instrumentelor care au fost născocite de om, viața și opera tuturor compozitorilor și „lăutarilor celebri“ și, în pofida acestui disperat efort, invariabil,

Levi era corigent la muzică, afișat pe geamul cu listele de absolvenți, corigenți și repetenți. Unicul corigent la muzică pe liceu, binecunoscutul și exasperatul corigent la muzică cu toate încercările nu prea insistente ale profesorului de matematică ca să-l salveze.

În ultimele clase, când simbătă seara chefuia cu un grup de colegi mai răsăriți în sala din fund a crîșmei lui Zelig, băieții băteau cu cuțitele și cu furculițele în pahare și strigau, scandînd, răgușiți de fumul dens de țigară și de băutură:

— Să ne cînte Levi de inimă albastră... să ne cînte Levi... haide, Tino Rossi, ce mai aștepți?

Levi arunca o privire pierdută în jur. Știa dinainte că nimeni nu-i va veni în ajutor. Privirile erau batjocoritoare. Răsuflările încărcate de alcool. Cum îi ura! Rîsete. Levi se scula de pe scaunul lui, drept și singur, nemaipomenit de singur în grupul gălăgios, nerăbdător să se amuze pe socoteala lui. Distracție ieftină. La vremea aceea nu costa nimic să-l umilești pe Levi Bruckner. Cu mîna pe piept, Levi făcea o ușoară plecăciune:

— Întors din turneu, rătăcit de soartă în această urbe, divinul Caruso va cînta pentru Bețivăniile Voastre, sentimentala și vechea romanță Zaraza...

Aplauze. Tropăituri. Strigăte: „Stai jos! Mai tare! La sinagogă! Unde te trezești? Nu ți-e rușine? Mai tare! Nu te codi atît!...” Nu apuca să înceapă să întoneze primele măsuri, că nu-l mai lăsau să continue. Se tăvăleau de rîs. Îi acopereau vocea intonînd un marș legionar în care era vorba de strămoși, cimitire și moșie. Îl sileau să dea pe gît pahar după pahar. Încă unul cu mine... și cu mine... și cu mine... Fața i se congestiona. Levi se pornea să urle mai tare decît ei toți. Lupi, gîndea el, cu sufletul răvășit. Lupi în haită, cu curajul și îndrăzneala haitei. Iar eu sînt lupul singuratic, lupul care urlă solitar în nopțile cu lună plină, evocînd nostalgia pustiilor înghețate. Corigentul la muzică se lua la întrecere cu tenorii, bașii, baritonii și ceilalți afoni ai liceului, într-o cacofonie totală, într-o dezordine generală, într-un dezmaț de vorbe, gesturi și răcnete, pînă cînd cei mai slabi de înger cădeau de pe scaune sub masă, sau, galbeni la față, ieșeau repede să lepede în curticica din dos. Levi îi ura și-i disprețuia pe colegii lui pentru suficiența lor juvenilă, pentru im-

becilitatea lor pragmatică, pentru virilitatea lor ostentativă, agresivă, pentru siguranța cu care proclamau dogmatic cele mai crase platitudini pseudo-intelectuale, pentru patriotismul lor zgomotos și șovin, pentru absența oricărei delicatețe, blîndeți sau comuniuni între membrii aceluiași grup. O vreme tînjise după tandrețe, după înțelegere, după orgii de prietenie și plimbări în doi prin grădina publică în decorul schimbător al anotimpurilor, cu schimburi de gînduri, de informații, de lecturi, de păreri asupra lumii care se contura din ce în ce în trupul, mintea și sufletul adolescentului timid, cuprins uneori de stări năvalnice, ciudate, ce îl lăsau istovit, sleit, surprins și amar. Mai tîrziu însă se stinsese în el dorința de dialog. Se închisese în el. Ermetic. Ca o cutie de sardele. Monologul înlocuise dialogul imposibil. În timp ce colegii se scăldau în apele leneșe ale Moldovei limitrofe, Levi se strecura printre sălcii, se cuibărea într-o scorbură căptușită cu frunzele moarte ale multor toamne și scotea din servieta răpciugoasă un codru de pline cu ceapă și cartea groasă pe care o ferea de văzul celorlalți.

În banca măgarilor, Levi stătea alături de Vincent Renda. Vincent intona corect *Trăiască Regele* și *Deșteaptă-te Române*, dar era stăpînit de un permanent spirit de frondă și de revoltă împotriva oricărei nedreptăți. Cînd Levi fusese mutat la ora de muzică în banca măgarilor, Vincent își luase ghiozdanul și se așezase lîngă el spre stupefarea și indignarea reținută a profesorului, care nu se încumetă să-l apostrofaze prea aspru pe nepotul lui Iorgu Sumariotis. La început, purtarea lui Vincent îl fascină pe Levi Bruckner.

S-au împrietenit. Feciorul de boieri, frumos și elegant, și ovre-iul bubos, anarhist și ateu, se plimbau împreună în recreații, ore întregi cutreierau mahalalele orașului, ronțăind covrigi cu sare și scuipînd sîmburi de măsline, încercînd ca mulți alți tineri la vîrsta lor să găsească adevăratele dimensiuni ale lumii, să se joace cu acest dar minunat care este cuvîntul, să se exploreze pe ei înșiși cu tatonări uimite și uneori înduioșătoare. Vincent nu mai frecventa terenurile de tenis de la grădina mare și de la cercul militar spre indignarea partenerilor săi, mai ales a fetelor, ca să descopere în compania lui Levi toate ulițele orașului în diferitele anotimpuri și la diferitele ore din zi sau din noapte, ce le schimbau înfățișarea. Erau

clipe dinainte de furtună cînd nori de prăpăd negru își bolboroseau minia, ca o hoardă de călăreți barbari buluciți la porțile unei cetăți și cînd o geană de lumină roșie mai persista încă la orizont. Rezultatul coloristic era o lumină ciudată, fantastică, între vis și realitate. Atunci orașul lui Vincent și al lui Levi, orașul care era al lor și numai al lor, pe care îl cunoșteau atît de bine, li se părea un alt oraș, străin, oraș care le evoca Tirul și Sidonul, sau cetățile nordice la debutul evului mediu. În acele rare momente Vincent era uimit de torentul liric ce izbucnea din Levi, care seca deodată într-o remarcă cinică. Într-o noapte au devastat grădinile burghezilor, pentru ca în zori Vincent să trimită trandafiri proaspeți fetei pe care o curta. O vară întreagă Levi a fost confidentul lui Vincent, dar niciodată Vincent nu a fost cu adevărat confidentul lui Levi și nu a izbutit să-l facă să vorbească despre el. Cînd credea că este gata să se destăinuie, se oprea și schimba vorba, ca și cum ar fi mers cu ochii închiși către o prăpastie și în ultimul moment și-ar fi dat seama de primejdie. Vara aceea memorabilă a fost vacanța care a marcat trecerea din clasa a șaptea în clasa a opta. În ultima clasă, către sfîrșitul trimestrului întîi, s-au certat. Vincent n-a mai stat în banca măgarilor la ora de muzică. Pentru prima oară, într-un schimb de cuvinte, Levi a afirmat că boierii sînt o clasă parazitară, că sînt inutili și că omenirea nu ar avea nimic de pierdut prin dispariția lor.

Vincent i-a replicat că, fără boieri, ovreii ar fi tras la plug sau s-ar fi ocupat cu oieritul. Levi a spus că nu există pentru el boieri, ovrei, țărani, proletari, ci numai oameni și că om este numai acela care muncește, care produce ceva cu mîinile sau cu capul lui. Vincent s-a lăudat că îl mănîncă palma. Levi s-a considerat capabil să-l scarpine. Toată clasa asista în recreația mare la dispută, încurajîndu-i pe antagoniști să se încaiere iar ei să se bucure de un spectacol gratuit. Un rest de pudoare i-a reținut. Și-au întors spatele, fără să mai apeleze la supremele argumente ale pumnilor. Curînd după această întîmplare, după terminarea cursurilor liceale, viața i-a aruncat pe orbite diferite. Nu s-au mai văzut, nu s-au mai interesat unul de celălalt, pînă cînd Vincent, care uitase totul, l-a descoperit fugar, hăituit, mizerabil, bolnav. L-a îmbrățișat într-un elan de efuziune, în care intra o bună parte de sentimentalism legat de anii

adolescenței, și i-a oferit adăpost la Râmureni pentru a-l feri de copiii Siguranței Teritoriului, care notaseră pe fișa lui Levi, sub o fotografie ștersă și deformantă: comunist periculos, se impune a fi supravegheat în permanență, bănuat a fi agent sovietic.

Levi fredonează o melodie greu de identificat. Ceva între *Cel din urmă tango*, *Hai lelițo-n deal la vie* și *Au clair de la lune*. Fredonează mecanic, cu gândul aiurea, conștient doar că o schimbare uriașă este pe cale să intervină în viața lui pentru prima oară, că drumul destinului, așa cum l-a visat, se întrezărește prin ceața care se risipește, că vînatul se va metamorfoza în vînat, că va schimba cămașa umilinței, a revoltei jugulate cu aceea a revanșei glorioase, că buretele bucuriei va șterge pata suferinței. În această stare de spirit, o ușoară beție a gândurilor, Levi Bruckner iese la limanul șoselei în dreptul Școlii de Agricultură și al Spitalului de pelagrosi. Nu de mult, peste aceste două clădiri impunătoare fluturase steagul german cu crucea încîrligată semnalînd că erau ocupate de nemți. Nici urmă de steag. Cîteva ferestre fără geamuri, un perete înnegrit cu găuri de schije, în sfîrșit, numai cîteva urme blînde ale războiului arătau că nemții plecaseră în grabă fără să opună rezistență sau se predaseră fără alte forme de eroism. Pentru prima oară Levi se oprește să răsufle lîngă perdeaua de plopî prăfuiți, de la adăpostul căreia are întreaga perspectivă a orașului. În apropiere zărește primele case ale comunei lipite de oraș, comuna suburbană Elisabeta Doamna pe malul drept al Moldovei. Malul stîng se ridică în pantă abruptă încununat de grădinile ce înconjoară orașul ca un braț de verdeață petrecut în jurul taliei iubitei. Turlele Episcopiei se ridică semețe, înfruntînd azurul cu îndrăzneala pe care ți-o dă obișnuința de veacuri. Încolo puține acoperișuri vizibile de la această distanță, acela al Seminarului din stînga Episcopiei și ale altor cîteva clădiri mai arătoase. Orașul stă pitit printre livezi și grădini, împrăștiat printre străzi cu tei bătrîni, cu castani și salcîmi, ca o ceată de copii ce s-ar juca de-a v-ați ascunselea într-un gigantic parc. De la locul unde făcuse haltă de ajustare, urbea i se înfățișează lui Levi ca o uriașă carte poștală ilustrată, înlemnită pe cartonul strălucitor. Totul este imobil, în afara unor nori albi, mari, pîntecoși, care se contorsionează în fel și chip pe cerul orașului, nimbîndu-l. Levi își scoate ghetetele, le-

gîndu-le pe după gît. Un iz de sudoare stătută îi gîdilă nările. Nu-i plăcu. Pe urmă se obișnuî cu el și nu-l mai simți. În chip asemănător se obișnuise și cu duhoarea leșurilor din trenul morții. La început leșinase, crezuse că va muri și el, că se va topi în duhoarea generală. După aceea ațipise lîngă ele ca într-un culcuș fetid dar protector. Amintirea săptămîinii petrecută într-unul din vagoanele trenului morții în care mireasma morții se contopea cu aceea a vieții, urină, fecale, stomacuri întoarse pe dos, sudoare acră, era ca un bici pentru nervii lui Levi Bruckner. Pe marginea șoselei, paralel cu ea, este o cărare, drumeag pentru cei ce merg cu picioarele. Degetele eliberate din strînsoarea încălțărilor își imprimau rotunjoarele și ridicolele lor forme în praful adunat pe cărare. Cu cît se apropia de oraș, de cele dintîi case, cu atît i se părea lui Levi că se îndreaptă spre o cetate părăsită. De un oraș ciumat, abandonat de suflarea înspăimîntată de molimă. Căldură. Praf. Vînt. Soare. Și mai ales nimeni. O pustietate de necrezut. Un blestem biblic golise parcă de ființe un oraș întreg.

Dughenile din comuna suburbană, pe care le cunoștea atît de bine, în ale căror cămăruțe îmbîcsite și întunecate găsisese adesea adăpost pentru o noapte de neliniște în vremurile negre ale prigoanei, se înfățișau cu obloanele trase și drugii de fier încrucișați ca armele heraldice de pe o stemă medievală.

— Stai! ... Nazat ... Încotro?

Interpelat pe neașteptate, Levi era cît pe aci să se împiedice și să se întindă cît era de lung în drum. „Și Cezar s-a împiedicat punînd piciorul pe pămîntul Africii“, gîndi Levi Bruckner restabilindu-și cu greu echilibrul printr-o suită de pași precipitați. Primul ostaș sovietic eliberator care îl întîmpină pe Levi era o femeie cu trăsături mongoloide ivită de după pod cu arma întinsă, în vîrfurile căreia să bălăbănea o baionetă lungă cît toate zilele. Podul de peste apa Moldovei era intact. Geniștii armatei române în retragere fuseseră neglijenți sau sabotori. Tot de sub pod, în spatele femeii soldat, răsăriră încă patru ostași, bătrîni, nebărbieriți, înarmați cu același gen de armă prelungită de baionetă. Unul singur, cu o față plăpîndă de copilăndru ofticos, purta, agățate de curelele încrucișate peste bluza verzuie, un toc de revolver gol și un porthart din piele de capră nerihțuită.

Tinărul cu înfățișare de tuberculos avea pe umeri niște epoleți de carton îmbrăcați în stofă cu un soi de T din cîrpă roșie pe deasupra. După toate aparențele era șeful grupului de pază la pod. Cunoștințele de limbă română ale soldaților ruși se vădiră limitate la cele strigate cu cîteva clipe înainte de soldatul-femeie. Cele de limbă rusă ale lui Levi Bruckner nu depășeau o corectă pronunțare a urării „Trăiască Uniunea Sovietică“, urare-strigăt care țîșni din gîtlejul lui spontan, cu un netăgăduit accent de sinceritate. Sinceritatea bucuriei lui Levi că întîlnise, în sfîrșit, ostași sovietici, în lipsa altor mijloace de comunicare între el și postul de pază al podului, se dovedi insuficientă și n-a lipsit mult ca Levi să fie condus, „manu militari“, la cel mai apropiat serviciu de securitate. Așa s-ar fi întîmplat poate, dacă n-ar fi avut, în ultimul moment, cînd a simțit că o fatală neînțelegere se iscase, o inspirație cu adevărat fericită. Scoase din buzunarul de la piept steaua lui David, galbenă și colțuroasă, pe care trebuie să o poarte ca un stigmat al excluderii sale din rîndul oamenilor, ca semn al apartenenței sale la o rasă inferioară și hulită, căreia însuși dreptul de a exista îi fusese pus sub semnul permanent al întrebării. Păstra această stea cu aceeași intenție cu care păstra amintirea trenului morții, aceea de a nu uita niciodată, de a nu îngădui vreodată timpului să-i tocească ascuțimea urii. Îi era îndeajuns să pipăie pe ascuns steaua, să recheme în nări mireasma putridă a cadavrelor înghesuite sub acoperișul de fier al vagonului încălzit de soarele verii, să evoce setea care îl făcea să-și apropie cămașa îmbibată de sudoare de buzele arse, ca să simtă la fel cum simțea atunci cînd se hrănea doar cu gîndul răzbunării. Nu mai era mult și gîndul avea să se prefacă în faptă. Ridică steaua la înălțimea privirii soldaților, o plimbă prin fața ochilor tuturor. Cu un gest tragic și-o puse în piept și căzu în genunchi cu mîinile împreunate simbolizînd astfel, într-o mimică grăitoare, toată suferința neamului său sub ocupația nazistă.

Crima lui Levi fusese aceea că nu se descoperise cu destulă promptitudine la trecerea stîndardului, căruia elevul îi spunea „mîndrul nostru tricolor“. Gestul fusese însoțit cu aprecieri de mamă și origine etnică și cu apelativul pe care i-l scuipase în față, de „bolșevic“. „Lasă că-ți arăt eu, mama ta de bolșevic și de jidov imputit!“ Toată lumea din jur se uitase la Levi și Levi ar fi vrut să intre în

pămînt de ruşinea umilinţei. Elevul care sancţionase atît de prompt în public ceea ce considerase el că este o abatere de la cinstirea stindardului şi a tot ce simboliza el pentru orice patriot, era feciorul cel mai mare al colonelului Rosnovan, care mai tîrziu va deveni, sub dictatura militară, prefect al judeţului. Revenind în oraş, Levi încerca aceleaşi sentimente ascunse de orgoliu şi decepţie pe care le încearcă orice cuceritor pătruns într-o cetate golită de orice suflare de spaima lui.

Un cîine jigărit, prima fiinţă cu care se întîlni în oraş, fugi din calea lui lipindu-se de garduri. Degeaba îl fluieră Levi şi îl ademeni cu chemări pline de făgăduinţe, pe care ştia că nu le va putea respecta. Simţea însă nevoia să mîngîie pe cineva. Cîinele puse capul în pămînt. Acceleră goana. Dispăru curînd pe sub o poartă zăvorîtă cu lacăt şi lanţ, tîrîndu-se pe burtă ca un infanterist experimentat sub focul inamicului. O babă, cu o luminare stinsă în mînă, se furişa pe lîngă zidul bisericii Sfîntul Nicolaie din mahalaua Sucidavei. Zăririndu-l pe Levi, schiţă semnul crucii cam în dreptul gîtului şi se mistui, ca şi cîinele, după primul colţ, surdă la apelurile noului venit. Sentimentul care pînă acum îl făcuse pe Levi să plutească pe aripile unui entuziasm care creştea mereu pe măsură ce se apropia de oraş, se topi. Levi Bruckner se simţi cuprins de o nestăvîlită minie. Oraşul care îl scuiase cu patru ani în urmă, care-l lepădase pe Levi deşi Raşela îl născuse în dureri între zidurile lui, ziduri ce îi proiectaseră vara umbra şi iarna îl adăpostiseră de crivăţ, era zgîrcit la ora reîntîlnirii, meschin şi morocănos. El care fusese gata să mîngîie spinarea osoasă a cîinelui, să schimbe o vorbă moldovenească cu baba, gesturi necesare spre a restabili circulaţia căldurii între el şi toate vieţuitoarele oraşului, căldură de care fusese lipsit atît de mult timp, fu zguduit şi jignit de răceala primirii, de anonimatul prezenţei sale în singurul loc unde, totuşi, îşi îngropase rădăcinile. De bună seamă însă că rădăcinile îngropate de Levi în vechiul oraş moldovenesc putreziseră. Oraş stupid! Oraş ingrât! Nu mă vrei! Îmi opui un strat de indiferenţă, mai impermeabil decît poarta ferecată cu şapte lacăte? Nu mă vrei oraş înăbuşit în propria-ţi cloacă? Dar eu te vreau pe tine! Ca prin ceaţă, gîndul acesta posesiv îi reaminti de un cunoscut citat istoric, fără să-l poată localiza

imediat. Nu-și mai reamintea exact cine și cînd l-a pronunțat. Poate Alexandru Lăpușneanu? Da, așa trebuie să fie. Prințul acela hap-sin, însuflețit de un suveran dispreț față de orice altă suflare decît a sa proprie. Îi era însă îngăduit oare lui, Levi Bruckner, comunist pînă în măduva oaselor, să gîndească ca un prinț întors prin silnicie din exil? Levi își dădu singur răspunsul: nu! Un materialist dialectic ca el are drept primă datorie să-și stăpînească și să pună o ordine rațională în jungla tumultuoasă a sentimentelor.

După însuflețirea cu care soldații ruși vorbeau între ei, aruncînd priviri lui Levi Bruckner care continua să se mențină în poziția adoptată, de statuie simbolizînd opresiunea și persecuțiile anti-semite, aceștia păreau să cunoască semnificația stelei galbene și tot ce era legat de ea.

— Niet burjui... niet kapitalist..., niet fascist... se bucură soldatul gradat cu litera de carmin cusută neglijent pe epoleți, descoperind într-un zîmbet larg o gură cu doi dinți din față lipsă. Femeia cu trăsături mongoloide îl îndemnă cu patul armei să treacă: „Davai... davai...“ Avea un glas răgușit, bărbătesc. Tot ce fusese femeie într-însa, dacă fusese vreodată, se masculinizase treptat, pînă la anihilare, datorită unui mimetism născut din viața de zi de zi alături de bărbați. Dar Levi nu se gîdea la altceva decît că această femeie era o eroină, una din sutele de mii de femei sovietice care n-au putut răbda siluirea pămîntului rusesc de către cizma prusacă și au pus mîna pe pușcă, așa cum ar fi pus în ograda lor mîna pe un băț sau pe un pietroi ca să alunge un ciine pripășit. Unul din soldații bătrîni care îl întîmpinaseră pe Levi la capătul podului se opri din răsucitul unei țigări, îl bătu pe umăr și-i făcu semn să se ridice. Tot prin semne îl făcu să înțeleagă că este liber, că libertatea lui se datorează armatei sovietice. Cu vîrfurile ciubotei înfunda o pietricică în pămînt, scuipa peste dînsa și bolborosea: „Ghitler... na... Ghitler...“

Clipa aceasta de fraternizare, pe care o așteptase de atîta vreme, îi umplu lui Levi ochii de lacrimi. El care nu reușise să verse o lacrimă în trenul morții, simțea avalanșa unor cataracte. Recunoștința care îi încălzea inima, i-o umfla ca pe un balon, l-ar fi aruncat iar la picioarele soldaților și, amintindu-și de o scenă a Cinei celei de

Taină, ar fi fost gata să le spele picioarele cu devoțiune, într-un elan de nesfîrșită adorațiune. Își limită însă manifestările de efuziune, strîngîndu-le mîna la fiecare cu o pornire de dragoste absolută față de toți soldații care luptau împotriva hitlerismului abject. Ultimul dintre soldați se scociorî în buzunare cîtva timp și pînă la urmă descoperi un briceag colorat, în formă de pește, plin de fire de mahorcă, pe care i-l dăruie lui Levi, împingîndu-i-l în mînă. Levi se depărtă de postul de pază a podului de-a-ndăratelea, agitînd brațele și strigînd: spasiva... spasiva...

Trecu podul, urcă spre grădinile Episcopiei, le depăși. Orașul îl întîmpină pustiu, trist, murdar și ostil. Vîntul, temperat pe alocuri de alinierea caselor, răbufnea cu furie în locurile deschise sau la încrucișarea străzilor. Levi își apăsă inima cu amîndouă mîinile. Bătea prea tare. Nu știa dacă de efortul drumului lung sau de diversitatea emoțiilor încercate. Este adevărat că nu se întorcea în oraș pe un cal alb, așa cum îl văzuse odată pe Carol al II-lea, la sfîrșitul unor manevre regale de toamnă desfășurate în județul care nu-și mai încăpea în piele de mîndrie pentru cîntea ce i se făcuse. Manevrelor din toamna aceea își aveau și ele locul asigurat în memoria lui Levi, care funcționa ca o mașină unsă și bine pusă la punct. Atunci un elev de școală militară îi usturase obraji cu două palme.

Dacă nu se poate controla pe sine, cum ar putea pretinde să-i controleze pe alții, să-i îndrume, să-i învețe tot ceea ce încă nu știe, dar trebuie să știe cît mai curînd, acum cînd barierele opresiunii s-au sfărîmat?

În apropierea casei, Levi iuțește pasul. Se silește ca să nu fugă. Se apără împotriva unui sentimentalism pe care îl consideră nedemn de el, animal hărțuit care s-a lepădat de trecut așa cum lepezi cămășa după o zi de muncă istovitoare în soare și praf. Îl neliniștesc emoțiile pe care nu le poate alunga, așa cum ar alunga o muscă sîciitoare. Totuși. Ce va găsi oare? Tot ce simte acum e ca și cum ar fi recitat o carte pe care o uitase. Își mai aduce aminte cîte ceva, dar nu este sigur că eroii și întîmplările sînt aceia din amintirea lui vagă, acel depozit supraîncărcat în care cotrobăiește. Poate chiar că totul se confundă cu o altă carte citită cîndva. Dar se apro-

pie și, pe măsură ce se apropie, străzile, curțile, casele, îi redevin familiare. Ca într-un film în care imaginea tulbure de la început se clarifică treptat. Ca poza scoasă din sertar ca să justifice un negativ greu de descifrat prin el însuși. În odăița ocupată de Rașela Bruckner, căreia Levi îi spunea de mic copil Asha, și Asha i-a rămas numele, care este situată într-o străveche casă din spatele Poștei, urci pieptiș o scară de lemn roasă la mijloc de atita umblet, o scară ce scîrțîie la fiecare pas ca o tînguire împotriva unei soarte nedrepte, cu o balustradă firavă pe partea stîngă, ruptă pe porțiuni întregi, clătînîndu-se primejdios la fiece apăsare și de care e mai bine să nu te rezemi. O scară care nu poate fi recomandată bolnavilor de inimă, dar pe care copilul Levi o urcase și o coborîse de mii de ori fără teamă, cu acea înconștiență proprie copilăriei și tinereții pentru care pericolul nu are niciodată contururi precise. Levi cunoștea fiecare scîndură, fiecare treaptă cu geamătul ei aparte și locul sensibil. De multe ori noaptea, cînd Asha, frîntă de munca zilei, ațipea în așteptarea feciorului întîrziat, Levi se strecura ca o pisică, efectuînd un slalom strîns, uneori chiar în întunericul absolut, fără ca lemnul scării să dea vreo alarmă care s-o trezească pe Asha. Invariabil însă Asha ridica fruntea cînd Levi intra în odaie. Își freca ochii înroșiți de lampa ce fumegase:

— Ai venit, fiule? Să-ți încălesc supa... a mai rămas de la amiază niște rasol...

Sufletul lui Levi se muia numai cînd era vorba de Asha. Văzînd-o cît e de chinuită, chin la care contribuia și el, avea remușcări. Chiar dacă nu-i mai era foame — se întorsese de la crîșma lui Zelig unde Vincent plătise și pentru el fripturi pantagruelice, vin acru urmat de vin dulce și țuică la început, trandafiri mustoși și alune prăjite cu multă sare de urla gîtlejul în tine după băutură — mai mîncea o dată supa încălzită de Asha și rasolul rece.

Ușa se deschidea în afară. Și astăzi era proptită, ca să n-o trîntească vîntul, de aceeași sticlă veche și goală de gaz. Levi se cătără pe scară, fără să fi pierdut nimic din dexteritatea sa trecută. Parcă ieri o făcuse pentru ultima dată, înainte ca doi soldați și un sergent să vină într-o dimineață însoțită de sfîrșit de iunie să-l scoale din pat și să-l ducă în trenul morții.

Asha se dusesese cu noaptea-n cap să spele la niște boieri și scăpase de razie. Parcă ieri o făcuse ultima dată. Levi se opri în prag, fixîndu-și privirea pe aceeași scenă arhicunoscută. Asha, gîrbovită și împuținată, stătea aplecată peste albia de întotdeauna, îndeplinind același ritual pe care îl îndeplinise o viață întreagă fără să crîcnească, cu resemnarea cămillei care poartă prin deșert aceeași încărcătură și la dus și la întors și care ajunge să creadă că pentru asta a fost creată. Asha slujise albia, balia cum îi spunea Levi cînd era mititel, cu aceeași credință și aceleași gesturi hieratice, asemenea prelaților ce slujesc altarului după același tipic în îndeplinirea aceleiași ceremonial, fie că spăla pentru alții ca să-și cîștige existența pentru ea și pentru Levi, fie că o făcea pentru nevoile ei domestice.

Văzută din spate, așa cum o contempla acum Levi, mărunță și firavă, cu părul aproape tot albit prins cu aceleași spelci de metal cu urme de uzură și grăsime, Asha era ilustrarea patetică a blestemului biblic care îl condamnă pe omul izgonit din rai la istovul fără de răgaz al trupului. Dacă Levi n-ar fi fost de mult marxist și revoluționar, ar fi devenit acum, pe loc, în fața acestui spectacol care îl zguduia și-l făcea să strîngă pumnii de revoltă neputincioasă. Neputincioasă pentru moment. Pe plită fierbea cazanul în care Asha muiase rufele. Încăperea era saturată de aburi. Din cînd în cînd Asha își ștergea fruntea îmbrobonită cu o cîrpă udă. Levi o privea nemișcat, țintuit locului în prag, mîndru că reușise încă o dată, ca altădată, să urce scările fără să o disturbe pe Asha din somnolență sau din lucru.

O pisică pe care Levi nu o mai văzuse, se urni leneșă de sub plită. I se strecură mîngîietoare printre picioare, frecîndu-se cu delicatețe de cracul pantalonului cu spinarea arcuită. O zbughi apoi pe ușă, neașteptat de repede și sări direct în dudul de lîngă casă. De acolo se lăsă să alunece jos, agățîndu-se de trunchiul copacului care păstra toate semnele acestei operații repetate.

— Asha!

Vocea lui Levi nu era mai mult decît un murmur, abia amplificat de cutia de rezonanță a încăperii. Niciodată nu-i spusese mamă. Întotdeauna pe nume, fie atunci cînd — abia ținîndu-se pe picioare — cerea explicații pentru tot ce nu înțelegea, pentru tot ce era nou

și Asha, ruptă de oboseală, îl repezea, fie cînd, mai tîrziu, adolescent, o privea cu un reproș amar. Reproșul aceluia care nu pricepe ce caută el pe lume în condițiile oferite și consideră vinovat de această eroare pîntecele care l-a purtat. Nici Asha nu i-a cerut vreodată să-i spună mamă, chiar dacă a suferit uneori. Nu era vrednică. Îl zămislise fără dragoste și embrionul se dezvoltase după legile lui fără să fi fost dorit, rezultat al unui accident neplăcut. După naștere, Levi fusese pentru Asha, fără să i-o fi mărturisit vreodată, singura ei rațiune de a trăi după ce, cît timp îl ținuse în ea, o bătuse adeseori gîndul să-și curme singură zilele aruncîndu-se în apa Moldovei, acolo unde știa că e mai adîncă, în dreptul podului peste care trecea calea ferată.

Asha se întoarse, îndreptîndu-se din șale. Își puse mîna streașină deasupra ochilor ca să distingă silueta ce se profila în cadrul ușii, nimbă de lumina sîngerie a amurgului. Îi puse, ca de atîtea alte dăți, aceeași întrebare de prisos:

— Levi, fiule, te-ai întors?

Levi îi atinse fruntea și umărul stîng cu palma deschisă. Nici unul din ei n-a rostit cuvinte mari, patetice. N-ar fi avut ce căuta între ei. Parcă s-ar fi despărțit în ajun și n-ar fi stat între ei anii de prigoană, de spaime, de îndoieli și nesiguranță, cînd odaia Ashei era percheziționată aproape în fiecare săptămînă la cele mai diverse ceasuri în căutarea fugarului Levi Bruckner, a cărui fișă se afla în mapa de evidențe a șefului siguranței din oraș. Asha fusese cercetată, interogată cu binele și cu amenințări, uneori reținută în beciul poliției, dar, cum nu știa nimic, taina dispariției lui Levi rămăsese de nepătruns. Teodor Sumariotis, la care spăla de două ori pe lună, intervenise în favoarea ei și pînă la urmă, plictisiți și convinși că e cu adevărat fără vești de la Levi, o lăsaseră în pace. Asha nu-l strînse pe Levi la sînul matern, nu-l ținu îmbrățișat minute întregi. Spuse doar atît:

— Te-am plîns fiule, te-am crezut mort... nimeni n-a știut să-mi spună dacă ai scăpat din trenul blestemat... Te-am plîns, toate lacrimile ochilor mei... Acum, Levi, acum, chiar dacă ar fi să mori, să mori de adevărat... aici sub ochii mei, n-aș mai putea vărsa nici o lacrimă... n-aș mai avea de unde...

Levi se întinse pe pat. Închise ochii. Nările regăseau mirosurile copilăriei, sodă, apă cu săpun, abur și rufă udă. Era ostent. Trupește. Asha îi potrivea sub cap o pernă neînfățătată. Ultima ei pernă. Le vinduse pe toate celelalte, ca și alte lucruri, ca să se întrețină atunci când nu avusese de lucru. Ieși apoi fără zgomot, ca o umbră și umbră era cu adevărat, descărnată și adusă din spate înainte de vreme. Se ducea să caute ceva de-ale gurii prin vecini. Aprovizionarea orașului era cu desăvîrșire suspendată. Prăvăliile aveau obloanele trase și ferecate. Piața era pustie ca după trecerea unui uragan. Hala vraiste. Cei rămași în oraș, pitiți prin casele lor încuiate, trăiau din rezerve sau din grădinile părăsite în pripă de stăpîinii lor.

Asha se întoarse după puțină vreme cu șase ouă, puțină grăsime, cîteva legături de ceapă și usturoi, niște ardei grași și o pungă cu mălai. Elemente culinare pentru un banchet. Ospăț pentru întoarcerea fiului rătăcitor. Cum Asha nu cunoștea legenda tăierii vițelului gras într-o ocazie asemănătoare, nici un regret nu o tulbură atunci când puse apă în ceaun și ațîță focul ca să pregătească mămăliga.

Levi dormea, după obiceiul lui, cu un braț petrecut peste frunte.

CAPITOLUL AL TREILEA

În *Memoriile* pe care Rodrig Balasan avea să le scrie mulți ani mai târziu, conformîndu-se astfel unei vechi tradiții a generalilor care îmbătrînesc, un capitol important l-a consacrat călătoriei pe care a făcut-o pe acoperișul vagonului din ultimul tren ce a străbătut Moldova înainte de evenimentele care au marcat cu roșu în calendar ziua de 23 August. Însoțit, sau mai bine-zis însoțind-o pe Solange Sumariotis, au parcurs în nu mai puțin de o săptămînă, cam tot atitea zile cîte i-au trebuit lui Dumnezeu ca să facă lumea, distanța care despărțea și care desparte și acum gara Goldani de gara de triaj Chitila. Cînd generalul Balasan a pus piciorul pe peronul gării Chitila, care forfotea de oameni îmbrăcați în diferite uniforme, viitorul capitol era deja intitulat în mintea generalului, precedîndu-le pe toate celelalte, *Odiseea celor 7 zile!* Pînă aproape de jumătatea drumului, trenul trecuse fără să oprească prin gări întunecate și murdare, surd la strigătele celor de pe peroane. Dispozițiuni superioare de la Direcția Mișcării îi dăduseră rang prioritar și calea îi era permanent deschisă. Străbătea noaptea cu luminile stinse, un adevărat tren fantomă, încărcat cu fantome tăcute și obosite. Cînd vreuna din mogildețele înghesuite pe acoperiș, ca naufragiații unei corăbii cu prea puține ambarcațiuni de salvare, se căznea să aprindă o țigară ca să-i mai treacă de urît, era grabnic împiedicat de protestele unanime ale vecinilor săi: „Ce e măi creștine, nu ți-e bine? Poate că ți s-a lehametisit de viață! Vrei să ne repereze avioanele? Să tragă în noi ca la iarmaroc? Dacă ții să te omori, sări nenicule cu capu-n jos, treaba dumitale, da' nu ne trage și pe noi după dumneata... avem copii... neveste... Așa bădie, mai dă-o-ncolo de

țigară că se poate trăi și fără!“ „Așa e măi vere, că bine zici cum zici... spunea unul... de, că eu nu știu că n-am fost colo sus să văd... că un capăt de țigară aprins se zărește din avion și de la cinci mii de metri dacă e o noapte senină ca asta!“ „Tocmai de acolo?“ „Da, tocmai de acolo.“ „O fi cum zici măi frate-miu, da-mi frige buza după un chiștoc... să trag un fum, așa, să-mi umplu bojocii... batir unul...“ „Lasă, mă frate-miu, că te-oi afuma acasă cît îi pofti... să vezi cum odată pe front, era într-o simbătă...“

Generalul Balasan și Solange Sumariotis au ascultat întîmplarea de pe front povestită pe îndelete și cu lux de amănunte și încă multe alte întîmplări cu care, ca la șezători, oamenii căutau să-și petreacă timpul și să mai uite teama ce îi încolțea. O singură dată oprise trenul. În cîmp. Coboriseră cîteva umbre, se plimbaseră de-a lungul trenului, discutaseră în șoaptă între ele.

Se zvonise că într-unul din vagoane, cel cu storurile trase și lumină albastră discretă, călătoresc cîțiva granguri din Marele Stat Major, fiecare ocupînd un loc pe canapeaua de pluș roșu a compartimentelor de clasa I-a, cu ordonanțe care le fierb cafele pe culoar pe un primus de voiaj.

Ofițerii care îi erau tovarăși de drum și de suferință generalului Balasan se oferiră voluntari ca să afle adevărul acestei presupuneri ce s-ar fi putut foarte bine să fie doar rodul imaginației înfierbîntate a plebei sătulă de inconfort... Generalul s-a opus însă acestei inițiative. Îi era teamă să nu-și piardă și locul obținut atîta de anevoie.

Așteptarea călătorilor ca drumul acesta să nu iasă din comun a fost înșelată. Cu puțin înainte de Buzău trenul a fost tras pe o linie moartă. Necesități superioare impuneau să se lase liberă circulația trenurilor militare, mai ales a acelor garnituri ce transportau spre interior trupe și material de război german evacuate din Moldova spre locuri mai ferite și mai ușor de apărut. Verificată la lumina zilei, povestea cu generalii din vagonul special nu a fost confirmată, vagonul continuînd însă să fie ermetic închis și interzis oricărui acces. O mîină răuvoitoare și anonimă aruncase cu o piatră într-unul din geamurile acoperite ale vagonului, dar acesta rămăsese intact, în afara unei mici steluțe ivite la locul impactului.

Întîmplarea cu geamul incasabil dădu naștere altor supoziții fanteziste. La urechile generalului Balasan ajunse vestea că în vagon s-ar afla chiar regele, informație pe care Rodrig Balasan o înlătură cu dispreț. Nu-i mai puțin adevărat că și el fusese intrigat de prezența acestui vagon misterios atașat trenului de București.

Soarele răsărise înainte ca trenul să oprească și generalul își trecu palma peste fața buhăită de nesomn și cu o barbă țepoasă și împestrițată cu fire albe.

După ce trenul se opri și dădu dovadă că nu intenționează, cel puțin o bună bucată de vreme, să-și continue drumul, călătorii începură să-și organizeze viața cu acea capacitate de adaptare pe care o are omul în orice împrejurări, numai pentru a putea supraviețui sau măcar pentru a-și prelungi viața pînă la ultima limită. După o zi de ședere în cîmp, se hotărî ca aprovizionarea cu apă să se facă prin corvoadă cu rîndul. Femeile erau scutite. Generalul nu acceptase nici un fel de favoare și se conforma punctual acestei sarcini colective, considerînd de datoria sa să se erijeze în exemplu. Ascunse de un pilc de copaci, la vreo sută de metri de tren, pe partea dreaptă, își făceau o toaletă sumară femeile. Pe partea stîngă, după un taluz, bărbații una și mai sumară. Cu toată repulsia provocată de această promiscuitate forțată, generalul Balasan se supusese inevitabilului legat de biologic, ajutat într-o oarecare măsură de deferența cu care era tratat de ofițerii cu care călătorea și cu care împărțea toate neajunsurile acestui voiaj.

În primele zile și-au astîmpărat foamea din sandvișurile cu pui fript, brînză și ouă tari, pe care bucătăreasa de la Rămureni avusese precauțiunea să le pregătească și să le împacheteze în hîrtie cerată pentru Solange. Destinate acesteia și eventual generalului Balasan, sandvișurile, deși raționate, au fost împărțite cu cei doi ofițeri mai apropiați. La început, cu toții erau stăpîniți de optimismul unei grabnice reluări a călătoriei întrerupte. După ce optimismul și-a mai pierdut din vigoare, ultimele fărămituri fiind epuizate, au început tratativele cu femeile dintr-un sat învecinat, care descoperiseră, cu satisfacție, că înfometaii din trenul imobilizat în cîmp puteau fi o sursă serioasă de cîștig. În schimbul unor prețuri ce creșteau cu fiecare zi de staționare, ca termometrul unui bolnav de friguri, din

coșurile și sacii țărăncilor averse de bani treceau în burțile lihnite de foame ale călătorilor cantități importante de caș proaspăt, slănină afumată, ouă și mai ales fructe. Nicio dată n-a mâncat generalul atîta harbuz, cît a consumat în acele cîteva zile de popas forțat. Fără cuțit și furculiță, Rodrig Balasan se deprinsese să muște direct din felia mustoasă, căutînd să se ferească pe cît putea de vîzul celorlalți. Firișoare de zeamă roșie i se prelingeau pe la colțurile gurii. În curînd frumoasa lui uniformă era de nerecunoscut. Boțită și pătată. Mulți ani după aceea n-a mai pus în gură pepene verde. Își reamîntea întotdeauna cu un fel de jenă retrospectivă zilele deprimante petrecute pe acea linie secundară unde eșuase cu tren cu tot, astfel că erau justificate primele cuvinte din capitolul dedicat acestui episod din viața lui cuprins cam pe la mijlocul *Memoriilor* sale rămase neterminate, cuvinte ce calificau această săptămînă ca „săptămîna patimilor...”

Într-o noapte, a doua sau a treia de cînd trenul părea să fi prins rădăcini, generalul Balasan ațipise înfășurat în mantaua cu care Trott v. Keller îl echipase la plecarea din Râmureni. Își pusese sub căpătîi un sac împăturit. Îl cumpărase de la unul din neguțătorii ambulanți improvizați care, din zorii zilei și pînă noaptea tîrziu, forfoteau cu cele mai felurite mărfuri de-a lungul căii ferate, ferm hotărîți să se îmbogățească pe spinarea nefericiților călători. Poziția în care se străduia să-și găsească odihna nu era comodă și somnul venea greu. Nu departe de el vorbeau în șoaptă, ca să nu-l tulbure, cei doi ofițeri de rezervă care se arătaseră atît de îndatoritori cu el și Solange Sumariotis. Știa că unul este arhitect și celălalt avocat. Se prezentaseră regulamentar chiar de la început, dar generalul nu le reținuse numele. Se gîndea ca odată ajunși la București să le ceară adresele și numerele de telefon, obligîndu-i în acest chip să-și repete numele și să repare astfel neatenția din primele momente ale odiseei lui. Ofițerii erau doi băieți simpatici. Ambii bucureșteni, burlaci, foști colegi de liceu și camarazi de regiment. Învățaseră la *Cantemir*, se despărțiseră și apoi se regăsiseră la aceeași școală militară, cu același grad și aceleași state de serviciu militar. Generalul moțăia, fără să poată adormi. Era îngrijorat mai ales

de întârzierea cu care va trebui să raporteze regelui rezultatul misiunii sale confidentiale. Îl îngrijora și soarta Zulniei, rămasă la Râmureni în seama familiei Sumariotis într-un moment foarte întunecat al istoriei Moldovei. Generalul Balasan se întorcea cînd pe-o parte, cînd pe cealaltă, perpelindu-se, fără să poată evada în marea împărăție a somnului.

Din această toropeală fără somn fu smuls de o gălăgie insolită la acea oră a nopții, cînd mai toți pasagerii trenului se retrăseseră în culcușurile lor. Aprinse un chibrit ca să constate că acele ceasornicului marceau aproape miezul nopții. Murmurele depărtate se amplificau în strigăte. O agitație deocamdată fără explicație ridica în picioare tot trenul. Oamenii vorbeau cu glas tare între ei, se interpelau, alergau de colo pînă colo fără rost, cuprinși parcă de o frenezie nepotrivită cu timpul și locul. Curînd la auzul generalului parveniră cuvinte fără noimă, însoțite de urale, pace... armistițiu... regele... mareșalul Antonescu... rușii, americanii, gata... s-a terminat... De-a lungul căii ferate se aprindeau focuri și umbre țopăiau în jurul lor aruncînd găteje și uscături ca să întrețină flacăra. Generalul Balasan se ridică în capul oaselor căutînd să prindă ceva coerent din învălmășeala de cuvinte și gesturi ce însoțeau agitația pasagerilor treziți din primul somn. Culcușul generalului era sub un copac bătrîn, pe jumătate uscat. Ca de fiecare dată cînd se petrecea ceva neobișnuit, pipăi pistolul ascuns sub sacul de la căpătii. Îl ținea înfășurat sub o cîrpă, bine uns și cu un glonț pe țevă. Nu putea uita întîmplarea tragică din gara Goldani și se temea de o reacție întîrziată a camarazilor lui Gligore care călătoreau în același tren și uneori îi aruncau priviri furișate pieziș. Oțelul rece îi potolea nervii, îi dădea un fel de certitudine a credinței că nu i se poate întîmpla nimic cîtă vreme este înarmat. Sublocotenenții, arhitectul și avocatul, tolăniți în apropiere, săriseră în picioare de îndată ce se declanșase larma, uitîndu-se întrebători unul la celălalt:

— Ce-o fi Miti, ce i-a apucat așa deodată?

— Parcă poți să știi... o fi visat unul urît.

Generalul, cu pistolul strecurat în buzunarul drept, li se ală-

tură. Arhitectul, sublocotenentul înalt, blond, subțire, cu o mustăcioară gălbuie nu cu mult mai stufoasă decât obrazul nebărbierit de o săptămână, se oferi voluntar să meargă să culeagă informații cu privire la zarva iscată din senin:

— Așteptați aici, domnule general, mă întorc numaidecât. Ai grijă, Miti!

Avocatul, sublocotenentul brunet, ciolănos și scund, rămase în preajma generalului, deși ardea de curiozitate. Nu se cuvenea să-l lase singur:

— Bine, Bebe, du-te și nu pierde vremea, raportează ce-ai aflat...

Arhitectul lipsi aproape un sfert de oră, în care timp generalul și avocatul făceau tot felul de presupuneri. Rodrig Balasan, taciturn, îl lăsa mai mult pe Miti să vorbească, lucru ce-l încântă pe acesta, fiind tocmai în elementul său. Fără să-l fi văzut venind, arhitectul se ivi lângă ei, cu răsufierea precipitată ca după o cursă lungă:

— Domnule general... Miti... vești senzaționale, tulburătoare... incredibile...

Arhitectul gîfîia. Ar fi vrut să spună dintr-o dată totul și nu prididea.

— Vino-ți, domnule, în fire! Trage-ți sufletul și povestește calm, să înțelegem și noi...

Arhitectul se reculese. Îl privi în ochi pe general, îndreptîndu-și ținuta:

— Domnule general, raportez: România a încheiat armistițiul cu Uniunea Sovietică și cu aliații, reprezentanții personali ai Maiestății Sale Regele au semnat la Cairo și la Ankara documentele oficiale. Maiestatea Sa a citit la postul de radio o proclamație către țară, în care anunță arestarea Mareșalului Antonescu și a principalilor membri ai guvernului. Și acum, ceea ce este mai de seamă: războiul nu s-a sfîrșit, România a întors armele împotriva germanilor. Se dau lupte înverșunate la București și în alte părți din țară, Capitala a fost bombardată de avioane nemțești în picaj, care au avut drept obiectiv principal Palatul... A fost format un guvern de uniune națională în jurul Tronului, din care fac parte toate parti-

dele politice, inclusiv comuniștii, sub președenția generalului Sănătescu... Asta e tot ce știu, adică tot ce se știe pe meleagurile noastre rupte de lume...

Știrile aduse de sublocotenentul arhitect nu erau într-un fel decît prelungirea unor presimțiri ale generalului Balasan, cărora refuza să le dea curs. Fiecare cuvînt care ieșea din gura ofițerului, punctat parcă de ritmica unui metronom ce marchează ultimele clipe ale unui condamnat la moarte, îl lovea pe general ca o măciucă învâluită în cîrpe la baza craniului, producîndu-i o tulburare și o durere surde, care i se răspîndeau în tot capul. Nu se poate. Nu se poate să fie adevărat. Și dacă nu-i decît o farsă de prost gust a unui glumeț care se plictisea și care acum își ride în barbă? Mulțimea aceasta surescitată este gata să creadă orice. În sinea lui însă generalul Balasan știa că este adevărat. Cu uimire își dădu seama că se aștepta la așa ceva. Gîndirea lui mobilă de ofițer de stat major căuta bîjbîind noile baze, pe care să-și fundamenteze noile raționamente. Fără îndoială că dacă România va continua să lupte alături de aliați, un corp expediționar anglo-american va debarca în Dobrogea. Turcii vor trebui să cedeze trecerea prin strîmtori. Trebuia să joace cartea învingătorului, să-și menajeze viitorul. Își reaminti că trupele britanice din Grecia sînt comandate de sir Douglas Ph., cu care stabilise relații de amicitie în timpul cît funcționase ca atașat militar la Londra. Aveau aceleași gusturi și erau cam de-o vîrstă. Sir Douglas Ph. era un gentleman desăvîrșit. Participase la o vîânătoare de vulpi în Sussex, terminată cu o beție strașnică între bărbați. Își va reaminti desigur de el și poate la un pahar de Porto vor regăsi aceste amintiri. Își vor crea altele, la el la moșie, cînd vor destupa sticlele împăienjenite din beciul bătrînei doamne care îi fusese soacră, Dumnezeu să o aibă în grijă! Viziunea roză a viitorului ce îl străfulgeră pentru un scurt moment fu umbrită de un alt gînd, de astă dată mai realist. Englezii erau departe, dar rușii erau aproape, foarte aproape și poate că, după trei ani și mai bine de război, erau mai puțin bine intenționați față de românii care pătrunseseră pînă în Caucaz și pînă la Stalingrad, Moldova și moșia lui erau chiar în calea diviziilor lui Malinovski.

Instinctiv, cei doi ofițeri se strînseră lângă generalul Balasan ca unul ce ar fi fost în măsură să-i lămurească, să le servească drept ghid în noua conjunctură, să le traseze adevărata conduită de urmat acum cînd torentul și-a întors cursul și din aval, printr-o miraculoasă întoarcere, a început să curgă în amonte. Arhitectul formulă gîndurile amîndorura:

— Ce ziceți domnule general, ce părere aveți, cum apreciați evenimentele?

Sublocotenentul blond îl interpela pe Rodrig Balasan ca un ziarist care pregătește un articol senzațional și dorește să cunoască părerile oamenilor de seamă. Generalul era încă buimăcit. Era în situația aceluia care, pălit de glonț, nu resimte la început nici o durere, în afară de uimirea cărnii străpunsă de fier. Tocmai se pregătea să răspundă ceva, la întîmplare, cînd Solange Sumariotis, îmbujorată de emoție, își făcu apariția lângă ei:

— Ați auzit domnule general Balasan, domnilor... România a ieșit din război, a semnat pacea... Regele a pus capăt acestui lung coșmar... Domnul fie lăudat...!

Știrile, încă proaspete, erau interpretate de fiecare după dorința lui, cît și deformate din gură-n gură după imaginația fiecăruia.

Generalului Balasan îi era peste putință să suporte mai mult decît atît. Adresîndu-i-se lui Solange, șopti astfel ca să fie auzit de toți:

— Doamnă, nu se știe niciodată cînd se sfîrșește un coșmar și cînd începe altul...

Punînd capăt oricăror alte discuții, cu aceste cuvinte de Casandră, generalul se reîntoarce în carapacea lui. Se înfășură în manta din nou, își potrivește sacul sub cap. Închise ochii, semn care fu interpretat că nu mai voia să aibă de a face cu nimeni. Sublocotenentii, stînjeniți de comportarea ciudată a generalului, se aflau încă sub excitația recentelor informații. Se depărtară, continuînd să vorbească între ei, alăturîndu-se altor grupuri, căutînd contactul cu oamenii, încercînd să culeagă impresii, puncte de vedere, opinii spontane de la călătorii ce nu mai puteau închide ochii și care comentau la nesfîrșit marea întorsătură. Lipseau deocamdată amănuntele. Știrea era brută. Fiecăruia îi era îngăduit în această noapte să

o prelucreze după felul său de a gândi și de a simți. Sau după interesele sale, care de cele mai multe ori orientează gândirea și simțirea.

Prefăcîndu-se că doarme, cel mai treaz dintre toți era totuși generalul Balasan. Parcursese o gamă importantă de senzații și sentimente. Acum se afla în faza cînd se simțea îngreșat și frustrat. Istoria, istoria cu I mare, se făurea fără dînsul. Totul părea o farsă de prost gust. În timp ce el, generalul Balasan era garat pe o linie moartă, legat fără voie de un tren neputincios, Regele și Țara jucau o carte mare. Cartea vieții și a morții. Mai mult decît atîta, cartea însăși a Viitorului.

*
*   *
*

Gara de Nord, care plătise tributul războiului pentru toate gările din țară, nu fusese încă redată traficului normal. Trenul cu care călătorise Solange Sumariotis, generalul Balasan și ofițerii cu care se împrieteniseră, a stopat în gara de triaj Chitila, punct terminus al voiajului. Peronul și împrejurimile forfoteau de oameni, majoritatea bărbați în uniformă, în așteptarea garniturilor ce se formau ad-hoc cu destinație către diversele localități mai importante din apropierea frontului, care era într-o perpetuă și rapidă mobilitate. În Ardeal și nordul Olteniei trupele românești, singure sau uneori întărite cu unitățile sovietice de avangardă, înfruntau în ciocniri din ce în ce mai sîngeroase, mai aprige, pe aliații de ieri care se apărau cu o îndrîjire disperată după ce-și reveniseră din uimirea cauzată de ceea ce numeau „trădarea valahă”.

Generalul Balasan, sfătuit de cei doi sublocotenenți și de bunul său simț, abandonase într-un șanț casca și mantaua germană cu care pornise de la Rămureni, la cîteva ore după ce îi parvenise și se confirmase vestea că România stricase cîrdășia cu puterile Axei. Cu inima îndoită se debarasase și de epoletii de general, vîrîndu-i într-un buzunar. Era mai prudent să aibă înfățișarea unui ofițer anonim decît aceea a unui general care pînă mai ieri elaborase planuri amănunțite cu privire la campania din sudul Rusiei, planuri

ce nu depășiseră însă dosarele Marelui Stat Major din București. Din cochetărie și o sobrietate pe care o considera distinsă, Rodrig Balasan nu purta — cu excepția marilor aniversări și serbări naționale — decât pamblicele discrete ale ordinului Mihai Viteazul și ale Sf. Vladimir, ambele obținute în timpul primului război mondial. Alăturase epoleților și pamblica verde și alb a ordinului țarist, pentru impresia neplăcută pe care ar fi provocat-o noilor aliați în cazul că s-ar fi întâlnit cu ei înainte de a ajunge la București. Avocatul îi procurase o bonetă de ofițer de front fără însemnele gradului, așa cum obișnuiau să poarte spre a evita să fie identificați de trăgătorii de elită sovietici, căci aceștia, înarmați cu arme cu lunetă, căutau cu predilecție să-și verifice măiestria asupra ofițerilor inamici. De pistol nu se îndurase să se despartă, însă îl ținea cât mai ferit de ochii celorlalți.

Galant, o ajută pe Solange Sumariotis să coboare, în timp ce unul din sublocotenenți îi ducea valiza.

— Iată-ne acasă, doamnă Solange, sau aproape...

Solange Sumariotis căuta prin mulțime ca și cum cineva ar fi putut să o aștepte. Nu văzu nicăieri chipul lui Petre și înțelese că ar fi fost imposibil. În gară paza era asigurată de soldați români și sovietici și acolo unde cu puțin timp înainte se aflau tot felul de tabele indicatoare și semne de direcție în limba germană și cu litere gotice, acum erau înlocuite cu altele în limba rusă și cu litere chirilice. „Sic transit...” gîndi generalul Balasan, rememorînd crimpele din cultura lui clasică. Sosirea trenului din Moldova mărise îmbulzeala de pe peronul gării Chitila și mulți civili, printre care femei și copii, se amestecau cu militarii ce așteptau alte trenuri. Sublocotenenții mergeau înainte, croindu-le loc prin mulțimea pestriță către ieșire, preocupați fiind și de găsirea unui mijloc de transport pînă în oraș.

Un grup de militari însoțea un bărbat impozant, cu mustață de focă rară și surie, cu obrații grași, bine rași și pudrați, cu ochii mici, porcini, ca două mărgele vii înfundate în cele două falduri de grăsime ale pleoapelor. Se mișca greoi, dar sigur și convins de importanța fiecărui gest al său. Două ordonanțe tirau în urma lui un număr impunător de valize și saci de voiaj în două cărucioare

cu osiile neunse, scîrîind sub povară. Cu casca dată ştrengăreşte pe spate, bărbatul impozant împărtăşea ofiţerilor din jurul său ultima versiune a momentelor care au precedat arestarea Mareşalului Antonescu:

— ... stătea în antecameră mirat că regele îl lasă să aştepte pe el, conducătorul statului... Privea cu stupoare o mică pată de unsoare pe care ordonanţa neglijase să i-o cureţe de pe cizma dreaptă, tocmai lângă rozetă... Dacă nici ordonanţele nu mai ştiu să lustruiească cizmele conducătorului, cum p... m... să mai cîştigăm războiul, marile victorii sînt rezultatul micilor strădanii...

Omul impozant făcu o pauză, ca să guste din efectul viziunii sale personale asupra acelui moment istoric. Fu răsplătit de un hohot de rîs general, care la unii avea ceva forţat şi fals, dar se contopi în ilaritatea colectivă. Omul impozant era pe punctul de a-şi continua naraţiunea, agrementată de piperul remarcilor personale, cînd ochii lui neastîmpăraţi îl prinseră în raza lor ascuţită pe Rodrig Balasan, aflat la doi paşi de uşa deasupra căreia scria „Ieşire“, ţinînd-o de braţ şi călăuzind-o pe Solange Sumariotis. Generalul Balasan formulase o succintă rugăciune ca să dispară neobservat, dar se pare că registratura cerului era închisă la ora aceasta pentru pauza micului dejun.

— Staţi, ce văd? au privirea mă înşeală? Sînt gata să sacrific o falangă a degetului mic de la mîna stîngă, dacă omuleţul ăla cu bonetă şi cucoană la braţetă nu-i chiar don' general Balasan în carne şi oase, adică mai bine-zis în oase şi uniformă, că de carne nici vorbă, ha... ha... ha... Hei Balasane, omule, Balasane, ia stai o clipă!

Generalul Balasan nu mai avea încotro. Namila îşi croia drum spre el, trecînd prin mulţime ca un tanc printr-un lăstăriş. Îl cunoştea prea bine şi nu exista nici un fel de afinitate între el şi omul care se apropia fără şovăire. Ierarhic, omul gras era superiorul lui. În controalele armatei figura cu numele de generalul de corp de armată Axel Protopopescu, poreclit Vax balenă. Gură spartă, poreclit şi Vox tinichea, care vorbea vrute şi nevrute pe seama tuturor, fusese ţinut departe de treburile ţării de Mareşalul Anto-

nescu; acesta nu-l simpatiza și-l ținutise pe scaunul prăfuit al unui birou cu vedere spre una din vespasienele din Cișmigiu. Singura satisfacție trăită de Axel Protopopescu fusese aceea că avansase de la gradul de general de brigadă, cu care intrase în război, la acela de general de corp, fără să-și părăsească măcar o zi biroul, avînd, în schimb, potrivit cu gradul, vrafuri tot mai mari de hîrtii de semnat, hîrtii care în principal rezolvau transferul unor vagoane cu efecte de reformă de la Tecuci la Buzău sau viceversa. Fiindcă fusese considerat persecutat de fostul Conducător și fiindcă noul ministru de război era văr de al doilea cu nevastă-sa, generalul Axel Protopopescu primise o importantă comandă pe frontul de nord-vest și acum, însoțit de ofițerii statului său major cu întregul lor calabalic, se îmbarca în trenul special care de trei sferturi de oră era sub presiune în așteptarea acestui nou contingent de eroi. Pe Axel Protopopescu nu-l răbdase inima ca să nu i se înfățișeze lui Rodrig Balasan în toată gloria gradului și investiției lui recente. Cu invidie ascunsă urmărise cariera lui Balasan și ascensiunea lui rapidă, la o vîrstă cînd alții erau încă maiori sau colonei prin cine știe ce garnizoană puturoasă, îl umpluse de obidă și le pusese numai pe seama relațiilor acestuia cu lumea Palatului și cu Regele, de care el fusese întotdeauna departe. Acum era gata să-l ierte și să-i dea îmbrățișarea părintească a celui înălțat în grad pentru cel rămas în urmă.

Rodrig Balasan întoarse un chip împietrit către Axel Protopopescu, care se prefăcu că nu observă și-i întinse brațele într-un gest teatral, în timp ce ofițerii din suită se dădeau respectuos la o parte spre a face loc celor doi generali.

— Balasane, omule, vino să te pup... unde ai fost, știi... ne-ai pus pe gînduri, eram cu toții îngrijorați... unde-o fi Rigo? ne întrebam unii pe alții, nu cumva, Doamne ferește... prizonier sau, mai rău... Am trecut prin atîtea clipe grele, dar tocmai tu, un om de care țara are nevoie, nici nu știi ce bine îmi pare că te văd teafăr... parol, Balasane...

Axel Protopopescu se făcu că șterge o lacrimă, care nu era decît o picătură de sudoare ce se strecurase pe sub cască și se prelinse pe-o sprînceană.

— După cum vedeți, domnule general, lucrul rău nu piere...

Rodrig Balasan apăsase pe „domnule general“ atîta cît anturajul lui Axel Protopopescu să simtă ironia nuanțată și acceptă pasiv îmbrățișarea lipicioasă cu gîndul alinător că în curînd va ajunge sub duș. Deși șiret și abil, proaspătul comandant de front era impermeabil la nuanțe, așa că se îmbujoră de plăcere cînd Rodrig Balasan marcase cu deferență deosebirea dintre ei pe scară ierarhică. Pentru ca să-l mai audă încă o dată pe Balasan spunîndu-i „domnule general“ ar fi lăsat trenul să mai aștepte încă două-trei ore.

— Lasă, Balasane, omule modestia la o parte, dacă și tu îi fi lucru rău ce să mai spunem noi aștilalți?

Își putea permite luxul să fie mărinimos. Avea în față un subaltern și acesta era un general cu trecere la Palat. Familiar, îl luă de braț pe Rodrig Balasan și se depărtă de ceilalți, coborînd vocea:

— Asculta, Rigo, lasă chestiile astea cu domnule general și alte farafasticuri. Nu-s pentru noi, care ne cunoaștem de cînd lumea și ne apreciem. Nu știi tu, dar eu să știi că am cea mai mare stimă pentru omul și generalul Balasan...

Axel Protopopescu făcu din nou o pauză, așteptînd asigurări de reciprocitate din partea colegului său mai tînăr. Cum tăcerea se prelungea, înghiți de două ori în sec și continuă:

— Ascultă-mă pe mine, astăzi multe s-au schimbat. Nu știu unde ai fost și nici dacă ești la curent cu toate cele petrecute în Capitală, dar vreau să te pun în gardă, să te scutesc de vreo gafă, se pare că regele are puterea în mînă... Rigo, dragă, ce să-ți spun... Băiatul ăsta a manevrat genial, dar în politică o singură manevră, chiar inspirată, nu-i destul, mă înțelegi? Trebuie perseverență, continuitate, tu îl cunoști mai bine, știm cu toții că ești un fel de eminentă cenușie, ce spune Rigo Balasan spune și Mihai I...

— Domnule general, nici pe departe.

— Lasă omule, știm noi, vezi... Ce nu-mi place mie, dar nu-mi place deloc, este cîrdășia cu comuniștii... Înțeleg, deocamdată nu-i nimic de făcut, te faci frate și cu dracu' pînă treci puntea, dar ce va fi mai tîrziu, omule, după ce Germania va fi lichidată... Să știi, Rigo, că armata nu va tolera ca comuniștii să-și ia nasul la

purtare... Să-i spui regelui că generalul Protopopescu se pune chezaș, oricînd se poate sprijini pe mine, gata la datorie, sînt devotat coroanei cu trup și suflet. De asta plec acum pe front, să țin contactul direct cu armata, cu combatanții, cu ceea ce are mai viu și mai curat țara românească, cine poate fi mai cinstit decît acela care se duce cîntînd la moarte? Mă auzi Rigo, asta vreau să-i spui regelui din partea mea atunci cînd ai să-l vezi; cu sprijinul armatei va putea domni fără grijă pînă torenții vor reintra în matca lor. Fii atent, Rigo, și nu te compromite cu comuniștii, așa cum fac unii care se cred deștepți, țin-te departe de intrigile lor... Așteaptă să ne întoarcem noi de pe front și vei vedea, acum în numele generalilor vorbește cu regele și spune-i să nu le dea apă la moară comuniștilor; supravegheați îndeaproape și cu portofolii în consiliul de miniștri cit mai periferice, să fie ținuți departe de interne, de război, de economia națională...

Rigo, cînd mă întorc de pe front mai vorbim, avem multe să ne spunem, e momentul să ne strîngem coatele, să nu uităm că rușii vor ieși sleiți din război dar victorioși, pe hîrtie, fiindcă anglo-americanii vor dicta pacea... În timp ce rușii sînt epuizați, cei din vest nu au angajat nici 20% la potențialul lor de război, adică o nimica toată dintr-un potențial ce crește mereu... Și mai este ceva, Rigo, de care trebuie să ținem seama: finanța internațională, ovreii... tu în ce raporturi ești cu ei? Eu, slavă Domnului, n-am participat în nici un fel la aplicarea măsurilor și persecuțiilor cu caracter rasial inițiate de zezecul ăsta de Antonescu, am stat bineșor în biroul meu, semnînd hîrtoage fără importanță și... nici usturoi n-am mîncat, nici gura nu-mi pute... În cîteva vorbe te-am pus la curent cu liniile generale de urmat, restul am încredere în flerul tău ca să stai la cîrma bărcii generalilor, aici în spatele frontului se va da bătălia adevărată, dincolo nu-i decît o chestie de timp, de cîteva zeci de mii de morți și de cîteva milioane de obuze și cartușe, fiecare dintre noi, Balasane, va da bătălia pe frontul său și mă întreb dacă nu cumva partea cea mai grea nu-ți revine ție, acum?

Un aghiotant mai îndrăzneț își luă inima-n dinți și întrerupse monologul generalului Axel Protopopescu, după ce îl consultase din

ochi pe șeful gării care se uita mereu la ceas și-i făcea semn la tren:

— Domnule general, mai este un minut după care nu vom mai putea pleca pînă diseară; dacă nu sîntem la Brașov pînă la orele 16, pierdem legătura...

— Vin îndată, mai dă-l în mă-sa de minut, căpitane, ce, un minut m-a făcut pe mine? Balasane rămîi cu bine, nu uita ce ți-am spus, mai întîi sîntem români, ce dracu?!

Generalul Protopopescu întinse o mîină cu degete dolofane și multe ghiuluri împeștrîte cu pietre prețioase, pe care generalul Balasan i-o strînse cu grija de a nu se lăsa strivit de atîta metal ca într-o menghină.

— Domnule general, gîndurile mele bune vă însoțesc și voi reflecta la tot ce mi-ați împărtășit.

— Mulțumesc, Balasane, am toată încrederea în dumneata.

Ultimele cuvinte le rosti cu glas de trompetă, astfel ca toată lumea să poată auzi că generalul Protopopescu i-a dat o misiune de încredere generalului Balasan și nădăjduiește că va fi la înălțime.

Cu același pas greoi, însoțit de ofițerii săi, se sui în vagonul rezervat. Apăru la geam cu intenția de a flutura din mîină la adresa colegului său rămas pe peron. Gestul îl schiță însă numai pe jumătate, fiindcă generalul Balasan se făcuse nevăzut, fără să mai aștepte plecarea trenului. Generalul Protopopescu îl înjură printre dinți, după care se tolăni cît era de lung pe canapeaua de pluș albastru.

— Ascultă, Vișane, strigă el la ordonanța de pe coridor, să nu intre nimeni la mine pînă la Brașov, ai înțeles?

— Am înțeles, să trăiți don' general, nu intră nimeni pînă la Brașov la Dumneavoastră!

Ferindu-și cu un ziar fața de muște, generalul Protopopescu începu să sforăie, legănat de trepidațiile monotone ale trenului.

Nu prea departe de gară, într-o uliță ferită și neasfaltată, cei doi sublocotenenți dibuieră un particular care făcea transporturi clan-

destine și speculative din Chitila pînă la București. Se tocmiră de formă și, pentru opt sute de lei, domnul Vasilescu Anghel, fost patron de taxiuri, astăzi toate rechiziționate și posesorul acestei ultime și incredibile hodoaroage, se declară de acord să-i ducă pe toți patru pînă în centrul Capitalei și să-i lase în fața Hotelului Athénée Palace. Pentru un surplus de o sută lei, acceptă să o conducă pe Solange Sumariotis pînă la casa ei din strada Frumoasă. Generalul Balasan îi găsi așteptîndu-l și, fără alte întrebări, se așeză în spate, între cei doi ofițeri, în timp ce Solange ocupase locul de lîngă șofer.

Bucureștiul îi primi cu ruinele bombardamentelor aliate și germane încă nedebleiate.

CAPITOLUL AL PATRULEA

Țara cotropită. Regele învins. Dumnezeu absent. Toate marile coordonate pe care colonelul Rosnovan își clădise cu muncă și migală viața, se prăbușiseră pe rînd. Era singur și gol. Ca un copil părăsit în mijlocul unui codru întunecos, care uitase să presare cu pietricele albe drumul întoarcerii. Demnitatea. Desigur, nu mai avea altceva de făcut decît să se comporte demn. În spate, îl auzea pe Tarangu cum îi clănțănesc dinții în gură de frică. Imbecilul acesta trebuie să primească o lecție de cum se poartă un om. Un om adevărat. Dar care poate fi conduita demnă într-o împrejurare ca aceasta? Cine i-ar putea spune? E lesne să fii demn atunci cînd demnitatea este asigurată de uniformă, decorații, subalterni, un aparat complicat și precis și tu figurezi în partea de sus a piramidei. Dar acum, cînd ai fost dezghiocat de învelișul formal al demnității, care este conținutul ei real? Nu are cu cine se sfătui. Nici timp pentru aceasta. De un singur lucru își dă bine seama: plutonierul Tarangu nu are o comportare demnă. Lașitatea lui Tarangu îl umbrește și pe el. Va trebui să fie demn pentru doi. De unde să găsească atîta demnitate?

De partea cealaltă, primele momente de exaltare depășite, trebuiau rezolvate problemele imediate ale victoriei și, în primul rînd, soarta prizonierilor. A colonelului Rosnovan și a plutonierului Tarangu. Pentru Marcel Herșcovici nu încăpea îndoială, cei doi erau prinșii lui. Un debut strălucit. Cîndva, într-un viitor nu prea îndepărtat, vor fi chemați să dea socoteală poporului de toate fărădelegile lor. Judecata poporului va fi nepărtinitoare, dar severă. Marcel Herșcovici, cu un fior de plăcere anticipativ, se vedea pre-

zidind tribunalul poporului care îl va judeca pe colonelul Rosnovan. Când era copil, dar destul de mare ca să înțeleagă, tatăl său îl luase de câteva ori cu el la Tribunal și asistase la ședințele de judecată. Se familiarizase cu cadrul solemn al unei săli de tribunal. Îl va pedepsi după dreptate și lege, dar în taina sufletului știe că l-ar fi condamnat în primul rînd pentru moartea lui Alfons Herșcovici, de care, pe drept sau pe nedrept, îl ținea răspunzător pe fostul prefect. Un început de agitație printre băieții din grupul său îl readuse la realitate pe Marcel Herșcovici. Unul traduse gîndul tuturor:

— Ce facem cu ăștia, Marcel? Doar n-o să-i lăsăm să se zgîiască la noi toată ziua...

În casa lui Alfons Herșcovici, Marcel învățase de la tatăl său respectul pentru lege și omenie. Învățase că legea și omenia trebuie să trăiască într-o deplină armonie, pentru ca viața oamenilor în societate să fie tolerabilă. Cu vocea lui blîndă, cu inflexiuni calde, niciodată obosită, niciodată stridentă, în mod egal apreciată la Curtea cu Juri în crimele pasionale, cît și la Curtea de Casație, în delicate probleme de drept civil, Alfons Herșcovici i se adresa lui Marcel, mai ales în momentele de răgaz cînd familia se întrunea la prînz sau la cină, momente de destindere destinate contactului dintre tată și fiu:

— Să nu uiți niciodată, băiete, că omul este prin excelență o ființă gregară, care nu poate trăi separat de ceilalți oameni decît în mod excepțional și cu mari riscuri. Au simțit acest lucru încă din cavernă, cînd trebuiau să-și conjuge eforturile ca să doboare un mamut, în timp ce alții păzeau adăpostul ca să ocrotească de fiare femeile și copiii clanului. Dar ca viața în turmă să nu se prefacă în anarhie, fiindcă omul este singurul animal înclinat să încalce legile naturale ale colectivității, a descoperit... așa cum a descoperit roata, agricultura și domesticitul cailor și al ciînilor, a descoperit din cele mai străvechi timpuri acel instrument minunat... chiar dacă nu întotdeauna perfect, care este legea... legea care se cuvine să fie obligatorie și egală pentru toți cei supuși puterii sale... Omul trebuie să trăiască, ca să poată trăi — iartă-mi formularea — cu respectul legii, dar legea, Marcel, trebuie aplicată cu omenie, adică cu buna știință că este aplicată ființelor însuflețite, mă iartă

din nou pentru pleonasm, și nu lucrurilor... De aceea, băiete, legea plus omenia înseamnă Justiția... Niciodată justiția nu va fi cu ade-vărat justiție dacă spiritul legii nu va fi aplicat în spiritul ome-niei... Nu accept justiția oarbă, reprezentată de o femeie legată la ochi, cu o balanță în mână, care ar fi parcă o precupeată din piață vînzînd tuturor, în aceeași măsură, aceeași cantitate de marfă pen-tru același preț... Încă din studenție am aderat cu tot entuziasmul la imaginea pe care marele meu profesor și maestru, Matei Canta-cuzino, mi-a dat-o despre justiție: o mamă cu ochii larg deschiși și înlăcrimați, aplecată peste suferința copiilor săi, care se îndreaptă către dînsa ca să găsească alinare... Legea în afara omeniei este tot atît de periculoasă ca și fărădelegea...

Anii au trecut, Alfons Herșcovici a propovăduit de la locul său aceleași idei către urechile celor puși să-l asculte, Hitler a venit la putere, Europa a auzit vorbindu-se de o nouă Ordine, în România umbra antisemitismului a acoperit din ce în ce mai mult soarele toleranței, legea a devenit din ce în ce mai puțin umană, Marcel a crescut și mintea lui ascuțită era frămîntată de întrebări declan-șate de vorbele tatălui său raportate la realitățile cu care era tot mai mult confruntat:

— Dar legea rasială, tată, cel fel de lege este?

Era cu puțin timp înainte ca familia avocatului Herșcovici să fie evacuată din casa sa de pe Strada Mare, cu jumătate de hectar de grădină și livadă, cu toate acele ascunzișuri și tufișuri ce fuseseră pentru Marcel tot atîtea locuri de joacă în copilărie și de visare în adolescență. În baza acestor legi, liceul din localitate închisese poarta în nasul premiantului întii Marcel Herșcovici din clasa șaptea, iar clienții domnului avocat Herșcovici nu mai populau sala sa de așteptare, deși formal Alfons Herșcovici nu fusese radiat, în virtutea trecutului său de ofițer român rănit la Mărășești. De altfel, în cîteva zile, domnul avocat Herșcovici nici nu va mai avea sală de așteptare în maghernița insalubră de pe malul Moldovei, în care va fi azvîrlit împreună cu cele două ființe ce compuneau familia sa și puținele bunuri pe care rapacitatea oficială și cea a executan-ților ordinului de evacuare îi va îngădui să le ia cu dînsul.

Alfons Herşcovici plecă capul şi, fără să-l privească pe Marcel, murmură consecvent cu linia întregii sale vieţi de om şi jurist:

— Legea trebuie respectată chiar cînd este monstruoasă, dar legile monstruoase, cele ce contravin omeniei nu pot supravieţui, mai devreme sau mai tîrziu, pentru istorie timpul n-are importanţă, oamenii le resping cu indignare şi se întrebă surprinşi cum de a fost posibil ca asemenea legi să fi fost edictate şi aplicate. Ştii, Marcel, am o veste bună pentru tine, am prezidat astăzi o şedinţă a consiliului comunităţii noastre şi am hotărît deschiderea unei şcoli cu echivalenţă liceală care să funcţioneze într-o anexă a sinagogii, în sala unde se ţineau conferinţe... Deocamdată numai de trei ori pe săptămîină şi numai pentru cursul superior... Om vedea mai tîrziu ce putem face pentru celelalte categorii de şcolari, avem dificultăţi cu compunerea corpului profesoral însă ne vom descurca. Am constatat multă bunăvoinţă şi dorinţă de a ne organiza cît mai repede şi cît mai bine cu putinţă...

Alfons Herşcovici, care era destul de zgîrcit cu manifestările exterioare ale afecţiunii sale faţă de Marcel, îl bătă pe umăr şi-i mîngîie părul răzvrătit:

— Ține-te drept, băiete, priveşte pe orişicine în faţă, n-ai de ce să-ţi fie ruşine: neamul nostru a înfruntat nenumărate furtuni dar nu a fost doborît de nici una din ele. Fii demn de toţi acei înaintaşi ai tăi care, împotriva tuturor persecuţiilor abătute fără cruţare şi discernămint asupra lor de-a lungul veacurilor, au asigurat continuitatea noastră fără şovăire, cu un eroism mult mai autentic decît al cruciaţilor sau al cavaleriei lui Ney...

Marcel simţise un nod în gît, cînd răspunsese:

— Da, tată...

După moartea lui Alfons Herşcovici şi chiar înainte, Marcel renunţase la eroismul pasiv şi aderase la acţiunea clandestină, cu riscul şi răspunderea ei. Ca să fii demn trebuie să lupti, gîndea Marcel îndemnat de clocotul revoltei tinereşti împotriva discriminării rezultate din hazardul naşterii.

Cu cît pot fi eu ținut răspunzător că m-am născut evreu, țigan, turc sau patagonez, decît altul că s-a născut cu ochi albaștri și păr bălai? Pe această linie de gîndire, cei mulți cu păr castaniu și ochi

căprui vor putea edicta legi care să-i oblige pe cei cu ochi albaștri și părul blond să curețe zăpada, să măture strada, să poarte bră-sardă și stea galbenă în piept, să mănince o dată pe zi ca vai de lume și să trăiască în țarcuri bine păzite. Așa raționa tânărul Marcel Herșcovici când le vorbea tinerilor din grupul secret pe care îl constituise, în ascunzișurile numai de ei cunoscute de prin rîpele din marginea orașului. Vorbele lui Marcel le mergeau la inimă și dă-deau viață propriei lor gândiri. Cel care vorbește ceea ce tu însuți gîndești și crezi dar nu poți întotdeauna exprima cu ușurință, este sortit să se situeze în frunte și să fie consacrat șef.

Fiindcă se știa șef și trebuia să ia o hotărîre pe care toți o așteptau, Marcel rosti răspicat:

— Îi ducem în arestul parchetului din Palat, pînă la judecată nu se vor mișca de acolo...

Își reamintise de arestații care erau duși spre a fi cercetați de procuror și care erau ținuți într-o încăpere din aripa dreaptă a Palatului Administrativ. Pe ușă cineva scrisese cu smoolă „arest“ și avea o fereastră zăbreliată. Odată, trecuse cu Alfons Herșcovici pe lungul coridor cu multe uși de o parte și de cealaltă și fusese foarte impresionat de niște țigani căldărari duși de soldați, cu lanțuri la mîini și picioare, care tîrîiau după ei niște greutăți mari, rotunde, din fier. Soldații aveau baioneta la armă și bocanci prăfuiți. Tatăl său îi explicase că țiganii jefuiseră și ucisaseră în chip sălbatec pe un negustor de grîne care se întorcea de la oraș cu chimirul plin și întîrziase la timp de noapte pe drumuri de pădure. Îl lăsaseră mort și pe vizitiu, care supraviețuise ca prin minune rănilor de cuțit cu care fusese împuns în mai multe părți ale trupului și prin care pierduse mult sînge. Datorită vizitiului rămas în viață, țiganii fuseseră prinși după o urmărire plină de peripeții, care costase viața unui jandarm. Mărturia vizitului era zdrobitoare. De altfel, se gă-sise asupra lor și o cantitate mare de hîrtii albastre de o mie, însîn-gerate, precum și verigheta și un inel al negustorului cu privire la care țiganii se jurau pe toți Dumnezeuii că le aflaseră abandonate într-un șanț. Verigheta și inelul fuseseră identificate de văduvă. Scena cu țiganii mînați la arest și încăperea cu geam zăbreliț între-

zărită atunci, îi sugeraseră lui Marcel Herșcovici soluția pentru soarta prizonierilor.

Iancu Lupu, zis Lupușor, interveni vehement:

— Care judecată? De ce să așteptăm? Să-i judecăm noi acum, te rog Marcel, lasă-mă să-i judec eu pe loc... Am să-i judec pe cînte...

Propunerea unei judecăți expeditivă propusă de Lupușor părea să fie pe placul unora din grup. Aceștia făcură un pas înainte, strîngînd cu putere drugii în pumni, în semn de solidaritate cu această din urmă soluție.

Ura răbufnea pe fețele acestor adolescenți sfrijiți. Ardea în ochii înconjuțați de cearcăne vineții. O altă voce se făcu ecoul gîndului ascuns al tuturor:

— Să-i judecăm după legea noastră, Marcele, după legea talionului, acum... fără zăbavă... Să plătească pentru tot ce am îndurat... pentru toate suferințele... pentru toate umilințele... pentru toți morții noștri. Nu-i așa, domnule colonel Rosnovan, că ești un om de onoare și știi să-ți plătești datoriile?... Știi cît ne datorezi? Firește că știi... ești un om meticulos... ai jucat pe cartea antisemită, domnule prefect, și ai pierdut... au venit încasatorii...

Nici o boare care să răcorească cît de cît canicula acestei amiezi de vară. Nădușeala i se prelingea pe față, lipicioasă și caldă. Tot sîngele i se concentrase în inimă, retrăgîndu-se de la periferiile trupului, lăsîndu-l alb la față, un alb de cretă murdară. În spatele lui auzea un fel de sughiț, sonorizarea spaimei din trupul plutonierului Tarangu. În revolverul din buzunar mai avea un singur cartuș. Unul singur îi rămăsese după risipa din birou, cînd pentru a-și calma nervii se dedase la acel tir exhibiționist. Ce idee putuse să aibă, risipa aceasta de muniții cînd nu avea nici o rezervă! Acuma, întrebarea era cum să folosească acest din urmă glonț, pentru el sau pentru primul jidan care va îndrăzni să-l atingă. Clipa aceasta avea ceva de coșmar care nu putea să nu se sfîrșească, trebuia să se trezească în patul lui, lingă Ema, care să-l consoleze și să-l sfătuiască să nu mai mănînce seara prea mult, că nu-i prieste. Adevărat că de la o vreme are tendința să se îndoape. Ultima generație de claponi pregătiți de Ema era la înălțime. Dacă n-ar fi fost pluto-

nierul Tarangu cu spaima lui animalică, colonelului Rosnovan i-ar fi venit să ridă la gândul că un simplu coșmar, rezultat al unei indigestii, îl poate îngrozi într-un așa hal. Plutonierul Tarangu însă știa bine că nu visează atunci când nu slăbea din priviri barele de fier care tremurau în mâinile enervate ale băieților. Mormăia fără noimă. Buzele i se mișcau încet, ca la rugăciune:

— Ce-am spus eu, Maică măicuța Domnului, or să ne căsă-pească... or să ne sfarme oasele... Îndură-Te Maică Precistă și nu ne lăsa... Nu ne lăsa, Mărto... că m-oi închina în fiecare zi la toate sfintele Tale icoane... Oi merge și la Trifești, la sfânta ta icoană făcătoare de minuni, ca să bat mătânii... Nu-i lăsa Sfinto pe cei care ți-au răstignit Feciorul să ne frigă carnea cu fiarele...

Confruntarea dintre eroii acestei drame care se desfășura în orașelul înălțat pe malul stîng al unei ape ce șerpuia printre coline, pe o arșiță marcînd 38°C la umbră, căpăta acum alte dimensiuni. Autoritatea lui Marcel Herșcovici era în joc. Fiecare clipă părea de sine stătătoare, ca o mărgică dintr-un șir nesfîrșit de mătânii, plină de semnificații. Fiecare putea fi decisivă. Decisivă pentru soarta multora din cei prezenți. Marcel nu putea îngădui masacrarea celor doi prizonieri, cum lăsa să se înțeleagă că ar trebui să se întîmple judecata lui Lupușor și a tovarășilor săi. Dar, îi înțelegea și pe băieți. Înduraseră prea multe. Sufletul lor se uscaseră pîrjolit de ură. Nimic nu lasă urme mai adînci de amărăciune și resentimente ca amintirea că vreme îndelungată au fost scoși, eliminați din rîndul oamenilor, socotiți ca un fel de specie animală nouă, descoperită de un savant zoolog genial, pernicioasă celorlalte specii și, ca atare, izolată și însemnată pentru ca nu cumva, din întîmplare, să fie confundată cu ceva asemănător.

Un conducător nu poate avea însă decît o singură atitudine. Acea a respectului pentru hotărîrea luată de el. Pentru ducerea ei la îndeplinire cu orice preț. Nu poate șovăi și nici nu poate închide ochii, lăsîndu-i pe ceilalți să o încalce. Orice slăbiciune din partea lui nu poate duce decît la zdruncinarea, la șubrezirea autorității sale. De la Alfons Herșcovici învățase respectul pentru lege și disprețul pentru arbitrar. Modul lui de a gândi trebuia să devină modul de a gândi al tuturor. Cei vinovați vor trebui să fie dovediți

vinovați și pedepsiți cum se cuvine în formele prescrise de lege. Ceasul judecății nu putea fi decît unul și nimănui nu-i era îngăduit să-i forțeze mecanismul delicat. Dar rațiunea lui Marcel Herșcovici se găsea în fața unei forțe oarbe, aceea a urii care căpăta aproape consistență fizică, care avea tendința să omogenizeze întregul grup într-un soi de numitor comun, ce nu-și va putea găsi rezolvarea decît în linșaj. Granița dintre legalitate și arbitrarul forței nu era păzită de nimeni, afară de flacăra voinței unui singur om: aceea a șefului, a lui Marcel Herșcovici. Nu știm dacă colonelul Rosnovan sau plutonierul Tarangu erau conștienți de acest lucru. Nu știm dacă își dădeau seama că între trupurile lor de carne și sînge și răngile de fier era un obstacol foarte fragil, prestigiul și autoritatea unui băietan de aceeași vîrstă cu ceilalți dar care fusese marcat de educația primită în casa tatălui său. Ciudat cum viața prefectului depindea astăzi de modul în care gîndise și se străduise să-și instruiască fiul avocatul Alfons Herșcovici, pe care atît el, cît și Ema, îl umiliseră fără cruțare, căruia îi aplicaseră draconic legile rasiale. Mai ales Ema. Poate tocmai fiindcă nu avea conștiința curată iar persecuțiile împotriva acestei familii erau legate și de anume aspecte de ordin subiectiv. De ce oare se înverșunase Ema atîta împotriva lui Herșcovici și a nevastei lui? Prefectul, care nu obișnuia să iasă din vorba ei, nu cunoștea toate dedesubturile și micile afaceri pe care Ema le încheia cu folos pe seama evreilor cu stare.

Ester, cu sensibilitatea pe care i-o dădea afecțiunea pentru Marcel, îi înțelese zbuciumul și cumpăna în care se afla. Întotdeauna s-au înțeles fără multe cuvinte. Îl cunoștea bine, învățase să-l cunoască în acești ani cît se plimbaseră împreună aproape în fiecare zi, furînd cîteva clipe de bucurie ceasurilor de tristețe și de deznadejde, de mizerie fizică și morală. Avea încredere în juvenila lui înțelepciune și participase, tăcută dar aproape de el, la visurile lui expuse cu voce tare. Îl știa înclinat să acorde prea multă atenție și punctului de vedere potrivit. Spunea, adesea, că, pentru a-l cunoaște bine pe adversar, nimic nu este mai nimerit decît ca să te pui în pielea lui, să te întrebi cum ai raționa și cum ai acționa dacă ai fi el?

Ester bănuia că și în împrejurarea de față, prima în care calitatea lui de șef era pusă la încercare în mod direct, în raport cu o realitate concretă, Marcel își punea sieși aceleași întrebări, adică încerca să se substituie gândirii colonelului Rosnovan și aceleia a băieților din acest moment, pe care trebuia să-i arbitreze. Era împotriva răfuieiilor sumare și a linșajului ca formă de juisare colectivă. Glasul ei subțire îi făcu pe toți să tresară, rupînd firul tensiunii statornicite:

— Ascultați voi, Lupule... Sami... Dorule... Mandi... Ascultați voi toți, ce se întîmplă 'cu voi? Ați uitat jurămîntul făcut să dăm ascultare lui Marcel? La prima ocazie ivită jurămîntul nostru nu mai face nici două parale? Noi care am avut... care avem un crez, astăzi vrem să-l călcăm în picioare... să ne purtăm ca niște brute... ca brutele acestea...

Ester întinse mîna înspre colonelul Rosnovan și plutonierul Tarangu, ca să sublinieze că despre ei este vorba.

— ... care ne-au aplicat tratamentul prescris de legile făcute de alte brute ca ei... Demnitatea noastră de oameni care ne-am redobîndit libertatea nu ne permite să procedăm astfel, fiindcă ar însemna să ne înjosim... să coborîm la nivelul lor... Vă cunosc pe toți... am copilărit împreună, ne-am bucurat și am suferit împreună și sînt sigură că nici unul dintre voi nu vrea să-și păteze mîinile și conștiința cu sîngele călăilor, fără ca aceștia să fi fost judecați după dreptate... Prima noastră victorie, prima noastră oră după ce ne-am recăpătat respectul față de noi înșine... va trebui să ne aducem aminte toată viața de ea ca de un moment luminos, ca de un răsărit de soare și nu să ne ferim de ea cu rușine... Încercările noastre nu au luat încă sfîrșit... Vor mai trebui rezolvate încă multe probleme și de aceea eu, ca și voi toți atunci cînd ați jurat... am încredere în Marcel și în tot ce va hotări el, pînă cînd se va restabili ordinea și democrația! Asta am avut de spus... Purtați-vă în așa fel, ca oricînd să puteți ține capul sus...

Colonelul Rosnovan o asculta cu gura căscată pe această fată plăpîndă, căreia i se roșiseră obrajii palizi, care părea că se înalță pe măsură ce vorbea, care gesticula puțin și părea că pledează pentru viața lui, pentru viața lor. Tarangu nu pricepea nimic, pentru că

pentru el sunetele nu mai aveau nici o semnificație, toate se contopeau într-un zgomot uniform și fără sens, afară de unul singur, frica fizică, absolută, chinuitoare, necruțătoare. Pentru prefect intervenția lui Ester era aproape mai neplăcută, mai umilitoare decât teama în fața primejdiei directe, pe care ar fi înfruntat-o ca un bărbat, ca un militar, ca tată al unui erou din războiul sfânt anti-bolșevic.

Marcel, obișnuit să vorbească numai el și Ester să asculte întotdeauna, pasivă dar atentă, să ia rareori cuvântul la întrunirile lor, avu neașteptata surpriză să descopere în ea un aliat cu multă putere de convingere, cu un limbaj direct și simplu, ale cărui roade erau vizibile fiindcă încordarea se micșorase, se putea citi o destindere pe chipurile băieților, chiar și ale celor mai înverșunați, strîsoarea drugilor de fier slăbise, neclintirea prevestitoare de furtună se transformase într-o ușoară agitație, în murmure și priviri aprobatoare. Exploatînd climatul astfel creat de cuvintele rostite de Ester, Marcel se grăbi să ia măsurile impuse pentru deținerea celor doi prizonieri, pentru schimburile de pază, pentru alcătuirea patrulelor ce se vor răspîndi prin oraș, pentru întîmpinarea armatei roșii a cărei intrare în localitate o socotea iminentă după retragerea fără lupte a soldaților germani și români din această zonă. Vorbi aproape un sfert de ceas, strigînd nume, trasînd sarcini, indicînd linia de conduită. Era cuprins de un fel de beție observînd cum, fără circ-teală, erau executate toate dispozițiile sale.

Pentru camion s-a iscat un început de ciorovăială, fiind mai mulți amatori decât locuri. Marcel i-a pus capăt desemnînd, după cum era firesc, pe singurul care știa să conducă un camion și încă doi, cei mai voinici, pentru a ajuta la eventualele încărcări și descărcări. Nici colonelul Rosnovan, nici plutonierul Tarangu nu au opus vreo rezistență și s-au lăsat foarte docili conduși la locul de deținere, arestul procuraturii, unde s-a mai ivit iar o dificultate, deoarece nu mai avea nici încuietoare, nici cheie. Lupușor a făcut rost în scurtă vreme de două belciuge și de un lacăt cît toate zilele. Doi băieți au rămas de pază și urmau să fie schimbați pe la nouă seara. Ester le-a promis să le aducă ceva de mîncare pentru prînz, atît pentru ei, cît și pentru cei deținuți care s-au întins de îndată

pe cele două bănci de lemn negeluit, dar lustruit de pantalonii atitor serii de pușcăriași ce se perindaseră prin acest loc. Stors de vlagă, colonelul Rosnovan ațipi numaidecât, întins pe banca incomodă, cu capul la perete și brațul stîng sub căpătii. Nu stătu mult în această poziție, fiindcă brațul amortei degrabă, producîndu-i furnicături care îl desmeticiră, îndeajuns ca să i se învălmășească în mintea adormită imagini disperate și chinuite, cum ar fi aceea a chipului Emei, schimonosit de furie, strivind în pumn un Alfons Herșcovici nu mai mare decît un ciot de creion chimic.

Tarangu, la rîndul său, nu putea să adoarmă. Prin mintea lui se perindau imagini tot atît de terifiante, numai că el era treaz și coșmarul lui era coerent, era țîșnit din spaimă și disperare.

Din lipsă de experiență, din pripeală, nu s-au gîndit să-i percheziționeze pe cei doi prizonieri, astfel încît colonelul Rosnovan, întorcîndu-se pe banca sa pentru a-și găsi o poziție mai confortabilă, simți pe șold apăsarea revolverului. Își reaminti că mai avea un cartuș, gînd cu care se trezi de-a binelea.

*

* *

Pentru după-amiază, Marcel îi dădu întîlnire lui Ester în fața casei unde copilarise, pe Strada Mare, acolo de unde fuseseră izgoniți părinții săi pentru a fi instalată creșa unui regiment din localitate. Sosise cu cîteva minute înaintea fetei și acum contempla poarta de fier, smulsă din țîțîni de vreun vehicol greu care ieșise cu grabă și neîndemîinare din curtea creșei și care zăcea proptită de gard în stradă. Marcel făcu o încercare să o bage în curte, însă poarta din fier masiv se dovedi prea grea pentru un singur om, așa că, după vreo două opinteli fără rezultat, renunță la această inițiativă gospodărească. Rondul de flori din fața casei, care ani de-a rîndul fusese mîndria mamei sale, nu mai era decît o bucată de pămînt călcat în picioare, ici-colo cu cîteva plante mai îndărătnice, gălbejite de uscăciune. Ușile de la casă, la care parveneai urcînd cîteva trepte din cărămidă îngropată, erau larg deschise. Cîteva ferestre lipseau și ele atîrnau jalnic, abandonate de cei care nu le putuseră smulge în pripă.

Ester purta o fustă albă plisată, călcată chiar în această după-amiază și o bluză de culoarea zmeurei. Își strinsese părul într-un coc prins în niște clame de metal negru și se fardase puțin pe obraji. Buzele, ca și mâinile ce răsăreau patetice din mânecile stacojii ale bluzei, erau palide. Sub părul arămiu-roșcat, ochii aveau o nuanță de clorofilă lichidă. Picioarele păreau nefirești de subțiri, picioare de convalescentă prost hrănită, însă bustul tineresc i se contura ferm și nasturii mici de sidef, care îmbunghiau bluza, se mișcau în ritmul respirației fetei.

Pentru prima oară Marcel o vedea pe Ester într-o timidă încercare de cochetărie, cu o vădită strădanie în a se prezenta în fața lui într-o lumină cât mai atrăgătoare. Se simți mișcat și înfiorat. O stranie atracție fizică emana din toată ființa ei. Ardea de nerăbdare să o ia în brațe, să-și lipească pieptul de pieptul ei rotunjit, să și-o apropie în întregime. Buzele ei palide, lipsite de armura impersonală a rujului cu care obișnuit se împopoțonează fetele, maimuțărind pe femeile în toată firea, erau, prin chiar dezarmanta lor nevinovăție, o chemare erotică irezistibilă. Marcel o văzu pe Ester, deodată, cu alți ochi. Cu ochii cu care de obicei vede un bărbat o femeie. Privirea lui, în care se aprinsese o lumină necunoscută Esterei, o stînjeni și-i accentuă roșeața din obraji:

— Nu te uita la mine așa, Marcel, mă faci să roșesc...

— Te-ai făcut frumoasă, Ester, mai frumoasă ca niciodată, cum nici nu credeam că poți să fii...

Vocea lui Marcel suna puțin răgușită, voce de bărbat în care pîlpîie flacăra dorinței. Fără ca vorbele lui Marcel să-i displacă, Ester era surprinsă de violența conținută în tonul cu care fuseseră pronunțate. Prietenia lor rămăsese foarte castă. Se mulțumiseră întotdeauna cu contactul mâinilor, cu acel schimb de electricitate care era în sine o bucurie atotcuprinzătoare, dincolo de care nimic nu putea să aibă o mai mare semnificație. Tot ceea ce știau teoretic că fac oamenii care se iubesc li se părea searbăd și oareșicum murdar și silnic, pe lângă voluptatea fără seamăn a atingerii și împletirii degetelor lor. În seara aceasta Ester se găsea încă în același stadiu de comuniune între ei, cu perspectiva unei lungi plimbări mîna în mîna, dezlegați de teama zbirilor, conștienți că o viață nouă se

deschide înaintea lor, precum acel licăr ce sfîșie bezna, arătîndu-le adevăratul drum spre care orbecăiseră în întuneric timp de patru ani, anii unei tinereți pe care vor dori cîndva să-i uite, să-i smulgă din carnea și din sufletul lor. Mai mult ca niciodată Ester era stăpînită de un elan de iubire platonice către partenerul ei, către camaradul de luptă și de izbîndă.

— Vino, Ester, vino să-ți arăt casa noastră, casa în care am copilărit și în care n-ai intrat încă niciodată. Vino să-ți arăt grădina și livada din spate... Hai, hai să vedem ce au făcut sălbatecii din casa tatei... Sărmanul meu tată, atît ar fi dorit să se întoarcă și să moară în casa lui... nu-ți fie teamă, nu mai e nimeni...

— O să venim altă dată, acum i-am promis mamei tale că mergem pînă la dînsa să o vedem în seara asta... a insistat mult de tot... mi-a spus că nu știe nimic despre tine de cîteva zile...

— O să mergem... mai tîrziu, hai...

Autoritar, Marcel o ia de braț pe Ester și amîndoi pătrund în curtea răvășită și murdară. Ocolesc casa și, prin porțița din gardul de sîrmă care desparte curtea de grădină, intră în împărăția copilăriei lui Marcel.

De trei ani nimeni nu se mai îngrijise de livadă. Burienile și bălăriile puseseră stăpînire peste tot, înăbușind viața copacilor care sufereau din pricina asta. Tufele crescuseră nemăsurat, semnalînd parcă — în miniatură — începutul unei noi ere vegetale. Aleile, cîndva bine întreținute, erau acum niște drumeaguri năpădite de iarbă. Marcel și Ester păseau în tăcere, Marcel recules în amintirile sale, Ester respectîndu-i întoarcerea în timp, întoarcere de care numai omul este în stare, cu tot cortegiul de sentimente ce însoțesc evocările.

Tălpile lor calcă iarba care, în urma lor, face eforturi de viață ca să se redreseze, tînjind spre vertical. Din cînd în cînd cîte o pietricică din prundul întins pe vechile alei se face simțită sub picior, ca un punct după fraza lungă și moale a ierbii sălbatice. Marcel se oprește sub un cireș bătrîn, cu coaja lucitoare, cu crengi joase, ușor accesibile.

— Acest pom a fost, Ester, nava amiral a Amiralului Cel Mare al tuturor Oceanelor și Mărilor Lumii, din înălțimea căruia supra-

veghea cu ocheanul tot întinsul nesfîrșit al apelor... Pe vremea aceea postul era ocupat de junele Marcel Herșcovici care, cu binoclul de teatru al mamei sale, cerceta cu indiscreție curțile vecine... Tre-cusem, mi se pare, într-a doua primară... Vacanța se prezenta tot atît de lungă ca și călătoria spre Apus a navei amiral... Cireșele coapte, mai ales cele din vîrf... primele pîrguite... asigurau sub-zistența navei și pe cea a unicului pasager pînă la îndepărtata escală care, fie vorba între noi, era cam pe la ora prînzului cînd Marele Amiral, coborît din pom cu burta plină de cireșe... cam făcea mof-turi la masă... la vremea aceea încă nu știam că sînt jidan... Credeam că sînt doar un copil... Poate un copil mai fericit decît alții, fiindcă avea un cireș și o livadă, o mamă care îi spunea po-vești și un tată care îi aducea în fiecare zi prăjituri de la cofetăria lui Guliaris... Nava e astăzi o epavă, cireșul s-a sălbăticit, ami-ralul se rade de două ori pe săptămînă și iubește o sirenă care i-a apărut de după stîncile unui arhipelag necunoscut, căruia i-a dat numele său...

— Marcel...

Obstacolul brațelor întinse era fragil. Palmele împinse în umerii lui Marcel au cedat după o iluzorie opunere și Ester se găsi deodată lipită de Marcel, așa cum nu mai fusese niciodată aproape de un bărbat, nici măcar de Marcel vreodată.

Veșmintele ușoare nu constituiau o piedică. Trupurile primeau din plin șocul alipirii. Ester era tulburată. Se simțea goală. Totul era atît de nou și de neașteptat. Tinerețea ei nu fusese normală. Alte preocupări o abătuseră de pe fâgașul ei. Pînă să-l fi întîlnit pe Marcel nu se gîndise la băieți altfel decît ca la niște camarazi, la care sexul nu juca nici un rol. Chiar și după ce se împrietenise cu Marcel, relațiile lor nu depășiseră limitele unei afecțiuni caste. Deodată, și ca niciodată, este confruntată cu starea de febrilitate a lui Marcel, febrilitate de o altă calitate decît aceea ce îi cuprindea de obicei atunci cînd acționau clandestin. Astăzi pentru prima oară ieșiseră din clandestinitate. Într-o zi ca aceasta totul era nou pen-tru ea. Totuși nu și-l închipuise niciodată așa pe Marcel. Nu și-l închipuise pentru că gîndurile ei fuseseră întotdeauna atît de pure, de străine de chemările trupului chinuit de alte imperioase nevoi:

de foame, oboseală, boală. Imaginația ei de fată tânără îndrăgostită fusese strunită pe marginea dincolo de care pîneau indecența și rușinea.

Ester se simte cuprinsă de panică. Pentru prima oară își simte trupul în revoltă fățișă. Nu mai are putere asupra lui. Nu-i mai poate comanda... Trupul trăia independent de ea, supus și ascultător bucuriei care îl cuprindea în contact cu căldura și zvîcnirile trupului lui Marcel. Avea neașteptata tendință de a se contopi cu trupul băiatului, de a-și pierde individualitatea, de a trăi liber la rîndul său, eliberat de friul minții. De aceea Ester nu opuse decît un slab protest în încercarea de a-și feri buzele de gura lui Marcel. Tentativa nu avu alt efect decît de a-l ațîța și mai mult pe băiat. Cînd gura lui i-o găsi în sfîrșit pe a ei, după o bijbîială favorizată de ochii ce se închiseseră fără voie, ca la o stranie și neauzită poruncă, cînd buzele lui fierbinți luară contact cu buzele ei reci părăind că nu voiau să se mai desprindă și milioane de clipe aveau să se contopească într-una singură fără sfîrșit, Ester simți că amețește, că pămîntul i se clatină în jur și se lăsă moale în brațele lui Marcel. Își pierdu cunoștința și doar brațele băiatului care o țineau strîns îmbrățișată au menținut-o în picioare. Nu era grea. Cît un hulub rănit.

Marcel o duce cu grijă, plin de emoție în casă, pătrunzînd prin ușa de serviciu. Trece prin bucătărie, prin mai multe încăperi pînă în odaia mamei lui. Acolo găsește un pat, un pat fără așternut, fără saltea. Cîteva scînduri. O așază pe Ester binișor, cît mai confortabil cu putință. Se duce în sala de baie, calcă neatent prin mormanele de gunoaje îngrămădite cam peste tot și își umple palmele făcute căuș cu apă. Se întoarce și o stropește pe față. După aceea își moaie batista în apă și o șterge ușor pe obraji. Răcoarea și umezeala apei o readuc pe Ester în simțiri. Deschide ochii și îl vede aplecat peste dînsa. Tresare ca trezită brusc dintr-un somn greu, fără vise, perdeea fragilă între viață și moarte:

— Ce s-a întîmplat Marcel cu mine? Unde mă aflu?

Se ridică repede de pe pat, păturindu-și fusta șifonată. Marcel nu știe ce să răspundă:

— Nu-i nimic... emoțiile unei zile prea încărcate, prea multă

bucurie deodată... E ca o explozie și sîntem cu toții zguduți, relaxarea nervilor noștri încordați la maximum produce tot soiul de reacții... n-ai de ce să fii îngrijorată...

— Marcel, e tîrziu... Trebuie să mergem să vedem ce fac băieții... Or să creadă că i-am părăsit, mai sînt atîtea de făcut... n-am trecut nici pe la mama ta...

Acesta era glasul înțelepciunii, regăsit de Ester. Să se întoarcă în stradă, în oraș, să fugă de primejdiile necunoscute ale acestei odăi în care erau numai ei doi, doi bieți îndrăgostiți care încercau să joace un joc ale cărui reguli nu le cunoșteau încă bine. Marcel ar fi dorit ca Ester, măcar de astă dată, să fie mai puțin stăpînă pe sine, mai puțin încordată, mai destinsă și mai complice. În seara aceasta, chipul posomorît al vieții, astfel cum o cunoscuseră în ultimii ani, părea să le surîdă din nou, pentru prima dată. Seara își împrumuta umbrele odăii unde cei doi tineri stăteau unul în fața celuilalt, stăruia între ei un regret. Ceva frumos care fusese aproape, aproape de tot de ei și deodată se depărtase fără știrea lor. Stăruia încă amintirea emoțiilor și bucuriilor resimțite de trupurile lor tinere, prin care seva atracției reciproce năvălise și măturase totul din calea ei. Lui Ester îi era rușine de slăbiciunea ei, iar Marcel vibra încă de elanul înfrînt.

— Să mai stăm... te rog... te rog Ester, te iubesc... de-ai ști cît de mult... cît de mult...

Glasul lui Marcel o învăluia ca o muzică stranie. Cuvintele nu aveau un sens precis, dar era parcă legănată în hamacul unei melodii pe care o presimțise de mult, însă abia acum o purta, ușoară și detașată de tot, în plasa ei invizibilă. O neîngăduit de dulce toropeală se insinua în ea, lăsînd-o din nou fără putere. Cînd Marcel întinse brațele către dînsa, toate barierele se prăbușiră miraculos. Trupurile lor găsiră fără efort poziția orizontală oferită de patul de scînduri, fără să-i simtă nici duritatea, nici inconfortul. Buzele lor se deslipeau cu greu, ca să se regăsească iar, pînă la pierderea răsuflării. Sprijinindu-i capul pe brațul său petrecut pe după ceafă, Marcel părăsea gura Esterei ca să-i sărute ochii și părul, gîtul și pielea albă pînă la limita maximă a decolteului bluzei încheiată pînă la ultimul năsturaș de sidef. Ester, călcîind în picioare toate

tabu-urile, îl provoca din nou, atrăgându-l spre gura ei. Buzele ei arse aveau de fiecare dată o savoare nouă și Marcel se depărta de ele numai pentru bucuria de a le regăsi. Nimic nu mai avea vreo însemnătate pentru ei, în afară de minunatele descoperiri pe care le făceau împreună, în același ritm, cu aceiași pași mărunți pe cărarea din ce în ce mai largă a dragostei. Lumea din afara celor patru pereți nu mai avea nici o semnificație. Putea să existe, sau nu. Tot ce nu erau ei, le era cu desăvîrșire indiferent. Cum, de asemenea, le erau indiferente și reperele convenționale ale timpului. Când mîna dreaptă a lui Marcel, mîna liberă, trecu de la mîngîierea lungă a umărului și prinse în palmă cupa plină a sînului, Ester o aștepta ca o împlinire. Sfîrcul sînului stîng, în glorioasa lui țîșnire din alveolă, o durea și contactul cu mîna lui Marcel fu ca o binefacere. Ester șopti:

— Așteaptă... așteaptă puțin...

Cu cîteva mișcări repezi, sigure, Ester desfăcu nasturii bluzei și o trecu peste cap, aruncînd-o într-un colț al patului. Sub bluză sîinii ei nu mai erau apărați de nici o pavază. Mici, rotunzi, tari dar elastici, fură pentru Marcel revelația unui paradis la îndemîna mîinilor lui, la o apropiere amețitoare. Bustul dezgolit al Esterei era o pată albă în întunericul ce se lăsase în odaie. Surprins de gestul fetei, cîteva clipe rămase uluit, cu gîtlejul uscat de emoție, cu armăsarii imaginației într-un galop haotic. Ester se lăsă încetîșor pe spate. Cuprinse în palme capul băiatului. Îl atrase către sîni într-o dulce apăsare, mai aproape, tot mai aproape, pînă ce buzele lui se lipiră tremurătoare de pielea fină a defileului dintre sîni. După aceea, urcînd treptat, conduse de un instinct mai precis decît orice călăuză, găsiră singure calea către sfîrcurile nerăbdătoare. Ester tresări străpunsă de o voluptate nouă, neînchipuită, neasemuită cu nici una din bucuriile pe care le resimțise vreodată. Tot trupul îi era străbătut de unde de plăcere care, pornite de la piept, o săgețau în toate direcțiile, pînă departe, la periferie. Îi ținea capul prizonier în palme, strivit de piept, lăsîndu-i doar libertatea de a se mișca de la un sîn la altul într-o echitabilă distribuție a plăcerii. Descopereau împreună, pentru întiași dată, comorile ascunse ale trupului și însăși lipsa lor de experiență era o sursă de voluptate

inedită, fiecare gest, fiecare contact, fiecare îmbrățișare, avînd pentru ei farmecul noutății absolute. Nici unul din gesturile lor nu era repetarea vreunui gest făcut cu alt partener sau săvîrșit altă dată între ei. Fiecare se arăta dornic să descopere trupul celuilalt, dorință pornită din chemarea către dragoste a oricărui trup tînăr, pornită din lunga lor prietenie platonice și declanșată astăzi de relaxarea nervoasă, resimțită după regăsirea libertății concomitente cu părăsirea orașului de către autoritățile antonesciene.

În timp ce trupul îi era răvășit de o gamă nesfîrșită și multiplu nuanțată de senzații, buzele ei șopteau mereu într-o cadență pe care și-o găsiseră singure:

— Dragul meu... dragul meu...

Zăgazurile pudorii raționale rupte, hotarele interdicțiilor depășite, miinile Esterei deveniră active, cu inițiative tot mai îndrăznețe, cu avînturi și opriri tot atît de neînțelese. Miinile Esterei îl căutau pe Marcel, îi desfăceau cămașa la piept, îl parcurgeau lăcome dar temătoare. Limita pe care și-o îngăduiau era cureaua de piele cu care era încins Marcel, prea strîns ca să poată fi forțată. După ce acesta se eliberă din strînsoare, Ester nu mai avu curajul să-și continue explorările începute. Brațele ei îl cuprinseră, agățîndu-se de el ca și cum ar fi voit ca băiatul să o apere de o primejdie necunoscută.

— Marcel... nu, te rog nu...

Ester știa că era prea tîrziu. Că nu mai era loc pentru nici o retragere. Că această ultimă revoltă era supremul omagiu pe care îl mai putea aduce ipocriziei oamenilor care au construit cu migală barierele dintre sexe. Dar de ce să existe bariere între ea și Marcel? De ce, dacă se iubeau? Abia acum își dădea seama de importanța trupurilor, de locul pe care îl ocupau la serbările dragostei.

Își lasă mîna oarbă călăuzită de mîna lui Marcel în jos, spre pîntecele lui, tot mai jos, pînă ce tresare, zguduită de o descărcare electrică în contact cu ființa lui vie și caldă. O undă de plăcere o străbate, o amuțește întîi și apoi strînge coapsele și scoate un țipăt fulgerată de o voluptate fără seamăn. Aceeași voluptate îl zguduie și pe Marcel sub mîngîierea prelungită a fetei. Amîndoi, strîns îmbrățișați, sleiți de puteri, epuizați de tot ce putuseră descoperi din

tainele dragostei, adormiră, cufundându-se în somn ca într-o baie purificatoare. Ca și Daphnis și Chloe făcuseră un mare pas înainte, dar din cartea iubirii nu răsfoiseră încă epilogul.

■

■

Puțin după miezul nopții trupele sovietice, o unitate de geniu însoțită de un batalion de infanterie motorizată, pătrunseră în oraș din direcția satului Cordun. Orașul era adormit și nimeni nu-i întâmpină cu flori și urale. Toți cei care nu părăsiseră orașul stăteau ferecați prin case. Băieții îl căutaseră pe Marcel în zadar și, rumegînd tot felul de supoziții, în afara celei adevărate, se duseseră și ei să se culce în afară de garda aflată de pază la ușa celor doi prizonieri, care moțăia și ea pe o bancă adusă pe coridor dintr-o sală de ședință a tribunalului.

Cînd zgomotele dimineții și ale orașului eliberat i-au trezit din somnul lor fără vise, Marcel și Ester s-au sculat buimaci din pat, abia îndrăznind să se uite unul la celălalt, rușinați la gîndul că au putut să doarmă și să-și negligeze datoria, să-și părăsească tovarășii tocmai în aceste momente cruciale.

După ce și-au dat cu puțină apă pe față și s-au șters cu batisetele, au ieșit în stradă, flămînzi, grăbiți să-și regăsească grupul.

Dimineața era radioasă și la prima intersecție o femeie în uniformă kaki, cu o stea roșie pe bonetă și cizme scurte, prăfuite, cu două stegulețe în mîini, dirija cu siguranță și prestantă circulația soldaților și vehiculelor militare care se îmbulzeau pe Strada Mare și ale căror coloane nesfîrșite se întindeau pînă hăt departe înspre grădina publică și gară.

— Rușii, au intrat rușii în oraș și noi dormeam... cum a fost oare posibil?

Marcel își dădu seama că mărșul lui plan de a face o primire oficială și triumfătoare armatei sovietice venită să-l elibereze, de a trata cu ea, gazdă atentă și recunoscătoare, eșuase. Eșuase din pricina slăbiciunii cărnii. Nu avea să și-o ierte niciodată. În acest moment aproape o ura pe Ester pe care, cu un egoism specific mascu-

lin, o ținea răspunzătoare de cele petrecute. Când Ester se apropie de el și vru să-l apuce de braț ca să se bucure împreună de această clipă exaltantă și îndelung așteptată, Marcel o împinse aproape cu brutalitate. Ester nu putea înțelege, simți lacrimile trecînd de bariera ochilor, se întoarse și o rupse la fugă. Îl lasă pe Marcel pe marginea trotuarului, în căutarea formulei cu care să poată stabili contactul cu soldații care se duceau să lupte și să moară pentru cele mai nobile aspirații ale omenirii, libertate, egalitate și democrație!

CAPITOLUL AL CINCILEA

Dimineți reci. Luminoase, dar reci. Ca și serile. Descultă, înfășurată numai în cămașa de noapte prea largă, prin care curenții de aer circulă ca la ei acasă, Zulnia se duce să privească pe fereastră. Zgribulită de frig, acum caută din nou în pat culcușul cald al trupului, insulă primitoare în oceanul cearșafului înghețat. Îl regăsește cu greu, dar cu satisfacție. Încearcă să reinnoade firul întrerupt al unui vis matinal, din care o trezise huruitul sacalei goale ce se ducea după apă, potrivit unui ritual imuabil. Când se întoarce plină, nu o mai aude. Nu îndrăznise să-l roage pe Vincent să-i spună lui Ilie să nu mai treacă cu sacaua pe sub fereastră ei, ca să n-o trezească dimineța prea devreme. I se păruse un lucru necuvenit, acum când toți aveau atâtea lipsuri și greutatea de înfruntat. Din visul întrerupt își amintește doar că se afla în fundul grădinii de la Vișoieni, se visa atât de des la Vișoieni, ascunsă într-un pîlc de aluni, ronțâind alunele culese de pe jos. Se juca cu niște veverițe caraghioase, care săreau pe ea și o gîdilau cu mustățile și cu cozile lor.

De astă dată visul refuză să se întoarcă. De la un timp nimic nu-i mai face pe plac Zulniei. Deschide ochii furioasă. Rămîne însă înfășurată pînă la gît în cuvertura mișoasă, grea, cu miros de oaie. La început abia putuse suferi acest iz de cojoc. Frigul o silise să se obișnuiască și acum se simțea bine sub protecția cergei pe care i-o împrumutase Draga.

Draga fusese providența lor. A Zulniei și a lui Vincent. Împărțise garderoba cu ei. Cu mîinile ei binecuvîntate tăiasc, cususe, prefăcuse și o îmbrăcase pe Zulnia care se întorsese din scurta ei

odisee doar cu bluza murdară și sfîșiată pe alocuri, cu pantalonii de călărie și cizmulițele roșii, hărtănite prin coclaurii peste care rătăciseră în acele zile fierbinți de august. Vincent cotrobăise prin lăzile lui Pavel și împrumutase cam tot ce îi era de trebuință, fiind cam de-o talie. Draga îi confectionase un pachet mare din tot ce alesese, cu lacrimile în ochi. Se gîndea că Pavel, acolo unde o fi, duce lipsă de strictul necesar. În amintirea lui Pavel se străduia să le facă viața mai ușoară Zulniei și lui Vincent, pe care îi vedea atît de descumpăniți.

Lumina sură a sfîrșitului de octombrie se tirăște și se agață treptat de mobile, de pereți, de uși și ferestre, dîndu-le contur, relief, viață, scoțîndu-le din anonimatul întunericului. În odaia Zulniei se adunaseră mobile ciudate și disperate, pe măsura descoperirii lor. Patul mare, de metal vopsit în alb, cu somieră metalică, era dominat în cele patru colțuri de niște măciulii de bronz, galbene, ce se puteau deșuruba și cu care adesea copiii Sumariotis se jucașeră de-a dura prin casă.

O masă ovală de nuc lustruit, cu un singur picior la mijloc, un scaun cu spătar înalt mîncat de carii și descoperit în spălătorie, o oglindă venețiană cu un întreg colț ciobit, negru, ca fața unui pirat chior, o canapea verde cu telurile desfundate și agresiv vizibile și cîteva rafturi dintr-o fostă bibliotecă fără uși și geamuri, completau decorul improvizat de Zulnia pentru viața ei de toate zilele, după aprige socoteli și multă chibzuință. Ceea ce fusese mai de Doamne ajută îi fusese cedat fără luptă de Vincent. Se instalaseră în aripa de miazăzi a parterului, în două odăi învecinate. Îi despărțea doar o ușă, a cărei cheie nu se mai găsea, asigurată printr-un foraibăr ruginit și recalcitrant la mînuire.

Într-o oală de lut smălțuit, dăruită de Babă, un mănunchi de flori de toamnă aducea o pată de lumină în melancolia acestei încăperi în care trăia o fată tină. Lampa de gaz, cu oglinjoara rotundă și sticla cu o lungă diră de fum rămasă de aseară, era așezată la capătul patului pe un scăunaș de bucătărie cu trei picioare. Din cărțile adunate cu grijă de Zulnia de prin gunoaie și din podul care scăpase devastării, vreo cincizeci de volume mai puțin părăduite stăteau rînduite în rafturile bibliotecii. Lectura lor la lampă umplea

orele goale ale înserării timpurii. Amurgul cădea devreme. Noaptea cititul era interzis, fiindcă gazul era pe sponci și trebuia să se facă cea mai mare economie de combustibil lichid. Dacă n-ar fi găsit un butoi plin în beciul administratorului, ar fi fost nevoiți să se mulțumească cu o simplă feștilă, într-o strachină cu seu.

Odaia de alături, odaia lui Vincent, era și mai sumar mobilată. Un divan, două scaune din fosta sufragerie, un lavabou cu două lighene de porțelan cu flori și scene campestre, precum și o cană mare de apă, tot din porțelan, știrbită la gură. Vincent bătuse cuie în pereți, că să-și atârne hainele și cămășile. Zulia asemuia odaia lui Vincent cu o dugheană de haine vechi din Fălticeni, orașel pe care îl vizitase odată când făcuse o plimbare cu trăsura prin nordul Moldovei și care îi lăsase o neștersă amintire de murdărie, vetustețe și îmbicseală cronică.

Ceremonia spălatului de dimineață, Zulia o oficia în odaia lui Vincent după ce acesta își lua pușca și pornea fără entuziasm în depistarea unui ipotetic vinat. De obicei lenevea în pat, în căldura plăcută a culcușului, pînă îl auzea trîntind ușa, sau pînă cînd îi bătea în geam după înțelegerea stabilită ca să-i vestească că e liber la „baie“. Apa, aproape înghețată, din butoiul de lîngă bucătărie umplut cu sacaua încă din zori de Ilie, îi puneă sîngele în mișcare și îl făcea să alerge prin tot trupul ca pursîngii la Derby. Se stropea din cap pînă în picioare și făcea lăcăraie în jurul ei, spre indignarea Babei. Înviorată dar tremurînd, se ștergea cu niște prosoape de cînepă dăruite de Babă, aspre, care o încălzeau ca un pahar de cognac băut pe nerăsuflăte. Slăbise după venirea ei la Rămureni și după toate întîmplările, dar se împlinise într-o nouă armonie. Șoldurile și sîinii aveau contururi delicat curbe, peste care miinile alunecau cu plăcerea unei călătorii fără obstacole. Uncori la masă privirile lui Vincent o făceau să roșească și atunci obrajii ei căpătau nuanțe de piersică coaptă. Rapid îi inventaria trupul, cercetîndu-l prin transparența rochiei sau a bluzei, imaginîndu-și catifelarea pielii și urmărind drumul sinuos al rețelei de vine albastrii, acolo unde pielea este mai diafană, mai vulnerabilă.

Seara cînd se ghemuise lîngă el în trăsură și Vincent o sărutase fusese dată uitării, de parcă nimic nu s-ar fi petrecut între ei.

De atunci se comportaseră ca niște camarazi în excursie, deși viețile lor, datorită atîtor întîmplări trăite împreună, se împletiseră foarte strîns. Înfruntaseră laolaltă mizeria și primejdiile refugiului, dar avuseseră și clipe de speranță, de bucurii comune, de elanuri lirice autentice. Îndelungata apropiere îi marcase, îi făcea să se simtă bine alături și, cînd unul lipsea, celălalt se simțea stingher. Se obișnuiseră să vorbească și să ridă, să schimbe observații ironice sau grave, să-și mărturisească gînduri secrete, să admire aceleași lucruri sau locuri frumoase. Zulnia era conștientă de superioritatea cunoștințelor lui Vincent, iar acesta de farmecul și agerimea fetei. Amîndoi erau înzestrați cu un umor de bună calitate, înrudit, care îi făcea să zîmbească deodată, zîmbet provocat de aceeași sursă.

Cu Vincent nu se plictisea. Vincent știa să povestească. Serile acestui octombrie mohorît se prelungeau și după stingerea lămpilor. Ușa dintre odăi rămînea deschisă, iar Vincent depăna amintiri despre oameni și întîmplări, despre persoane cunoscute de el sau despre care i se povestise. După un răstimp, Zulnia adormea și Vincent realiza deodată că vorbește singur. „Iată-mă ajuns pe post de bunică“, se autoironiza Vincent cu un pic de amărăciune. Se scula ca să închidă ușa, ca nu cumva să sforăie și să trezească fata. Pentru el somnul nu venea ușor. Grijele îl frămîntau. Griji pe care Zulnia nu le avea, fiindcă le ignora cu încîntătoarea inconștiență a tinereții. Zulnia mărturisise că din seara aceea de august cînd sosise la Rămureni în trăsura trasă de Baltazar, pentru dînsa timpul părea suspendat, tot ce se întîmpla nu era decît un vis prelungit după trezire. Nu putea să creadă că ar fi adevărat. Rupti de lume prin forța lucrurilor, trăiau într-un fel de așteptare care nu era lipsită de voluptatea inacțiunii impuse din afară.

*

*   *

Bătăile în ușă, la început timide se fac tot mai insistente, scoțînd-o pe Zulnia din letargia ultimei ațipiri, dulcea ațipire din patul cald cînd lumea din afară îți pare un bloc înghețat și ostil, cu care refuzi să stabilești orice comunicare. Cum bătăile nu voiau să înceteze, Zulnia se hotărăște să dea dezlegare:

— Intră.

Se deschide ușa împinsă cu cotul. În pragul ei se înfățișează o fată durdulie, cu un braț de lemne, îmbrobodită și încălțată cu ghețuțe negre.

— Săru-mîna, duduie! M-o trimis Baba să ațîț focu' la mata... Amu o dat o brumă că nu-i chip fără oleacă de flacără... La co-nașu' Vincent l-am aprins... Auzi și mata cum gîlgîie soba, parcă-i locomotivă nu altceva...

Zulnia se cuibărește și mai bine în așternut. Fata venea și o ajuta cu ziua pe Babă la treabă mai pe la bucătărie, mai prin casă. Înainte să se înnopteze, se întorcea în sat. Abia ieșise din copilărie, dar era isteată și cu mîncărime la limbă. Pe sub gene strecura o privire șireată prin odaie. Nu mai văzuse odaie boierească, însă ce vedea nu părea s-o încînte prea mult.

— Cum îți zice ție, fetiço?

— Pe mine, duduie, m-o botezat taica părintele Mărioara, da' tătuca și mămuca îmi zîc Maricica... Iaca, v-am adus ceva... da' să nu vă supărați...

Din buzunarul șorțului cu care o înzestrase Baba, mare cît o pungă de cangur, pe care îl purta peste catrință și vreo trei jerseie de-acasă, Maricica scoase triumfătoare o gutuie uriașă, galbenă ca o picătură de lumină de toamnă cristalizată, cu gheburi, cocoașe și cucuie de parcă perfectă ei rotunjime s-ar fi rostogolit pe o pantă numai pietre și bolovani, care i-ar fi fasonat astfel urîtenia-i de fruct hibrid.

— Ți tare bună duduie, dacă o dați prin răzătoare și presărați oleacă de zahăr...

— Mulțumesc Maricico, pune-o pe masă... acolo, lîngă cartea ceea mare...

Maricica oftează.

— De ce oftezi, Maricico?

— Oftez duduie, că în toamna asta n-am văzut pic de zahăr... Zîcea tătuca că n-o mers fabrica și-o putrezit sfecla pe cîmp. Mai avem oleacă de miere pe fundul unui borcan... Îl ține mămuca pentru Petrăchel, care tușește și-l doare în chept... Iaca-așa îl

doare și mămuca îi dă o linguriță de miere, da' mie îmi vine să cred că se preface... că-i hoț, așa mititel cum îi...

Fata se luptă să aprindă focul. Îngenunchează la gura sobei, suflă din obraji umflați ad-hoc ca din niște foale:

— Amărită-i soba asta, duduie Zulnia, nu trage mai deloc... La conașu Vincent a prins dintr-o dată... nici n-am vărsat gaz pe surcele... Nu mi-i pirî matala Babei, da' am scăpărat pînă amu patru chibrite și tot degeaba...

Chibritele, gazul și zahărul erau produse rare, scumpe și rîvnite.

În timp ce focul se înfiripa anevoios, surcelele umede sîsiau ca un șarpe iritat. Scoteau un fum subțire, înecăcios și acru. Maricica, așezată pe vine ca să supravegheze evoluția focului care se arăta nehotărit, trecea în revistă, gazetă vie, toate știrile, informațiile, presupunerile și cancanurile ce circulau de la un capăt la celălalt al satului:

— O știi matala, dudie Zulnie, Pe Catinca? Nu se poate să n-o știi, că do'r o slujit la Curte... Una subțirică și bălaie... Avea ș-o aluniță sub sprinceană stîngă... vorbea lumea prin sat că se ține c-un neamț...

— Ei și ce-i cu Catinca noastră, Maricico?

— Apăi, duduie, o fugit, o fugit cu nemții în noaptea ceea cînd și-au luat tălpășița... Nimeni nu mai are veste de la ea... O plîng neamurile, de parcă-i moartă... Da' tată-su, știți ce spune... Neacșu ăl bătrîn de i-au murit trei feciori pe front... toți trei la cotu' Donului... din săptămînă-n săptămînă...

— ... și ce spune moș Neacșu?

— Spune... Dumnezeu să-l ierte, că mai bine să moară Catinca prin străini decît să se întoarcă în sat, unde l-o dat de rușine și de ocara lumii... Că mai ghini o omoară el cu mîinile lui... O blastamă și maică-sa... da' o podidește lacrimile, că atîta copchilă avea...

După ce scosese toată cenușa pe un fărăș, Maricica crăpă ușița mică a sobei ca să tragă mai bine:

— Uf... de-amu nu s-o mai stînge el... Să nu uiți matala ca după v-o jumate de ceas să-nchizi ușița...

Maricica nu se dădea dusă. Își suflă nasul cu zgomot în poala pestelcii. Zulniei îi pierise somnul.

— Nu știu cum să zic, duduie, da' de boierul Pavel tare mai vorgheste lumea... în fel și chip. Zic unii că s-o înecat într-o apă mare și neagră și trupul lui s-o dat la fund ca un chetroi...

— Dar de unde știe lumea toate, Maricico?

— Știe duduie, cum să nu știe?! Pe boierul Pavel l-o visat cică Marghioala lui Pilat, îi fi auzit mata de dînsa... de stă în capu satului și are puț american la poartă. Se duc la ea fimeile să le ghicească-n cărți și fetele, da' pe ascuns, să le dea în boghi de Florii și de sînta Paraschiva... Cică l-o visat mire... da umbla într-un coșciug cu coroniță de flori albe pe cap... sămn de mare nenorocire...

Maricica își făcu cruce și scuipă în sîn ca să alunge puterile întunericului, care de la o vreme își cam făceau de cap prin sat.

— Nu te mai lua și tu după babe, Maricico...

— De, duduie, îi mai ușor de zis decît de făcut... că ucigă-l toaca se înfățișează sub felurite chipuri, de nici nu-l poți dibui. Da' babele se pricep să-l alunge cu descîntece din bătrîni... cu tămîie stînsă în apă din fîntină neîncepută între primul și al doilea cîntat al cucoșilor... Îi crede, n-ai crede matale, da' boierul cel bătrîn... zic și zău... umblă pe la miezul nopții prin odăile de-sustii ale catului de sus... Și geme, duduie, de ți se cutremură carnea cînd îl auzi...

— Dar cine l-o fi auzit, măi fato? se sperie și Zulnia, la vîrsta tuturor spaimelor. Se ghemuie în pat și cată spre geamuri geana de lumină izbăvitoare, mîntuitoare de necurați și fantasmе.

— D'apoi dă, duduie, l-o fi văzut și l-o fi auzit careva, că din senin nu scornește nimeni năzbitii din astea. Parcă-mi vine în minte că Toader a lui Măciucă povestea la cîrciumă la Filimon. Mă trimisese Baba după sare... c-o trecut într-o noapte pe la Curte ca să scurteze din drum... Venea de la Bahna de la un cumătru care suferă de vătămătură... Toader aista îi vîrtos și fără frică... zicea, și oamenii îl ascultau cu gura căscată, că l-o văzut pe conu' Iorgu la un geam... galben ca turta de ceară și-i făcea semn să suie sus. Cînd l-o văzut că o rupe de fugă, cică o scos așa un urlet că era să

se scape pe el de frică... Eu îl cred, duduie, chiar dacă mata îi zice că-s proastă... D-aia nu-noptez eu la Curte și nici nu ure scările... mă ține Baba de rău, da' știu eu ce știu...

Glasul Babei, răgușit de tutun și rachiu, puse capăt pălăvrăgelii fetei.

— Maricicooo... fată hăi... unde ești diavole?

— Aoleu, duduie, m-am luat cu vorba și-am uitat de ceainic... o fi dat în foc și iar mă urechește Baba... Are niște dește, criță nu altceva!

Maricica mai cearcă o dată soba punînd mîna pe teracotă, care începe să dea semne de încălzire și o zbughește pe ușă, uitînd de făraș, de sticla cu gaz și de chibrite. Zulnia trage cerga peste cap și în cuibarul culcușului trece în revistă toate spusele Maricicăi.

De Marghioala lui Pilat auzise și de pe la alții. Îi mersese vestea și la Curte. Cucoanele o consultau pe ascuns, lăsîndu-i cîte o bumașcă albastră sub fața de masă. Era meșteră în tot soiul de ghicituri, de descîntece și de farmece. Știa să facă de dragoste, să lege și să dezlege moartea, să aducă ibovnicii ușurateci la vechile sentimente și să vorbească prin ghioc cu cei de departe. Toți de la Curte știau că Solange Sumariotis era clienta ei cea mai asiduă, mai cu seamă după moartea fetei. Se zvonea prin sat că Marghioala o chema cu vrăjile ei pe copila moartă și Solange vorbea cu ea. În orice caz, de cîte ori Solange ieșea din ogradă cu cei doi dulăi negri care dormitau toată ziua și lătrau toată noaptea, cică conversau cu Scaraoschi, avea ochii umflați de plîns.

Zulnia hotărî să aibă o întrevvedere cu Marghioala lui Pilat. Și asta neîntîrziat. Cum nu avea bani și nu voia să-i ceară lui Vincent, care ar fi putut s-o iscodească, hotărî că o putea răsplăti cu vreo douăzeci de bucăți de zahăr șterpelite din zaharniță. Ca Baba să n-o bănuiască pe Maricica, va spune că i-a dat zahărul lui Baltazar. Baba are să se uite chiorîș la ea, dar nu va îndrăzni să facă gălăgie.

Zulnia voia ca Marghioala lui Pilat să stabilească, pe căile cunoscute de ea, legătura cu generalul Balasan despre care nu mai știa nimic după ce se despărțiseră în gara Goldani în condiții atît de dramatice și se cățăraseră în trenul acela supraaglomerat. Nu mai putea suporta incertitudinea. Mai voia să afle cîte ceva și în le-

gătură cu ea și mai ales cu soarta ce o aștepta în viitorul apropiat. Poate că douăzeci de bucăți de zahăr o fi cam puțin ca să cumpere o viziune atât de completă la întrebările ei, dar dacă va adăuga și un pachetel de ceai, Marghioala lui Pilat se va lăsa înduplecată să întredeschidă, prin mijloace de ea singură cunoscute, vâlul care acoperă taina viitorului și misterul depărtării.

Cînd înainte de căderea nopții Maricica va pleca de la Curte, Zulnia îi va cere s-o călăuzească pînă la poarta cu puț american. Îi va da și Maricicăi trei bucățele de zahăr, ca să n-o dea în vileag și escapada ei să ajungă la urechile lui Vincent.

Hotărîrea luată, Zulnia sări din așternut. Era ziuă de-a binelea. O lumină roșietică pudra geamul de la răsărit. Soba duduia ca o locomotivă sub presiune, gata de plecare. Cu un pardesiu de-a lui Pavel pe umeri în loc de halat, Zulnia își începu ziua strănutînd de cîteva ori, umblînd cu picioarele goale prin odaie pînă găsi papucii de pîslă confecționați de Draga pentru Vincent, și care serveau amîndorura.

Duminică. Sfirșit de octombrie. Toamna își întinsese blănille de vulpe peste pădurile de fag. Bruma fardase cîmpia. Ultimul cîntat al cucușilor din sat spintecă bezna ca o făgăduială a zorilor ce se apropiau. Cocoșii sînt convinși că ei dăruiesc lumina oamenilor, de aceea sînt consternați cînd, cu o ingratitudine specifică, aceștia le taie gîtlejurile profetice. Vincent aprinde cu grijă, să n-o trezească pe Zulnia, un ciot de lumîinare lipit de fundul unui pahar de muștar, care mai păstrează unele urme de galben închis ale defunctului conținut. Uplete ligheanul cu apă rece. Își cufundă capul, așa cum se obișnuise din copilărie. Se abține să răsufle pînă la limita extremă a capacității plămînilor săi. Repetă gestul de cîteva ori. Citise de mult într-o carte că exercițiul acesta este foarte important pentru organism și are un rol reconfortant.

Adevărat. Apa rece îl limpezește de resturile nopții care se agață de el cu tenacitate de iederă. În odaie e frig. Este încă prea devreme ca Maricica să-și preia funcția de vestală. Vincent ar pu-

tea să-și aprindă singur focul, vînătorile de iarnă fuseseră o bună școală în această privință, dar provizia de lemne de lingă sobă se isprăvisese. Se îmbracă înfrigorat. Reface gesturile mecanice pe care le facem toți, atunci cînd reinnoim mișcări de nesfîrșite ori înfăptuite. Panica care îl trezea cu mult înainte de revărsatul zorilor se estompa treptat cu reluarea mișcărilor vieții de toate zilele. Teamă de moarte și de necunoscut rămînea în fundul ligheanului cu apă rece. Îmbracă scurta îmblănită din garderoba lui Pavel, împrumutată de Draga. E cam largă pentru măsura lui. O strînge cu o curea căreia în ajun îi mai perforase cîteva găuri. Prin ușa întredeschisă aude respirația regulată, calmă, de animal tînăr și sănătos, a Zulfiei. Bagă capul pe ușă, atîta doar cît să simtă în nări mirosul puțin înțepător, busuiocat, dens, degajat de transpirația trupului de femeie după o noapte de somn. Momentul acesta echivoc îi procura un fior de plăcere.

Își umple buzunarele cu cartușe. Desprinde pușca atîrnată de capul patului. Afară, pe cer, stelele stau cumiți pe locurile lor. Din cînd în cînd sclipesc, de parcă cineva le-ar scutura ușor. Pămîntul este uscat. Toată luna nu plouase nici o zi. Bruma îi dădea un aer de clown pudrat. În definitiv, războiul era acum din nou departe. Lui Vincent îi era indiferent unde. Satul dormea încă, străjuit de cîini flămînzi. Rămurenii nu fuseseră în calea armatelor. Noii aliați nu-l frecventaseră decît în mod sporadic, fără convingere, fără să-l bage în seamă. Satul nu suferise din pricina acestei delăsări. Nu fusese amator de nemți, nu era nici dornic de ruși. Cît Vincent stătu în cumpănă, suflînd în pumni, cu pușca sub braț, cugetînd la toate astea, o lumină sfioasă se aprinse în geamul bucătăriei. Baba era mai vrednică decît găinile. Avea somn puțin. Dormea în bucătărie, unde întreținea o flacără veșnică și sacră. O ușă scîrții. Baba se ducea după apă sau să arunce o privire iscoditoare în poiană. Îi era mereu teamă să nu-i fure cineva găinile. Cineva cu două sau cu patru picioare. „Mișună dihorii lihnîți, cucoane, mai mișună și dancii lui Năstase...” se lamenta Baba. „Decît să umblî mata după iepuri scumpi la vedere, mai bine ai sta la pîndă într-o noapte să puști vreo două lighioane din astea spurcate... să bagi spaima-n ele... lua-le-ar focul...”

Adevărat că păsările erau la mare preț. Vincent se grăbi ca să nu dea ochii cu Baba, care l-ar fi cîrîit din nou. Cîinile de pripas, aciuat pe lingă Curte, adulmecă miros de om de-al casei și rămase impasibil. Înviorat de aerul puternic, Vincent o pornește peste cîmp, căutînd cărările bătătorite, străpungînd cu privirea întinericul care se retrage învins de eterna revenire a zorilor. Afurisită treabă! Era fără putere. Recolta care înainte de 23 August nu fusese strînsă, putrezea pe cîmp. Zeci de hectare de sfeclă de zahăr, de linte, de rapiță, de păpușoi ars de brumă, ofereau dezolanta privești a bucatelor moarte fiindcă nu avea cine să le adune și nici cu ce să le adune.

Valea Ursului fusese, într-un fel, cimitirul Rămurenilor. Inventarul, fie viu, fie mort, fusese distrus sau dispăruse. Uneori cite o femeie singuratecă, siluetă firavă sub cerul limpede de toamnă, se apleca și dezgropa căpățîni de sfeclă de zahăr pentru hrana a cine știe ce vite costelive.

Femeia se uita cu teamă în jur. Dacă Vincent trecea din întîmplare, întorcea capul și se făcea că nu o vede. Rămurenii erau astăzi doar o epavă care se menținea agățată de zidurile de cetate ale Curții. Nici un Sumariotis nu mai trăia între zidurile cetății familiale. Numai Vincent Renda, un nepot de soră și o fată străină. Descoperise, fără să ghicească din ce pricină, că trei brazi din grădină, dintre cei mai frumoși, dădeau semne de uscare.

Plimbările pe care Vincent le făcea dimineața marcau reexplorarea unor locuri atît de bine cunoscute cîndva, pe care le reevalua cu alți ochi. Se ferea de șoselele principale pentru a evita întîlniri neplăcute, atît de frecvente în ultimul timp. Se aventura la cîtiva kilometri, pînă acolo unde începeau dealurile împădurite în desisurile cărora căuta, fără să insiste, un vînat înșelător. Mai mult decît vînat, în peregrinările sale pe jos, căuta o liniștire în natură. Nu o găsea întotdeauna. Atunci se întorcea obosit și scîrbit. Nu mai știa nimic despre nimeni. Dispăruseră cu toții, ca marionetele de pe scenă, lăsînd în urma lor vidul și tristețea oricărui sfîrșit de spectacol. Unii dispăruseră definitiv, ca Iorgu Sumariotis, de pildă. Alții lăsaseră în urma lor un vag „va urma“. Levi Bruckner, Wanda, von Keller, generalul Balasan, conu Matei Costache, Puiu Sion și

întreaga lui smală, Marie Rose și Caril, se evaporaseră ca într-o reușită pasă de magie de salon. Un refren din copilărie îi reveni în memorie:

*„Ainsi font, font, font,
Les petites marionnettes et puis s'en vont!”*

De la familie nici o veste. Absolut nici una. Moldova fusese ruptă de restul țării. În afară de comunicațiile militare nu funcționa nici o altă legătură. Populația, apatică și aplecată asupra grijilor și nevoilor proprii, aștepta vremuri mai bune. Un singur țel, supraviețuirea. Vincent nu avea contact cu satul și nici satul nu părea grăbit și dornic să reinnoade firul cu Curtea. Oamenii vîrstnici continuau să-și scoată pălăria sau căciula în fața lui, dar tinerii erau mai reticenți. Abia duceau două degete nervoase la cap. Acestora Vincent nu le răspundea. Dacă el se descoperea adînc la orice salut, nu înțelegea să fie tratat cu acel fel de respect ironic, mai jignitor decît refuzul de a saluta.

Către amiază temperatura se dezmoștește. În satele cu preoții întorși la datorie, clopotele vesteau că slujba e pe sfîrșite. La Rămureni biserica avea porțile zăvorite. Părintele Neiciulescu nu se arăta. Pentru nevoile lor sufletești și împlinirea datinilor, oamenii continuînd să moară și să se nască, sătenii apelau la părintele Baci din Liliac.

Nu le venea ușor nici lor, nici preotului, căruia rușii îi rechiționaseră căluțul șarg cu trăsuriță cu tot. Pentru cinstirea Domnului, babele și muierile tinere, gospodarii vîrstnici și plozii de-o șchioapă, se înșiruiau în zilele de sărbătoare pe drumeagul ce se sfîrșea sub clopotnița schitului din cătunul Liliacului, unde sfinția sa oficia liturghii scurte, rezumate după fantezia sfinției sale. Cutia milei se umplea și sărăntocii din Liliac se uitau cu jînd și pieziș la chiaburii din Rămureni.

Vincent se întoarce cu mîinile goale. Iepurii deveniseră tot mai rari. Adevărat că vînătoarea la urechiați nici nu era deschisă, dar cui îi mai păsa de așa ceva. Totul se orînduia acum, în acest colț de lume, după mintea, norocul și puterea fiecăruia.

Zulnia îi iese în întâmpinare. Zveltă, cu buclele brune răvășite de vîntul subțire și aspru, în mîna cu un toiag de care nu se desparte cînd ieșea la plimbare, luminată de soarele zgîrcit al toamnei, se profila pe cîmpul gol, ars de brumă și rămas de paragină, ca o siluetă de pelerin pe drumul ispășirilor. Ca să se ferească de frig, îmbrăcase un veston de-al lui Pavel, vechi, cu mînele prea lungi și roase la manșetă. Spre a atenua aspectul rebarbativ al ținutei sale, își înfășurase umerii într-un șal cu culori șterse, care mirosea a naftalină și pe care îl descoperise într-o ladă din casa Dragăi. Zărindu-l pe Vincent de departe, îl strigă, agitînd toiagul:

— De cînd te tot caut . . . Dacă nu auzeam foc de pușcă, renunțam . . . Nimeni nu te văzuse . . . dispăruși de parcă te înghițise pămîntul . . . Vreau să mergi cu mine, să dăm o raită pe la cai. Am șterpelit cîteva bucățele de zahăr din comoara Babei . . . Dacă simte ceva, dau vina pe tine . . . ești rîzgîiatul ei . . .

Fata îl ia de braț. Vincent își potrivește pasul după al ei, mărunț și iute. O bucura gîndul să-l revadă pe Baltazar.

— Nimic în tolbă?

— Nimic . . .

— Speranțe?

— Ioc!

De teama unei rechiziții intempestive, caii erau ținuți într-o șură improvizată, ascunsă cu grijă într-un desiș de sălcii de pe un cot al Turbatei. Un băietan bine plătit se ocupa de ei sub supravegherea atentă și minuțioasă a lui Vincent. Se rotunjeau văzînd cu ochii după lunga lor odisee. Inactivitatea îi făcea nervoși. De comun acord cu Zulnia, hotărîseră că nu ar fi prudent să-i încalece, nici măcar noaptea. De cîte ori necheza Baltazar, eliberînd sonor o energie nefolosită, inima lui Vincent se făcea cît un purice de teamă să nu-l audă și să-l repereze vreun răuvoitor. Aceștia se înmulțiseră printre localnici, numărul lor crescînd și cu cîțiva de pripas, oameni fără căpătîi și lege. Cănachiță se strecura pe înnoptate la Curte și-i zugrăvea în culori sumbre lui Vincent starea de spirit din sat și vorbele șoptite care circulau, ca o telegrafie fără fir sui generis, de la gură la ureche.

Un cîrd de ciori ciuguleau harnice și îndoliate într-un lan de mazăre putredă, pe care nimeni nu se mai îngrijise să o strîngă la timp. Cînd se apropiară de ele, ciorile își luară zborul fără prea multă grabă. Poposiră, lacome, cițiva zeci de metri mai departe. Vincent le detesta. Erau grase, cu penele lucitoare, nepăsătoare, agresive. Lanurile părăsite din vara aceasta le îndestulaseră peste măsură; de aceea deveniseră arogante și tot mai puțin temătoare de om. Vincent strigă la ele, agită brațele, amenințându-le cu pușca. Tulburate din nou, agasate, cîrîră împrăștiindu-se ca 'un nor de grindină. Bubuitul armei trezi ecouri pînă hăt departe. Zulnia își astupă urechile cu amîndouă mîinile, lăsînd toiagul să-i cadă peste picioare. Din norul de grindină, două ghemotoace negre se supuseră legii gravitației. Al doilea foc se dovedi fără rezultat. Ciorile se răs-pîndiră croncănind furioase.

Zulnia îl apostrofă, zîmbind cu ironie:

— Noroc că Baba n-a așteptat întoarcerea vajnicului vînător ca să pregătească prînzul ... Mă întreb dacă musafirii ar fi fost chiar așa de încîntați de o ciulama de cioară ...?

— Musafiri? Ce musafiri?

— Nu știai? Draga ... și încă cineva, o surpriză ... Și încă una serioasă ... Am face bine să ne grăbim ... Soarele sus pe cer și burta îmi semnalează că se apropie vremea îndestulării, cum ar zice colegul matale întru cele cinegetice, Mihail Sadoveanu ...

Nemanifestîndu-și curiozitatea cu privire la surpriză, Vincent era sigur că o va afla de îndată. Zulnia i-a demascat însă falsa indiferență și a tăcut, lăsîndu-i deschisă perspectiva oricărei ipoteze.

— Fiîndcă veni vorba de surprize, îți propun să scurtăm drumul pe la brazi ...

Ca să scurteze drumul pe la brazi trebuiau să urce și să sco-boare dîmburi fără cărare. Vincent o ajuta pe Zulnia cînd panta era prea abruptă. Rizînd, se împiedica și-i cădea în brațe. Vincent își proptea bine piciorul de fiecare dată, încordîndu-se sub povară. Zulnia se lăsa grea cu intenție.

— Sînt ușoară?

— Ca un fulg.

— Am slăbit ... oho ... și încă cît ... După bacalaureat, pusă la cură de îngrășare de Vetuța, ajunseseam aproape obeză ... acum îmi număr iarăși coastele ...

Zulnia cocheta. Vincent se prefăcea indignat:

— Rușine Babei!

Intraseră în păduricea de brazi. Brazi sădiți din inițiativa lui Iorgu Sumariotis cînd era încă un băiețandru, nu departe de casă, pe un loc anume ales de el cu încuviințarea tatălui său. Brazii crescuseră și se dezvoltaseră neașteptat, umbrind firul Turbatei și izvorul captat într-un castel de apă care domină un bazin cu apă rece și limpede. Își potrivea pașii pe marginea pîrîului ce se strecura șopotitor printre tulpinele drepte ale brazilor către locul unde era camuflat șopronul improvizat al cailor.

— Am găsit azi-dimineață ... din întîmplare ... cotrobăind printre mormanul de cărți rupte de pe coridor ... un atlas. Un atlas vechi, cu tartajele lipsă și foi volante. Pe fiecare filă este scris cu litere de-o șchioapă, cu cerneală aproape ștearsă: Renda Vincent, clasa II-a primară ...

Sub brazi lumina este mai întunecată. Apa Turbatei se scurge fără peripeții către o altă apă mai mare, care trece prin capătul satului, apă care la rîndul ei se varsă în Siret. Așa liniștită, Turbata pare să-și dezmintă porecla pe care nu o merită decît cînd bate o ploaie torențială sau primăvara, la topirea zăpezilor cînd vine vije-lioasă și se ridică pînă aproape de casele așezate pe dîmb. Vincent și Zulnia trec acum pe lîngă pavilionul părăsit, viitoare ruină, cu lemnul ușii și al ferestrelor putrezit de intemperii și mîncat de cari. Pavilionul cunoscuse puține zile bune cînd Maria Anca îl dorise cu ardoarea unui capriciu de femeie răsfățată și Iorgu Sumariotis poruncise să fie înălțat într-o noapte. Cînd mijiră zorii unei dimineți de iunie, meșterii băteau ultimele cuie, femeile măturau pe jos și așezau sofaua și perdelele. Maria Anca plecase și Iorgu Sumariotis astupase cu scînduri intrarea în pavilion și ferestrele despuiate de podoaba perdelelor. Cum Iorgu Sumariotis nu mai trecea niciodată pe acolo, mulți tineri și fete din sat își dădeau întîlnire pe înnoptate la pavilionul care se degrada treptat.

Pe fiecare cărămidă, autori anonimi, plini de vervă și fantezie, scrijeliseră cu vîrfuri de bricege sau alte instrumente ascuțite desene naive și inscripții în marea lor majoritate obscene. În mai toate, cutare autor de sex bărbătesc se lăuda, în termeni neechivoci, cu ceea ce i-a făcut, îi face sau îi va face cutărei fete identificată cu numele mic și, cîteodată, cu numele întreg. Vincent știa astfel că Anica lui Neacșu nu mai are nici o taină pentru un Ghiță prea puțin discret, iar Ionică, zis Mareșalul, trage aceeași nădejde de viitor cu privire la o anume Maria, despre care se preciza că nu mai era de mult fecioară. Vincent o trage pe Zulnia departe de acest pavilion pavoazat de erotismul brutal, sincer, rural, al flăcăilor din sat. Vincent nu știe însă că Zulnia a petrecut o după-amiază ca să descifreze inscripție cu inscripție. Obrajii îi ardeau ca focul și palmele îi erau calde și transpirate. Gînduri tulburi se învîlmășeau și trupul părea stupefiat de ceea ce se petrece cu dînsul. Cînd își amintea de acea după-amiază, sîngele îi galopa în vine ca un mînz despiedicat.

Zulnia se preface că nu bagă de seamă manevra lui Vincent ca să se abată din drumul pavilionului. Îl ia de mîină și îl atrage la o întrecere în fugă pe covorul de ace de brad scuturate.

— Hai să vedem cine ajunge mai repede la șopron!

Alunii, fără frunze, aminteau de toamnă în pădurea de brazi. Ieșiră la lumină nu departe de cascada liliputană de unde Turbata se pierdea printre răchițele ce mascau ascunzișul șopronului. Turbata își strecura firul de argint chiar prin țarcul de odinioară al cailor.

Vincent abandonează, cînd simte o împunsătură intercostală:

— O clipă . . . să răsuflu, nu mai am antrenament!

Își amintește de atlas. Trăsese cu creionul roșu liniile stîngace, tremurate, ale unor itinerarii imaginare. La opt ani cunoștea capitalele tuturor țărilor din lume și nimeni nu-l putea încuia, chiar cînd era vorba de America Centrală. Nici un adult nu se descurca ca el în jungla orașelor sud-americane. El, Vincent, credea atunci că nu ar fi săvîrșit greșeala distratului Paganel. La opt ani simțea o vocație irezistibilă ca să devină explorator polar, la nouă, cu aceeași poftă de evadare, se închipuia căpitan de cursă lungă străbătînd oceanul cu valuri cît casa, la zece nu avea nici o îndoială că va cuceri aerul pînă la limitele extreme ale stratosferei.

— E tare mîzgălit atlasul tău ... parcă s-ar fi jucat un maimuțoi cu el ...

Sigur că e mîzgălit. Nu era ușor să ajungi de la Rămureni la Lima, apoi să te întorci în România prin Alaska, Japonia, Ceylon, Peninsula Arabică și Dardanele. Cum să-i explici însă unei fete din 1944, fără să te faci de rîs, visurile unui băiețel din 1912!

Pînă la șopron mai erau cîțiva zeci de pași. Zulnia se juca cu zahărul în buzunar. O presimțire nelămurită o făcea să fie neliniștită. Era prea multă tăcere de jur-împrejur. Nimic nu semnala prezența vieții în apropiere.

— Vincent, nu ți se pare ciudat? Baltazar mă simte de departe ... nechează ... lovește cu copitele în pereți ... l-ai auzit de atîtea ori doar cum se agită ... astăzi, nimic ...

Răbdarea Zulniei era pusă la grea încercare. Se repezi către șopronul bine camuflat printre răchite, sub un mal surpat. Își simțea inima strînsă din ce în ce mai tare de un clește aprig. O impresiunea liniștea aceasta de duminică de toamnă. Liniște nefirească. Vincent, în urma Zulniei, nu scotea nici o vorbă. Tulburarea fetei era molipsitoare. Ajunseră la locul de unde șopronul putea fi văzut. Poarta era deschisă și se bălăbănea ușor în bătaia vîntului. Fusesse unsă de curînd așa că nu scîrțîia deloc, mișcarea ei avînd ceva de loc bîntuit de fantome. De jur-împrejur erau împrăștiate paie putrezite, care își amestecau mirosul cu acela de balebă proaspătă. În afara porții, care se bălăbănea încetișor și sîcîitor, nici un alt semn de viață. Zulnia o zbughi înăuntru, catapultată de o forță irezistibilă, în căutarea unei confirmări. Vincent nu apucase să intre, cînd o auzi strigînd cu accentul disperării:

— Caii ... Vincent ... caii nu-s în șopron ... unde-s, Vincent? L-au furat pe Baltazar ... Vincent, mă auzi, l-au furat!

În semiobscuritatea șopronului, Vincent o găsi pe Zulnia sprijinită de un stîlp. Părea pierdută, tremura toată. Nu-i venea să creadă că, într-adevăr, caii nu mai erau la locul unde se obișnuise să-i găsească întotdeauna. Culcușul de paie curate era răvășit. Căldarea în care Oprică le dădea cailor să bea, zăcea răsturnată într-un colț. Apa vărsată înnorioise pămîntul bătătorit de copite. Îmbrățișînd scena dintr-o privire, Vincent își dădu seama că se petrecuse ceva insolit.

Din citirea semnelor și lipsa cailor, înțelese că fuseseră furați. Nu încăpea nici o îndoială. În sinea lui se temuse întotdeauna de așa ceva. Lovitura era grea. Nu cumva Oprică s-o fi lăsat ispitit?! Căi se aflau la mare preț. Dar Oprică ținea la cai și părea om de credință. Vincent nu voia să-și încarce sufletul cu un păcat. Pentru amândoi, dispariția cailor avea o mare însemnătate. Îndoită. Senti-mentală și materială. Din herghelia Rămurenilor, numai Nora scăpase nevătămată. Pentru Zulnia, Baltazar fusese prietenul nedespărțit și drag al adolescenței sale. O legau de el o mie de amintiri. Fusesse martorul înțelegător și discret al unor ani care nu se vor mai întoarce. Vincent emise o ipoteză în care nici el nu credea:

— Poate i-a scos Oprică la plimbare. Știi că aveau nevoie de mișcare, de aer ...

— Nu-i adevărat ... Lui Oprică îi era frică de Baltazar, care abia dacă îl suferea să-i dea de băut și de mâncat ... Asta-i adevărat: l-au furat oamenii răi ...

Evocîndu-l pe Baltazar în mîna oamenilor răi, în stare de orice, Zulnia deschise zăgazurile lacrimilor reținute pînă acum cu o sforțare de care nu se mai simțea în stare. Ieșiră din nou la lumină și Vincent făcu înconjurul șopronului. Îl strigă pe Oprică fără să primească răspuns. Îl descoperi în niște bălării, lingă o răchită scorbu-roasă. Era cu fața la pămînt, într-un lac de sînge. Avea o baionetă ruginită înfiptă între umeri, la înălțimea inimii. Dăduse să fugă și fusese ținut acolo. Cu toată repulsia, Vincent îl întoarse pentru șansa minimă că ar mai fi avut un licăr de viață în el. Ochii îi erau sticloși și chipul pămîntiu. Era rece de mult. Oprică murise în slujba cailor care îi fuseseră dați în grijă și pe care fusese prea slab ca să-i apere de furi. Hoții îl lepădaseră pe malul Turbatei, făcîndu-se nevăzuți cu prețioasa lor pradă. Acum erau departe. Destul de departe ca Vincent, și așa lipsit de mijloace, să poată acționa în vreun fel. Nu există autoritate căreia să i se plîngă și nici cu cine să organizeze o poteră de urmărire rapidă și eficace. Era neputincios. Simți o greutate nesfîrșită. Totul îi sta împotrivă. Lațul unui destin orb îl strîngea tot mai tare, paralizîndu-l. Apele vieții, de care se lăsase purtat, îl izbeau acum de toate malurile. La patruzeci de ani era mai singur și mai slab decît oricînd.

CAPITOLUL AL ȘASELEA

Lavrentii Isakovici Gublin se opri ca să privească afișul cinematografului Trianon. Nu fiindcă ar fi dispus de timp, dar totul era nou pentru el. Dacă n-ar fi avut în buzunarul de la piept ordinul de a se prezenta „de îndată“ la unitatea căreia îi fusese afectat în calitate de proaspăt ofițer de transmisiuni, ar fi rătăcit pe străzile orașului la întâmplare pînă ar fi căzut mort de oboseală, însă nu înainte de a-i fi scris Galiei toate impresiile ce îl asaltau la fiecare pas. Era prima lui călătorie adevărată. Dar o călătorie de pomină care îl adusese tocmai de pe malul stîng al Volgei în centrul Europei. Două zile și trei nopți, Lavrentii Isakovici Gublin moțâise cu intermitențe pe bancheta de lemn a vagonului care îl adusese din îndepărtatul lui tîrg pînă în inima Moldovei românești. Ținta acestei călătorii, pe cît de obositoare pe atît de instructivă, a tînărului ofițer era linia întîia de luptă a celui de al doilea front ucrainean care, cu o impozantă lovitură de berbece, depășise fruntariile vechi ale țării și pornise în căutarea fasciștilor chiar în bîrlogul lor. Lemnul banchetei fusese tare și vagonul cît se poate de murdar, dar Lavrentii Isakovici nu dăduse atenție unor asemenea amănunte. Doar nu era consoarta unui președinte de sovhoz, care s-ar fi dus să-și petreacă concediul în Crimeea, ci un ofițer din promoția ce purta, spre marea ei cinste, numele sacru al marelui conducător de oști și popoare, al însuși generalissimului Iosif Visarionovici Stalin!

De o săptămînă nu mîncase altceva decît conserve de cal împănate cu mult usturoi. Era hrana rece cu care fusese dotat la plecare și pentru care semnase de primire la magazia școlii unde își desăvîrșise cunoștințele specialității sale militare și de unde plecase,

fără să aibă nici o zi de permisie, pe front, în tovărășia altor doi juni locotenenți.

Conservele erau fabricate într-o mică uzină din orașelul lui natal. Orașelul, de vreo zece mii de suflete înainte de război, gemea acum de refugiați și de militari de toate armele, răniți sau bolnavi, îngrijiți ca vai de lume în spitalele de campanie și punctele sanitare ce fuseseră improvizate cam peste tot locul. Nu era încăpere, oricât de mică, în care să nu se înghesuie, claie peste grămadă, femei și bărbați de-a valma. Totul fusese rechiziționat, totul fusese ocupat, pînă și cele mai sordide șoproane. Era destul ca pe patru stâlpi să se sprijine un acoperiș. Orașelul lui, atît de aproape de Stalingrad încît trăiseră din plin fiecare fază a bătăliei cu bocceluța pregătită de drum, jumătate de an se afla înecat în praf și cealaltă jumătate sugrumat de noroi. Uzina de conserve fusese mutată de la Kiev chiar din toamna primului an de război. La această uzină lucrau și părinții lui Lavrentii Isakovici. Cînd izbucnise războiul, Isak Martinovici Gublin era cantor la sinagoga din orașel și membru umil și activ al unei mici cooperative de croitorie unde, în afară de sîmbătă, lucra cam șaisprezece ore pe zi ca să poată hrăni cele trei suflete ale gospodăriei proprii și, mai ales, ca să-i poată asigura lui Lavrentii Isakovici o pregătire școlară la înălțimea ambițiilor sale. Băiatul trebuia să ajungă inginer, meserie ce aducea în Uniune respect și bunăstare materială. Cooperativa fusese desființată ca lipsită de interes practic în condițiile războiului și membrii ei vărsați, fără alte forme de consultare, uzinei de conserve care își deschisese porțile în luna noiembrie 1941. De la chiar începutul funcționării sale, uzina se specializase în prepararea cărnii de cal. Folosea pînă și carnea patrupedelor ucise pe front, care era — în urma unui ordin superior al comisarului alimentării publice — grabnic îndreptată prin cele mai variate mijloace de transport în orașel, unde era supusă unei sumare verificări veterinare și dată în lucru fără zăbavă. Gustul fad și greșos al cărnii de cal era atenuat de usturoiul cu generozitate încorporat în produsul finit.

Acum locotenentul Lavrentii Isakovici Gublin se zgîia la cele cîteva poze afișate ale ultimului film care rulase la cinematograful Trianon.

Cele cîteva fotografii de pe tabelul de afişaj al cinematografului de pe Strada Mare îl reprezentau pe Amedeo Nazzari alături de Alida Vali în filmul cu romanticul titlu de „Primul vals, prima iubire“. Amedeo Nazzari era cît se poate de chipeş în uniforma de husar imperial, iar Alida Vali cît se poate de fermecătoare într-o rochie de bal cu multe volănaşe şi decolteu discret, după moda „en vogue“ către sfîrşitul secolului trecut pentru tinerele fete ce participau la primul lor bal. Titlul filmului era indescifrabil pentru Lavrentii Isakovici, care nu cunoştea decît alfabetul chirilic, în schimb imaginile evocau cît se poate de elocvent o lume pe care tînrul ofiţer de transmisiuni învăţase să o dispreţuiască şi să o considere drept lumea tuturor inechităţilor sociale, o lume unde el, Lavrentii Isakovici, nu ar fi reuşit niciodată să pătrundă şi la care ar fi trebuit întotdeauna să privească de peste drum, dacă n-ar fi intervenit Marea Revoluţie din Octombrie. Aceasta o măturase ca pe un gunoi în putrefacţie, netezind calea celor ce trudesec către o viaţă luminoasă. Acum era şi el un pion înaintat al ţării socialismului biruitor, cu menirea precisă de a instaura în lume libertatea, democraţia şi de a pune umărul la misiunea glorioasă de a desfiinţa exploatarea omului de către om pe toate meleagurile pe care păşea victorioasă armata celui dintîi stat proletar de pe glob. La prelegerile comisarului politic al şcolii de transmisiuni, Lavrentii Isakovici fusese nelipsit, luînd note, punînd întrebări şi răspunzînd în mod exemplar la întrebări. Carneţelul cu notiţe îl purta în porthart şi deseori îl răsfoise în tren, ca să-şi întipărească perfect în minte învăţăturile atît de preţioase ale generalisimului Stalin, care abordau cu maximă competenţă cele mai variate probleme ale omului şi militarului sovietic în contemporaneitate.

Lavrentii Isakovici se cutremura la gîndul că ar fi putut să se nască în Germania lui Hitler sau în altă ţară aflată sub tutela ei şi ar fi avut de suferit cumplitele persecuţii la care erau supuşi nearienii. Recunoştinţa lui nu mai cunoştea margini şi era hotărît la cruce sacrificiu, atunci cînd lua în consideraţie generozitatea cu care erau tratate minorităţile naţionale din cuprinsul Uniunii Sovietice. Campion al luptei împotriva oricărei discriminări rasiale se dovedea însuşi Iosif Visarionovici şi inima lui Lavrentii Isakovici se umplea

de căldură și bucurie cînd evoca chipul și cuvintele atît de înțelepte ale marelui conducător de oști care, în timp de pace, se dovedise un tot atît de mare cîrmuitor de popoare.

De aceea tînărul ofițer, care se simțea tot atît de rus ca oricare altul, cu nimic mai prejos decît un ucrainean sadea sau un moscovit, sau un leningrădean, privea cu o încrîncenată ură, cu care ar fi privit desigur și Iosif Visarionovici, imaginea îngălbenită și imobilă pentru eternitate a chipeșului ofițer de husari avîntat în sunetele unei orchestre invizibile pe parchetul unei imense săli de bal, cu Alida Vali în brațe, care ținea ochii închiși și capul plecat pe spate. Dansau, ultimă pereche, neobosiți, către ziuă, îngemănați în aceeași visare din care ar fi dorit să nu se trezească niciodată, beți fără să fi băut nimic în afară de limonada servită de niște lachei cu peruci pudrate, străini de tot ce nu erau „ei“, convinși că zorile se nașteau numai pentru „ei“, refuzînd să creadă că valsul în care se legănau ar fi putut să aibă un sfîrșit.

A doua poză o înfățișa pe Alida Vali pe marginea unui lac minuscul, străjuit de stejari seculari, acceptînd mîna întinsă de un Amedeo Nazzari, de astă dată îmbrăcat civil, ca să se urce în barca legată de un debarcader de scînduri. A treia și ultima fotografie, ce se desprinsese și atîrna strîmb, îl arăta pe Amedeo Nazzari, iarăși în uniformă, cu chipul împietrit, ținînd în mînă o scrisoare. Plicul, pată albă, zăcea la picioarele lui. Un ogar de rasa cea mai pură se uita întrebător la stăpînul său, cerșindu-i parcă iertarea că nu-i poate fi de nici un folos.

Ura trezește minie. Lavrentii Isakovici smulse fotografiile ce constituiau o sfidare nerușinată la adresa oricărui proletar cu pronunțată conștiință de clasă, le călcă în picioare, le făcu ferfeniță și simți o mare satisfacție pentru izbînda dobîndită asupra acestor ispite utilizate de deșănțata propagandă fascistă.

Nu știa nici cine este Amedeo Nazzari, nici Alida Vali, nu auzise niciodată de ei, însă era sigur de un lucru: erau instrumentele perfide cu care capitaliștii și slugile lor căutau să adoarmă vigilența proletarilor, căutau să-i abată de la preocupările majore ale luptei de clasă, strecurînd în mințile și inimile acestora veninul subtil al sentimentalismului, al visării demobilizatoare, al pactizării cu că-

lăii. Asemenea imagini trebuie să dispară și, oriunde le va întâlni, Lavrentii Isakovici va proceda la fel. Va trebui să discute această problemă cu comisarul politic al unității, spre care se îndreaptă și vrea să creadă că e din același oțel nobil ca și comisarul școlii.

Lavrentii Isakovici onoră cu un scuipat sovietic fotografiile împăștiate pe jos ale actorilor italieni. Pipăi cu aceeași satisfacție tocul de lemn al Naganului atârnat de șoldul stîng. Prezența pistolului și a încărcătoarelor îl confirmau în virilitatea conferită de uniforma de ofițer. Se simțea un adevărat bărbat, un războinic chemat să contribuie la victoria din ce în ce mai conturată a Patriei proletarilor împotriva forțelor negre ale fascismului. Simțea un ușor regret că este doar un simplu specialist de transmisiuni, în loc să fie ofițer de infanterie sau de tancuri, arme cărora le revenea exaltanta sarcină de a lovi fără cruțare în inamic. Testele la care fusese supus însă, înainte de a fi repartizat școlii de ofițeri de transmisiuni, îl desemnaseră ca deosebit de apt în această direcție mai puțin glorioasă dar extrem de necesară mersului operațiunilor. Trăgea nădejdea că unitatea sa, desemnată criptic în foaia împăturită pe care o ținea în buzunarul de la piept, va fi totuși o unitate de tancuri și va avea astfel prilejul să fie în avangarda armatei. De la Iași, punctul terminus al trenului în care călătorise, fusese imbarcat într-un camion ce-l lăsase la intrarea în oraș. De acolo fusese informat că în capătul celălalt exista un centru de informații și ar fi putut căpăta relații cu privire la locul unde se găsește unitatea sa. Așa se făcea că Lavrentii Isakovici Gublin străbătea orașul de la un capăt la celălalt pe jos, însoțind de pe trotuar torentul năvalnic al trupelor ce se scurgea spre sud. La fiecare răspîntie mai importantă, femeii-soldat cu brasardă albă la braț și stegulețe roșii în mîini dirijau circulația, consultînd din cînd în cînd niște carnețele în care figurau tot felul de semne și cifre misterioase. Lavrentii Isakovici se orienta singur, fiindcă nu avea altceva de făcut decît să urmeze firul Străzii Mari din oraș. Trotuarele începuseră să se populeze. O mulțime pes-trită ieșise de prin case și ascunzișuri ca să caște gura la această defilare de soldați obosiți, hărtăniți, cu fețele trase de nesomn, cu pasul târăgănat al infanteristului obișnuit să caute ritmul cel mai convenabil. Camioanele și motocicletele care însoțeau coloanele mergeau

în pas cu ele, oprind în scîrțîit de frîne neunse cînd oamenii stopau din nu se știe ce cauză, reluîndu-și apoi cu aceeași resemnare marșul destinului gregar.

Totul era nou pentru el la cei peste 4 000 de kilometri de casă. Impresiile îl năpădeau și simți nevoia să le împărtășească și Galiei, după cum rămăseseră înțeleși. Galia era minunea și secretul vieții lui. Încă nu-i venea să creadă că o fată de pe malul stîng al Volgăi se gîndește la el, că l-a pus să făgăduiască că-i va scrie și i-a promis să-i răspundă. Un val de fierbințeală plăcută îl inundă evocînd chipul Galiei. Dacă n-ar fi fost o simplă întîmplare, nu s-ar fi cunoscut niciodată și Galia Semionovna ar fi rămas idealul după care ar fi tînjit toată viața, fără să spere în întruchiparea lui. Mătușa Galiei vindea ziare în minusculul chioșc de pe unica uliță comercială a tîrgului, cu cele cîteva prăvălii în care statul sovietic desfăcea puținele și sărăcăcioasele mărfuri ale producției de război. Ziarele veneau cu întîrziere și cu intermitență. Cînd bombardamentele asupra Stalingradului slăbeau în intensitate, se formau cozi lungi în fața chioșcului de ziare. Mătușa Galiei se îmbolnăvisese rău către sfîrșitul iernii, asediul Stalingradului era deja în amintirea oamenilor, ziarele soseau cu mai multă regularitate și tonul era tot mai optimist. Galia luase locul mătușii în spatele gemulețului deschis prin care se strecura vîntul încă rece al unei primăveri întîrziate și minunea se împlinise. Lavrentii Isakovici, într-o scurtă permisie, fusese trimis de tatăl său după ziare și acolo intrase în vorbă cu fata, pretextînd a se informa de sănătatea mătușii. Amîndoi erau timizi și neîndemînatici în a lega cunoștințe noi, la întîmplare. Războiul însă modificase mult relațiile dintre oameni, abolise un întreg protocol care i-ar fi interzis Galiei să intre în vorbă, așa tam-nesam, cu un elev de școală militară, în afara unor prezentări făcute după toate regulile bune-cuviințe, mai ales atunci cînd reputația de fată cuminte era bine statornicită. Fugise din Leningradul martirizat după ce ambii săi părinți fuseseră uciși în aceeași zi, la interval de cîteva ore și la numai cîteva străzi distanță unul de celălalt. Într-o noapte Galia ieșise din încercuire prin singurul loc practicabil, prin niște mlaștini înghețate, pe acolo pe unde orașul-erou mai ținea o legătură ombilicală prin care patria îl aprovizionă anemic cu de-ale

gurii și cu muniții. Și unele și altele să făceau tot mai rare. După o lungă călătorie plină de peripeții și primejdii de tot soiul, Galia ajunsese în tirgulețul de baștină al lui Lavrentii Isakovici, unde trăia singura rudă de care își aducea aminte, o vară dreaptă a mamei sale.

Galiei Semionovna nu i se îngăduise să se încadreze în nici una din formațiile de tineret ce luptau pe front sau în spatele frontului, fiindcă avea plămîinii subrezi. Atît de subrezi, încît căpitanul medic care o examinase în două rînduri clătinaise îndurerat din cap, gîndindu-se la viața și regimul pe care această fată ar fi trebuit să le ducă ca să poată supraviețui. În condițiile războiului însă, căpitanul medic aprecia că fiecare lună reprezenta o victorie a Galiei pe micul și singularul front al bolii sale. Acum, cînd oceanul prăpădului și al nimicirii se revărsase asupra pămîntului, ce semnificație mai putea avea o neînsemnată lacrimă? De la ultima consultare trecuse un an și două luni și Galia nu se simțea mai rău. Ba chiar tușea mai puțin. Schimbarea de aer părea să-i priască și, oricum, hrana era mai bună și mai abundentă decît în orașul asediat. Pînă a se îmbolnăvi, mătușa nu-i permitea alte ocupații decît cele mărunte, casnice. Dar cineva trebuia să vîndă ziarele, fiindcă aceasta reprezenta unica lor sursă de cîștig. A doua zi după ce Galia ocupase locul din spatele gemulețului, aproape de ora amiezii se prezentase Lavrentii Isakovici și intrase în vorbă cu ea. Cum nu mai avea marfă și clienții se împrăștiaseră, Galia fu bucuroasă să schimbe cîteva cuvinte cu tînrul elev al cărui chip și întregă înfățișare îi reaminteau un pianist la al cărui concert asistasă la Leningrad cu puțin înainte de declanșarea războiului și de care fusese îndrăgostită în taină pînă ce alte evenimente, brutale și concrete, îi înăbușiseră orice sentimente, în afară de acelea ale spaimei și ale disperării care le-au înlocuit. Avea aceeași față prelungă, cu ochi mari, cenușii, încercănați, același nas puțin cam prea mare și coroiat, aceeași frunte înaltă și luminoasă. Mergea ca și Lavrentii Isakovici puțin încovoiat, poate fiindcă stătea mereu aplecat asupra pianului și, cînd revenise chemat de lungile aplauze, avea același zîmbet temător și copilăresc. O clipă Galia Semionovici crezuse chiar că întîmparea i-l scosese în cale chiar pe artistul de atunci. Îndoiala nu dură mult, fiindcă, făcînd un calcul rapid, își dădu seama că pianistul ar fi avut acum

aproape treizeci de ani, în timp ce elevul de școală militară care o salutase respectuos nu putea să aibă nici douăzeci.

Din amintirea celei dintii emoții sentimentale, din nevoia de afecțiune de care era lipsită de la moartea părinților săi, din dorința de a da un sens vieții sale pe care o presimțea scurtă, Galia se îndrăgosti fără rezervă de Lavrentii Isakovici iar acesta, la rîndul său, pentru prima oară, își simțea sufletul răvășit de o bucurie nouă. Totul, pînă și războiul, căpăta alte dimensiuni, alte sensuri. Amîndoi știau că trebuie să se despartă curînd, că Lavrentii Isakovici trebuia să plece să-și facă datoria, totuși, în cele patru zile cît au fost împreună, s-au comportat ca și cum nimic nu le-ar mai fi fost împotrivă. Au stat de vorbă ore întregi, ghemuiți în chioșcul de ziare, ținîndu-și de cald unul celuilalt, și-au spus tot ce aveau pe suflet și mai ales evocau cu o exaltare neumbrită mult-așteptata zi a victoriei. Lavrentii Isakovici promitea să se întoarcă de îndată ce va fi demobilizat, iar Galia îi făgăduia să-l aștepte cu brațele încărcate de flori. Numai ea știa că pentru dînsa s-ar putea ca ziua aceasta să nu vină niciodată, însă Lavrentii Isakovici nu trebuia să afle acest lucru și Galia se comporta de parcă întreg viitorul le surîdea și deținea în misterul timpului, în devenire, fericirea lor. „Strînge-mă lîngă tine, îi șoptea Galia, cît mai aproape, tot mai aproape...” Deodată micuțul chioșc devenea prea larg pentru ei. A patra zi către seară, Lavrentii Isakovici își luă inima în dinți și o sărută pe păr. Galia îi mîngiie obrații cu degetele înfrigurate și îi atinse tîmpla cu buzele sale reci. Lavrentii Isakovici fusese fericit în momentul acela, atît de fericit, încît gîndi că orice i se va mai întîmpla de acum încolo nu va putea să aibă prea mare importanță cîtă vreme Galia era a lui, se afla alături de el și va fi întotdeauna așa. De acum încolo avea un țel în viață, avea pentru cine să trăiască, la cine să se gîndească ca să-și recapete încrederea atunci cînd va fi amărît, sau trist, sau în primejdie. În această ultimă seară, a doua zi plecase în zori, o condusesese pe Galia Semionovna pînă aproape de casa mătusei. Își luaseră rămas bun la colțul străzii, abia îndrăznind să se gîndească că a doua zi nu se vor mai vedea. Acasă, Lavrentii Isakovici fusese taciturn, preocupat, absent, străin de îngrijorarea pă-

rinților săi care puneau pe seama sfîrșitului permisiei comportarea unicului lor fiu. Pe Galia o mai văzuse o dată în fugă, între două trenuri, plînsă, cu ochii roșii, cu trupul firav înfășurat într-un șal de culoare spălăcită, ros pe alocuri. Atunci îi făgăduise să-i scrie, să-i scrie în fiecare zi, de oriunde s-ar afla.

Deși poșta militară ridica la date incerte și destul de rare scrisorile ostașilor, Lavrentii Isakovici îi scria Galiei în fiecare zi, cel puțin cîteva rînduri, în carnețelul din care apoi rupea filele și le pune în plic. Astăzi nu-i scrisese încă nimic. Era prea devreme. Ziua de-abia începuse și era nevoit, înainte de a conversa cu Galia prin mijlocirea scrisului, să-și descopere rostul în această uriașă învălmășeală de trupe, transporturi, materiale, care caracterizează întotdeauna a doua zonă a frontului. Zelul de a-și găsi cît mai curînd unitatea de destinație era temperat, în dimineața de vară moldovenească, de curiozitatea-i tinerească pentru meleagurile de aici și pentru omenirea aceasta străină. Casele cu grădini de pe Strada Mare i se păreau frumoase. Majoritatea erau cochecet întreținute, fuseseră părăsite de scurtă vreme de proprietarii lor, zîmbindu-i parcă lui Lavrentii Isakovici dintre rondurile de flori sau de sub crengile copacilor bătrîni. Storiile trase le amplificau misterul. Orașul nu suferise aproape deloc de pe urma luptelor ce se desfășuraseră la mulți kilometri depărtare. Numai asupra gării fuseseră aruncate cîteva bombe incendiare, dar nu făcuseră cine știe ce stricăciuni. Afumaseră un zid și pîrliseră cîteva ferestre. Încolo orașul, cu toate tainele lui de oraș evacuat, intrase intact în mîna oștirii victorioase. Mahalaua nu se dezmeticise încă bine și numai cîteva din locuințele notabililor fuseseră prădate. Nu se apropiaseră încă de centru. Prăvăliile toate aveau obloanele trase. Obloane din tablă ondulată sau din lemn cu solide balamale, drugi și lacăte de fier. Cîteva vitrine cu geamurile sparte, prin care puteai să vezi mărfurile răvășite, demonstau interesul născut din cupiditate al celor ce profitaseră de lipsa oricărei autorități în oraș ca să se dedea jafului.

Prăvăliile vizate erau îndeosebi cele cu băuturi spirtoase. Din mormane de sticle sparte emana un miros greu de alcool pînă de-

parte în jur, semnalînd astfel prezența lor soldaților care întorceau capul jinduitori dar fără speranță, fiindcă ordinul era să treacă prin oraș fără să se oprească. Numai cîteva unități de poliție militară, cîteva centre de raliere și comandamentul unei divizii cu toate anele lui, aveau să rămînă în urbe după apusul soarelui. Lavrentii Isakovici își pipăi porthartul unde ținea carnetul cu însemnări pentru Galia, mai aruncă o privire furioasă cinematografului care nu-i răspunse în nici un fel și porni mai departe prin lumea pestriță de pe trotuar.

La numai cîțiva zeci de metri, Lavrentii Isakovici ajunse la o răspîntie. Strada Mare era tăiată perpendicular, printr-o încrucișare de unghiuri drepte, de o altă stradă largă, străjuită de o parte și de alta de castani bătrîni. La unul din colțuri se ridica o clădire înaltă, cu cîteva etaje, în formă de turn. Vis-à-vis, pe aceeași parte, se găsea o farmacie cu niște plante verzi în oale uriașe cu pămînt așezate în ferestrele mari ce dădeau în stradă, la lumina soarelui. Pe partea trotuarului dinspre care venea Lavrentii Isakovici, la cele două colțuri, erau, chiar în fața lui, un perete mare, orb, cu tencuiala mîncată pe alocuri pînă la cărămidă, iar în stînga lui, o grădină mare, cu gard înalt din fier, cu mulți copaci și o casă galbenă, cu două coloane, în fund, destul de departe de stradă. Cum se întîmplă de obicei la încrucișări de străzi, acolo se afla multă lume aglomerată, privind în tăcere scurgerea trupelor sovietice prin oraș. Erau mai ales bătrîni și femei. Cîțiva copii, mai răsăriți ca vîrstă, se cocoțaseră în pomi. Puțini tineri. Atunci Lavrentii Isakovici zări o fată care se smucise de lîngă un băiat pistruiat, cu o claie de păr în cap. Băiatul părea furios și fata fugea fără să privească în urmă. În Lavrentii Isakovici se trezi bănuiala. Nu putea să vadă dacă fata strînge sau nu ceva la piept, dar așa i se păru. Gîndea cu repeziciune. Își rememora tot ce învățase la școală cu privire la primejdiile prin care pot trece trupele într-o țară inamică. Or, soldații sovietici treceau printr-un oraș ieri încă ocupat de dușman. Trebuie că elemente diversioniste rămăseseră în oraș pentru a menține în stare de insecuritate armatele de ocupație. Dacă rușii în retragere procedaseră în acest fel, nu este nici un motiv ca românii și nemții să nu folosească

același sistem. Cînd populația acestui oraș ar trebui să-i aclame pe eliberatorii lor, pentru ce atîta tăcere? Nu cumva oamenii știau și se temeau că printre ei se găsesc, sub cele mai felurite înfățișări ascunse, elemente cu misiuni de sabotaj? Oricine poate arunca o bombă și apoi să dispară în mulțime. Cum să ai încredere în toți cei ce privesc de pe trotuare? Cine i-a percheziționat? Cine i-a dezarmat? Cine ar fi putut să-i verifice pe fiecare în parte? Fata aceasta era mai mult decît suspectă, așa cum alerga cu mîinile la piept. Lavrentii Isakovici nu ezită prea mult ca să ia o hotărîre. Orice întîrziere ar putea fi fatală. Ar putea costa armata roșie cîțiva oșteni de valoare.

În timp de război, un soldat trebuie să gîndească și să acționeze cu repeziciune. O clipă pierdută poate declanșa urmări nebaneuite, din cele mai grave. Degajînd cu ușurință de la șold pistolul din toc, Lavrentii Isakovici strigă în urma fetei să se oprească și să ridice mîinile. Toată lumea de pe trotuar, cît și soldații din coloană, întorseseră capul către dînsul, curioși să cunoască cauza acestor strigăte. Singura care nu-i dădea nici o atenție, continuînd să fugă, era Ester, care lăsa lacrimile să-i curgă șiroaie pe față, apăsîndu-și pieptul cu mîinile. Nimic nu mai exista în afară de gîndul că Marcel se purtase cu dînsa în chip odios, așa cum nu și-ar fi putut închipui vreodată. Mai ales după toate cîte se petrecuseră între ei în noaptea aceea. Astfel că Ester nu auzi, nu putea să audă, porunca lui Lavrentii Isakovici de a se opri. Chiar dacă ar fi auzit-o și încă n-ar fi putut să înțeleagă, fiindcă era spusă pe rusește și fiindcă n-ar fi avut de unde să știe că i se adresează ei. Despiedicarea pistolului și cele două gloanțe trase aproape concomitent, declanșară panică în rîndurile curioșilor de pe trotuare. Cîteva femei începură să țipe cît le țineau gura și mulțimea alerga care încotro, de teamă că rușii au inițiat un masacru general. „Fugiți, fraților, că ne omoară!“ „Nu mai scapă unu!...“ „Aoleu, că ce i-a apucat?...“ „Mamă, mamă!...“ Se îmbulzeau, se împingeau, săreau unul peste altul, care mai de care căuta să dispară prin curți, grădini, case, uliți lăturalnice, pe lîngă tot ce putea oferi un adăpost de gloanțe și prăpăd. Pînă cînd o patrulă de poliție militară sosi în pas alergător la fața locului, străzile se goliseră de lume. Numai Ester zăcea acum

cu fața la pământ, cu jumătate de trup pe trotuar, cu picioarele pe caldarîmul străzii, cu două găuri roșii sub omoplatul stîng, în dreptul inimii. Nici unul din gloanțele lui Lavrentii Isakovici nu-și greșiseră ținta. Sîngele păta întunecat bluza de un roșu deschis, bluza ei de zile mari. Lacrimile încetaseră să curgă, dar dîra lor era vizibilă. În pumnii nedescleștați strîngea o batistă mică. Murise fără să-și dea seama ce se întîmplă cu dînsa. Marcel se topise, acoperit de fuga tuturor. Nu era indicat să intre în conflict cu autoritățile sovietice chiar din prima zi. Lavrentii Isakovici își făcuse datoria, chiar dacă greșise în aprecierea sa. À la guerre, comme à la guerre! Cit de puțini ar muri, dacă ar muri numai cei vinovați!

CAPITOLUL AL ȘAPTELEA

Foamea i se așezase suverană în pîntec. Din zorii zilei de alaltăieri nu băgase nimic în gură. În afară de cîteva înghițituri de apă pe zi din bidonul vecinului de rînd, care îl umplea ori de cîte ori treceau pe lingă o fîntînă. Era obsedat să aibă mereu apă proaspătă și bidonul mereu plin, de parcă ar fi stat scris în horoscopul lui că va muri de sete. Cînd vedea o fîntînă cu ciutură, semnalată de la distanță de prizonierii din jur, alerga cît îl țineau picioarele fără să se sinchisească de strigătele ostașilor din pază, care nu erau nici ele prea insistente. Se obișnuiseră cu mania acestui prizonier ciudat și-l lăsau în pace, urmărindu-l lenevos cu privirea. De ieri ploua și era frig. O ploaie mărunță și rece. Frigul era umed, pătrunzător, răscolind durerea rea din oase. Convoiul ajunsese la capătul uneia din multiplele etape ale lungului și necunoscutului său itinerar. Peste o mie de oameni se aflau înghesuiți în curtea unei biserici. O biserică dintr-un sat de dincolo de Botoșani. Biserica fusese zidită pe un deal, în afara satului, iar accesul se făcea printr-o cărare largă care șerpuia printre livezi de nuci și meri. Printr-o poartă smulsă din țîțîni se ajungea la casa parohială, părăsită de preot și familia sa și ocupată de cei cîțiva ofițeri și subofițeri bătrîni ce reprezentau conducerea convoiului de prizonieri. De cealaltă parte era țintirimul localității, cu crucile sale negre și strîmbe. În curtea bisericii — cîteva morminte mai răsărite înconjurate de grilaje de fier, cu felinare de tablă în care pîlîia cîte un ciot de luminare ce plîngea la căpătîiul mortului pe care îl privighea cu lacrimi de ceară. Convoiul de prizonieri, întocmit în pripă, era mixt. Civili și militari, de-a valma.

În niște cazane enorme, roase de rugină, care cunoscuseră vremuri mai bune pe la începutul primului război mondial și cărora soldații le spuneau marmite, fierbeau molcom, sub capacele tremurate de aburi, un număr impresionant de cotoare de varză.

Prânzul prizonierilor. Nu era nici douăsprezece din ziuă, dar, din pricina norilor cenușii și foarte joși, lumina părea de amurg. Verzele hrăneau oștimea de bază a convoiului sau erau expediate pe front în vagoane mari de marfă, plumbuite, la încărcatul cărora erau puși prizonierii ori de câte ori treceau pe lângă o gară. Și așa, cotoarele se dovedeau prea bune pentru mulțimea aceasta de oameni flămânzi și zgribuliți de frig, care la ora H a împărțirii mesei se băteau ca lupii să prindă loc lângă cazan, atunci când zeama lungă și mirosind a vegetală e clocotită și dezmoștește mațele tot atât de înghețate pe dinăuntru ca restul trupului pe dinafară. Cîțiva prizonieri privilegiați erau puși să fiarbă cotoarele și să supravegheze mersul fierturii. Erau invidiați, fiindcă se încălzeau lângă cazanele sub care focul era întreținut ca într-un templu sacru. În marmita soldaților ruși, din care erau serviți și ofițerii și subofițerii, se mai arunca și câte-o halcă de slănină, câte-un polonic de untură de porc, care gîdilau cu izul lor amețitor nările prizonierilor vlăguiți și amăgiți doar cu apă caldută și sărată.

Ziua, paza nu era cine știe ce severă. Lîngă marmite, un soldățoi înarmat, încotoșmănat într-o mantie popească de un gri murdar, îi supraveghea pe prizonieri cu indiferență. Îi urmărea cu o privire absentă și sașie, mormăind litanii nesfîrșite și răsucind mereu foite de țigară cu degetele galbene de nicotină, pe care le lipea apoi cu o îndemînatecă mișcare a limbii. Un altul dormita sprijinit de poartă și vreo alți cîțiva patrolau prin noroaiele din jurul incintei bisericii. Buzunarele soldatului de la cazane erau un izvor nesecat de mahorcă. Uneori un prizonier la capătul răbdării, nemaiputînd să suporte lipsa tutunului, întindea mîna ca un cerșetor. Soldatul se uita la el tacticos, rupea fără grabă țigara în două și o împărțea cu cel sfîșiat de foamea tutunului.

Mizeria oamenilor era amplificată de ploaia ce nu contenea, mărunță și deasă, cernută din nori pîntecoși, întunecați și imobili.

Umiditatea răzbea prin postavurile care miroseau a cîine muiat. De atîta apă, pămîntul se transformase într-o pastă cleioasă, ade-rentă. Drumurile erau desfundate. Șanțurile pline de apă murdară. Prizonierii urau ploaia. Soldații o urau. Constituia unul din factorii hotărîtori ai demoralizării generale. Ploaia și zvonurile, care circulau cu repeziciunea focului pe dîra prafului de pușcă, contribuiau deopotrivă la moralul scăzut al celor adunați în curtea bisericii. Cei pesimiști, și erau destui, nu se îndoiau că Siberia le va fi mormîntul, simțînd parcă o deosebită plăcere să le împărtășească și altora ne-grele lor presimțiri. Începuseră să fie cunoscuți și ocoliți. Optimiștii, se găseau și din aceștia, credeau morțiș în arma secretă a lui Hitler și-i informau pe toți care binevoiau să-i asculte că vor asista la contraofensiva germană înainte chiar de a trece Nistrul. În jurul lor era mai multă animație. Omul e făcut să spere, chiar dacă con-vingerea lui e alta.

Sub adăpostul precar al streșinii bisericii, Pavel Sumariotis își făcuse loc stăruitor, cu coatele și genunchii, printre cei zgribuliți și torturați de întîrzierea semnalului pentru încolonare la coada șirului format pentru umplerea gamelei cu zeama caldă de varză.

Îl hărțuiau crampe nervoase numai la gîndul amărăciunii fade a mesei de prînz, care se repeta invariabil la cină. Înghițea în silă, numai pentru că în acest fel băga ceva cald și amăgitor în stomac. De cînd ploaia de toamnă pusese stăpînire pe cerul moldovenesc, aprovizionarea cu sfertul de pîine rîncedă și plină de paie încetase, lăsînd gloata prizonierilor la cheremul cotoarelor de varză. Elimina-re-a pîinii din menu îi făcea pe optimiști să tragă concluzia, nu se știe de ce, că nemții atacă din Maramureș și că Malinovschi nu mai știe unde îi este capul.

— Fraților, nu mai este mult, puțintică răbdare stimabililor, vorba lui I.L.C. al nostru, și-o să vedeți ce-o să vedeți ...

Pesimiștii erau siguri că sînt sortiți să moară de foame, că acesta era tocmai scopul rușilor și că sfîrșitul le este mai aproape decît se așteptau. Un căpitan de stat major, netuns și neras, ca mai toți prizonierii din convoi, cu pleoapele roșii de o conjunctivită cro-nică, se ținea de capul lui Pavel, încercînd să-i atragă atenția asupra

modului în care vede el situația și, mă rog matală, nu era un fitecine, era la curent cu multe dedesubturi și șurubării de care depindea mersul și soarta războiului. Își scosese galoanele din prevedere, când comandamentul unității sale fusese capturat. Luase această măsură la zvonul că sovieticii îi împușcă pe ofițeri fără multă tirguială și că pregăteau un nou Katyn, de data asta cu crema ofițerimii române. La postul de triere avea de gând s-o facă pe prostul și să rămână în anonimatul soldătimii de rînd. Asta nu-l împiedica să facă caz de poziția deținută în cadrul comandamentului unei divizii de cavalerie. Pavel se străduia să fie politicos, cu toate că vorbăria fără miez a căpitanului îl plictisea de moarte. Nu detesta nimic mai mult ca lăudăroșenia goală. Aplica însă și de astă dată metoda experimentată de atîtea ori. Se uita în ochii interlocutorului, dădea din cînd în cînd aprobativ din cap, dar se gîndea la cu totul altceva. Noroc că nimeni nu-l puneă să repete și palavragiile erau mulțumiți să se audă pe ei înșiși, fără a se preocupa de opinia ceilalți.

În după-amiază aceasta căpitanul care se prezentase, dar al cărui nume Pavel îl uitase pe dată, era mai volubil și mai excitat ca de obicei. Trasa cu un băț în noroi teatre de război imagine, hărți efemere, poziții cu efective presupuse, demonstrînd cu molipsitoare convingere perfecțiunea strategiei sale. Întocmai ca profesorii săi de la Berlin, unde făcuse un stagiul de perfecționare, se ambala în acest kriegspiel realizat cu mijloace rudimentare.

Apa de ploaie se scurgea murdară și indiferentă prin șanțulețele trasate de bățul cu vîrf bont al căpitanului de stat major, devenit prin jocul întîmplării și al războiului instructor al unui grup de prizonieri plouați și flămînzi. Propriile-i teorii îl înfierbîntau. Gesticula ca o marionetă mînuită de un păpușar în plină criză de delirium tremens. Făcea în așa fel, încît, uimit, își dădu seama că reușise să se convingă pe el însuși că ceea ce spune este numai purul adevăr și că este un profet condus nu de inspirație, ci de logică. Îl lua martor pe Dumnezeu și Dumnezeu, premisă necontestată, este știut că nu poate ține cu rușii. Lucrurile stăteau așa și nu altfel. Gata să se ia de piept cu oricine l-ar fi contrazis:

— Nu vă vorbesc în vînt ... am eu informațiile mele ... Căpitanul își roti privirea spre cercul de auditori închegat în jurul lui și al lui Pavel, treptat, pe măsură ce discursul său se înălța în patos. Nu mă-ntrebați de unde, fiindcă ... mă-nțelegeți ... nu pot divulga nimic, cel puțin deocamdată ... absolut nimic ... Uitați-vă, domnilor, îi explicam dumnealui, Pavel încuviință din cap și apoi se socoti dispensat să mai asculte asaltul verbal al ofițerului, blindatele lui v. Manstein regrupate în Nord, undeva în Țara Oașului, reprovizionate cu combustibil și muniții, se năpustesc vulturește prin depresiunea Dornei și mătură totul în cale ... Frontul sovietic e subțire ca o ață, înșirat de la Baltica în Balcani ... hop ... nici una, nici două, tronsonat, învăluit, nimicit ... Europa nu suferă hoarde asiatice pe pămîntul său ... Stalin nu-i Alexandru I și nici Hitler nu-i Napoleon ...

Bățul căpitanului împroască cu noroi atunci cînd nemții îi nimicesc pe ruși, acolo unde ața e mai subțire. Privitorii mai apropiați se retrag grăbiți din fața proiectilelor de noroi cleios. Noii veniți, care voiau și ei să afle ce se întîmplă sub streășina bisericii lîngă ușa laterală care duce în altar, sînt împinși dincolo de teatrul operațiunilor, fără a-și putea satisface curiozitatea.

— Pardon, zice căpitanul, continuîndu-și imperturbabil strălucita demonstrație. Blindatele, e chestie de ore acum, străpung linia frontului și nu m-aș mira să le aud curînd, foarte curînd chiar, huruitul salvator ... vă dați seama, domnilor ...

Un glumeț, se găsesc din aceștia în orice împrejurare, chiar atunci cînd nimănui nu-i arde de glumă, începu să imite huruitul tancurilor în mers. Își însoți imitația destul de reușită de strigătul: „Dați-vă la o parte măi, că iaca au venit nemții ... Să nu vă calce tancurile pe bătăturei ! ..“

Prizonierii se îndepărtară dînd din umeri. Șopteau între ei. Îl lăsară pe căpitan în mijlocul unui grup de optimiști care se agățau de orice speranță, de oriunde ar fi venit, gata să acorde credit incredibilului.

Pavel dibuise un țahal. Cu un briceag clandestin, orice lamă era strict prohibită în mîna prizonierilor, tăiasă trei găuri, una pe

fund și două laterale, pentru cap și pentru brațe. Îl îmbrăcase ca pe o cămașe fără mâneci, confecționându-și astfel un soi de apărătoare mai mult sau mai puțin eficientă împotriva frigului și a ploii. Umezeala îl pătrunsese pînă la os, reînviind un reumatism învechit și neglijat. Trase cît putu pe urechi pălăria de pichet alb, ajunsă o cîrpă dezgustătoare, al cărei colorit oscila între galben igrasios și căcăniu sumbru. Astfel echipat, semăna leit cu o sperietoare de ciori înfiptă într-un lan de păpușoi.

Căzuse în prizonierat în ținută de vară, în timp ce căsca gura la trupele sovietice intrate în oraș. Era cald și i se părea că asistă la o paradă militară. Privea cu curiozitate această armată despre care auzise atîtea, și de bine și de rău, pînă cînd, pe neașteptate, toți bărbații de pe trotuare, adevărat că nu erau mulți țicniți ca el, s-au trezit înconjurați de soldați ruși, ușurați de ceasuri, bani, verighete și încolonați către maidanul orașului unde se ținea iarmarocul anual. Au așteptat acolo vreo patru săptămîni pînă s-au adunat cîteva sute. După aceea, în etape scurte, cu lungi popasuri justificate de cauze misterioase, convoiul a pornit-o, tîrîș grăpiș, spre miază-noapte, îngroșîndu-se mereu. Nu reușise să comunice cu Draga și, desigur, nimeni nu era la curent cu ce i se întîmplase. În convoiul, destul de rudimentar organizat, erau și ofițeri, și soldați, și mai ales mulți civili, adunați la întîmplare. Trierea lor, despre care se vorbea tot timpul, se lăsa mult așteptată. Pentru moment mărșăluiau într-o direcție necunoscută, evident către nord-est, ceea ce nu lăsa să se întrevadă nimic bun. La începutul deținerii sale, Pavel protestase, făcuse apel la convențiile internaționale, invocase statutul său de necombatant. Era ca și cum ar fi voit să forțeze o poartă cu trei blindaje cu mîinile goale. Energia lui inițială se topi repede în fața indiferenței totale și a opacității celor cărora le adresa jalbele. Nimeni nu știa nimic, nimeni nu înțelegea nimic, toți ridicau plictisiți din umeri și era împins mereu înainte de masa prizonierilor care se deplasau în turmă și de paturile de armă ale soldaților însoțitori, singura lor manifestare de dărnicie.

Pavel nu reușise să se facă ascultat de cineva mai mare în grad, fiindcă se părea că nimeni nu comanda acest lagăr în afara unor

subofițeri bătrâni, mustăcioși și mereu beți care, sau scuipau coji de semințe printre dinți, sau dormeau sforăind pe unde apucau.

La cincizeci de ani Pavel era suplu, mușchiulos, fără grăsime prost repartizată, zdravăn încă, rezistent ca o fibră de oțel de bună calitate. Chica lui de păr galben se decolorase puțin, dar nu pierduse nimic din abundența firelor și, sub săpătura arcadelor, privirea albastră era limpede, păstrînd neștirbită seninătatea adolescenței.

Pavel moștenise vigoarea tatălui său, îndulcită însă de un temperament mai echilibrat, mai stăpîn pe sine, ceea ce nu-l împiedica să fie cuprins uneori de furii epice. Considera prezența lui în acest mizerabil convoi de prizonieri ca pe ceva absurd, una din acele întîmplări născute din capriciul unui hazard stupid. Hazardul este întotdeauna stupid, chiar atunci cînd joacă în favoarea ta, cu singura și importanta diferență că în această ipoteză stupiditatea lui nu te deranjează. Dacă n-ar fi fost ploaia și foamea, nici nu i-ar fi venit să creadă în realitatea situației sale de prizonier cules în treacăt de o armată cu care țara sa încheiase un armistițiu recent. La drept vorbind, credea că lucrurile se vor lămuri de la sine, mai devreme sau mai tîrziu, și că se va regăsi lîngă Draga la Rămureni, povestind tuturor coșmarul acestor zile.

Flecăreala căpitanului care se ținea de capul lui, Dumnezeu știe de ce, voind cu tot dinadinsul să-i confere titlul de confident, îl scotea din sărite, mai ales de cînd îi mărturisise, între patru ochi, ca între bărbați, bineînțeles, că el — căpitanul — de toate se poate lipsi, numai de femei nu. Mîncare, căldură, odihnă, curățenie, fleacuri! Femeia, în schimb! Cu totul altceva. Fără femeie îi vine să turbeze:

— Cînd văd vreo fustă prin vreun sat, dom'le, îmi nădușesc palmele și mă cuprinde-un tremur ... Pe front, dom'le, aveam o ordonanță dată dracului ... Nu era noapte să nu-mi dibuiască vreo fetișcană mai răsărită ... Mai cu voie, mai fără, le băga ghiorlanu-n pat și după urma mea trăia și el, avea un fler mitocanu' ... Da și ru-soaicele, dom'le, nu știu ce să mai zic ... V-ați culcat vreodată c-o ru-soaică? Nu? Păcat! Par de gheață la început, da' după ce pui mîna pe ele se topesc ... boje, boje!!

Un fluierat scurt și strident puse capăt divagațiilor ofițerului de stat major, al cărui debit fu retezat la mijlocul unei fraze. Fluieratul fusese scos de soldatul care păzea marmita prin mijlocirea a două degete, pe care le băgase în gură. Era foarte meșter în astfel de fluierat, practicat de copil prin crîngul din vecinătatea satului unde se născuse. Acesta era semnalul așteptat cu atîta nerăbdare de prizonieri. Venind din toate părțile, începură să se bulucească către cazanele cu infama fiertură. În primele momente înghesuiala devenea dezordine, ilustrînd încă o dată că forța se impune cu prioritate în orice grupare omenească. În dauna celor bătrîni, bolnavi sau mai puțin dotați fizic. Soldatul de pază chemă în ajutor cîțiva camarazi. Împreună, îi pocneau cu arma în piept pe cei mai apropiați, strîgînd mereu „nazat“, „nazat“, străduindu-se să degajeze spațiul din imediata apropiere a cazanelor.

Îmbrîncindu-se în sens invers, prizonierii se călcară pe picioare, se poticniră, unii își pierdură echilibrul, trezindu-se pe spate în clisa scîrboasă și rece. Toți înjurau și blestemau în toate felurile. Norii continuau să se deșerte impasibili peste pămîntul și oamenii îmbibați de apă. Capacele cazanelor se ridicau și coborau ritmic sub presiunea aburilor. Prizonierii de jurnă, cu uriașele polonice cu smălțul decojit în mînă, așteptau ca turma să se liniștească pentru a putea trece la distribuirea hranei în gamelele unsuroase și nespălate, pe care fiecare prizonier o avea cu sine.

Subofițerii și vreo doi locotenenți bătrîni, care aprinseseră un foc în biserică pentru a-și usca mantalele mustind de apă și a-și demortii mîinile învinețite, fură alarmați de hărmălaia de afară. Cîțiva plutonieri ieșiră în pronaos și începură să se răstească la prizonieri în limba lor. Termenii utilizați erau cît se poate de necuviincioși pentru cei ce puteau să-i priceapă. Pentru ceilalți, cei mulți, printre care și Pavel Sumariotis, tonul ridicat și furios al subofițerilor era îndeajuns de elocvent pentru a face inutile serviciile unui tălmaci.

După o scurtă vînzoleală, anarhia fu curmată și cozile prizonierilor la cazane se închegară ordonat, spre satisfacția subofițerilor ce se înapoiară în biserică. În cazanul lor fierbeau bucățile unei oi rechiziționate în timpul nopții fără prea multă tirguială din ograda

unui țăran care nu avusese prudența să o pitească, așa cum făcuseră cei mai mulți.

Așezat cam pe la mijlocul unui rînd, pentru Pavel începu chinuitoarea așteptare. Înaintea lui se aflau cam vreo șaizeci-șaptezeci de oameni. Pavel se găsea alături de un tinerel cu fața întunecată și obosită. Brațul stîng îi atîrna moale într-un fular cazon prins pe după gît. Mîneca îi era pătată de sînge. Tînărul era sprijinit de un tip cu o bărbiță blondă încilcită, cu o privire tăioasă, albastru metalic. Tipul scotea limba și-și umezea buzele uscate și spuzite într-un tic practicat cu regularitate de metronom.

Ruși, prizonieri, mizerie, degradare morală, suferință alternată de speranță, lui Pavel îi venea să creadă că trăiește o pagină din *Război și Pace*, carte pe care tocmai o recitise de curînd, după ce la șaisprezece ani o mistuise în două zile și trei nopți. Ca orice carte mare, viziunea cititorului se schimbă în funcție de vîrsta la care o citește. Altele erau pasajele care îl impresionaseră acum, decît cele ce îl entuziasmaseră atunci. Uitînd că de data aceasta el însuși este actor în acest capitol răzleț al vieții sale, Pavel continua să aibă o viziune de spectator. Reușea să se detașeze chiar cu ploaia care i se insinua pe după gît și se strecura prin șanțul dintre omoplați.

Cei doi vecini ai săi conversau alături de el, utilizînd un limbaj lapidar, reluat parcă pentru a nu știu cîta oară. Vorbele celui cu barbă îi parveniră primele lui Pavel:

— Bădie, mie mi-ajunge, sînt sătul bădie... mă-nțelegi?

Tînărul spîn răspunse în lehamite, de parcă îi venea greu să lege cuvintele:

— Las-o baltă, ne curăță...

— Pe dracu, bădie, la noapte sau niciodată, nu mai pupăm noi o așa ocazie!

Pavel se trezi din reverie. Nu era prea greu de descifrat ce voia bărbosul.

Dar de ce nu erau mai discreți? Oricine îi putea auzi. Asemenea discuții nu se poartă decît pe șoptite. Printre prizonieri se strecurau și iscoade, trăgînd cu urechea în dreapta și-n stînga.

Deodată, fără prea multă gîndeală, Pavel se trezi intervenind în discuția vecinilor săi. Adoptase o voce scăzută, de conspirator:

— Iertați-mă domnilor, credeți că există vreo șansă de scăpare?

Tinerelul cu brațul în eșarfă dădu din umeri, ceea ce îi aduse pe chip o strîmbătură de durere:

— Întrebați-l pe dumnealui... În fiecare noapte îmi face alte propuneri și asta nu de azi, de ieri... din prima zi cînd ne-au înșfăcat tovarășii... Drept să spun, mi-a făcut capul calendar...

Pavel Sumariotis se prezintă. Bărbosul și tînărul spîn se prezintă la rîndul lor. Sumariotis... locotenent Rîșnovan... sergent t. r. Mihuț...

Pavel își aminti că participase în primul război ca ofițer de cavalerie. Tilică Rîșnovan și Mihuț Atanasie narară, completîndu-se și întrerupîndu-se unul pe altul, nemaipomenita întîmplare a capturării lor, moartea lui Nichifor și a caporalului dezertor. Pînă să le vină rîndul la cazan, schimbare informații de ordin general, făcînd cunoștință mai îndeaproape. Astfel Pavel află că tinerelul spîn era locotenent și fiul mezin al prefectului județului. Sergentul t. r., mai reținut, nu divulgă mare lucru din datele sale biografice. Pavel descoperi în Mihuț Atanasie o voință dîră de evadare din lagărul acesta itinerant. Cu o elocință sumbră înfățișa soarta la care se puteau aștepta, ei și gloata aceasta hămesită de prizonieri:

— Cercul polar, bădie.. — 60°... Cînd răsufli, îți cad din gură sloiuri de gheață... Lagăr de exterminare, nu alta... asta ne paște... Din cîți vezi aici unul nu scapă și vorba ceea, cîți om ajunge acolo... Asta-i întrebarea... Cîți, domnule Sumariotis, cîți bădie Tilică? Îmbrăcați și hrăniți cum sîntem, m-aș mira ca mai mult de un sfert... Ce zic sfert... zece la sută... Nu bădie, bicul nu-i amator de tremurici... Nici dornic să-i putrezească oasele în cine știe ce mină puturoasă, mai bine un glonte cinstit și-o groapă aici în țara mea... Nu mă dau bădie, nu mă dau domnule, nu se dă sergentul Mihuț așa cu una cu două, mama și moașa lor de cioloveci împutîți...

Locotenentul părea obosit și absent. Rana de la braț îl durea și se stăpînea să nu geamă. Nu voia să provoace mila nimănui, nici

să se dea în spectacol. Sîngele răzbătea prin pansamentul improvizat. Se simțea tot mai slab. Puterile îl părăseau cu încetul și numai printr-un miracol al voinței se ținea să nu leșine. Pavel îl ajută la umplutul gamelei. Îi strecură felia subțire de piine cleioasă în buzunarul vestonului mînjit de intemperii și zeama de varză improșcată de nedibăcia ofițerului care se folosea numai de o mînă și nu îngăduia să fie ajutat. Sergentul t. r. se uita dezgustat în gamelă și înjura cumplit de cele sfinte, așa cum numai un fost seminarist se pricepea să o facă.

Toți trei se adăpostiră sub un brad lustruit de ploaie.

Pavel Sumariotis, sorbind zeama lungă din gamelă, cîntărea pe toate fețele vorbele sergentului. Își dădea seama că, în sinea lui, fără să îndrăznească a și le mărturisi, nutrea de la început aceleași sumbre perspective. Știa că rușii schimbaseră regimul, înlocuiseră un țar cu o altă specie de autocrat, păstrînd și perfecționînd metodele, suprimînd orice fel de scrupul. Războiul și milioanele lui de morți cu care uriașul imperiu sărăcise, imensele pagube materiale impuneau o numeroasă mînă de lucru, cît mai ieftină, adică limita de jos a supraviețuirii, edificarea piramidelor fiind cel mai ilustru exemplu al genului. Apă, ceapă și bici, pentru ca patru sau cinci mii de ani mai tîrziu turiștii să caște gura. Rănila Rusiei, care nu mai era pravoslavnică, ci oficial atee, nu se puteau vindeca fără contribuția altor milioane de oameni ce vor fi jertfiți. Prizonierii. Războaiele și perioadele postbelice suprimă justiția și impun necesitatea ca lege supremă. În numele necesității, oricine poate fi sacrificat fără justificare. În masa anonimă a celor destinați să reconstruiască colosul călare pe două continente, zdruncinat din temelii dar rămas în picioare printr-o minune de echilibristică, se numărau și ei trei, doi soldați de profesie și el, curiosul, idealistul, indiferentul. Nu, nu era cu puțință. Sergentul avea dreptate. Orice. Oricum, dar nu o moarte de microb de care nu se sinchisește nimeni. O moarte de laș, lentă, dar certă, o moarte fără importanță după atîtea și atîtea morți. Numai lașul preferă riscului de azi nesiguranța de mîine. Adevărat că în timp de război moartea unui om este doar, în final, înregistrată statistic, un număr de matricolă șters,

un nume de pe un registru de stare civilă barat, dar pentru el, pentru omul acela pierdut în cifra statistică a morților, moartea lui capătă proporții de sfârșit de univers. Brusc, Pavel se hotărăște. De fapt, convoiul acesta de prizonieri nu era cine știe ce strașnic păzit. De mirare că evadările nu fuseseră mai numeroase. Aflase că numărul prizonierilor era constant același. Dacă la numărătoare, niciodată nu fusese apel, ci numai numărători de două ori pe zi, dimineața și seara, lipseau cîțiva, numărul fix era cît mai degrabă întregit prin ridicarea arbitrară de la locuințe a țăranilor de prin sate sau a țigoveților, fără a se ține seama nici de vîrstă, nici de starea fizică, nici de deșarte implorări. Așa se făcea că în convoiul de prizonieri, băiețandri căroră nu le dăduseră încă tuleile se amestecau cu moșnegi care tușeau și le curgeau ochii și cu adulți murdari, nerași, hărtăniți.

Foamea și frigul omogenizaseră această masă amorfă, anihilîndu-i spiritul de rezistență, înlesnind supravegherea ei.

Fără să poată găsi vreo explicație, dar după ce rușii îl umflaseră fără prea multe forme, migrena nu-l mai chinuise pe Pavel. Slăbise, îi era foame, dar se simțea bine. Minte lucidă, picior sigur. Vorbele sergentului îi insuflaseră dorința de acțiune. În timp ce Tilică Rosnovan moțăia, cu tresăriri de febră, Pavel avu o lungă discuție cu Mihuț Atanasie. Descoperi în sergentul Atanasie un om cu simț practic, precis, zgîrcit la mișcări fără rost, hotărît să treacă la fapte potrivit cu un plan pe care îl rumega de cîteva zile. Acceptă fără multă ezitare tovărășia lui Pavel. Mai bine trei decît doi și asta cu atît mai mult cu cît starea locotenentului îl îngrijora și ajutorul pe care i-l putea da Pavel nu era de lepădat. La noapte convoiul era hărăzit să poposească în curtea bisericii și abia a doua zi, după ce se va lumina, urma să-și continue drumul. Rămaseră înțeleși că noaptea aceasta era poate ultima ocazie. O hărmălaie se produse deodată înspre ușa bisericii. Sergentul sări în picioare ca ars și se îndreptă către locul de unde porniseră urletele și învălmășeala. Reflexele lui funcționau încă fără greș, scoțînd la iveală ostașul care luptase fără întrerupere peste trei ani de zile mereu în linia întîii. Ajunse în scurt timp și în pas alergător la locul cu pricina și se dumiri repede. Se împărțeau cîteva foi de cort pen-

tru noapte la prizonieri. Cum erau cu mult sub numărul necesar ca să satisfacă pe toată lumea, era moarte de om pentru a intra în posesia unei asemenea foi. Subofițerii ruși pocneau în dreapta și-n stînga, fără alegere, cu tocurile de lemn ale pistoalelor și cu vîrful biciuștelor. Prizonierii loviți continuau să se zbată ca să obțină adăpostul precar al unei pînze impermeabile. În toiul învălmășelii, trupurile obosite și pătrunse de ploaie nu mai simțeau mușcăturile biciuștelor. Dintr-o privire, Mihuț Atanasie cîntări situația și posibilitățile de a nu se întoarce cu mîna goală.

Peste cîteva momente sergentul reveni sub bradul unde îl așteptau Pavel și Tilică. Triumfător, ținea sub braț două foi de cort, una ascunsă de cealaltă. Pentru stăpînirea oricăreia dintre ele, mulți nu s-ar fi dat în lături de la crimă. În ochii lui albaștri se aprinsese o flacără, care îl stingherea pe Pavel. Locotenentul Rosnovan continua să dormiteze, absent la tot ce se petrecea în jurul său. De cîteva ori Pavel îi pusese mîna pe frunte. Pielea lui dogoreă. Avea fierbințeală mare și nu era nici un medic care să-l asiste. Nici Pavel, nici sergentul nu-l puteau ajuta cu nimic.

Cînd fu aproape de tot, Pavel își dădu seama că din podul palmei sergentului picura sînge.

— Ce-ai pățit, domnule Mihuț?

— Nimic bădie, mai nimic! M-o mușcat unul de parcă era turbat... Dacă nu-l pocneam peste ceafă, îmi smulgea un deget, ticălosul!...

Sergentul t.r. duse la gură mîna zdrelită. Își linse rănile micuțe lăsate de dinții omului turbat, fără să țină seama că nu se spălase pe mîini de Dumnezeu știe cînd! Aceasta era legea convoiului ce se îndrepta spre răsărit. Se comportau ca fiarele. Se mușcau între ei și apoi își lingeau rănile, fără a se preocupa de igienă. Un instinct primar îi călăuzea. Sergentul îl împinse cu cotul pe Pavel. Îi arătă ceva ascuns în sîn. Un cuțit lung, ascuțit.

— P-asta l-am șterpelit de la cazan, pe cînd bucătarii se îmbulzeau de-a valma cu ceilalți pentru o foaie de cort... Taie ca un brici; nu se știe niciodată bădie, se poate să avem nevoie de el... Altminteri se mișcă bibicul dacă-l simte bine strîns în palmă, așa-i?

Pavel se cutremură, dar se stăpîni în fața lui Mihuț Atanasie. N-ar fi vrut să-l aibă de dușman pe omul acesta. Îl credea capabil să lovească fără milă, mai ales pe la spate, cu minimum de riscuri.

Sergentul nu așteptă confirmare de la Pavel. Se aplecă și-l înveli pe locotenent cu o foaie de cort, adăpostindu-l cît putu mai bine de ploaie și de pămîntul umed.

— Noi, bădie, ne-om mulțumi cu astalaltă...

Amurgul întunecat de ploaie îi învălui ca o cergă de doliu.

Falnicul războinic pierise. Îi luase locul zdreanța omenească. Rănit, istovit, pierzînd sînge, cu frisoane de frig alternînd cu puseuri de fierbințeală, locotenentul Rosnovan trăia într-un soi de somnolență întreruptă de crize de agitație cînd se zbătea, încerca să rupă hainele de pe el. Se lupta cu vrăjmași nevăzuți.

Uneori urla, cu spume albe la gură:

— Trage, soldat, trage, biserica mamei lor de bolșevici... Uite-i cum vin: puhoi... nu alta, trage-n plin, trage-n carne, umple-i de borș... Satură-i... Nimicește-i soldat, că de asta ai trecut Prutul... pentru asta ne-a trimis Regele și Mareșalul în țara asta blestemată!

Același coșmar în care nesfîrșite coloane de ruși îl atacau, îl încolțeau din toate părțile și, escaladînd mormane de cadavre, se năpusteau asupra lui, a locotenentului Rosnovan din infanterie, erou al armatei române de dezrobire. Cînd Tilică se zvîrcolea ca un posedat, sergentul t. r. îl apuca în brațele lui vînjoase, îl imobiliza și-l potolea cu cuvinte spuse cu blîndețe, de mamă ce-și veghează zi și noapte copilul scuturat de friguri care visează monștri născuți din închipuirea lui bolnavă:

— I-am alungat bădie, i-am căsăpit, uită-te după ei cum fug ca potîrnichile care-ncotro... Le scapără potcoavele... Nu ne stau ei împotrivă, bădie, n-avea grijă... Numai ce le-am spus de bădia Rosnovan și guiță ca porcii la junghiere... Lasă-i bădie, că-i iau de-acuma brandurile în primire...

Tilică Rosnovan se liniștea treptat la murmurul glasului lui Mihuț. Pavel se mira de accentele de duioșie pe care sergentul le găsea atunci cînd se adresa lui Tilică, de siguranța gesturilor, de

afecțiunea din privirea ochilor lui duri. Mihuț Atanasie îi explica, de parcă i-ar fi fost rușine de slăbiciunea sa:

— Nu ne-am despărțit din prima zi de război... De nenumărate ori mi-a salvat viața și eu pe a lui... E un bun camarad... un soldat fără pereche... De, eu n-am avut tată, n-am avut frate... cu el m-am înțeles, el mi-e frate, el mi-e tată cu toate că-i mai tânăr ca mine... se întâmplă...

Pavel nu zise nimic, cugetînd la infinitele ciudătenii ale vieții.

Locotenentul ațipise în foaia de cort, pentru prima oară la adăpost de ploaie și umezeală. Prin minte i se perindă acum imagini colorate. 10 Mai. Defilare. Uniformă de paradă. Eghileți cu capetele metalice strălucind în soare. Cizmele ogindă. Ordonanța le-a frecat o bună parte din noapte. Femei și fete în rochii primăvăratice. Rotesc umbrele multicolore, ca sute de parașute terestre. Muzica militară ritmează marșuri mobilizatoare, antrenante, care fac să-ți bombezi pieptul și să dai vioiciune pasului. Junele sublocotenent, cu cea dintîi tresă cusută abia în ajun, trece cu sabia scoasă din teacă, incendiată de razele astrului zilei. E în fruntea plutonului care bate talpa în ritmul tobei mari. Undeva, în publicul masat pe trotuare, o fată se îmbujorează cînd o salută discret cu sabia și cu privirea abia întoarsă. Numai ea a înțeles gestul lui Tilică.

După-amiază se întîlnesc la un prieten comun. Băieți și fete cam de aceeași vîrstă, cu o educație mai mult sau mai puțin asemănătoare, cultivînd mai mult sau mai puțin aceleași idealuri la modă. Credeau în soluția purificatoare a războiului, în ținta dezrobirii provinciei răsăritene, lăsată moștenire de Ștefan cel Mare, smulsă prin forță și samavolnicie într-un moment politic neprielnic invocării dreptului. Nordul Ardealului era a doua rană, dar care nu avea dreptul să sîngereze oficial. Războiul, subiect nesfîrșit de discuții și entuziasme proprii vîrstei, indiferent de tabăra spre care înclina fiecare, înflăcărase toată Europa, mai puțin Peninsula Iberică și linia fragilă a frontierei estice a Germaniei, trasată de comun acord cu sovieticii după rapida și spectaculoasa prăbușire a Poloniei, martir de profesie al bătrînului continent.

După parada aceluia 10 mai, care a rămas neșters în amintirea sa, a luat dejunul cu părinții. Aceștia s-au hotărît să sărbătorească

cum se cuvine prima tresă a lui Tilică. Au avut invitați. Au fost vreo douăzeci de persoane, perechile simandicoase ale gradelor superioare din garnizoana orașului și ale administrației civile. Colonelul Rosnovan a destupat câteva sticle de șampanie. S-a toastat pentru viitorul grad de general al lui Tilică, pentru eliberarea Basarabiei, pentru Rege, pentru Mareșal și mai tirziu, după ce spiritele s-au mai înfierbîntat, și pentru alte cauze mai puțin nobile.

Pe la patru, fără să observe cineva, Tilică a șters-o. Cum ordonanței îi dăduse permisie pînă a doua zi, să se plimbe și ea pe Strada Mare și să caște gura la retragerea cu torțe, tînărul sublocotenent își lustrui încă o dată singur cizmele, ca pe timpul cînd era doar elev al școlii militare și se îndreptă spre casa-gazdă unde avea loc întrunirea tineretului din oraș, la depărtare de două străzi și câteva case, în mijlocul unei grădini de vreo două hectare cu mulți pomi în floare. Or să danseze ultimele tangouri înregistrate pe discuri sau difuzate de posturile românești de radio prin aparatul de radio Philips, ultimul model, mutat ad-hoc în camera lui Gigel Racoviță, mare de vreo patruzeci de metri, în care vor evolua perechile. Masa de ping-pong era în grădină sub un cireș cu fructele încă verzi. Or să flirteze, fiecare știind cum se legaseră simpatiile din grupul lor. Or să rîdă din te miri ce. Seara se vor plimba cu barca pe lăculețul din grădina mare, luîndu-se la întrecere în ambarcațiunile ușoare de cîte două persoane cu echipaje mixte, în țipetele sincere sau prefăcute ale fetelor.

Poate că fetei cu care va dansa mai mult și cu care va fi în barcă îi va spune că o iubește, că are un caieteț în care lua note la cursul de tactică a infanteriei, cu pagini întregi acoperite numai cu numele ei, o repetiție grafică egală cu pasiunea lui, că-i păstrează fotografia furată dintr-un vechi carnet de elevă, cînd ea era în clasa a patra de liceu și purta codițe scurte, aduse și legate ca o coronită pe creștetul capului.

Ca să sublinieze importanța pe care o are fotografia ei pentru el, îi va arăta că o păstrează în portofelul său la piept, alături de un fragment din crucea Mîntuitorului adusă de mama lui de la Sfîntul Munte. Fragmentul avea o pată ruginie și Tilică Rosnovan

era convins că e o picătură din sângele fără de preț al Celui ce a izbăvit lumea de păcat.

Au dansat, s-au privit în ochi, au râs, uneori stînjenți de veselie lor factice, seara s-au plimbat cu barca și au privit cerul constelat de focurile de artificii, prietenii și colegii i-au lăsat singuri, însă el n-a îndrăznit să-i mărturisească că o iubește, s-o ia în brațe și s-o sărute, deși știa, simțea că și dinsa dorește acest lucru. Cuvintele ajungeau la nivelul gîtlejului după ce porneau de la startul inimii și acolo oboseau, ca și cum o pornire prea rapidă le-ar fi împiedicat să meargă pînă la capăt. Marțialul sublocotenent era timid cu sexul frumos. De o timiditate absolută, totală, paralizantă. Clocotea ca un vulcan, dar craterul său rămînea mereu stins. Lava și flăcările mureau în interior. La absolvirea școlii militare era virgin. La intrarea în război era virgin. Ucisese oameni, dar nu posedase nici o femeie. Aminase declarația de dragoste din seara aceea exaltantă pentru mai tîrziu. Acest mai tîrziu fusese prea tîrziu. Trecuse peste Prut, peste Nistru, peste Bug, peste Nipru, zărise cenușia și misterioasa apă a Volgăi la cîțiva kilometri, cunoscuse cîmpia și orașele Ucrainei pîrjolite, dar nu cunoscuse trupul nici unei femei. Iustina se măritase și avea doi gemeni. Vestea, adusă de un june avocat, concentrat cam spre sfîrșitul primului an de război, Tilică o primise la popota instalată în școala pe jumătate dărîmată dintr-un sat din apropierea Odessei. Tilică nici nu clipise. Tînărul avocat, ofițer de rezervă, la curent cu idila lor tăcută, îl pîndise cu curiozitate, dornic să cunoască reacția sublocotenentului Rosnovan. Povestise chiar, cu o degajare afectată, desfășurarea ceremoniei nuptiale la care participase în calitate de cavaler de onoare al mirelui.

Tilică asculta fără să scoată o vorbă, mut și palid, atent ca la o poveste privind pe altcineva, frămîntat de dorința uriașă de a-l pocni pe tînărul avocat concentrat pînă l-ar buși sângele pe nas și pe gură. Simțea nevoia imperioasă să lovească cu sete, să se descarce printr-o ieșire violentă care să-i potolească nervii chinuiți. La vremea aceea avea deja reputația unui ostaș vrednic, fără frică și fără cruțare atît față de inamic, față de subordonații săi, cît și față de el însuși.

A doua zi unitatea din care făceau amîndoi parte, atacă fără preget pozițiile rusești. Tînărul avocat, ajuns în linia întîi de mai puțin de patruzeci și opt de ore, căzu la ora prînzului la numai cîțiva pași de Tilică, ciuruit de lătratul scurt al unei rafale de pușcă mitralieră pitită după o sfrijitură de pom pe jumătate uscat. După o învăluire rapidă, dintr-un singur salt, Tilică ajunsese lîngă servantul sovietic al armei automate pe care îl măcelări, ucigîndu-l cu nenumărate lovituri aplicate cu însuși patul armei cu care îl secerase pe ofițerul de rezervă român.

Sub un nou puseu de febră, gîndurile lui Tilică Rosnovan se învălmășesc din nou. Muzica militară nu mai întonează marșuri mobilizatoare, ci măsuri din marșul funebru. Tilică îl vede în doliul său pe locotenentul Tilică Rosnovan întins pe afetul unui tun, purtat de patru cai îmbrăcați în negru, mergînd la pas, prin fața unei mulțimi de fete și femei în rochii primăvăratice, rotind umbreluțe multicolore. E primăvară. E cald, dar frunzele cad ruginite în calea afetului de tun. Copacii se dezgolesc ca roși de o lepră vegetală. Începe o vîntoasă și femeile sînt ridicate în sus, agățate de umbreluțele lor care deodată se transformă în niște uriașe parașute de care atîrnă ciudate păsări întunecate, cu cizme și pistoale mitraliere ce păcănesc și alungă mulțimea de pe străzi, înnebunită de groază. Lumea fuge disperată. Cail fug care încotro. Afetul continuă să meargă singur, îndemnat de strigătele locotenentului Rosnovan, care are cap și mîini dar nu mai are picioare. În locul lor au crescut doi pești morți, care îl privesc cu ochii lor înghețați.

Tilică plînge în somn. Geme. Sergentul t. r. își moaie batista soioasă în gamela cu apă și i-o pune pe frunte. Pavel se străduiește să ațipească și nu reușește.

CAPITOLUL AL OPTULEA

— Mama, spălătoreasă la un hotel de mîna doua, tata... un necunoscut, puțin probabil să fi fost ilustru chiar dacă era necunoscut...

Levi Bruckner pronunțase aceste cuvinte, la întrebarea polcovnicului, cu un soi de mîndrie amară, purificatoare, conștient că îl înălțau într-o tagmă aristocratică aparte, nebănuită pînă acum în lumea în care trăise, care îi deschidea orizonturi nelimitate, în rîndul căreia avea să se simtă foarte bine. Începuse chiar să se simtă bine. Pentru prima oară nu-i plesnise obrazul de rușine la comunicarea unor date biografice elementare, date la care orice copil răspundea firesc, calm, fără nici unul din complexe ce îi otrăviseră lui Levi copilăria și adolescența. Pentru prima oară orgoliul său nu avu de suferit.

Ironia rămase nerelevantă. Nici un mușchi nu se clinti pe fața grasă și lucioasă a polcovnicului. Probabil din vina traducătorului. Sau poate în limba rusă expresia de „ilustru necunoscut“ nu avea nici un înțeles. Interpretul, un basarabean roșcovan, spîn, pleșuv, aflat mereu într-un echilibru hazliu al feselor și al burții, se îndrepta din șale cu o tresărire nejustificată ori de cîte ori transmitea o replică a convorbirii dintre colonelul sovietic și Levi Bruckner.

Polcovnicul avea stele mărunte pe epoleți, cizme scurte sub niște pantaloni largi și mototoliți. Două decorații atîrnau prinse de tunică, din care una reprezenta o seceră și un ciocan pe un fond roșu aprins. Cu asemenea puține distincții, era fie un modest care nu le arbora pe toate, fie un ofițer cu misiuni de organizare în spatele frontului.

Levi Bruckner mînuia cu o nervozitate reținută o șapcă muncitorească, așa cum constatase din toate pozele că purta întotdeauna Marele Lenin, Everestul spre care se îndreptau toate aspirațiile sale.

Levi venise îmbrăcat curat dar fără cravată, semn exterior al îmbrăcăminții care îl distingea pe capitalistul exploatator de proletarul făuritor al oricărui bun ieșit din mîna omenească. Asha îi călcase pantalonii de cu seară și, pentru o mai bună păstrare, îi întinsese sub saltea. Proletarul ca și revoluționarul, trebuie să fie îmbrăcat cît mai sobru, dar cuviincios și curat. Levi înțelegea să nu se abată o iotă de la modelul pe care și-l făurise.

— ... bineînțeles evreu!

Interpretul traduse completarea lapidară, tresărind încă o dată, spre agasarea lui Levi.

Levi și interpretul stăteau în picioare. Nu fuseseră poftiți să ia loc. De altfel, nici nu ar fi avut unde. În biroul din clădirea Diviziei, pînă mai ieri biroul unde lucrase un maior neamț din serviciul de informații al Abwehrului, în care se instalase colonelul rus ce-l interoga, nu se afla decît masa la care lucra acesta, acoperită de dosare și hîrtii de tot felul, lîngă o mașină de scris portativă, marca germană, probabil pradă de război, un dulap Fichet cu ușa întredeschisă și scaunul din spatele mesei pe care polcovnicul se legăna din cînd în cînd, atunci cînd ridica privirea din hîrtoage ca să cuprindă întreaga încăpere și pe cei doi ce stăteau smirnă în fața lui. Încăperea, odinioară somptuos mobilată pe vremea maiorului neamț, avea un aer trist și părăginit. Îți dădeai imediat seama că biroul polcovnicului fusese improvizat la repezeală cu strictul necesar.

Pe interpret îl chema Spiridon Rusu. Nume predestinat. Neam de lipovean și birjar în oraș, rămas fără cai. La ce poate fi bun un birjar rămas fără cai? Cînd trupele sovietice intraseră în oraș, Spiridon Rusu descoperise meseria de traducător, înlesnind astfel raporturile cu populația de baștină. După ce îi dăruise nevestei sale doi feciori, amîndoi dezertori de pe frontul de răsărit, la douăzeci și șapte de ani, ca orice bun muscăl, se castrase ca să se îndepărteze cît mai mult de cele lumești și să se apropie cît mai mult de Dumnezeu, despre ai Cărui îngeri știa că nu au sex. Deși Spiridon

Rusu nu avea nimic angelic în înfățișarea sa, era un om bun, cu frica Domnului și respectînd poruncile Sale. Ținea toate posturile cu rigurozitate, nu înjura nici oamenii, nici animalele, frecventa biserica lipovenească de la marginea orașului unde bătea mătănii spectaculoase la fiecare icoană și nu se înfrupta din bunul altuia nici măcar cu ochii.

Spiridon Rusu era temător de orice autoritate; de aceea polcovnicul, care și-l atașase în calitate de traducător, îl intimida și numai cu mare efort reușea să nu se bîlbîie.

Polcovnicul încuviință din cap. Îl avea mic și cocoțat pe un gît lung cu un măr al lui Adam foarte proeminent, care îl fascina pe interpret ori de cîte ori îl vedea mișcîndu-se de jos în sus, ca o minge înghițită ce nu se lasă evacuată.

Cu o largă trăsătură de creion roșu pe foaia de hîrtie aflată în fața sa, colonelul rus sublinie niște cuvinte pe care Levi Bruckner în zadar încerca să le descifreze din locul unde se găsea. În acele cuvinte subliniate era hotărîtă poate întreaga sa soartă. Chiar dacă ar fi fost la îndemîna lui, tot nu le-ar fi putut descifra, deoarece erau caligrafiate într-un alfabet cu desăvîrșire străin.

Levi Bruckner se angajă solemn față de el însuși ca pînă la sfîrșitul anului să învețe rusește, chiar dacă va trebui să-și petreacă nopțile cu manualul în mînă. Știa că prin voință era în stare să realizeze orice și-ar fi propus.

Mama spălătoreasă, tatăl necunoscut, evreu! Cu aceste trei caracteristici, Levi își creionase succint autobiografia. Le considera drept niște scrisori de noblețe ce aveau, de acum încolo, să-i deschidă porțile unui univers minunat, la care doar visase atunci cînd era numai un jidan persecutat.

Levi le enunțase cu emfaza cu care ar fi spus: „Sînt fiul ducelui de Montesquieu și al Victorinei, Dorothea, Marie-Louise, născută de Faucigny Lucinges, posesor al unui brevet de colonel al dragonilor regelui...”

De cîte ori nu fusese îngreșat de el însuși cînd, din acea sensibilă pudoare a copilăriei, cu gîndul să o ocrotească pe Asha de sarcasmul colegilor, nu șoptise îmbujorat, la ora de dirigiență:

„Mama? Funcționară. Unde? La Hotelul Central. Tata? Comis voiajor“. Poate că nici nu greșise prea mult. Vreun asemenea specimen, cînd Asha îi adusesese cămașa călcată și scrobită, o răsturnase în patul cu cearșafuri dubioase și-l zămislise, după o scurtă gimnastică recreativă, pe el, Levi, atît de orgolios și atît de umilit.

Unde? Copilul Levi, pistruiat, cu urechi mari și blegi, deja urît, răspundea repede: „La Ruleta!“ În peregrinările lui de ținc vagabond prin oraș, cu predilecție pentru Strada Mare, Levi alesese prăvălia cea mai arătoasă, cu o vitrină cît toate zilele, luminată ca un pom de Crăciun, așa cum vedea el prin ferestre în case.

Prăvălia, cea mai mare mercerie din oraș era ținută tot de un ovrei, dar avea uși turnante în care trebuia să te arăți îndeminatec și iute la mișcări ca nu cumva să te pocnească în spate cel ce venea în urma ta. Patronul era gras și mereu nădușit. Levi îi aducea cu regularitate ziarul de seară, care sosea cu trenul de 18,45 din București și primea în schimb cîteva parale pentru înghețată sau roșcove, după anotimp.

Ofițerul superior rus se ridică de la biroul său improvizat, dezvăluind lui Levi Bruckner o eroare a naturii. Trunchiul lung și deșirat era susținut de niște picioare ridicol de scurte și arcuite, de parcă și-ar fi petrecut toată viața călare pe un cal prea burduhănos.

Polcovnicul ocoli masa care îi servea de birou și se apropie de Levi cu mers legănat de rață. Își freca întruna mîinile roșii, cu degete scurte și unghiile necurățate poate de la începutul războiului:

— Deocamdată, tovarășe Bruckner, sint lămurit, informațiile primite de la serviciul nostru de securitate în privința dumitale sînt bune... Dar să nu uiți că sîntem încă în război... Glorioasele armate sovietice v-au eliberat de sub jugul fiarei fasciste însă misiunea noastră nu s-a încheiat; nu sîntem trupe de ocupație, ci aliați, piept la piept, umăr la umăr, mergem să-i zdrobim pe hitleriști pînă în bîrlogul lor. De aceea, nu vom tolera, tovarășe Bruckner, nici un fel de manifestare ostilă în spatele frontului, nici una... M-ai înțeles, tovarășe? În războiul modern, frontul nu mai este o linie de tranșee mai mult sau mai puțin stabilă, mai mult

sau mai puțin fixă... Tancurile, aviația, artileria grea mobilă fac ca linia frontului să fie în continuă mișcare, ca frontul să fie considerat și în adâncime pe zeci și sute de kilometri... În această zonă, tovarășe Bruckner, trebuie să domnească ordinea și noi te investim pe dumneata ca să o asiguri cu mijloacele dumitale și, bineînțeles, cu sprijinul nostru. Nu rezolvi nimic mai important fără avizul și aprobarea noastră... Doresc să avem o colaborare cât mai rodnică, în interesul tuturor...

De pe perete, portretul în picioare și în culori al generalismului Stalin părea să întărească și să confirme spusele colonelului sovietic.

Interpretul abia prididea să traducă debitul rapid și întretăiat de mici jeturi de salivă al comandantului garnizoanei sovietice din oraș.

Levi era pe deplin conștient că trăiește momente de mare însemnătate, ca să spunem așa, istorice. Se va strădui să fie la înălțime. Nu va fi mai prejos de așteptări. Era sigur chiar că poate da mai mult. Marea aliată, glorioasele armate eliberatoare, îi încredințau orașul. Levi îl accepta ca pe ceva ce i se cuvenea de multă vreme, ca pe ceva așteptat cu nerăbdare. Sosise clipa savuroasă întru toate a revanșei de atâtea ori închipuită de copilul, adolescentul și tânărul Levi Bruckner, când disperarea înlocuia umilința și ofensa. Amintirea jignirilor nu se șterge niciodată și roade mereu ca un cancer ascuns. Sufletul lui Levi era ca un balon și se mira el însuși că nu se ridică de la pământ, susținut de aripile unei aprige bucurii. Orașul acesta, și nu altul, era de acum al lui. Va trebui să și-l supună cu toată grija, cu tot tactul, dar cu toată fermitatea. Nimeni nu trebuie să știe că trenul morții circulă încă în circuit închis în inima lui cu aceeași intensitate ca în zilele de 27, 28 și 29 iunie 1941:

— Tovarășe polcovnic, glasul lui Levi era răgușit de o emoție cu greu stăpinită, am să fac tot ce stă în puterile mele și chiar peste, ca să răspund increderii pe care mi-ați acordat-o. Pentru mine și pentru toți cei care, ca mine, au așteptat ziua luminoasă a eliberării... vă mulțumesc... vă mulțumesc și vă asigur de devota-

mentul nostru nețărnut pentru cauza internaționalismului proletar...

Colonelul încruntă sprincenele cu o fugitivă mutră de nemulțumire:

— Bine, bine, tovarășe Bruckner... Despre asta vom vorbi mai târziu, la timpul potrivit... Acum ne stau alte sarcini mai urgente în față și mai ales lichidarea fiarei fasciste...

Levi pricepu că se angajase pe un drum încă nedeschis și, fără să se retrageze, își frână elanul:

— Am înțeles, tovarășe colonel, mai întâi războiul... victoria... răsplata sacrificiilor...

— Așa este. Aș vrea să ne revedem poimîine, la ceremonia oficială a înscăunării dumatiale ca prefect temporar pînă vei fi confirmat de autoritățile române... Noi nu vrem să ne amestecăm în treburile interne ale țărilor eliberate, numai în caz de strictă necesitate și în zonele încă apropiate frontului... S-a făcut destul de târziu, nu mai am nevoie nici de serviciile dumatiale, tovarășe Spiridon...

Levi Bruckner și interpretul tocmai erau gata să iasă pe ușa capitonată a fostului birou al maiorului neamț, cînd se auzi din nou vocea colonelului:

— Încă ceva, tovarășe Bruckner: în fiecare vineri, înainte de orele 18, doresc să am un raport confidențial cu privire la starea de spirit a populației din oraș și din satele apropiate. Asta și fiindcă, după cum probabil știi, în toată zona se găsesc foarte multe arme, de toate soiurile, părăsite în timpul retragerii trupelor nemțești și române, cît și din cele rămase acolo unde s-au dus lupte. Sînt informat că foarte mulți cetățeni particulari, mai ales prin sate, au adevărate depozite de arme și muniții ascunse prin felurite locuri... Fixează un termen pentru predarea lor. Dă de știre prin oraș și prin sate... după aceea depistează-le, confiscă-le... Cele mai severe măsuri să fie luate împotriva celor ce dețin arme fără autorizație... Misiune urgentă... acordă-i precădere... bună seara.

Noaptea dulce de septembrie avea pentru oraș mîngîieri de amantă regăsită după o lungă despărțire. Levi și Spiridon Rusu traversară curtea clădirii Diviziei în tăcere. Santinele în uniforme sovietice băteau pasul pe loc din cincizeci în cincizeci de metri, ascultînd ca unică distracție plesnetul castanelor coapte care evadau din armura lor prea strîmtă. La poarta Diviziei, care dădea spre Strada Mare, Levi Bruckner fu legitimat la postul de gardă. Lui Spiridon Rusu, pe care îl cunoșteau din prezența zilnică, îi făcură semn să treacă. Interpretul îl așteptase pe Levi, dar la primul colț îi strînse mîna și se topi în întunericul unei fundături. Străzile orașului erau prost și sărăcăcios luminate. Uzina electrică fusese pusă de curînd în stare de funcțiune, reparată de bine de rău în parte. Randamentul său era slab, astfel că locuitorii așteptau mai mult de la nopțile cu lună plină decît de la becurile primăriei. Orașul își revenea cu greu. Covalescența precară, după un atac de inimă fulgerător. Deși linia frontului se îndepărtase, se înfățișa în continuare ca un oraș de front, ocupat recent de trupe străine. Pe ulițele murdare, de-a lungul cărora se aliniau grădini părăginite și uscate, circulau mai mult uniforme și vehiculele militare. Puținii civili, mai ales dimineața, îmbrăcați ca vai de lume, se strecurau fantomatic în dorința de a trece cît mai neobservați. Cu ezitare încercau să reia deprinderile vieții în condiții evident schimbate.

După orele 22 nimeni nu se putea găsi pe stradă decît, cu permis special eliberat de comenduirea rusească. Levi avea unul. Doi sau trei doctori evrei, cîțiva din băieții grupului lui Marcel Herșcovici, la recomandarea lui Levi.

Băieții patrulau noaptea la ore fixe, simbolizînd participarea orașului la propria-i securitate. Cutreierau mahalalele secondînd patrulele sovietice cu care se încrucișau adesea în drumul lor și cu care schimbau impresii pe muștește. Rușii îi cunoșteau și-i simpatizau. Le dădeau tutun și-i băteau pe umăr în semn de prietenie. Nucleul organizat pregătit de Marcel Herșcovici îl ajutase mult pe Levi ca să se prezinte în fața sovieticilor cu un embrion de formație politică rezultată din rezistența dusă pe plan local împotriva nemților și a autorităților antonesciene.

Ceea ce îl surprinsese însă pe Levi fusese ușurința cu care se impusese grupul alcătuit de Marcel Herșcovici, la care se mai adăugaseră câteva elemente verificate de Levi. Marcel îi cedase locul lui Levi fără nici o opunere. S-ar fi zis chiar cu oarecare mulțumire. Moartea Esterei, de care într-un fel se simțea vinovat, fusese pentru Marcel un șoc care îl făcea incapabil să se mai impună în continuare ca șef. Pasivitatea lui, erau zile întregi când nu mai ieșea din casă, fusese cauza principală pentru care grupul derutat acceptase fără multă tocmeală autoritatea lui Levi, întărită și de faima lui de martir și supraviețuitor al trenului morții. Levi sprijinise cu grijă legenda care îl însoțea și care îi slujea interesele. Nu intenționa să-l înlăture pe Marcel de îndată și complet din organizație, îi încredințase în continuare o funcție de răspundere mai mult formală în cadrul primăriei în curs de reorganizare.

Ascendența burgheză a lui Marcel Herșcovici și a altor câțiva băieți din grup, deși făcuseră parte dintr-o minoritate rasială persecutată, îl făcea pe Levi să fie cu mare băgare de seamă. Nu trebuia să uite nici o clipă că la un moment dat, într-un viitor nu prea îndepărtat, după sfârșitul războiului, se va pune din plin problema luptei de clasă. Atunci, el, Levi Bruckner, se va găsi în altă tabără decît Marcel Herșcovici. Copilul din flori al unei spălătorese de hotel de rangul doi nu putea avea aceleași țeluri politice cu fiul unui avocat înstărit, care avusese guvernantă nemțoaică și în fiecare vară dinainte de război mersese cu părinții la băi, la Eforie, unde închiriau o vilă numai pentru ei, pe toată durata vacanței judecătorești.

Levi trebuia să se gîndească la toate și să-și netezească drumul încă de pe acum.

Levi nu voia să se întoarcă încă în odăița pe care o împărțea cu Asha. Noaptea de septembrie era caldă și parfumată. Îi plăceau momentele acestea când se găsea singur cu sine însuși și putea să pună puțină ordine în vîlmășagul gîndurilor și al proiectelor, care îl asaltau din toate părțile. Nimeni pe străzi. Nici țipenie. Nu se auzea nici măcar pasul cadențat al patrulilor de noapte. Se îndreptă spre clădirea gării, situată în fața grădinii mari a orașului.

Călătorul care descindea în oraș pentru prima oară era întâmpinat de impunătoarea masă verde a grădinii cu arborii ei seculari, rămășiță a unei vechi păduri. Orașul se fălea cu grădina sa întinsă pe câteva zeci de hectare, parc natural înfrumusețat de mina omului, cu lacul artificial pe care vara se canota și iarna se patina, cu chioșcul de lemn dantelat cocoțat pe o mică movilă de pământ în care muzica militară cânta joia după-amiaza și duminica toată ziua, cu aleile de trandafiri îngrijiți cu multă dragoste de moș Niculică, cu teii și castanii înflorind pe rînd pentru a romanța, parcă, viața sentimentală a adolescenților îndrăgostiți.

Pentru Levi însă grădina mare nu fusese niciodată un loc romantic de destindere și visare. Astăzi mai puțin ca oricînd. Copil, nu avusese niciodată bani ca să-și poată permite închirierea unei bărci pentru sfertul de oră reglementar, sau pentru cornetul de înghețată din căruciorul cu acoperămint de pînză dungată al lui moș Dionisie cu cele trei vase de tinichea ce conțineau, la rece, înghețată de trei feluri: de fistic, de vanilie și, după fructul de sezon: de căpșuni, de caise sau, în lipsă, de zahăr ars. Moș Dionisie vindea din același cărucior sirop de zmeură sau de lămîie, roșu sau galben, al cărui nivel putea fi urmărit în cele două tuburi de sticlă transparentă din care se scurgea în paharele aliniate pe micuța tejghea ambulantă. Adolescent, Levi nu avusese cu cine să se plimbe, mîna-n mîna, pe aleile lăturalnice, ca să nu fie văzut de profesorii liceului care, uneori, porneau la vînătoare după elevi. Așa se face că grădina mare a orașului nu constituia un izvor de amintiri plăcute pentru el. Acuma însă, neîngrijită, grădina mare era o sursă de neplăceri, fiindcă circula zvonul că după lăsarea nopții era frecventată de tot felul de scursuri gata la orice și, după apusul soarelui, nimeni nu se mai încumeta să o traverseze ca să scurteze drumul spre casă.

Gara și grădina mare se înfruntau imobile, ca doi luptători veșnic amenințatori dar fără inițiativă. Gara era deocamdată dezafectată. Circulația feroviară cu nordul Moldovei era întreruptă încă din zilele lui august. Gara îl întâmpină pe Levi rece și rebarbativă. Ca peste tot în oraș, aceiași soldați ruși de pază, obosiți și

pasivi. La o singură fereastră de la parter, o lumină anemică semnală prezența ofițerului de gardă, care probabil dormea îmbrăcat pe un pat de campanie neînfățat. De pe trotuarul de vis-à-vis unde se oprise, Levi zări câteva locomotive imobilizate pe șinele din fața peronului, ca niște monștri mitologici decupați pe fondul negru al nopții. Cîtă vreme gara nu-și va relua activitatea, orașul va suferi. Aprovizionarea era săracă. Puțini țărani se aventurau cu produsele lor către piață. Pe drum erau jecmăniți.

Levi se gîndi că trebuie să-și găsească o locuință potrivită cu noul său rang. O locuință omenească, poate chiar onorabilă, în care să se mute cu Asha. Ochise vreo câteva case părăsite în pripă de proprietarii lor cînd frontul de la Iași cedase fără rezistență. Aproape toate fuseseră prădate, dar, ca prin minune, câteva scăpaseră intacte. Levi le notase într-un carnețel și întărisse paza în jurul lor. În unele erau încartiruiți ofițeri sovietici superiori. Levi mai avea vreo trei în rezervă și voia să o trimită pe Asha să le viziteze și să hotărască singură cea care îi va conveni mai mult. Se gîndi și la bucuria pe care avea să i-o facă Ashei cu acest prilej.

Levi, investit de autoritățile sovietice cu o putere pentru moment mai mult teoretică, ceva între guvernator și prefect, avea de gînd, în mod ferm, să conducă în chip efectiv orașul și mahalalele. Ceea ce îi trebuia acum era un nucleu de oameni de nădejde, cu spirit de organizare și cu vederi progresiste. Restabilirea ordinii generale și întărirea autorității sale, obiectivul numărul unu. Asigurarea aprovizionării orașului, obiectivul numărul doi, strîns legat de recîstigarea încrederii din partea țăranilor, implicit de asigurarea securității căilor de acces în oraș, atît la venire, cît și la întoarcere.

Pentru obiectivul numărul doi se impunea o cît mai grabnică restabilire a circulației rutiere și feroviare.

De unde însă autocamioane, autobuze, garnituri de trenuri sau simple autoturisme? Hemoragia autovehiculelor locale anemiase cu desăvîrșire orașul. Levi credea că nu se poate, că undeva prin oraș stau ascunse autovehiculele și stăpînii lor așteaptă vremuri mai bune. Va ști el să le găsească, chiar dacă va fi nevoit să răstoarne totul cu josu-n sus.

Întoarse spatele gării inutile. Avea o bună bucată de drum pînă acasă. Știa că Asha îl așteaptă, la orice oră s-ar fi întors. Era tare temătoare, acum că îl regăsise după ce îl crezuse mort și o găsea plîngînd pe tăcute ori de cîte ori întîrzia. Se ștergea repede la ochi și schița un zîmbet silit, știind că lui Levi nu-i place să o vadă plînsă.

Grăbi pasul. Deodată o revăzu pe Wanda. Îi reapăru așa cum o lăsase cînd fugise ca un laș de nuditatea ei, ferită doar de o prostire de pînză țărănească aspră. De cînd plecase din Rămureni acaparată de atîtea preocupări, nu o evocase des. În astă-seară, trupul și chipul fetei își cereau drepturile ca să-l sîciie, așa cum și alte amintiri, care îi usturau obrajii, își făceau loc forțînd porțile ferecate ale memoriei. Unde o fi Wanda acum? Care o fi soarta ei? Războiul nu se terminase, Polonia era departe, drumurile pentru particulari închise. Părea atît de sigură pe sine! Atît de convinsă că pentru dînsa calvarul luase sfîrșit o dată cu alungarea nemților din Moldova! Se întorsese oare la Rămureni? Revenise oare la singurul adăpost pe care îl cunoștea? Întrebări fără răspunsuri, dar care ar fi putut căpăta unul. Ar fi putut foarte bine să se repeadă pînă la Rămureni sau să trimită pe cineva să se intereseze. Dorea cu adevărat acest lucru. Amintirea acestei femei însemna ceva pentru el? Dorea oare cu adevărat să o regăsească? Pentru ce? Nu aveau nimic comun. Odinioară îi legase același surghiun. Dar acum? Căile lor erau atît de diferite, încît era stupid ca măcar să se mai gîndească la Wanda, cu atît mai puțin să o revadă. Evocarea Wandeii o considera o slăbiciune, o slăbiciune de neiertat.

Iritat, se abătu din cale ca să treacă pe la arestul tribunalului în care erau deținuți colonelul Rosnovan, ultimul prefect al județului și plutonierul Tarangu, mîna lui dreaptă. Amîndoi moțăiau pe băncile de lemn, cu mîna sub cap, încîrjoiți, cu bărbile nerase de cîteva săptămîni. Levi Bruckner îi trezi, îi puse în poziție de drepti, îi scuipea și-i pălmui pe obraji. Ușurat, schimbă cîteva cuvinte cu paza. Numai de acum încolo era sigur că va dormi neîntors pînă a doua zi în zori.

CAPITOLUL AL NOUĂLEA

... 26 octombrie 1944: O aud pe Zulnia în odaia de alături, după ce s-a culcat, plîngînd cu capul înfundat în pernă ca să n-o ştiu că jeleşte pierderea lui Baltazar. N-o pot alina în nici un fel. Îmi dau seama de ceea ce simte, dar ce bine că se poate descătuşa prin lacrimi. Am deschis portuţa sobei şi privesc vatra în care cîţiva tăciuni trăiesc încă, înroşind ici şi colo cenuşa caldă în care scormonesc cu o lopăţică de fier. Aţîţ flacăra treptat, aruncînd cîte o filă din maldărul de hîrtii de lîngă mine, mîzgălite cu cerneală violetă de un scris aproape indescifrabil. Flacăra creşte veselă, îngălbenind şi contorsionînd mai întîi hîrtia, ca apoi să se repeadă vorace şi să o mistuie ca să-şi poată alimenta fiinţa. În afară de acest jurnal, ard tot ce am scris în aceste aproape două luni din urmă. Am scris aceste file cu atîta greutate, cu atîta sfişiere şi acum, vîzîndu-le cît de repede dispar, mă simt uşurat ca după o jertfă consumată şi acceptată. Mă simt din nou liber. Liber să reîncep. Liber să nădăjduiesc că ceea ce voi reîncepe va fi bun, îmi va place. Sînt primul meu critic şi cel mai sever. Liber ca ocnaşul care, cu o pilă de unghii, după săptămîni de perseverenţă, a reuşit să-şi desprindă lanţul şi ghiuleaua grea, adjuvant gravitaţional, fără ca porţile ocnei să se fi deschis, fără să fi săpat nici un tunel, căre ştie că a doua zi i se va lega o altă ghiulea şi mai grea cu un lanţ şi mai gros, căruia i se va confisca pila de unghii şi va fi pedepsit cu trei luni de carceră. Va fi bucuros însă, fiindcă va avea un nou ţel. Să descopere o altă pilă de unghii, să reînceapă, pe furiş, o altă muncă migăloasă şi primejdioasă de eliberare din lanţul ce zornăie pînă şi noaptea cînd se mişcă în somn.

Opera de eliberare literară este din aceeași familie. Muncă de ocași, pentru unii. Pentru cei mai mulți. Căutare permanentă pentru a găsi cele mai perfecționate mijloace de evaziune. Strălucite combinații mintale, excitante în faza lor de elaborare. Am fost atras întotdeauna de prima frază a unei cărți. De multe ori, răsfoind prin rafturile librăriilor sau anticariatelor, am ales o carte după acest unic criteriu, dacă mi-a plăcut sau nu prima frază. De cele mai multe ori nu m-am înșelat. M-am străduit să mă supun aceleiași cerințe, de aceea am schimbat multe din primele fraze alese pentru romanul pe care îl voi scrie. Am șters-o fie în întregime, fie modificând câte un cuvânt sau punctuația, am șovăit între mai multe versiuni, nu adormeam pînă tîrziu ca să o șlefuiesc, mă duceam la plimbare cu ea în gînd și pînă la urmă am transcris-o așa: „Herghelia trebuia neapărat vaccinată. V. hotări că orice întîrziere putea fi fatală, în după-amiaza acelei zile de august cînd avu revelația că totul se sfîrșise între el și Maggy...” În această seară fraza mă nemulțumește și mă întreb cum a fost posibil să o consider definitivă. Paginile recitite îmi evocă un șoim cu aripile tăiate, tîrîndu-se anevoios și implorînd să fie răpus. Ceea ce în minte îți apare ca minunat, după ce se așterne pe hîrtie nu mai are nici un haz. Aș vrea să scriu o carte totodată sentimentală și cinică, brutală și subtilă, descriptivă și dinamică. Nu reușesc. Nu reușesc încă. Nu-mi pot accepta eșecul definitiv. Ratarea. Îmi lipsește talentul? Sau poate geniul? Un geniu poate fi lipsit de talent? Cred că da. Atunci cînd gîndește perfect, dar se exprimă lamentabil! Încerc să mă mint și uneori izbutesc. Mîine poate voi transcrie primul capitol de care voi fi mulțumit. Îl simt. Palpită în mine. Îl văd transcris în fraze care răsună ca o melodie dulce.

Cîți pictori nu întrevăd oare culori rare, nuanțe fără cusur, pentru ca să-și sfișie pînzele după constatarea neputinței de a le reda? Sint, probabil, un mediocru. Am crezut că zguduirile intervenite în viața mea vor reuși să prăbușească zidurile în care-mi stă încătușată puterea narativă. Nici beția, afară de un rău fiziologic precis, nu-mi creează climatul propice, așa cum se întîmplă cu alții.

Sînt posesorul unei sarcini monstuoase, hărăzită să crească mereu și să nu ajungă niciodată la termen!

Ce trist a fost dejunul de astăzi, după ce ne-am întors din rîpa unde țineam caii ascunși. Aproape lugubru. Grija și priceperea Babei au fost neîndestulătoare. Zulnia înghițea cu noduri și, deodată, a fugit de la masă, abandonînd o farfurie cu pilaf de pui neîncepută.

Surpriza la care făcuse aluzie Zulnia a fost cu adevărat o surpriză. Cînd ne-am întors la Curte l-am găsit, așteptîndu-ne în prag, pe Alecu Papia. Ne-a povestit cu lux de amănunte odiseea prin care a trecut din momentul cînd, călare pe motocicletă lui, a părăsit Rămureni încadrîndu-se în convoiul condus de administrator, convoi ce înainta cu iuțeala unui melc din pricina mării îngheșuieli de oameni, vite și vehicule de tot felul care încercau să se scurgă evitînd drumurile principale către păduri și munte, ca să răzbească spre locuri mai ferite sau dincolo, în Ardeal. O pană de cauciuc de proporții mai importante și a rămas în urma convoiului, de care s-a pierdut și de soarta căruia a aflat doar acum, din gura noastră. Cum nimeni nu s-a sinchisit să-i dea vreun ajutor, Alecu Papia a asistat neputincios la trecerea coloanelor de refugiați, după care, nădușind și blestemînd, a împins motocicletă ne-folositoare peste cîmpuri și ogoare pînă la gospodăria izolată a unui cantonier. Om de treabă, acesta l-a găzduit o săptămînă pînă a trecut toiu bejeniei și, într-un fel, s-a lăsat liniștea peste plaiurile moldovenești, linia frontului depărtîndu-se și cu ea, totodată, și vîltoarea izbeliștei. România întorsese armele și rușii lăsaseră garnizoane în special în orașe, tîrguri și gări mai importante. Circulația, în afara șoselelor naționale, era destul de liberă și primejdia venea mai mult de la dezertorii tilhari decît de la trupele de ocupație, fiindcă, orice s-ar fi spus, Moldova trăia într-un regim de ocupație de fapt, chiar dacă în restul țării Uniunea Sovietică era acceptată și considerată ca prietenă și aliată. După o călătorie fără peripecii, Alecu se întorsese la conacul său unde găsise totul ars și prădat. Pînă și cei cîțiva stejari seculari de lîngă casă fuseseră tăiați și ciaturile trunchiurilor ciopîrțite prezentau cerului

indecența crudei lor nudități. Nimic nu mai rămăsese acolo unde mai ieri fusese o gospodărie boierească înfloritoare, în afară de pământul pe care mai fumegau încă ruinele, dacă scormoneai sub cenușă. Cîmpul, ca mai toate moșiile Moldovei din această toamnă, rămăsese de paragină.

Alecu Papia pierduse tot în afară de motocicletă, și o raniță cu de-ale îmbrăcăminte, zestre cu care plecase de-acasă și venise la Rămureni pe la mijlocul lui August, căutînd adăpost la Curte.

Avea o garsonieră la București, unde petrecea cîteva luni pe iarnă, dar zvonurile despre rechizițiile caselor îl îngrijorau.

Bruma de lucruri pe care le mai avea erau acolo, la București, și dacă, cu adevărat, garsoniera îi va fi ocupată pentru încartiruirea vreunui ofițer rus, erau multe șanse să nu mai găsească nimic, la întoarcere. De aceea Alecu Papia spunea despre noi, cei de la Rămureni, că sîntem niște norocoși. În portofel mai avea doar șapte mii de lei și cîteva zeci de mii depuse la Banca Agricultorilor din oraș, dar cel puțin deocamdată aceștia reprezentau niște bani la care nu avea dreptul să se gîndească. Nici noi nu l-am putut informa, nici el n-a putut să ne dea vești despre toți cei care erau la Curțile din Rămureni în ajunul memorabilei nopți de 22/23 august și s-au împrăștiat care încotro, ca un roi de fluturi bătuți de furtună.

Găsind printre cărțile recuperate pe Erasmus din Rotterdam, Alecu Papia se cufundă în citirea *Elogiului nebuniei*, așteptînd vremuri mai bune, instalat din nou, ca altădată, musafir permanent la Rămureni. Omul care mîncase două moșteniri și rupsese, din motive futile șapte logodne, poreclit din această pricină logodnicul Barbă-Albastră, considera că nu are nimic mai bun de făcut pînă ce se va limpezi urgia.

Era tocmai în Duminica cînd caii, ultimii cai boierești din Moldova, dispăruseră fără urmă și dezolarea domnea în inimile noastre, ale tuturor.

*

*

*

Zulnia primise botezul primei dureri adevărate, din cele despre care își aducea aminte. Cu pierderea lui Baltazar, se încheia un mare capitol din viața ei. Cel mai frumos. Acela al adolescenței. Acum, în această duminică de octombrie muribund, trecuse un prag. Pragul suferinței care maturizează. În viața fiecărui om, mai de timpuriu sau mai târziu, se petrece o întâmplare ce marchează acest prag. Peste ani și ani abia realizezi pasul pe care l-ai făcut trecînd în altă lume, aceea a adulților. Astăzi, Zulnia simțea un gol imens și o revoltă nesfîrșită împotriva unei lumi ordonate într-un chip pe care nu-l accepta. Pe mama ei n-o cunoscuse, dar i se spusese că îi dăduse viață a doua oară, jertfindu-și-o pe a sa la naștere ca să trăiască pruncul. De chipul sever al bunicii își reamintea ca prin ceață. Generalul și coana Veta o crescuseră în iluzia că nimic rău nu i se poate întîmpla, că răul există pe lume dar în afara hotarelor în care trăia ea.

Lunile din urmă, atît de variate și de colorate, trăite cu o mare intensitate, descătușată din alveola securității de evenimente care o depășeau, confruntată cu alte lumi, cu alte criterii de apreciere a raporturilor dintre oameni decît cele cu care fusese obișnuită, creaseră climatul favorabil ca Zulnia să păsească pragul dintre adolescență, prima treaptă a tinereții și cea de a doua treaptă, a tinereții ce premerge condiției de adult. Sufletește pasul fusese chiar mult mai important, fata se transformase în femeie înainte ca trupul să urmeze aceeași cale. Obrajii purtau încă rumeneala și rotunjimea copilăriei, în timp ce în privirea ochilor se agățase o umbră de tristețe prematură. Abandonase exuberanța ca un fel de năpîrlire psihică. Era mai tăcută și mai reținută în gesturi. Se uita în jur cu o privire nouă, încercînd să descifreze în oameni și lucruri ceea ce se ascunde dincolo de suprafață. Se plimba prin casă, pașii ei răsunînd prin odăile goale, smulgînd ecouri pereților despuiați. Uneori plîngea în somn. Se trezea cu obrajii uzi. Copilăria și adolescența îi fuseseră furate o dată cu Baltazar. Și un furt și celălalt îl pusese pe seama oamenilor răi. De obicei, în timpuri normale, oamenilor nu li se fură adolescența. O închid singuri într-un scrin, întotdeauna demodat, al ființei lor, atunci

cînd viața îi solicită ca adulți. Zulniei însă, adolescența îi fusese smulsă fără menajamente la o răspîntie de vremuri, o răspîntie de care încă nimeni nu era conștient. Nici Vincent, nici Draga, nici proaspătul înapoiat, Alecu Papia, adulții cu vechime din jurul ei, nu realizau că trăiesc primele începuturi a altceva, cu desăvîrșire deosebit de tot ce fusese pînă acum. Nu aveau înțelegere, nu aveau perspectivă, erau încă legați de firele trecutului. Nu și-au dat seama și nu au primit-o cum se cuvine pe noua adultă în confreria lor nemărturisită, astfel că Zulnia a fost nevoită să se inițieze singură în tainele adulților.

CAPITOLUL AL ZECELEA

Draga gemu prin somn. Un somn greu, de plumb, care o doborîse pe jumătate îmbrăcată, cu lampa aprinsă, puțin după miezul nopții. Cu toată lipsa de gaz, de la o vreme, nu se mai încumeta să întîmpine și să petreacă lungile nopți de toamnă în întuneric. De îndată ce sufla în lampă, o năpădeau gîndurile negre și, cum ațipea, revenea același coșmar din care se trezea cu inima zvîcnind, transpirată, îngrozită. Se făcea întotdeauna că Pavel se scufunda într-o apă mîloasă, plină de vîrtejuri, scîrboasă, striga după dînsa cerîndu-i ajutor, apa se ridica mereu pînă nu i se mai vedea decît o mîină agitată frenetic într-un apel obscur și inutil. Cînd nu mai era nimic de făcut și dispariția lui Pavel era consumată, Draga se trezea cu sentimentul că într-adevăr Pavel trăise undeva aceste momente și îi transmisea pe această cale a undelor tainice mesajul lui cel din urmă. Cînd lampa era aprinsă coșmarul se ferea să se ivească, făcea o simplă tentativă și apoi se estompa fără să insiste. În tot timpul zilei, pînă seara tîrziu, Draga croșeta mănuși, pulovere, fulare, toate pe măsura lui Pavel bine cunoscută de dînsa, ca și cum în felul acesta, chiar de la distanță, ar fi putut să-l apere de frig și umezeală. Ploaia încetase în această după-amiază și se mai auzea doar țîrîitul streșinilor suprasaturate de apă. Vîntul alun-gase acolo sus norii suri ca de ceață, care de cîteva săptămîni stăpîneau cerul Moldovei, și acum mîina cu repeziciune nori lungi, subțiri, săgetători, vineții și alburii, ce păreau că se întrec într-un fel de cursă disperată, derbyul de toamnă al norilor pe un norodrom pasiv și conciliant. Vincent, Zulnia și Alecu Papia vegheaseră

alături de ea, bînd ceai de tei îndulcit cu miere zaharisită din recolta de acum doi ani. Pălăvrăgiseră despre toate, dar nu și despre Pavel, ca și cum el ar fi fost în încăperea de alături tolănit, după obicei, pe divan cu o carte deschisă lîngă el. Efortul lor ca să o distreze pe Draga era vizibil și înduioșător. Nici despre Baltazar nu rostise nimeni nici un cuvînt, cu toate că rana din sufletul Zulniei era încă vie și sîngerîndă. Zulnia povestea întîmplări cu haz din timpul cît studiase internă la pensionul Nôtre Dame din Galați, Vincent evoca Parisul anilor de după primul război mondial și Alecu Papia, logodnicul Barbă Albastră, peripețiile rupturii ultimei sale logodne cu Cireșica Manicatide. Cîte unul se scula ca să așîte focul din sobă sau să-și lipească palmele de teracota fierbinte. Seara ar fi fost plină de farmec dacă fiecare nu ar fi rumegat în tăcere, ascunzîndu-se de ceilalți, propria dramă născută din tragica desfășurare a evenimentelor ce se abătuseră peste ei ca un stol de uli rapaci peste puii din bătătură.

Într-un tîrziu, domnii nu s-au mai putut abține și au început să discute politică. Războiul continua cu furie, cu aceeași forță distructivă, dar se îndepărta tot mai mult de pămîntul țării. Comunicatele oficiale anunțau eliberarea în întregime a Ardealului și restabilirea administrației românești în zona de nord, ocupată din 1940 de către unguri. Cu sîngele a mii de jertfe se spălase rușinea dictatului de la Viena, cînd cele două puteri ale Axei hotărîseră să retrocedeze Ungariei o bună parte din Transilvania, fără să poată mișca cineva un deget, tot la fel după cum cu numai cîteva luni înainte Basarabia redevenise pămînt rusesc în urma unui ultimatum de trei zile, nerespectat și acesta, fără ca România să fi schițat cel puțin o rezistență cu armele în mînă, fără nici o șansă de izbîndă, dar cel puțin să-și fi salvgardat onoarea. În uraganul care pusesese stăpînire pe Europa, Carol al doilea nu-și putuse conduce barca la liman fără grave stricăciuni. Acestea l-au costat tronul, pe care l-a părăsit probabil fără multe regrete. Nu mai era o treabă asta: să fii în cîrdășie cu niște aliați care debutau prin a-ți ciunti fruntariile sau care acceptau ca alți aliați, de circumstanță, să ți le ciuntească cu acordul lor tacit. Acum, spre sfîrșitul

toamnei 1944, țara continua să rămână văduvită de provincia ei dinspre răsărit, în timp ce se rotunzea din nou în partea de nord-vest. Armatele sovietice, cu justificarea stării de război și statutul nostru încă incert de foști beligeranți antibolșevici, împânzeau țara și unitățile lor dublau pretutindeni unitățile românești, fie că era vorba de linia frontului, fie de interior. La București, două misiuni reprezentau în chip simbolic pe ceilalți doi mari: Statele Unite și Regatul Marii Britanii. În jurul clădirilor unde erau adăpostite cele două misiuni, militare deocamdată, și în jurul celor câțiva zeci de membri din care erau alcătuite, erau polarizate toate speranțele acelora care, din convingere sau din interes, credeau în reinstaurarea în țara noastră, după război, a unei societăți liberale de tip vechi, chiar dacă vor fi necesare unele concesii pe ici pe colo, impuse, bineînțeles, de consecințele a cinci ani de război pustitor, dus pe rînd în două tabere diferite dar care, în definitiv, nu afectaseră totuși substanța activă a țării și imensele sale resurse naturale. Alecu Papia era un entuziast optimist. Cum sfîrșitul războiului și victoria aliaților nu mai puteau fi puse la îndoială cu toată rezistența germanilor din ce în ce mai înghesuiți în bîrlogul lor, cu toate spectaculoasele lovituri pe care le mai dădeau încă în unele puncte ale fronturilor care se strîngeau ca un cerc de foc, mijeau zorile încă tulburi ale păcii. Or, pace însemna pentru el restabilirea ordinii antebelice răsturnată de cele două dictaturi din centrul Europei, care, odată dispărute, va fi reînviată democrația parlamentară, respectul pentru om și libertățile sale fundamentale, astfel cum fuseseră schițate de generozitatea secolului al XIX-lea, născut din ideile revoluției franceze și modelat de acestea. Pentru Alecu Papia, Rusia se afla la capătul puterilor după patru ani de război în care angajase tot potențialul său uman și neînsuflețit, această ultimă ofensivă ce o adusese în mijlocul Europei fiind apoteoza unui efort care nu va mai putea fi reînnoit. Prezența celor două misiuni occidentale constituiau pentru Alecu Papia garanția absolută că România, guvernată de un rege abil și norocos, va ieși cu fața curată din cea mai cumplită conflagrație care zguduise vreodată planeta și, slavă Domnului, nu marile înfruntări lipsiseră din cronica ei.

Vincent avea o perspectivă mult mai pesimistă ■ desfășurării viitoare a evenimentelor pe scena politică a lumii. Deși ar fi vrut ca Alecu Papia să aibă dreptate, nu putea crede într-o evoluție atât de simplă și de comodă, atât de convenabilă pe plan subiectiv. Trebuia, totuși, ținut seama de niște realități. Vincent explica erudit, cu fraze lungi, punctate de pauze pentru regrouparea argumentelor, ca într-un mic război de elocință, că agonia civilizației rase albe, născută și dezvoltată pe litoralul mediteranean, începuse la 1 august 1914:

— ...secolul al XIX-lea a însemnat apogeul unei civilizații care, cu toate tribulațiunile ei, a crezut în individ și în capacitatea lui de a se perfecționa în libertate... În acele limite ale libertății pe care le poate îngădui viața în societate, în grup... îmbinarea armonioasă dintre respectul pentru om, ființă singulară, de sine stătătoare, cu atributele sale de unicat și nu de produs în serie și obligațiile sale față de grup care, în limitele legii, îi poate asigura o dezvoltare în securitate și cu concursul tuturor... Cu alte cuvinte... banale... unul pentru toți și toți pentru unul! La 11 noiembrie 1918, ziua armistițiului, mulți au crezut că vor întoarce calendarul à rebours, la data de 30 iulie 1914. Nimic mai greșit! Un război mondial este cu totul altceva decât un război local, mai mult sau mai puțin scurt... Lumea din jur își păstrează armătura, care apoi se reimpune foștilor beligeranți... Exemplul primului război pe scară planetară este edificator... O bulversare de natura unui cutremur catastrofal în care păturile stratificate ale solului, mutatis mutandis ale societății, sînt profund modificate, răsturnate, se întrepătrund și se restabilesc într-o cu totul altă ordine... perioada interbelică nu a fost în realitate decât un armistițiu prelungit, euforic și amăgitor, în realitate cel de al doilea război, flacăra care începe să moară în propria-i cenușă, nu a fost decât cea de a doua cutremurătură seismică, așa cum se întîmplă uneori cu cutremurele, cînd o primă zguduire violentă este urmată la scurt interval de a doua, poate chiar mai violentă... Nașterea secolului XX a fost grea și mama noastră, terra, a plătit-o cu uriașe hemoragii, cu convulsii extrem de dureroase ...Asistăm la

finalul agoniei lumii noastre, în crezurile căreia am crescut și primim, dacă vrem să vedem, chipul încă nedeslușit al unei lumi necunoscută... O întâmpinăm cu teamă sau cu încredere, potrivit cu firea, educația și poziția subiectivă a fiecăruia dintre noi. Un lucru este însă cert: ceea ce vine nu va semăna întru nimic cu ceea ce a fost, poate că... dintr-o incorigibilă dorință de a conjura răul prin ignorarea lui, mulți sînt aceia care gîndesc încă precum tine, Alecule, dar, crede-mă, deși sentimental sînt alături de tine, nu pot obiectiv vorbind și analizînd lucrurile cu realism, să nu constat că nimic nu va mai fi cum a fost... Stilpii lumii noastre, șubreziți de două cataclisme în decurs de mai puțin de o jumătate de veac, nu vor rezista... Individul s-a dovedit incapabil să-și apere integritatea și idealurile; din această pricină colectivitatea pretinde să-și asume ea toată răspunderea... Poate că, într-un viitor ciclu al istoriei, după ce își va fi dovedit la rîndul ei incapacitatea, va ceda din nou pasul individului, însă momentul acela nu ne mai poate interesa pe noi, Alecule, pe noi ca persoane fizice... Bles-temul omului de a fi devenit regele, ființelor este acela de a nu-și găsi niciodată liniștea, nici așezarea în legi perfecte... întotdeauna vor fi unii care vor dori schimbarea a ceea ce este statornicit...

Zulnia intrase în odaia de alături, neîncălzită, să caute o carte în biblioteca lui Pavel. Își înfășurase umerii într-un șal cu franjuri din lînă. Folosit de Draga cînd nevoile gospodăriei o scoteau din casă. Flecăreala bărbaților o plictisea. Întîmplările zilnice și viitorul limitat la cel mult o săptămînă aveau mult mai multă importanță pentru dînsa. Se întoarse cu „Le Grand Meaulnes“ și-i ceru permisiunea Dragăi să ia cartea la Curte. Draga ascultase o vreme cu atenție, atîta timp cît discuția se menținuse într-un cadru de pitoresc și anecdotă, după care o copleșise oboseala. Cu gesturi afectuoase, pe un ton glumeț, îi dădu afară. O întrebă pe Zulnia dacă nu vrea să rămînă, să doarmă cu dînsa. Zulnia avea încă un fond de animal tînăr, sălbatic, obișnuit cu vizuina lui. Refuză.

Deși adormise cu lumina lămpii filtrată de porțelanul abajurului, coșmarul prinsese viață. De această dată însă intervenise

ceva nou. Coșmarul nu se mai desfășura după regulile filmului mut, în care oroarea nu are glas și este cu atât mai înspăimântătoare. Din apa neagră și viscoasă în care se zbătea, Pavel o striga pe Draga și, cu cât se scufunda mai tare, cu atât chemările sale erau mai puternice, mai presante. Ciudat cum la apelurile lui Pavel din genune se asociau lătrăturile lui Cezar, dulăul pripășit de curînd la casa ei, abandonat probabil de niște refugiați care nu mai aveau cu ce hrăni o gură în plus. Cezar se obișnuise repede cu dînsa și Draga îi aprecia utilitatea la casa unei femei singure în timpuri tulburi. Pusese și lacăt la poartă. Lacăt prins într-un lanț. După ce își condusesese musafirii, se ferecase cu grijă și combinația Cezar, lanț, lacăt, îi crea, cu toată precaritatea ei, un climat de apărare deloc de neglijat în starea sufletească în care se afla.

Dezmeticindu-se treptat, Draga realizează că într-adevăr cineva îi striga numele de la poartă. Lătratul lui Cezar era din ce în ce mai furios și îl auzea cum se izbește de șipcile gardului. Credința cu care cîinele își făcea datoria o înduioșă. Dar cine putea veni la dînsa acum în puterea nopții, cine pe care Cezar să nu-l fi cunoscut? Întîi îi trecu prin minte că Vincent sau Alecu uitaseră să-i comunice ceva sau aflaseră vreo veste importantă. Dar dacă? Dar dacă era Pavel? Inima îi zvîcni în piept ca un ciocan nebun și sări din pat ca o zvîrlugă. Acum își dădea seama că nu putea să fie decît Pavel, că tot timpul subconștientul său îi dictase acest răspuns pe care nu-l interpretase corect în primul moment. Acum era sigură că este Pavel, deși nimic nu o îndreptățea la aceasta. Nici măcar vocea pe care n-o putea recunoaște din pricina lătratului lui Cezar. Ridică flacăra lămpii și strigă, de parcă ar fi putut fi auzită din odaie de cel ce se găsea la poartă, la vreo douăzeci-treizeci de metri: „Îndată, Pavele, chiar acumă vin... Nu pleca, te rog... te rog... așteaptă-mă...“.

Își trase papucii în picioarele înfrigurate, se acoperi cu șalul și nu se mai îngriji să-și pună ceva pe cap. Chemările de la poartă încetaseră. Cel care o strigase observase mișcarea din casă și silueta care i se mișca în dreptul ferestrelor luminate.

Draga ieși în cerdac, surprinsă deodată de răceala nopții și încercă să străpungă întunericul dens dinspre poartă, împiedicată să vadă prea departe și din cauza luminii lămpii din casă care îi sublinia conturul în pragul ușii. În graba de a deschide, își zdrelise un deget într-un cui prost prins al zăvorului. Se prelinse puțin sînge din el, însă nu simți nimic. Adaptîndu-și pupilele la întuneric, zări trei umbre, din care una rezemată de gard. Abia atunci desluși glasul lui Pavel. Simți că i se înmoaie picioarele.

— Pavele, tu ești?

Draga știa acum că e Pavel, dar voia să-l mai audă o dată, să-i confirme că el este, că s-a întors atunci cînd nimeni nu mai nădăjduia să-l revadă, cînd moartea lui era dată drept sigură de acei care îl zăriseră încolonat în lungul șir al prizonierilor, cu pălăria lui de pai ponosită, zgribulit în hainele de vară.

Era aproape de poartă cînd își dădu seama că nu avea la dînsa cheia de la lacăt.

— Îndata, Pavele, mă întorc numaidecît.

Poarta scîrții în balamalele ei neunse, scîncind ca un cățel lovit de un picior nemilos. Umbrele căpătară chip și una, cea mai înaltă, se înfățișă ca fiind Pavel Sumariotis. Celelalte două îl erau necunoscut, cea mai firavă sprijinindu-se de umărul celeilalte.

Draga își stăpîni elanul care o purta către Pavel. Nu voia să se poarte față de străini ca o școlăriță sentimentală. Înghiți lacrimile, abătîndu-le din drumul lor către ochi.

— Ești sănătos, Pavele?

— Sînt. Dă-ne drumul repede în casă; avem oaspeți... Unul e rănit, în stare gravă...

Pavel și sergentul t. r. îl ajutară, ținîndu-l de subțiori, pe Tilică Rosnovan să străbată distanța de la poartă pînă în odaia unde ardea lampa și unde focul se stingea molcom în cenușa caldă.

Abia la lumină, Draga își putu da seama de înfățișarea jalnică a celor trei. Barba blondă a lui Pavel era țepoasă și presărată de fire albicioase, în timp ce barba bălaie a lui Mihuț Atanasie, mai deasă și mai veche cu cîteva săptămîni, părea mătăsoasă și bătea în roșcat. Cel rănit, cu brațul stîng atîrnînd într-o cîrpă

murdară, era spîn, paloarea feței fiind și mai impresionantă. Se mișca ca un automat, impulsionat de ceilalți, părăind să nu mai poată face nimic prin el însuși.

— Mă duc după lemne... te rog, Draga, instalează-l pe domnul locotenent Rosnovan în patul tău. Are nevoie de îngrijiri și de căldură. Noi vom dormi pe divan, domnul Mihuț te va ajuta și vom așterne pentru el o saltea aici la căpătiul rănitului... Iartă-mă, dar trebuie să le dăm o mînă de ajutor oamenilor aceștia care au pățimit împreună cu mine și cu ajutorul cărora am putut evada, o să-ți povestesc multe... Dar să știi de pe acum că, dacă mă vezi în noaptea aceasta și dacă mai sînt încă în viață, o datorez domnului Mihuț...

— Lasă, lasă, coane Pavele, să n-o înspăimîntăm pe cucoana dumitale... ce-a fost a trecut. Acu' să ne grijim de prezent și de amicul nostru Tilică, că nu-mi place deloc cîm arată.

Îl întinseră pe Tilică pe pat, așa îmbrăcat cum era, în cearșafurile albe ale Dragăi. Sergentul t. r. începu să-l descalțe, eliberîndu-l cu grijă din bocancii pe care nu-i scosese de vreo săptămînă, scorojiți de apa ploilor și închirciți pe picior. Draga ațîță focul la bucătărie cu surcele și bucăți de șindrilă uscată, care se aprinseră imediat într-o horă de flăcări vesele. Puse o oală mare cu apă la fiert pentru rănit. Cînd Pavel se întoarse cu un braț de lemne, o găsi tîind cu foarfecele ei mare de croitorie o prostire de olandă ca s-o transforme în feșe de bandaj. În primul rînd Tilică avea nevoie de odihnă și curățenie. Îi era teamă ca rana să nu se fi infectat și nu avea nimic în casă în afară de aspirină și alcool de 90°, din acela care îi servea la preparatul vișinatei.

Ca Pavel să poată circula nestingherit prin curte, a fost nevoie să-l prindă în lanț pe Cezar, care lătra și se zbătea de ceasul morții. Străinii primiți în casă de Draga nu-i inspirau încredere. Pavel se ferea cînd trecea prin apropierea limitei lanțului ce luneca pe o verigă, de-a lungul unei sirme care traversa curtea și îi lăsa dulăului o rază mare de acțiune. Cezar nu se dădea bătut și se strangula aproape, în dorința lui de a se da la om. Pavel făcu

cîteva drumuri ca să asigure cu lemne cele două încăperi de locuit și bucătăria.

— Ne trebuie un cazan mare de apă clocotită... Sîntem atît de murdari... Nu mai țin minte de cînd nu am folosit o bucătică de săpun...

— Săracii de voi...

Draga voia și nu prididea să le facă pe toate. Să le pregătească spălatul, să încropească ceva de mîncare, să dea primele ajutoare rănitului. În patul Dragăi, Tilică Rosnovan stătea întins ca un mort, cu ochii închiși, cu obrajii supti și livizi, cu mîna validă de-a lungul trupului, descălțat de sergentul t. r., cu obielele rupte, de un cenușiu murdar și rău mirositoare. Părul răsfirat pe pernă era năclăit de sudoare și praf. Din cînd în cînd gemea ușor, o dată cu zvicnirea umărului stîng de care atîrna brațul rănit. Draga se silea să-și reamintească tot ce învățase la cursurile de infirmieră și tot ce aplicase în cei doi ani cît îngrijise de marii mutilați, nerecuperabili, în spitalul unde îl cunoscuse pe Pavel.

— Pavele, pune tu oala cu lapte la încălzit și lasă apa din ceaun să fiarbă. Am să vă fac o mămăliguță moale... am și brînză la borcan și ouă proaspete. Hămesiți cum sînteți, să nu vă rezeziți; luați-o cu încetul, să nu vă cadă greu, fiți miloși cu stomacurile voastre. Eu mă duc să-i desfac bandajele ofițerului și să văd ce pot face pentru el. Ți-l trimit pe domnul Mihuț... Dacă am nevoie de voi, vă chem...

În odaia unde rănitul stătea nemișcat, fără să dea semne de viață, răsuflînd greoi și rar, sergentul t. r. se așezase pe un taburet, la căpătiul lui Tilică Rosnovan, neputincios și mizerabil. După socoteala lui, la cîte văzuse în acest lung și crîncen război, locotenentul avea puține șanse de scăpare. Rana se infectase probabil și numai rezistența fizică excepțională a trupului călit și tînăr îl adusese încă în viață la Rămureni. Mihuț Atanasie se simțea descumpănit în clipa apropiatei morți a ofițerului, care i se putea citi pe chip încă de pe acum. El, sergentul t. r., a cărui inimă era împietrită din copilărie, care privise fără emoție moartea sau zvîrcolirile atîtor oameni în preajma sa, era zguduit de agonia

camaradului Tilică. Privea cu disperare cum viața se scurgea treptat din vinele aceluia ce nu cunoscuse frica, care se purtase în acest război așa cum se purtaseră străbunii lui din satele răzeșești atunci când Domnia îi chema să apere fruntariile călcate de păgîni și de lifte străine. Curajul locotenentului Rosnovan, devenit subiect de legendă, eșuase acum în această epavă care nu mai avea puterea nici să deschidă ochii. O voință supraomenească îl purtase din momentul când fusese rănit de glonțul unui caporal înnebunit, pînă ajunsese în patul acestei case dintr-un sat moldovenesc. Ca și cum ar fi atins limita extremă, deodată, așezat în pat cu grijă de Pavel și Mihuț, își pierduse cunoștința și dădea semne că abandonase lupta pentru viață, luptă pe care o purtase tot așa de eroic ca și lupta împotriva acelor pe care Regele și Țara îi desemnase ca dușmanii săi de moarte. Sergentul t. r. nu-și putea stăpîni lacrimile, care lunecau șiroaie călduțe printre firele de barbă.

Îi era ciudă pe el de această demonstrație de slăbiciune, însă era peste puterile lui să se stăpînească. Oboseala și tensiunea nervoasă din ultimele săptămîni îi măcinaseră pînă la urmă rezistența. Apa care îi curgea din ochi nu știa dacă este pentru rănitul înconștient din pat, pentru sfîrșitul celor trei ani de aventuri în stepa rusească sau pentru că glandele lacrimale se defectaseră și eliminau surplusul.

Draga îi atinse ușor brațul. Glasul îi era plin de compasiune:

— Te înțeleg foarte bine domnule Mihuț, era camaradul duminale... dar acum, te rog, lasă-mă singură cu el. Du-te și ajută-l pe Pavel la bucătărie... să am apă clocotită la îndemînă... Când o să am nevoie de voi, vă chem...

Sergentul t. r. înghiți restul lacrimilor sărate, mai smiorcăi o dată, se șterse cu mîneca peste față și ieși rușinat de spectacolul pe care îl dăduse în fața unui singur spectator și acela o femeie.

Draga se apropie de patul în care Tilică Rosnovan zăcea cu ochii închiși, cu răsufierea rară și greoaie. Femeia regăsea gesturile precise și blînde ale meseriei de odinioară. Toate reveneau în memoria mîinilor cu o siguranță care o încînta. Pe măsuta de lîngă pat așezase tot materialul pe care îl dibuise prin casă și care

i-ar fi putut servi într-o asemenea ocazie. Nu era mare lucru. Cu totul insuficient față de gravitatea cazului, dar nu mai avea nici o clipă de pierdut. Cu foarfecele ei mare de croitorie tăie mîneca bluzei ofițerului cu grija de a atinge cît mai puțin brațul umflat, a cărui culoare trecea acum de la vînăt spre negru. Brațul atîrna inert. De cîteva ori Tilică Rosnovan gemu sub durerea provocată de contactul fierului cu carnea, atunci cînd nu se putea altfel. Cu o cîrpă udă, muiată în apă rece, Draga îi ștergea sudoarea de pe frunte și de pe față. Tilică se liniștea pentru cîteva momente sub mîngîierea calmantă. Brațul odată degajat în apropierea umărului, rana neîngrijită se înfățișă în toată hidoșenia ei. Cărnurile, umflate și înnegrite pe buza rănii, supurau o materie gălbui cenușie, presărată cu firișoare albe. Ca să poată continua inspecția rănii, Draga duse la nas batista impregnată cu apă de colonie, pe care avusese prevederea să o aibă în buzunarul capotului.

Un iz insuportabil se degaja din rana cangrenată. Din experiența sa uitată și reînviată dintr-o dată în fața trupului istovit și stors de vlagă din fața ei, Draga își spuse că nu mai este nimic de făcut și că procesul de infecție este mult prea avansat pentru a putea fi stopat cu mijloacele sale rudimentare; poate că nici într-un spital nu s-ar mai fi putut face ceva. Poate. Poate, totuși, gîndea Draga, ar mai exista o pîlpîire de speranță, mică de tot, atît de mică încît n-ar putea ilumina nici bucătăria unei case de păpuși, ca o intervenție chirurgicală urgentă, adică imediată, constînd în amputarea brațului de la umăr, curățirea și izolarea țesuturilor din zona cangrenată, tratarea masivă cu sulfamide a rănitului, poate toate acestea conjugate ar putea justifica explicația unui miracol, dacă miracolele ar avea nevoie de justificări. O asemenea operație însă era exclusă, chiar ca tentativă disperată, aici la Rămureni, în miezul acestei nopți, în patul ei în care trupul aproape fără greutate al locotenentului nici măcar nu reușise să-și imprime forma. Va fi trecut prin el și nici patul, nici așternutul, nu-i vor păstra amintirea. Trecîndu-i mîna pe sub cap și ridicîndu-l cu multă precauție, Draga îi scoase bluza murdară și rigidă de transpirație uscată. O aruncă într-un colț al încăperii, pe jos, sortind-o focului.

Dezbrăcat pînă la briu, pînă la centura lată de piele cu care își susținea pantalonii deveniți prea largi pentru trupul slăbit de nemîncare și de boală, cu pieptul virgin de orice pilozitate, Tilică Rosnovan părea mai mult un adolescent plătînd, căruia îi plăcea să se joace de-a războiul decît un soldat experimentat, trecut prin tot ceea ce războiul avusese mai dur, mai nociv pentru om.

În sufletul Dragăi se descătușă tot ceea ce absența maternității ținuse zăgăzuit și secret. O milă și o duiosie fără seamăn o cuprinse, o dorință fără seamăn, ca un val de căldură și tandrețe, de a salva această pîlpîire incertă de viață ce ridica pielea albă și fină de pe un coș al pieptului fără nici o urmă de carne sau grăsimi. Numai piele și oase. Sub această înfățișare se prezenta tînărul ofițer în patul ospitalier din camera în care focul din sobă începuse să duduie și o căldură plăcută se răspîndea în apropierea ei.

Tumultul iscat de fragilitatea omului rănit se potoli. Draga își regăsi calmul care îi fusese de atîta ajutor în vechea și uitata ei profesie. Regăsi gesturile de altădată. Mai întîi trebuia să spele rana. Să o cauterizeze cu apă clocotită. Să înlătore puroiul și împuțiciunea cărnurilor în putrefacție. Să-i aplice un bandaj curat. Să încerce să-i strecoare printre buzele învinete și crispate cîteva linguri de supă de pasăre din găina tăiată în ajun. Supa va fi numai pentru rănit. Ceilalți doi se vor mulțumi cu ce se va mai găsi. Deodată își dădu seama că nu întrebaseră nimic, că nu afluaseră încă nimic, că nu știa ce se întîmplase cu Pavel pînă atunci, că nu avuseseră timp să schimbe nici două vorbe unul cu celălalt. Pentru ceea ce voia să facă avea nevoie de ajutorul bărbaților, care se auzeau trebăluind și vorbind în bucătărie. „Doamne, dă-mi puterea să le fac pe toate.“

— Pavele, mă auzi Pavele, adu-mi oala cu apă fiartă... Domnule Mihuț, vino și matale... am nevoie de amîndoi...

Pavel Sumariotis și Mihuț Atanasie răspunseră imediat la apelul Dragăi, de parcă n-ar fi făcut altceva decît să aștepte să fie chemați în odaia unde totul fusese pregătit pentru o operație cu mijloace mai mult decît rudimentare.

Sergentul t. r. aducea căldarea în care trebuiau aruncate

cîrpele murdare și vata folosită; Pavel apucase de toarte, servindu-se de un șervet ca să nu se frigă, oala cu apă clocotită.

La vederea răniîi descoperite, cei doi bărbați avură un moment de ezitare după care își reveniră și, fără să-l privească pe Tilică, așteptau ca Draga să le hotărască rolul pe care îl avea de jucat fiecare în această piesă tristă și fără glorie. Draga își asumă comanda echipei:

— Pavele, adu și lampa din bucătărie... și pe cea din chiler. Trebuie să le aprindem pe toate, avem nevoie de cît mai multă lumină... Domnule Mihuț, aprinde, te rog, spirtiera... Vreau să sterilizez prin foc foarfeca și acele... Nu stați așa să vă uitați la mine... Cu fiecare clipă viața se îndepărtează de acest om. Aproiați măsuta de noapte de pat, ca să am totul la îndemînă...

Și Pavel, și domnul Mihuț Atanasie se grăbiră să execute dispozițiile date de Draga. Totul atîrna acum de inițiativa și priceperea femeii. Restul va fi hotărît de capacitatea de rezistență a acestui trup chinuit, de voința Domnului și de destinul ce-i fusese hărăzit. Toate lămpile din casă au fost aprinse și aduse în sala de operație improvizată. Sergentul t. r. potrivi flacăra albastră a spirtierei. Căuta să-și ascundă tremurul miinii.

Preparativele erau aproape gata și încăperea iluminată așa cum nu fusese niciodată. Dacă cineva, puțin probabil la ora aceea tîrzie, ar fi trecut pe uliță, ar fi putut crede că luase foc casa lui conu' Pavel.

— Acum am să vă rog să-l imobilizați. Tu, Pavele, ai să-l ții de picioare, iar mata domnule Mihuț să-i ții nemișcată partea de sus, pieptul. Umărul drept și brațul. Va trebui să-i curăți rana cu apă fiartă. Va fi foarte dureros și se va zbate, desigur nu prea mult fiindcă nu mai are vlagă în el, dar destul că să mă incomodeze. De umărul rănit și brațul stîng am să mă ocup eu. Hai, pregătiți-vă și întăriți-vă la gîndul că tot ce facem e spre binele lui...

Mihuț Atanasie și Pavel Sumariotis, obosiți cum erau și lihnii de foame, mobilizară ultimele lor resurse ca să o ajute pe fosta infirmieră improvizată în medic. Pavel desfăcu picioarele rănitului, se așează între ele, prinzîndu-le în palme puțin deasupra gleznelor.

La semnul Dragăi, le încătușă ca într-un clește. Sergentul t. r., așezat pe un scaun, îl cuprinse pe Tilică pe după gît, apăsîndu-i pieptul cu mîna dreaptă și cu stînga îi prinse și imobiliză umărul și brațul drept. Rămăsese liber și la dispoziția Dragăi umărul și brațul rănit, rana fiind cam în dreptul subțiorii, în dreptul articulației. Frunțile celor doi bărbați asistenți erau îmbrobonate. Mîinile lor fiind ocupate, nu se puteau șterge. Draga, după ce își ștersese mîinile cu spirt, începu operația delicată și dureroasă a curățirii rănii care nu mai supura decît foarte puțin, dar era cît se poate de urîtă la înfățișare. Vata, muiată în apă clocotită, atinse mai întîi marginile rănii. Contactul dintre fierbințeală și carnea vie declanșă prima reacție a trupului martirizat. Toți mușchii valizi se încordară într-un efort suprem, pentru a scăpa atingerii atît de dureroase. Reacția fusese atît de puternică și de neașteptată, încît Pavel era cît pe ce să scape de sub control picioarele de care era răspunzător. Din fericire, apăsarea domnului Mihuț fusese mai eficace și trunchiul rănitului nu se mișcase.

— Atenție, Pavele... Nu-l lăsa să miște... te rog, Pavele...

Pavel Sumariotis tresări la îndemnul Dragăi. Încordîndu-și puterile, se concentră asupra misiunii sale. Draga continua repede, fără răgaz, să curețe rana, să dezinfecteze cu alcool, să înlăture cărnurile moarte, să culeagă puroiul, să ajungă la sîngele curat. Arunca în căldare, bucată după bucată de vată, tampona ușor țesuturile, cauteriza rana. Tilică gemuse de cîteva ori, încercase să se zbată, să scape de această suferință nouă care îl străpungea ca miile de săgeți pînă în cele mai periferice zone ale corpului.

Nici unul din ei nu vorbea. Fiecare era absorbit de gîndurile lui, atent ca rănitul să nu miște. Pavel urmărea mișcările sigure și calme ale Dragăi ca pe un ecran de cinematograf, detașîndu-se de scenă ca un spectator comod instalat în fotoliul său din primele rînduri. Își dădu seama că nici măcar nu mai exercita vreo presiune asupra picioarelor lui Tilică, fiindcă acesta era acum ca o cîrpă moale, fără nici o rezistență. Leșinase. Totul se făcea acum mai în voie. Draga curăță adînc rana, fără ca rănitul să mai reacționeze.

Înlocui apa fiartă cu alcool. În vâgăuna răniî introduse un fitil de tifon, după care, folosind feșele decupate din cearșaful sacrificat, bandajă cu îndemînare umărul rănitului care nu mai reacționa deloc. După atîta vreme de cînd nu mai făcuse un bandaj, Draga se simțea mulțumită de modul în care se descurcase în noaptea asta. Tot ce-i stătuse în putință fusese îndeplinit, potrivit cu ceea ce avusese de gînd.

— Să-l lăsăm să se odihnească... Are nevoie de mult somn și de hrană sănătoasă... De îndată ce se trezește, am să-i dau supă de găină. Acum e timpul să mă ocup și de voi, săracii... Stingeți lămpile și lăsați numai candela... Haideți în bucătărie...

Draga se spală de două ori pe mîini, frecîndu-le cu săpun Marsilia pînă le înroși, după care puse pe masă două tacîmuri și dibui tot ce avea mai bun de mîncare prin cămară și dulapul din bucătărie. Succesul cel mare îl obținu un scrob din șapte ouă, ultimele, întărit cu două-trei linguri de brînză dintr-un fund de putinică. O bucată mare de slănină cu ceapă și mămăligă rece fură, de asemenea, lichidate cu voracitate. Băură apă rece și la sfîrșit Draga le dădu două păhăruțe, cît două degetare, cu vișinată făcută în casă, de anul trecut.

— Acuma ajunge, tot ce e prea mult strică și, în cazul vostru, după postul pe care l-ați îndurat, nici nu se cuvenea să mîncăți atîta. Să nu mă puneți să vă îngrijesc și pe voi, unul îmi este prea destul!

— Sergentul Mihuț vă sărută mîna, Domniță...

Ostenit, dar sătul, un soi de optimism primar, local și euforic, îl cuprinsese pe sergentul t. r. care se uita la Draga galeș, asemuînd-o într-un schimb vertiginos de imagini cînd cu o Madonă, cînd cu maică-sa, cînd cu mama răniților, cînd cu bucătarul șef al regimentului, cînd cu o amantă cu surîs pervers, sau angelic, după unghiul din care o privea.

Pavel resimți șocul digestiv al alimentelor înfulecate cu lăcomie, așa încît Draga se sperie de paloarea obrașilor și tremurul ușor al mîinilor sale.

— Ce e, Pavele? Ce simți? Doamne, și nu am nimic în casă... Am să-ți fac un ceai de mușețel...

— Nu-i nimic, nu fi îngrijorată. Ai avut destulă bătaie de cap din pricina noastră...

— Hai, duceți-vă la culcare și să nu vă prind că faceți ochi înainte de mâine la amiază. Eu am să mai veghez puțin, să văd cum îi merge rănitului, dacă nu mai are nevoie de ceva. Mai am de făcut și oleacă de ordine în bucătărie și să mă îngrijesc și de hrana noastră de mâine... adică de astăzi, fiindcă e trecut de miezul nopții.

Până la urmă hotărîră ca Pavel și sergentul t. r. să doarmă în odaia lui Pavel, iar Draga pe o saltea așezată pe jos în odaia ei, la căpătîiul lui Tilică Rosnovan. Aceasta fusese voia ei și bărbații nu protestară prea mult, mulțumiți că cineva lua hotărîri în numele lor.

Pavel se apropie de Draga și îi strînse brațul:

— Îți mulțumesc pentru tot... pentru tot... Mîine am să-ți povestesc, am atîtea să-ți spun... iartă-mă...

— Nu vorbi prostii... Du-te și culcă-te...

Cocoșii satului dădură primele semnale cîntătoare ale dimineții de toamnă, învăluită încă în întunericul nopții, reci dar senine.

CAPITOLUL AL UNSPREZECELEA

Camera ocupată de generalul Balasan la Hotelul Athénée Palace se găsea în aripa care nu suferise de pe urma bombardamentului și ferestrele ei de la etajul 2 dădeau spre Calea Victoriei. Amiaza de noiembrie era mohorită, cu nori întunecați și balonați pe cerul bucureștean, dar nu ploua. Rodrig Balasan, în civil, deschisese una din ferestrele ale cărei geamuri nu văzuseră de multă vreme cîrpa și apa; privea mulțimea ce se scurgea dinspre Piața Victoriei către Palat, agitînd pancarte și scandînd lozinci.

Dezbrăcase uniforma atunci cînd pe la orele zece, intenționînd să părăsească hotelul, își dădu seama că strada era în efervescență, deși era o pașnică și banală duminică de toamnă. De la un timp bulevardele centrale se aflau într-o continuă agitație și uniforma de general nu era tocmai populară în acele zile cînd România se războia în vest cu fostul său aliat și plătea un tribut greu de sînge pentru fiecare sat sau tîrg din Ardealul ocupat de hitleriști și hortiști. Generalul Balasan participase, cu un număr restrîns de invitați și intimi ai Palatului, la sărbătorirea Regelui de ziua onomastică, de Sfinții Mihail și Gavril. După recepția oficială, sobră și fixată la orele 12, cînd Regele, asistat de Regina Mamă, primise felicitările membrilor Guvernului, membrilor Corpului Diplomatic, Capilor Bisericii și ale cîtorva personalități de vază, cînd se servise șampanie și pișcoturi, generalul Balasan fusese reținut la dejun, invitația parvenindu-i printr-un lacheu. Erau cîteva cuvinte mîzgălite în grabă de Mareșalul Palatului, vechi prieten al generalului: „M. S. dorește să te aibă la

prînz, orele 14,30 punct, în sala mică gotică de la mezanin. Mica ținută. Al tău, Ionel“. Nu fuseseră decît douăsprezece persoane, inclusiv Regele, numai bărbați, Regina retrăgîndu-se după recepția oficială. Nu se rostiseră toasturi, închinîndu-se doar primul pahar, în picioare, pentru sănătatea M. S. și izbînda oștilor Sale. Urmase o conversație liberă și vie, Regele însuși, spre deosebire de felul său obișnuit, timid și rezervat, participase în mod activ la schimburile de păreri, de informații și la schițarea diferitelor ipoteze ale evoluției militar-politice în viitorul apropiat. La acest dejun cu adevărat intim nu participase nici un om politic, oricare ar fi fost culoarea lui, Regele dorind să aibă în preajma lui în aceste momente numai oameni în care avea încredere absolută, încredere ce fusese verificată și răsverificată în multiple ocazii. Printre aceștia se numără Rodrig Balasan, fostul său profesor de la Liceul Mănăstirea Dealului.

Deși norii amenințau orașul cu ploaia, mulțimea nu se lăsase speriată și, la chemarea unor crainici anonimi, ieșise pentru a nu știu cîta oară în stradă ca să revendice plecarea de la putere a generalului Sănătescu, să ceară capul lui Aldea, general-ministru de interne, la fel cum pe vremuri, tot în uliță și în fața Curților Domnești, se ceruse capul lui Moțoc. Mă întreb — gîndea Rodrig Balasan — dacă printre cei de azi nu sînt niscăi coborîtori din cei de atunci! Oricum, prudența îi cerea să abandoneze uniforma și să se piardă în lumea indistinctă a civililor. Regele și sfătuitoarii săi cei mai apropiați nu credeau în seriozitatea și consecințele acestor manifestații. Generalul Aldea, invocînd starea de război a națiunii și incompatibilitatea acestei stări cu isteria unor iresponsabili, era hotărît să ordone a se trage în mulțimea care se arăta tot mai agresivă. Regele, deși îl înțelegea, ezita să aprobe o asemenea măsură extremă. În dimineața aceasta îl convocase printr-un curier special pe generalul Balasan la Palatul din Cotroceni, unde își stabilise reședința. Generalul, care în prezent nu îndeplinea nici o funcție anumită, era la dispoziția Regelui, gata să execute orice misiune. Ca orice militar de carieră, care se dăruise cu trup și suflet unei meserii pe care o considera cea mai nobilă, aceea a

armelor, Rodrig Balasan profesa o aversiune totală față de mulțime și manifestările sale anarhice. Mulțimea de pe străzi nu este poporul, derbedeii care urlă nu sînt poporul. Poporul este alcătuit din toți acei oameni așezați care se încuie de două ori pe dinăuntru cînd pleava societății se foiește și năvălește din străfundurile periferiilor către Centru. Deci gîndirea generalului Balasan era, după vederile presei de stînga, aceea a unui perfect reacționar în timp ce el însuși, naționalist și partizan al ordinii prestabilite, ar fi fost profund șocat să afle că este văzut sub această etichetă cu caracter peiorativ.

Cînd i se adusese la cunoștință că în anumite gazete se vorbea despre el ca de un dușman al poporului, Rodrig Balasan fusese realmente și în mod sincer surprins.

Războiul continua cu furie, soarta armelor însă — după părerea generalului Balasan — nu mai putea fi schimbată. Amenințările furibunde ale lui Hitler cu armele secrete se vădeau o gogoriță pentru speriat copiii. Dîrzenia britanică înfruntase V 1 și V 2-urile care loviseră greu Londra și împrejurimile la început, dar care, în raport cu sistemele tot mai eficace de apărare, deveneau din ce în ce mai puțin nocive. Războaiele fuseseră din totdeauna o trambulină pentru excitarea ingeniozității umane în a fabrica arme de atac, declanșînd o ingeniozitate egală în descoperirea antidoturilor.

Coloanele de manifestanți se îndesau, împiedicînd circulația oricărui vehicul sau autovehicul pe Calea Victoriei. Figuri triste, posomorite, în ținute mai mult ponosite, femei cu copii în brațe, bărbați cu pumnul strîns ridicat, vociferau cîteva zeci de secunde, ca după aceea să se aștearnă o lungă tăcere. Era ca un foc mocnit care, dînd de un smoc de paie, arunca o scurtă și înaltă pălălaie.

Strateg în ale milităriei, Rodrig Balasan nu era străin nici de strategia politică. Masă de manevră, pionii avansați ai unor culise despre care ignorau totul. Sforile erau trase de minți dibace și păpușile jucau acompaniindu-se de propria lui muzică.

Țîrîitul anemic al soneriei telefonului îl smulse pe Rodrig Balasan din fascinanta contemplație a străzii. Era salariatul de la

Recepție, un bătrînel simpatic, cu țacălie și ochelari pince-nez, îndărătul cărora scăpărau doi ochi de un albastru spălăcit, plini de malițiozitate.

Generalul era în așteptarea acestui semnal:

— Vă așteaptă un domn căpitan cu eghileți albi, mănuși din piele de căprioară și mustață spicul griului... Zice că îl cheamă domnu' căpitan Tutoveanu. Veniți pe scări, că liftul tot nu merge... mă întreb dacă mai merge ceva în țara asta?...

— Mulțumesc, Berindei... Poștește-l pe domnul căpitan să aibă puținică răbdare...

— Are, are domnule general, că l-am tratat cu un Camel dintr-un pachet pe care l-am primit ciubuc aseară de la un ofițer englez. Îi știi mata, din aceia care au venit cu misiunea britanică și care îmi cer mereu să le procur gin și cocote... Cu cocotele mai mă descurc eu, slavă Domnului, nu ducem lipsă... dar de gin nici vorbă. Cînd pun mîna pe vreo sticlă, o țin pentru Dumneavoastră sau pentru conu Săndel...

Omul de la Recepție avea chef de vorbă.

Rodrig Balasan își mai verifică încă o dată ținuta în oglinda lungă a șifonierului tip din cameră, rectifică cu un gest mașinal nodul cravetei, se declară mulțumit de costumul său gri-fer, tăiat și cusut la Neuwirt, alese din dulap o pălărie cu borurile laterale tari, luă pe braț trench-coatul cumpărat ultima dată cînd fusese la Londra, prin 1938—1939, apucă mănușile ce zăceau aruncate pe unicul fotoliu din încăpere și ieși în coridorul lung, pe care pantofii se infundau plăcut în mocheta moale și groasă.

Căpitanul Tutoveanu, căruia părinții îi dăduseră prenumele de sex îndoielnic de Irinel, se sculă de îndată în picioare, stingînd mucusul țigării pe jumătate consumată în scrumiera uriașă de lîngă el. Era foarte înalt și slab, blond, aproape alb, cu o mustață bine îngrijită și meticulos tunsă, arborînd permanent și cu oricine, femeie, bărbat, un aer curtenitor și afectat. Generalul Balasan îl știa de la Palat, unde era un fel de al treilea sau al patrulea aghiotant, însărcinat mai ales să-i însoțească pe cei chemați de Rege și pentru care Regele trimitea una din mașinile Palatului. Șofer,

aghiotant și invitat. Ceremonialul acesta era imuabil și căpitanul Tutoveanu Irinel se considera unul din personajele cele mai de seamă din întregul complex al Palatului.

— Domnule general, mă prezint...

— Lasă, Tutovene, nu-i nevoile... te cunosc... fără protocol...

Aghiotantul înghiți în sec, furios. Nu-i plăcea această manieră a generalului, care semăna cu condescendența pe care ■ ai față de un servitor ce nu este niciodată prezentat, dar pe care toată lumea îl cunoaște.

Lîngă ușa turnantă a hotelului — un băietan de vreo paisprezece ani, în costum albastru și cămașă albă, cu o caschetă pusă pe ureche cu emblema „Athénée Palace“. Era liftierul, nepotul lui Berindei, adus tocmai de prin părțile Bîrladului. Liftul fiind în reparație cinci zile din șapte, Georgică, răsfățatul generalului, se aținea prin hol și făcea pe comisionarul. Făcea și puțin comerț la negru cu țigări americane, ciocolată elvețiană și whisky din aprovizionarea misiunilor occidentale, cărora li se asigurau pe calea aerului, din Italia și Egipt, tot felul de produse greu de găsit și de care amatorii fuseseră întărcați în lungii ani ai războiului. Contul la C.E.C. al lui Georgică creștea văzînd cu ochii, bacșișurile curgeau gîrlă și Georgică își făurise o concepție proprie și cît se poate de mercantilă a existenței.

Ager și rapid, Georgică se repezi la ușă, cu mîna la caschetă într-un salut semi-militar. Liftierul adora banul și, într-o măsură mai mică, dar tot cu fervoare, înaltele grade militare. Era foarte mîndru că ajunsese să citească însemnele ofițerilor americani și englezi care se perindau prin holul și restaurantul hotelului. Atent și cu mintea ascuțită, interpela foarte respectuos pe fiecare din ofițerii misiunilor aliate cu denumirea gradului, la care se mai adăuga cîte un yes, sir, sau no sir, de toată frumusețea.

— Să trăiți, domnule general, am un plic pentru Dumneavoastră. Am auzit de la unchiu că scoboriți și v-am așteptat. L-a lăsat o doamnă... zicea că știți Dumneavoastră cine...

Plicul fusese lăsat la Recepție, dar lui Georgică nu-i scăpase faptul și, cu complicitatea unchiului, îl preluase ca să-l predea personal generalului Balasan în schimbul automat al recompensei de la sine înțelese.

Rodrig Balasan recunoscuse scrisul cu litere mari, aplecate și lăbărțate al Sidonei. Deși era curios să-i cunoască cât mai degrabă conținutul, îl băgă în buzunarul de la piept, rezervându-l pentru momentul întoarcerii. Voia ca nimic să nu-i tulbure starea de spirit înainte de întrevederea cu Regele. Preocupat de una și de alta, neglija prezența elocventă la doi pași de el a lui Georgică care, în virtutea obișnuinței despre care se spune că este a doua natură, rămase cu gestul clasic numai schițat. Generalul se strecură printre ușile turnante, urmat de căpitanul Tutoveanu, în timp ce Georgică trase o înjurătură de mamă printre dinți.

Trotuarul era umed, negricios. Începuse să bureze. Generalul își puse trench-coatul pe umeri.

— Domnule general, am tras pe str. Franklin... la câțiva pași... N-am putut trage în fața hotelului din cauza mulțimii de gură-cască care privește manifestația golanilor... Pe aici, vă rog...

Căpitanul Tutoveanu își croia loc cu umerii și cu coatele prin omenirea adunată. În dira lui se strecura generalul. Șoferul, când zări silueta înaltă a căpitanului, sări și deschise portiera.

Generalul Balasan și căpitanul Tutoveanu luară loc într-un Horch fără fanion, cu canapele de piele roșie și perdelețe la geamuri.

Generalul se instalează pe pernele din spate, în timp ce căpitanul Tutoveanu ocupă locul de lângă șofer. Perdelețele trase îl fereau pe general de văzul trecătorilor, dar îi îngăduiau să observe strada printre crăpături.

— Ștefane, caută să ocolești bulevardele și străzile aglomerate.

Ștefan conducea cu îndemânare prin orașul murdar, mohorât, cu ruinele imobilelor bombardate și de unii și de alții încă prezente, ca un reproș mut la adresa unei politici ambigue, străină intere-

selor țării. Generalul părea dus pe gânduri și conversația lîncezea, cu toate încercările căpitanului Tutoveanu, amator să debiteze tot soiul de banalități. Bun călăreț, generalul îl știa din reputație. Cunoștea maniera lui originală de a încăleca la concursurile hipice cînd, în apropierea obstacolului, Irinel Tutoveanu își prindea cravașa în dinți, lăsa dîrlogii liberi pe gîtul calului și se apleca lovindu-l ușor cu palmele pe grumaz. Calul părea să primească un impuls nou și se avînta peste ștachetă în aplauzele asistenței și mai ales ale cucoanelor din lumea bună, fervente participante la aceste nobile manifestări sportive.

Bun călăreț dar cam zevzec. Asta o știa generalul Balasan tot din reputație. Descălecat și în afara orelor de serviciu, căpitanul Tutoveanu nu mai avea nici o resursă și femeile care se apropiiau de el, pline de fiorul necunoscutului și de faima sportmenului, se retrăgeau dezamăgite.

Ploaia se întetise, predispunîndu-l pe Rodrig Balasan la somn și visare. Se ghemuise într-un colț, lăsîndu-și pleoapele cortină. Automobilul încetinise deoarece, sub efectul ploii neutre, masele de manifestanți se dispersau anarhic, în grupuri cenușii și triste, cu gulerile ridicate, cu pălăriile și șepcile trase pe ochi. Un tînăr slăbănog, cu capul gol și părul roșcat umezit de ploaie, tăie în fugă drumul lui Ștefan care deschise portiera și-i trase o înjurătură de mamă. Tînărul purta o pancartă decolorată, prinsă în vîrfurile unei prăjini pe care un caligraf neîndemînat scrișese cu litere mari, roșii: „La ștreang cu burghezii îmbuibăți. Totul pentru războiul împotriva fiarei fasciste“. Sub lozincă, același caligraf schițase din linii grotești o spînzurătoare de care stătea atîrnat un om chel, cu burtă mare și cu un lanț gros de ceas pe burtă. Imaginea reprezenta concretizarea din mintea autorului a burghezului detestat. Imagine sugestivă pentru proști, gîndi generalul readus la realitate de frîna pusă cu vigoare, în ultimul moment, de Ștefan.

Slăbănogul ajuns pe trotuar strigă ceva ininteligibil pentru ocupanții Horch-ului, dar făcîndu-i un semn elocvent șoferului către desenul cu spînzurătoarea. Căpitanul Tutoveanu ar fi vrut să se

dea jos ca să-i dea o lecție jidanului neobrăzat, însă Ștefan accele-rase și erau deja departe.

Cît vor mai dura oare toate astea? Fără îndoială că atîta vreme cît va mai dura războiul și armatele rusești „aliate“ vor continua să se afle pe pămîntul românesc. Generalul Balasan se lăsă furat de alte gînduri, mai personale, legate de scrisoarea Sidoniei și de relațiile dintre ei.

Sidonia Drăgușin, tînără și frumoasă, actriță despre care toată lumea teatrelor spunea că are un viitor strălucit în fața ei, fusese perla cu care Rodrig Balasan voise să-și încununeze maturitatea din care nu lipseau multe elanuri tinerești. Pasiunea cu care o iubise îl înspăimîntase și pe el. O cunoscuse după o premieră de succes a unei piese în care Sidonia jucase cu brio al doilea rol feminin, eclipsînd, spuneau admiratorii ei, rolul vedetei, o actriță consacrată care, în culise, avusese un acces de isterie cînd, la căderea cortinei, aplauzele publicului o chemaseră de mai multe ori la rampă pe Si-donia decît pe dînsa.

Generalul Balasan asistase la premieră, abia de două zile în-tors în țară după o lungă ședere în Anglia în calitate de atașat mi-litar. Reținuse o masă la Modern, fără să știe că la același restau-rant din apropierea teatrului se va sărbători, la o masă cu toți ac-torii și ceilalți colaboratori ai teatrului, succesul piesei, o comedie spumoasă tradusă după un cunoscut autor francez.

Generalul Balasan cina singur, într-o uniformă pe cît de sobră, pe atît de distinsă, tăiată la Londra de același croitor care îl îm-brăca și pe prințul de Galles. Cu directorul Teatrului fusese coleg de liceu, dar se pierduseră din vedere după bacalaureat.

Ianculescu, cu figura-i jovială de broscoi satisfăcut de soarta lui, mărturisea cu sinceritate și cinism că, dacă n-ar fi fost director de teatru, nici o femeie nu ar fi vrut să se culce cu el, dar că, lu-crurile stînd așa cum stau, nu are el atîtea fire de păr în cap cîte amatoare de focurile rampei se perindaseră pe canapeaua din bi-roul său directorial din care tăia și spînzura atît în lumea autori-lor, cît și în aceea a actorilor, pletoră numeroasă și flămîndă.

Cu Sidonia Drăgușin nu-i mersese, însă nu pierduse speranța. Știa să aștepte și pînă acum o menținuse numai în roluri secundare. Pentru viitoarea piesă însă era hotărît să pună piciorul în prag și să-i propună tirgul la care visa orice actriță: rolul principal în schimbul citorva ședințe pe celebra canapea cu telurile de mult oboșite de numeroasele exerciții erotice, Ianculescu dovedindu-se neobosit în acest domeniu.

Alesese o masă rotundă și pe Sidonia o așezase în stînga lui. Locul din dreapta, destinat vedetei, rămăsese gol, deoarece aceasta pretextase o migrenă diplomatică, incapabilă fiind să asiste cu sînge rece și fair play la înălțarea stelei Sidoniei.

Ca să întrețină legenda publică a personajului său, celebru prin lipsa sa de maniere și disprețul față de conveniențele burgheze, cultivînd tipul de artist cam trăznit, Ianculescu — așa îi spunea toată lumea și nimeni nu-i cunoștea numele mic — legă în jurul gîtului șervetul imaculat, de proporții respectabile, care îi era întotdeauna destinat cînd venea la Modern, fixîndu-și pe nasul mare și bombat o pereche de ochelari cu o ramă groasă de baga cu sclipiri de miere blondă, inspectînd cu ochii săi miopi și bulbucați sala de jur-împrejur, aruncînd priviri impertinente bărbaților și dezgolitoare femeilor care, sub căutătura lui, se simțeau despuiate. Jenate, cotrobăiau prin poșete, fie ca să-și scoată batista și să-și sufle nasul, fie să se pudreze și să se rujeze fără nevoie.

Ajuns în acest moment, Ianculescu își savura victoria și bătea cu cuțitul în farfurie, așa ca să audă toată sala, chemînd la masa lui pe maitre d'hotel sau, uneori, după chef, chiar pe directorul restaurantului. Cînd era în loc, însuși patronul se deplasa ca să schimbe cîteva cuvinte cu Ianculescu, electrizînd cu prezența sa tot personalul care deservea masa directorului.

Cînd privirea lui Ianculescu, rotită ca o coadă de păun pe la toate mesele, ajunsese în dreptul mesei unde, singuratic, generalul Balasan se pregătea să-și afunde lingura în consomeul de sparanghel, directorul teatrului își scoase ochelarii, îi aburi în gură și-i șterse cu un colț al feței de masă. După care îi aburcă iar pe nas și strigă, astfel încît toată sala tresări, întrerupînd conversațiile în curs:

— Pe toți zeii dacă pot da crezare ochilor! Pun rămășag încasările reprezentațiilor din toată săptămîna dacă cel de colo nu-i, în carne și oase plus o uniformă de „tonnerre“, însuși Rigo Balasan zis „fandositul“ din banca a doua de la mijloc...

Cinci ani de ședere în Anglia dăduseră roade. În loc să roșească și să-i plesnească obrazul de rușine, Rodrig Balasan răspunse calm, cu o flegmă pur britanică, ștergîndu-și cu gingășie buzele umezite de deliciosul consomeu:

— Ai cîștigat, broscoiule! Nimeni nu se va atinge de încasările tale. Mă bucur că te văd în formă...

Poreclele din liceu ale celor doi făcură înconjurul sălii spre hazul comensilor. Cei de la mesele apropiate începură să aplaude.

Broscoiul, încîntat de popularitatea de care se bucura, se umflă în piele dar nu chiar atît cît cel din fabulă și se răsti la cei de la masa lui:

— Faceți loc, neisprăviților, armatei române... Hai Grigorașcule, dă-i scaunul tău lui Balasan... Mai repede, băieți! Mutați-vă curul pe scaunul de alături... din stînga spre dreapta...

Așa se întîmplă că Rodrig Balasan se găsisese în imposibilitate să refuze și se trezi lîngă Sidonia Drăgușin, în timp ce o tînără studentă de la Arta Dramatică, care jucase un rol neînsemnat de subretă în piesă, ajunsese în stînga lui Ianculescu, pe locul destinat vedetei absente. Cum fata nu avusese încă onorurile canapelei, îi trezi interesul lui Ianculescu care nu-i dăduse pînă atunci nici o atenție. În stagiunea următoare studenta obținu cîteva roluri de umplutură și chiar de dublură, ceea ce îi făcu pe toți să zîmbească cu înțeles.

Se petrecu pînă noaptea tîrziu. Ianculescu povesti cu mult haz amintiri din tinerețe, de la Paris și Viena. Îl provoca adesea pe generalul Balasan, care răspundea cu humor glumelor uneori desuchiate ale fostului coleg de liceu. Pînă la urmă Ianculescu se dedică în întregime tinerei Gaby din stînga lui și generalul Sidoniei. După ce o complimentase pentru jocul său, se interesă de planurile ei de viitor, de perspectivele carierei sale și ale teatrului românesc în general, mărturisîndu-și ignoranța în acest domeniu după cinci ani petrecuți în străinătate. Cinci ani, în care timp vorbise numai en-

glezește, îi alterase lui Rodrig Balasan accentul limbii materne, dînd impresia că este un străin care vorbește perfect românește, dar cu accent.

Sidonia Drăgușin, fiica unui magistrat, ofițer de rezervă, mort în ultima lună a războiului mondial, nu fusese niciodată în străinătate și ascultase fascinată tot ceea ce Rodrig Balasan îi povestea despre viața din Londra și mai ales despre recepțiile de la Palatul Buckingham la care fusese invitat în calitate de șef al misiunii militare române și de reprezentant personal al M. S. Regele Carol al II-lea.

Povestirile culminaseră cu vizita regelui nostru în Anglia și fastul primirii. Sidonia îl găsisse pe Rodrig Balasan „teribil de bine” și acceptase ca acesta să-i telefoneze. Întîlnirea lor avusese loc în martie 1939. Urmase o curte perseverentă din partea generalului, condusă cu delicatețe și abilitate, căreia Sidonia nu-i putuse rezista și nici măcar nu încercase să o facă.

Rodrig Balasan se purta ca un adevărat gentleman și aceștia nu se găseau pe toate drumurile. Sidonia nu visa decît baluri la Curte și reverențe în rochie lungă în fața capetelor încoronate. S-au căsătorit în cea mai strictă intimitate, adică ei doi, preotul și un dascăl bătrîn și fornăit, la schitul Durău de la poalele Ceahlăului, de Sf. Petru și Pavel. Schitul fusese de curînd pictat într-o manieră originală de un fel de neam de-al generalului, văr de-al treilea după mamă, pictorul Nicolaie Tonitza.

Cu o lună înainte generalul o dusesse pe Sidonia la Galați, să i-o prezinte pe Zulnia care urma, internă, cursurile Institutului de maici, Notre Dame. Zulnia îl primise pe tatăl său în parloarul școlii cu un entuziasm ce contrastase în mod flagrant cu politețea rece arborată față de Sidonia.

Ianculescu primise vestea cu stupoare. Își demonstrează gălăgios bucuria aparentă. Dăruie noilor căsătoriți chipul său pictat de Iser, ceea ce era un dar pe măsura lui. Amîină, fără să renunțe deocamdată la intențiile privitoare la Sidonia, convins în infatuarea sa că, pînă la urmă, mai devreme sau mai tîrziu, aceasta va sfîrși pe canapeaua lui.

Din pricina zvonurilor insistente despre război, călătoria de nuntă proiectată în Elveția și Italia s-a rezumat la o lună petrecută la Hotelul „Aro“ din Brașov, sfârșitul verii petrecându-l la moșie la Vișoieni lângă o adolescentă slabă ca un țir, negricioasă și sălbatică, care nu respecta niciodată orarul meselor. Nici Sidonia, nici Zulnia, nu-și ascundeau antipatia reciprocă și fiecare zi era un calvar pentru Rodrig Balasan. Mereu proaspăt bărbierit, în pantaloni albi de doc, veston bleumarin și fular neglijent strîns după gît, generalul porunceă să se înhame caii la docarul cu roți de cauciuc și făcea, cu Sidonia alături, turneul conacelor vecine.

Visurile Sidoniei despre trenuri albastre fulgerînd pe traseele internaționale, despre sleeping-caruri cu cușete confortabile, vagoane-restaurant cu chelneri în vestă albă și șervetul cu monograma companiilor respective pe braț, despre holurile hotelurilor de lux cu fotolii în moliciunea cărora te înfundai cu o aleasă voluptate, despre gondolele Venetiei și pantele de schi de St. Moritz, despre șampania franțuzească, despre castelele Loarei și catedralele gotice se spulberară ca ultimele fulguiele de martie în bătaia razelor primăvaratice.

Aceasta fusese prima ei decepție, poarta deschisă pentru celelalte care nu întîrziară să se acumuleze. În locul drumurilor fără pulbere călătorea în praful drumurilor de țară moldovenești, cu baptista la nas, hurducată de gropile și pietroaiele întîlnite în cale mai la tot pasul. În locul admiratorilor care să-i facă o curte discretă dar autoritară, care să o înconjoare și să o copleșească de atenții, Sidonia Drăgușin, după mai puțin de două luni de mariaj, nu vedea în jurul ei decît chipul bosumflat cel mai adesea al Zulniei, care părea că nu se piaptănă niciodată, privirea iscoditoare a coanei Vetuța care strîmba mereu din nas și făcea aluzii la deprinderile și viața casei din vremea defunctei sale stăpîne, cît și fața îngrijorată a generalului care, cu toate că se străduia să-i facă petrecerea la Vișoieni cît mai plăcută, nu reușea întotdeauna să-și ascundă gravele preocupări ce-l frămîntau.

Preocupări născute atît din perspectivele incerte ale vieții sale conjugale, ce părea începută sub auspicii nu tocmai favorabile, cît și din sumbrele perspective ale vieții politice europene, din strîn-

soarea cărora nici România, cu toată neutralitatea sa proclamată cu orice ocazie, nu părea să se poată degaja, antrenată fiind într-un joc din care nimeni nu se putea declara forfait.

Moșierii din împrejurimi și familiile lor îi făcură Sidoniei o primire călduroasă. Aducea o notă exotică existenței lor molcome și un subiect de conversație inedit. Sidonia însă, născută și trăită pe asfaltul bucureștean, se săturase să viziteze grajduri, să admire taurine premiate la expoziții regionale, să se extazieze în fața purceilor nou-născuți și a găinilor de rasă și să-și piardă linia la mese prea bogate. Uneori stăteau trei-patru zile într-un loc și în fiecare noapte, invariabil, nu putea rezista tentației ce i se înfățișa sub forma chiselei cu dulceață de trandafir, de cireșe amare sau de nuci verzi, lângă care trona pîntecoasă și aburită carafa cu apă rece.

Sidoniei îi era teamă de cai, încercările generalului să facă din ea o călăreată eșuaseră lamentabil, detesta cîinii care o întîmpinau lătrînd fără rost și cîntatul cocoșilor care dis-de-dimineață se postau parcă anume chiar sub fereastra ei. Generalul, care adormea tîrziu, citind cam un roman polițist pe noapte, din cele împrumutate de prin vecini, unii erau abonați la colecția pariziană „Le masque“, avea un somn pe care nimic nu-l putea tulbura pînă după răsăritul soarelui. Trează după primul cîntat al cocoșilor, ghemuită în așternutul de olandă, Sidonia rumega gînduri și planuri. La București lucrurile aveau să se schimbe și totul va merge după voia ei. Aici se simțea străină și toate, pînă și lucrurile, pereții și copacii din grădina, i se păreau ostili.

Cînd în zorii zilei de 1 septembrie rafala unui automat prusac doborî într-un lac de sînge primul grănicer polonez, la ora cînd iarba era încă plină de rouă și în cancelariile lumii nu se stinseseră încă luminile veghii de spaimă, inițiind astfel hecatomba ce avea să înghită mai mult de patruzeci de milioane de ființe care respirau încă și se pregăteau pentru o nouă zi iar generalul Rodrig Balasan fu chemat de urgență, telegrafic, la București, Sidonia răsuflă ușurată.

Zulnia rămînea la Vișoieni în paza coanei Vetuța, să-și continue vacanța, generalul făgăduindu-i să se reîntoarcă spre mijlocul lui septembrie ca s-o acompanieze la școală.

Cu scrisoarea Sidoniei, al cărui ușor parfum îl simțea gîdilîndu-i nările, în buzunar și poate tocmai datorită acestei miresme de mult nepercepută dar nu de tot uitată, filmul a celui timp se desfășura cu repeziciune ca sub mîna unui operator grăbit să-și întîlnească logodnica și nepăsător la soarta spectatorilor.

Automobilul trecea acum pe lîngă Grădina Botanică, cu viteză sporită, deoarece strada era pustie. Trotuarul era plin de frunze uscate și ude, nemăturate de cîteva zile.

Ieri, generalul Balasan se plimbase, după o expresie curentă, ca un leu în cușcă în apartamentul încuiat de atîta amar de vreme. Nu știe nici el de ce se dusesese acolo și ce căutase. Poate fantome, ziua în amiaza mare. Apartament spațios, într-un bloc cu două etaje, luxos, din zona Arcului de Triumf, Sidonia și el fiind primii locatari. Păstrase cheia și plătise chiria cu regularitate. Covoarele erau strînse sul și date la perete. Își amintea de ele. Moi. Tăcute, acceptînd masochiste ca tălpile să se infunde în ele. Le alesese chiar el de la Djaburov pentru Sidonia, cu dragoste și discernămint, ca să-i îmbrace casa în tonuri calde și odihnitoare. Erau complice cu ceea ce credea atunci că este fericirea lui. Îi produsese un șoc fotografiiile Sidoniei, prinse în zeci de cadre, cu chipul și trupul femeii în zeci de ipostaze, nemîșcate din locurile unde fuseseră așezate cu patru ani în urmă.

După despărțire nu i le ceruse niciodată înapoi, iar el nu le întorsese cu fața la perete, așa cum ar fi cerut regula jocului în asemenea cazuri. În afara covoarelor răsucite și îmbîlcite cu naftalină, toate celelalte lucruri, mobile, bibelouri, tablouri, nu s-au urnit, fi-dele și răbdătoare. Totul era exact ca în seara cînd Sidonia plecase. În camera cea mare, neaerisită, Rodrig Balasan adulmecase același parfum cu cel al scrisorii din buzunar, mai șters desigur; mai estompat, mai mult amintirea unui parfum decît parfumul însuși. Parfumul părului și corsajului Sidoniei. Generalul se aplecase să ridice o batistă mică, festonată, uitată de Sidonia lîngă perna mare, brodată, pe care se așeza ca să se coafeze în fața oglinzii venețiene,

adusă de la Vișoieni. De altfel, fusese singurul lucru pe care îl adusesese de acolo, din cele care aparținuseră fostei sale soții. Sidonia observase că nu toate oglinzile te arată la fel și această veche oglindă, turnată de meșterii venețieni, avea darul fermecat să-i pună în valoare frumusețea, delicatețea și culorile gingașe ale tenului, atenuând contururile puțin cam dure ale colțurilor gurii.

În seara aceea Rodrig Balasan scria la birouașul Bidermayer din odaia Sidoniei. De când se întorseseră de la Vișoieni, la cererea expresă a Sidoniei care invocase ca argument principal nevoia de a fi singură când își repetă rolurile, soții Balasan aveau dormitoare separate. Rodrig nu insistase, considerînd că ar fi fost de prost gust să o forțeze pe soția lui să coabiteze. În fiecare după-amiază, înainte de repetiții sau spectacol, obișnuia să petreacă un ceas sau două cu Sidonia, să pălăvrăgească destins, să se relaxeze după orele de încordare, petrecute în biroul său de la Ministerul Forțelor Armate sau la întoarcerea din inspecțiile pe care le făcea prin țară la diferite mari unități. Încetul cu încetul își statorniciseră vieți paralele, fără ca vreunul din ei să se considere obligat să dea socoteală celuilalt de timpul și relațiile sale. Uneori generalul lucra pînă noaptea tîrziu. Întotdeauna o înștiința telefonic despre acest lucru și Sidonia își organiza un program, atunci cînd nu avea spectacol, ieșind cu colegi de breaslă la restaurante, frecventînd barurile la modă și, lucru pe care generalul l-a aflat abia după despărțirea lor, jucînd cărți pe sume mari în diferite case cunoscute pentru organizarea jocurilor de noroc.

Generalul îi răspundea Zulniei care îl ruga ca în vacanța de Crăciun să nu vină la București și să fie autorizată să se ducă la Vișoieni, spre a se plimba cu sania și a asista la tot ce tradiția impunea în sat cu prilejul sărbătoririi Crăciunului și Anului Nou. Asta — scria dînsa — ar fi bucurat-o mai mult decît priveliștea apăsătoare a Capitalei în acest prim Crăciun de război. Coana Vetuța o vestise că taie doi porci de peste două sute de chile fiecare și că sparge nucile pentru torturi, că merele domnești stau cuminți pe rafturile din cămară și o așteaptă și că are o nouă rețetă de cozonaci, așa ca să crească pînă în tavan. În realitate Zulnia, deși suferea că nu va fi lîngă tatăl ei, prefera să petreacă singură sărbătorile sfîrșitului

de an decît să vadă tristețea din ochii lui, cînd o privea pe Sidonia, și să asculte conversația înțepată a acesteia axată exclusiv pe lumea teatrelor, activitate artistică pe care Zulnia ajunsese să o exerceze din pricina mamei sale vitrege. Generalul începuse să scrie pe hîrtia de scris mov a Sidoniei, hotărît să se arate ferm cu Zulnia și să nu-i acorde învoiala cerută, pe care o considera un capriciu de copil răsfățat. Simțea nevoia să o aibă în preajma lui, să se desfete de schimbările vădite ce interveniseră într-un răstimp foarte scurt, transformînd o adolescență cu un fizic ingrat într-o tînără domnișoară cu farmec și grație, trăsăturile chipului ei îndulcindu-se, păstrîndu-și tenul mat, doi ochi mari, luminoși, negri, curioși și avizi ca două ferestre deschise asupra vieții.

Nașterea fluturului din crisalidă era un spectacol minunat și Rodrig Balasan, oricît era de ocupat și de preocupat, nu putuse să rămînă insensibil la uriașul salt calitativ făcut de copilul său, de care se arăta foarte mîndru și pe care voia să-l înfățișeze în acest an tuturor rudelor, prietenilor și cunoștințelor.

În primele rînduri, pentru a îndulci refuzul de a-și da consimțămîntul la solicitarea Zulniei, se arătă afectuos, atent, grijuliu de binele ei.

Generalul scria, căutînd cuvintele potrivite, în timp ce Sidonia își aduna îmbrăcămintea și lenjeria în două valize deschise, așezate una pe pat și alta pe un fotoliu. Gesturile ei erau calme, ordonate. În încăpere domnea o liniște domestică, căldura iradiată de calorifer stabilind o temperatură plăcută în tot apartamentul. O liniște de încăpere în care se mișcau oameni bine crescuți, învățați să se respecte. Generalul se opri din scris, ca să caute un plic. Deschise un sertar gol.

— Pleci în turneu?

Piesa fusese un fiasco și generalul auzise că Ianculescu nădăjduia să-și reechilibreze bugetul cu un turneu în provincie, o reclamă viguros susținută, cu un itinerar bine gîndit și complicat care trebuia să dureze vreo trei luni.

— Nu plec în turneu, Rigo. Plec!

— Cum adică pleci?

— Așa cum se pleacă. Pentru totdeauna. Te părăsesc, Rigo. Că-

sătoria noastră a fost o greșeală. Nici unul din noi nu-i vinovat... poate nici o greșeală, o mare neînțelegere...

Scrisoarea generalului nu plecase niciodată. Ruptă, o găsisse îngălbenită în sertarul birouașului. Petrecuse câteva zile din vacanța Zulniei cu aceasta la Vișoieni, spre fericirea fetei și încântarea coanei Vetuța, care se întrecu să le facă petrecerea cât mai agreabilă. Odăile miroseau a gutui și a ceară proaspătă. Focul duduia în toate sobele. Tatăl și fiica au fost mai tot timpul împreună, tactul Zulniei oblojind rana din sufletul generalului.

Ieri, Rodrig Balasan privise pe fereastra odăii în care o văzuse pentru ultima oară pe Sidonia. Geamurile erau opace de murdărie. Îl va pune pe Petru să le spele. Cât de curînd. De la plecarea Sidoniei nu mai intrase în apartament. Se mutase la hotel. O cameră anonimă, cu o baie minusculă la Athénée Palace.

Acum Rodrig Balasan păstra în buzunarul de la piept, nedeschisă, scrisoarea Sidoniei. O emoție cum nu mai resimțise de mult, îl năpădea. Îi fusese teamă s-o deschidă pe dată. Voia să mai poarte cu el taina neviolată, închisă în plicul parfumat. Ce-ar fi să n-o deschidă niciodată. Să o țină mereu la el, dar să nu-i afle niciodată conținutul...

— Domnule general...

Vocea căpitanului Tutoveanu străpunse carapacea visării și generalul Rodrig Balasan regăsi lumea pe care o părăsise pentru câteva momente, cînd explorase trecutul pe care îl crezuse înmormîntat.

Santinelele din gheretele de la poarta Palatului prezentară armele. Ploaia stătuse de tot și un soare anemic dădu buzna pe alea care ducea la intrarea în palat, poleind rarele frunze care se mai agățau de crengile negre ale copacilor cu ultimele lor forțe.

CAPITOLUL AL DOISPREZECELEA

Ultimul Crăciun de război se profila în spatele unui front care se întorsese din dreapta în stînga Rămurenilor. Moldova continua să fie legată de restul țării în mod precar, trenuri fără orar regulat, camioane militare, mașini particulare cu permise speciale, adeseori oprite în drum și pasagerii lăsați, în cazurile cînd nu li se lua și viața, în cele mai sumare și variate costumații. Ceea ce interesa însă pe foștii inamici, metamorfozați în aliați, de predilecție erau ceasurile, bijuteriile și banii. Ceasurile mai ales. Prezenta o atracție hipnotică pentru o masă întreagă de oșteni răsăriteni, care toată viața lor se orientaseră în timp după cele mai rudimentare și simpliste metode tradiționale. Economia de război americană, în plină expansiune, satura convoaiele militare, cu armament modern ieșit din uzinele suprasolicitate, dar neglija să furnizeze și acele jucării rotunde sau plate, atît de atractive, unele cadrane fiind vizibile și noaptea. Astfel că nu era un spectacol deloc rarissim să vezi cîte unul din acei eroi cu sufletul pur și lumina ochilor curată, cu cîte două, trei sau mai multe ceasuri, prinse la ambele mîini. Împrejurarea că unii își agățau de piept un ceas deșteptător, de tip casnic uzual, cu modelul unei locomotive ca marcă și literele C.F.R. în calligrafie groasă, reamintea că războiul răscolise populații din străfundurile Asiei, reamintind că nu pentru prima dată copitele cailor Gepizilor și Ostrogoților galopaseră pe aceste meleaguri. În locul copitelor de altădată, pămîntul era frămîntat de șenilele tancurilor, de cauciucurile camioanelor și de trenuri puturoase, toate cu trecere prioritară. Pentru front!

Totul pentru front! Din cînd în cînd cite un viol reîmprospăta memoria că foștii inamici sînt și ei oameni și că nu tîrăsc după ei bordeluri ambulante cu o compoziție cosmopolită, după cum procedau nemții în suprema lor grijă de a organiza totul, inclusiv amorul care să întrețină calitățile războinice ale camarazilor. Bordelurile hitleriste de campanie, fie că era vorba de trenuri special amenajate ce se deplasau paralel sau în spatele liniilor mișcătoare ale frontului, fie că era vorba de camioane care transportau „fetele” ce se instalau apoi în localuri din apropierea zonei de operații, erau bogat aprovizionate cu „carne” proaspătă, recrutată din toate țările ocupate ale Europei și mai ales din rîndurile rasei inferioare ale evreimii parcată în lagărele de exterminare, singura lor utilitate fiind apreciată doar în măsura în care satisfăcea nevoile fiziologice elementare ale rasei stăpînilor. Stăpîn și slugă. Cele două categorii fuseseră ridicate acum la nivelul națiilor, de stăpîni și de slugi. Despre toate acestea Vincent și ceilalți de la Rămureni au aflat mai tîrziu. Mult mai tîrziu. Deocamdată își asigurau supraviețuirea în condițiile unei Moldove ieșite de sub lege. Trăiau sub semnul unei economii autarhice și patriarhale. Cîmpul în aceste ultime săptămîni ale anului era înghețat, dar fără învelișul protector al omătului. Tot ce era apă stătută prin crăpăturile gleei, tot ce era rouă surprinsă de îngheț, se transformase într-o pojghiță subțire de gheață care se spărgea, de îndată ce o atingeai cu piciorul, în mii de așchii cristaline. Pămîntul înghețat nu purta în el sămînță. Puține erau lanurile țărănești însămînțate cu grîu de toamnă și petele lor de verdeață dezvelită erau rare la vedere. De cele boierești să nu mai vorbim, fiindcă întinderi uriașe de pămînt rămăseseră de paragină din lipsa mîinii de lucru și a împrăștierii inventarului viu și mort al moșiei. Vincent se arăta neputincios să ia vreo inițiativă, așa că recolta anului scurs fusese irosită, iar perspectivele anului ce bătea la ușa păreau sumbre. Silit la indolență, se refugia în speranța că măcar la primăvară se va putea remedia ceva, deși arăturile de toamnă lipseau cu desăvîrșire. Fără mijloace de tracțiune cu care să asigure aprovizionarea cu lemne de pădure a Curții, deși se limitaseră la odăile strict necesare în raport de numărul celor care se întorseseră, fusese silit să sacrifice cîțiva din copacii parcului din

vale, tăiați și mărunțiți pe loc și după aceea cărați cu roabele la Curte. Vincent participa personal la această treabă de bărbați, ajutat de Pavel și de Mihuț Atanasie. Refuzaseră constant colaborarea lui Tilică Rosnovan și a lui Alecu Papia, unul fiindcă era în plină convalescență, celălalt deoarece abia își trăgea sufletul după cel mai neînsemnat efort.

Miracolul se produsese și locotenentul tranșase cumpăna în favoarea vieții. După două nopți și o zi de luptă cumplită, în care cei din jurul său nu-l puteau ajuta cu nimic, ore nesfârșite în care se așteptau ca fiecare horcăit să fie ultimul, Tilică Rosnovan răbufnise din ghearele delirului, timp în care evocase haotic scene de război și fantasme din trecut. Draga, secondată de Mihuț Atanasie, îl veghease, ațipind doar când rănitul istovit cădea într-un somn letargic durînd fie cîteva ore, fie doar cîteva minute, după care începea să se agite din nou. Uneori starea de agitație era atît de puternică încît erau nevoiți, Draga și Mihuț, să apeleze și la ajutorul lui Pavel. Într-o dimineață, a treia după întoarcerea lui Pavel Sumariotis, locotenentul deschisese ochii limpezi asupra încăperii în care focul duduia în sobă ca o locomotivă gata să pornească, trosnind ca o ființă vie. Tilică rostise atunci primele cuvinte coerente: „Mi-e foame...” Desigur că îi era foame, deoarece în tot timpul cît zăcuse în stare de inconștiență nu-l putuseră hrăni, cu toate strădaniile lor, întrucît evacua pe loc tot lichidul pe care, de bine de rău, Draga, cu o răbdare infinită, reușea să i-l strecoare printre buzele și dinții încheștați.

Sergentul t. r., care se găsea lângă Tilică în acel moment, sări ca ars și strigă la Draga, aflată în bucătărie.

— Domniță, domniță..., s-a trezit bădia Tilică și cere de mîncare... Slavă Domnului, bădie, că te-ai întors printre noi... Să știi că ne-ai tras o spaimă zdravănă la toți...

Locotenentul încercă să ridice brațul stîng, dar o împunsătură ascuțit dureroasă îl făcu să renunțe. Își trecu degetele de la mîna dreaptă prin șuvițele de păr răvășite și încheiate de sudoare. Memoria lui Tilică era încă nesigură:

— Unde mă găsesc?... Ce-i cu mine... parcă...

Tilică Rosnovan nu dădea semne să-l recunoască pe sergentul t. r.

— Nu-ți fă griji, bădie. Ești aici cu mine, sergentul Atanasie Mihuț, adă-ți aminte, ești pe mîini bune... De ce-a fost greu ai scăpat și pentru asta ai de mulțumit gazdelor... mai cu seamă domniței Draga...

Draga tocmai intra pe ușă cu o farfurie cu supă de găină, fierbinte, din care se degajau aburi plăcut mirositori nărilor rănitului hămesit.

— Domnule Rosnovan, fii binevenit în casa noastră și nu te gîndi la altceva decît să te întrezezi. Ai trecut printr-o încercare foarte grea, dar acum ești în afara pericolului... Văd după ochii dumitale că nu mai ai febră și pofta de mîncare este cel mai bun semn...

Tilică nu mai puse întrebări, acceptînd totul așa cum era, lăsînd pentru altă dată dezlegarea misterelor. Dădu gata două farfurii adînci de supă de pasăre cu orez. Draga îl hrănise ca pe un copil bolnav, ducîndu-i lingura la gură și ștergîndu-i cu un șervet alb, curat, buzele umede, sub privirile înduioșate ale lui Mihuț Atanasie. Cînd Pavel se întorsese de la spartul lemnului în curte, corvoadă zilnică de la care sergentul t. r. fusese scutit cît timp locotenentul trăsese să moară, se trezise întîmpinat de bucuria blîndă a Dragăi și de chiotele înfundate ale domnului Tase:

— Dom'le, dom'le... Am să mă îmbăt... Vreau să mă îmbăt criță. Am uitat de cînd n-am mai pus tîrie în gură, dar azi e sîrbătoare... sîrbătoare mare, dom'le... A înviat un om... A înviat un erou... A înviat camaradul meu...

Atanasie Mihuț îl apucase pe Pavel de mijloc și-l trăgea să țopăie cu el prin bucătărie.

— Domol, omule, domol, că mă dai jos nu altceva...

Draga intrase în bucătărie surîzătoare. Pavel o întrebaser din ochi.

— Doarme, a adormit în timp ce-î dădeam ultima lingură de supă...

Pavel interveni cu un zîmbet fin:

— Domnul Mihuț, aici de față, dorește să serbeze evenimentul...

— Adevărat, domniță Draga, chiar așa am spus că vreau să mă îmbăt, nu mi-e rușine, să mă îmbăt și să uit de toate afară de faptul că bunul meu camarad a ieșit cu bine din impas și ca să capăt curaj să vă spun tot ce vă datorăm atît duminică, cît și lui conu' Păvălucă...

— Lasă domnule Mihule, poate s-o găsi ceva ca să ne bucurăm în trei, nu chiar așa cum vrei mătăle... Să uiți de toate, dar măcar să mai uităm de cele rele... Pînă acum nu am avut nici timpul să mă bucur de întoarcerea lui Pavel și nici să-mi povestiți prin cîte atî trecut...

Draga dispăru în chilerul care îi servea și de cameră. Dintr-un dulap dosnic scoase o damigeană de vreo trei litri, pe jumătate plină cu vișinată veche de cîțiva ani, cu un strat gros de vișine pe fund, macerate în alcool și zeama lor. Vișinata Dragăi era renumită. Avusesese mulți amatori la Curte, unul din cei mai entuziaști fiind însăși domnișoara Colin. În fiecare an, de sărbători și de ziua ei, îi dăruia vișinată în vechi sticle de șampanie. Rezervele Dragăi erau mult mai mari, pînă și anul acesta, cît de greu fusese el, făcuse vreo două damigene, bine cetluite și pitite sub un morman de coroane de ceapă și usturoi.

Ciocniseră, în picioare, emoționați, primul păhăruț. Obrajii Dragăi se îmbujoraseră imediat de căldura alcoolului catifelat. Mihule Atanasie dăduse pe gît, dintr-o singură sorbitură, paharul plin ochi.

— Faină, domniță Draga, faină! Numai mama mai face așa vișinată.

Pavel îi umplu din nou paharul, deși simțise genunchiul Dragăi care îi semnala să fie atent și să nu-l lase pe sergentul t. r. să întrecă măsura.

Locotenentul Tilică Rosnovan, decorat cu crucea de fier, cu Mihai Viteazul și alte ordine și medalii de război, germane și române, dormea ca în pruncie. Dormi 36 de ore neîntrerupte, fără vise, fără coșmaruri, cu o respirație adîncă, calmă, regulată. Tinerețea și vigoarea unui trup oțelit învinsese în încheștarea cu răul infecției.

Convalescența lui Tilică Rosnovan fusese lungă și întreruptă de unele alarme, ce se dovediseră pe parcurs fără gravitate. În prima perioadă nu părăsese patul. Era prea slab și lipsit de vlagă. Nu se putea mișca decât cu sprijinul sergentului t. r., care îl veghea ca o cloșcă pe puiul cel pricăjit. În acest răstimp, când ceilalți se adunau în odaie cu el ca să-l mai distreze, nu lua parte la discuții, părea absent și îngîndurat. Seri de-a rîndul Pavel și Mihuț Atanasie îi povestiseră Dragăi toate prin cîte trecuseră, făcînd-o să se cutremure și adeseori să-și facă, pe furiș, semnul crucii. Sergentul t. r. îndeosebi se dovedea povestitor neobosit și nara, cu mult pitoresc și realism, întîmplări din război și din retragere, mai cu seamă cele petrecute în ziua cînd căzuseră prizonieri. În timp ce bărbații povesteau și beau ceai fierbinte cu rom, din acesta de război, Draga cosea și le repara cămășile, le cîrpea ciorapii și pregătea din vechiturile lui Pavel un trusou pentru oaspeții lor care duceau lipsă de orice. Mihuț și Pavel erau cam de o statură și cam potrivit de voynici, dar Tilică era slab, subțire și mai mărunt, așa că trebuia să-i ia mereu măsura ba la gît, ba la manșete. Alteori împlotea cu andreelele ei lungi de oțel un pulover gros din lînă toarsă în casă pentru cînd Tilică va trebui să înfrunte din nou iarna ce părea să se așeze la Rămureni și prin împrejurimi. De vreo două ori ninsese, însă efortul iernii în acest sens eșuase și ograda, ulița și cîmpul erau toate numai glod înghețat. După ce se mai întremase, mînca cît doi fără să se îngrașe, dar prinsese culori în obraji și mai multă tărie în picioare. Tilică, fără să vorbească mult și fără să pună întrebări, acceptînd totul ca pe ceva ce i s-ar fi convenit și ca și cum n-ar fi voit să rupă o vrajă și să se trezească dintr-un vis liniștit, se deplasa prin cameră și se așeza într-un fotoliu, acela în care de obicei stătea Draga și pe care i-l cedase în chip tacit, cu fața la fereastră, privind ore întregi pe geam în curte, observînd cu atenție mișcările orătăniilor și ale celorlalte animale mărunte ce se deplasau în căutarea permanentă a unei ipotetice hrane, scurmînd prin paie, straturi de flori și zarzavat înghețate și în noroiul dur. Viața revenise în trupul martirizat o dată cu însănătoșirea lui, dar bucuria trăirii, sănătatea sufletului, părea să se înscăuneze cu mai multă greutate. Tilică mulțumea frumos la toate serviciile și înlesnirile care i se

făceau, însă fără căldură, fără acel elan de recunoștință ce ar fi trebuit să-l împingă către binefăcătorii săi.

Însănătoșirea trupului nu mergea în același ritm cu însănătoșirea sufletului, încă beteag. Draga hotărise, și bărbații se supuneau, că nu trebuie bruscăt nimic în vindecarea psihică a locotenentului Rosnovan. Acesta nu realizase încă cotitura făcută de România în război și mintea lui nu înregistrase, din discuțiile care se purtasera în fața lui, acest eveniment de seamă. Știa că fusese prizonier la ruși, că scăpase ca prin minune, dar nu știa că țara lui întorsese armele împotriva nemților cu care, el, Tilică Rosnovan, se înțelesese atât de bine. El fusese un soldat adevărat, structurat ca atare din naștere și nemții erau de asemenea soldați desăvârșiți, alcătuiind cu adevărat o armată. El îi admira pe nemți și considera că nemții ar fi trebuit să-l admire, la rîndul lor. Zilele scurte și nopțile lungi pe care le petrecea în această odaie necunoscută, dar în care se integra încetul cu încetul, în atmosfera ei de calm și căldură plăcută, îi se păreau furate datoriei de a fi alături de camarazii săi de oaste și de suferințele lor. Îi era teamă să întrebe unde se află și mai ales teamă să afle că este un dezertor.

Tilică Rosnovan trăia acum ceva cu totul nou și neobișnuit, un fel de reîntoarcere în placenta maternă, în securitatea ei calmă și lipsită de griji. Nu-l interesa nici măcar restul încăperilor din casa care îl adăpostea. Se complăcea în odaia asta caldă, cu cretonă veselă la ferestre, cu mobilierul ei arhaic, în care regăsea atmosfera din casa bunicii lui după tată dintr-un sat de la poalele Ceahlăului. Universul lui actual, odaia în care focul duduia liniștitor în soba văruiată în alb și ecranul geamului prin care avea viziunea unei bune părți din ogradă, îi era suficient. Între tot ce fusese înainte de a se regăsi în această odaie și timpul de acum, trăsesse o portiță și o zăvorăse. Despre femeia care, în halat de infirmieră, tăcută și atentă, îi aducea de mâncare și îi schimba doar lenjeria de pat și de corp, știa doar că o cheamă Draga și că era un înger blind și îndatoritor, anume făcut pentru el. Nici nu voia să știe mai mult, pentru că toate astea îl oboseau. Pentru prima oară de la începutul războiului și poate chiar cu mult mai înainte, în unele vacanțe ale adolescenței petrecute mai mult prin fundul livezilor de meri,

peri și renglote, se simțea cu adevărat relaxat. Despre război nu voia să-și amintească nimic, de aceea serg. t. r. Mihuț Atanasie, care i-l reamintea, nu era — spre disperarea acestuia — persoana grata, în preajma lui.

Tot așa de discret ca și Draga se dovedea bărbatul puțin adus din spate, cu ochii albaștri ca cicoarea și părul bălai încăruntit, căruia ceilalți îi spuneau Pavel sau coane Pavele! Nu-și reamintea să-l mai fi văzut vreodată. De câte ori intra în odaie la el, Tilică închidea ochii și Pavel se retrăgea în vârful picioarelor. Toată lumea era de acord, și domnul Mihuț se mîngîia cu aceasta, că locotenentul trecea, în această fază de primă convalescență, printr-o prelungită criză de depresiune nervoasă și că trebuia lăsat să se vindece de la sine, atunci cînd albia va fi din nou prea plină și apele, inexorabil, vor trebui să se reverse iarăși în afară.

De multe ori Tilică auzise și ascultase voci străine ce sușoteau în bucătărie sau în camera alăturată, cînd ușile erau întredeschise, dar întotdeauna, cu asemenea prilejuri, se prefăcea că doarme, fie în pat, fie în fotoliu la fereastră, pentru a se feri de contactul cu ceilalți care veneau, fără îndoială, dintr-o lume care îi era ostilă.

*
.

Mihuț Atanasie, întremat după atîta odihnă și mîncare simplă dar consistentă, plesnea de sănătate, ca să folosim termenii cu care îl judeca Zulnia.

Lepădase uniforma, ca și Tilică de altfel, și umbla în niște straie vechi ale lui Pavel Sumariotis, care începeau de la o vreme să-i fie cam strîmte. Draga hotărîse ca într-o zi, cînd va avea mai mult răgaz, să vopsească cu mijloacele gospodăriei țărănești pantalonii de uniformă ai celor doi prizonieri evadați, singurul articol de îmbrăcăminte ce mai putea fi utilizat.

Sergentul t. r., fost seminarist, fost prefect legionar, trimis pe front pentru reabilitare, după ruperea frontului de la Iași își lăsase barbă, care era roșcată și rară, creștea greu și îi dădea înfățișarea unui țap bine hrănit, cu ochii mici, verzi, sfredelitori, ascunși sub streășina unor arcade proeminente. Zulnia îl poreclise

„tapul logodit“, ținînd seama de privirile cu care urmărea șoldurile femeilor și mai ales ale fetelor care veneau din cînd în cînd și mai slujeau la Curte. Mîle Colin pretindea că i-l evocă pe Rasputin în civil. Domnul Mihuț nu era prea simpatizat la Curte, unde Pavel îl adusese într-o seară cînd Tîlică dormea. Draga era ocupată cu fiertul rufelor murdare și ei doi se plictiseau. Pavel se ferea să știe satul că adăpostește doi dezertori din punctul de vedere al legii militare. Mihuț Atanasie se minunase de zidurile groase ale Curților, de parcul fantomatic în încheștarea umbrelor nopții reci de noiembrie, de coridoarele fără sfîrșit în care pîlpîia modestă cîte o flacără de opaiț cu seu și feștilă de sfoară. Sergentul t. r. se simțea bine la Rămureni și deocamdată în siguranță. Nimeni nu se preocupă de el și probabil că în evidențele regimentului, dacă acesta mai exista pe undeva, era dat dispărut. Țara avea alte griji decît acelea de a se interesa de un legionar pierdut în timp de război pe meleagurile moldovenesti. Aici, în spatele frontului și mai cu seamă în Moldova ocupată de ruși, în care erau numai tentative de organizări locale, nu avea de ce se teme pentru o bună bucată de vreme. Mai tîrziu, cînd războiul se va termina, își făcea socoteala domnul Mihuț Atanasie, și popoarele se vor bucura de pace generală, vor veni desigur legi de amnistie pentru dezertori și fugari. Pentru moment, Rămureni erau un țarm plăcut unde el și locotenentul eșuaseră printr-un capriciu al norocului.

— Eu, mă rog Dumneavoastră — spunea domnul Mihuț cui voia să-l asculte — n-am să trag un foc de armă contra nemților... Cu ei am luptat cot la cot mai bine de trei ani și n-am să le fac figura toțmai acum cînd sînt înghesuiți... am și eu o conștiință...

Prezența lui Mihuț Atanasie la Curte, jovial și pitoresc, cu înjurătura pe buze, pe care o retracta ipocrit, adusese o notă de variație monotoniei zilelor și serilor de toamnă. Zulnia îl ironiza cu subțirime ori de cîte ori i se ivea prilejul. Sergentul t. r., care nu era prost dar lipsit de subtilitate, sesiza uneori că era luat peste picior și atunci înjură în gînd, încruntîndu-și sprîncenile.

În realitate el, copil din flori, intrat în rîndurile legiunii mai mult din sfidare și revoltă împotriva societății burgheze care îl privea de sus, sau așa i se părea lui, prinzînd din zbor ocazia ce i-o

oferea Garda de fier de a-și face un nume în politică, adică într-un partid cu o ideologie autoritară, pentru care simțea înclinații native, ura toate aceste exemplare ale unei boierimi evident intrate în impas. Mai ales că această boierime se trăgea din greci venetici, cum îi plăcea lui să spună. Grecii venetici acum însă îi serveau interesele. Îl adăposteau, îl îmbrăcaseră și îl hrăneau. Purta cu ei discuții interminabile, mai ales cu Vincent și cu Pavel, pe teme politice: doctrina Gărzii de fier, puritatea Căpitanului și a ideilor lui, viitorul acestor idei, războiul și, cu precădere, destinul de mîine al României. Pe femei, aceste înfocate și prelungite discuții, pe care le considerau, cu un bun simț strict feminin, a fi deșarte, le plictiseau profund, ignorînd că bărbații, îndeosebi cei fără ocupație, sînt mari amatori de a despica firul în patru și de a pune țara la cale. Era poate un fel de a consuma timpul care, altminteri, era îndeajuns de anost în condițiile vieții de la Curtea din Rămureni sau, mai bine-zis, la ceea ce rămăsese astăzi din această Curte. Discuțiile erau net contradictorii între Mihuț Atanasie și Vincent, care se înfruntau, unul în preamărirea Legiunii și Căpitanului, celălalt supunîndu-i unei critici necruțătoare. Erau atît de pasionați, fiecare pe poziția lui, încît abia așteptau să se reîntîlnească a doua zi și să continue duelul verbal. Pavel, fără a avea nici o simpatie veritabilă pentru camarazii în cămăși verzi, cizme și diagonale, nu nega că, cel puțin în formă, idealurile lor erau înalte și tindeau, atunci cînd erau sinceri — dar cîți erau — la o regenerare a societății românești și a moravurilor ei.

Lui Pavel îi plăcea să-i înfierbînte pe cei doi combatanți și să toarne gaz cînd pe focul unuia, cînd pe al celuilalt. Sergentul t. r. se arăta mirat că Vincent nu înțelege că legionarii, fiind adversarii intransigenți ai comuniștilor, îi apără totodată interesele sale de clasă.

— O să vină vremea, bădie Vincent, striga profetic domnul Mihuț, cînd ai să ne cauți și n-ai să ne găsești!

— Decît să vă caut pe voi, striga la același diapazon Vincent, mai bine îmi pun ștreangul de gît..., dar, adăuga el mai potolit, nu cred că am să vă caut vreodată. România a ieșit din războiul declarat aliaților și astăzi luptă, cu statut de beligerant, împotriva Ger-

maniei hitleriste. Viitorul României este garantat de marile puteri ce vor ieși învingătoare, așa cum au mai ieșit o dată și fiecare țară din grupul celor victorioși își va găsi statutul antebelic... America și Anglia sînt mari democrații și acestora le datorează totul, armament, aviație, echipament, aprovizionare... Cum îți închipui dumneata, domnule Mihuț, că o Rusie epuizată și recunoscătoare va avea altceva de făcut decît să mulțumească occidentalilor pentru ajutorul primit de la ei? O să se reîntoarcă în frunatrii, ca să-și lingă rănile...

— Bădie, bădie... O să te învețe pe mata istorie un fost seminarist... Ești hipnotizat de aparențele unei asemănări între mersul celor două războaie mondiale și îți închipui că pacea de la Versailles se va repeta... mai mult sau mai puțin la fel! Eroare, domnule Renda, eroare! Mi-aș permite să o calific monumentală... Uită, domnule, că la Versailles, ediția I-a, Rusia era absentă. Era prea ocupată cu treburile interne ale Revoluției care se înfiripa. Problemele de ordin extern erau lăsate pe al doilea plan pentru un timp... Ceea ce era important era consolidarea înăuntru, înfrîngerea și exterminarea dușmanului de clasă și a acoliților săi. Lenin era un realist, o vulpe șireată și clarvăzătoare. Dar astăzi, stimate domn, rușii fac parte din coaliția victorioasă, rușii vor ajunge, militărește vorbind, în centrul Europei... dacă nu mai departe. Viena, Berlinul sînt țintele lor cele mai apropiate, nu-i cunoști sau nu vrei să-i cunoști... Istoria Rusiei, de la ducatul moscovit pînă la imperiul țarist și apoi la cel sovietic, este istoria celei mai nesățioase lacomii și a celei mai lipsite de scrupule... Numai un partid de dreapta, puternic și bine organizat, ar putea lupta eficient împotriva partidului comunist renăscut din cenușa lui în țara noastră. Antonescu a fost un idiot, și asta se plătește, că i-a considerat pe legionari ca dușmanul numărul unu, persecutîndu-i și întemnițîndu-i, iar pe comuniști i-a receptat abia pe al doilea plan. Numai legionarii te-ar fi putut salva, domnule Renda, dar acum teamă mi-i că este prea tîrziu...

— Partidele de extremă dreaptă sau extremă stîngă nu se deosebesc între ele decît prin aceea că se învinuiesc reciproc de metodele pe care, în realitate, le practică într-o egală măsură: asasinatul

politic, închisoarea politică, tortura, disprețul față de majoritatea neînregimentată, practica sloganului mobilizator, cultul personalității unor sadici mediocri ridicați la rang de eroi naționali...

În timp ce sergentul t. r. vorbea de jos, Vincent se plimba agitat prin încăpere, gesticula, se oprea și apoi își relua marșul de la un capăt la celălalt. Se neglija, umbla mai mult nebărbierit, nu se putea rade cu briciul și provizia de lame se epuizase. Mai ascuțea cîte unele de buza paharului, însă rezultatele erau mediocre și vizibile prin tăieturi roșii pe obraz. Domnișoara Colin, care nu mai avea răspunderea unei mari gospodării, își căuta de lucru prin casă, acordînd atenție nemeritată oricărui fleac: ștersul de praf al unei mobile șchioape, numărutul rufelor murdare date la spălat și al celor curate întoarse de la spălat, reconstituirea bibliotecii din noianul de cărți degradate, rupte și murdare, adunate într-un morman inform în una din odăile de la etaj, nelocuită. Acum era preocupată de pregătirile în vederea sărbătoririi Crăciunului și a Anului Nou. Ținea lungi conferințe cu Baba și cu Zulnia la bucătărie, în împărăția Babei, hotărîte toate trei ca să-i surprindă pe bărbați după ce vor fi păstrat taina menu-urilor improvizate din resursele locale. Uneori participa și Draga la aceste consfătuiri de ordin culinar festiv, promițînd tot concursul său. Ajutorul Dragăi le era absolut necesar, deoarece în cămara ei se mai găsea cîte ceva deosebit, în timp ce cămara Curții era aproape goală și se conta pe ceea ce se va putea obține din sat de la cei ce le rămăseseră credincioși, din atașament sincer sau din socoteala bine chibzuită că e mai bine să joci pe ambele tablouri. În mare însă Rămureni, cu excepțiile inevitabile, nu erau ostili Curții. În seara de Sf. Nicolae, convalescentul locotenent Tilică Rosnovan, însoțit de toată trupa, adică de Draga, Pavel și sergentul t. r., făcuse prima sa vizită la Curte și tot în aceeași seară, prin vot unanim, se hotărî că cei doi se vor muta la Curte, unde se presupunea că vor beneficia de mai multă siguranță și discreție decît în mijlocul satului unde, adeseori, prezența lor stîrnise curiozitatea vecinilor.

Amurgul de iarnă era greu de zăpadă și nori pîntecoși, de un alb cenușiu murdar, atingeau parcă cu burta dealurile împădurite, de sub care satele răzlețe își semnalau prezența prin fumul hornurilor contopit, la scurtă vreme, cu vălmășagul norilor. Zulnia și Tilică se plimbau, obicei ce devenise zilnic, ocolind fără grabă păduricea de brazi din vale, trecînd podețul peste Turbata și îndreptîndu-se către via cea mică, rămasă neîngropată și, desigur, arsă de gerurile nopților. Butucii aliniați, contorsionați și negri, cu morman de frunze veștejite, în putrefacție, la poale, reaminteau că și aici războiul, cu sechelele lui, își arătase colții. Între locotenentul convalescent și fiica generalului Balasan, se stabilise de la prima vedere un soi de afinitate pe care nici unul nu căuta să și-o explice. Fata brună, suplă și veselă, plină de viață, îl impresionase puternic pe tînărul ofițer cu figură ascetică, ochii plini de nostalgie virilă și brațul stîng sprijinit într-o romantică eșarfă. Pe cînd micul grup se angaja în discuții cu caracter maratonice, antrenîndu-se în controverse politice sau planuri de viitor, pe care unii îl vedeau mirific, iar alții dintr-un unghi cît se poate de pesimist, cei doi tineri se eclipsau discret. O porneau în pas egal, Zulnia potrivindu-și-l pe al său după al partenerului de plimbare, în lungi marșuri prin frigul ce le pișca obrazii și le înroșea nasul. Zulnia își strecura mîna, chipurile ca să se încălzească, în buzunarul în care locotenentul își adăpostea brațul valid. Acolo, în căldura și taina propice ■ buzunarului complice, degetele lor neînmănușate se împreunau și se împleteau într-o mișcare și o atingere care îi electriza.

— E tare bine așa, declară fără sfială Zulnia, în timp ce inima lui Tilică își accelera bătăile, ca atunci înainte de luptă și ■ căldură fără seamăn de plăcută îi cotopea tot trupul, din creștet și pînă în tălpi. Uite, aș vrea ca plimbarea asta a noastră să nu se mai sfîrșească...

Fulgii dinții păreau o joacă de îngeri puși pe șotii, care scuturau cine știe ce pernă găsită în podul cerului. Zulnia scotea limba și rîdea fericită cînd vreun fulg rătăcitor ateriza pe micul aerodrom roz și se topea de îndată cu o senzație agreabilă de răcoare și prospețime.

Tilică Rosnovan fusese un soldat fără cusur, o mașină de război în toată puterea cuvîntului. Nu resimțise niciodată, nici chiar în beția amețitoare a bătăliei, o emoție de o intensitate egală cu aceea pe care o resimțea acum în preajma acestei fete. Alături de ea, spre hazul Zulniei, locotenentul de infanterie distins cu atîtea ordine și medalii, toate căpătate în focul nimicitor al primelor linii, amuțea. Nu găsea vorbele potrivite care să-l elibereze. Niciodată nu putuse, ca alții, să-și exteriorizeze sentimentele în cuvinte meșteșugite sau simple. Și cele pornite din cap, și cele pornite din inimă i se opreau în gît. De aceea cuvîntările sale se transformau în acțiune. De aceea fusese un soldat desăvîrșit. Acum, cu răgazul pe care i-l oferea lunga lui convalescență, se întreba — nu fără îngrijorare — care va fi rostul lui într-o lume în care războiul va fi luat sfîrșit și în care însăși necesitatea armatei va fi pusă sub semnul întrebării. Dacă lumea, pustiită și sătulă de război și de mizeriile însoțitoare, va hotărî, într-un elan comun, să desființeze oștirile și să lichideze astfel, din fașă, perspectivele unei noi conflagrații? Neliniștea lui creștea și din faptul că era în totală necunoștință cu privire la soarta familiei lui. Față cu întorsătura luată de evenimente, își dădea seama că îngrijorarea lui nu putea să fie fără temei. Postul ocupat de tatăl său chiar în prezilele lui 23 august, îl făceau vulnerabil. Se refugiase oare la timp? Reușise să se piardă, pentru un moment măcar, în anonimatul mulțimilor deplasate?

Zulnia nu-i lăsa răgaz ca să vagabondeze cu gîndurile pe meleaguri îndepărtate de dînsul. Cu izul de iarnă în nări și apropierea Crăciunului, lui Tilică Rosnovan îi reveniră în memorie crîmpeie de colinde, acele cîntece duioase și naive care proslăveau minunea Nașterii Mîntuitorului în staulul din Bethlehem, venite pînă la noi din negura timpurilor. Aproape fără voie, dintr-un puternic impuls lăuntric, Tilică începu să fredoneze din colindele copilăriei, colinde care erau și colindele copilăriei Zulniei:

*„Steaua sus răsare ca o taină mare,
Steaua strălucește și lumii vestește ...”*

Avea o voce plăcută de tenor. Eliberat de teama unui dialog, stăpîn pe melodie, dădu cu putere glas colindei care îi umplea sufletul cu un fel de pace, de liniște și izbăvire misterioasă. Aerul rece și pur amplifică sonoritatea notelor.

Erau în noaptea dinaintea sărbătorii sfîntului Nicolae. Undeva în depărtare, dangătul cristalin al unui clopot însoțea cu un fundal sonor colinda căreia i se alăturase și vocea Zulniei, caldă și blîndă, înfrățită, ca și mîinile, cu vocea lui Tilică.

Umăr la umăr, într-o împărtășanie fără echivoc, pășeau ușori, de parcă ar fi plutit, lepădînd învelișul lor terestru, îndreptîndu-se fără ocol către o stea ce ar fi răsărit anume pentru ei. Această stea, numai de ei văzută, le lumina calea pe care treptat se așternea o mantie albă, de o nevinovată puritate.

În Ardeal tunurile bubuiau, infanteriștii atacau cu baioneta și grenada, în Ardeni von Rundstedt inițiasse o contraofensivă disperată, cu mijloace justificate doar de scop, Polonia revenise cîmp de bătaie, iar asupra Germaniei se revărsau chiar în aceste clipe, cînd copii blonzi ar fi trebuit să repete „stille Nacht, heilige Nacht“, tone de foc și oțel.

Pentru scurtă vreme toate acestea făceau parte dintr-o lume străină celor doi tineri.

CAPITOLUL AL TREISPREZECELEA

Din *Jurnalul lui Vincent Renda. Sfirșit de ianuarie, 1945*: Azi-dimineață am redescoperit caietul cu notele mele, rătăcit nu se știe cum într-un dulap, sub niște cărți răvășite. Nu m-am ținut de cu-vînt. Am abandonat notațiile mele zilnice, sau aproape. Le inițiasem cu un entuziasm sincer și hotărîrea nestrămutată de a le face să-mi servească, în viitor, unui scop mai ambițios. Voiam și vreau încă, împotriva aparențelor, să-mi servească drept schemă, drept izvor și temă pentru un eventual roman. Constat și de această dată că mă comport la fel ca în trecut, în tot ce am întreprins. Elan, entuziasm, hotărîre fermă. Scurt timp după, însă, las totul în paragină și reiau firul unei existențe plate, fără preocupări, fără efort, lă-sîndu-mă să trăiesc, de parcă m-aș lăsa să plutesc pe o mare calmă, fără a bănuî că aș putea să fiu confruntat cu valurile unei furtuni. De unde această lene care mă paralizează? Lene a efortului intelectual continuu. De ce nu mă dau în lături să crap cu securea butucii cei mai groși și să mă deștept după miezul nopții ca să pornesc la vînătoare în gerul usturător, dar sînt neputincios să scriu în fiecare zi cîteva pagini de caiet? Am oare atît de puternic sentimentul ză-dărnicii acestei sfortări? Sînt oare incapabil să duc la bun sfirșit sau măcar la un sfirșit îndoielnic o lucrare cu caracter literar, deși sînt atras cu putere către o asemenea realizare care m-ar împăca cu mine însumi?

Vreau să supraviețuiesc și mă las să mor. Ce blestem mă apasă? Îmi găsesc mereu scuze, dar știu că sînt false, de circumstanță și sînt de o indulgență dezgustătoare cu mine însumi. Nu am nici cui

mă destăinui, cine să mă încurajeze și cu cine să împart acest chin sfîșietor care este producția literară. Există oare vreun scriitor care să scrie ușor și cu plăcere? Poate, fiindcă altfel nu se explică opere de zeci de volume compacte. Sînt însă unii, am citit despre ei, care se așază la masa de scris, cu o adevărată oroare, ca la o caznă la care se condamnă ei înșiși. Fac parte din această categorie, dar poate că mă înșel singur, fiindcă, oricum, — cu efort sau fără — pentru a fi scriitor trebuie mai întîi chemarea și apoi talentul. Poate că nu am nici una, nici alta. Ah! Dacă m-aș putea biciui, fără ridicol, în fiecare zi, ca să-mi reamintesc de obligațiile pe care mi le-am asumat față de mine!

Am intrat, probabil, în ultimul an al celui de-al doilea război mondial. Nimic nu mai poate întoarce soarta armelor și sacrificiile de oameni și materiale ale nemților sînt fără sens. Disciplina însă, însușire sau poate nu, de prim ordin a acestui popor, îi ține organizați și acceptanți resemnați în această uriașă sinucidere colectivă.

Așteptăm cu toții sfîrșitul acestui război ce ne-a istovit prin loviturile lui de teatru și permanenta mobilitate a unui front care reamintea mai mult de războaiele napoleoniene, decît de primul război mondial, deși la început ai fi putut crede că-i este frate geamăn. Vorbind cu drept, oroarea războiului — pe plan subiectiv — ni s-a înfățișat nouă, celor de la Rămureni, abia după ce rușii au pătruns în țară, stabilizîndu-se pentru scurtă vreme pe linia Iașilor. Pînă atunci războiul era atît de departe de noi, eram, în fond, atît de străini de el, încît nu realizam că tot ce citeam și auzeam despre el era în realitate istorie contemporană. Ne consideram, în Curtea noastră din mijlocul Moldovei, tabu. Ne mai parveneau din cînd în cînd vești despre căderea unui cunoscut mai mult sau mai puțin apropiat, căzut pe cîmpul de onoare, dar nu eram cine știe ce afectați, deoarece nici unul dintre noi nu era angajat în mod direct în acest conflict, despre care ne plăcea să spunem că nu ne privește. Nici unul dintre noi nu dorea victoria Germaniei și aceasta fiindcă nu ieșisem din stadiul copilăriei războaielor mondiale, cînd toți ai noștri ce se găseau la vîrsta milităriei luptaseră în uniforma diferitelor arme, pentru reîntregirea hotarelor și împotriva a ceea ce consideram

că este barbaria teutono-bulgaro-maghiară. Exemplul strălucitor îl dăduse chiar dinastia care, deși cu rădăcini profund germanice, îmbrățișase cauza poporului român și se alăturase coaliției anglo-franceze. România mizase bine în 1916, iar răsplata fusese proporțională cu sacrificiile făcute. Eu fusesem prea tânăr atunci și prea bătrîn acum, ca să-mi asum vreun rol de pion pe această vastă tablă de șah care este în prezent întreg mapamondul. Scoaterea Franței din competiție, în mai—iunie 1940, ne-a zdruncinat în mod serios convingerile și orientările, fără a ne suprima însă înclinațiile secrete. Familia se dezbinase din punct de vedere politic deoarece Petre, spre indignarea lui conu Iorgu, susținea, cu destulă convingere și nu fără argumente puternice, că interesul nostru — pe plan economic — este o victorie nemțească și că agricultura românească, activitatea noastră de bază, nu ar avea decît de cîștigat. Este adevărat că în anii de război, Germania fiind achizitor monopolist al produselor agricole de tot felul, randamentul agricol crescuse într-o măsură uriașă și proprietarii se bucurau de o neașteptată prosperitate, eclipsînd în memoria lor teribila criză din anii 1929—1933. Dacă ar fi fost după dînsii, războiul ar fi putut dura la infinit, cu condiția — bineînțeles — să nu ajungă pe moșiile lor. Or, tocmai aceasta se întîmplase și acum îi blestemau pe nemți și incapacitatea lor funciară de a cîștiga un război, deși o porneau întotdeauna vijelios. În vara lui 1940, cînd Anglia se mai zbătea — singură — împotriva aviației lui Goering și a unei iminente invazii, părerea generală, cu excepția aceleia a unor optimiști îndărătnici, era că premisele s-au schimbat și nu ne mai putem orienta după cele ce s-au petrecut în primul război mondial.

Am trăit efervescența acelor zile, disputele înverșunate, convingerile absolute ale unora și ale altora, l-am văzut pe conu Iorgu zdruncinat dar fidel inimii sale, pe Mlle Colin vîrsînd lacrimi prin toate colțurile și pe Pavel înjurînd ca la ușa cortului. Trăiesc însă și zilele de azi cînd asist la renașterea Franței din cenușă și la îngenunchierea Germaniei pentru a doua oară într-o jumătate de secol. De data aceasta însă, pentru noi românii și pentru clasa din

care fac parte se pun alte probleme și în alte condiții decât acelea în care ne-am găsit la semnarea armistițiului din 11 noiembrie 1918.

Ziua s-a mărit considerabil și acum, după-masă, aud streșinile curgînd. Adie un vînt călduț, cu un iz de primăvară care te răscolește și-ți învie în memorie multe din primăverile timpurilor ferice și fără griji. Sint sigur. Toți ceilalți sint fie pe afară, să respire aerul dătător de iluzii, fie prin odăile lor, deoarece, datorită faptului că numărul nostru la Curte a crescut, a trebuit să dăm în folosință mai multe încăperi, este adevărat, sumar mobilate, ultimele chiar cu un pat și un scaun pe care se așază ligheanul dimineța sau luminarea seara. Unul din marile mele succese a fost descoperirea unui impresionant stoc de luminări la o dugheană din oraș în zilele dinaintea Crăciunului.

Am fost cu Cănachiță în sania lui trasă de o mirtoagă, din acelea la care nici rușii nu se uitau într-atîta i se vedeau coastele și se oprea la fiecare cincizeci de metri ca să-și tragă sufletul. Îmbrăcați în cojoace de oaie, Cănachiță îmi procurase și mie unul, cu căciulile trase pe urechi fiindcă gerul pișca, am plecat după ce s-a luminat de ziuă, adică cam pe la opt și am luat-o razna peste cîmpul înghețat, ca să evităm vreo întîlnire neplăcută de pe drumurile umblate. La picioare, într-un țol vechi și găurit pe alocuri, pitisem o pușcă de vînătoare încărcată. Vremurile sint de așa fel încît ai ■ te teme și de fiară, dar și, mai ales, de om. Rușii se mai potoliseră, dar ai noștri, uneori deghizați cu pufoaică și căciulă însemnată cu steaua roșie sau cu o seceră și un ciocan încrucișate, te opreau și, fără prea multă vorbă sau cu cîteva înjurături rusești învățate pe de rost, așa, pentru culoarea locală, te lăsau dezbrăcat în toiul iernii și în mijlocul drumului, dacă nu cumva erau ispititi să-ți taie și beregata. Ca și în 1919 mergea vestea unor bande alcătuite din țigani și dezertori, cruzi și lacomi, care raziau cu îndrăzneală satele și mahalalele orașului. Drumul ■ fost fără incidente, afară de necazurile lui Cănachiță cu mirtoaga, necazuri pe care le-a rezolvat la un moment dat cînd a scos dintr-o traistă cîteva pumni de ovăz, din rezerva lui de sămînță. Înviorată, gloaba a început să necheze, să ridice capul și să o pornească într-un trap, ce-i drept cam dezlînat, dar totuși trap.

Fusese ca și cum unui om flămînd i-ai fi dat un pahar de rachiu tare și sub efectul lui, în euforia beției subite, ar fi început să sară și să țopăie fără rost. Un soare roșu, fără raze, ca ochiul bolnav al unui cicloc cosmic, strălucea rece. Așa am intrat, cam pe la vremea prînzului, înfrigurați și flămînzi, în oraș după ce am trecut Moldova pe gheață, printr-un vad cunoscut de Cănăchiță, cam prin dreptul Sinagogei ridicate pe un mal abrupt.

Pe străzile orașului, însuflețire puțină. Trecătorii își vedeau de treburile lor, care de care mai încotoșmănat, înfruntînd un vînt tăios ce se ridicase, răbufnind pe străzile pustii după ce se poticnise de rezistența caselor. Nimeni nu ne băga în seamă și mîrtoaga, după un ceas de vioiciune, își regăsise apatia și profundul dezinteres pentru lume. Evocasem cu Cănăchiță vremurile cînd străbăteam distanța de la Rămureni în oraș în trei sferturi de ceas, mîinînd doi trăpași Orlof, înhămați cu hamuri roșii și pompoane, stîrnind pretutindeni admirație și oleacă de invidie, mai cu seamă la moșierii ale căror echipaje nici nu puteau fi comparate cu cele de la Curtea din Rămureni. „Tare se mai fălea conu Iorguțu cu ei, Dumnezeu să-l ierte, și cînd trecea prin sat săream cu toții la poartă să-l petrecem cu vederea și el își răsucea mustața și-i saluta pe toți, pînă și pe copiii mucoși, cu pălăria ridicată sus, fie că era vară, fie că era iarnă... Odată nu l-am văzut ca să dea doar din cap sau să treacă, ca alții, fără să observe...”

Tăceam și-l lăsam pe Cănăchiță să trîncănească. Mă împungea fiecare vorbă ca o lamă de cuțit, uneori în profunzime, alteori ca o rîșciială a pielii la suprafață. Închideam ochii înlăcrimați de ger sau de altceva și simțeam în palma strînsă hățurile moi. Senzația era atît de puternică, încît nu-mi venea să cred atunci cînd deschideam și palmele și ochii și descopeream cruzimea adevărului. Am hotărît să tragem la Salu Haimovici, acela care, astăzi bătrîn și cu sufletul chinuit de moartea singurului său fecior, ținuse cîndva, pe cînd moșu Iorgu se plimba și petrecea prin străinătăți, cu arendă moșiile încă neexpropriate ale Sumariotului. În acel timp doar mătușa Helene și băieții, care erau mititei, locuiau la Curte. Salu Haimovici își instalase cartierul general în vreo cîteva odăi, la parter în aripa stîngă,

cancelarie, încăpere de dormit, dacă îl prindea noaptea și o încăpere unde servea masa. Făcuse ceva avere pe spinarea boierilor voiajori, își extinsese activitatea și la un fel de comerț cu grîne, ținea și o prăvălie de ustensile agricole pe Strada Mare. Își edificase pe o alee paralelă cu centrul o casă în fundul unei grădini, stil vilă elvețiană, cu lemnărie aparentă și cărămizi roșii și albe alternate. După primul război mondial trăise drama care îl doborîse, pe el și pe coana Sura, făcînd din doi oameni grași, cu fețele rumene și mers apăsător și sigur, două umbre girbovite. Unicul lor fiu, Adrian Haimovici, medic militar, ofițer care făcuse campania 1916—1918, căruia părinții, în dragostea și orgoliul lor nemăsurat, îi pregăteau un cabinet de prim ordin în oraș, cu instalațiile cele mai moderne, după ce va fi demisionat din armată, se îndrăgosti nebunește, acesta este termenul cel mai potrivit chiar dacă este banal, de Lineta Dragu, fata unui moșier care, la un moment dat, își arendase și el pămîntul renumitului Salu Haimovici, căruia îi mersese vestea că este arendașul care plătește cel mai bine, lucru perfect adevărat fiindcă Haimovici tatăl profesa ideea că oia o tunzi și mai bine anul următor, dacă îi lași ceva lină. Oricum, reputația lui era de om cinstit și cred că, în felul lui, era. Cu toți moșierii stabilise relații de prietenie și adeseori, în afara treburilor afacerilor, era chemat la masa lor, uneori cu familia. Adrian Haimovici, spre deosebire de părinții lui, era din punct de vedere fizic un exemplar reușit al rasei izraelite. L-am cunoscut destul de bine. Fără să fie prea înalt, era subțire, brun, cu buze senzuale, ochi mari bruni, catifelati, privire de cadină nostalgică, o paloare distinsă a tenului și miini fine, poate prea fine, mai potrivite pentru o femeie decît pentru un bărbat. Cu miinile acestea își făcuse chiar de la începuturile carierei o faimă de chirurg talentat. Pianist dotat, mama lui regretase că nu se hărăzise muzicii, era apreciat în saloanele boierilor care, după război, căpătaseră vederi mai largi. Toate acestea au contribuit la pieirea prematură a lui Adrian Haimovici, întors din război căpitan medic și aflat într-un fel de concediu fără plată nelimitat, obținut prin intervenția unor moșieri cu trecere la Ministerul de război și sub pretextul, cauză oficială,

unei anemii pernicioase, contractate în slujba țării în condițiile adeseori insalubre ale ambulanțelor și spitalelor de campanie.

Că Lineta Dragu contractase pentru Adrian Haimovici o pasiune tot atât de fulgerătoare ca o boală molipsitoare, de pildă o scarlatină, pe care de altfel o făcuse când avea doi ani, nu avea în sine nimic surprinzător. Lineta, deși mai vîrstnică decît Julieta lui Shakespeare, era, la nouăsprezece ani, o fire romanțioasă, exaltată și gata să se inflăcăreze după orice tînăr care ar fi corespuns canoanelor sale de moment. În vara aceea citea tocmai poemele lui Byron traduse în franțuzește, juca tenis în fiecare zi la Cercul militar din Oraș și dansa în fiecare seară, la unii sau la alții și foarte des la ea acasă. Adrian Haimovici îi dăruia o ediție de lux a poemelor, în englezește. Lineta nu pricepea englezește dar Adrian, care avusese parte de o bonă scoțiană în copilărie, avea un accent excelent și îi citea pagini întregi. Lineta, lenevos așezată într-un hamac prins între doi pomi din fundul grădinii, asculta cu ochii pe jumătate închiși, ritmica versurilor care o încînta. Lăsa mîna să-i atîrne. Adrian, de cîte ori întorcea o pagină, se apleca și-și atîngea eteric buzele de mîna fetei. Cum Lineta nu-și retrăgea mîna, tînărul se simțea încurajat. La jocurile de dublu, la tenis, făceau întotdeauna pereche și obținuseră, în aplauzele tuturor, într-un turneu amical, premiul întîi. Seara, pînă noaptea tîrziu, dansau strîns îmbrățișați tangourile languroase și foxtroturile la modă. Adrian îi murmură melodia la ureche și se îmbăta de parfumul părului Linetei. Excursiile prin împrejurimile pitorești ale Orașului și picnicuri vesele în grup îi apropiaseră și mai mult. Vara aceea Lineta nu voise să meargă la țară și motivul ajunsese la urechile familiei Dragu care, oricît de tolerantă era în raporturile dintre români și evrei în Moldova, nu erau dispuși ca lucrurile să meargă prea departe și această idilă incipientă să le dea cine știe ce dureri de cap. Își aduse în treacăt aminte coana Tincuța Dragu, cu reproș la adresa lui conu Titel, că o răsbunică a acestuia fugise pe la jumătatea veacului trecut cu un bulibașe țigan căldărar și că familia, cu ajutorul arnăuților, îl prinsese și-l spînzuraseră pe țigan, iar pe flușturatica jupîneasă o ținuseră vreo doi—trei ani închisă la o mănăstire, pînă se mai potoli scandalul iscat

și-i găsiră fetei omul potrivit, chiar dacă avea cu vreo treizeci de ani mai mult și era chior de ochiul stîng, de pe urma unei vînători buclușe. „Știi, mon cher Titi, n-aș vrea să alerg după ei... Pe Haimovici nu l-ai mai putea spînzura, iar pe Lineta n-o vād deloc la mănăstire. De aceea, treaba din vreme făcută e bine făcută...” Vara trecuse dar o toamnă minunată își prevestea sosirea în Oraș prin multiple semne. Domnul Haimovici, după discuții secrete cu consoarta dumisale, hotărî să-i facă lui Adrian surpriza unui automobil și, în aceeași zi, să-i predea cheile cabinetului. În calendar ziua aceasta se numea 15 octombrie. Adrian nu se aștepta la nici una din surprizele ce i se pregăteau. Așa că fu cu desăvîrșire nimicit cînd primi un bilețel, cu un scris stîngaci, în care Lineta, fără multe perifraze, îl încunoștiința că nu se vor mai vedea niciodată și că, în momentul cînd el va citi aceste rînduri, ea se va găsi la țară, la moșie, alături de părinții ei care o iubesc și care știu ce i se potrivește. Toată rezistența psihică a lui Adrian Haimovici se prăbuși ca un castel din cărți de joc sub suflul unui copil. Poate că nervii lui erau mai demult zdruncinați, din timpul războiului. Poate că vreo țară atavică fu scoasă la iveală. Oricum, după o noapte de nesomn, în dimineața de 15 octombrie își trase un glonț în tîmplă și fu găsit prăbușit pe masă, de ambii părinți, fiecare avînd în mînă cîte o cheie.

Soții Haimovici s-au retras de lume, sechestrîndu-se de bunăvoie în propria casă, cu amintirile și durerile lor. Salu Haimovici și-a lichidat în cîteva luni afacerile, nemaipăstrînd decît magazinul de fierărie de care se ocupa un nepot al Surei. Cu nevoi modeste, au supraviețuit fără mari lipsuri pînă în toamna anului 1940, cînd au venit legionarii la putere, luîndu-le casa și negoțul. De atunci s-au mutat cu chirie într-o cameră cu bucătărie din curtea unui cetățean, fost factor poștal, acum la pensie, undeva pe lîngă Spitalul Militar.

Trăiau din vînzarea lucrurilor adunate în timpurile fericite și din pachetele cu alimente pe care le primeau de la moșierii din județ cu care trataseră multe afaceri odinioară și cu care rămăseseră în relații de prietenie, demni în toate nenorocirile lor. Pe durata prigoanei antisemite, cel puțin o dată pe lună, dacă nu și de două sau

de trei ori, cînd veneam în Oraş, îi predam personal lui Salu, sau îi trimiteam cu vizitiul, un paner din pai împletit, așa cum se făceau cîndva, umplut de Babă cu tot ceea ce credea că ar fi putut să le înlesnească viața celor doi bătrîni. Salu Haimovici mă primea cu lacrimi în ochi și se arăta emoționat și recunoscător dacă petreceam cu el o oră sau două, răscolind în mod invariabil trecutul și trecînd în revistă, pentru a nu știu cîta oară, albumul cu fotografiile lui Adrian, de la data cînd fusese imortalizat gol pușcă, așezat pe burtă pe o blană de urs, pînă la fotografia — puțin cam stearsă — alături de Lineta Dragu, pe terenul de tenis de la Grădina Mare. Aveam remușcări că nu-l mai vizitasem pe Haimovici dinainte de Paști. În această ultimă dată n-o văzusem pe Sura care zăcea bolnavă în pat și Salu mă primise — cu scuze — în bucătărie. Într-o cîrpă de cînepă avem pentru ei, dar al Babei, o găină grasă, tăiată din ajun care, la ora cînd intram în tîrg, era înghețată bocnă. L-am călăuzit pe Cănachiță pe ulițele cu zăpada răscolită pînă în poarta casei factorului poștal, poartă strașnic ferecată cu un lacăt ruginit cît toate zilele. Poate m-aș fi dat bătut și aș fi făcut cale întoarsă dacă din coșul bucătăriei lui Haimovici nu aș fi zărit că se prelinge un firicel de fum, modest și anemic. Așa că am bătut insistent cu o piatră în lemnul porții și, într-un tîrziu, înfășurat într-un șal galben, murdar și găurit, a ieșit Salu Haimovici po-trivindu-și ochelarii pe nas și făcîndu-ne din mină ca să avem răbdare. M-a strîns în brațe, a dat mina cu Cănachiță pe care îl cunoștea din tinerețe și, petrecîndu-ne în bucătărie, singura încăpere în care făcea foc și-și trecea acum zilele, izbucni în plîns ca să ne povestească, printre sughituri, cum o pierduse pe Sura atunci în zilele lui 23 August, cînd nu era nici un medic care să-i vină într-ajutor și se sfîrșise cu numele lui Adrian pe buze. Greu să-l liniștești pe un om care și-a pierdut și ultimul sprijin sufletesc, dar încetul cu încetul s-a potolit și l-am ajutat să pună găina la fiert. Voia cu tot dinadinsul să ne ospăteze, să împărțim găina cu el. L-am înțeles că avea nevoie să comunice cu cineva cunoscut, care știa cine fusese cîndva și cu care ar fi putut stabili un limbaj comun și omenesc. Dar noi

eram grăbiți, fiindcă nu voiam să ne prindă pe drum de întoarcere noaptea de iarnă cu tot cortegiul ei de primejdii.

De la bătrînul Haimovici am aflat că Levi Bruckner tăia și spînzura în oraș, că era un fel de prefect guvernator susținut de ruși și că, în beciurile prefecturii, îl ținea sub stare de arest pe colonelul Rosnovan, ultimul prefect antonescian al județului. Nu știu prin mijlocirea cărui telegraf arab, bătrînul Haimovici, din vizuina lui, era la curent cu tot ce se petrecea în afară. Era guraliv și dispus să ne țină o noapte întreagă la taclale, dar spre părerea lui de rău ne-am luat rămas bun ca să mai avem vreme să cotrobăim oleacă prin tîrg. Începuse să ningă și gerul se mai muiase întrucîtva. Dughene deschise erau puține, iluminate cu gaz sau lumînări, fiindcă uzina electrică funcționa cu intermitențe și era interzis consumul de curent în timpul zilei, chiar dacă se înnopta devreme. Magazinele mai răsărite erau oblonite, părăsite de ultimii proprietari, români beneficiari ai lăgăuirilor rasiste și de românizare a comerțului, care se refugiaseră o dată cu apropierea rușilor și iminenta ocupare a orașului. Iar vechii proprietari, ovreii, fie că nu se întorseseră încă, fie că oasele le putrezeau prin locurile unde fuseseră deportați, fie că, speriați de toate cîte avuseseră de suportat, plecaseră fără gînd de revenire. Prăvăliile sigilate de zbirii lui Levi Bruckner, acelea care mai scăpaseră de prădăciune în zilele tulburi ale lui august, așteptau bunul plac al noului stăpîn. Tare aș fi vrut să-l întîlnesc și să vorbesc cu el, dar, cum din întîmplare nu am dat de el pe stradă, am lăsat pe altă dată această plăcere! Prin toate prăvăliioarele prin care ne-am perindat am fost primiți cu entuziasm de jupînii care-și încălzeau ca vai de lume mîinile învinețite la cîte o fiacără plăpîndă de lampă cu gaz, în așteptarea unor mușterii ipotetici și confrunțați cu rafturile aproape goale. Toți s-au bucurat să ne vadă, cu toți am evocat timpurile de altădată și buna înțelegere ce domnea între moșieri și ovreii comersanți și, pe ici pe colo, am achiziționat cîte ceva, printre care și acele cîteva pachete de lumînări de cea mai bună spermanțetă cu care m-am întors victorios acasă și din care am făcut la fiecare daruri de Crăciun. Deși nu am respectat întocmai ora întoarcerii, drumul a fost fără incidente re-

marcabile și mîrtoaga s-a comportat mai bine ca la venire, îmboldită de gîndul regăsirii grajdului și al culcușului de paie. Nici Cănciță, nici eu nu prea aveam chef de vorbă, cufundați fiecare în gîndurile noastre, destul de întunecate. Niciodată nu m-am bucurat atît, ca și mîrtoaga, că mă întorc acasă, între zidurile cunoscute și ocrotitoare ale Curții, la patul ce mă aștepta în odaia în care cineva ațîțase focul ca s-o gălesc încălzită și la cele două sau trei numere din revista „Je sais tout“, datate din 1912, regăsite printre vrafal colbăit și hărtănit de cărți și periodice, salvat de la pieirea totală după întoarcerea noastră la Rămureni de Zulnia și de mine din mormanul inform descoperit în ogradă. În unul din aceste numere am redescoperit și admirat mustața țanțoșă, în furculiță, cu vîrfurile bine ceruite și înălțate, a kaiserului, care se deplasase la Kiel ca să asiste la parada marinei de război, copilul preferat al împăratului și pasiunea lui secretă în orgoliul care îl îndemna să înlocuiască Anglia pe mările și oceanele lumii. Toate vasele ce se profilau în zare, într-o ordine desăvîrșită, prinse de fotografii care își dăduse toată silința să fie felicitat, zăceau acum de mult pe fundul mărilor pe care voise să le stăpînească și mai ales în zona strîmtorilor nordice, după ce în înfruntarea de la Yutlanda primiseră replica tunarilor britanici. Toți ofițerii aceștia rigizi și împopoțonați, cît și damele cu umbreluțe și rochii cu volănașe înghețați pe peliculă în jurul împăratului, dispăruseră o dată cu o lume care își semnase ea însăși actul de deces cu prima lovitură de tun din zorii zilei de 1 august 1914. O lume se poate sinucide tot așa de bine ca și un individ și istoria ne-a demonstrat că, în evoluția ei inexorabilă, sinuciderile acestea colective s-au succedat la intervale mai mult sau mai puțin mari și că o civilizație nu este niciodată veșnică.

Mă întreb dacă nu cumva sinuciderea din 1914 n-a fost desăvîrșită și dacă lumea noastră, sătulă de ea însăși, nu a recidivat în septembrie 1939, știut fiind că eșecul unui sinucigaș nu este decît preludiul unei alte tentative. Masa de prînz din ziua de Crăciun ne-a întrunit pe toți la Curte, după ce ajunul l-am petrecut la Draga și la Pavel acasă, ascultînd cîteva colinde temătoare de copii pentru care războiul și mizeria nu însemnau și ruperea de datini și care, cu

căciuli și traiste, mergeau din casă în casă cu un firav mesaj de bucurie și împăcare. Nașterea acelui om care ■ fost Isus, fie că este sau nu Fiul lui Dumnezeu, după cum crezi sau nu, ■ fost necesară și salutară pentru omenire într-un moment cînd marile instituții ale antichității oscilau și nu-și mai puteau regăsi echilibrul în vechile credințe. Draga primea micile echipe alcătuite din cîte doi sau trei cîntăreți de-o șchioapă, oferind la fiecare cîte o felie de cozonac moldovenesc, crescut după rețeta ei tainică pe care o împărtășea tuturor, dar care nu reușea nimănui în aceeași măsură. Zulnia și Tilică Rosnovan cîntau o dată cu copiii și vocile lor le întreceau pe ale acestora și atunci copiii tăceau și ascultau fermecați. Tilică și Zulnia cîntau de parcă ar fi făcut mereu repetiții împreună și cunoșteau toate colindele pe de rost. Noi ne alăturam din cînd în cînd la pasajele mai cunoscute, participînd cu un mare elan sufletesc la această primă sărbătorire a Crăciunului în condiții de lipsuri și despărțire de cei apropiați. Vișinata Dragăi și cele cîteva sticle de vin bun, aduse nu se știe de unde de Pavel, își făcură repede efectul și domnul Mihuț Atanasie plîngea pe înfundate într-un colț și-i potopea cu sărutări băloase pe colindători, spunîndu-le cu vorbe întretăiate de sughițuri să nu uite că sînt români, că liftele străine și păgînii trebuiesc alungate de pe pămîntul strămoșilor și, într-un cuvînt, în stare de beție, făcea oleacă de propagandă legionară printre tîncii de la Rămureni care îl priveau înmărmuriți, ferindu-se pe cît puteau de îmbrățișările lui înfocate. Mille Colin ne-a cîntat vechi cîntece populare franțuzești și, după ce păhăruțele de vișinată s-au înmulțit, cîteva cîntece de cabaret, din acelea cu care își începuse cariera ei curmată de intervenția lui conu Iorgu și aducerea ei la Curte. A fost foarte aplaudată și bisată de noi toți. Tilică Rosnovan, reîntremat, petrecea alături de noi, desprins pentru moment, ca și noi ceilalți de altfel, de problemele ce trebuiau rezolvate și care, deocamdată, nu-și găseau răspuns. Mai tîrziu am dansat în sunetele unui patefon pe care Draga îl scosese dintr-o ladă încă de dimineață și am regăsit plăcile cu succesele dinainte de război. A fost o atmosferă cît se poate de plăcută și aceasta s-a datorat în

mare parte Dragăi, care s-a dat peste cap să ne simțim bine în casa ei, așa cum ne simțisem întotdeauna, și să uităm pentru o scurtă clipă grijile majore. După ce m-am întors din oraș, m-am sfătuit cu Pavel și am hotărât că trebuie să-i ascundem lui Tilică soarta tatălui său, așa că acesta era convins că fostul prefect plecase de mult din oraș și se găsea împreună cu mama sa în vreun colț ferit de țară. Așa cum reușisem să-i cunoaștem caracterul ne-am temut să nu facă vreo nebunie, de care ar fi fost în stare, mai ales că sănătatea lui era încă șubredă și necesita să fie ferit de zguduiri și de vești ce ar fi putut să-l tulbure.

În sat se tăiaseră câțiva porci, așa că am fost aprovizionați din abundență cu carne, și de Crăciun și de Anul Nou, dar ne-a lipsit curcanul tradițional și l-am înlocuit cu două găini grase, bine rumenite de Baba care nu mai știa ce să facă pentru a reînvia cât de cât atmosfera de altădată. În ajunul Anului Nou am avut o surpriză remarcabilă, care a adus o notă de optimism discuțiilor noastre. Generalul Balasan a reușit să trimită Zulniei un pachet din București cu daruri de Crăciun și, fiindcă știa de ce ducem mai mult lipsă, majoritatea erau de natură alimentară-gastronomică și unele, chiar din acelea de care fuseserăm privați pe timpul războiului. Relațiile lui cu Palatul și, desigur, cu misiunile aliate, i-au fost de mare folos în această privință. Zulnia a mai găsit și câteva zorzoane și dresuri feminine, a căror descoperire i-a îmbujorat obraji și a făcut-o să scoată repetate și ascuțite țipete de bucurie. Zulnia ne-a dăruit, nouă bărbăților, cele două sticle de whisky și sticla de cognac franțuzesc, Dragăi o cutie cu compot de ananas și șocolată elvețiană, lui Mille Colin o sticlă de lavandă Yardley, iar Babei un pachetel de cafea boabe și o cutie de ceai englezesc. Un borcan mare cu măsline grecești și 20 de pachete de țigări Camel completau darul lui Rigo către robinsonii din Râmureni și fiecare obiect scos din lădiță era primit cu aplauze frenetice din partea noastră. Curierul care adusese darul era un subofițer ce primise o vagă misiune pentru comandaamentul rusesc din oraș și se deplasase într-un jeep cu fanion englezesc cu șofer de la misiunea britanică.

Mica noastră comunitate — colhozul de la Curte, denumire adoptată drept urmare a noilor alianțe cu răsăritul colectivizat — aștepta nerăbdătoare primăvara, cu evenimentele ei certe și mai puțin certe. Printre cele certe se număra sfârșitul războiului, deoarece agonia Marelui Reich începuse o dată cu eșecul ofensivei din Ardeni. Fiecare zi de război însemna sacrificii umane și materiale uriașe și inutile.

Zvîrcolirile „balaurului“ puteau pricinui încă multe pagube, însă dispariția lui nu mai putea fi pusă la îndoială, nici măcar de capetele rămase încă neatinse. Toți eram dornici să revenim pe făgașurile normale ale vieții, întrerupte cu șase ani în urmă. Până și Tilică Rosnovan, prizonier evadat și războinic dezertor, dorea un final grabnic, declarînd, cui voia să-l asculte, că după război va pleca în Franța să se înroleze în legiunea străină. Se pare că este sincer în dorința lui și nu urmărește doar să o epateze pe Zulnia. Este trist exemplul acestui tînăr care de la douăzeci de ani, timp de aproape patru ani, nu a știut să facă altceva decît să se bată, să ucidă și să riște să fie ucis, care simte că în timp de pace nu-și va găsi nici un rost mai ales că, convingerea aceasta este a noastră, a tuturor, armatele, cel puțin în țările mici ca România, vor fi suprimate și înlocuite cu simple forțe de poliție și jandarmerie. Acest război nu poate să fie decît ultimul și omenirea va fi înțeles necesitatea dezarmării totale după a doua înfrîngere a belicosului stat din Europa Centrală. „Ce știu eu să fac altceva — spunea cu oarecare melancolie Tilică — decît să mînuiesc armele și să folosesc terenul ca să mă adăpostesc? Nu am alte cunoștințe sau altă îndemnare, fără a mai vorbi de vreun talent oareșcare... din mușuroaiele de furnici specializate fac parte din tagma războinicilor, avînd o singură și precisă menire... Tăiați-le mandibulele, armele cu care natura i-a înzestrat, și vor pieri conștienți de inutilitatea lor... Dacă mușuroaiele ar hotărî pentru totdeauna încetarea luptelor dintre ele, casta nobilă a războinicilor ar purcede la o sinucidere colectivă... Eu nădăjduiesc că oamenii nu vor înceta să aibă nevoie de soldați...“

Mlle Colin declarase că se va întoarce în Franța și că va face drumul împreună cu Tilică, doritoare să-i arate Parisul copilăriei și tinereții ei, vorbind despre Paris ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat de când îl părăsise și pînă azi.

Sergentul t. r. Mihuț Atanasie este mereu posomorît de la o vreme. Profesează ideea că sfîrșitul războiului nu va însemna sfîrșitul războiului și că la noi în țară va izbucni războiul civil. Îi prezice lui Tilică un mare viitor în cariera armelor pentru menținerea ordinii și valorilor tradiționale în țară: „Sînt prea mulți ruși și plebei se agită sub scutul aricios al baionetelor slave. Soldații de profesie vor trebui să-și respecte jurămîntul de credință prestat monarhiei... Întorși de pe front, nu vor avea să-și depună armele... Ehei, bădie Tilică, nu mi-e teamă mie că ai să devii matală șomer... Are să te scoată tătăica matală din buclucul ăsta cu dezertarea...”

Sergentul t. r. dispărea în mod misterios ore întregi după apusul soarelui și cu toții îl bănuiau că are vreo ibovnică în sat. Văduvele, din cele tinere, nu lipseau. Războiul le înmulțise numărul și viața se arăta mai puternică decît amintirile și regretele pentru cei dispăruți pentru o cauză îndoielnică.

Pronosticurile lui Mihuț Atanasie aveau să se împlinească mai curînd decît ne așteptam cu toții. Urmare a unor mișcări de masă la București, manevrate cu abilitate, regele fusese nevoit să abiliteze un guvern de stînga, așa-zis de coaliție, dar în care rolul preponderent îl aveau partidele revoluționare sub prezidenția unui om al lor. Prima măsură demagogică, pentru a însufleți pe soldații angajați în Ungaria și Cehoslovacia, a fost reforma agrară, efectuată în dauna marilor sau mai puțin marilor proprietari de pămînt, reducînd plafonul la cincizeci de hectare de proprietar persoană fizică, sau la menținerea unor așa-zise forme model de o sută de hectare, ici și colo, după criterii destul de vagi.

Așa se făcu că în martie, cînd zăpada nu era încă topită pe cîmp, oameni din sat și cu alții veniți de la oraș, înarmați cu tot felul de instrumente de măsurătoare, au amputat trupul moșiei Sumarioților, transformînd-o și pe ea într-un invalid, victimă, la fel

cu oamenii, a unui război ce nu adusese decît nenorocire pentru toată lumea.

Au urmat zile triste. Fiecare din noi își închisese în suflet necazul și, cînd ne întîlneam, abia de puteam să ne privim în ochi.

Mă întreb dacă voi continua acest jurnal.

PARTEA A DOUA

„Cu fiecare gest, cu fiecare pas, cu fiecare răsuflare cheltuim infime, dar irecuperabile, parcele dintr-o zestre ce nu va putea niciodată să fie reînnoită... Și umbrele lor se întipăresc în tiparul umbrei uriașe a timpului, pe fundalul căruia ne scurgem, fluvii de viață, strașnic străjuți între cele două maluri: al nașterii și al morții... Îi va fi cumva, cuiva, milă de noi?

16 iunie 1978^a

CAPITOLUL AL PAISPREZECELEA

În trenul care o hurducă fără menajamente, Maria ține ochii închiși. Toată noaptea s-a străduit să ațipească fără să reușească. Acum dormitează, ghemuită pe bancheta inconfortabilă a vagonului de clasa a doua. Geamul compartimentului e spart și din cînd în cînd o adiere de aer răcoros îi mîngîie fața. Portiera e smulsă. Vagonul poartă stigmatul războiului, ca oricare invalid. Servise la transportul de trupe. În est, pînă la Odessa. În vest, pînă la Budapesta. Plușul banchetelor e jupuit pe mari porțiuni. Banchetele lasă penibila impresie a unor planșe anatomice, cu trupul despuiat de învelișul său protector pentru a satisface setea de cunoștințe a viitorilor esculapi. Uzat, bombardat, garat în condiții de mizerie și abia întreținut, vagonul își făcuse datoria cu un inconștient eroism metalic, cu o obediență oarbă de lucru neînsuflețit, robot fidel și disciplinat. Urme de schije marcau locul unde fierul mușcase fierul. Dan se gîndi în treacăt că vagonului i s-ar fi cuvenit o decorație. Bătrîn și credincios vagon, bun tovarăș al omului, meriți o stelută de metal vulgar, o plăcuță cu o inscripție mărunță, abia vizibilă: „pentru merit și devotament“.

În acest compartiment ei sînt singurii pasageri: el, Dan Sumariotis și ea, Maria, nevasta lui de mai puțin de doi ani, ani în care au fost mai mult despărțiți. Dan se străduie s-o ferească pe Maria de curent. Își întinde pardesiul cît poate mai mult în locul gol, lăsat de portiera dispărută în cine știe ce împrejurări.

Dan tace, respectînd tentativa de a ațipi a Mariei. În timpul somnului hurducat, fusta i se ridicase peste genunchi. Rotunzi,

genunchii Mariei. Și albi. Dan își stăpînește pornirea de a-i mîngîia. Ar dori să-i cuprindă în palme, așa cum o face adeseori în gînd. Niciodată în realitate. Încearcă să descopere ce nu merge între ei și nu reușește. Nu reușește, fiindcă nu vrea să accepte o realitate dureroasă pentru el: gîndul că Maria nu-l iubește, că nu l-a iubit niciodată. Trenul poposește vreme îndelungată în gări abia luminate. Maria ține ochii închiși, fără să poată adormi. Se apără în acest fel cît poate, încă puțin, de contactul cu lumea din afară, cu aceea care există dincolo de pleoapele ei. Se apără în acest mod stîngaci și de privirea lui Dan, pe care o simte atînită asupra ei. De privirea lui de cățel vagabond cu apucături de cerșetor. Se apără de drumul acesta care nu se mai sfîrșește. De propriul trup pe care îl simte murdar, istovit, care o umple de dezgust. Acceptase această călătorie, dincolo de Milcovul pe care nu-l trecuse niciodată, la stăruințele repetate, insistente, ale lui Dan, care îi descria într-o lumină mirifică Curtea și moșia de la Rămureni. Într-o bună zi, cînd Dan nu se mai aștepta și era aproape resemnat, se declarase de acord și două zile după aceea se găseau pe peronul Gării de Nord, repusă de curînd în funcțiune dar cu rănile războiului încă vizibile și abia cîrpite. Dan exulta și trepida tot drumul, nereușind să stea locului, ieșind mereu pe coridor, plimbîndu-se de la un capăt la celălalt, strecurîndu-se printre sau pe după pasagerii așezați la ferestre cu cîte un „pardon“ sau „iertați-mă vă rog“, făcîndu-i pe mulți să creadă că suferă de un deranjament stomacal și este nevoit să apeleze des la w.c.-ul din vagonul alăturat. Toată această mișcare nu era decît exteriorizarea nervozității sale, nervozitate sub imperiul căreia acționa aproape întotdeauna. Acum, pe coridorul golit de călătorii ce coboriseră în nenumăratele gări de pe traseu, Dan aprinde o țigară. Altă manifestare de nervozitate, deoarece nu este un fumător. Are însă, totdeauna, un pachet de țigări la el pentru Maria, care uită mereu să se reprovizioneze și care consumă cel puțin un pachet pe zi. Mai ales în ultimul timp a început să abuzeze de tutun și asta lui nu-i place deloc.

Țigara este ultima dintr-un pachet, pe care îl mototolește și-l aruncă pe fereastră.

Un subofițer trage ultimele fumuri dintr-un chiștoc cu miros puturos. Văzându-l pe Dan cu țigara stinsă între buze, îi oferă foc cu o brichetă antidiluviană, dar care reacționează la prima scăpărare.

Subofițerul poartă pe umărul stîng ecusonul unei celebre divizii de voluntari antifasciști. Două inițiale cusute cu fir, T.V., deasupra steagului cu culorile României. Pe piept, medalii românești și rusești. Soarele roșu își saltă peste orizont spinarea încovoiată. Dan e foarte sensibil la trandafiriul zorilor cu care dimineata zugrăvește tot ce poate cuprinde cu ochii.

— Mulțumesc...

Ar dori să angajeze o conversație cu subofițerul, ca să-și poată scuti năvala sentimentelor ce-l năpădesc în preajma gării care îi evocă atîtea amintiri. O conversație cît de banală posibil, bineînțeles axată pe tema războiului.

Altceva nu vede ce-ar putea discuta cu subofițerul.

Subofițerul nu răspunde și nu pare amator de vorbă matinală, după o noapte de nesomn și de hurducături. Lumina dimineții le demască la amîndoi obrajii nebărbieriți. Barba moale și rară a lui Dan. Densă, întunecată, cu scilipiri albastre a subofițerului. Chiștocul îi arde degetele butucănoase, cu unghii îndoliate. Scurpă și șterge urma cu talpa cizmei. Inelarul îi este încins cu un inel de alamă, în care e încastrată o mică piatră roșie, fără strălucire. Amintire a unei idile pasagere sau de la un camarad căzut alături de el.

Fără altă ceremonie, subofițerul se desprinde de lîngă Dan și intră într-un compartiment vecin, unde se tolănește pe una din banchetele de lemn. Răsăritul e în întregime un incendiu. Lumina vine de la răsărit! Vorbe pronunțate la o cuvîntare de gigantul literaturii naționale, cuvinte cu dublu înțeles ce iscașeră o furtună de comentarii. Oficialitățile înscăunate și-au însușit formula și au folosit-o ori de cîte ori li s-a ivit ocazia, lăsînd să se înțeleagă că tot ce este progres, reformă binefăcătoare și conștiință nouă, se va revărsa asupra României din stepele cazace și plaiurile moscovite.

Cealaltă, reacționarii, cum fuseseră deja etichetați, erau indignați și-l catalogau pe Tolstoiul nostru drept vîndut și trădător.

de țară și neam, negîndu-i orice merit sau talent, dezgropîndu-i slăbiciunile și păcatele. Îi rectificară puținel numele în acela de Jidoveanu și reaminteau, în conversații, de notoriul său grad masonic. Gigantul însă nu trăda nici un fel de neliniște, își sorbea tacticos cafelele, se scula la fel cu noaptea în cap și punea bazele literaturii progresiste românești, în care eroii erau obidiți generoși, luptători neobosiți pentru cauza poporului și antifasciști înverșunați. Războiul și clasa țărănească săracă erau noile sale surse de inspirație și aveau, în curînd, să se dovedească inepuizabile pentru o pleiadă de scriitori mai mult sau mai puțin vîrstnici, mai mult sau mai puțin tineri, dar toți doritori să se afirme în lipsa talentului prin condamnarea trecutului și exaltarea luminii ce năvălea din est, cu adevărat orbitoare!

Dan intrase în război, către sfîrșitul lui, însă nu la parada finală. Abia își dăduse licența, în condiții precare, sub bombele viitorilor aliați, alergînd din aulă în adăpost și viceversa, cu profesori grăbiți, cu urechea mai mult atentă la sunetul sirenelor de alarmă decît la răspunsurile candidaților. Toți cei ce s-au prezentat la examenele de licență au fost promovați, cu note mai mult sau mai puțin asemănătoare, ca un semn că nimănui nu-i mai pasă de trei fire de paie cînd arde șura. Și șura ardea, nu glumă. Rușii ocupaseră cetatea de scaun a Iașilor, pregătindu-se să dea o nouă lovitură de berbece spre inima țării. Vulturii de oțel anglo-americieni își luau zborul de pe aerodromurile din sudul Italiei și bombardau aproape zilnic zona petroliferă a Ploieștilor și, în trecere, Capitala și nodurile de cale ferată mai importante, pentru a dezorganiza spatele frontului și pentru a semăna panica și demoralizarea în rîndul populației. Incorporat de îndată ce și-a luat licența, Dan, care beneficiase de patru ani de amînări pentru studii, ca unul ce-și trecea cu regularitate examenele, se trezi la școala de ofițeri de cavalerie de la Șelimbăr, lîngă Sibiu, unde erau luați în primire viitorii ofițeri de rezervă. După o scurtă perioadă de instrucție au fost trimiși pe front, căci se simțea din ce în ce mai mult nevoia de noi efective. Antonescu, loial cuvîntului dat de a sprijini armata germană în războiul antibolșevic (!), cu fidelitatea absurdă a ofițerului angajat într-o direcție, era hotărît

să vîndă scump pielea țării și să se retragă, în caz disperat, în cetatea natural fortificată a Carpaților. De la Berlin și Berthesgraden îi soseau mereu asigurări, pe linie oficială și confidențială, că armele absolute, în curs de fabricare, erau aproape gata, iar soarta armelor nu va întîrzia să se schimbe în favoarea Axei. În România nimeni nu mai credea în armele secrete ale lui Hitler, în afară poate de Antonescu și aceasta a fost cauza principală a Marii Răsturnări.

Ziua de 23 August fusese pentru Dan Sumariotis o zi de rutină. Călărie. Instrucție. Tragere. Îngrijirea cailor. Repaus. O zi obișnuită pentru o școală de ofițeri de rezervă în timp de război, cu o pregătire intensivă a cadrelor. „Cursul scurt, spunea Serge Cristî, pentru candidații la moarte... încălecat... descălecat... un... doi... poc... poc... și gata, hai cu băieții veseli pe front... cu cîntec, înainte marș... pentru țară, pentru rege... pentru conducător și alte cîteva mituri bune de adormit copiii preșcolari... Nu-i așa, elev Sumariotis, că ești gata să-ți dai prețioasa viață pentru Mihai de Hohenzollern și Ion Antonescu? De altfel, vei fi răsplătit cum se cuvine... Din cînd în cînd un Te Deum pentru eroii răposați și... la prima comemorare... văduva ta în doliu discret... fiindcă tu lași o văduvă, nu-i așa elev Sumariotis?” „Mai încet Cristî, te rog... te aude Căpcăunul!... Abia ai ieșit de la mititica...”

Căpcăunul era ofițerul instructor al plutonului lor. Locotenentul invalid, pierduse un ochi pe unul din dealurile din fața Odesei, Matei Berindei, ofițer de carieră, militar pînă în măduva oaselor, fidel unei tradiții transmise din tată-n fiu. Bunicul lui, locotenent-colonel, căzut în linia întîi la asaltul Griviței în '77, tatăl său general, decedat într-un stupid accident de avion, în timp ce observa de la înălțime mișcarea trupelor care treceau Nistrul la începutul războiului. Deși familiile lor se cunoșteau și se frecventau de multă vreme, Matei Berindei nu ținuse seama de acest lucru și cei doi elevi ofițeri din plutonul său fură tratați asemenea celorlalți. Ba chiar mai sever, Serge Cristî avînd o gură păcătoasă care nu se putea abține să trîmbițeze cu glas tare ceea

ce și ceilalți gîndeau în sinea lor, sau schimbau cu voce șoptită în orele de odihnă.

Mititica era carcera în limbajul domnilor elevi și Serge Cristi, în mai puțin de o lună de cînd erau la școală, o vizitase în mai multe rînduri, ascultînd în poziție de drepti, cu mîna la chipiu, sancțiunea aplicată de ofițerul instructor. Dan își făcea datoria fără zel deosebit. Bun călăreț, el și Serge erau primii cotați din pluton, bun trăgător, ca unul ce își însușise arta din practica vînaătorii, nu căuta nici lauda, dar nici nu dorea să fie semnalat și notat ca un recalitrant notoriu, așa cum reușise Cristi, pentru care el, Dan Sumariotis, avea multă admirație încă din facultate, prietenia lor născîndu-se din primele zile ale studenției. „Nimic pe lumea asta prost făcută și care nu se va termina cu bine nu merită să-ți dai viața înainte de soroc... Și așa este destul de neplăcut că va trebui să mori odată și odată, dar ca să mori pentru onoare, familie, patrie sau alte asemenea idealuri mai mult sau mai puțin imbecile... pfiu... pardon... mai mare prostie nici că se poate!... Nu-i așa, don' elev Sumariotis? Ce ai să aperi dumneata, don' elev Sumariotis, acolo pe frontul ieșean, unde vom ajunge curînd dacă rușii au destulă răbdare ca să ne aștepte pe noi doi și nu vor hotări că este cazul să ne scutească o bună bucată de drum, mutînd frontul ceva mai jos... A, știu, o moșie nu departe de front, despre care mi-ai vorbit în atîtea rînduri de am învățat-o pe de rost, dar spune-mi, don' elev Sumariotis, cînd vei zace cu pieptul găurit de vreo Katiușa oarecare, la ce-ți va mai sluji moșia, castelul sau pepenii scoși de la ghețarie în plin miez de vară?”

Nici Dan nu se arăta entuziasmat la gîndul că va fi trimis la moarte, însă el era un revoltat pasiv, interiorizat, nu-și clama refuzul ca Serge Cristi la orice pas și, mai ales, nu-și destăinuia temerile și îndoielile.

La orele zece și jumătate din noapte, în localul școlii de ofițeri de rezervă din cavalerie, așezat în tîrgușorul Șelimbărului, a sunat alarma. Dan nu reușea să adoarmă gîndindu-se la Maria, de la care nu avea nici o veste din momentul în care fusese încazarmat. El trimisese trei cărți poștale cenzurate și nu primise

nimic în schimb. Este adevărat că poșta mergea destul de prost, dar oricum...

Patul de lângă el era gol. Serge Cristi se afla din nou la carceră. Căpăunul îl auzise și, fără să-l scutească de ziua de instrucție, îi hărăzise nopțile la „Mititica“, ca să mediteze — după propriile-i cuvinte — dacă o viață netrebnică este preferabilă unei morți nobile. „Domnule locotenent, pot să vă răspund de pe acum?“ „Pentru că această întrebare presupune prin ea însăși o insolență, în loc de o noapte, vei petrece trei la locul dumatăle de preferință... Pluton, rupeți rîndurile...“

Elevii buimăciți de somn, săriseră ca arși din culcușurile lor și, în cele cinci minute regulamentare, se găseau aliniați în curtea cazarmii, cu căștile în cap, închingați, cu armele la picior, într-o tăcere întreruptă doar de bombănitul sotto voce al vreunui somnoros, supărat pe aceste exerciții inutile și șicanatorii pentru niște trupuri ostenite după o lungă zi de instrucție.

De cînd erau la școală mai avuseseră loc două exerciții de alarmă nocturnă, inițiate de cîte un ofițer de serviciu insomniac, hotărît să se distreze în orele seci ale nopții de gardă.

Din instinct, Dan simțise că este vorba despre altceva, în primul rînd fiindcă alarma sunase la puțină vreme după stingere, care invariabil se situa la orele nouă seara. De obicei alarmele de exercițiu se situau după miezul nopții. Ofițerii instructori și ajutoarele lor încadrară plutoanele pe tăcute, majoritatea tot atît de nedumeriți ca și elevii ofițeri, în așteptarea comandantului școlii, colonel Răzvan Praporgescu. Cu tot camuflajul, Dan observă că biroul comandantului era luminat și că diverși ofițeri intrau și ieșeau grăbiți, zornăind din pinteni, fiind echipați din cap pînă în picioare ca de front.

Într-un tîrziu a apărut colonelul în mijlocul careului format de plutoanele aliniate. Noaptea, deși fără lună, era luminoasă. Cei două sute de elevi stăteau pironiți, ca niște stane de piatră, așteptîndu-l pe comandantul școlii ca să-i informeze cu privire la această alarmă.

Colonelul Praporgescu, însoțit de ajutorul de comandant al școlii, maiorul Bibescu, poreclit Bibescu Vodă, deși nu exista nici

o legătură de rudenie între el și fosta familie a domnitorului muntean din secolul trecut, stătea pironit, împietrit în mijlocul careului, ca o statuie într-o piață, timpul petrecut pînă să rostogolească vorbele cu vocea lui răsunătoare, bine cunoscută, pîrîndu-li-se tuturor o veșnicie. Între prima silabă și firul cuvîntării mai avu o scurtă, imperceptibilă ezitare, care se adăugă încordării generale ce domnea pe platou. Elevii se obișnuiseră cu elocința clară, răspicată, tunet rostogolit peste văile cu ecou ale munților:

— Do... domnilor elevi, vă vorbește comandantul vostru la un ceas înverșunat de cumpănă...

Pauză. Fețe neclintite, de piatră. Așteptare fără răsuflare a două sute de piepturi tinere. Efecte dramatice nepremeditate.

— Dragii mei. ... (Și-a însușit vocabularul lui Mihai Antonescu, gîndi mirat Dan Sumariotis)... în clipele acestea, cînd vă vorbesc vouă, fiii de elită a elitei acestei țări pentru care sîntem gata oricînd să ne jertfim... România... din grija și înțelepciunea M. S. Regelui Mihai I a ieșit din război, încheind armistițiu cu puterile aliate...

Un freamăt de pădure bîntuită de vîntoasă cutremură careul elevilor înmărmuriți, nepregătiți pentru o asemenea veste. Nici unul însă nu se clinti de la locul său. Disciplina, chiar numai după o lună de instrucție, era pe cale să devină o a doua natură. Freamătul durase doar o frîntură de secundă și ofițerii instructori nu avură să intervină. Gestul de potolire al colonelului Praporgescu rămase doar schițat.

...de azi înainte și pînă la victoriosul final, România se găsește în război cu Puterile Axei. Ni s-a făcut cîntea să luptăm alături de foștii noștri adversari și să-i alungăm pe naziști pînă la ultimul de pe teritoriul țării. Puterile aliate garantează revenirea Ardealului la patria mamă după acești ani dureroși, în care frații noștri de dincolo au avut de suferit atîtea împilări din partea secularului nostru dușman. Sînteți dezlegați de jurămîntul prestat fostului conducător al Statului. Școala noastră rămîne în stare de alarmă și veți fi dotați cu muniție și armament de luptă. Vom avea de înfruntat, probabil, unitățile germane din im-

prejurimi... Voi lua legătura cu trupele românești cele mai apropiate... Contez pe fiecare din voi ca pe mine însumi... Niciodată, vocea i se frînse, țara nu a avut mai multă nevoie de disciplină și ordine în rîndurile oștenilor ei, de înțelegere și unire. Cel care ne conduce destinele, M. S. Regele, așteaptă să vă faceți datoria și sînt convins că elevii Școlii ofițerilor de rezervă din cavalerie vor fi la înălțimea așteptărilor. Onoarea noastră este în joc, sub comanda ofițerilor voștri... toți soldați încercați, așteptați în liniște ordinele ce vă vor fi transmise și desfășurarea evenimentelor capitale în curs. Nu plecați urechea zvonurilor, izbînda cauzei noastre va fi asigurată cu orice preț. Domnilor elevi, Trăiască România... Trăiască M. S. Regele Mihai I... Trăiască Victoria... uraa!...

Uralele, cele trei reglementare, emise de elevii Școlii de cavalerie, nu fură nici debordante de entuziasm, dar nici anemice. Reflectau starea de spirit a tinerilor cadeți. Surpriză. Nedumerire. Șoc psihologic nedigerat încă.

...pe loc repaus!

De multe ori Dan retrăise cu intensitate acele momente de profundă tulburare. A doua zi dimineata, în zori, o companie nemțească încercase să ocupe și să dezarmeze prin surprindere localul școlii din Șelimbăr. Elevii, sub comanda instructorilor și profesorilor lor, cu tot armamentul inferior și penuria de muniții, se comportaseră eroic, respingînd cu importante pierderi, de o parte și de alta, atacurile furioase ale infanteriei germane, căreia nu-i venea să creadă că acești tineri, insuficient instruiți și slab înarmați, vor opune o rezistență atît de înverșunată. Lipsa de experiență era suplinită de voința dirză de a salva onoarea școlii.

Scirbiți și supunîndu-se unui ordin de repliere generală, nemții abandonaseră cu un eșec ocuparea școlii și luarea de prizonieri a elevilor și ofițerilor lor, grăbindu-se să se concentreze întru apărarea cheilor Oltului, spre care își făceau drum blindate românești și rusești. Serge Cristi, descarcerat în cinstea marelui eveniment și pentru nevoile de apărare ale școlii, se comportase, în ciuda cinismului său verbal, ca un erou autentic. El, zgîriat la tîmpla dreaptă de o schijă de brandt rătăcită, cu un bandaj mare

cît toate zilele în jurul capului și Dan, care scăpase nevătămat, cît și alți cincisprezece elevi fuseseră citați pe ordinul de zi al școlii a doua zi după încetarea luptelor, adică pe data de 1 septembrie.

Școala deplîngea moartea a treizeci de elevi și ofițeri, printre care se număra și Căpcăunul. Doisprezece răniți erau spitalizați în infirmeria școlii. Colonelul Praporgescu zburase la București și se întorsese cu gradul de general și avansarea tuturor elevilor la gradul de elev plutonier și cu dispoziția de a fi afectați de îndată la diverse unități. Dan și Serge nimeriră amîndoi, la cerere și cu sprijinul generalului, fost comandant al școlii, la regimentul 6 Roșiori. Cînd Dan îl ironizase odată pe Serge pentru vitejia lui, acesta îl privise cu atîta tristețe și muștrare, încît niciodată Dan nu mai recidivase, cu toate că ocaziile nu-i lipsiseră pînă la deconcentrarea lor din primăvara lui 1946.

În București, Dan avusese o permisie de trei zile și o regăsisese pe Maria cu o bucurie nealterată de tăcerea ei din ultima lună. Reîntîlnirea lor, furtunoasă din partea lui, calmă din partea ei, îl lăsase flămînd, perplex, cu îndoială în suflet. Pasiunea lui era stăvilită ca marea de un dig al indiferenței.

Cu două zile înainte de Crăciun, domniile elevi — plutonier Dan Sumariotis și Serge Cristi fură încadrați în cele două escadroane expediate în Nordul Transilvaniei, pe frontul în permanentă mișcare, pentru a contribui la doborîrea naziștilor, a căror rezistență pînă dincolo de limită îi dădea încredere lui Hitler că va reuși, prin perfecționarea armelor secrete, asigurările savanților și inginerilor lui fiind formale, să răstoarne soarta războiului ce părea să-i fie potrivnică.

Trenul staționa în gara Bacău, dornic parcă să nu-și mai reia niciodată călătoria spre miazănoapte. Maria amorsea pe bancheta inconfortabilă. Se mișcă spre a-și pune sîngele în mișcare. Dan băgă capul pe ușă: „Bună dimineța, Maria!“

*

* * *

Amurg de iarnă. Rece. Senin. Căldura agreabilă a aulei, plină de studenții anului întâi. De ambele sexe. Profesorul de economie politică le explică tainele legii valorii. Cum primul pahar de apă, atunci când ești însetat, este neprețuit, al doilea este băut încă cu plăcere, dar al cincilea este refuzat cu indignare.

— Același lucru se petrece în societățile cu economie organizată, deprecierea valorii este în funcție de cantitatea...

Dan ia notițe. Serge Cristi, sub același pretext, strecoară bilețele vecinei sale, care le citește sub bancă, roșește și le rupe. Elanul epistolar al lui Cristi îl agasează pe Dan. Îi distrage atenția de la cursul predat cu eleganță de profesorul fost ministru al economiei naționale sub ultimul guvern liberal dinainte de 1938, dată de la care ex-regele Carol al II-lea instaurase o dictatură monarhică, prin mijlocirea unui așa-numit front al Renașterii Naționale. Partidele unice, de diferite nuanțe, cu iz mai mult sau mai puțin naționalist sau internaționalist, erau la modă în Europa. Profesorul are elocința rapidă și mina lui Dan aleargă pe caietul de notițe. Cursul de economie politică îl pasionează și se gindește cu plăcere că în rafturile bibliotecii tatălui său se găsește Tratatul în trei volume al lui Charles Rist.

Serge Cristi se străduiește să-și convingă colega să meargă cu el la un ceai organizat de studenții anului I de la Facultatea de Agronomie, sîmbătă seara. „Trăiește-ți tinerețea, domnișoară, îi scria pe furiș Serge, înțelept și altruist. Băieții l-au invitat pe Malagamba...” Ușa din spatele estradei se deschide și un servitor cu uniformă mototolită înmînează o foaie de hîrtie profesorului și-i șoptește ceva la ureche. Tăcere în amfiteatru. Chipul livid al profesorului. Studenții așteaptă cu creioanele ridicate reînceperea prelegerii. Servitorul dispare, după ce-și recuperează hîrtia. Profesorul se ridică, adunîndu-și foile împrăștiate pe catedră și le introduce tacticos în servieta de piele cu monogramă de argint, darul unei promoții care îi purta numele:

— Domnișoarelor și domnilor studenți, pentru motive care interesează ordinea de stat, cursurile facultății noastre sînt suspendate pînă la noi dispoziții... Decanatul vă roagă să vă îndepărtați în bună rînduială și să așteptați, în liniște și disciplină, desfășu-

rarea unor regretabile evenimente care tulbură Capitala. Eu, personal, apelez la Dumneavoastră și la spiritul Dumneavoastră civic să nu vă angajați pe căile greșite deschise de unii iresponsabili... Studenții facultății noastre au fost întotdeauna un exemplu de respect al legalității... bună seara...

Scurtul cuvînt al profesorului era prin el însuși un act de curaj și cînd ieși, într-o fluturare neagră de robă, se auziră cîteva huiduieli izolate, provenind de la cei cîteva studenți „verzi“, grupați undeva la cucurigu, însă nu tocmai temerari față de reacția ostilă a masei studenților.

Îmbulzeală. Fetele solicitară protecția băieților și se cerură conduse acasă. Dan Sumariotis își face loc către garderobă. Are numărul 53. Perfect. Cinci și cu trei, opt. Număr bun. Nu i se poate întîmpla nimic. Își ia galoșii pe care îi întinde moș Vasile, garderbierul. Îi strecoară 5 lei. Moș Vasile îi ține paltonul, lăsîndu-i pe ceilalți să aștepte, înghesuindu-se și agitînd plăcuțele de alamă cu numărul înscris pe ele.

— Sumariotis, canalie plutocrată! Cît timp ai să mai spurci statul național legionar cu apucăturile tale decadente? Cît timp ai să mai jignești demnitatea acesui român neaoș, cumpărîndu-i pe nimic servilitatea?

Dan îi zîmbește lui Serge Cristi:

— Camarade, te salut! Văd că ți-au mai trecut bubele... tot cu Nivea te tratezi?

Amîndoi izbucnesc în rîs. Schimbul de cuvinte a avut loc pe șoptite și repede. Sub privirea suspicioasă a unui tînăr negricios, cu părul izvorînd aproape de la rădăcina nasului, cu un deget de frunte încrețit de efort, în cizme, diagonală și cămașă verde. Tocul revolverului era desfăcut și arma vizibilă tuturor.

Tuși, își drese vocea și cu un glas ascuțit de scapet se adresează autoritar studenților îmbulziți la garderobă:

— Grăbiți-vă, camarazi, grăbiți-vă!

Un bec fără glob lumina anemic subsolul.

— Eu îl pocnesc...

— Abține-te. E nervos, înarmat și, deci, periculos.

Serge Cristi îl trage pe Dan spre ieșire, cu brațul petrecut pe

sub al lui. La ieșire coadă, fiindcă se înghesuie acum studenții eliberați din toate amfiteatrele. Fetele scoteau țipete excitate. Băieții, îngrijorați, făceau pe grozavii. Cineva din stradă striga că tramvaiele nu merg. În fața Facultății de drept, pe bulevard, becurile felinarelor erau sparte și zăpada murdară. O coloană mohorită de mogîldețe se îndrepta spre centru cu câteva pancarte, scandînd lozinci în care reveneau cuvintele vociferate de legionari: Moarte... jos cu... sus cu... Studenții se împrăștiară, majoritatea grăbindu-se să ajungă acasă. Simpatizanții legionari se alăturară coloanei care trecu, lăsînd bulevardul în prada unei triste pustietăți, în întinericul greu de umbrele înserării precoce.

Dan Sumariotis și Serge Cristi pășesc alături, în pas egal și paralel, înfrigurați și îngîndurați. Serge e cu un cap mai scund decît Dan și ține mîinile în buzunarul paltonului. E cel dintîi care rupe tăcerea:

— Gazda mea are samovar și mi-l împrumută cînd vreau, am și rom veritabil... Dacă ai fi fată, ți-aș vorbi de colecția mea de stampe japoneze... am câteva dar sînt pornografice, în schimb îți promit, dar numai pentru trei zile, ultimul Huxley ce mi-a căzut în mînă. Mai am câteva pagini, aș vrea să-l disecăm puțin împreună. E un vizionar, ai să vezi, o să-ți placă așa cum te cunosc...

— Nu te osteni Serge, pledezi o cauză ciștigată. Mi-e frig și abia aștept să-mi încălzesc măduarele cît de degrabă; ce impresie ți-a făcut profesorul? Nu s-a ferit să spună ce gîndește, cu toate că știa că tot ce îi iese pe gură se înregistrează automat de cine știm noi...

— De, după Jilava, Iorga și Madgearu... mi s-a părut cam temerar, dar nu-mi displace și admir curajul altora. Camarazii păreau cam agitați și neliniștiți, joacă totul acum pe o singură carte... cartea germană: Hitler, a fi sau a nu fi alături de ciuma verde...

— Îmi pari, prietene, cam pornit împotriva noilor apostoli...

— Detest fanaticii, băiete, îi detest fiindcă mi-e frică de ei, pe blocul de granit al minții și sufletului lor ce se vrea pur ca flacăra, nici un argument nu are priză, nici un sentiment nu se poate aclimatiza; cu cel ce nu are îndoieli nu pot să am contact

uman... mă simt slab, neputincios, umilit... Încă doi pași și am ajuns.

Serge Cristi ține cu chirie o cameră pe str. Sf. Constantin, foarte aproape de facultate. Tatăl său, prefect în Basarabia de curînd cedată, girează acum o prefectură din sudul Moldovei. Una din puținele prefecturi din țară fără titular legionar. Recompensă pentru purtarea sa exemplară, cu ocazia retragerii dincoace de Prut a administrației românești. Este dublat însă de doi subprefecți devotați noului Căpitan, care îl supraveghează și-i controlează orice mișcare sau inițiativă în conducerea județului.

■
*   *

Cînd coșul fabricii de glucoză, care își încetase activitatea după 23 August, îi semnală lui Dan Sumariotis că mai puțin de doi kilometri îl despart de gara terminus pentru călătoria lor, nu se mai putu stăpîni și scoase bagajele pe coridor, invitînd-o nerăbdător pe Maria să se pregătească de coborîre. Nu se sătura să privească locurile atît de cunoscute, dar pe care nu le mai văzuse de peste trei ani.

— Goldani, două minute! strigă el vesel scoțînd capul pe fereastră.

Maria își reprima cu greutate frisoanele produse după o noapte de nesomn de răcoarea dimineții de aprilie. Dan nu reușise să-i transmită nimic din căldura entuziasmului său.

Primul șoc l-a înregistrat Dan descoperind că dispăruse gara știută de el, cu etaj și clopot ciupercă, cu cele trei felinare nicio-dată aprinse și sala de așteptare cu băncile în lemnul cărora bricegele atîtor țărani marcaseră înflorate nume în nesfîrșitele ore ale așteptării trenurilor. O gară nouă, cu un singur cat, acoperită cu țiglă în locul tablei vopsite în roșu de altădată, cu cărămidă aparentă și două săli de așteptare, una pentru cei cu bilete de clasa întâia și a doua, ținută sub cheie de șeful gării, și cealaltă pentru călătorii de a treia, cu un geam spart și praful gros de un deget. O gară anonimă, construită după un tipic asemănător în timpul războiului, cu calități funcționale dacă nu pitorești. Locomotiva,

după cîteva nazuri pufnitoare, cu zgîlţituri ce o dezechilibrează pe Maria şi o fac să-şi găsească sprijin de umărul lui Dan, se opreşte cu un dureros scrişnet de osii chinuite.

— Aici, Vicent, aici...

Vagonul lor era la coada trenului. Vincent Renda îi întâmpină pe cei doi tineri. O salută ceremonios pe Maria, în timp ce Dan îi trece valizele, una cîte una, sărind apoi direct pe peron, ignorînd scările, îmbrăţişîndu-l pe Vicent într-un elan de efuziune care îl face să zîmbească pe acesta.

— Ce spui moşule, nu-i așa că-i frumoasă?

Maria arată ca după o noapte petrecută în tren. Palidă. Cu oarecărne. Nu foloseşte nici pudră, nici ruj. Dan îi întinde mîna.

Subofiţerul din tren, ieşit pe coridor, îi priveşte prin geamul cu sticla coborîtă, prin care pătrunde aerul pur şi tare al dimineţii de podiş moldovenesc. Curiozitatea manifestă a subofiţerului din Divizia Tudor Vladimirescu îl stinghereşte pe Dan Sumariotis. Nu ştie nici el de ce, dar simte că subofiţerul se amuză de micul film al descinderii lui cu Maria pe meleagurile natale. În comportarea, în gesturile micului grup de pe peronul gării rurale este ceva neobişnuit, desuet, ce îl distrează pe spectatorul obiectiv. Lui Dan i se părea că joacă o scenă pe care o mai jucase cîndva, cu zece ani în urmă, dar în alte condiţii, într-un alt decor, cu personaje de altă vîrstă, cu impresia penibilă că reluarea aceasta nu este decît o copie lamentabilă. Căldura bucuriei lui capătă un duş rece. Trenul se pune în mişcare la fluierul unui impiegat pe care Dan nu-l cunoaşte. Subofiţerul de la geam îi petrece multă vreme cu vederea, pînă ce vagonul lui se pierde la prima cotitură. Vincent sărută mîna Mariei. Le urează bun venit. Îi conduce către harabaua împrumutată de Căănăchiţă, în care aruncă valizele. Pe Maria o aşază în fin, pe un pled pregătit de Mîle Colîn. Pe scîndura acoperită cu tol, ce-i serveşte drept capră, cu hăţurile în mînă, unul din feciorii mai nevrîstnici ai lui Căănăchiţă, care mormărie un „săru-mîna“, fără să-şi scoată căciula din cap. Este vădit plictisit de rolul de vizitiu boieresc care i-a fost hărăzit de tată-su, însoţit şi de vreo cîteva perechi de palme cînd flăcăiaşul se declarase potrivnic. Aşa că, îndemnă caii cu şfichiul biciului înainte ca Maria să se fi

așezat de-a binelea, provocându-i o rostogolire în fin, fără urmări contuzionale, dar cu o spaimă bună pentru totala ei lipsă de experiență în materie de cai și harabale. Vincent renunță să comenteze incidentul, intuind agresivitatea reținută a adolescentului promovat vizitiu.

— Noi mergem pe jos...

Plouase. Dar nu mult. Atît cît să moaie praful și să jilăvească încălțările. Dan este al naibii de încurcat. La coborîre: „Maria, acesta este Vincent... Vincent, ți-o prezint pe Maria...” Maria nu-l ajutase deloc. Tăcea, rotindu-și ochii fără curiozitate. Sau cu o curiozitate care a murit de inaniție. Cu cadavrul curiozității în priviri. Dan o mințise. Îi făgăduise, în descrierile sale, ce se perindau pînă tîrziu în noapte, o gară idilică, cu etaj, cu clopot ca o ciupercă, glicină cățărătoare, cu un șef pitoresc, un adevărat Falstaff rătăcit într-o vilcea moldovenească, o trăsură cu roți de cauciuc alb, trasă de doi cai roibi pe care un vizitiu bătrîn și sfătos abia îi putea stăpîni și domoli cu vorbe blînde, de alint numai de ei știute, cu o gară în care o mulțime de țărani în port național imaculat aveau să se descopere cu smerenie în calea lor...

Feciorul mezin al lui Cănachiță își pornește caii la drum cu o zdravănă înjurătură de mamă. Harabaua scîrție și se urnește zdruncinînd-o pe Maria pînă la lacrimi. Dan și Vincent pășesc în urmă, căutînd să se țină cît mai aproape de pasul cailor care încep urcușul dealului. Alai jalnic. Impiegatul se uită după ei și gîndește că multe s-au schimbat. Știe cine sînt și unde se duc, dar se preface că nu-i vede. E proaspăt membru de partid și se vrea principial.

Nici un fel de slugărnicie față de rămășițele boierești. Se simte mîndru de hotărîrea luată și de faptul că se poate ține de ea. Acum îi ține locul domnului Coajă, aflat în concediu medical, și care și-a cerut pensionarea. Are toate promisiunile că îi va lua postul de șef al gării Goldani. Boierii nu mai au ce căuta în viața șefilor de gară. Destinul și promovarea acestora depind acum de alte criterii. Ceferiștii sînt vîrfurile de lance ale proletarilor și unul din ai lor este acum sus, sus de tot, în conducerea treburilor țării;

stînd la sfat cu regele și spunîndu-i, ca de la om la om, păsurile celor nevoiași.

Impiegatul fusese ajutat și ținut la școală de un boier de peste Siret.

*

* *

Numai cîteva trepte, Dan numără patru, ca să ajungă la o marchiză întunecată. Serge Cristi bombăne căutîndu-și febril cheile prin buzunarele găurite ale paltonului. Pînă acum a pierdut două rînduri de chei și gazda l-a amenințat că rîndul viitor va rămîne pe dinafară. Le dibuiește într-un tîrziu, după multiple încercări neizbutite, pitite în căptușeala paltonului.

— Am avut noroc de data asta, sau poate tu ai avut noroc, băiete; bagă de seamă să nu te poticnești de plantele lui Madam Grozdea...

De-o lună s-a ars becul și nimeni nu se învrednicește să-l înlocuiască. Serge este prea comod și Madam Grozdea prea zgîrcită. Se așteaptă unul pe celălalt într-o titanică confruntare a răbdării. Pentru moment, victimă a acestei nerostite lupte este Dan, care nu cunoaște așezarea lucrurilor de la intrare. În întunericul tremurat din marchiză, plantele lui Madam Grozdea, răsărite din ghivece invizibile, par o fantastică grădină amenințătoare, gata să înghită pe temerarul călător neavizat.

Serge se mișcă cu ușurință într-un microunivers familiar.

— Trec eu înainte, nu mi-o lua în nume de rău, să te călăuzesc. Vezi tu, băiete, noaptea toate vegetalele astea surde și oarbe îmi dau fiori... îmi insuflă teama vieții imobile, a unui iad de clorofilă; uneori visez că sînt un ficus pe care Madam Grozdea îl antipatizează și uită, intenționat, să-l alimenteze cu apă. Mă trezesc nădușit, cu gura uscată...

Un coridor lung, parcimonios luminat de la geamul bucătăriei vecinului. Gol, ca un tunel de coșmar. Un țol ferfenițit despre care se poate spune că nu a cunoscut niciodată zile mai bune. Trei uși pe dreapta. Două pe stînga. Coridor anonim de închisoare provincială. Lipsesc doar vizoarele la uși, ca asemănarea să fie completă. Iz înțepător de ceapă prăjită. Serge încrețește din nări:

— Madam Grozdea a gătit iar fricandou... Îți place fricandoul, băiete? Poate că-ți fac rost de-o porție?

Dan se gîndește serios dacă îi place fricandoul. Nu-și aduce foarte bine aminte, dar crede că da. Mirosul de ceapă îi amplifică secreția salivară. În fața ultimei uși de pe partea dreaptă, Serge Cristi se dă la o parte ca să-i facă loc lui Dan.

— Donnez vous la peine d'entrer, mon prince! Salterul e la îndemîna matală... la înălțimea umărului, pe stînga, așa cum se cuvine, ca și sabia; întoarce-l de două ori, nu-i vina mea, fantezia electricianului instalator...

Încăperea mare, pare mică din pricina mobilierului heteroclit, aglomerat fără ordine și fără simțul armoniei. O lampă, cu vast abajur de mărgele de sticlă colorată, aruncă o lumină dulce în mijlocul odăii, lăsînd colțurile în penumbră, învăluite într-un soi de mister legat cu blestem.

— Asta-i peșterea lui Ali Baba, în viziunea lui Taica Lazăr. Cucerește-ți un loc în acest jilț cu catifeaua roasă și telurile oboșite și fă-te, o spuneau eroii lui Caragiale, comod; între timp, eu o fac pe vestala și ațîț focul muribund.

Verva, uneori amară, a lui Serge îl amuză pe Dan. Un umor de factură înrudită îi apropie. Dan mai fusese o dată pînă în pragul „creșei“ lui Serge, dar nu-și amintește cînd. Nu intrase, cu toate insistențele depuse de Serge. Era grăbit. Da. Trebuia s-o întilnească pe Suzana. Serge îl momise atunci cu lichior de ouă, preparat în casă:

— Garantat de casă, făcut nu de Madam Grozdea, nu băiete, ci chiar de desăvîrșita gospodină care este Doamna Cristi...

Lili Cristi. Diafana și energica Doamnă Cristi, care era totodată doamnă de lume, cordon bleu fără cusur, călăreață emerită, mereu pe primul loc la toate concursurile hipice dinainte de război. Dan refuzase pînă și paharul oferit în picioare de Serge, la botul calului, veche expresie de cavaleriști zoriți. Luase cursul de economie politică, motivul deplasării lui și o tulise. Suzana nu se lăsa sărutată dacă Dan mirosea a băutură. Pe atunci era Suzana. Dacă era ceva pe lume care să-l pasioneze pe Dan, acest ceva erau buzele ei.

În „creșa“ lui Serge trona, monumental și venerabil, un pat uriaș.

— Arca lui Noe, îl prezentase Serge fără să zîmbească, care n-a salvat de potop decît un măgar, pe mine...

O cuvertură cu trandafiri brodați în relief și franjuri, din zestre domnișoarei Pătrunjel, azi Madam Grozdea.

— Care va rămîne celebră ca gazdă a preasupusului Dumneavoastră servitor...

O canapea cu picioare de leu sculptate, îmbîcsită pînă la refuz de perne multicolore pe care se desfătau, cusute cu fir gros de lînă, chipuri de femei orientale, centauri de o virilitate de iarmaroc, castele miraculos cocoțate pe piscuri ascuțite, peisaje cu vaci împietrite pascănd o iarbă de un verde țipător.

— Darurile de nuntă ale colegelor de pension ale lui Madam Grozdea, îi explică Serge Cristi lui Dan, arborînd un aer de cicerone. Observă la fiecare pernă, inițialele brodate cu fir de aur ale autoarei și anul... 1914. De pildă acest centaur... vis feciorelnic, o Freud, poartă însemnarea I. P... Ileana Popescu, Ilona Panaitescu, Iustina Papadima, cine mai poate ști, afară poate de Madam Grozdea, dar cîte virtualități, ce cîmp deschis imaginației, nu-i așa, băiete? Află, dacă nu știi, că Madame Grozdea s-a măritat cînd era în ultimul an de școală profesională. Căsnicia ei a început cu un „coup de foudre“, amor la prima vedere cu noul și fercheșul încasator la gaz și electricitate și s-a terminat cu un „coup de théâtre“, cînd douăzeci de ani mai tîrziu, crede-mă, băiete, că nici nu-mi pasă de Dumas tatăl, răposatul întru Domnul, azi, casier șef la aceeași întreprindere, Pantelimon Grozdea, a fugit cu servitoarea, o ștoarfă ce se-ntindea, pardon, cu toate ordonanțele din cartier, și care a murit... domnu' Grozdea nu servitoarea... Dumnezeu să-L ierte, da' vezi că Dumnezeu nu bate cu biciul... întins peste dînsa, cu gura strîmbă și ochii ieșiți din cap, într-un ultim și steril efort de virilitate senilă.

Serge era pornit. Torent verbal. Surescitare:

— Casele astea, pe care le vezi și în care îți ofer ospitalitatea, i-au rămas lui Madam Grozdea de la părinți, oameni de treabă și strîngători, așa că răposatul s-a dus cum a venit, cu mina și cu

punga goală, da' ștoarfa îi toca pensia, pensie frumușică, de... să tot fi avut vreo treizeci de ani de muncă la stat...

— Oprește-te, Serge, moară hodorogită, viața romanțată a lui Madam Grozdea a ta mă face să casc...

— Greșeală, băiete, mare greșeală, viața lui Madam Grozdea este demnă de toată atenția și am de gând să devin biograful ei, un biograf meticulos și onest. Sint convins că prima ediție se va vinde ca... nu, nu-ți fie teamă, n-am să spun ca pâinea caldă, imaginea asta răsuflată nu-i demnă de pana lui Serge Cristi, se va vinde, hai să zicem ca rochiile lui Coco Chanel, după expoziția modei de primăvară. Îți rezerv un exemplar cu dedicație pe cel mai autentic „papier du Japon“. Până atunci, ajută-mă să torn apa în samovar...

Pe masa mare, lustruită, ocupînd aproape tot mijlocul odăii, impunînd lungi periopluri în jurul ei, se găsea samovarul de alamă, pîtecios și strălucitor, înconjurat de o sumedenie impresionantă de bibelouri, suveniruri și brelocuri, strînse cu grijă și dragoste de cel puțin două generații de Pătrunjei, care s-au întrecut în a-și etala lipsa de gust în contrast cu dorița de a epata cu modelele lor mijloace și de a rupe gura tîrgului în rarele ocazii cînd primeau musafiri.

— La noi în familie, o maimuțărește Serge pe Madam Grozdea, n-am fost bogați, dar ne-a plăcut tot ce-i frumos... Nu-i așa, domnu' Cristi, că se vede? Îmi pare tare bine că matale te pricepi și le apreciezi...

Cu o mîină totuși blindă, Serge descoperă un colț al mesei acoperîndu-l cu un șervet de olandă, pe care înșiră două cești de porțelan chinezesc:

— Știi, cînd mama a văzut ceștile lui Madam Grozdea, mi le-a strecurat pe astea în geamantan, bine împachetate. Atenție mare, băiete, sînt din serviciul lui mama mare, pe care l-a primit în dar de la consulul francez din Chișinău. Uite aici un borcan cu marmeladă de fragi, fragi adevărați... de pădure, Dane, delicioși și parfumați; dincoace o cutie de tablă, nu tocmai plină, cu biscuiți și o bucată de brînză trapist după rețeta multiseculară a călugărilor din ordinul Trappei, acești oameni minunați care au știut

să-și îndulcească schivnicia, și... cam asta-i tot, băiete, pîine n-am, iartă-mă, sînt neglijent și Madam Grozdea nu-i acasă, joacă pinacelu la Madam Popescu, iar pîinea o ține încuiată, mai are un chiriaș care cam pune mîna... ai să mănînci brînză cu biscuiți...

Ceaiul turnat din samovar are o aromă plăcută și palmele lui Dan, cu care a cuprins ceașca subțire, se încălzesc treptat, umplîndu-l de o fericire moale, calmă, în afara timpului și a spațiului. În „creșa“ lui Dan se simte ca într-o nacelă închisă, legănată de o adiere blîndă, plutind către un tărîm nedefinit ce se apropie și se depărtează mereu.

— Vis de iarnă în cuib cald, ar intitula un pictor academist din secolul trecut interiorul acestei încăperi, nu-i așa, băiete?

Dan îl privește pe Serge, cu ceașca în mînă, moleșit puțin dar preocupat:

— Da, desigur... Spune-mi, Serge, ce se petrece afară, în stradă? Și noi, tu și cu mine, unde e bine să fim, aici sau acolo? Tu ce crezi?

— Soarbe licoarea asta impecabilă, băiete, și nu lăsa furtuna să ne tulbure momentul acesta liniștit. Strada! Ce ne privește pe noi strada? Dar dacă ții neapărat, am să-ți spun eu ce este strada...

CAPITOLUL AL CINCISPREZECELEA

În fața oglinzii venețiene, darul lui Rodrig Balasan la aniversarea unei luni de la căsătoria lor, Sidonia căuta să detecteze vreo imperfecțiune în machiajul feței, căruia i se dedicase de aproape un ceas și jumătate. Astăzi mai mult decît oricînd, deoarece era duminică și aveau invitați la prînz. Era singurul moment al zilei cînd se consacra unui fel de dialog interior în cadrul căruia își dădea răspunsuri consolatoare la întrebări din ce în ce mai indiscrete. Nu mai era mult pînă să soscască invitații și generalul intrase de vreo cîteva ori la ea în odaie, cu foile răvășite ale ziarului în mînă, dar nu îndrăznise s-o importuneze, cunoscîndu-i nervozitatea atunci cînd se ocupa de masca ei de frumusețe. Ceea ce o îngrijora în primul rînd erau pleoapele și zona ochilor, unde o infinitate de riduri fine și încă aproape invizibile dădeau un asalt victorios, cu toate eforturile ei de a le combate.

Și de astă dată, dar pentru cît timp încă, rezultatul era satisfăcător. Pleoapele ușor albăstrite, obrazul masat vreme îndelungată cu buricul degetelor cu o cremă specială, confectionată de domnișoara Fifi, cosmeticiană expertă într-un salon de coafură și înfrumusețare din centrul Capitalei, buzele delicat rujate cu Volupté de Paris, cadoul unui diplomat francez ce le frecventa casa, da, totul era perfect, pus la punct în mare și în detaliu! Din fericire pielea gîtului și decolteul erau impecabile, Sidonia se mîndrea pe drept cuvînt cu ele și rivaliza, spunea dînsa, cu oricare din fetele tinere din cercul lor. Se îngrășase puțin, atît cît s-o facă mai atrăgătoare și ghicea acest lucru în ochii bărbaților. Capacitatea de a desluși

admirația în privirea bărbaților fusese un har pe care îl avusese încă de tinăra.

Da. Sidonia se contemplă pentru ultimă oară în apele limpezi ale oglinzii, complicea ei de toate zilele, și scoase un suspin de mulțumire. Se simțea plină de sevă, de elan către viața clocotitoare și apetisantă. Acest ultim termen, care îi veni în minte și care circula acum foarte des în cercul cunoștințelor ei, o făcu să suridă. Cutare e apetisantă, cutare nu. Fără îndoială că ea intra în prima categorie. Rochia, îmbrăcată astăzi pentru prima dată, costase cinci sute de mii și-i solicitase ore întregi de coadă la cele șase probe impuse de croitoreasa cea mai renumită din București, însă constituia o reușită. O cuprinse o febrilă nerăbdare la gândul că își va prezenta trupul zvelt, cu rotunjimile moi, flirtului ei de moment, maiorul Gi Murgescu. George Ion Murgescu din forțele S.U.A., român emigrat de copil cu părinții în America, era ofițer de legătură pe lângă Mișunea Militară americană în România. Vorbea o românească pitorească, fermecătoare, stropșind cuvintele, întrebuintînd foarte des expresii americanești cu un accent adorabil. Da, adorabil, acesta era cuvîntul. De cîte ori venea la ei, îi aproviziona cu whisky și țigări Camel, țigările ei preferate. Cu toate insistențele lui Gi, din ce în ce mai presante, cu declarații tot mai convingătoare, Sidonia nu se hotărîse să depășească limita impusă a strîngerilor de mînă furtive, a apropourilor îndrăznețe și a unor apropieri în timpul dansului tot mai tulburătoare, în care trupul tînăr și viguros al bărbatului îi comunica, în alfabetul morse al îndrăgostiților, niște mesaje ce o făceau să roșească, dar care, în definitiv, nu-i erau neplăcute. Nu le încuraja, își îndepărta atunci puțin trupul ținut prea strîns, dar compensa acest refuz discret cu o ușoară apăsare a mîinii pe umărul partenerului. Astăzi, la masa lor rotundă din sufragerie, aveau doisprezece invitați, limita maximă pe care Sidonia și-o impunea în asemenea ocazii, apreciind că, peste acest număr, adunarea căpăta caracter de banchet, se pierdea intimitatea și coeziunea de conversație dintre comeseni și stăpîna casei nu mai reținea întotdeauna atenția prevenitoare a invitaților-bărbați, care erau, de regulă, în majoritate covîrșitoare.

Sidonia abandonase teatrul, luînd, spunea dînsa, o hotărîre pri-pită pe care o regreta astăzi, cînd zilele se scurgeau în monotonia lor de mondenitate factice. Părăsise scena, se plîngea ea, tocmai atunci cînd se găsea în plină maturitate a talentului și ar fi putut să joace orice rol, absolut orice rol feminin, inclusiv cel al Julietei! În realitate, cedase injoncțiunilor lui Rodrig Balasan care era con-vins că eșecul inițial al căsniciei lor fusese cauzat de profesia Sido-niei. Amîndoi, după reluarea relațiilor, cedaseră în cite-o privință. Sidonia renunțase la atracția culiselor și la beția produsă de aplau-zele publicului, iar generalul acceptase ca Zulnia să rămînă în con-tinuare, pentru o perioadă de timp nedefinită, acolo în Moldova, la conacul acelei moșii trunchiate și masacrate. Din scrisorile trimise de Rodrig Balasan fiicei sale rezulta că viața în București, în această perioadă postbelică, nu era tocmai propice pentru o tînră fată, că strada se dovedea nesigură, iar locuința lor încă nepusă la punct și altele de acest gen. Minciuni pioase, întreținute de Sidonia și în-susite formal de general. Prezența Zulniei la București, în aparta-mentul din str. Aristide Blanc, ar fi fost insuportabilă pentru Sido-nia, care nu mai suporta în apropierea ei nici un fel de concurență feminină, nici din punct de vedere al vîrstei, nici din punct de ve-dere al șarmului și, din cite își amintea, Zulnia trebuia să fie acum într-un soi de apogeu al tinereții și prosperității. Cum ar fi trebuit să fie mereu prezentă lingă dînsa în toate ocaziile, Sidonia ar fi su-ferit prea mult dacă bărbații ar fi neglijat-o și și-ar fi îndreptat omagiile către fiica generalului și nu către nevasta acestuia!

Din dormitorul ei, auzea dulcele clinchet al cristalelor și argin-tăriei mînuite de cele două fete în casă ce puneau masa în sufragerie, cu rîsete înfundate atunci cînd ordonanța generalului, un găligan cît toate zăilele, deschidea ușa oficiului și le arunca cite o glumă pipărată. Sidonia întindea urechea și, cînd șaga soldatului era prea de oaie, brutală în expresii și aluzii, roșea singură, fără voie, dar o încălzea un fel de șoc electric care îi muia șalele și simțea nevoia să ■■ razeme sau să se așeze în bergera din fața oglinzii. Că vor-bele fără perdea ale găliganului o biciuiau, provocîndu-i o secretă voluptate, o recunoștea în sinea ei, însă n-ar fi admis-o față de ni-meni. Se întrebă cu oarecare spaimă dacă nu cumva este o refulată

și dacă fidelitatea trupească din ultimul an și jumătate nu era pe cale să răbufnească și să provoace cine știe ce catastrofă. Cine spunea oare că instituția amanților este destinată pentru asigurarea liniștii și echilibrului căminului conjugal?

Oglinda, această mare și mută confidentă, îi întorcea Sidoniei imaginea unei femei în care fiecare artificiu contribuia la perfecțiunea ansamblului. Cum văzuse în vitrină la Djaburov un smarald de toată frumusețea într-o montură de argint vechi cizelat, Sidonia hotărî ca pentru azi primul beneficiar al frumuseții ei împlinite să fie, totuși, soțul ei. De aceea deschise ușa de la biroul lui Rigo și, cu zîmbetul din marea scenă finală, îi spuse:

— Mi se pare, dragul meu, că cineva a sunat, s-ar putea să fie familia Sumariotis și s-ar cuveni să le deschizi chiar tu...

Rigo Balasan nu apucă să se miște din fotoliu că gălganul de ordonanță, cu vestă reiată, papion negru și mănuși albe de ață, îl și introduse ceremonios pe Gi Murgescu în birou, pe jumătate ascuns de un buchet uriaș de liliac alb.

. . .

În lunga așteptare ca Sidonia să-și complinească machiajul, operațiune de durată care puneă întotdeauna la grea încercare nervii generalului, Rodrig Balasan, ras și spilcuit, impecabil în uniformă lui nouă, cu baretele tuturor decorațiilor alcătuind un covoraș multicolor pe partea stîngă a pieptului, răsfoia cu o atenție neglijentă oficiosul Partidului Național Popular, organul de presă condus de Gheorghe Călinescu, omul care se voia exponentul claselor de mijloc, călăuzitorul miciei burghezii active pe meandrele încă nesigure ale zonei care oscila între o stîngă revoluționară, a cărei prezență era din ce în ce mai simțită în viața publică românească, și o dreaptă dezorientată, săpată la înseși temeliiile ei, divizată, suspectată și limitată în manifestările proprii de organele statului, controlate de elementele comuniste sau procomuniste.

Primăvara acestui an, 1946, trăia sub semnul incertitudinii, iar opiniile erau împărțite între optimiști, pesimiști, realiști sau visă-

tori. Categoriile enumerate mai sus se refereau la cei din clasa generalului Balasan și a celor apropiați lor.

Țara, în majoritatea ei covârșitoare, muncea și se străduia în cadrul unei economii precare, cu o inflație mereu crescândă, cu mers sigur către o catastrofă monetară.

Măsurile disperate ale burgheziei capitalisto-liberale de a redresa economia națională în sectoarele pe care le mai controla încă erau sistematic și pernicios sabotate de comuniști printr-o serie de contramăsuri luate de ministerele ce le fuseseră repartizate și printr-o furibundă propagandă, condusă după un plan bine sistematizat. Elemente deosebit de active, cu un program bine definit, se introduseseră în marile uzine, în fabrici, în toate întreprinderile de anvergură, unde, prin cuvînt și faptă, semănau discordia, neîncrederea, invidia, panica, lărgind sfera sărăciei claselor muncitoare, contribuind la crearea discrepantei dintre cei avuți și cei din ce în ce mai lipsiți, ca urmare a deprecierei monedei și a creșterii de la săptămînă la săptămînă a prețurilor la alimente și la materiile de primă necesitate. Politica antiinflaționistă a lui Romniceanu, ministru liberal, emiterea și aruncarea pe piață a aurului sub formă de medalii, măsurile de austeritate, totul eșuase. Rușii, sub acoperirea convenției de armistițiu, scoteau din țară cantități uriașe de produse sub toate formele și aruncau pe piață cantități tot atît de uriașe de monedă depreciată. Totul făcea parte dintr-o urzeală perfect coordonată pentru discreditarea sistemului economic capitalist și crearea premiselor unei schimbări în favoarea economiei dirijate de stat. Deja la întreprinderile mari și mijlocii, statul impusese un control prin oameni desemnați de partidul comunist, se creaseră economate, pentru așa-zisa ajutorare a salariaților și syndicate, ce nu făceau altceva decît să vină în fiecare zi cu alte revendicări pentru oamenii muncii, revendicări care puteau fi satisfăcute tot mai greu de către patroni și care, în ultimă analiză, contribuiau la haosul economic urmărit și la exacerbarea inflației. Milionul începuse să devină o cifră obișnuită în tranzacții, chiar și în cele mai mici, valorile creșteau vertiginos și bursa aurului și a acțiunilor era într-o urcare ce se modifica uneori chiar în cuprinsul aceleiași zile. Prestatorul de servicii și micul producător, inclusiv rămășițele moșiilor

reduse la cîte 50 de hectare sau fermele model de 100 hectare, se îmbogăteau în timp ce masa mare de consumatori, salariați mici și mijlocii, muncitorii etc. sărăceau de la ceas la ceas, cu veniturile lor fixe rămase într-o dramatică înapoiere față de ascensiunea prețurilor.

Fenomenul acesta de dezagregare economică, ce preceda fenomenul de dezagregare politică, fenomen mai ascuns, mai subtil, mascat încă, vizibil totuși pentru unele minți mai perspicace din primăvara anului 1946, nu era totuși un fapt care să poată fi apreciat în toată amploarea lui de marea masă a contemporanilor, motiv pentru care optimismul claselor în primejdie rămânea încă destul de prezent în rîndurile acestora.

Generalul Balasan parcursese cu un ochi distrat articolul de fond din „Naționalul“, articol semnat chiar de directorul ziarului, profesorul, criticul și scriitorul Gheorghe Călinescu.

Articolul era un nou apel adresat păturilor mijlocii de intelectuali, meseriași, liber-profesioniști, pentru a-i face să înțeleagă marile transformări pe care le trăim, pentru a-i familiariza cu noțiunile unei noi economii politice, pentru a-i deprinde cu anume perspective ale viitorului, perspective ineluctabile ale unei istorii în plină mișcare, determinată de o dialectică univocă.

Generalul sărea multe din frazele lungi și încîlcite ale articolului, stilul autorului nefiind pe placul cititorului, cu atît mai puțin conținutul. De două zile, într-o sală unde nu se putea pătrunde, din apropierea grajdurilor regale, începuse procesul public al fostului conducător al statului și al unui mic grup de mari dregători din formația politică ce guvernase România în timpul războiului anti-sovietic.

Vestea începerii acestui proces îl tulburase pe Rigo Balasan, provocîndu-i negre presimțiri. Știa că Regele nu se putuse opune declanșării procesului, însă era convins că va ști să stăvilească unele eventuale excese ale soluției Tribunalului Poporului. Poporul român, gîndea generalul, nu este un popor sîngeros și judecata lui nu poate fi sumară și arbitrară, așa cum fusese judecata unui popor vecin dinspre sud, care tranșase totul prin glonț și spînzurătoare în septembrie 1944.

Generalul Balasan nu nutrise o simpatie deosebită față de Mareșalul Antonescu, căruia îi reproșa venirea la putere cu sprijinul legionarilor, cei ce socotiseră că îl vor putea folosi drept marionetă la cîrma statului național-legionar, dar ajunsese să-l stimeze pentru modul cum scosese România din impasul rebeliunii, după modul oareșicum moderat al politicii sale antisemite și după modul în care încercase, în felul lui, să fie considerat drept un partener egal al puterilor Axei. Depășit și încolțit de evenimente, la conducerea unui stat în vremuri de derivă, nesiguranță și joc al hazardului militar, Rigo nu era departe de a-l considera pe Ion Antonescu drept un fel de Philippe Pétain al României.

Procesul intentat învingătorului de la Verdun, la vîrsta venerabilă cînd ar fi trebuit să-și facă culcuș din laurii binemeritați, patima și polemica născută în jurul acestui om de o bună credință ce nu putea fi pusă la îndoială de orice om cinstit, îl indignaseră pe Rigo Balasan. Subtilitatea jocului politic îi scăpa și îi repugna, ca oricărui militar de profesie, astfel încît judeca cu asprime poziția generalului de Gaulle în această afacere, catalogată de el drept murdară.

Originea socială, mediul, educația, cariera, totul făcuse din generalul Balasan un conservator, opus oricărui progres realizat prin revoluție și nu printr-o evoluție lentă, normală, conformă cu firea omenească. Își reamintea lecțiile predate odinioară la Școala de război, atunci cînd cita și dezvolta cu plăcere unul din aforismele lui Napoleon: „Revoluția nu este altceva decît o idee care a găsit sprijinul baionetelor“. Impresionant cît de adevărată era această butadă napoleoniană astăzi, aplicată situației născute în România: revoluția se plămădea și se cocea sub egida tancurilor sovietice, exportatoare de revoluție sub lozincă eliberării popoarelor de sub jugul fascist! Popoarele mici au grumazul făcut pentru jug, gîndea cu amărăciune generalul Balasan, și al nostru este de mult tocit și cicatrizat.

Duminica asta bucureșteană de primăvară, cu alternări de soare, nori și scurte averse ce lăsau geamurile ca niște obraji înlăcrimați, îl melancoliza pe Rodrig Balasan. Voia să-i scrie Zulei și nu știa cum să mai înceapă, cum să-i explice întîrzierea aceasta de aproape doi ani, ca să o cheme lîngă el la București.

Se simțea vinovat față de Zulnia și slab. O undă de minie îl străbătu împotriva Sidoniei, care opusese un veto permanent și categoric revenirii fetei. Își amintea de scrisoarea Sidoniei, pe care nu îndrăznise să o deschidă timp de câteva ore ca un licean îndrăgostit pentru prima oară, de revederea lor sub auspiciile unor romanțioase întâlniri și plimbări, de redeschiderea apartamentului și reluarea vieții conjugale în cadrul vechi, dar cu o Sidonie eliberată aparent de firul ombilical ce o ținea legată de teatru, mereu disponibilă la început, aparent reîndrăgostită, frumoasă și cuceritoare așa cum nu fusese niciodată. Generalul cedase pe toată linia, compensativ, față de aluziile la început voalate ale Sidoniei că ea își sacrifică cariera pentru dînsul și că este moralmente obligat să facă și el concesii minimale. Ca și cum a o ține pe Zulnia departe de el ar fi însemnat o concesie minimală! Bucuria explozivă a primelor luni după reluarea vieții comune pălise. Sidonia îl ceruse să doarmă în camere separate, sub pretextul că așa se practică de către cuplurile civilizate, îl accepta tot mai rar în patul ei cu motivări care îi apăreau tot mai puerile și de circumstanță, era mereu absentă, cauzele fiind fie modista, fie croitoreasa, fie ceaiurile diferitelor cucoane, fie spectacolele la care mergea îndeobște singură, afirmînd cu o patență rea credință: „Știu că pe tine te plictisește teatrul, iar mie nu-mi poți refuza să fiu prezentă acolo măcar dincoace de scenă...”

Fără să fie gelos, generalul era agasat de bărbații ce roiau în jurul Sidoniei și de multe ori înregistra, fără să fie observat, gesturi și mimici care nu-i erau pe plac. În drum spre casă, tăcerile lui prelungite și bosumflate, ostentative, o făceau pe Sidonia să exclame: „Nu te înțeleg Rigo, ce-i fi vrînd ca soția ta să zacă uitată undeva lîngă bufet?... Dacă bărbații mă plac, nu poate decît să te bucure! În definitiv treaba ta, dar nu mă poți sihăstri și nici închide în casă, ca să-ți țin de urît...”

Generalul nu protesta și se simțea laș din această pricină. Cîntărise bine și aprecia că preferă să ducă în continuare această viață, dacă nu se vor depăși anumite limite, cu Sidonia alături, decît o alta din care ea să dispară din nou. Să fie oare acestea semnele îmbătrînirii?

Ceea ce era însă mai grav era faptul că Sidonia cheltuia fără chibzuință și, cu o trăsătură specific feminină, fără a se întreba de unde generalul își trăgea resursele, cunoscut fiind că soldele, chiar ale ofițerilor de un înalt grad, nu mai erau îndestulătoare pentru a face față onorabilă scumpirii vieții ce se accentua din ce în ce. Întreținerea apartamentului, coșnița, servitorii, toaletele Sidoniei, invitații care se perindau săptămînal, ieșirile în oraș la localuri particulare faimoase, cu specialități și orchestră, cadourile solicitate de Sidonia ca pe un drept, recenta ei pasiune pentru argintăria veche, totul înghițea sume enorme și generalul era mereu solicitat direct sau indirect să bage mîna în buzunar. Fără știrea Sidoniei, învingîndu-și scrupulele, Rodrig Balasan vînduse unul din cele șase briliante mari și limpezi, moștenite de Zulnia de la bunica sa, briliante pe care generalul le păstra într-o punguță de piele de căprioară, conform tradiției, și pe care ar fi trebuit să i le înmîneze fetei la majoratul acesteia. Îl vînduse cu douăzeci de milioane și mai avea doar vreo trei în sertarul închis cu cheie al biroului. Indelicatetea comisă îl frămînta și-i tulbura adeseori somnul, însă își regăsea seninătatea la gîndul că legea necesității este aceea ce primează și că, de cum se vor îndrepta lucrurile, va răscumpăra briliantul sau îl va înlocui cu ceva echivalent. Se consola în acest mod, dar nu rare erau prilejurile cînd se întreba dacă va fi vreodată posibil să o facă. În momentul cînd încasase banii, avusese chiar de gînd să-i trimită și Zulniei un milion cu mandat poștal, însă în apropierea poștei se răzgîndise, apreciind că, la Rămureni, Zulnia nu avea ce face cu banii, alungînd totodată gîndul neplăcut că fata trăia acolo întreținută de oameni care nu aveau nici o obligație să o facă. În schimb, îi scrisese că poate încasa toate veniturile pe care i le aduce moșia de la Vișoieni, deși știa că aceste venituri erau mai mult decît iluzorii. Cucoana Vetuța îl înștiințase în mai multe rînduri că rușii, în trecere, dăduseră foc la conac și că acesta arsesese în bună parte, iar dînsa stătea acum în ultimele două încăperi pe care le putuse restaura. Cele cincizeci de hectare, despre care nici nu știa bine dacă sînt cincizeci sau mai puțin, fiindcă țăraniile le măsuraseră în lipsa oricărui reprezentant al generalului, erau exploatate de un chiabur care se plîngea mereu că nu scoate mai nimic de pe

ele și că, dimpotrivă, este nevoit să scoată bani din chimirul său. Vetuța nu-l credea și era sigură că fură ca-n codru, dar ce putea face ea, femeie singură și neputincioasă? Îi chema mereu pe general să vină să pună ordine în lucruri, generalul făgăduia însă nu se ținea de cuvânt și chiaburul își făcea mendrele nestingherit.

Vetuța se plîngea că nu știe nimic de Zulnia, deși îi trimisese vorbă să se repeadă pînă la Vișoieni, fiindcă dînsa nu poate lăsa resturile gospodăriei singure, căci și așa era mare jale și paragină. Anul acesta, cînd de bine de rău legăturile feroviare se restabiliseră, coana Vetuța trimisese cîteva pachete cu alimente la București, smulse cu chiu cu vai chiaburului ce se plîngea că nu are un chior, dar care se îngrășa și-și tot rotunjea averea, construind acareturi, înălțîndu-și casă nouă, trimițîndu-și odraslele la oraș la învățătură. De Crăciun se întrecuse pe sine, expediind doi curcani tăiați, un sac de nuci, o pulpă de porc sărată și afumată, precum și șase sticle de vin de Cotnari, din acela ascuns și scăpat de la urgie. „Am trimis și la Rămureni, cu un gospodar aflat cu treburi prin partea locului, niște păsări, ceva carne de porc și alte șase sticlute de vin, ca să aibă și fata cu ce se mîndri acolo printre străini. Nu-i bine Rigo ce faci, că o ții departe de tine, fata suferă și Dumnezeu știe ce i se mai poate întîmpla, ia aminte la vorbele mele...”

Da, generalul voia să ia aminte. Chiar în această seară, după plecarea invitaților, este hotărît să angajeze o convorbire serioasă cu Sidonia referitor la multe din subiectele evitate pînă acum, ca să nu-și altereze liniștea. Pregătise și cîteva fraze șoc. Se simțea plin de curaj, gata să-i prezinte Sidoniei un fel de ultimatum, din care să rezulte cît se poate de limpede că nu se mai poate continua așa. Că vor trebui să-și restrîngă cheltuielile prin modificarea felului de viață, că vor trebui să se îngrijească de viitorul Zulniei, cel puțin sub aspectul studiilor întrerupte după bacalaureatul obținut de dînsa în primăvara anului 1944, înainte de evenimentele ce au dus la răsturnarea tuturor planurilor lor, că vor trebui, eventual, să vîndă apartamentul acesta prea mare pentru a se muta în unul mai mic, mai economic și totodată să realizeze și o diferență în bani de care au atîta nevoie, că nu vor mai putea păstra decît o servitoare care să și gătească, fiindcă vor trebui să renunțe la bucă-

tăreasă, ceea ce înseamnă un lux exorbitant. Va trebui să exemplifice spusele sale cu nenumărate cazuri ale cunoscuților lor care, cu mult înaintea lor, luaseră măsuri drastice în acest sens.

Un buchet de liliac alb, coborât parcă dintr-o natură moartă de Luchian, trona în mijlocul mesei rotunde. Argintăria scînteia în bătaia soarelui de amiază pe fața de măsă de olandă, brodată discret, cu șervețele de același model. Totul era pus la punct. Sidonia verificase dintr-o singură căutătură aranjamentul mesei și se declarase satisfăcută. Bucătăreasa și fetele în casă erau bine dresate și acesta era meritul ei. Îi plăcea să se spună despre casa și recepțiile ei că sînt perfecte și, într-adevăr, erau. Prînzul acesta, și-l dorise. În dreapta ei, pe un cartonaș caligrafiat impecabil, putea fi citit numele lui Gi Murgescu. Prin poziția pe care o ocupa pe lângă misiunea americană din România, maiorul era oaspetele de onoare al acestui dejun oferit de soții Balasan unor intimi. În stînga Sidoniei, cartonașul menționa numele lui Petre Sumariotis. Îl cunoștea drept mare amator de mîncare bună și puțin vorbăreț. Astfel se va putea întreține, fără să pară nepoliticoasă, mai mult cu Gi, pe care nu-l văzuse de la serata lui Mimi Slătineanu, seară în care se despărțiseră fără să stabilească, ca de obicei, viitoarea revedere și după care Gi nu-i mai telefonase ca să reînnoade firul întrerupt. Gi se supăraseră și o buda, fiindcă voise să o sărute după un vals deosebit de antrenant. Se refugiaseră pe terasă, unde răcoarea apropierei zorilor o făcuse să tremure și Gi o cuprinsese pe după umeri cu un braț protector. Dintr-un capriciu pe care nu și-l explicase a doua zi, dintr-unul din acele mofturi de femeie cochetă, Sidonia îl refuzase cu oareșicare bruschete. Gi nu insistase, ceea ce, în sinea ei, Sidonia îi reproșa. Reintraseră în casă cu chipurile palide ale unei nopți pierdute. Sidonia manevrase cu multă abilitate pe lângă general, care se lăsa cam greu, pentru a lansa invitațiile din această duminică. Insistase să fie chemați și Sumarioții, deși Sidonia nu-i prea agrea, mai ales pe Solange, cu chipul său îndurerat de Mater Dolorosa inconsolabilă care, pretindea Sidonia, creă întotdeauna în jurul ei o

atmosferă de înmormîntare, cu iz de crizanteme și cimitir. Sidonia era nedreaptă, fiindcă Solange Sumariotis se dovedea o femeie de lume desăvîrșită. Cum știa însă că lui Rigo îi place să fie în preajma soților Sumariotis, de la care ar fi putut afla lucruri noi despre viața de la Rămureni și implicit despre Zulnia, acceptase micul sacrificiu fără mare părere de rău. Petre se întorsese chiar de curînd de la Rămureni, așa că era purtător de vești recente. Rigo Balasan nu reușise să-l vadă pînă azi, nici măcar la Automobil Club, locul lor de întîlnire obișnuit, la masa de chemin de fer, deoarece generalul fusese mereu reținut în ultima vreme în niște conferințe și convorbiri secrete la Palat.

Ceilalți invitați, cu excepția lui Gi și a familiei Sumariotis, erau de umplutură. Rolul lor era pur decorativ. Sidonia o chemase pe Mimi Slătineanu, ca să se achite de obligația ultimei pofteli a acesteia, împreună cu Marius Bîrzanu, actualul ei amant, un tînăr avocat ambițios, animatorul grupării liberale, despre care se spunea în cercul lor că are ștofă de prim-ministru. Este adevărat că zvonul fusese lansat și întreținut în primul rînd de Mimi și apoi reluat fără verificare de ceilalți, sursa inițială pierzîndu-se în anonimat. Așa fiind, cînd Marius deschidea gura, ceilalți ciuleau urechile, așteptînd parcă o cascadă de oracole.

Teddy Slătineanu era la țară, la moșie, unde se străduia să activeze muncile de primăvară în condițiile ingrate din acest an. Moșia lor fusese amputată ca toate celelalte. Nu reușise, cu toate relațiile lui, să-i dubleze suprafața prin declararea ei drept fermă model. Se afla undeva în Bărăgan și avea un specific strict agrar în acel șes bogat în grîne, cu excepția unei bălți din exploatarea piscicolă a căreia trăgea oareșicare venituri suplimentare. Fiind nu departe de București, nu aveau conac sau casă boierească, ci doar o casă țărănească mai arătoasă, cu livadă și acareturi mari și numeroase.

Lipsa confortului o îndrituia pe Mimi să refuze motivat a-l însoți pe Teddy la țară, stînd mereu la București unde îi toca banii la serate, restaurante și baruri, pusă să-și scoată pîrleala anilor sumbri de război, perioadă cînd Teddy, mobilizat pe loc, dar cu scrupule din această pricină, o ținuse în frîu și îi interzisese orice-

exces de mondenitate. Teddy Slătineanu care, cu ocazia răsturnării alianțelor nu pierduse nici un capăt de ață, moșia lui fiind în afara căilor fierbinți ale războiului, fusese silit să vîndă cea mai mare parte a inventarului viu și mort, ce prisosea nevoilor reduse ale pămîntului lăsat de reforma agrară din martie 1945. Pînă la terminarea războiului, o bună parte îi fusese rechiziționat și plătit cu bonuri negociabile dar cu curs foarte scăzut pe piață, iar după aceea vînduse treptat, cu prețuri bune, multe capete de vită și două din cele trei tractoare, unul fiindu-i prea îndestulător. Banii, pe măsură ce intrau, se cheltuiau cu repeziciune, fiindcă prețurile creșteau vertiginos și singura investiție sigură era aurul.

În jurul mesei rotunde din sufragerie, cînd Maricica anunțase, cu ochii plecați și bonețica bine scrobită, că doamna e servită, mai luară loc soții Buzdugan, o pereche tînără și simpatcă, el nepot de frate al regentului, ea, o Ghiculească din Moldova. Grigore Buzdugan reușise la examenul de intrare la Ministerul de externe și, deocamdată, în așteptarea unui post în străinătate făgăduit de Guță Tătarescu, trebăluia ceva într-un birou obscur din Palatul Sturdza, localul Ministerului, Afacerilor Externe din Piața Victoriei. Îmbrățișase cariera cu un mare entuziasm și, înalt, subțire, elegant, se arăta de o discreție cu adevărat diplomatică, deși lăsa să se înțeleagă că este la curent cu multe dedesubturi pasionante. Toată lumea îl descosea, însă el se mulțumea să zîmbească și se eschiva cu o vorbă de spirit sau cu nararea plină de haz a ultimei anecdote ce circula pe seama lui Zărone, ministrul agriculturii și protejatul primului ministru.

Pe Caril Stamatîn, Sidonia îl reîntîlnise din întîmplare la un concert la Ateneu și se grăbise să-l invite, dornică să reînnoade relațiile cu acest om destul de misterios, cu privire la care circulau tot felul de zvonuri șoptite de la gură la ureche. Dispăruse la un moment dat din cercurile pe care le frecventa în mod obișnuit și reapăruse, tot atît de brusc, după un interval de timp destul de îndelungat, interval despre care nimeni nu putea afirma nimic sigur. Chipul lui brăzdat de mii de riduri fine, silueta lui înaltă și ușor aplecată, degetele lungi, subțiri și galbene de nicotină, cît și costumul din cea mai bună stofă englezească, impecabil tăiat, îi dădeau o înfățișare cît se poate de aristocratică, atrăgînd privirile intrigate

ale comesenilor. Al unsprezecelea invitat, care nici măcar nu putea fi denumit astfel deoarece era zilnic prezent la masa lor, era căpitanul Dandi Bolintineanu, aghiotantul și confidentul generalului Balasan, servindu-i, oareșicum, și de secretar, ținând în ordine și subcheie însemnările și dictările lui Rodrig Balasan, note care mai târziu aveau să fie folosite la întocmirea memoriilor sale și pe care se îngrijea să le țină la zi. Recopiate apoi de Dandi Bolintineanu, însumînd un al doilea exemplar, acesta era ascuns în seiful unei bănci din centrul Capitalei, unde generalul ținea bunurile sale cele mai prețioase și al cărui cifru nu i-l destăinuisese nici măcar Sidoniei, singurul părtaș al secretului fiind aghiotantul. Din această pricină și fiindcă Sidonia, cu o intuiție pur feminină, bănuia ceva necurat, căpitanul Bolintineanu îi era profund antipatic, antipatie pe care nu și-o ascundea de cîte ori avea prilejul să o etaleze, cu riscul de a-l supăra pe general.

Căpitanul Bolintineanu, ofițer de stat major, mic, gras și cu o înfățișare cît se poate de puțin milităroasă, se plîngea adeseori generalului de situația falsă în care se găsește față de Sidonia, însă generalul îi ceruse să treacă peste toate și să accepte sacrificiul amorului propriu de dragul lui și al unor interese superioare. Față de Sidonia era singurul subiect în raport de care se arătase intransigent, astfel încît nici ea nu îndrăznise să depășească măsura, dîndu-i însă apă la moară în alte cazuri cînd generalul, mormăind în barbă și blestemînd în gînd, se vedea nevoit să cedeze. În această atmosferă a relațiilor conjugale se desfășura dejunul de acum, din primăvara anului de grație 1946. Locul din fața celui de al doisprezecelea tacîm rămăsese gol. Cu un sfert de oră înainte de a se așeza la masă, Gogu Macarovici, directorul Băncii Cerealiștilor, coleg de liceu cu Rigo Balasan, om cu experiență și multă influență în cercurile financiare ale Capitalei, se decomandase, cerîndu-și de la buna și frumoasa doamnă mii de scuze. Fusesse de urgență convocat la o întrunire a celor mai importanți proprietari și directori de Bancă din țară, care se ținea în locuința privată a unuia dintre ei și care se impusese ca absolut necesară la apelul disperat al unui mare număr de industriași români ce lansau un s.o.s de detresă. Făgăduise, dacă

ii va fi posibil, să se repeadă și să guste împreună cu ceilalți din reputatul coniac al generalului. Se declarase profund mîhnit să nu deguste mult apreciată bucătărie a stimatei doamne, însă își rezerva bucuria de a fi, poate, mesagerul unor vești optimiste. Dacă, spre regretul lui, nu va putea totuși să se țină de cuvînt, ruga pe cele două distinsе gazde să-l onoreze cu prezența marți-seara, la un cocktail oferit de el în saloanele restaurantului Cina, rezervate pentru acest prilej, cocktail de la care nu vor lipsi cei mai marcanți membri ai misiunilor militare și diplomatice ale Statelor Unite și Regatului Unit și, bineînțeles, fără participarea vreunui oficial sovietic, care ar fi înghețat atmosfera.

Sidonia avea oroare de asemenea dezertări de ultimă oră și bănuia mai degrabă un intermezzo sentimental, decît o conferință cu caracter financiar și asta cu atît mai mult cu cît Gogu avea reputația unui tomnatec Casanova, iar Marie-Jeanne, iubita dar mai vîrstnica lui nevastă, era plecată de trei săptămîni în Elveția unde, spuneau gurile rele, se dusesse pentru niște delicate operații estetice. Pentru a nu strica aranjamentul mesei, tacîmul bancherului nu a fost înlăturat, rămînînd ca rădăcina unui dinte lipsă dintr-o gură știrbă, lăsînd un loc vacant între Dandi Bolintineanu și Vera Buzdugan.

Două subiecte însuflețiseră conversația generală, cu excepția cîtorva apartouri, printre care cel observat cu încruntarea sprîncenelor de către generalul Balasan, dintre Sidonia și maiorul american. Aceste subiecte alimentaseră discuțiile care se aprinseseră către sfîrșitul mesei, de bonton fiind ca înainte invitații să se extazieze și să se concentreze asupra felurilor meniului, alcătuit de către stăpîna casei pentru delectarea lor. Conversația alunecase ușoară, superficială, întreruptă de remarcile hazoase ale lui Marius Birzeanu și evocările gastronomice ale mult-călătoritului Caril Stamatin care, dînd întîietate bucătăriei românești și subliniid-o pe cea servită astăzi, povesti, spre interesul tuturor, despre moravurile culinare ale unor seminții îndepărtate și exotice. Semnalul reîntoarcerii în actualitatea românească, după un scurt răstimp în care păru că îngerii treceau prin sufrageria generalului, îl dădu Solange Sumariotis; aceasta se adresă gazdei:

— Îți amintești, Rigo, de ultima seară petrecută la Râmureni ... de cina pe care o luam împreună cu un grup întreg ... Atunci a venit Puiu Sion însoțit de un tip nu prea înalt, subțirel, cam șters, al cărui singur semn distinctiv era o pereche de ochelari negri, pe care nu și i-a scos niciodată de pe nas și care n-a scos nici zece cuvinte cît a stat cu noi ...

— Da, mi-l reamintesc foarte bine. Puiu, gură mare și suflet tot așa de mare, ni l-a prezentat ca fiind un procuror de-al lui cu cîteva cuvinte de laudă, la care acesta stătea rigid și absent, de parcă n-ar fi fost vorba de el ... și de nevastă-sa ...

— Ei bine, tocmai acest domn, Alexe Voinov mi se pare, se trage dintr-un neam de lipoveni de prin părțile basarabene ale Nistrului, după cum sînt informată, tatăl său ținea la Iași un fel de mică librărie prăfuită, este acela care îl judecă pe Mareșal ...

— Vrei să spui că el prezidează Tribunalul Poporului care îl judecă pe Antonescu și pe cîțiva din miniștrii săi ... Da, știam ...

Generalul Balasan era la curent, în cele mai mici amănunte, cu desfășurarea procesului ținut cu ușile închise în sala mare a uneia din judecătoriile recent construite ale Capitalei, accesul pe strada Știrbei Vodă fiind interzis de un cordon de soldați înarmați, iar accesul în interiorul sălii de judecată nefiind îngăduit decît în temeiul unui permis parafat și vizat pentru fiecare zi în parte. Procesul ajunsese la a șasea zi de audiență și ascultare a acuzațiilor și avea să mai dureze pînă către sfîrșitul lunii mai. Generalul Balasan solicitase un permis permanent, însă îi fusese refuzat de grefa Tribunalului Poporului la intervenția unuia dintre acuzatorii publici, care îl cunoștea. Nici o intervenție, chiar una venită de sus de tot, nu putuse înfrînge consemnul. De altfel, dintre ziariștii străini, occidentali sau prooccidentali, foarte puțini reușiseră să se strecoare în sala judecătîii. Numai presa sovietică și cea verificat „progresistă“ din țară și străinătate beneficiase de permise. Generalul fusese profund mortificat de această măsură discriminatorie la adresa lui și, arătîndu-se foarte informat, căuta să lase a se înțelege că, deși solicitat, el era acela care refuzase să asiste la ceea ce numea, cu o ușoară persiflare, drept o sinistă mascaradă. Pe Alexe Voinov, al cărui nume

nu-l reținuse în seara aceea de august înstelat, îl identificase ulterior, grație lui Ionel Sion, care nu se mai întorsese în Iașul pe trei sferturi distrus și care era delegat pe lângă Curtea de Apel din București într-un post de procuror de ședință pînă la clarificarea situației sale. „Asta-i, mon general, l-am ridicat, l-am crescut, l-am ținut pe lângă mine, l-am învățat drept, îl apreciam ca un procuror bun, corect, cu toate zvonurile ce-mi parveneau și pe care nici nu voiam să le iau în seamă! Știi, cică se purta dur sau mai puțin dur cu ovreii din urbe, după cum aceștia mișcau mai mult sau mai puțin din urechi, dar le puneam pe toate pe seama invidiei și mîncătorimii specifice orașelor de provincie. Dar el, nici mai mult nici mai puțin, cică făcea parte din clandestinitate, auzi matală, era simpatizant și chiar militant de stînga! ... Îmi spunea ea, Florinela, știi instinctul infailibil al femeilor, măi Ionele ... omul ăsta e prea închis în sine, prea ursuz, parcă duce povara unui păcat, e ceva cu el. Taci femeie, ce să fie, ia ... e băiatul timid, frecventează și el astăzi o altă clasă decît aceea cu care era învățat în bojdeuca lui tată-su ... și cînd colo, ce să vezi, Alexe al meu e numit președinte al Tribunalului Poporului și mi ți-l interoghează pe Mareșal și pe miniștrii săi, cică să dea socoteală de cum s-au vîndut nemților și au tîrît țara în cruciada antibolșevică și ne-au adus în pragul dezastrului, din rahatul căruia ne-a scos în ultima clipă insurecția armată ... Asta-i denumirea actului dinastico-patriotic de la 23 August ...”

— C'est affreux, mes chers, ca bietul Mareșal să fie judecat de niște golani, adunați nu se știe de unde, ca ieri niște iluștri necunoscuți, care probabil au și sentința dictată de Moscova în buzunar. Cel puțin dacă ar fi fost judecat de Curtea noastră de Casație, de un for superior de oameni întregi și de o vastă cultură, dar așa ce poate aștepta de la niște marțafoi care și-au zis Tribunalul Poporului și, mă rog, ce zice regele de toate astea? se întoarce Mimi Slătineanu furioasă către generalul Balasan, de parcă l-ar fi ținut răspunzător de procesul Mareșalului și de procedura adoptată.

Generalul Balasan tresări în fața interpelării directe a lui Mimi. Știa ce gîndește regele, ba chiar și ce spunea celor foarte apropiați, dar nu putea divulga public, chiar în mic comitet, gîndirea regală.

— Regele, stimată doamnă, așteaptă desfășurarea evenimentelor, rezervându-și ultimul cuvînt la care îl îndreptățește constituția reintrată în vigoare o dată cu înlăturarea dictaturii . . .

— De, vreau s-o văz și pe asta, că pînă acum, după ce și-a spus primul cuvînt la 23 August, tot a tăcut. Ar fi bine să mai deschidă și el gura . . . Da' puterile aliate ce părere au, îl luă la rost Mimi pe Gi Murgescu, călcînd în străchini.

— Poftim?

Gi venea de departe. Spre surpriza lui, obținuse fără prea mari insistențe acceptarea Sidoniei ca s-o plimbe cu mașina misiunii americane, la Șosea, în aceeași seară, seară de primăvară ce se anunța răcoroasă, parfumată, tândră și romănțioasă, propice efuziunilor sentimentale. Fiind duminică, șoferul liber, așa că Gi era hotărît să depășească Bufetul și să nu oprească pînă la Snagov, unde i se repartizase pentru odihnă și weekend-uri o vilă discretă și confortabilă, mică, însă pusă la punct pînă în cele mai mici detalii practice, inclusiv frigiderul din abundență aprovizionat de economatul misiunii. Fusesse inspirat. Chiar cu două zile înainte își reînnoise toate băuturile din barul încastrat în perete, cu lumină indirectă. Vila fusese a unui fost ministru antonescian și el, Gi Murgescu, o împărțea cu un alt ofițer, un colonel englez, de asemenea celibatar, de absența sau prezența căruia voia să se asigure telefonic de îndată ce va ajunge acasă. Era convins de sprijinul lui Old Jim care, scuturîndu-și pipa în scrumiera supraîncărcată, îi va răspunde: „O. K. dear Casanova Gi . . .“

Adunîndu-și gîndurile vagabonde, maiorul Murgescu, se întoarce în sufrageria generalului Balasan sub privirea și zîmbetul ușor zeflemitor al Sidoniei, care bănuia cauza absenței sale.

— Poftim?, accentul vorbirii românești a lui Gi îi încînta pe toți, deși altminteri se exprima corect, da, înțeleg întrebarea Dumneavoastră, dar dați-mi voie să nu răspund, acestea sînt probleme de ordin intern ale țării Dumneavoastră, și calitatea pe care o am nu-mi dă voie să mă amestec nici măcar pentru a-mi spune părerea personală, presupunînd că aș avea o asemenea părere . . .

Mimi își manifestă decepția zgomotos, în timp ce toți ceilalți, cu excepția generalului și a Sidoniei, pentru motive diferite, se abținură de la orice comentariu.

Mimi nu voia să se dea bătută, avea poftă să facă politică verbală și de aceea îi luă la rost pe Marius Bîrzanu și pe Grigore Buzdugan:

— Da' voi ce spuneți, mușilor, că sînteți români și interesați direct de ce se întîmplă în țara asta, voi ce credeți? Ce soartă i se rezervă Mareșalului și celorlalți din vechea conducere? Cît de departe o să meargă Tribunalul Poporului ăsta? Parcă-l văd pe sărmanul Ică, o săptămînă înainte de 23 August, pus la punct, elegant, optimist, făcînd mereu aluzii la un apropiat sfîrșit și la un viitor în care va avea un mare rol de jucat; ne lăsa să înțelegem că este în contact cu aliații în Elveția, în Turcia, mă rog, prin toate țările neutre; ne invitase la Capșa într-un salon separat, de, ne era dator cu multe invitații, se scuza foarte afabil că timpul îi este atît de măsurat încît nici nu va putea să-și bea cafeaua și coniacul și va trebui să ne părăsească, lăsînd ca amfitrion în locul lui pe un tînăr secretar...

Marius Bîrzanu își drese glasul, în timp ce mîna stîngă frămînta cocloașe de piine pe care le ascundea apoi, jenat, sub farfuria din fața lui. Ceea ce voia să spună era pregătit de mult și-i era recunoscător lui Mimi pentru modul în care îi oferise ocazia, fără ca să pară pedant:

— Istoria a fost scrisă întotdeauna de învingători, ei au hotărît a posteriori despre bine și rău, despre moral și imoral, despre just și injust... Învingătorul se erijează în judecător, ceea ce și cel învins ar fi făcut dacă ar fi fost în locul său. Acolo unde moravurile nu mai pot tolera o justiție expeditivă, sumară și definitivă, învinsul este judecat cu respectarea regulilor de formă, dar sentința este subînțeleasă în însuși faptul trimiterii în judecată, iar gravitatea sancțiunii nu depinde de judecătorul-om și nici măcar de opinia publică din țara învinsă, depinde exclusiv de gradul de influență și de voința învingătorului, mai ales într-o țară ca a noastră care, deși are statut de beligerant, ca urmare a ieșirii sale spectaculoase din Axă, se găsește în realitate sub ocupație militară străină...

— Dar e înspăimântător ce spui matală, domnule Bîrzeanu, deschise gura pentru prima oară la acest dejun tînăra doamnă Buzdugan care zîmbise mereu; avea, de altfel, un zîmbet cu adevărat fermecător, însă nu participase la discuții, mulțumindu-se cu rolul pasiv de atentă ascultătoare; e înspăimântător și asta înseamnă...

— Asta înseamnă, distinsă doamnă, că Ion și Mihai Antonescu, ceilalți conducători de stat și cei ce vor urma, trebuie să plătească pentru că nemții au pierdut încă un război și ei s-au găsit la cîrmă atunci cînd România nu avea de ales: ocuparea militară germană, cu tot cortegiul ei de consecințe, sau alianța cu Marele Reich, care și așa contribuise la amputarea serioasă a fruntariilor noastre și care a consimțit tacit ca Rusia să pună iarăși mîna pe ținutul dintre Prut și Nistru... Așa era jocul politic al momentului și noi, toți cei de față, am trăit din plin acele zile de neînchipuită amărăciune... Într-o conjunctură în care Germania părea că va domina Europa pentru o mie de ani, mileniul proorocit de Hitler, după căderea Franței în numai cîteva zile, ocuparea Țărilor de Jos, a Danemarcei, Norvegiei, bombardarea intensivă a Angliei... Trebuie să recunoaștem că minți și mai agere decît a mareșalului nostru, politicieni versați, ar fi jucat cartea Germaniei, mai ales că la data respectivă acesta părea că este interesul României... După aceea angajat, om de onoare, militar pînă în vîrf de degetelor, a mers pînă la capăt și anume pe banca acuzării Tribunalului Poporului, unde, împreună cu colaboratorii săi apropiați, va trebui să dea socoteală de faptul că un nebun Hitler a tîrît aproape întreaga Europă în cea mai uriașă hecatombă a istoriei ei, și așa destul de zbuciumată...

— ... și credeți că va fi condamnat la moarte? insistă Marie-Jeanne Buzdugan pe lîngă Marius Bîrzeanu, care era încîntat să se găsească în centrul atenției generale.

— ... nu cred, sînt convinși. Cel puțin cei doi mari Ion și Ică, probabil și ceilalți din acest prim lot, și nimeni nu va putea face nimic pentru ei...

— Cum, nici măcar Regele?

— Regele mai puțin decît oricare altul, poziția lui în clipa de față este din cele mai precare: are un guvern cu care nu colaborează,

nu semnează decretele și rolul său pur decorativ se menține tocmai datorită faptului că i se mai atribuie încă o parte din meritul evenimentului de la 23 August.

Grigore Buzdugan aprecie că este momentul să intervină:

— Regele, atunci cînd nu exercită o dictatură, cum a fost de pildă dictatura carlistă inițiată în 1938 și înlocuită cu dictatura Mareșalului, dictatură de război ce-i drept ... are, în mod obișnuit, rolul de arbitru între partide, pe care le cheamă la guvernarea țării în funcție de pulsul opiniei publice exprimat în rezultatele electorale, presupuse a fi înregistrate în condiții de obiectivitate. În momentul politic actual din România regelui i s-a retras pînă și această prerogativă, impunîndu-i-se un singur partid în guvern, cu tolerarea strict formală a unor membri dizidenți din așa-zisele partide istorice, ieșiți din niște fracțiuni ce se vor ale unei stîngi liberale și democratice și care pretind că este de datoria lor să accepte colaborarea în interesul țării ...

— Pardon! protestă Marius Bîrceanu, care era credincios partidului liberal brătienist. Fracțiunile la care se referă domnul Buzdugan sînt alcătuite din trădători care se agață de speranța că vor reuși, prin colaborare, să păstreze unele poziții economice și politice și ar fi foarte bucuroși dacă ar face-o în dauna celor ce respectăm cauza și idealurile libertății și democrației ...

Sidonia, căreia orice conversație cu subiect politic îi provoca o somnolență incurabilă, găsi cu cale să pună capăt acestui verbiaj fără rost:

— Domnilor, domnilor, haideți să ne reamintim că mai sînt pe lume și alte subiecte interesante în afară de politică. Eu, de pildă, aș vrea să aflu cîte ceva din ultimele călătorii ale domnului Stamatîn și despre misterioasa sa dispariție din ultimii ani, cu privire la care se fac atîtea presupuneri, dar, în fond, nimeni nu știe nimic. Nu-i așa, domnule Stamatîn, că n-o să ne lași să tînjim, mai ales pe noi, cucoanele, care nu putem suferi să existe taine la care să nu participăm și noi?

Caril Stamatîn ceru îngăduința, care îi fu acordată pe loc, să-și aprindă pipa, ceremonial asupra căruia se concentrează cîteva clipe, după

care privirea lui albastră, de gheață, o captură pe aceea a Sidoniei, care se juca neglijent cu un cuțitaș de desert în preajma mîinii lui Gi Murgescu, desenînd pe fața de masă arabescuri ce piereau repede, lăsînd vagi urme:

— Din cei de față sînt cîțiva care își readuc, de bună seamă, aminte de o seară, de un fel de ultimă seară, petrecută la o moșie din Moldova, și cînd spune o moșie din Moldova mă refer anume la frumosul și ospitalierul conac de la Rămureni ... Din cei de față erau atunci prezenți gazda noastră, domnul general Balasan și conita Solange, și unul și celălalt au prins, după cîte am înțeles, ultimul tren organizat din nordul Moldovei spre București ... Care a fost Odissea lor, sau dacă a fost o Odissee sau o simplă călătorie fără istorie nu știu ...

— A fost cu adevărat o Odissee, ai cărei eroi ... o turmă eteroclită, înspăimîntată de iureșul rusc, voia să atingă cît mai repede acea himerică țintă care era pentru noi, atunci, Bucureștiul, ca și cum, odată ajunși, am fi scăpat de orice griji, iartă-mă de întrerupere, te ascultăm cu cel mai viu interes ...

După intervenția generalului, Caril își scutură pipa în scrumiera mare de cristal, cu discreție așezată lingă el de una din fetele care serviseră la masă:

— În noaptea aceea, cel puțin eu n-am prea dormit, cred de altfel că puținii au fost aceia care au închis ochii cu adevărat, afară poate de fetițele lui Puiu Sion, pe jumătate adormite încă de pe cînd stăteau la masă. Eram frămîntat mereu de îndoiala dacă hotărîrea pe care o luasem, să-l însoțesc pe Trott v. Keller și unitatea lui motorizată, era sau nu o hotărîre înțeleaptă, dar, cum nu vedeam altă soluție, am decis că zarurile pentru mine fuseseră aruncate de mîna destinului. N-am reușit să conving pe nimeni să-mi urmeze exemplul și cea care m-a refuzat net, cu indignare, a fost domnișoara Colli, despre care ... à propos ... nu mai știu nimic.

— S-a întors la Rămureni la cîtva timp după evenimentele de la 23 August; acum e tot acolo, m-a informat că ar dori să se întoarcă în Franța. A scris unor veri îndepărtați și așteaptă răspunsul lor ...

Petre Sumariotis era acela care îi dădu aceste informații lui Caril Stamatin, ca unul ce se întorsese de curînd de la Râmureni.

— Mulțumesc, coane Petrucă, m-am liniștit în privința lui Marie Rose pentru care am o adevărată prietenie, cimentată cu mulți zeci de ani în urmă, cam din prima lună cînd conu Iorgu a adus-o mai mult sau mai puțin cu forța la Râmureni, însă asta e altă poveste ar spune naratorul, dar să revin la ale mele . . .

Caril avea darul de a povesti și de a reține atenția ascultătorilor. Celebrele lui nuvele cu care debutase în literatură, dar pe care nimeni nu le mai ținea minte, dacă cumva vreunul din cei prezenți le citise, erau modele de conciziune și eleganță a stilului. După acest început promițător se lăsase pe tînjală, acceptase o viață de sibarit, invitat permanent de la un conac la altul, de la un dejun la un dineu, de la aperitive la Dragomir la cocktailurile legațiilor, la cluburi și la tot ce reprezentase pînă atunci viața mondenă, clocotitoare a unei capitale balcanice ce voia să-și ia zborul către Occident, dar era încă ținută de tradiția multiseculară a Orientului. Realism și rafinament. Așa fiind, rareori deschisese Caril Stamatin ușa garsonierei sale din str. Batiștei. Un contact sporadic cu gazetăria îl menținuse în lumea literelor.

Coniacul de cea mai bună calitate, pe fundul paharelor burduhănoase, își lăsa chihlimbarul mîngîiat de razele soarelui de după-amiază. Fusesse servit în sufragerie la un semn discret al Sidoniei, pentru ca povestitorul să nu fie întrerupt. Caril își plimbă paharul pe sub nas adulmecîndu-l, dădu semne de satisfacție și recunoaștere, așa cum ar face doi amici ce nu s-au văzut de multă vreme și s-au întîlnit întîmplător nas în nas, în colțul format de Calea Victoriei cu str. Edgar Quinet. Sorbi o înghițitură, cu o vădită plăcere fizică și continuă firul povestirii:

— ... am să vă scutesc de amănuntele plecării ... bref, cam pe la patru din ziuă eram instalat cu un sumar bagaj, în care înghețuisem strictul necesar, în jeep-ul lui Trott v. Keller, alături de el, care pusese mîna pe volan, în timp ce șoferul, cu pistolul mitralieră atîrnat de gît și cîteva grenade cu mîner înfipite în centură, se așezase în spate, gata să ne protejeze în caz de neprevăzut ... Coloana

motorizată se urni, câteva tanchete ușoare, două vehicule semi-blindate și vreo treizeci de motocicletă, din care majoritatea dotate cu mitraliere antiaeriene fixate pe ataș. Câteva camioane de mare tonaj, acoperite cu prelate și camuflăte cu frunze și ramuri pe capotă, transportau munițiile, aprovizionarea și combustibilul lichid, fără de care coloana ar fi fost sortită imobilizării și pieirii, camioanele formau ariergarda. Înainte, devansînd coloana cu cîțiva kilometri, se deplasau ca cercetași doi motocicliști. Una din mașinile semi-blindate era dotată cu aparatură radio și servanții încercau fără întrerupere să prindă legătura cu forțele germane ... Cerul moldovenesc era însă mut, așa că Trott v. Keller, comandantul coloanei, a fost nevoit să-și asume întreaga răspundere pentru soarta ei, soartă de care era legată și soarta mea.

Ajunși la Tîrgu Neamț, Trott v. Keller a hotărît că trebuie să poposim cîteva ore înainte de a ne lansa prin vreuna din trecătorile Carpaților ...

Generalul Balasan se arată surprins:

— Și pînă la Tîrgu Neamț nu ați întîlnit nici o unitate germană sau română, nici un corp constituit cu care să luați legătura? Ne-maipomenit!

— Nimic, domnule general, nimic care să semene cu vreo uniformă, deși sînt convins că în masa refugiaților se ascundeau mulți dezertori, bineînțeles, în majoritatea cazurilor soldați sau grade inferioare ... La Tîrgu Neamț am găsit un fel de comenduire, în care cel mai mare grad era un locotenent de administrație, asistat de vreo trei sergenți și caporali telefoniști, străduindu-se, fără succes, să stabilească o legătură prin eter. Cînd ne-au văzut, păreau speriați; am servit drept interpret între Trott v. Keller și locotenentul de administrație care nu știa ce să facă ca să ne vadă plecați mai repede. A completat aprovizionarea noastră cu benzină dintr-un depozit secret al Corpului de armată, păzit de 2 soldați, probabil cei mai bătrîni din armata română, care duhneau a ceapă și rachie și care se uitau la noi ca la urs. Noaptea am petrecut-o la Tîrgu Neamț, căpitanul neamț și cu mine am dormit în camerele puturoase ale unui hotel ținut de unul Găetan, rechiziționate de Trott v. Keller. Am

dormit neîntors și abia înainte de plecare am aflat că, cu o zi înainte, printr-o lovitură de teatru ce a surprins pe toată lumea, România a încheiat armistițiul cu Puterile Aliate și a întors armele împotriva trupelor germane. Trott v. Keller era palid ca un mort, însă n-a scos nici un cuvânt, dar soldații din coloana motorizată de sub comanda lui au început să mă privească cu ostilitate, încetînd să mai vorbească între ei ori de cîte ori mă apropiam de un grup, ceea ce nu m-a împiedicat să aud de mai multe ori cuvîntul trădare, porci trădători... Ofițerul de administrație, mai mult mort decît viu de frică, se prefăcu că nu știe nimic și ne salută la plecare cu mîna la chipiu, petrecîndu-ne multă vreme cu privirea, pînă ne pierdurăm la o cotitură...

Fortînd de timp, am pus la grea încercare rezistența vehiculelor pe niște drumuri care erau doar cu numele drumuri, desfundate și rîpoase, și pe inserat am ajuns la pasul Ghimeș Palanca, pe unde Trott v. Keller voia să treacă dincolo de Carpați în Ardealul cedat, aflat încă sub stăpînire maghiară și unde trupele nemțești se aflau în scop de regroupare și ocupare a lanțului muntos pentru a opune rezistență trupelor sovietice de sub comanda lui Malinovschi. Aici era o învălmășeală de nedescris, mari unități germane heteroclite se înghesuiau, în strigătele și comenzile repezite ale ofițerilor, să se strecoare într-o ordine relativă, dar într-o vădită agitație. Trott v. Keller a încercat să se prezinte unui general care stătea în picioare într-o mașină descoperită, înmănușat și în monoclat, cu semne de sabie pe obraz, cu privire dură și voce tăioasă, am aflat mai tîrziu de la v. Keller că era generaloberst v. Kluge, un mare ștab al wermachtului ce se străduia să facă din retragerea armatei germane un model de perfecțiune a genului. Nu știu dacă a reușit, deoarece v. Keller a primit ordin să se alătore resturilor unei unități blindate aflată sub comanda unui colonel cu crucea de fier cu gradul de cavalier atîrnată de gît, avînd mîna dreaptă prinsă într-o eșarfă kaki prin care pătrunsese sîngele și care agita cu stînga un fel de cravașă scurtă cu mîner de argint și șfichiu împletit. Cînd v. Keller s-a prezentat, l-a străpuns cu o privire de gheață și, după ce a fost informat că coloana sa făcuse parte din brigada comandată de generalul Wolf, cu care spunea că a fost camarad de școală mili-

tară, i-a dat ordin să întărească eșalonul blindat comandat de el. Punîndu-l sub comanda unui maior cu o mustață à la Clark Gable, ras pînă la sînge de parcă numai asta ar fi fost preocuparea lui din dimineța aceea, l-a concediat cu un gest imperial, reluîndu-și ocupația lui principală, constînd în agitatea cravașei în direcțiile de mers ale unităților de sub conducerea sa. Nimeni nu s-a interesat de prezența unui civil alături de Trott v. Keller, deși încercam să mă fac cît mai mititel și mai nevăzut. Astfel am ajuns la Năsăud, unde eșalonul blindat trebuia să se regrupeze, să-și completeze efectivul și să fie trimis înapoi pe front în zona punctelor calde, acolo pe unde se presupunea că aveau să încerce forțarea munților trupele rusești și noii lor aliați, Armata a III-a română de sub comanda generalului Avramescu, acela care avea să dispară curînd în chipul cel mai misterios de la propriu-i post de comandă și despre care nimeni nu mai știe nimic de atunci și pînă azi...

— Da, așa este, confirmă generalul Balasan, Avramescu mi-a fost coleg de școală militară, adică coleg e un fel de-a spune, era în anul trei cînd eu abia intrasem, dar ca vîrstă era și mai mare, făcuse înainte cîtiva ani de politehnică... Toate încercările făcute de înaltul nostru comandament de a lămuri dispariția lui Avramescu s-au dovedit zadarnice, se pare chiar că rușii ar fi fost iritați de insistențele depuse... A fost văzut pentru ultima oară cînd se urca într-o mașină sovietică, chemat, zice-se, de către Malinovski în persoană, după care parcă l-ar fi înghițit pămîntul...

— Lasă-l, Rigo, pe domnul Stamatin să ne continue povestirea sa, nu mai interveni cu disparițiile tale misterioase...

Generalul Balasan se abțînu să-i răspundă Sidoniei, către care nici măcar nu întoarse capul, lăsîndu-se din nou pradă gîndurilor sale.

— ...fiindcă știam nemțește și v. Keller îmi dăduse un fel de ausweiss, am putut circula printre unguri care nu știau exact ce să creadă despre mine, bănuindu-mă un fel de agent secret în slujba Germaniei, român compromis în treburile tenebroase ale defunctei dictaturi. Și așa, folosind cele mai diverse mijloace de comunicație, inclusiv bicicleta și trăsura trasă de un cal, am ajuns cu oareșicare șansă să mă strecor prin toate filierele militare și ci-

vile pînă la Budapesta, unde domnea teroarea frontului ce se apropia și cele mai contradictorii opinii și puncte de vedere de la juscobuțiști* pînă la partizanii unui armistițiu, care să salveze cel puțin onoarea și bunurile de un dezastru. Foarte mulți unguri, mai ales din clasele suspuse, se biziiau în acele momente pe legăturile lor cu englezii, cu aristocrația britanică, cu membrii cărora mulți erau înrudiți, într-un cuvînt domnea haosul temperat de poliția secretă hortystă, aceasta însăși ignorînd că amiralul era foarte dornic să-și scoată castanele din vatră fără să se ardă... Puținele relații pe care le aveam la Budapesta mi-au fost de mare folos, deoarece am găsit adăpost și un trecător refugiu în fuga mea spre vest. Am părăsit Budapesta într-o mohorîtă zi de ianuarie 1945, ascultînd salvele artileriei rusești ce bătea fără cruțare mahalalele nefericitului oraș; comenduirea germană din Budapesta îmi procurase toate hîrțile necesare pentru a-mi continua călătoria. Călătorind cînd pe Dunăre... cînd pe mal, am ajuns la Viena, după peripeții de care vă scutesc... La data cînd am intrat în Viena, orașul spiritual, orașul valsului și al bucuriei de a trăi, era o urbe a tăcerii, oamenii... cei mai mulți bătrîni sau femei, se strecurau pe lîngă ziduri, posomorîți și concentrați într-o lume a lor, prinși în coșmarul viitorului pe care îl simțeau aproape și din ghearele căruia știau că nu există scăpare. Vienezii se dovedeau realiști și resemnați, lipsa articolelor de primă necesitate, foamea, frigul... îi marcase pe toți. Aveau pielea străvezie, la foarte mulți le tremurau mîinile, înaintau cu un mers tîrșit, dar spectacolul cel mai sfișietor era acela al invalizilor de toate categoriile care umpleau străzile, cerșind și împotriva cărora nici poliția militară, destul de puțin numeroasă și prea puțin zeloasă, nu putea face nimic sau poate nici nu voia să facă nimic... Un sergent cu ambele picioare și o mîină amputate mi-a oferit în plin centru, spre vînzare, crucea de fier în schimbul a trei pîini; dacă le-aș fi avut, i le-aș fi dat gratuit, însă nici eu nu mincasem de două zile nimic sau aproape nimic, doar niște biscuiți de tip militar, tari ca fierul, pe care trebuia să-i înmoi în apă ca să-i fac să treacă...

---

* Cei ce se încrîncenau să meargă pînă la capăt — n. ed.

— Ce oroare, Dumnezeu, cum este posibil să se petreacă asemenea scene!

Mimi Slătineanu șterse ușor, cu o batistă mică și brodată, câteva lacrimi care îi amenințau rimelul. Marius Birzeanu o mîngîie pe umăr. Gi Murgescu rămase împietrit, pierdut în contemplarea mută a genunchilor Sidoniei sub masă.

— ...am înțeles, continuă Caril Stamatîn, că vienezii mai păstrau un ultim licăr de speranță și anume: prăbușirea rapidă a forțelor germane din nordul Italiei și ocuparea Austriei de către anglo-americani. Această speranță nici măcar nu îndrăzneau să și-o mărturisescă cu voce tare, de teamă să nu dezlănțuie ghinionul. Dar frontul ținut în sud de naziști era bine consolidat, bine comandat de Mareșalul Kesselring, hotărît să facă viața cît mai grea aliaților occidentali, numai porțile răsăritului păreau deschise... Am să trec peste aceste date, care în prezent vă sînt bine cunoscute, și am să vă spun că în Viena eram convins că mă voi descurca mai lesne datorită lui Baldur v. Schirach, proaspăt gauleiter al mării de est...

— Vai, ce interesant, l-ați cunoscut personal pe Baldur v. Schirach, ce fel de om era?

Ținăra doamnă Buzdugan se îmbujorase la față. Își învinsese timiditatea, ca să pună asemenea întrebare.

Caril Stamatîn zîmbi propriilor sale amintiri.

— Lui Baldur v. Schirach, stimată doamnă, am avut prilejul să-i fac un serviciu, cîndva, serviciu pe care el l-a apreciat ca foarte important...

Era vădit, și nimeni nu insistă, că povestitorul nu dorea să dezvăluie despre ce serviciu era vorba, deși toți ardeau de curiozitate.

— ...ce fel de om era? Fizic era mărunț, negricios, cu un mers țeapăn de cocoș care vrea să-și afirme autoritatea... moralmente îl pot aprecia cu greu, deoarece am convingerea că își ascundea cu grijă adevărata fire, sub o mască de impasibilitate și de încredere în sine, îl consider un bun organizator, un tip meticulos, metodic...

— Credea în Hitler?

— În privința asta n-aș putea să vă afirm nimic cu certitu-

dine, nu mi-a făcut niciodată confidențe, în orice caz s-a manifestat ca un național-socialist convins pînă în ultima clipă, n-a făcut parte din clica trădătorilor de ultimă oră ca Goering et comp., acum este pe banca acuzaților principali de la Tribunalul Internațional de la Nürnberg... Reluînd firul întîmplărilor de atunci, vă arăt că, chiar în seara zilei în care am ajuns la Viena, v. Schirach m-a primit în subsolul palatului imperial, subsol fortificat și amenajat în locuință particulară și birouri ale comandamentului suprem al apărării Vienei. Totul era perfect, de la aprovizionare pînă la toate pîrghiile de comandă prin care gauleiterul acționa asupra trupelor care asigurau salvagardarea Vienei sau a ceea ce apărea pe hîrtie, fiindcă, în realitate, lucrul l-am aflat ulterior, diviziile pe care conta Baldur v. Schirach erau divizii fantomă, unele dintre ele avînd efective de pînă la cîteva sute de oameni, am cinat la luminări, serviți de chelneri cu mănuși albe, în tîte-à-tête, prima masă corectă după nu știu cîte luni de alimentație improvizată... păstrăvi de Tirol, fazan à la Maximilian și un sufleu de caise, menu însoțit de mai multe sorturi de vin de Rhin, încoronat cu o autentică cafea de Mocca, primită din Turcia pe cale diplomatică și un cognac franțuzesc, pe eticheta căruia se putea descifra anul îmbutelierii: 1911! pare-se, an renumit... Amintindu-mi, deodată, de invalizii flămînzi de pe Kaiserringstrasse, eram cît pe ce să refuz amabila tratație, dar bestia din mine a avut cîștig de cauză și sub privirea indulgentă, dar ironică, a gauleiterului, am înfulecat fără rușine, servindu-mă de două sau de trei ori din fiecare fel...

Telefonul din biroul generalului începu să zbîrnie. Avea un sunet scurt, ascuțit și des, ca și cum cel ce chema nu avea timp să aștepte. Generalul Balasan se scuză și trecu în încăperea alăturată, închizînd ușa după el. Părea că aștepta acest telefon și știa cine este interlocutorul înainte de a ridica receptorul. Sidonia interveni:

— Continuați, domnule Stamatin, tot ce ne spuneți este pasionant: să fiți în mijlocul învinșilor în ultimele luni ale războiului, să asistați în direct la prăbușirea Marelui Reich care ne garantase o mie de ani de pax germanica, continuați... Nu putem ști cînd Rigo se va întoarce, conversațiile lui sînt întotdeauna misterioase și lungi...

— Coniță Sidonia, apreciind retrospectiv poate că aveți dreptate, dar atunci, pe loc, vă asigur că nu era pentru nimic amuzant sau interesant, nici măcar pitorescul situației nu îl puteam aprecia, în afară de Baldur v. Schirach cu care nimeni nu îndrăznea să discute aspectele pesimiste ale campaniei, toți, de la aghiotanți pînă la furieri, nu făceau altceva decît să cîntărească șansele celor ce vor intra primii în Viena, anglo-americanii zăgăzuiți în nordul Italiei de munți și trupele alpine nemțești sau rușii, ale căror unități depășiseră vechea frontieră dintre Ungaria și Austria, revărsîndu-se ca o maree de foc și fier din cîmpia Panonică spre miezul mării de est... Am fost încartiruit din ordinul scris al gauleiterului în casa unei contese bătrîne, surdă și aproape oarbă, ce se plimba prin hardughia rece și sinistră cu un baston pe care îl trîntea de parchet cu regularitatea unui metronom, stîrnind ecouri sinistre în palatul inospitalier. În holul înghețat, în căminul de marmoră al căruia flăcările butucilor nu mai dansaseră din timpuri imemorabile, trona în mărimă naturală, în uniformă de colonel al husarilor din gardă, portretul în ulei al împăratului Frantz-Joseph. Privirea glacială și fixă a acestuia contribuia la sentimentul de neliniște de care erai cuprins de cum păseai pragul locuinței, încăpere cîndva fastuoasă, desigur generos luminată și încălzită, mobilată și acoperită de covoare care acum dispăruseră, dar se mai vedeau locurile de pe jos și de pe pereți unde odinioară îndulciseră peisajul domestic...

— Minunată descriere, domnule Stamat, parcă văd tot ce ne relatezi cu atîta putere de evocare, dar contesa, spuneți-ne ceva despre contesă...

— Contesa, doamnă Slătineanu, despre care v-am spus în treacăt că era bătrînă, surdă și aproape oarbă, era o contesă în toată puterea cuvîntului... Prin verbul și comportarea ei, prin ținuta ei demnă și maiestoașă te făcea să uiți de deficiențele fizice pe care, de altfel, le ascundea cu multă grijă și talent. Nu spunea niciodată „nu aud“, ci „nu înțeleg“ și totdeauna zicea „vino mai aproape, fiindcă îmi place să fiu în preajma căldurii umane“. Am reușit, după un asediu de curtoazie și respect, sincer vă mărturisesc, să-i cîștig grațiile și astfel am fost primit, ba chiar mă chema

insistent, prin mijlocirea unui valet de vîrstă matusalemică, teamă fiindu-mi să nu-l văd dislocîndu-se atunci cînd traversa lungile coridoare și suita de saloane cu plafoane sculptate și boiaserii afumate, în iatacul ei unde, ea ascunsă într-o berjeră iar eu la picioarele ei pe un taburet, făceam conversație, adică mai mult eu ascultam ore întregi, fără să mă plictisesc nici o clipă, evocarea vie și trepidantă a Vienei pe care contesa o cunoscuse în tinerețea sa, a Vienei balurilor de la Curte, a Vienei plimbărilor din zori cu caleștile în pădurile din împrejurimi, a Vienei diplomaților și intrigilor amoroase, cutia ei cu amintiri fiind ineputabilă. Se mîndrea cu faptul că interzisese oricărui nazist accesul în palatul ei și, nu știa nici ea de ce, aceștia se abținuseră să o deranjeze. Avea, de altminteri, și un nume care o punea la adăpost, fără a mai vorbi de vîrsta sa...

— Este un secret, sau poate îl putem cunoaște și noi?

— Am să vă cer iertare dacă am să-i trec sub tăcere numele, pot doar să vă spun că era verișoară de al doilea grad cu fosta împărăteasă Elisabeta. Purta atîrnat la gît, cu un lăntișor de aur, un medalion cu o șuviță din părul acesteia și o miniatură cu chipul împărătesei, medalion de care nu se despărțea niciodată și cu care, ceruse prin testament, urma să fie înhumată...

— Vai, ce romantic!

— Înduioșător și trist; au fost săptămînile cele mai agreabile pentru mine din timpul petrecut în acest exil, departe de țară. Am să-i păstrez neșters în minte chipul și felul de a se purta...

— Știți cumva ce s-a întîmplat cu contesa Dumneavoastră? Acum că am fost captivați de povestire, nu trebuie să ne lăsați în necunoaștere cu privire la soarta eroilor invocați...

— Povestitorul din fața Dumneavoastră, atunci cînd a șasea și a treisprezecea divizie siberiană pătrundeau în suburbiile Vienei în tăcerea mormîntală a vienezilor stupefiați că, totuși, este adevărat că Hitler a pierdut războiul, după ce Baldur v. Schirach a dispărut de la domiciliu pentru o destinație necunoscută, și-a luat și el tălpășița, alăturîndu-se de o familie de vienezi căreia îi fusese recomandat de către buna contesă și care poseda un automobil cu permis de liberă trecere și așa, cu acești noi prieteni, am pornit,

în indiferența totală a unor autorități care nu mai exercitau în fapt nici o autoritate, să-i întâmpinăm pe americani, cu care speram să stabilim un dialog civilizat sau cel puțin aceasta a fost ideea pe care o aveam când am pornit la drum. Peripețiile călătoriei însă au făcut ca să mă pierd de grupul meu și așa, rătăcind fără căpătii, să mă reîntorc în Viena, unde m-am predat trupelor de ocupație engleze. Palatul contesei fiind în zona rusească, nu mai știu nimic de soarta ei, cu toate că m-am străduit să capăt informații. Separația dintre zone era atât de strictă, încît riscai să-ți pierzi viața dacă, din eroare, te rătăceai fără rost dintr-o parte în alta; pentru un nimic se trăgea în tine, fără să mai vorbesc de riscul de a fi considerat spion și împușcat fără prea multe forme, dacă nu aveai acte. Am fost internat într-un lagăr de triere a persoanelor strămutate și cetățenia română mi-a înlesnit eliberarea ceva mai rapid decît altora. Tot a fost bun la ceva și ieșirea României din război și continuarea acestuia împotriva nemților. Nu prea înțelegeau bine ce căutam eu acolo, însă le-am îndrugat o poveste lacrimogenă și, după ce s-au informat la Ministerul de externe român, perfizii albioni au decis că pot fi repatriat fără pericol pentru cauza aliaților. Așa s-a făcut că în septembrie 1945 am reușit să ajung la București viu și nevătămat, surprins de tot ce am găsit în țară și de actuala orientare. Am încercat să scriu bătrinei contese, însă nu s-au reluat încă legăturile poștale și de aceea am apelat la Crucea Roșie Internațională, de unde aștept și acum răspuns. Mi-ar face mare plăcere să vizitez Viena postbelică și să o regăsesc pe viteaza doamnă care, cu umorul ei specific austriac, sînt sigur că îmi va spune: „Și după cum îți spuneam ultima dată, scumpe domn...”

Generalul s-a înapoiat în sufragerie înștiințîndu-și musafirii că este chemat de urgență la Palat și că va fi nevoit, cu regret, să-i părăsească, sperînd să-i regăsească la întoarcere. Toată lumea s-a sculat în picioare, declarînd că este tîrziu și că fiecare mai are de făcut vizite sau de rezolvat treburi care nu sufereau întîrziere.

CAPITOLUL AL ȘAISPREZECELEA

Levi Bruckner s-a mutat în casa lui Doru Rozemberg. Casă spațioasă pe Strada Mare, în fața cinematografului Modern, care fusese închis din ordinul lui; în sala de spectacole erau păziți cei câțiva deținuți politici, ridicați de prin partea locului, reacționari turbulenți și cu faimă. Câțiva foști ofițeri care îl înjuraseră pe Levi, niște chiaburi recalcitranți și, printre ei, fostul prefect Rosnovan și plutonierul Tarangu. Aceștia erau prizonierii de marcă ai lui Levi, care la două-trei zile își făcea de treabă pe la cinematograful dezafectat, îi scotea din sala comună și făcea conversație cu ei, jucându-se, jocul lui preferat, ca pisica cu șoarecele, purtându-i de pe culmile speranței în prăpastia deznădejdiei. Soarta acestor deținuți era destul de confuză, deoarece existența lor nici măcar nu era cunoscută de autoritățile centrale, familiile arătându-se foarte discrete după ce fuseseră sever avertizate de emisarii lui Levi Bruckner.

Casa lui Doru Rozemberg e o casă cu grădină. Levi a ales-o cu grijă, centrală, confortabilă, cu ieșiri spre două străzi, curte și grădină, acareturi multiple, printre care și garajul în care ținea mașina prefecturii, deocamdată pe butuci, în așteptarea unor cauciucuri noi ce-i fuseseră făgăduite de un misit itinerant care se deplasa mereu de la București în Oraș, folosind în principal cursa de autobuze particulare care se înființase și mai dăinuia încă și după reluarea traficului feroviar, acesta din urmă destul de anemic. Ashei îi plac florile. De când nu mai spală la goi și la boieri, are timp. Cumpără semințe și răsaduri. Sapă straturi. Strobește zilnic grădina, mai ales către seară, înainte de întoarcerea lui Levi,

cînd cu stropitoarea, cînd cu furtunul dibuit într-o magazie cu unelte de grădinărit.

Asha se simte uneori singură. Levi lipsește deseori și noaptea. E prezent acolo unde îl cheamă datoria. Asha nu-i învățată să nu muncească. Cînd munca fizică, brută, face parte din ființa ta încă de la zece ani, huzurul acesta o umple de neliniște, îi provoacă embrionare crize de conștiință. Își privește mîinile care s-au desumflat. Acuma seamănă a mîini de om, așa cum vedea ea la femeile în casa cărora spăla cu ziua. Un farmacist cunoscut îi dăduse o alifie miraculoasă și Asha se trezea mîngîindu-și podul catifelat al palmelor, cu ochii închiși, ca într-o tainică și minunată explorare a unui ținut de vis. Foarte mulți oameni din oraș, din aceia care altădată nu se învredniceau să-i arunce o privire, o salută. O salută, fac tot posibilul ca Asha să observe că o salută și trec grăbiți mai departe. Asha a uitat să se mai mire de o asemenea schimbare. Este eroina unui basm în curs de desfășurare. Măcelarul, brutarul, lăptarul, sînt foarte serviabili cu ea. Îi umplu sacoșa cu ce au mai bun în prăvălie sau în desagă. „Pentru domnu' Levi“ zic ei!

„Domnu' Levi!“ Auziți și cruciți-vă, Levi al ei a ajuns, de-acu', „domnu' Levi!“.

Dar domnu' Levi i-a statornicit strașnic Ashei să nu carecumva să primească ceva fără bani de la negustorii din oraș. Pe acest capitol domnu' Levi este intransigent. În sinea lui s-a și poreclit incoruptibilul. Asha însă nu se poate stăpîni. E mai presus de puterea ei. Nici unui om nu-i poți cere ceea ce îl depășește, fiindcă am evada din sfera oamenilor și am intra în aceea a mașinărilor programate. Asha pune banii deoparte, îi pitește în poșeta ei jerpelită în care nici nu mai încap, atîția s-au strîns și, de două ori pe săptămînă, face turul prăvăliilor, așa cum un navigator fericit, plutind pe o navă vrăjită, ar face turul lumii în același răstimp. Asha descoperă un univers nou. Un univers din care fusese exclusă pe nedrept și din care făcea și ea parte. Jucăria ei bihebdomadară. Este adevărat că, cu un gest de actriță stăpînă pe rol, se preface că deschide poșeta. Totul face parte dintr-o naivă și inconștientă punere în scenă, care poartă însă pecetea firescului. Gestul se întreprinde cu o încetineală voită, atunci cînd jupînul îi spune: „Lasă, Ma-

dam Asha, lasă că ne-om socoti noi...“ Și atunci Asha nu insistă, ba chiar nu insistă deloc, dacă cumva i-ar trece prin cap jupînului să se răzgîndească, poți să știi, oamenii sînt atît de schimbători, atît de fățarnici!

Asha are acum atîția bani, atîta bănet, cît n-a avut toată viața, cît nu vedea decît în portofelele ce se deschideau atunci cînd ducea rufele în stive frumos rînduite și primea în schimb cîțiva poli cu care nu știa ce să facă mai întîi: să plătească chiria sau să-i cumpere izmene lui Levi?

Este adevărat că Asha, care aduna mereu banii dați de Levi și care nu-i cheltuia din motivele arătate, nu avea de unde să știe, în euforia în care trăia, că tot bănetul strîns de ea nu reprezenta mai mult de valoarea unei biciclete de ocazie. Prețurile creșteau vertiginos, însă Asha trăia într-o dulce ignorare a legilor inflației.

*

*   *

Căruța urcă Dealul Gării. Din vîrfurile dealului și pînă la Curte drumul e plat. Caii sînt slabi și urcă dealul la pas, cu un efort vizibil. Le numeri coastele cu ușurință. Dan și Vincent merg în urma căruței, potrivit și mersul. Un vînticel cald mîngîie ogoarele. Nori mici, albi se întrec pe cer în curse fără start și fără sosire. Două femei sapă țarina uscată, fărîmițînd cu migală bulgării duri. Se opresc din muncă, petrecînd cu privirea căruța și pe însoțitorii ei. Stau proptite, după un străvechi obicei, în cozile sabelor, cu mîna streasă la ochi. După ce grupul se depărtează, își reiau activitatea fără comentarii. Au văzut prea multe în ultima vreme, ca să se mai mire de ceva. Vincent, ca să întrețină conversația și în virtutea inerției de cultivator cu vechi state de serviciu, se plînge că nu plouă, că seceta devine îngrijorătoare și că atîta ar mai lipsi, un an agricol prost după toate cele.

— Nu-i încă grav, dar ar putea să devină; a fost o iarnă cu omăt puțin și pămîntul e avid de umiditate, sămînța prinde greu și în multe locuri o ciugulesc păsările... Ce vești ne aduci de la București? Autoritățile locale lucrează cam de capul lor. Avem aici

un prefect despre care am să-ți povestesc niște lucruri nemaipomenite... Nu știi dacă tu l-ai cunoscut?

Dan e uluit. Proporțiile dezastrului îl surprind. Niciodată nu și-ar fi putut închipui ceea ce vede și mai ales presimte:

— Caii, Vincent, herghelia... unde sînt?

— Toate zac în Valea Ursului! Acolo poți găsi fantoma suflului moșiei Rămureni...

— Dumnezeuule, e posibil oare?

— Ce să fie posibil? Așteaptă, n-ai văzut încă nimic...

Pentru Maria realitatea momentului e un soi de coșmar din care abia așteaptă să se deștepte. Fînul o înțeapă și căruța o hurducă, atunci cînd roțile trec peste bolovani. Un sentiment de frustrare și de neputință, de silă pentru lumea întreagă, i se urcă din piept și i se oprește ca un nod în gît, accelerîndu-i respirația și pulsul. Dealul Gării are simbol de Golgotă pentru Maria. Și pentru Dan. Pentru motive diferite însă.

*

■   *

Serge Cristi duce paharul aburit la gură, dar îl pune la loc pe masă fără să soarbă din el:

— Așa, Sumariotis, vrei să știi cine-i strada? Ce reprezintă strada în istoria omenirii? Scursorile mahalalelor, băiete! Mahalalele fac revoluțiile. Mahalalele schimbă domniile. E deajuns să manifeste zgomotos și amenințător zece mii de derbedei și derbedoaice ca să cadă un guvern, ca să ardă o Universitate, ca să fie devastată o pinacotecă, ca să fie linșați cîțiva filosofi, cîteva minți luminate...

Serge se plimbă prin cameră, navigînd periculos printre mobilele doamnei Grozdea. Gesticulează. Își scoate de pe nas ochelarii fumurii și-i repune după cîteva clipe, pentru ca să-i scoată din nou. Repetă gestul la fiecare oprire în fața jilțului în care Dan Sumariotis stă cufundat cuminte, atent, mușcînd dintr-un biscuit pe care a întins o felie subțire de trapist.

— Arta celor ce sînt interesați în provocarea unei revoluții și în culegerea roadelor constă în scoaterea din bîrlag a celor zece mii.

Cu zece mii de manifestanți impui o ideologie, sfărâmi un imperiu, dărâmi un idol, pui pe altul în loc. Nu mai departe ca astă-toamnă, la cinci septembrie, cine crezi tu că l-a mătrășit pe Măria Sa Carol al doilea în ordine? Poporul? Țara? He, he! Hai să fim serioși! Poporul își vedea binișor de treabă, de marile lui necazuri și de micile lui bucurii... Zece mii de derbedei s-au năpustit pe bulevarde, în piețe, bucuroși să poată zbiera, să poată zburda, să mai spargă câte-o vitrină pe ici pe colo, să-i înfunde chipiul în cap var-distului și să scuipe seara în ceea ce lingeau dimineața. Așa au venit legionarii la putere, băiete, catapultându-l pe primul loc pe exilatul de la Bistrița. Țara dormea obosită, frîntă după o zi de muncă, ca a doua zi haidamacii Căpitanului să-i pună zăbala, cămașa verde de forță și să-i prescrie liturghii și parastase drept unică mîngîiere...

— Nu crezi, dragul meu Serge, că ai o viziune cam pesimistă?

— Eu, băiete, am văzut strada și, crede-mă, nu am de ce să mă laud. Eram pe bulevardul Ștefan cel Mare din Chișinău, promenada și buricul Chișinăului, chiar în seara cînd s-a dat publicității ultimatumul sovietic în termenii căruia administrația română avea trei zile ca să se retragă din Basarabia și cu dînsa persoanele particulare ce doreau să o facă... Era o seară blîndă de iunie și vîntul aducea mirosul uscat al stepei... Nici nu apucaseră bine posturile de radio să difuzeze comunicatul, nici ziarele să-l tipărească și trupele rusești se și aflau pe malul drept al Nistrului, chipurile să stăvilească dezordinea. Trăiam ore de mare emoție și încordare, eram cu o fată la care țineam. Ne îndreptam grăbiți spre casă, să ascultăm hotărîrea părinților mei și să le dăm o mîină de ajutor la împachetat. Încă nu bănuiam cît de repede se vor desfășura evenimentele, fata era basarabeancă și avea un nume rusesc banal, Vera... Așa o chema băiete, Vera, însă era drăguță, generoasă, veselă. Mă simteam bine cu ea... Strada simțise că se petrece ceva important în viața orașului și forfotea de lume, mă înțelegei Dane, forfotea... Mahalalele invadaseră centrul și, printre derbedei, se găseau infiltrați diversioniști, echipe pregătite anume pentru aceste momente. Sub ochii noștri, ai mei și ai Verei, un grup de cinci tineri, patru băieți și o fată, toți pistriuiți, în jur de douăzeci de ani, l-au acostat pe un ofițer român în uniformă. Îl cunoșteam din vedere și din

reputație, nu personal, era căpitanul Epure din echipa olimpică de călărie a țării noastre, medalie de argint la Berlin, în 1936. Se afla în garnizoană la Chișinău. L-au hărțuit împiedicându-l să înainteze pe trotuar sau să traverseze, l-au insultat și l-au scuipat, fata s-a repezit turbată și i-a rupt epoleții, mulțimea stătea nemișcată, fascinată de spectacol, ca în arenele vechii Rome... Cred că mulți au juisat. Eram cu Vera pe cealaltă parte a drumului și mâinele ei îmi strungeau degetele pînă la durere... Student Sumariotis, nu cred că am văzut vreodată un om mai palid ca acest ofițer! Parcă fusese injectat cu parafină... parcă era în plină criză de icter... N-a scos nici un cuvînt. Și-a desfăcut tocul revolverului cu mișcări liniștite, arma era încărcată și cu un gest simplu, firesc, parcă repetat de mii de ori, și-a lipit țeava de tîmplă și a tras... N-am auzit împușcătura de țipetele și ropotele mulțimii care s-a îndepărtat și l-a lăsat să zacă acolo, pe stradă, prăbușit lîngă un grilaj de fier...

— Absurd Serge, să fii înarmat și să nu tragi în agresori, în derbedei, în fond a fost un laș...

— S-a împușcăt, Dane, fiindcă pentru un asemenea om dezo-noarea era mai presus decît viața. Atunci nu l-am înțeles, am zis și eu ca tine, l-am socotit laș, l-am blamat și, rușinat, am tras-o pe Vera și am fugit, am fugit amîndoi pînă la limita rezistenței inimii... Mai tîrziu mi-a explicat tata și i-am dat dreptate, treaba era anume pusă la cale și, dacă căpitanul Epure i-ar fi împușcat pe derbedei, armatele rusești ar fi găsit pretextul de a intra imediat în oraș pentru a curma „atrocitățile“. Ceea ce eu n-am înțeles, a înțeles căpitanul Epure și a murit din această pricină.

— Cu voi ce s-a întîmplat?

— Cu noi, Sumariotis băiete? Ce s-a întîmplat cu noi, asta vrei să știi? N-am apucat să împachetăm decît strictul necesar, atîta cît a încăput în automobilul tatei. N-am ieșit bine din oraș că rușii intrau pe partea cealaltă: cîteva unități blindate, aclamate de toți lipovenii și comuniștii adunați în acest scop la Chișinău. După aceea se pare că a urmat jaful, casele părăsite în pripă de burghezi și funcționărima română au primit vizita mahalalei... Îți poți închipui și singur ce a fost... Am trecut Punctul pe un bac supra-

aglomerat, sub privirile tanchiştilor sovietici care trăgeau din cînd în cînd cîte o salvă în aer, preţ să bage spaima în turma refugiaţilor.

— Vera a venit cu voi?

— Vera?

Serge Cristi se duce la fereastră şi priveşte fără să vadă întu-
nericul de afară.

— Vera? Tata o poftise să vină cu noi. O simpatiza. S-a dus acasă ca s-o învoiască părinţii şi să-şi facă rost de schimburi. Stă-
tea cam depărţişor. Trebuia să o aşteptăm un ceas. Am aşteptat
aproape două. N-a venit. Am fi vrut să trecem pe la dînsa s-o luăm,
dar străzile erau blocate cu tot felul de vehicule şi de oameni fără
căpătii. Ne-a fost imposibil să pătrundem şi, cu inima strînsă, ne-am
încolonat; am fost printre ultimii care am trecut în ţară. Mult mai
tîrziu am aflat de soarta ei de la un prieten comun; acesta a fugit
din Basarabia pe la sfîrşitul lunii iulie şi a avut norocul să treacă
dinoace nevătămat. Părinţii Verei n-au vrut să-şi părăsească gos-
podăria, erau prea bătrîni şi săraci ca să-şi reînceapă viaţa în altă
parte...

... Vera n-a voit să-i lase singuri şi să plece cu noi, acesta a
fost primul ei impuls; cînd s-a înapoiat la noi ca să ne vestească
hotărîrea sa de a rămîne, nu ne-a mai găsit, a pătruns în casa pă-
răsită, în odăile unde viaţa celor plecaţi mai palpita încă şi totul,
aproape totul se afla la locul său, rînduit după cum ştia Vera, ca în
poveste, povestea frumoasei din castelul adormit... Voia să mai
strîngă cîte ceva, să pună la adăpost unele lucruri mici la care ştia
că ţineam şi pe care nu reuşisem să le mai îngheşuim în maşina şi
aşa supraîncărcată. Atunci, în acele clipe, mahalaua... derbedeii...
au intrat în casa noastră după pradă. Lupi avizi, au găsit-o pe Vera
în dormitorul părinţilor mei, nu ştiau cine este... îşi închipuiau
poate că a rămas să păzească casa burghezilor fugiţi... erau trei
vlăjgani... au violat-o în repetate rînduri... ţinînd-o sechestrată
toată noaptea, pînă a doua zi în zori, bînd încontinuu din vişinata
mamei şi turnîndu-i cu de-a sila pe gît şi ei, care nu mai avea nici
putere să se zbată; dimineaţa au alungat-o... Sătui, beţi, osteniţi au
adormit de-a valma în patul răvăşit. Vera i-a pîndit... a luat to-
porul din magazie şi, în timp ce sforăiau din greu, inconştienţi, i-a

lichidat pe rînd, cu sete, rapid. După aceea s-a spînzurat în grădină, de pomul sub care citeam poeme și ne făceam lecțiile. Cei ce i-au găsit au reconstituit ușor drama petrecută: rochia de pe dînsa era sfîșiată, roșie de sînge și de vișinată...

Dan Sumariotis se ridică, se apropie de Serge Cristi și-i pune mîna pe umăr, într-un gest de compasiune afectuoasă:

— Iartă-mă!

Serge se întoarce încet, cu fața împietrită:

— Să te iert? Pentru ce să te iert? N-ai nici o vină. Nu ești tu răspunzător. N-ai făcut tu lumea, nu-i așa? Iar pe Cel ce a făcut-o nu-l pot chema la răspundere. Tot El este Acela care mă va judeca pe mine. Acuma, băiete, vino, hai să ieșim, să-ți fac cunoștință cu strada.

Sub puterea miniei, adeseori, ochii Mariei erau violeți.

Totul s-a petrecut cît se poate de simplu, de firesc. Îmbrăcată în cămașa de noapte prea lungă dăruită de Draga, Zulnia a intrat în odaie fără să bată la ușă. Fără nici un cuvînt s-a strecurat în pat, sub cele două cuverturi cazone care-i serveau de plapomă lui Vincent.

A suflat în lumînare. Mîinile ei moi, elastice, răcoroase, îi mîngîie pieptul, gîtul, ceafa. Degetele îi remodelează chipul prin întuneric. I se strecoară prin păr. Șoptește în neștire, ca beată: „Mi-ești drag, ... mi-ești drag...“ Își lipește coapsele de ale lui, întregind parcă la perfecție dificila figură a unui puzzle erotic. Geme înainte ca el să facă vreo mișcare. Își apasă mijlocul de mijlocul lui, tresărind cînd virilitatea lui trezită i se întîpărește în carne. Se mișcă lent, în căutarea unei desfătări de care este lacomă și nerăbdătoare. De la un timp geme mai des. Deodată scoate un țipăt mic, ascuțit. Își înfige unghiile în umerii lui Vincent. Îl mușcă de buza de jos, însîngerindu-i-o. Îl împinge cu palmele de lîngă dînsa. Zace o clipă în singurătatea regăsită a trupului și apoi fuge, fuge cu tălpile goale pe podea. Vincent nu mai reușise să închidă ochii pînă în zori. Plecase dis-de-dimineață ca să se îngrijească de primirea Mariei și a lui Dan la gara din Goldani. Ora trenului era matinală și

nu voia să-i deranjeze pe ceilalți. Privi ușa întredeschisă dintre odăile lor învecinate, așa cum o lăsase Zulnia în retragerea ei precipitată. Fata dormea. Îi auzea respirația ușoară și regulată de conștiință împăcată, eliberată.

După șase luni de detenție în beciul poliției din Oraș, locotenentului Tilică Rosnovan, mai degrabă umbra locotenentului Rosnovan, fu adus de trei vlăjgani înarmați în biroul prefectoral, astăzi biroul lui Levi Bruckner, din Palatul Administrativ, încăpere sobru mobilată. Pămîntiu la față, slab ca un mucenic pictat pe zidurile mănăstirilor medievale, Tilică se mișca și gîndea numai în virtutea unei voințe de oțel care îi interzicea să lase să i se vadă descumpănirea tocmai acum, la prima întîlnire cu omul pe care îl ura cel mai mult. Susținuse fără să clipească privirea de gheață a ochilor lui Levi. Confruntarea privirilor îi fu favorabilă. Își concentrase toată energia în acest prim duel. Levi rupse contactul, sculîndu-se de la locul său cu mișcări încete, calculate. Nu voia să piardă această a doua rundă din războiul nervilor. Îl ținuse pe Tilică șase luni într-o celulă întunecată, abia hrănit, fără exercițiu, în umezeală și lipsă de aer, tocmai ca să-i zdrobească orice rezistență morală, după ce îi va fi fost anihilată rezistența fizică. Victoria omului asupra omului, pe care o sconta Levi, o socotea mai prețioasă pentru el decît victoria pe care o va obține prin condamnarea lui Tilică de un tribunal al poporului.

Capacitatea de ură a lui Levi era foarte mare. Ura societatea fiindcă intrase în rîndurile ei cu eticheta de bastard, ura omul ce abuzase de naivitatea Ashej, tînără slujnică de hotel provincial, om pe care și-l închipuia obez, astmatic, cu zîmbetul gras și punga bine garnisită. Masochist, nu-și închipuia că este rodul clandestin al unei pasiuni de tineri persecutați de deosebiri de clasă sau de rasă; ura femeile de care nu îndrăznea să se apropie, așa încît nici profesionistele nu-l suportau ușor; ura monarhiile și fastul lor, ura pe toți slujitorii superstițiilor religioase, însă mai presus de toate ura ofițerimea în general și pe ofițerii români în special. Nu avea să uite, oricîte revanșe își va lua de acum încolo, palmele primite de adolescentul Levi Bruckner, la acel 10 Mai, de la un sublocotenent, poate

chiar Tilică, palme care îi usturaseră obrajii cîteva minute și îi otrăviseră amintirea o viață întreagă.

Adolescentul Levi, din bravadă juvenilă, nu se descoperise la trecerea stindardului flendurit al Regimentului 14 infanterie, zdrențuit în focul luptelor de la Mărășești și Mărăști, glorie a Orașului și simbol al sacrificiilor eroilor neamului în primul război mondial. Ura lui Levi împotriva ofițerilor ascundea nemărturisita admirație pe care o purtase copilul Levi uniformei, panașei și săbiei trecută prin dolman. Acum îl avea în fața lui, la cheremul lui, pe unul din categoria detestată și mai mult decît atît tocmai pe fiul mezin al colonelului Rosnovan, prefectul regimului rasist, prefectul tuturor umilințelor lui Levi. Lava vulcanului din sufletul lui Levi se urca prin gîtlej către craterul gurii, de unde avea să izbucnească ca un cnut repezit:

— Sfîntă spurcăciune legionară...

Acuza era nedreaptă. Nici colonelul Rosnovan, nici locotenentul Rosnovan, nu fuseseră legionari, nici măcar simpatizanți. Rădăcinile antisemitismului răzeșilor din neamul Rosnovan erau mult mai adînci, mai vechi și mai autentice. Arendașul, crîșmarul și neguțătorul ovrei îl sărăcise pe răzeș, foarte adesea. Din proprietar liber pe pămîntul lui ajunsese să-și vîndă munca, ieftin, cui voia să i-o cumpere și încă trebuia să se declare mulțumit dacă găsea amator în fiecare an. Un bunic din neamul Rosnovanilor fusese adus la sapă de lemn de un oareșicare Leiba, care ținea cîrciumă într-un capăt de sat și care, după ce acel Grigoraș Rosnovan își vînduse treptat toate trupurile moșioarei strămoșești, îi dăduse să bea pe credit pînă i-a scos la vînzare cu darabana casa, acaturile și toate cele ce să găseau înăuntrul lor.

Cînd muierea și feciorașii care erau încă copilandri au plecat fără să-i arunce măcar o privire și s-au adăpostit la un unchieș după mamă, acel Grigoraș s-a dus pe malul Bistriței, a stat și s-a uitat așa la apă preț de vreo două ceasuri, după aceea și-a legat singur un bolovan de gît și s-a aruncat acolo unde era bulboana mai adîncă. L-au găsit sătenii după vreo trei zile, umflat de apă, printre niște răchite, cînd un cîine din ograda lui urlase o noapte întreagă

lingă mal. Popa n-a vrut să-i slujească și l-au îngropat pe furiș, într-o margine din țințirumul părăsit al satului.

Unul din feciori fusese bun la învățătură, muncise pe brînci, sărac lipit dar mîndru din cale-afară, îl ajutase un preot din neamul său și, după ce absolvi seminarul din Oraș, ajunsese de fu hirotonisit chiar în satul lui de sub Ceahlău. Acesta era bunicul colonelului Rosnovan. Nici el, nici tatăl colonelului nu puseseră picătură de băutură în gură, iar copiii îi crescuseră în ură față de alcool și față de ovreii ce-i mînuiau și ispîteau pe goi cu această diavolicească otravă. Colonelul, fără exces, încălcase regula ancestrală de abstenență, dar Tilică se făcuse din nou campionul ei. A-l acuza pe Tilică de legionarism era un fel de excitant pentru Levi, un fel de beție seacă. Înconjurase biroul și se apropia de Tilică, fără să presimțită primejdia, deși aceasta iradia de sub pleoapele plecate ale ofițerului. Cînd fu la un pas de Tilică, întinse mîna către epoleții care mai purtau însemnele gradului:

— Cine ți-a lăsat tinichelele astea, la gunoi cu ele...

De cînd fusese scos din celulă, Tilică adunase cu trudă scuipatul sărăcăcios în gura uscată, așa că acum dispunea de o cantitate apreciabilă. Nici unul din cei prezenți nu anticipase gestul și, cînd flegma țîșni printre buzele ținuite ale ofițerului, aceasta îl izbi în față pe Levi, drept între ochi, după care porni să se rostogolească la vale. Eliberat de scuipatul prețios pe care îl deținuse, Tilică dădu curs și vorbelor:

— Jidan împutit!

Reacția vlăjganilor fusese aceea de a-l masakra pe Tilică cu bastoanele de cauciuc, cu care erau înzestrați. Fără să-și șteargă fața năclăiată de scuipat, Levi le făcu semn să nu-l lovească:

— Apucați-l și țineți-l bine...

Tilică ar fi vrut să se smulgă și să sară pe fereastra deschisă de la al treilea cat, însă puterile îl părăsiră și slăbiciunea își spuse cuvîntul. N-a fost greu pentru cei trei vlăjgani să-l imobilizeze. Primul gînd al lui Levi fusese acela de a-și scoate din sertar pistolul Beretta, de care nu se despărțea și era mereu încărcat și despie-dicat, și de a-l lichida pe Tilică fără alte forme.

Stăpînindu-și primul impuls, controlîndu-și cu mare putere de voință violența primară din el, singurul semn vizibil fiind agitația mîinilor, Levi Bruckner dădu o bătălie cu el însuși și ieși învingător. Soluția radicală ar fi fost prea simplă. O satisfacție de moment și apoi o viață ar fi trăit cu amintirea umilinței. Trebuie să găsească altceva, ceva demn de Levi Bruckner. Numai umilirea totală, care să o depășească cu mult pe a lui, umilire care să-l îngenunchieze moralmente pe acest ofițer dement ar putea să-l facă să uite, să-i redea somnul. Cum de a fost posibil ca astăzi, la aproape doi ani după ce antisemitismul a fost măturat din centrul Europei, de cînd fascismul a primit pedeapsa istorică a înfrîngerii, după cele cîteva luni cît acest exponent al antisemitismului și fascismului local a fost ținut în beciul poliției, cum de a fost posibil oare să răbufnească în acest mod și să-i evoce, cu o tărie dureroasă, lui Levi Bruckner timpurile cînd nici măcar nu era considerat om, deși avea aceeași înfățișare fizică ca și călăii? A greșit el pe undeva? N-a fost destul de drastic, de dur, cu această secătură de locotenent care a mai găsit resurse să-l înfrunte?

Levi își scoase batista și își șterse fața.

— Duceți-l! Așteptați o clipă...

Levi apucă bastonul de cauciuc ce atîrna la șoldul unuia dintre vlăjgani. Își bătu de două-trei ori palma stîngă cu el, după care, fără veste, îl lovi cu sete pe Tilică, jos, între picioare, acolo unde o umflătură ușoară indica poziția testiculelor. Lui Tilică îi fu imposibil să pareze lovitura, după cum îi fu imposibil să se aplece și să-și apuce în mîini partea crunt lovită și din care izvora o durere peste putință de suportat. Sîngele țîșni din buzele sfîșiate de dinți. Vlăjganii îl simțiră deodată moale și totodată greu. Tilică leșinase și era menținut în picioare doar de vlăjganii care îl înhățaseră cu cîteva momente înainte. Palid, avea răsufierea șuierată.

— Scoateți-l de aici! Trei zile nu-i dați decît apă; am să scot eu tot veninul din năpîrca asta legionară... Afară cu el, să nu-l mai văd.

Levi încuie ușa după plecarea vlăjganilor și se întoarse la biroul său. Se prăbuși în scaunul pivotant și își ascunse fața în palme. Începu să plîngă fără lacrimi, cu sughițuri seci care îi zguduiau

umerii înguști. Afară, în stradă, câțiva copii băteau mingea. Prin geamul deschis primăvara își insinua miresmele în încăpere. Încetul cu încetul criza lui Levi se potoli; își deschise mapa cu lucrările curente.

*

*   *   *

Pe peronul Curții din Rămureni domnea o vie agitație. Alecu Papia era în fruntea micului colhoz; denumire nu se știe de cine dată, dar rămasă grupului ce se întorsese din refugiu și găsisse adăpost din nou îndărătul zidurilor curții. Ținea în mână un steag cu cele trei culori, improvizat pe o foaie de bloc cu ajutorul creioanelor colorate ale copiilor lui Cănachiță. Micul colhoz în ansamblu și fiecare membru component în parte se străduise să facă o primire entuziastă tinerilor căsătoriți care, împreună, călcau pentru prima oară pragul Rămurenilor. Zulnia pîndise căruța la capătul aleii de brazi și alergase să-i vestească pe ceilalți:

— Vin . . . I-am văzut; hai, ieșiți cu toții!

Toți s-au îmbulzit sub terasa susținută de cele patru coloane și au fixat la repezeală fișa lungă de pînză, pe care Draga brodase cu fir roșu: „Bine te-ai întors, eroule! Bun venit mirilor!“ Prima urare se adresa lui Dan, despre care se auzise la Rămureni că se ilustrase în campania antihitleristă, iar cea de-a doua soților Dan și Maria Sumariotis. Pe Maria nu o cunoștea nimeni, însă o adoptaseră din oficiu.

Erau strînși cu toții: întru întîmpinarea noilor sosiți: Alecu Papia, Zulnia, Mademoiselle Marie Rose Colin, Pavel și Draga, Baba și cele două slujnicuțe mobilizate pentru toată săptămîna și o droaie de copii din sat, sub directa conducere a mezinului lui Cănachiță, băiat isteț și cu spirit de organizare. Cînd căruța a trecut de cei doi stîlpi ai porții, la un semn al Zulniei copiii s-au apucat să strige, ura, uraa, uraaa! după care au început să cînte în mod anarhic, dar cu însufletire, „Trei culori cunosc pe lume“ și „Deșteaptă-te, Române“, cîntece învățate la școală și de care acuma se simțeau foarte mîndri. Cei mai timizi se ascundeau după cei mai îndrăzneți și abia de deschideau gura, numai așa de formă, cu privirile plecate, dar trăgînd cu coada ochiului la noii sosiți, despre care li se spusese că

vin tocmai de la capătul pământului, din Bucureștiul unde stă Regele și Mitropolitul cel mare. Nici unul din ei nu îndrăznea să-și șteargă nasul, deși unii simțeau o nevoie imperioasă. Cum batistele lipseau, ar fi trebuit să-și utilizeze degetele și asta i-ar fi rușinat peste măsură.

Toată lumea zîmbea afectuos și bătea din palme. Sosirea lui Dan cu Maria reprezenta un eveniment de seamă în cronica monotonă a Rămurenilor din primăvara anului 1946. O fetiță mărunțică și bălaie, împinsă de Zulnia, întinse Mariei un buchetel de floricele de cîmp, primele din această primăvară, în care predomina culoarea galbenă a viitorului puf de pădădie. Dan era emoționat la culme de primirea călduroasă ce i se făcea. Pe cei mai mulți nu-i văzuse de o veșnicie și fiecare era, în felul lui, schimbat. Prins în vârtejul îmbrățișărilor și al întrebărilor care se năpusteau din toate părțile asupra lui, uitase o clipă de Maria, cocoțată pe capra căruței, vădit nemulțumită că este ignorată, cu buchetul de flori în mînă, cu figura crispată:

— Dane . . . Dane, mă auzi?

Pînă să se dezmeticească Dan, Vincent fu alături de căruță și întinse mîna ca s-o ajute să coboare, sfătuind-o să se sprijine mai întîi cu piciorul de butucul osiei. Osia unsă cu păcură nu-i prezenta prea mare încredere Mariei, astfel că, trecînd peste sfatul lui Vincent, sări de-a dreptul în brațele acestuia, mai mai să-l dea jos. Devenită ținta tuturor privirilor, copiii dîndu-și coate și rizînd pe înfundate, Maria făcu cîțiva pași pînă să-și găsească echilibrul. În sinea sa fierbea. Dan îi simți supărarea. Voind să o ia de braț, femeia se degajă ostentativ și înfruntă singură grupul care, deodată, se simți stînjenit.

Dan interveni:

— Dragii mei, v-o prezint pe Maria, soția mea care călătorește pentru prima oară pe plaiurile moldovenești. Maria, îți prezint neamurile și prietenii mei . . .

Fiecare spuse cîteva cuvinte măgulitoare la adresa noii sosite, atmosfera încălzindu-se treptat. Pavel îi prinse mîna în mîna lui mare și puternică:

— Maria, dă-mi voie să-ți spun așa, cred că nepotul meu a

făcut o bună alegere, noi vom face tot ce ne va sta în putință să-ți asigurăm o ședere cât mai plăcută și, dacă va fi voia matală, cât mai lungă, printre noi.

Baba, fără fasoane, o prinse în brațe și o sărută pe amîndoi obraji:

— Doamne, să nu fii de deochi, că frumoasă mai ești! Eu l-am ținut pe conașu Dan în brațe și iaca, acum, l-am văzut și însurat!

Baba șterse cu marginea pestelcii două lacrimi ce i se rostogoleau pe fața ridată ca un măr crețesc.

*

* *

Odaia amenajată pentru Maria și Dan se afla la primul etaj. În afara odăii lui Iorgu Sumariotis, ținută tot sub cheie, cheia găsindu-se în păstrare la Vincent, odaia pregătită pentru cei doi tineri era singura folosită la etaj. Toți ceilalți fuseseră cazați, de bine de rău, la parter. Pregătirile de primire începuseră cu cîteva săptămîni înainte, podeaua fiind lustruită și acoperită cu un lăicer mare, împrumutat de la Cănachiță. Un divan spațios, improvizat din cîteva scinduri, o saltea umplută cu paie, cusută din pînză de sac și o față dintr-o cretonă descoperită de Draga într-un fund de dulap, o măsuță joasă la capul divanului, pe care trona o vază știrbită plină de flori și rămurele de brad, un lavoar de tablă găsit în pod, acolo unde curiozitatea primilor invadatori nu pătrunsese, cu accesoriiile lui de porțelan înflorat, un dulap Bidermayer invalid și reconstituit cu ajutorul dulgherului din sat, care i-a completat jumătatea de ușă lipsă și picioarele oloage, astfel încît aducea cu o stranie împerechere de linii armonioase și pitoresc rustic, toate acestea completau mobilierul încăperii la care se adăugau perdelele, lux nemaivăzut de la 23 August 1944, la ferestrele Curții din Râmureni și o lampă cu un abajur verde crăpat în diferite locuri, dar încă în stare de funcțiune precară, deși pentru iluminarea de seară era mai bine să folosească, ca și restul colhozului, lumînările pe care Vincent le administra și le împărțea cu parcimonie, dată fiind raritatea și anevoioasa lor înlocuire în con-

dițiile economice ale momentului. Recomandare, de la început, deci: aprindeți cît mai rar și numai la mare nevoie lumînarea! Nici citit în pat înainte de a adormi, nici visări cu ochiul pe pereți și descifrare a umbrelor mișcătoare după pîlpîirea muclei de lumînare! Dan, mare cititor de noapte, a fost cam afectat, dar, bineînțeles, nu și-a manifestat dezamăgirea. Maria se arăta indiferentă, ascultînd cu o ureche distrată recomandările lui Vincent. Efortul tuturor de a crea tinerilor o ambianță plăcută era atît de vizibil, încît Dan se simți mișcat pînă la lacrimi.

Pavel și Vincent îi întovărășiră pe cei doi tineri pînă sus, cărîndu-le bagajele, cu toate protestele lui Dan. „În prima zi — scutire de orice corvoadă, zîmbi Pavel, dar nu vă fie teamă că de mîine vă veți integra în viața noastră cea de toate zilele și veți pune umărul alături de noi...” „Nu uita, Maria, să intri cu dreptul în odaie“, îi recomandă Vincent, „acum rămîneți să vă odihniți după drum și la orele unu punct vă rugăm să coborîți pentru masa festivă. N-o să fie chiar ca la Capșa, însă Baba s-a dat peste cap și, la vîrsta ei, a reușit o performanță...”

Din grija domnișoarei, cele două căni erau pline, una cu apă caldă, alta cu apă rece, pentru trebuințele imediate ale călătorilor obosiți. Dan se întinse pe divanul neînfățat, în timp ce Maria deschise una din valize din care începu să scoată rochiile aduse cu dînsa și să le înșire pe umerășele metalice de voiaj, atîrnîndu-le în dulap, una cîte una:

— Cred că n-ai de gînd să adormi! Mai bine m-ai ajuta să aranjez lucrurile, după ce te speli pe mîini. Uite, ține savoniera și un prosop.

Dan nu protestă, deși un pui de somn i-ar fi prins de minune înainte de masă. Nu dormise deloc toată noaptea, în timp ce Maria moțăise mai tot timpul. Îi veghease somnul, frămîntat de gînduri, tulburat de emoția întoarcerii pe locurile natale, acum după ce își abandonase copilăria și adolescența undeva prin Munții Tatrei, sub focul mitralierelor germane. Primul contact cu Rămureni și bucuria revederii atenuaseră șocul modului în care se prezenta Curtea de la Rămureni după sfîrșitul războiului și prefacerile ce i-au urmat la scurtă vreme, una din cele mai importante fiind

reforma agrară și limitarea întinderii fostelor moșii. Înfațișarea neîngrijită a grădinii, boala necunoscută care rodea brazii și-i usca, dispariția cailor și a inventarului agricol, jaful ce lăsase într-o stare jalnică încăperile Curții, paragina acareturilor, totul îl impresionase profund pe Dan și acum, istovit, evoca în minte strălucirea de altădată și căuta să se deprindă cu starea actuală, să o accepte ca atare și, mai ales, ar fi vrut ca Maria să se adapteze la noul mediu care îi era deocamdată atât de străin. Voia să-i intre în toate voile, așa că, învingîndu-și osteneala, se supuse dorinței acesteia și o ajută la despachetat și la rînduitul încăperii, unde aveau să trăiască o bună bucată de timp.

Inima casei bătea acum cu putere la bucătărie, unde fiecare avea ceva de făcut pentru buna reușită a ospățului pregătit în onoarea noilor veniți. Vincent ațîta focul și controla focul cuptorului unde Baba cocea pîine de casă, Pavel avea misiunea să taie lemnele mărunțel și să le care la îndemîna lui Vincent, Zulnia bătea un castron cu albușuri pentru niște bezele pe care Draga se obligase să le prepare după o rețetă mult încercată, Mademoiselle Colin pregătea salata, Baba supraveghea cu atenție evoluția puilor mînuți în frigare de una din fetele din sat deasupra unui jăratec în care sufla mereu, iar Alecu Papia era așteptat dintr-un moment în altul să se întoarcă din sat cu damigeana cu vin, făgăduită de părintele Neiciulescu. Draga și cealaltă fată erau ocupate cu pusul, aranjatul și împodobitul mesei, așezată pentru această ocazie la capătul coridorului, în apropierea bucătăriei. Pavel, după ce avea să termine cu tăiatul și căratul lemnelor, trebuia să dea o raită prin toate odăile de la parter și să rechiziționeze scaunele valide. Vincent lansase ideea, adoptată în unanimitate, ca la acest prînz sărbătorec să fie poftit și preotul cu nevastă-sa, cît și Cănachiță cu soața lui, gestul situîndu-se pe linia legăturilor tradiționale dintre Curte și sat, notabilitățile actuale fiind ignorate, actualul primar și oamenii lui manifestîndu-se ostili celor de la Curte, dacă nu chiar pe față cel puțin în unele împrejurări, mai ales cu ocazia aplicării reformei agrare, cînd Vincent a trebuit să poarte discuții aprige cu delegații primăriei privind trupurile de moșie ce aveau să rămîină proprietarilor, amplasarea lor și gradul de fertilitate.

Vincent, care cunoștea bine fiecare bucățică de pământ, a ieșit victorios, deși a creat iluzia celor de la primărie că fusese tras pe sfoară. În această primăvară, prima după război, în care activitatea agricolă fusese reluată în chip cît de cît normal, Vincent, în raport cu noua situație, și-a revizuit planul de însămînțări și natura lor, punînd accentul pe rentabilitate, inițiînd niște culturi noi, îndrăznețe față de sistemul tradițional al moșiei de pe timpul cînd era întreagă. Băieții Sumariotis îi dăduseră mîină liberă, însă de la o vreme se uita mereu pe cer după norii de ploaie mult așteptați dar barometrul îi dădea o îndreptățită nervozitate, pe care se silea să o ascundă.

*

*   *

Înainte de a pleca la Rămureni, Dan s-a dus să-și ia rămas bun de la Serge Cristi. A tras îndelung și de mai multe ori de mînerul unei sonerii vetuste. În sfîrșit auzi niște pași în spatele ușii închise și Serge, în persoană, îi deschise. Purta un halat pătat, cu mînecele prea scurte, pus în grabă peste niște pantaloni de vară, în carouri. Nebărbierit, cu ochii roșii de o conjunctivită cronică căpătată pe front și de care nu reușea să scape, ceea ce nu era greu fiindcă o neglija și nu respecta tratamentele ce i se recomandau. Avea fața buhăită de un somn nesănătos, de om care doarme ziua și-și pierde nopțile. Duhnea a alcool prost. Piciorul rănît, nevindecat, operat de mai multe ori, tot atîtea eșecuri, îl împiedica la mers, asemuindu-l, spunea el, cu Lord Byron. Se ajuta cu un baston, un simplu băț crestat cu briceagul chiar de el în orele libere, adică în orele cînd nu se afla la cîrciumă și nu dormea tolănit pe prima canapea întîlnită în drumul lui spre camera de culcare. Flori, torsuri de femei goale, dihăanii fără nume cu boturile căscate, inscripții obscene se înșiruiau de-a lungul lemnului, izvorîte din inspirația momentului și de cantitatea de alcool îngurgitată. O lume întreagă. Lumea insomniilor lui Serge. Lumea decepțiilor și revoltelor sale. Locuia acum pe strada Dogarilor, într-o hardughie moștenită de la o mătușă care binevoise să ajungă nonagenară și care, la un moment dat, părăuse că sfi-

dează eternitatea. Într-o bună dimineață însă se stinsese, în timp ce-și aranja boneta în fața oglinzii. Testamentul mătușii îl găsisese mama lui Serge într-un scrin din salonul înghețat și în care nu mai făcuse nimeni foc din 1916, când Tereza Vișoreanu dăduse ultimul bal al Carnavalului la care fusese poftit și venise și prințul de coroană cu prințesa, Altețele Lor Ferdinand și Maria de Hohenzollern. Testamentul purta o dată ce se situa cam la o săptămână după nașterea lui Serge.

— Sînt sigur, îi explică Serge lui Dan, că Tante Tezi a uitat și de testament și de mine. În 25 ani de viață am văzut-o de trei ori, nu mai mult: la botez, cînd m-a văzut mai mult ea pe mine, la vreo nouă ani cînd am venit cu mama la București să mă opereze de apendicită și am tras la dînsa și cînd m-am speriat grozav de armura asta ruginită din vestibul, pe care într-o bună zi am s-o arunc la fiare vechi, și, ultima dată... în seara cînd, după afișarea rezultatului examenului de admitere la facultate, am tras un chef grozav și m-am îmbătat ca un cazac și după aceea, avînd o nostalgică poftă de vorbă, m-am dus să-i prezint omagiile proaspătului student, aducîndu-mi aminte, prin fumul beției, că mama mă conjurase să merg s-o vizitez de îndată ce ajung în capitală. Asta fusese cam cu vreo trei săptămîni înainte. De ultima noastră întrevedere nu-mi amintesc prea bine cele întîmplate, dar cred că pînă la urmă m-a dat afară și mi-a recomandat să mă înapoiez cînd m-oi trezi, afirmîndu-mi cu toată seriozitatea că alcoolul este nociv omului și că dînsa n-a pus pic de băutură în gură, ceea ce nu a împiedicat-o etc. etc.... Eu de dus nu m-am mai dus și am fost luat, băiete, de vîrtejurile vieții. O fi căutat ea testamentul în noaptea aceea, o fi vrut să facă altul, dar a uitat, s-a luat cu altele și iată-mă pe mine, locotenentul de cavalerie din rezerva armatei române, Serge Cristi, rănit în slujba țării, propus pentru diverse ordine și medalii care s-au împotmolit prin sertarele cine știe căror conțopiști din statul major, cogeamite apropiate în cea mai de seamă urbe a țării! Să te prăpădești de rîs, nu alta!

Dan ezita să intre în întunecimea și umiditatea holului sumbru, cu miros de încăpere închisă, unde nu pătrunde soarele nici măcar de Florii.

— Pofțiți maestre, călcați cu îndrăzneală pragul sihăstriei noastre...

Prin ironica apelațiune, Serge făcea aluzie la recenta înscriere în barou a lui Dan Sumariotis. Dan cumpăraseră un carton cu prăjituri de la Capșa, care îl costase o avere. Devalorizarea își schimba chipul, ca o femeie cochetă și nestatornică, în fiecare săptămână. Aurul, acțiunile, valorile imobiliare creșteau ca o plămadă pripită de la o zi la alta. Zarzavagii cumpărau palate cu bani transportați în serviete obeze, iar boierii își concediau slujnicele, nemaiputând să facă față salariilor și hranei acestora, pretențiile proletariatului casnic devenind tot mai mari cu sprijinul când tacit, când fățiș, al oficialităților care, sub masca protejării celor ce muncesc, duceau o politică de luptă de clasă din ce în ce mai acerbă. Patronul se desemna tot mai mult cu dușmanul intern, deși cumpăna nu înclina încă atât de mult cum avea să se întâmple peste câțiva ani. Ca să-l lase să treacă pe Dan, Serge se sprijini de perete, indicându-i direcția cu bastonul:

— Pe aici, maestre, pe aici. Pofțiți în salon și ocupați cel mai confortabil fotoliu, desigur nu ca acela de la Academie, totuși...

Glasul lui Serge era amar, de un sarcasm silit, voit confecționat. Încăperea în care intrară era uriașă, cu unghere pline de taine, mirosul dominant fiind cel de mucegai și de pipi de pisică.

— Îmi pare rău, maestre...

— Fă-mi plăcerea și mai slăbește-mă cu maestre, am venit să-mi văd colegul de facultate, camaradul de oaste și, presupun, prietenul meu, n-am venit să fiu luat peste picior...

— Dacă o iei așa, atunci iartă-mă, mae... pardon, amice Sumariotis. Dacă vrei să știi adevărul, nu era nici un fel de ironie, ci doar expresia purei mele admirații. Știi...

— Dacă o mai ții pe tonul ăsta, Serge, îmi vine să cred că vizita mea nu-ți face nici o plăcere și că sînt inoportun!

— Greșești, băiete, greșești, niciodată nu m-am bucurat mai mult să întîlnesc pe cineva, dar, vezi tu, abia m-am trezit din lupta cu un coșmar în care se făcea că eram singur la un perete pe jumătate dărîmat, înconjurat de vreo câțiva nemți înarmați cu aruncătoare de flăcări, dispuși să mă prăjească... De coșmarul ăsta n-am să

scap niciodată... Și după el am nevoie imediat de un păhărel cu ceva tare, orice, numai să-mi ardă mâtele, or am întins mîna, am apucat-o pe Dulcineea, dulcineea este sticla mea cu palincă și, spre marea mea surpriză, am constatat că mă traduce pentru înfrîngere! Era goală, vezi tu, băiete Sumariotis, femeile te decepționează cînd sînt „pline“ și sticlele cînd sînt goale, nu mai poți avea încredere în nimeni... hai, curaj...

Dan simți nevoia să-și ducă batista, în care strecurase o picătură de lavandă, la nas. Serge observă gestul:

— Îmi pare rău, cinstite oaspete, dar la moartea lui Tante Tezi, aici era dormitorul celor douăzeci și șapte de feline domestice... în cele mai felurite cuibare, de la cutia de bomboane de tip gigant, pînă la pătuțurile de păpuși importate de la Galeriile La Fayette. Nu-ți imaginezi ce surpriză pe ele și ce indignare le-a cuprins cînd s-au trezit evacuate, în plină iarnă, în stradă; trei nopți au miorlăit blesteme pe limba pisicească și și-au tocit ghearele pe la uși. Nu te primesc, băiete, la mine în iatac, e prea mare dezordinea, nu-i deloc poetică și ți-ai putea face o părere greșită despre fostul student și ofițer de rezervă al cavaleriei regelui Mihai I al României, Serge Cristi... Te salut în casa mea, o neprețuit prieten de-o viață!

În încăperea ostilă și rece, dezobișnuită de prezența oaspeților, mobilierul era de cel mai autentic stil pompier, din ingrata perioadă a începutului de secol, început plin de făgăduinți cînd oamenii voiau să se creadă mînați de o dorință de perfecționare și idealuri din care nu lipseau himerele. Peste tot huse de o culoare nedecisă dădeau impresia unei silențioase adunări de fantome. Draperiile, care la origine fuseseră vișinii, astupau ferestrele menținînd o atmosferă de sală de muzeu de provincie, prăfuită și nevizitată, închisă toată săptămîna, în afară de duminică-dimineața, pentru cei ce nu se duceau la biserică și tot se plectiseau acasă. Spre uimirea lui Dan, numeroase rame de mărimi diferite și forme diverse atîrnau goale pe pereții acoperiți de un tapet care își pierduse de mult strălucirea. Cîte rame, tot atîtea orbite secătuite. Pe fiecare ramă o plăcuță metalică cu numele pictorului și denumirea pînzei absente: Corot, Matisse, Monet, Picasso, Mo-

digliani, Poiană la amiază, stradă anonimă, plajă toamna, Arlechin părăsit, Notre-Dame în seara de Crăciun și multe altele. Serge, cu un zîmbet nuanțat de ironie, îl privea cînd pe Dan, cînd ramele de pe pereți.

— Ești uimit, băiete? Colecția mea de tablouri te tulbură, te fascinează? De ce? Sint prea sărac ca să posed originalele și prea mare amator ca să mă mulțumesc cu niște copii banale sau cu ororile pe care le adunase buna și nevinovata mea mătușă. Vin uneori, mai ales după cîteva păhăruțe, ca să-mi contemplan tezaurul, trec în revistă fiecare pînză. Pot să-ți descriu din memorie fiecare detaliu, fiecare nuanță, le-am învățat pe de rost și, crede-mă, resimt un inegalabil fior de voluptate... Vezi amurgul acela de pe Sena, aurul roșu al soarelui cum se topește în apa potolită a unui fluviu înțelept care a văzut multe și nu se mai miră de nimic, vezi vaporașele gata să-și aprindă luminile de semnalizare, vezi pescarii întîrziați cum își adună uneltele și se grăbesc să mai prindă prăvăliile de pește deschise, ca să nu se întoarcă cu mîna goală acasă, vezi vagabondul acela care își caută un culcuș pentru noaptea ce se apropie, dansînd cu pași ușori? Dacă nu-i vezi, înseamnă că harul nu a pogorît peste tine și atunci...

— Ce este cu tine, Serge? Ce se petrece aici? Te-am căutat zadarnic de vreo cîteva ori. Nu te-am găsit sau poate n-ai vrut să deschizi. La telefon nu răspunde niciodată nimeni, astăzi am făcut o ultimă și disperată încercare, fiindcă plec pentru cîtva timp, mă duc la țară, la Rămureni... o duc și pe Maria...

În glasul lui Dan jucau cristalele pure ale jocului de-a vacanța. Trăia încă de pe acum în intensitatea fără preț a imaginarii momentele călătoriei și ale revederilor, acolo unde o va purta de mină pe Maria ca să-i arate și să-i explice toate tainele copilăriei și adolescenței, astfel încît să le re trăiască, povestindu-le.

— Băiete, june Sumariotis, grec corcit cu tîmplele care au început să încărunțească prematur și suflet de copil, tout est pour le mieux dans le meilleur des mondes possibles... Locotenentul Serge Cristi l-a fugărit pe nazist pînă în înaltele platouri ale Boemiei, pînă ce a cerut îndurare cu talpa mea pe grumazul lui de neamț hrănit cu margarină, crenvurști și propaganda lui Goe-

bels... Am luptat convins că libertatea merită orice sacrificiu, că singele meu nu este un preț prea mare pentru asigurarea ei; după cum vezi, războiul este încă prezent în mine și în acest picior care nu vrea să se vindece... dar ce s-a întâmplat... În iulie 1945 marea familie a democrațiilor nu a mai avut nevoie de mine și m-a lăsat la vatră, ne-a lăsat la vatră, ne-am întors, ții minte, plini de entuziasm, de speranțe, sătui de glorie și sărbătoriți de un popor care vedea în pace sfârșitul suferințelor lui, al tributului lui de moarte... Tu te pregăteai să intri în diplomatie, eu voiam să devin magistrat, simțeam vocația să împart dreptatea semenilor mei... Știi, e dreptate așa pe măsura posibilităților omenești, doar nu eram nebun de orgoliu, eram numai plin de bunăvoință... După ce ne-am înapoiat la București, ne-am văzut rar... în treacăt... pe stradă... Nu știu de ce! Tu erai prins, îți trăiai cu întârziere luna de miere... Îți amintești că am plecat la Sibiu, chemați urgent la unitate chiar în seara cununiei tale civile, nu-i așa?

— Adevărat este Serge, dar...

— Așteaptă, nu mă întrerupe mereu... La București am regăsit gloata, aceeași pe care într-o noapte de ianuarie am contemplat-o în toată hidoșenia ei... Atunci striga: „Vrem guvern legionar! Trăiască Horia Sima! Trăiască martirii neamului! Jos jidanii! La moarte cu ei, cu cei care l-au răstignit pe Hristos!“ Vezi tu, Dane, Hristos îi iertase pe cei care îl crucificaseră, dar gloata bucureșteană nu! În două permisiile am refăcut cunoștință cu gloata și de data asta tot slogane singeroase scanda. Voia capul lui Aldea... capul lui Rădescu... Mereu capete care s-o facă să juisseze ca pe precupețele pariziene ce împleteau și sporovăiau toată ziua în jurul ghilotinei, unde se rostogoleau capetele cu perucile pudrate cu tot. De data asta, Sumariotis, amploarea era și mai mare, furnicar pe bulevarde, totul organizat de o mână de maestru, nu mai erau diletanți, se cunoștea mîna specialistului, a profesionistului. Eram în uniformă de campanie, prăfuit, tocmai veneam de la gară și nu se legau de mine. Unii mă priveau chiorîș, dar cînd am traversat strada ca să mă pot duce acasă s-au dat în lături, mi-au făcut loc. Probabil impresionați de pistolul care atîrna în tocul lui și, poate, de figura mea marțială... Dar cine ești tu,

Sumariotis, să vii așa, tam-nesam, să-mi provoci această diaree de amintiri? Ca să mă dezbar de ele beau, băiete, beau și gata...

— Serge, pentru numele lui Dumnezeu, lasă-mă să scot și eu un cuvînt.

— Desigur, maestre, ai cuvîntul și, dacă găsești un loc potrivit, poți să te așezi, hai să zicem pe acest taburet, pe care trona mița favorită a mătușii; uite, îl șterg de praf cu mîneca distinsului meu halat...

— Plecăm, Serge, astă-seară, Maria și cu mine la țară, la Rămureni...

— Reședința mea de vară, e la țară!

— Hai, fii serios omule, îmi pare bine că te-am văzut în sfîrșit, dar nu-mi pare bine de felul în care te-am găsit, treci printr-o criză de adolescență întîrziată, iluzii spulberate... conflict între individ și societate... alcoolul ca singurul remediu, în fine toată panoplia romantică...

— Taci, Sumariotis, n-ai înțeles nimic...

— Se poate, vrei să spui că ești prea subtil pentru mine... Ai să-mi explici mai în voie altă dată toate astea, dar uite, Serge, m-am gîndit la ceva, la ceva care mi-a venit în minte acum...

— Inspirație spontană?

— Da, inspirație spontană, ascultă-mă numai. De ce n-ai veni și tu cu mine și Maria la Rămureni, să stai cu noi cîtăva vreme, cît vei voi, așa ca să mai ieși din atmosfera asta deprimantă, să schimbi decorul, să-mi spui tot ce ai pe suflet și să punem țara la cale, așa cum făceam în primul an de studenție? Eu am hotărît să-mi iau o vacanță, prima vacanță după război, aici procesele nu mă înghesuie, am poate și eu nevoie de un răgaz ca să-mi fac bilanțul și, cu tine lîngă mine, m-aș simți foarte bine... Nu-i nici o problemă, pui cîteva schimburi într-o valiză și hop în tren, încui ușa și lași cheia vecinului ca să-ți aerisească din cînd în cînd odaia...

— Așa, vasăzică, încui ușa și hop în tren, ești grozav Sumariotis cînd organizezi viața altora, hop în tren, hop în tren... Și nici măcar nu mi-ai comunicat care sînt rezervele de vișinată din cămărilor moșiei tale sau dacă prin partea locului se poate găsi țuică

cu gust de perjă afumată sau dacă fetele din casă se spală uneori la rîu... știi tu... suflecată pîn' la brîu... ducea, ducea, rufele la rîu... Cam hodorogită vocea tenorului, ce să-i faci, las' că și Leonard o cam dăduse pe băutură, așa că sînt în bună companie... Nu, amice dragă, bucuriile rustice nu mai sînt pe placul meu, m-am obișnuit cu trotuarul, cu cîrciuma din colț, unde mi se face credit și cu pinacoteca mea imaginară, care mi-ar lipsi. Mă vezi oare, Sumariotis, tîrîndu-mi piciorul pe marginea șanțurilor și culegînd flori de cîmp pentru Maria ta? Totuși, îți mulțumesc băiete, ești ceea ce se cheamă un băiat bun...

Dan își dădu seama că nu mai are ce spune, că revederea lui cu Serge și încercarea sa de a relua legătura întreruptă fusese un eșec. Puse cartonul cu prăjituri pe taburetul indicat de Serge. Cîndva lui Serge îi plăceau prăjiturile, însă Dan nu mai era sigur că acum făcuse o bună alegere. Se simți puțin stingherit:

— Acum te las, Maria mă așteaptă și mai avem o groază de lucruri de făcut înaintea plecării; mă bucur că te-am văzut Serge, deși m-ai fi bucurat și mai mult dacă...

— Te rog, băiete, scutește-mă, drum bun ție și Mariei... N-o cunosc prea bine... Cînd vă întoarceți fă-mi un semn, poate îmi aduc aminte de cum se leagă o cravată și vin să fac o mai amplă cunoștință, tot acolo stai?

— Tot, vino neapărat, oricînd vei fi bine primit.

Schimb de banalități. N-ar fi crezut vreodată că relațiile dintre ei vor evolua în acest mod. Privirea lui Serge Cristi era deja pierdută, cu limpezimea tulburată de nevoia de alcool. Îl însoți pe Dan către intrare, sprijinindu-se în bastonul care bătea tactul regulat pe lespezile holului, trezind un ecou sinistru în hardughia mucegăită. Afară era cald, însă soarele nu răzbea în casa lui Serge, avînd obloanele trase. Dan se simți fericit că părăsește ghetăria din saloanele lui Serge și simte din nou căldura moale și mîngioasă a razelor de primăvară.

— Servus, Serge!

— Servus, Dane!

Serge Cristi se opri în ușă, fără să-l mai însoțească pe Dan Sumariotis pînă la poarta grădinii, de care îl despărteau vreo cîțiva

zeci de metri de alee. Ajuns în stradă, Dan se întoarce să-i facă un semn cu mâna. Serge stătea sprijinit în baston, în același loc.

— Hei, Sumariotis!

— Te aud...

— Știi, s-ar putea ca totuși să-ți accept invitația și, într-o bună zi, vorba ta, hop în tren...

Dan își potrivește vocea, așa ca să fie auzit:

— Nimic pe lume nu m-ar bucura mai mult; acesta e purul adevăr, salut!

— Salut!

CAPITOLUL AL ȘAPTESPREZECELEA

Din apele negre și involburate ale nopții, dimineața răsare curată. Luminoasă. Ca un pahar de cristal aburit și șters cu grijă de o mână îndrăgostită de puritate. Dan stinge lampa. Sare din pat. Șuvițele de păr castaniu i se învâlmășesc pe frunte. Deschide ușa și iese pe balconul proiectat peste grădina jilavă de rouă. O singură noapte fusese de ajuns. Caișii îmbrăcaseră trecătoarele lor veșminte de paradă. Un verde precoce, lacom, pusese stăpânire pe grădină. La picioarele patului zace cartea, indecent desfăcută, răsfirînd cîteva file care se mai mișcă încă, trezite de curentul lăsat în urmă de desprinderea din pat a lui Dan Sumariotis. Dan înghite repede, cu aspirații de înecat ajuns la suprafață, aerul rece și tare. Petrecuse încă o noapte, ca să dea gata o carte. O carte care circula pe sub mînă. O carte care la ora prînzului trebuia restituită sau trecută mai departe. În locul unei femei, o carte. Răcoarea dimineții de primăvară timpurie îl făcu să tremure în pijamaua subțire, descheiată. Fiorul ce îl curpinse se datora atît frigului, după căldura moleșitoare a patului, cît și gîndului la nopțile sterile pe care le petrecea, la înfrîngerile repetate ale trupului tînăr. Absența femeii din viața lui îl obseda de la o vreme, îl făcea nervos, irascibil, greu de mulțumit. Ucide carnea cu armele minții. Dar carnea se răzbună și armele minții se tocesc în zadar.

Cartea îl tulburase. O citise într-o noapte și adormise cu lampa aprinsă. O carte interzisă. Huxley. *The brave new world*. Viitorul omenirii. Oamenii viitorului. Revoltă. Revoltă sterilă a unui adolescent generos. În jurnalul pe care Dan Sumariotis îl ținuse răs-timp de vreo cinci zile, scrisese: „Dumnezeu ar trebui să existe

numai pentru ca revolta mea să aibă un sens, o justificare. Revolta împotriva absurdului, a neantului este mai absurdă decît absurdul însuși...“ Două rînduri mai jos, adăugase: „Doamne, Tu singur mă poți înțelege“.

Înfiorat, se întoarse în cameră. Primăvara se făgăduia. Nu se dăruise încă. Da. În sfîrșit, putuse să găsească cuvinte pentru ceea ce simțea de cîțva timp. Totul trebuia transformat în cuvinte. Zidit în el însuși. Zidit de viu. Nevoia aceasta de a găsi cuvinte pentru senzații. Pentru sentimente. Pentru gînduri. Traducere în limbaj convențional a tuturor obscurităților. A tuturor letargiilor. A tuturor stărilor embrionare. Zidit în propria-i cușcă din care nu este scăpare. Nici evadare. Cît de scurtă! Condamnat pe viață la viață! Dar condamnat și la moarte, o dată cu condamnarea la viață. Doamne, cît de complicat este totul. Acum, cînd credea că știe, o va repeta Mariei. Ce va spune Maria? Îl va mîngîia pe frunte, îl va pofti lîngă dinsa pe divanul moale, în care se scufunda cu voluptate, și-i va zice: „Copilule! Nu-ți spun eu că ești un copil... un copil pretențios, răsfățat...“

Cu unghia lungă, ascuțită, a arătătorului îl va însemna pe obraz. O dungă, întii roșie, apoi din ce în ce mai palidă, va dăinui o vreme. Nu-i lasă niciodată o urmă persistentă, dar îi irită nervii această mîngîiere perfidă, de felină sătulă care, lenevită de digestie, vrea să se joace. Cum poți alerga pe străzi, canota în Cișmigiu, audia cursurile Facultății, dormi, mînca, petrece ore întregi la cinematograf și în același timp să fii zidit de viu?

Dan se îmbracă febril. La nouă are cursuri de Filosofia dreptului. Curs și seminar. Înainte trebuie să îndeplinească ritualul. Vizita la Maria. În fiecare zi. Invariabil. Dimineața sau seara. Fie că era acasă, fie că nu. Maria nu-l aștepta niciodată, se întîmpla doar să fie uneori acasă. Uneori se înființa după miezul nopții, cînd îi deschidea somnoroasă sau îl lăsa să bată zadarnic în geam. Cîteodată o găsea dîndu-și în cărți, făcînd o pasiență sau citindu-l pe Ionel Teodoreanu. Trează, cu chef de vorbă, îl ținea pînă dimineața, lăsîndu-l doar să-i descheie corsajul și să-i sărute locul de unde se nasc sîinii.

Simțea nevoia să o vadă. Să-i povestească cartea care îl ținuse treaz o noapte întreagă. Voia să-i spună Mariei că și-a deslușit drama. Că este prizonier în propria-i cușcă! Că aceasta este marea dramă a oamenilor, incapacitatea de a evada din propria piele, din propriul trecut și nici măcar din inevitabilul lor viitor. Că prezentul, clipa în care respiri, clipa în care simți, te bucuri sau ești trist, este singura părțică de timp ce poate fi numită viață.

Odaia în care Dan Sumariotis își petrecea ultimul an de studenție era într-o monumentală dezordine. Cărți peste cărți în echilibru precar, obiecte de îmbrăcăminte din cele mai heteroclite, de la nasturi de manșetă rătăciți pînă la cravate agățate de clanțe, mese acoperite cu tot soiul de hîrtii și carnețele, scrumelnițe nedeșertate cu zilele, pahare pe jumătate pline, totul contribuia la această atmosferă de intelectualitate decadentă în care se complăcea și în care gîndirea lui anarhică și fantastă prospera. „Dezordinea mă fecundează“, spunea el, aprinzînd țigară după țigară, din care nu trăgea decît cîteva fumuri și le arunca neatent. Odată era chiar să provoace un incendiu. Ce curățenie ar mai fi fost, Doamne, Doamne!

Împingînd cu piciorul un maldăr de cursuri, Dan reuși să deschidă ușa dulapului atîta doar cît să poată scoate costumul bleumarin. Căutînd cu răbdare, descoperi cravata cu buline albe, darul Mariei de Crăciun, într-un ungher al dulapului, la un loc cu batistele și ciorapii. Din toamnă era obsedat de Maria. Se lăsase pradă unei pasiuni, prima și adevărata lui pasiune. A slăbit. Fumează mult. Dezertează de la cursuri. Revine mereu pe strada Mariei, de care îl despart doar alte cîteva străzi. Stau în același cartier. În fundul unei grădini, la capătul unui tunel de verdeață, Maria deține cu chirie două mici încăperi, ascunse sub vița sălbatecă de sub stăpînirea căreia au scăpat doar ferestrele. O mică placă de metal sub sonerie. Cu litere cursive. Comandor Anatol V. Anghel. Maria Comandor Anatol V. Anghel! Ridicol acest comandor fantomă. Ridicol, poate. Dar erou. Căzut pentru patrie la 26 iunie 1941 într-o misiune de recunoaștere, undeva între Prut și Nistru. Se moare oare și în prima săptămîină de război?

Maria nu i-a vorbit niciodată de comandorul Anatol. Nici Dan

nu a întrebat niciodată nimic despre acest comandor cu nume ciudat, de provincie asiatică. Ambii au păstrat o discreție totală. La ce bun să vorbească despre el?

Dan Sumariotis își înnoadă cravata cu grijă în fața unei oglinzi roase de cancerul oglinzilor. Imaginea pe care i-o înapoia oglinda era a unui tânăr jigărit, cu cearcăne la ochii-i înfundați în orbite, tras la față. Se răsese prost. Cîteva dungulițe roșii, subțiri. Sînge închegat. Înmoaie vată în alcool și-și dezinfectează șanțurile sîngerii. Ritualul îndeplinit, se strecoară cu dibăcia pe care i-o conferea practica îndelungată printre întortocheatele cărări, dîre de logică în haosul încăperii. Coboară scara către parter, călcîind pe covorașul îngust și moale, prins la fiecare treaptă într-o vergea subțire de metal strecurată prin două inele. Nimeni. Casa pare pustie la ora aceasta matinală. Servitorii nu-și începură încă umilele dar utilele lor ocupații zilnice. O aude pe mătușă tușind după ușa iatacului. Mătușa, deși de aproape patruzeci de ani în București, instalase în inima Capitalei un focar de tradiții moldovenești. Așa că Mătușa dormea în iatac. Cearșafurile ei erau prostiri, iar plapumele oghialuri. Dulceața stătea în chisea și de Paște cozonacii Mătușii erau neapărat moldovenești, așa cum scrie la carte. Înălți cît o ciupercă atinsă de elefantiazis. Cu multe stafide și dintr-o profuziune de ouă, care le dădea culoarea galbenă a bobocilor de rață. În iatacul Mătușii, din care aceasta ieșea arar, de la o vreme nu mai cobora nici măcar la masă în sufragerie, unde-i primea pe toți cei ce se perindau zilnic să o vadă, ca să se bucure de verva și ironia ei subțire, în iatacul acesteia, așadar, erai în-tîmpinat de graiul ei dulce, molcom, tărăgănat, cu inflexiuni catifelate, așa cum numai pe malurile Siretului, de îndată ce treci de Focșani, îți mai poate vorbi cineva. Mătușa se trezise și debuta cu prima țigară a zilei care o făcea, invariabil, să tușească și să se înece. Dan era un fanatic al Mătușii și petrecea, adeseori fără să se plictisească un moment, ore întregi în preajma ei, ascultînd povestea trecută a unei lumi apuse, bătrîna dovedindu-se inepuizabilă în evocarea oamenilor și a întîmplărilor de atunci.

Din pricina Mariei, în ultima vreme, o neglija pe Mătușă. Pe stradă trecătorii erau încă rari. Cîțiva olteni își strigau marfa cu

glasuri pițigăiate. Se opreau pe la unele porți pentru târguială. Nimic nu-ți dădea de bănuiră că Bucureștiul este un oraș, capitala unei țări angajate profund într-un război conceput să fie blitz și transformat într-un război de uzură ce se pregătea să intre în al patrulea an. Singurele semne vizibile erau doar adăposturile anti-aerene, săpate în mai toate curțile, pînă și în curtea-grădină a Mătușii, adăposturi ce evocă mușuroaiele unor cîrțițe gigantice, o specie necunoscută care invadase Bucureștiul în această primăvară timpurie. Adăposturile nu serviseră la nimic, unele se surpaseră și fuseseră năpădite de buruieni, deoarece aviația sovietică se arătase inexistentă de cînd războiul se purta în adîncimea teritoriului rusc. Mareea de oameni, soldați ai primului stat proletar, se apropia vertiginos de Nistru, în unele puncte îl depășiseră chiar, și bucureștenii erau din nou preocupați de starea adăposturilor, mai ales că bazele aliaților din Italia nu se mai găseau la o distanță prohibitivă de țară și o incursiune asupra capitalei vecine, Sofia, trezise emoție și spaimă în sufletele românilor. Potrivit cu un vechi obicei al său, Dan, ieșind pe poartă, consultă cerul. În văzduh totul era fără cusur, fără pic de nor, bolta se înfățișa de un albastru candid, ca un imens acoperămînt peste lume, făurit de un meșter sticlar ce cunoștea taina de fabricație de la tatăl său, care, la rîndul lui, o aflase de la părintele său și tot așa mai departe pînă la primul sticlar din neam, acea minte genială și anonimă care intuisese taina și o transpusese în prima sticlă translucidă pe care o adusese plin de emoție și orgoliu în casă, spre încîntarea cea mare a tovarășei sale.

*

*

*

Dan își trage bilgherii cu care făcuse războiul peste pantalonii de călărie. Maria vrea să se odihnească puțin înainte de masă, după ce și-a răcorit fața cu apa izvoarelor de la Rămureni, captivă în cana mare de porțelan cu desene înflorate. „Cea mai bună apă din regiune, o informează Dan, curată, cu o compoziție de o mare puritate, pe care răsbunicul a descoperit-o în izvorul subteran din locul unde a sădit un parc de brazi, a construit un

chioșc și a tras un pod de piatră peste apa Turbatei; am să te duc acolo după masă, e într-o vîlcea cam la 500 metri de casă și de două ori pe zi se aduce cu sacaua pentru bucătărie și cu căldarea pentru masă; băută pe loc, e ca gheața...“

Dan coboară treptele scării curbe, cîte trei deodată, așa cum făcea în copilărie, doar că nu se lasă să alunece pe balustradă. Casa, în imensitatea ei silențioasă, îi este complice. Deschide pe rînd ușile încăperilor și în fiecare tresare de surpriza noului. Nimic nu mai seamănă cu ceea ce știa el. Odăile sînt sumar mobilate. Mobila șchioapă. Covoarele lipsă. Pretutindeni leziuni interioare nevindecate. Ferestrele fără perdele. Podeaua pe alocuri putrezită. În majoritatea camerelor lipsesc lămpile atît de pitorești, care altădată atîrnau de plafon, prinse în lanțuri. Nici petromaxul din sufragerie nu mai există. Pereții sînt goi, indecent de goi, cerșind parcă mila pentru a-și ascunde nuditatea sub un tablou, un șal turcesc sau o panoplie de arme. Dan iese repede în grădină, căutînd să descifreze traseul aleilor prin ierburile care năvăliseră de pretutindeni. Mulți brazi se uscau, murind de o moarte lentă cu cauze necunoscute. Pe locul unde fusese leagănul de lemn, vopsit verde, patru mușuroaie semnalau amplasarea celor patru stîlpi susținători. Iarna trecută Vincent poruncise să fie utilizat la ațîțarea focului în sobe. În fundul grădinii o junglă verde și mărăcinoasă pusese stăpînire pe gardul putred. Peste tot semnele paraginii și dezolării. Alunii turcești, din vergile căroră Dan își făurise atîtea arcuri elastice cu săgeți ce băteau pînă la douăzeci de metri, record neegalat în sat, își orînduiseră tufele în așteptarea jocului, zgomotului și veseliei copiilor de altădată. Aleea de liliac era înmugurită, dar pe aceste meleaguri liliacul rămînea o floare tîrzie. Dan ar fi vrut să meargă și jos la izvoare, însă era tîrziu și probabil că acolo dăinuia aceeași stare de lucruri. Acolo unde cîndva fusese o bancă pentru odihnă sau o idilă, nu se mai găsea nimic. Dan se oprește, sprijinindu-se cu spatele de cel mai gros și mai bătrîn dintre brazi. Vrea să aprindă o țigară. Cotrobăie prin buzunare. Își schimbase hainele și-și uitase țigările și chibriturile în vestonul cu care călătorise. Atîta pagubă. Închide ochii, pentru ca cu ochii minții să reînvie grădina pe care el o cunoscuse și cu amin-

tirea căreia se întorsese la Rămureni. Grădina despre care îi vorbise Mariei. Venise atîta drum, bogat cu toată avuția amintirilor și acum era sărac, sărac cu toată realitatea prezentului concret.

— Hei, Dane, vino la masă... Auzi, Dane, cheam-o pe Maria și coborîți, că se răcește borșul în farfurii și se supără Baba...

*

* *

Gîndurile lui Dan Sumariotis vagabondează ca o herghelie de cai sălbatici porniți să se destindă într-un galop învălmășit spre pășunile cu iarbă grasă și izvoare reci. Pășunile spre care îi conduce armăsarul roib cu stea albă în frunte. Pentru el, pășunile și izvoarele spre care aleargă gîndurile sînt Maria.

Pe Maria o cunoscuse în noiembrie. Întîmplător. Pe stradă. Așa cum cunoști o fată oareșcare. O zi de noiembrie cu soare. Cu un soare leneș și timid, ce părea să-și ceară iertare pentru prezența lui tardivă și limfatică. Un început de după-amiază de noiembrie cu soare, în care tot ritmul vieții părea tăragănat, asta cu atît mai mult cu cît era într-o duminică. Dan tocmai ieșea din Grădina Icoanei. Mormane de frunze îi înăbușeau pașii și-i făceau călcătura moale și plăcută. Voia să traverseze. Se uita distrat la doi ofițeri nemți care pășeau calmi, tacticoși, cu mantalele deschiate, cu cizmele scurte bătînd tactul aceluiași pas, ca la o paradă mică știută doar de ei doi, consacrată unui Führer fizic absent, dar prezent în conștiința și mintea lor de soldați devotați ai celui de al III-lea Reich. Înalți și blonzi ca arhanghelii din toate picturile Renașterii, două exemplare gemene ale tipului de dolicocefal nordic, rasă orgolioasă între toate. Ambii purtau crucea de fier clasa I-a, prinsă sub gulerul tunicii fără reveruri. Ambii mînuiau cîte o cravașă scurtă cu mîner de metal. Ambii desenau cu cravașele multiple și invizibile arabescuri în aerul toamnei bucurășene. Nimic nu-i deosebea, în afară de monoclul pe care unul din ei îl înșurubase adînc în orbita ochiului stîng. Discutau cu aprindere un subiect necunoscut tuturor, în afară de dînșii. Se opreau uneori ca să puncteze poate un moment mai delicat al conversației. Dan Sumariotis se opri și întoarse capul după ei, cap-

tivat la gîndul destinului acestor doi oameni, doi războinici care de pe Rhin se pripăşiseră pe malurile Dîmboviţei.

Frînele scrişniră cu o revoltă aprigă de metal chinuit.

Ambulanţa cu însemnele Crucii Roşii stopă la o palmă de Dan. O palmă care însemna diferenţa dintre Dan doborît, lovit poate mortal şi Dan rămas nevătămat şi indiferent.

Prin geamul deschis al ambulanţei izbucni, ca un reproş care preceda vorbele, capul Mariei, cu părul bine strîns sub boneta de infirmieră:

— Nu crezi că ar exista şi alte metode, mai onorabile, de a muri?

— De pildă?

Mai tîrziu Dan se mîndri cu această replică spontană, concomitentă cu evitarea cvasi-miraculoasă a unui grav accident ce s-ar fi putut produce din patenta lui neatenţie.

Maria nu-i rămase datoare:

— Pe front, domnule, de pildă! De altfel... Maria îl măsură din cap pînă în picioare cu o privire critică şi evaluativă, de geambaş în tîrgul de vite..., îmi pare ciudat că ai fost uitat de serviciul de recrutare!

— Sînt student, doamnă... mamă a răniţilor, şi, pe deasupra, mai sînt şi pacifist...

Maria încruntase din sprîncene. Calificativul de „mamă a răniţilor“ o jena. Fără să mărturisească, ar fi preferat să-i fi spus „sora răniţilor“ sau oricum altfel. De ce tocmai „mamă a răniţilor“?

— Student la ce? Filosofie?

— La drept, nu vă fie cu bănat...

Ofiţerii nemţi făcură stînga împrejur şi se pregăteau să între în grădina Icoanei. Cînd fură în apropierea ambulanţei o salutară pe Maria cu o aplecare seacă a bustului şi cu degetele înmănuşate atingînd cozorocul caschetelor, pe frontispiciul cărora se putea distinge vulturul din fir cu aripile întinse într-un zbor planat şi încremenit.

Maria le răspunse cu o înclinare uşoară a capului şi cu un semn prietenesc din mîină.

Dan se apropie de geamul ambulanţei:

— Sînt prietenii dumneavoastră?

— Da, domnule student curios. Sînt foști camarazi ai soțului meu. Ofițeri de aviație. Sau poate nu-mi este îngăduit? Ești dintre aceia care ascultă Radio Londra?

— Nu ascult, doamnă... mamă a răniților, nici radio Londra și, de altfel, nici un fel de radio...

Maria puse contactul și motorul porni cu un tors lin, regulat, de motan bine hrănit.

— Mă plictisești cu „mama răniților“ a dumitale! Știi măcar că țara, Europa, globul întreg sînt în război... Această veste a ajuns la urechea domnului student pacifist și distrat?

— Mi se pare că da... Mi-a spus parcă așa ceva un coleg al cărui tată lucrează în statul major... Dar Dumneavoastră văd că sinteți pe deplin angajată, vă întoarceți cumva de pe front?

Maria se hotărî să pună capăt acestei discuții care degenera în persiflaj:

— Urcă! Să te conduc acasă după emoția prin care ai trecut...

— Îmi pare rău, doamnă... Dan înghiți „mamă a răniților“, dar nu mă duc acasă, am plecat să hoinăresc, ador toamna, cu soare sau cu ploaie! Aș vrea să vă mulțumesc că mi-ați cruțat viața... viața mea de student antimilitarist... și totuși, cînd și unde aș putea să aflu ceva despre Dumneavoastră?

După o scurtă ezitare, Maria îi întinse o carte de vizită. Dan îi sărută ceremonios mîna. Ambulanța zvicni și dispăru cotind prin fața Școlii Centrale de fete. Pe cartea de vizită era imprimată o adresă foarte apropiată de casa Mătușii. Dan mai apucă să-i zărească pe ofițerii nemți depărtîndu-se agale pe una din aleile Grădinii Icoanei. După-amiaza de toamnă căpătase o nouă strălucire.

. . .

Masa festivă, concepută de Draga, Zulnia și Baba, cu concursul generos al tuturor celorlalți, fu o reușită, Maria, înviorată după un ceas de odihnă, cu obrajii nefardați dar îmbujorați de apa de la Rămureni cu care și-i răcorise, într-un taior albastru din shantung cu o croială strict clasică, părea destinsă și în toane bune, ceea ce îl impulsionează pe Dan și îl făcu să fie în vervă. După prima țuică,

la care Baba servise ceapă verde, ridichi de lună și caș moldovenească, conversația deveni generală, atmosfera sărbătorească și fiecare voia să afle cât mai multe despre ceilalți și întâmplările prin care trecuseră în vremea din urmă, atât de bogată în evenimente, răsturnări și lovituri de teatru. Cei de la Râmureni voiau mai ales să fie puși la curent cu ceea ce se petrecea la București, ce se vorbea acolo, ce se preconiza pentru viitorul apropiat și pentru cel mai îndepărtat și mai ales cum se aprecia viitorul României acum după război, după ce plătitese cu destul sînge tributul erorilor trecute, acum cînd totul părea pus într-o cumpănă, într-o balanță stînd regele și partidele istorice și în cealaltă așa-zisele forțe progresiste.

— Noi, aici, în acest fund de provincie, spunea Vincent, nu prea știm mare lucru, avem de furcă cu autoritățile locale care nu ne privesc cu ochi prea buni, dar nici nu sar încă peste cal, sîntem tolerați și ni se dă încă bună ziua cînd intrăm la primărie, vorbesc, desigur, de elementele care au pus mîna pe putere, nu de marea masă a țărănimii cu care avem încă cele mai bune relații, deși s-au bucurat atunci cînd Petru Groza a înfăptuit o reformă agrară inutilă, demagogică și prejudiciabilă economiei țării... Pămînturile luate au fost prea puține ca să satisfacă setea de pămînt a țăranilor, care dintotdeauna a fost nemărginită, dar în același timp, prin fărîmițarea moșiilor mari și mijlocii, s-a dat peste cap o producție agricolă rentabilă, așa cum nu se poate realiza decît pe suprafețe întinse de pămînt, pe baza unui plan rațional și nu în mod anarhic pe loturi individuale minuscule. Agricultură nu poate fi rentabilă decît realizată fie pe latifundii, fie în colhozuri bine organizate; sînt convinși că acest lucru este cunoscut și de autorii reformei agrare, însă ceea ce a justificat măsura aceasta păguboasă a fost numai rațiunea politică; cu cît sărăcia va fi mai mare, cu atît șansele politice ale așa-zîșilor progresiști vor fi mai mari...

Dan era de aceeași părere cu Vincent. Pavel și Alecu Papia ascultau, gata să intervină. Maria povestea grupului feminin filmele americane și englezești pe care le văzuse după război, la Aro și Scala. Zulnia, pasionată după cinema, își exprima la intervale regulate regretul, punctînd cu exclamații și oftături narațiunile

Mariei. Draga voia să știe cum arată Bucureștiul după bombardamentele aliate și nemțești, despre care auzise că făcuseră ravagii, Domnișoara era curioasă să știe cine era ambasadorul Franței la București și dacă îl cunoștea cineva. Maria se plîngea de inflație, mai puțin vizibilă aici la Rămureni, unde se mai găsea cîte ceva din resursele proprii ale gospodăriei sau ale unui troc cu satul, decît la București unde, de la o săptămînă la alta, trebuie să-ți faci alt buget, prețurile crescînd cu o viteză amețitoare și, întrebare plină de bun simț, cînd se va pune stop, de către cine și în ce mod?

— Adevărat, spune Pavel Sumariotis, noi cheltuim puțin, avem o gospodărie rurală încă autarhică, căutăm să ne întreținem din ceea ce producem și să cumpărăm de la oraș cît mai puțin, strictul necesar pe care nu-l putem obține prin noi înșine; anul acesta însă trăim sub semnul secetei, pînă acum nu a plouat în nordul Moldovei și nevoia de apă se simte imperioasă...

Maria și Dan au fost informați de Alecu Papia că Vincent și Pavel au făcut o treabă extraordinară, au inițiat o grădină de zarzavaturi pe aproape un hectar, jos pe malul Turbatei, de unde intenționează să tragă apă pentru irigații, că au muncit și muncesc personal cu sapa și hîrlețul. În felul acesta vor să asigure nevoia de legume a gospodăriei de la Rămureni și, fără îndoială, vor realiza surplusuri pentru schimburi și vînzare. Bomba este că experimentează și o cultură de harbuji și zemoși, din care trag nădejdea unui venit substanțial.

Maria nu știe ce sînt aceia harbujii și zemoșii. Dan o lămurește că este vorba de pepenii verzi și pepenii galbeni, după denumirea lor regională. Dan își propune serviciile pentru a contribui la binele colectivității. Maria își exprimă neîncrederea în talentele lui pe acest plan. Pavel nu vrea să-l descurajeze:

— Noi luăm act și vom profita de oferta ta, o să avem nevoie, în scurtă vreme, de un paznic la grădinarie dacă nu vrem să rămînem păgubași... Amatori clandestini vor fi destui, mai ales printre copchilăria satului cînd se vor coace harbujii...

— Eu am să-i țin de urît, propuse Alecu Papia care, pirpiriu și fără mare vlagă în el, era ținut departe de muncile grele ale pămîntului și nu rareori trimis să dea o mînă de ajutor femeilor.

— Atîta-i trebuie, să te păzească și pe tine să nu te fure cu harbuji cu tot! Pe tine o să te punem la tarabă, să faci reclamă cu gură mare, îl luă în ris Zulnia, că, Slavă Domnului, de asta ești bun.

Pavel curmă harța incipientă dintre Alecu Papia și Zulnia, rugîndu-l pe Dan să le povestească campania lui din vest, lucru pe care, după cele trei-patru pahare cu vin acrișor și aspru, Dan îl acceptă cu plăcere. Toată lumea tăcu ca să-l asculte și, cum se găseau după friptură și desertul putea să mai aștepte, veni și Baba de la bucătărie cu fetele și toată lumea stătea ca la șezătoare. Era pentru prima oară că Dan se găsea în măsură să treacă în revistă tot ce însemnase războiul pentru el. O făcu cu calm și fără înflorituri, căutînd să fie obiectiv și cu rușii și cu nemții. „Trebuie să-i deosebim pe soldați de cei care învîrt politica, fie că ne gîndim la comisarii roșii, fie că ne referim la gestapiști, soldatul este întotdeauna trădat, din orice tabără ar face parte; soldatul este angrenat într-o bătălie în care își riscă viața la tot pasul pentru sloganuri care rareori reprezintă voința și idealul lui...“.

Dan era aproape fericit. O stare de euforie îl cuprinsese, rezultată din ușoara beție a vinului de țară, din oboseala drumului și mai ales din faptul că Maria părea să asculte cu interes, pentru prima oară, acest capitol din viața lui, capitol căreia el îi acorda o mare importanță. Pavel intervenea uneori ca să facă unele observațiuni legate de deosebiriile dintre cele două războaie, ca unul ce participase din plin la primul, din prima pînă în ultima zi, ba chiar și mai tîrziu, luînd parte la campania din Ungaria și înfrîngerea comunei instaurate de Bela Hun la Budapesta. Unchiul și nepotul erau deopotrivă de emoționați, evocînd amintiri de demult și amintiri recente. Prins în ambianța generală, Pavel, la rîndul lui, povesti odiseea scurtului său prizonierat, aventura evadării și întoarcerii în miez de noapte la Rămureni. Dragăi îi dădură din nou lacrimile gîndindu-se la noaptea aceea teribilă, cînd viața lui Tilică Rosnovan atîrnase de un fir de păr și după aceea lunga lui convalescență fusese strîns împletită cu viața lor de zi de zi. Cînd în conversație fu pomenit numele locotenentului Rosnovan, toți cei care îl cunoscuseră fură cuprinși de tristețe și

atunci Zulnia, la întrebările încrucișate ale Mariei și ale lui Dan, străini de întâmplările de la Râmureni, îi puse la curent, treptat, cu exclamațiile și completările celorlalți, printre care foarte activă se arătă și Domnișoara, despre tribulațiunile celor doi, care rupseseră prin prezența lor monotonia vieții de la Curte.

— Ultima dată când l-am văzut pe Tilică Rosnovan a fost într-o seară de octombrie a anului 1945, aflase de vreo săptămână că tatăl său este încarcerat în Oraș, deținut de marele tartor care este și astăzi fostul nostru oaspete, „tovarășul“ Levi Bruckner...

— Ce fel de oaspete?

Vincent răspunse în locul Zulniei:

— Levi Bruckner mi-a fost coleg de liceu, mai mult... mi-a fost pentru un timp cel mai bun prieten. Eram atras de personalitatea lui complexă, ascunsă, mă simțeam bine în rolul meu de protector al unui persecutat; la vârsta noastră de atunci lucrurile astea contează, mai târziu ne-am răcit... și asta era în firea lucrurilor... După aceea l-am reîntîlnit în mod cu totul întâmplător, slab, flămînd, hărțuit, scăpat ca prin minune din trenul morții... Nu este nevoie să vă mai spun ce a fost trenul morții, o mare rușine... Îl înțelegeam sau mi se părea că îl înțeleg, lupta în clandestinitate împotriva nemților, împotriva războiului antisovietic, împotriva regimului din România... L-am adus la Râmureni, l-am ținut ascuns; o bucată bună de vreme a stat și la Pavel, omul s-a întremat, citea mult din niște cărți cu tartajele învelite în hîrtie de jurnal, probabil literatură marxistă, le dosea când voiai să te uiți în ele, nu ieșea din bîrlog decît noaptea... După aceea, după 23 August, a dispărut și a reapărut în Oraș unde, ca să spun așa, a pus mîna pe putere și în perioada aceea, cînd Orașul se găsea într-o zonă a nimănuî, în care nordul Moldovei se găsea într-un fel de interregn, a devenit un fel de mic satrap. Ceea ce este curios este că și astăzi continuă să domine Orașul și județul, a fost abilitat de la București în acest scop și este numit prefect prin decret regal... Față de noi, pînă acum, a adoptat un fel de neutralitate în care sîntem ignorați, dar cînd am vrut se intervenim pe lîngă el în cazul lui Tilică Rosnovan ne-a trimis vorbă să ne

potolim. În spatele acestui mesaj verbal se ascundea însă o amenințare voalată, o las pe Zulnia să-și termine istorisirea...

— ...da, după ce Tilică a aflat de soarta colonelului Rosnovan, nu știu de altfel cum aflase fiindcă noi îi tănuisem informația adusă din Oraș de Vincent, era parcă turbat, nu te mai puteai înțelege cu el, nopțile și le petrecea umblînd fără încetare prin odaie, împiedicîndu-l și pe domnul Mihuț să se odihnească, ziua se sfătuia tot timpul prin colțuri cu el, pînă ce într-o bună zi ne-au anunțat hotărîrea lor nestrămutată de a merge în Oraș ca să-l scoată pe colonel din ghearele „comunistului“... Deși am încercat să-l convingem pe Tilică că este o nebunie ceea ce plănuise, a fost zadarnic, ne devenise aproape ostil... Cînd Vincent și Pavel au refuzat să-l ajute la procurarea de arme, care erau ținute sub cheie în odaia lui moșu Iorgu, am crezut că e gata să-i ia la bătaie. Mai tîrziu am aflat că a găsit în sat, la țărani ce adunaseră în secret arme lăsate pe cîmp în timpul luptelor purtate în zona noastră înainte de 23 August. A plecat și bun dus a fost, nu l-am mai văzut de atunci pe Tilică, numai domnul Mihuț s-a întors, a stat cîteva ceasuri, spunea că este urmărit și nu vrea să ne facă rău...

— Cine-i domnul Mihuț?

— Domnul Mihuț Atanasie? Un fel de eminentă cenușie a lui Tilică Rosnovan, au făcut războiul împreună, din prima și pînă în ultima zi, se legase un soi de prietenie ciudată între ei, domnul Mihuț era sergent în timp ce Tilică era ofițer, dar domnul Mihuț își asumase un fel de răspundere, îl proteja din umbră și îi era foarte devotat, lucru ce l-am putut verifica atunci cînd Tilică a văzut moartea cu ochii și a zăcut multe zile și nopți între viață și moarte. Erau o pereche neobișnuită, în care fiecare conta pe celălalt, se născuse solidaritatea aceea absolută a oamenilor care trec prin aceleași primejdii și au de suportat aceleași mizerii... Domnul Mihuț era înspăimîntat, povestindu-ne cum căzuse în capcana întinsă de Levi Bruckner care aflase, nu se știe de unde, că se găseau în Oraș... Într-o zi, spre dimineață, armele le țineau pitite în pod sub niște țeale vechi, Tilică se întorsese înaintea domnului Mihuț și se odihnea. Domnul Mihuț se grăbea să nu-l prindă

zorile pe străzi și se întorsese căutînd să se furișeze prin fundul curții, prin petecul de livadă a gazdei cînd deodată a văzut vreo șase bărbați înarmați pătrunzînd în casă, toți niște vlăjgani. A încremenit și, dosit după un gard, l-a văzut pe Tilică pe care abia de puteau să-l strunească patru din cei șase vlăjgani, zgîriat pe față, cu miinile încovoiate la spate, numai în cămașă, spumegînd... Spunea că și-a stăpînit cu greu primul impuls de a veni în ajutorul lui Tilică, dar și-a dat repede seama că nu are nici o șansă, absolut nici una, repeta el căutînd să-și găsească scuze și avea dreptate. S-a strecurat cum a putut mai repede, pe furiș; n-a stat mai mult de un ceas, timp în care și-a adunat puținele lucruri într-un rucsac, era convins că o să vină cu siguranță să-l caute și pe el la noi, și-a luat rămas bun de la toți și, fără să mai întoarcă capul, fără să mai fluture vreo mîină, a pornit-o peste țarină și de atunci nu am mai avut nici o veste de la el și nici de la Tilică...

Maria îi lăsase pe toți să vorbească, îi ascultase cu atenție, participase puțin, mîncase cu o foame neașteptată și acum, cînd înserarea pusese de mult stăpînire peste casă și grădină și fără să se aprindă vreo lampă, în întunericul aproape complice, era rîndul lui Vincent să povestească întîmplările dramatice dar și pitorești ale cavalcadei sale și a Zulniei. Se simți deodată ostenită, în așa măsură de ostenită încît, cerîndu-și iertare de la toți, îi rugă să nu se supere și totodată să-i îngăduie să se retragă. Zulnia sări repede de la locul ei, oferindu-i să o însoțească pînă în odaie. Barbații se sculară în picioare și toată lumea îi ură noapte bună. Maria insistă ca Dan să rămînă în continuare, insistă în așa fel încît Dan înțelese că asta era voința ei, de a rămîne o vreme singură în cameră, pînă va adormi; adormea ușor și profund, preîntîmpinînd prin acest refuz voalat elanul erotic pe care îl simțea zvîcnind în vinele lui Dan, în această dintîi noapte la Rămureni. Dan își umplu din nou paharul, șirul numărului îl pierduse de mult și se întoarse către Vincent:

— ...și ziceai că de pe culme, Valea Ursului arăta ca un furnicar de oameni, mașini, vehicule de tot felul...

Comandorul murise ca un erou. Toate morțile cu fața la inamic sînt eroice, însă moartea comandurului fusese cu adevărat eroică. Pentru a-și salva echipajul, refuzase să sară cu parașuta. El căzuse în flăcări, dar cei doi elevi ofițeri scăpaseră teferi. După epuizarea ceremoniilor administrativ-patriotice, comandorul fiind primul ofițer superior din aviație căzut la datorie la puține zile după declanșarea războiului antibolșevic, după condoleanțele oficiale, decorațiile postmortem, înmormîntarea cu discursuri pompoase rostite în prezența ministrului adjunct al aerului... sleită de puteri și debusolată, părăsise apartamentul din Schitu Măgureanu și se refugiase în două încăperi, la capătul unei grădini longiforme de la nr. 62 din str. Răsuri.

Acolo, în odăile de liliputane proporții, divanul făcea figură de transatlantic eșuat într-un iaz. Maria luase cu sine toate amintirile personale, pot fi oare amintirile și altfel?, tot ce o lega de trecutul său ialomițean, din orașul cu aerodrom militar, garnizoană în care timida și stîngaceă elevă de liceu din cursul superior îl cunoscuse la un bal al studenților și elevilor, organizat în saloanele Cercului Militar, într-o vacanță de Crăciun, pe căpitanul aviator Anatol Anghel. Cucerită fiind de uniforma albastru-deschis, de culoarea cerului cu care se contopea adesea și sub cupola căruia, uneori, în zilele sesine, îi urmărea evoluțiile temerare, curbele elegante, bruștele căderi și redresările miraculoase, ce îi umpleau sufletul romantic de spaimă și admirație.

De pe fereastra clasei a șaptea a liceului, clădire impunătoare din cărămidă roșie, Maria lăsa adierea primăverii să-i ostoiască dogoarea obrazilor și, la orele din vreme stabilite și scrupulos respectate de căpitanul Anghel, urmărea cu privirea asaltul infinitului lansat de un Potez cu fuselajul roșu și aripile decorate cu tricolorul național, în timp ce profesorul de greacă aflat la tablă transmitea, prin mijlocirea cretei, unei clase pe jumătate adormită și visătoare, secretele, de care nimeni nu părea interesat, ale conjugării eline.

În două trimestre, căpitanul de aviație făcuse din liceana neîndemînată o sportivă multilaterală, patinaj pe lacul de lîngă gară, echitație în manejul regimentului de cavalerie, tenis la gră-

dina mare și, mai ales, îi încredințase volanul Fiatului său de tip recent, care provoca curiozitatea și invidia întregului orașel. Făceau lungi ore de exerciții practice pe drumuri lăturalnice, pe străzi desfundate și pe stadionul de curînd inaugurat al mizerabilei urbe dunărene. Căpitanul Anghel stabilise în sărutări plata lecțiilor iar baremul era în funcție de numărul orelor petrecute la volan, cu privire la care căpitanul trișa cu cea mai bună credință! Nu fu de mirare pentru clasă, angajată cu trup și suflet în idila Mariei, cînd aceasta rămase corijentă la științele naturale și la greacă, ea care în toți anii fusese premiantă.

O intervenție ocultă pe lîngă cei doi profesori care erau surprinși de rezultatele proaste din acest an ale unei eleve eminente, rezultate puse pe seama unor tulburări de adolescență, a fost bine primită și Maria s-a putut prezenta la bacalaureat după ce, în consiliul profesoral, în urma unei examinări sumare, de ultimă oră, i s-a acordat nota maximă și, ca atare, și media de trecere.

O lună jumătate Maria a întrerupt orice legătură cu căpitanul Anghel, fiindcă era și ambițioasă și avea și voință, astfel că la bacalaureat se situă pe locul al doilea după un băiat, laureatul permanent al liceului de băieți.

Părinții și frații lui Tolică îi făcuseră după înmormîntare o vizită scurtă, protocolară. A doua zi întocmîră un inventar amănunțit al lucrurilor din casă, din care nu lipsea mașina de tocat și trei borcane mari pentru pus varza la murat. Fiindcă Tolică luase o fată fără zestre, tot ce era în gospodăria lor, sau aproape tot, li se cuvenea lor. O săptămînă mai tîrziu încărcară în două camioane mari, militare, toată gospodăria înjghebată de Maria cu elanul și entuziasmul începutului de căsnicie. Maria era prea orgolioasă ca să ceară ceva sau să se judece cu neamurile mortului. Din biroul comandorului, mînuit fără menajamente de cîteva ordonanțe, căzu un sertar și din sertar se împrăștiară scrisorile de dragoste scrise de Maria cu doi ani în urmă. Mîhnită, le adună pe un fîraș și le dădu foc, fără măcar să încerce să mai descifreze vreun rînd.

Permisul de conducere, căpătat în rîsul și voia bună a unei lungi vacanțe de vară, vacanța de după bacalaureat și înainte de

examenul de înscriere la facultate, i-a fost de mare folos atunci cînd a cerut să i se încredințeze o ambulanță și să îmbrace o uniformă a Crucii Roșii, unde se prezentase ca voluntară. Postul ei fix era la Gara de Nord, de unde transporta ofițerii răniți sosiți cu trenurile de pe frontul de răsărit, îndrumați de la serviciile de control către spitalele amenajate în acest scop în Capitala țării.

Maria Anghel din acea vreme primea o pensie modestă, pensia pe care statul o acorda văduvei unui ofițer de aviație căzut pe front încă de la început. Pensia era mică, gîndea Maria, poate fiindcă statul se simțea frustrat de faptul că eroul comandor Anatol Anghel nu contribuise un timp mai îndelungat la efortul de război al țării și dispăruse la numai cîteva săptămîni de pe firmamentul plin de zumzet metalic al patriei care avea nevoie de el. Multă, puțină, cît era, pensia îi ajungea să lege o lună de cealaltă și să se îmbrace decent, cel puțin în perioada care a precedat inflația. Tatăl ei, bătrînul Raiciu, administrator financiar ajuns la vîrsta pensionării, îi trimitea și el cîteva sute de lei pe lună cu mandat poștal.

După ce îl cunoscuse pe Dan Sumariotis, în după-amiaza aceea de toamnă cu lumină de aur roșu, Maria se lăsase distrată și mai apoi mișcată de dragostea care îi tulbura pe Dan și care, treptat, se transformase într-o pasiune clocotitoare. În toamna anului 1943 și iarna 1943/1944, Dan era aproape în fiecare zi la dînsa și, săptămînal, un comisionar bătrîn și cumsecade suna la ușă și-i aducea un buchet mare de flori variind după sezon, iar în seara Anului Nou un enorm braț de liliac alb, care, după estimația Mariei, îl va fi costat o avere. Deși fiecare petrecuse revelionul în altă parte, a doua zi Dan fusese poftit la masă. Era primul prînz pe care îl luau împreună în casa ei. Maria se întrecuse pe sine însăși. În conceperea menu-ului intrase și curca pe care i-o trimisese bătrînul, reușise să o rumenească atîta cît trebuia, și două sticle de șampanie franțuzească din rezerva fostului soț, de care nu se prea atinsese, nefiind băutoare.

În atmosfera sărbătorească a acestui dejun în doi, în care se instalase și euforia primei sticle de șampanie deschisă de Dan cu pocnetul festiv cuvenit, nu se mai putu abține și-i spuse Mariei că

o iubește, că o iubește ca un nebun și că îi cere să se căsătorească cu el. Maria nu voia să se lase dusă de ambianța sentimentală ce se născuse în odaia peste care se lăsaseră umbrele înserării precoce de iarnă, în care focul se auzea mormăind cine știe ce povești din vremea cînd era liber și nu domesticit ca astăzi de oameni. Din cerul greu, de plumb, se eliberau într-un balet candid fulgii mari și reci. Dan se așezase pe jos la picioarele Mariei, cu capul în poala ei și dînsa îi mîngîia părul bogat, ondulat și răvășit. Maria îi reaminti cu glas scăzut, de taină, că a mai fost căsătorită, că este mai mare cu doi ani decît el, că el e încă student, că războiul nu s-a terminat și viitorul apare destul de tulbure și încă multe altele. Atunci a rugat-o să nu-i dea nici un răspuns, să-i lase speranța neatinsă. Au ieșit în străzile întunecate de camuflaj, s-au bătut cu bulgări de zăpadă proaspătă, au căzut pe rînd, rîzînd, în omăt și s-au întors osteniți să termine cea de a doua sticlă de șampanie. Au ciocnit paharele privindu-se în ochi, ochii Mariei erau violeți, emoția o cuprinsese și pe ea, altfel se petrecuseră lucrurile cu Tolică. Dan a cuprins-o în brațe, a sărutat-o cu o frenezie care aproape că o înspăimîntă și i-a anihilat orice veleitate de rezistență. Zorile celei de a doua zi a anului, tulburi și înghețate, l-au surprins pe Dan pe divanul Mariei, lîngă dînsa, amîndoi treziți de frigul ce se lăsase în odaie. Dan a făcut focul, a așteptat să duduie sofa și, după ce a învelit-o, căci readormise între timp, a luat o crenguță de liliac alb din vază și a așezat-o pe pernă, lîngă fața ei. Apoi a părăsit încăperea în vîrfurile picioarelor.

De peste o săptămînă primăvara surprinsese Bucureștiul cu brusca ei apariție, strecurînd în sufletul oamenilor o făgăduială de mîngîiere deși războiul intrase într-o fază nouă, iar rușii bombardau cu artileria și aviația mahalalele Iașilor. Maria fusese de serviciu la gară toată noaptea. Fusese o noapte istovitoare. Numeroase garnituri de trenuri cu răniți și bolnavi se perindaseră și multe altele așteptau semnalul acceptării lor la peroanele înțesate de militari și personal civil.

Un număr neobișnuit de răniți, români și nemți, dar mai ales români, dovadă grăitoare că luptele se întîliseră pe frontul Moldovei de nord, acolo unde rușii impuneau o presiune deosebită pentru

a-și deschide drum către sud, fuseseră evacuați în zona interioară. În toate serviciile Gării de Nord și în serviciile auxiliare dominase o forfotă și o agitație de zile mari. Crucea Roșie, cu personalul de specialitate și cu cel voluntar, nu mai prididea să facă față apelurilor neîncetate. Sălile de așteptare, peroanele, unele birouri și magazine, fuseseră improvizate în centre de cazare provizorii ale răniților și peste tot nu vedeai decît persoane alergînd, strigînd, făcîndu-și loc cu coatele, călcîndu-se pe picioare unii pe ceilalți, fiecare considerînd că misiunea lui sau răniții lui trebuie să aibă prioritate, autoritățile civile și militare erau depășite și în haosul general doar răniții, pe târgi sau rezemînd zidurile, livizi, tăcuți ori gemînd ușor, demonstrau un fel de resemnare din care nu lipsea reproșul mut: „Noi ne-am dat sîngele și durerea ni s-a înfipt în carne, camarazii noștri și-au lăsat viața, acolo undeva, dar voi ce-ați făcut, cum v-ați pregătit să ne întîmpinați?”

La debandadaonstruoasă, rezultată din surpriza ofensivei rușești, ofensivă la care nu se mai aștepta nimeni fiindcă propaganda oficială vorbea numai de contraofensivă și de respingerea rușilor din nou peste Nistru, contraofensivă pe care publicul o dorea atît de mult încît o considera, din motive subiective, ca pe o realitate ce nu mai putea fi discutată, contribuia și numărul din ce în ce mai mare al refugiaților din părțile Moldovei amenințate care, din lipsă de posibilități de cazare, se înghesuiau și ei, printre răniți, pe peroanele și așa neîncăpătoare ale Gării de Nord. În multe trenuri de marfă, trase pe linii moarte și pe lungi distanțe, unele staționînd chiar la stația de triaj a Chitilei, se găsea averea publică evacuată din zona ce se afla în pericol, cît și averea mobilă a numeroși particulari ce trăgeau nădejdea să o salveze din calea cotropirii. Toate persoanele oficiale și cele cu relații încercaseră în aceste trenuri tot ce aveau mai de preț. Telefoanele zbîrniiau. De la miniștri pînă la șefii de cabinet, toți erau solicitați, sîcițiți, de neamuri, prieteni, cunoscuți, fiecare era implicat sau avea pe cineva implicat în exodul de oameni și bunuri dinspre nord spre sud și fiecare căuta o soluție cît mai grabnică necazurilor lui.

Ca și în alte dăți, Maria împinse porțița și îl află pe Dan așteptînd-o cuminte, așezat pe una din trepte. Dan găsise, prins de

uşă cu un bold, un bileţel laconic: „Dacă vii, nu mă aştepta, nu ştiu cînd mă reîntorc. Cu drag, M.“. În una din cursele pe care le făcuse noaptea la volanul ambulanţei sale, Maria se abătuse pe acasă să-i semnalizeze posibilitatea ca în această dimineaţă de 4 aprilie să se întoarcă tîrziu acasă, sau poate deloc. Era solicitată pînă peste cap şi făcuse toată noaptea naveta între Gară şi diferitele spitale, supraaglomerate şi ele. Începea să se simtă lipsa plasmei sanguine, în paturi stăteau cîte doi răniţi, medicii erau depăşiţi şi se numise o comisie compusă din trei doctori care triau răniţii înainte de a fi expediaţi către spitale. Nu aveau dreptul la internare decît cei grav răniţi, cei cărora se impunea a li se face urgente intervenţii chirurgicale. Muribunzii nu mai erau luaţi în seamă, după cum nici cei cu leziuni uşoare sau mijlocii. Pentru cei din urmă funcţiona un spital de campanie, improvizat chiar în cuprinsul gării, unde doctorii şi ajutoarele lor lucrau cîteodată 48 ore în şir, fără întrerupere, consumînd ceai după ceai şi cantităţi uriaşe de pervitin, ca să nu cedeze oboselii ce li se citea pe faţă şi li se furişa insidioasă în mădule. Îşi făceau datoria pînă la limita rezistenţei nervoase şi unii dintre ei, după două sau trei săptămîni de acest regim silnic, aveau, la rîndul lor, nevoie de îngrijiri. Cafeaua lipsea, însă Doamna Mareşal Antonescu, preşedinta de onoare a Societăţii Patronajului, care funcţiona paralel cu Crucea Roşie condusă de Maiestatea Sa Regina Mamă, trimisese în mod special pentru permanenţa medicală din Gara de Nord două kilograme de cafea din rezervele Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, aprovizionată pe cale diplomatică din Turcia. Medicul şef al permanenţei a primit pachetul, a pus deoparte pentru el o jumătate de kilogram, pe care l-a trimis acasă cu una din ambulanţele de serviciu, a încuiat sub cheie restul, distribuindu-l cu parcimonie şi consumînd personal cam şase ceşti pe zi sau noapte, după tura în care se afla.

Dan îşi rumega decepţia pe treptele casei din fundul grădinii, mîngiînd motanul negru care îi dădea tîrcoale. Nu se aşteptase să n-o găsească pe Maria. Bileţelul îl lăsase fără speranţe pentru ziua aceasta, însă cele două vorbe „cu drag“ cu care se încheia, îi încălzeau sufletul şi, ca orice îndrăgostit, le dădea amploarea şi semnificaţia dorite de el. După o perioadă în care Maria se arătase destul

de reținută, cînd refuzase să se mai lase sărutată, timp în care părea dusă cu gîndurile în altă parte, aceste două cuvinte îi deschideau porțile unei lumi pline de făgăduințe.

Auzindu-i pașii și zărindu-i silueta, Dan se sculă în picioare: ținea în mînă biletul Mariei. Motanul negru făcuse un salt de pe trepte în alee și pornise tacticos în întîmpinarea stăpînei. Era un motan bătrîn, pripășit de pe la vecini, care își petrecea mai tot timpul în grădină sau se furișa în casă, în afara unor ore cînd dispărea în chip misterios, pentru ca la înapoiere să se ascundă sub pat, fără nici un mieunat și să adoarmă cu capul pe labe.

— Bună dimineată, Maria, te iubesc... Acestea erau vorbele cu care Dan o întîmpina întotdeauna. După cum vezi, totul pe lumea asta e să știi să aștepți, nu-i nevoie să-mi spui... se vede că ai avut o noapte grea...

— Infernală, doar știi unde este cheia, de ce n-ai intrat?

— Pentru ce? Grădina ta e plină de farmec... N-am mai văzut-o pînă acum primăvara și cireșului ăsta zănațec floarea îi stă gata să plesnească! Îmi pare așa de bine că stai aici și nu în altă parte, în cine știe ce apartament de bloc, pe cine știe ce bulevard zgomotos...

— Dane, vorbești prostii, ai dormit prea bine și acum îți arde de poezie.

— N-am dormit deloc, am citit și m-am gîndit la tine, ești sursa insomniilor mele...

— Dar sursa insomniilor mele o cunoști?

— Dacă nu sînt eu, atunci poate domnul doctor Gelu Mărculescu?

Gelu Mărculescu era medicul șef din permanența sanitară a Gării de Nord și Maria îi povestise, ca un fapt divers, de curtea pe care acela i-o făcea. Dan se prefăcea că nu este gelos, însă fierbea la gîndul că îl vede în fiecare zi și chiar noaptea, cînd se întîmpla să fie amîndoi de serviciu în aceeași tură. În imaginația lui se învîlmășeau imagini tulburi, de care îi era rușine dar pe care nu le putea alunga decît cu greu și numai după ce o vedea pe Maria calmă și metodică.

— Othello?

— Ferească Sfințu', am spus și eu așa fiindcă m-ai întrebat!

— Dane, sînt o norocoasă...

— De ce, fiindcă m-ai întîlnit pe mine?

— Nu te întrece cu suficiența, tinere student, nu, domnule Sumariotis, închipuiește-ți că nu fiindcă te-am întîlnit pe dumneata, ci fiindcă ambulanța mea s-a defectat, nici un mecanic n-a putut să-i vină de hac în grabă, așa că acum stă și ea la spitalul ambulanțelor, adică la atelierul de reparații al Ministerului Sănătății iar eu mă bucur de această scurtă și neașteptată vacanță. Știi că, altfel, ar fi trebuit să rămîn în continuare toată ziua la volan, schimbul meu, Sanda Oteteleşanu, se mărită azi cu un ofițer neamț care are mîna stîngă amputată de la umăr, ea l-a îngrijit cînd făcea pe sora și nu pe șoferul de ambulanță, are o funcție pe lîngă Misiunea militară germană, ofițerul nu Sanda... Iartă-mă că vorbesc cam în dodii, dar abia de mă țin pe picioare; n-am reușit să beau nici măcar un ceai și alte stimulente, știi că refuz să iau, era cît pe-acî să dau cu mașina într-un tramvai de pe linia 16, care se retrăgea...

— Vrei să-ți pregătesc eu ceaiul, stăpînesc în domeniul acesta o artă...

— Cunosc, aș vrea să știu în ce domeniu nu stăpînești tu o artă? Nu mai vreau decît un singur lucru, să mă trîntesc în pat și să dorm o săptămînă.

— Frumoasa din pădurea adormită? Ai să-mi dai voie să vin din cînd în cînd să te contemplan și, la momentul potrivit, să dezleg vraja?

— Cam știu la ce te gîndești, domnule student! Mai bine te-ai concentra asupra seminarului duminical, despre care mi-ai trîmbițat atîta, filosofia dreptului... Dane, mă întreb cîteodată...

— Anume ce, frumoasa mea încă neadormită?

— Trăim în aceeași lume... Mai mult, în același cartier și fiecare din noi vede altă fațetă, de pildă astă-noapte am văzut mai mult decît oricînd toate ororile războiului, suferința fizică uneori atroce a sutelor și sutelor de răniți, deznădejdea și resemnarea din ochii muribunzilor de care nimeni nu se mai preocupa, nici măcar medicii prinși pe lîngă cei în care mai licărea o speranță. Era atîta singurătate în moartea aceasta ce intervenea în înghesuiala mul-

țimii, cînd nimănui nu-i venea în gînd să-l țină măcar de mînă pe cel ce se duce... Claie peste grămadă refugiații, cu copii adormiți în brațe sau pe baloturi, cu mame care plecau să stea la cozile unde nădăjduiau să primească un pahar cu lapte, acolo unde doamnele de la Patronaj beau cafea după cafea, schimbă rețete de război în care margarina joacă un rol de prim ordin și care după șase ore de sacrificiu pentru binele public pleacă în mașinile conduse de șoferi stilați cu conștiința împăcată că au contribuit din plin la efortul de război...

— Maria ești obosită, n-ai vrea mai bine...

— Stai că n-am terminat, acum cealaltă fațetă pe care o cunoști tu: domnul student Sumariotis frecventează cursurile și seminariile ultimului său an de facultate, își însușește speculațiile filosofiei dreptului prezentate probabil cu multă elocință de un profesor distins... se îmbată cu miresmele unei primăveri tumultuoase, sînt sigură că îi gustă din plin poezia gingașă și pe deasupra își permite luxul de a fi îndrăgostit... de a toci treptele iubitei în fiecare zi...

— Oprește-te, Maria, stăvilește torentul de reproșuri nedrepte, nu sînt răspunzător de declanșarea nebuniei colective care este războiul și nici nu pot să-l opresc.

— Nici cei pe care i-am văzut astă-noapte nu erau răspunzători, în orice caz nu mai mult ca tine...

— Așa este, vezi că sînt corect, nici ei nu sînt răspunzători, însă în acest mare angrenaj, în care sîntem cu toții prinși, ei au ocupat cu totul fără voie o altă poziție... O poziție care, în jocul întîmplărilor ce hotărăște destinul fiecăruia, i-a adus pe peronul Gării de Nord într-o noapte cînd Maria Anghel era de serviciu pe ambulanță... Să lăsăm la o parte faptul că sînt antimilitarist într-o lume beată de prestigiul uniformei... Dacă aș fi fost chemat, mi-aș fi făcut datoria nici mai bine, nici mai rău decît alții la fel ca mine... Ce-ai fi vrut? Să mă prezint voluntar, pentru a participa la un măcel imbecil în ipostaza de ucigaș sau de victimă, să forțez destinul prin inițiative proprii, să fac pe eroul cînd nu simt nici o chemare, să mor sau să ajung invalid pentru că am ținut să fiu un pion pe o tablă de șah în care piesele conducătoare sînt ne-

bunii? Ce-ai fi vrut, Maria Anghel, pentru a-ți cîștiga simpatia, să umblu în cîrje cu pieptul acoperit de constelații precum cerul de august, să scuip sînge dar să fi cîștigat trese, să fiu și eu un învins alături de atîția alții, fără ca jertfa mea să fi putut schimba o iotă din mersul nenorocit al istoriei? Oamenii sînt destul de proști și așa, fără ca să mai contribui și eu...

— Ce-ar fi fost dacă toți ar fi gîndit ca tine?

— Dacă toți ar fi gîndit ca mine, din toate taberele posibile, ar fi fost admirabil, războiul ar fi fost imposibil fiindcă e greu să faci omletă fără ouă, iartă-mi comparația... Probabil însă că cei mai mulți gîndesc ca mine, puțini trebuie să fie amatori adevărați de război, mai ales cînd trebuie să-l facă ei înșiși, dar ți-am mai explicat că aceasta este o problemă de poziție a fiecăruia în marele angrenaj, poziție care te poate duce pe o targă în Gara de Nord sau la seminarul de filosofia dreptului... Acuma plec, Maria, și aș vrea să-mi spui o vorbă bună!

— Student Sumariotis, îți urez succes la seminarul de filosofie, unde sînt convinsă că ai să răspunzi strălucit...

— Te iubesc atît de mult Maria, încît mă declar mulțumit și cu ironia ta.

— Dar nu într-atîta, încît să te înrolezi...

— Am să reflectez, însă aș vrea să știu unde ai dobîndit tu această psihologie de mamă a lui Ștefan cel Mare?

CAPITOLUL AL OPTSPREZECELEA

Prin poarta grajdului, pe care nimeni nu se mai îngrijea s-o închidă, ca și prin ferestrele înguste și lungi pe orizontală, cu geamurile sparte de parcă cineva s-ar fi exersat dinadins să țintească cu pietre în ele, ieșeau și intrau, în zboruri repezite, zeci de rîndunele, comunicîndu-și prin țipete mici și ascuțite informații cu privire la locurile cele mai propice pentru construirea cuiburilor din această primăvară. Unele din ele erau chiar gata și viitorii locatari nu mai făceau altceva decît să care fulgi și paie pentru a le face cît mai confortabile. Altminteri în grajdul părăsit domnea tăcerea apăsătoare a tot ce cîndva a fost viu și peste care s-a năpustit pustietatea, așa dintr-o dată. În boxele deșarte dăinuiau plăcuțele de tablă pe care erau scrise cu catran numele cailor, tot atîtea nume prestigioase din herghelia dispărută fără urmă în Valea Ursului: Raza, Razna, Ropot, Răsărit, Fir, Nora, Țiganca...

— Știi, Maria, tradiția cere ca inițiala cu care începe numele mînzului să fie inițiala numelui iepei din care provine...

Maria nu știe, fiindcă fata administratorului financiar din Că-lărași nu are de unde să cunoască obiceiurile hergheliilor.

— Moșu Iorgu, așa îi spuneam cu toții, chiar și noi nepoții, a murit la timp... fiindcă, dacă ar fi fost să trăiască drama hergheliei lui la care ținea ca la ochii din cap, ar fi sfîrșit de inimă rea.

Dan o purta pe Maria prin toate locurile dragi ale copilăriei și adolescenței lui, idealizate în amintire și pe care le descoperea altfel. Se străduia să-i descrie Mariei viața de la Curte așa cum o cunoscuse și orice detaliu constituia pentru el un prilej de evocare abundentă, fie că era vorba de o tufă de alun, fie de un brad deose-

bit de înalt, fie de o mobilă șchioapă sau de un om care îl cunoscuse copil și care se mira acum cât de mare crescuse și că, pe deasupra, mai fusese și la război!

Maria, reticentă la început, se arăta de astă dată interesată de tot ce vedea și adeseori îl provoca pe Dan să povestească, curioasă să afle amănunte pitorești cu privire la oameni, locuri sau lucruri. Solicitat de femeie, povestitorul din Dan prindea aripi și lumea dispărută căpăta contur și relief. Încălțată cu pantofi sport, fără toc și cu talpă de crep, purtând o fustă simplă de pînză albastră și o bluză albă, cu un batic colorat în care își strîngea părul, Maria colinda alături de Dan, lăsîndu-se condusă de el pe toate meleagurile din jur-împrejurul Rămurenilor, atît cît le permitea puterea lor de mărșăluitori tineri. Cîteodată își luau într-o traistă cîte ceva de-ale gurii, de care se îngrijea Baba să le facă rost, și poposeau fie sus, la Nuci, fie, la întoarcere, jos în vale, în păduricea de brazi de la izvoare, făcîndu-și siesta întinși pe o pătură la umbra propice a unui tei sau a unei tufe de zmeură sălbatică. Maria se arăta mai destinsă și mai receptivă la mîngierile timide la început, tot mai îndrăznețe apoi, pe care Dan le iniția de îndată ce trupurile lor se alăturau pe pătura întinsă și ascunsă vederilor indiscrete. Aerul curat, oboseala sănătoasă o predispuneau să accepte cu o bucurie ascunsă jocul mîinilor și al buzelor. Bustul i se înfiora cînd era dezgolit și o adiere răcoroasă făcea să palpite frunzele copacului sub care își aflaseră adăpost. Maria găsea un fel de plăcere perversă în îmbrățișările lor din natură, în plină lumină de după-amiază, cînd umbrele frunzișului și petele de soare alternau mișcătoare pe trupu-i dezveșmîntat de nerăbdarea lui Dan. O dată făcuseră dragoste sub privirea stupidă a unor oi, care se opriseră din mestecatul ierbii ca să se uite la ei. Niciodată n-a știut dacă nu cumva, ascuns în unul din tufișurile din jur, cel ce le păzea, fată sau băiat, nu asistase la rapida lor împerechere.

Maria își amintea de acea după-amiază, deoarece în decorul campestru în care Dan o iubise, excitată de prezența oilor și de ipotetica existență a unui ciobănaș pitit, se bucurase pentru prima oară de un orgasm scurt dar ascuțit, care îi smulsese un țipăt fără voie, țipăt ce speriase și alungase oile. Dan fusese atît de fericit,

încît își ascundea cu greu orgoliul acestei reușite la care visase mereu, încît îi acoperise mîinile cu sărutări, îi învelise nuditatea cu delicatețe și îi veghease somnul care o doborîse pe umărul lui, fără să facă vreo mișcare, deși acesta îi amorțise și îl durea.

Amîndoi, în secret, încercaseră să regăsească acordul trupurilor întrezărit pentru o scurtă și memorabilă clipă, însă sincerele eforturi ale fiecăruia nu mai fură încununate cu succes. Trei săptămîni mai tîrziu, într-o seară după masă, în timp ce dădeau o raită înainte de culcare ca să vadă cum răsare luna de peste dealurile împădurite, Maria îi mărturisi lui Dan bănuiala că este însărcinată. Bărbatul își descătușă exaltarea ce-l cuprinsese la aflarea acestei vești printr-un prelung strigăt indian, care trezi ecouri în noapte. De undeva din depărtare îi parveni răspunsul unui flăcău singuratic, care se întorcea acasă după o zi de trudă.

Maria îl rugase să nu spună încă nimănui, deoarece nu era încă absolut sigură și nu voia să se găsească ținta unor sollicitudini la care n-ar fi fost îndreptățită.

Dan făgădui solemn, deși ardea de nerăbdare să comunice întregului univers că din el și din Maria va ieși o altă ființă vie.

Cînd Dan Sumariotis ajunse la Facultate, aula în care trebuia să aibă loc prelegerea era deja înțesată de studenți și studente, mulți veniți din alți ani de studiu, cît și numeroase persoane străine, atrase de faima Profesorului care profesa o opoziție critică necamuflată la adresa regimului la putere, disecînd fără menajamente dictaturile de dreapta sau de stînga pe care le califică de surori vitrege, manifestînd uneori un curaj ce făcea ca publicul asistent să tremure pentru el. Cum cozile de topor nu lipsesc din nici o colectivitate, prelegerile incendiare ale Profesorului fuseseră semnalate Siguranței Statului și chiar Mareșalului Conducător.

Dan Sumariotis se cocoșase sus, lîngă un geam deschis spre grădina Facultății prin care se insinua primăvara. Era o primăvară prăpădită, cu ploi repezi, cu nori goniți de vînt pe un cer nefiresc de albastru. Seva urca în ramuri minuscule fluvii verticale și izbucnea în mugurii verzi, catifelati. Tramvaiele zdrăncăneau de-a lungul

bulevardului și se țirau pînă hăt departe, într-o sisifică alergătură de la un capăt la altul al orașului. În curînd avea să se împlinească un nou an de război. Iarna fusese mai puțin aspră decît cele precedente. Oamenii pășeau mai vioi, se bucurau de soare și de gîzele trezite din amorțire, uitau pentru o clipă de necazurile și preocupările impuse de un război interminabil, care din blitz se transformase într-o monotonă încheștare pe pămînt, pe mări, pe oceane și în văzduh, dar fruntariile românești erau încă virgine și undeva în sufletul fiecăruia dăinuia licărul nemărturisit de speranță că totul se va sfîrși printr-o lovitură de teatru, așa deodată, înainte ca românii să simtă direct pe pielea lor grozăviile unui război despre care se adunau tot mai multe ecouri. Optimiștii afirmau cu convingere și tărie că Dumnezeu este „bun român“ și, ca atare, niciodată nu va îngădui vreo profanare a hotarelor. Familiile îndoliate însă, tot mai numeroase, închistate în durerea lor, profesau o resemnare și un reproș mut, care îi stingherea pe optimiști. Orele de curs și de seminar din această dimineată băteau un record de participare, astfel încît n-ai fi putut găsi în amfiteatru un loc acceptabil decît dacă ai fi venit cu o oră înainte de începerea prelegerii. Ca și în alte dăți, Dan Sumariotis reținu lîngă el un loc pentru Serge Cristi, cam înghesuit, ce-i drept, ultimul loc lîngă perețe, apărîndu-l cu înverșunare împotriva amatorilor tot mai numeroși și mai insistenți. Cînd Profesorul își făcu apariția la catedră, semnalată de tăcerea ce se așternu peste zumzetul din sală, Dan trebui să cedeze locul neocupat de lîngă el unui bărbat între două vîrste, elegant, cu cravată papillon, pe care îl vedea pentru prima oară la curs. Dan făcu cu ochii turul aulei, dar nu-l descoperi pe Serge nicăieri. Dădu din umeri. Trebuia din nou să ia notițe pentru amîndoi, deși era rîndul lui Serge. Probabil că după o noapte albă, petrecută în cine știe ce pat străin, Serge adormise buștean, după ce acoperise cu perna ceasul deșteptător.

Acesta era Serge și nu era nimic de făcut. Plin de bune intenții, nu putea rezista atracției primei fuste ce-i ieșea în cale și atunci, timp de o săptămînă, dispărea din circulație după care, ca un motan sătul de rut, reapărea spășit și căuta, prin exces de zel, să-și răscumpere absența din sălile de cursuri. În următoarele săptămîni

nu lipsea de la nici un seminar, răspundea strălucit, își asuma răspunderea notițelor, punerea lor în ordine, frecventa biblioteca, pînă ce, brusc, recidiva și atunci, nu o dată, Dan fusese nevoit să susțină lucrările la care Serge se înscrisese, în locul lui, motivîndu-i absența sub pretext de boală. Profesorii și asistenții erau de acum obișnuiți cu aceste derogări neașteptate ale lui Serge Cristi și-l deplîngeau cu ironică compătimire pe cel mai bolnăvicios student al Facultății!

Profesorul, cap leonin cu coamă de păr sur, trup masiv de rugbist, voce plină de bariton, ochi negri, vioi, care nu-și găseau astîmpăr, cu care mătura sala de la un capăt la altul în timp ce se mișca neîncetat pe estradă, turnînd apă din carafă în paharul de pe catedră, sorbind apoi cu înghițituri mici, se opri ridicînd brațele în semn de stopare a ropotului torențial de aplauze cu care fusese întîmpinată intrarea sa în aulă. Spre deosebire de alte dăți nu era în robă, ci într-un costum închis, cu o discretă cravată în dungi. În tăcerea ce se așternu după ce fiecare își ocupă locul, se auzi net gîlgiitul apei transferată din carafă în pahar.

— Domnilor și doamnelor, ieri-seara m-am întors acasă, am încuiat ușa după mine, am tras storurile după ce am aprins lumina și, privind cu înduioșare încăperea în care îmi duc zilele, mi-am spus: iată, acum că sînt liber să mă așez pe un scaun, să mă întind pe canapea sau să rămîn în picioare... de unde am dedus că sînt o ființă rațională și liberă...

Ilaritate în sală. Aplauze răzlețe. Dan simți un fior de plăcere și abandonă gîndul de a lua notițe, hotărît să asculte și să guste fără alte preocupări dizertația Profesorului; acesta anunțase încă de săptămîina trecută că le va vorbi despre „Individ, libertate, stat, armonie sau contradicție?”

Pe măsură ce Profesorul vorbea, publicul era electrizat și fiecare aluzie, mai mult sau mai puțină discretă la regimurile dictatoriale în general, sau la acela din România în special, era punctată cu aplauze prelungite. Dan, captivat, se lăsa furat de dulcea euforie a unui curs cu care se simțea solidar, însă pe măsură ce sala se înfierbînta sub excitația verbului caustic, logic și convingător, își dădea seama că Profesorul îndeplinea în realitate un ritual de sinucidere și că lucrul acesta era rezultatul scontat și perfect gîndit și

regizat de Profesor. În sală Dan observase, și desigur că nici Profesorului nu-i scăpase acest lucru, prezența mai multor tipi suspecti, pe care nu-i mai văzuse vreodată și care nu păreau prin îmbrăcăminte, gesturi și mimică, să facă parte din tagma celor ce frecventau cursurile și seminariile Profesorului. Ba mai mult, observase cu oareșcare îngrijorare că acești tipi, vreo patru sau cinci, așezați în primele rînduri de la parter, nu aplaudau niciodată cînd ceilalți își manifestau entuziasmul. Oare Profesorul își dădea seama de prezența lor? Sau poate tocmai prezența lor îl incita la aceste ieșiri furibunde împotriva tiraniei și reacționarismului retrograd? Profesorul fusese solicitat pentru a ocupa postul de ministru al Justiției cîndva, la începutul venirii la putere a Mareșalului, pe vremea cînd era numai generalul Antonescu și guverna alături de Garda de fier. Printr-o scrisoare a cărei publicare o ceruse, dar care fusese îngropată undeva într-o arhivă a Președenției Consiliului de Miniștri, refuzase indignat, dar și ironic, să participe la mascarada unei guvernări totalitare. „Nu pot — scria el — să gîndesc într-un fel și să semnez decrete potrivnice convingerilor mele...” Dintr-o opoziție discretă, Profesorul trecuse într-o frondă fățișă. Dan ar fi vrut să-l avertizeze într-un mod orecare de primejdia latentă pe care o presimțea, dar nu avea cum. Era prizonier în colțul lui de la cucurigu și nu putea decît să asiste neputincios la tot ce urma să se întîmple. Avea intuiția că se va întîmpla ceva deosebit, o lovitură de teatru, că Profesorul știa acest lucru și că voia cu tot dinadinsul să dea o strălucire specială evenimentului.

Intelectualii care se opuneau regimului, deghizat sau pe față, se înmulțiseră în ultimele luni, mai ales de cînd trupele rusești atinseseră Nistrul și se strecurau dincoace, în Basarabia dezrobită și din nou încălcată de oștile moscovite. Pentru opoziția grăitoare, orală sau prin condei, Mareșalul, în înțelegere cu ministrul de Interne, tot un general dintr-o bucată, înființase lagărul de la Tîrgu Jiu. Intelectualii vorbeau, dar nu acționau. „Dacă au început să latre, să-i băgăm la cușcă” spunea Mareșalul intimilor săi și, într-adevăr, cușca a început să se umple într-un ritm impresionant, îngrijorător și pentru conducerea lagărului care se mîndrea că asigură condiții optime pensionărilor săi și nu voia să se dezmință. La început, cînd

printre primii veniți s-a găsit și Tudor Arghezi, poet reputat și frondist de ultimă oră, pentru internarea căruia au intervenit direct nemții prin legația lor, drept urmare a unui articol trivial, insultător, de o manieră proprie poetului, adresat sub un voal mai mult decât transparent chiar aceluia care, în culise, era considerat drept gauleiterul României, baronul Manfred v. Killinger, articol intitulat „Baroane“, fiecare internat se bucura de o încăpere proprie, curată, cu duș, într-o incintă înconjurată cu sîrmă ghimpată și patru turnuri de pază, dar din cuprinsul căreia nu lipseau pomii și peluzele bine întreținute, cît și rondurile de flori, la întreținerea cărora erau folosiți internații numai dacă se ofereau voluntar. Altminteri se puteau plimba nestingheriți de la opt dimineața la șase seara, puteau citi cărțile pe care le aduseseră cu ei sau le primeau în pachete cenzurate cu generozitate. Fiecare internat avea dreptul de a primi un pachet săptămînal cu alimente din partea familiei și cum, în general în acest lagăr erau mai mult oameni avuți, administrația lagărului nu cheltuia prea mult cu întreținerea lor din punct de vedere alimentar și gestionarii acestor bunuri își umpleau buzunarele fără jenă, motiv pentru care erau respectuoși și gata să salute pe orice internat ce le ieșea în cale. A fi fost în lagărul de la Tîrgu Jiu, a fi internat sau a fi candidat la internare, ajunsese un fel de consacrare a unui titlu de noblețe.

Comandantul lagărului, un colonel pensionat și mobilizat ad-hoc, tolera existența unor receptoare radio clandestine și poftea pe rînd la masa lui, cîte șase internați zilnic, discutînd cu ei politică și ținîndu-se la curent, prin intermediul lor, cu știrile de pe fronturile de luptă difuzate de BBC. În aceste condiții, comandantul lagărului de la Tîrgu Jiu se putea mindri în rapoartele sale hebdomadare că nu se înregistrează nici un fel de evadare sau tentativă de evadare din lagărul său. În lagărul de la Tîrgu Jiu nimeni nu asculta posturile rusești, deși mult mai puternice și cu emisiuni aproape permanente și incendiare. Toți internații, sau aproape toți, erau prooccidentali, categorisiți drept democrați plutocrați, liberali de diverse nuanțe, membri ai partidelor așa-zise istorice sau independenți cu vederi antigermane. Erău triați cu cea mai mare atenție, tratați cu deferență și ținuuți deoparte de toți cei

care, de departe sau de mai aproape, aveau simpatii comuniste sau militau pentru Rusia Sovietică. Pentru aceștia erau alte lagăre și închisori, cu alt tratament și gardieni cu o formație specială. Într-un cuvânt, circula moda de a fi internat la Țirgu Jiu și cei ce vizau un rol politic în perioada de după război se străduiau să ajungă acolo, cu băgare de seamă ca nu cumva să întrecă măsura și să se trezească în cine știe ce gaură imputită de penitenciar cu profil politic.

Cum secretul nu era decât oficial, toată lumea mai mult sau mai puțin informată știa că se duc tratative de către emisari români, prințul Știrbey și principesa Marta Bibescu, personalitate internațională a literelor, cu puterile occidentale pentru încheierea unui armistițiu cu Aliații, tratative purtate în Turcia și Egipt. Se șoptea că de aceste tratative n-ar fi străin nici Mihai Antonescu, premier uns cu toate alifiile și chiar Mareșalul, ceea ce lui Dan nu-i venea să creadă deoarece era convins că acesta, militar de carieră, fire dreaptă și loială, ar fi fost mai degrabă gata să piardă alături de cei față de care își dăduse cuvântul decât să cîștige prin ceea ce, în mentalitatea lui, ar fi însemnat o trădare.

Dan se gîndea că o anumită ținută morală era mai puternică la unii indivizi chiar decât instinctul de conservare. Profesorul forțase doza în această dimineață deoarece i se părea că este ignorat, subestimat de autorități și Siguranța statului și că la judecata post-belică dosarul lui va fi prea subțire dacă nu va fi fost trecut prin purgatoriul internării cu etichetă de antinazist și antiantonescian. Nimeni în afară de familie nu știa că Profesorul avea o mică valiză de piele pe care o pregătise încă de multă vreme, cu tot ce i-ar fi fost necesar ca să înfrunte cîteva luni de internare, nu mai mult de trei luni spunea el familiei, nevastă, cumnată și fiul elev la liceul Dimitrie Cantemir, în clasa a 6-a, deoarece nici războiul nu va putea să țină mai mult. „Acum e bătaia peștelui“ îi spunea el Soficăi, nevasta lui, care rîdea de el cînd își tot verifica valijoara, o completa sau împrăștiată pasta de dinți, apa de gură și salamul de Sibiu. În casa Profesorului valiza era denumită fie trusa de prim ajutor a internatului politic, fie panoplia ideală a persecutatului din opoziție. Internarea Profesorului devenise un subiect de

glumă în familie și Garabet, liceanul cu coșuri pe față și o poftă de mâncare îngrijorătoare, cînd ajungea acasă după cele cinci ore de cursuri, arunca servieta cît colo și din vestibul striga și întreba: „Tata e acasă sau e la Tîrgu Jiu?”

Profesorul se afla încă acasă, dar această zi de început de aprilie părea sortită să fie decisivă pentru viitorul lui politic. Profesorul văzuse agenții Siguranței în civil așezați în primele rînduri și, improvizînd, tăiasе în carne vie, făcînd o analiză nemiloasă dictaturii fasciste. Zugrăvisе un regim ce semăna ca două picături de apă cu regimul Conducătorului, îl evaluase și îl disecase fără menajamente, atîta doar că nu pusese nume pe chipurile cu privire la care nimeni din asistență nu se putea înșela. Sorbind ultima înghițitură de apă din pahar, își trecu ușor batista împăturită peste buzele umede și aruncă o privire întrebătoare gealaților care se sculasera în picioare o dată cu întreaga asistență, cu singura deosebire că nu băteau din palme și nici nu-i scandau numele, tropăind. Întrebarea din privire putea fi tradusă în felul următor: mă ridicați acum, în văzul tuturor, făcînd din mine un martir sau mai discret, în cancelaria profesorilor, unde nu cred să mai fie cineva la ora asta? Profesorul ar fi preferat ca arestarea lui să fie publică, ostentativă și să poată rosti cu voce tare, așa ca să fie auzit pînă sus la galerie, o frază sforăitoare, sublimă, nimicitoare, pe care o pregătise cu grijă și pe care o repetase de zeci de ori, în liniștea și calmul biroului său de acasă, de efectul căreia era foarte sigur.

*

*   *

Istoria n-a putut înregistra în vastul ei repertoriu de fraze șoc elocința lapidară a Profesorului, deoarece în timp ce aplauzele se potoleau treptat, se auziră sirenele unei alarme aeriene, ale căror mugete disperate nu încetau decît ca să renască din propriul ecou.

Sala, pietrificată, începu să onduleze ca un lan bătut de vînt. Într-o clipită prelegerea Profesorului fu dată uitării, entuziasmul se prefăcu în neliniște și tulburare, publicul, care cu un moment mai înainte fusese magnetizat de elocința verbului, se înghesuia

acum la cele două uși laterale ale aulei, ce asigurau intrarea și ieșirea studenților la cursuri. În învălmășeala produsă, agenții Siguranței se topiră în masa cuprinsă de panică. Dan, din locul în care se găsea, departe de orice ieșire, se trezi repede singur în timp ce toți din jurul lui se străduiau din răspuțeri să se apropie de ușile care păreau ecluzele deschise ale unui torent de ființe înnebunite. Profesorul ezitase puțin, după care, strângînd din umeri, își adună notițele de care nu se folosise și ieși prin ușa din spatele catedrei, prin care, datorită nu se știe cărui miracol, nimeni nu încercase încă să se strecoare. Cîțiva studenți încercară să potolească spiritele, strigînd cît îi ținea gura că era doar o alarmă falsă, unul din acele exerciții periodice la care se deda sistemul nostru de apărare antiaeriană, însă strădania lor se dovedi zadarnică deoarece tocmai atunci răsunară, ca o dezmințire sonoră, primele bubuituri ale bombelor destinate cartierului Gării de Nord și gării însăși. Cum Facultatea de drept nu era prea îndepărtată de zona țintită de raidul aviatic, primul dintr-o serie ce avea să zguduie și să îndolieze Capitala, să zdrobească speranța acelor care afirmaseră că Bucureștiul nu va fi niciodată bombardat, deoarece aliații știau că populația României nu le este ostilă și că ar însemna să fie supusă la sacrificii inutile, bombardamentul care se întetea cu fiecare minut dădea impresia că se apropie de facultate și că bombele nu vor întârzia să nimicească clădirea și împrejurimile.

În aula golită de puhoiul de oameni care o părăsiseră în cea mai mare grabă pentru a-și găsi refugiul în adăposturile învecinate, adăposturi ce nu serviseră încă și cu privire la eficacitatea cărora nimeni nu știa nimic, se așternuse o liniște de biserică la amiază, atunci cînd credincioși izolați găsesc între pereții ei reculegerea necesară pentru a stabili contactul cu divinitatea. Dan se rugase totdeauna mai bine, mai concentrat, în singurătate decît în mulțime. Pătrundea în interiorul bisericilor care îi ieșeau în cale numai atunci cînd nu era nimeni, în afară de obișnuita bătrînică vînzătoare de lumînări, atît de ștearsă și de tăcută ca și o icoană. Exploziile sporeau în număr și intensitate. Auditiv se plasau în spațiu, în așa fel încît dădeau impresia că bomba următoare va strivi Facultatea. Dan rămase pe loc, căutînd să-și stăpînească

nervii și panica care îl îndemneau să alerge oriunde, numai locului să nu stea. Pentru prima oară era confruntat cu teama fizică de moarte, nu cu cea metafizică asupra căreia meditase adesea. Iadul declanșat de acest prim și neașteptat bombardament părea, din colțul în care se găsea, că reprezintă sfârșitul Bucureștiului. O dorință aprigă îl incita să fugă din Aulă, să înfrunte moartea sub cerul deschis, acolo de unde poate ar fi putut să distingă direcția bombei și să o evite. Dan era sigur că nu mai are nici o șansă de scăpare și, incapabil să se miște, cu un gol în stomac care când se dilata, când se retracta, o revăzu pe Maria, așa cum o văzuse în dimineța aceea, părăindu-i rău că se despărțiseră într-o atmosferă de animozitate ușoară, de reproșuri nedrepte, bucurându-se însă că nu era de serviciu la Gară, ținta asupra căreia părea că fortărețele zburătoare se așarnau. „Număr pînă la doisprezece, se auzi Dan grăind cu voce tare în singurătatea apăsătoare a Aulei, rar, cu pauze de răsuflare intensă și, dacă în aceste douăsprezece clipe lungi nu se întîmplă nimic, am scăpat, înseamnă că în destinul meu nu este înscrisă moartea de bombă...” Lui Dan îi plăcea joaca aceasta cu Destinul, pariul pe care i-l propunea, pe care Destinul îl accepta fiindcă nu avea încotro și dacă el îl cîștiga, atunci îl considera constrîns să respecte regula. De multe ori, cu mize mult mai mici, pariase cu Destinul și uneori cîștigase, alteori pierduse, pierderile însă erau mai puțin numeroase deoarece Dan nu se sfiise să trișeze puțin. De data aceasta însă, în pariul propus, aruncase Destinului drept miză propria-i viață și era hotărît să nu înșele soarta. Va număra liniștit, fără precipitare, astfel încît cele douăsprezece clipe să fie cu adevărat douăsprezece secunde, bob numărat. Întîrziind chiar începutul numărătorii, dădea un handicap Destinului, ceea ce, în mod normal, trebuia să-l predisună în favoarea lui. Fără să se miște, dar bătînd tactul numărătorii cu brațul drept ca un metronom ce scandează ursita, Dan se concentra, eliberîndu-se de teamă: unu... doi...

Nu întoarse capul cînd pașii răsunară în aula deșartă, atent doar să nu greșească, să nu supere forțele secrete cu care intrase în legătură prin mijlocirea jocului, astfel că atunci cînd brațul căzu pentru ultima oară, hotărînd că va trebui să trăiască, se trezi

nas în nas cu Serge Cristi, în colțul gurii căruia stăruia un surîs ironic.

Îi trebuiră cîteva momente bune lui Dan Sumariotis ca să-și dea seama că nu se mai auzeau nici explozii, nici huruitul acela de freză de cabinet dentar.

Serge Cristi își examinează ceasul cu seriozitatea unui arbitru care a cronometrat un meci de box:

— Douăzeci și două de minute, douăzeci și opt de secunde, în care răstimp patru valuri succesive de păsări de oțel s-au ouat deasupra Bucureștiului, confecționînd o omletă de proporții impresionante; cîți oare dintr-ai noștri vor fi avut de plătit modestul lor tribut pentru ca luntrașul să-i piloteze peste apele negre ale Styxului? Sumariotis, ești o figură...

— Ce cauți aici, tocmai acum?

— O, nu cine știe ce, am venit să culeg impresiile proaspete ale omului care nu a catadicsit să coboare în adăposturile de cîrțiță pe care și le-au făurit oamenii pentru a se feri de ploaia de fier. Bravo ție, nu știam că știi să numeri atît de bine pînă la doisprezece. E vreun leac contra fricii sau o incantație cu sens misterios pentru a atrage bunăvoința zeilor asupra ta?

— Pentru numele lui Dumnezeu, Serge, de unde vii?

— E foarte simplu: ratînd cursul, așteptam pe o bancă, în grădină, ieșirea eminentului meu coleg; mă pregăteam să te întîmpin, cînd tocmai a sunat alarma reamintindu-mi că sîntem în război. Am crezut că iar e un joc nesăbuit de exercițiu, pînă ce huruitul primului val de bombardiere, între noi fie vorba sinistru huruit... și exploziile primelor bombe m-au făcut să pricep că se îngroașe gluma. Am dat să intru să te caut, dar n-a fost chip, nu puteam urca în amonte cursul torentului ce se revărsa în afară spre adăposturi. Așa că m-am resemnat, m-am reșezat pe banca mea și am asistat la spectacol, ca să zic așa, din primele loje...

— Cum arată orașul, ce-ai auzit?

— Deocamdată nimic, deoarece, văzînd că nu reușesc să te disting prin mulțimea panicată, mi-am încercat norocul... După încetarea alarmei, mi-am spus să te caut aici și am nimerit-o. Trăznit cum te știu, nu mi-a fost greu să deduc că, din comoditate,

pentru a nu te înghesui, ai preferat să rămii singur în corabia părăsită, căpitan de operetă.

În volubilitatea lui Serge Cristi se simțea surescitarea momentelor de tensiune nervoasă prin care trecuse:

— Băiete, a fost un spectacol extraordinar, am trăit cele mai intense douăzeci de minute ale vieții mele, în afară poate de fuga din Basarabia de acu' patru ani, dar aceasta e istorie veche... Din câte mi-am putut da seama, furia superfortărețelor s-a dezlănțuit asupra Gării și cartierelor mărginașe... Înaltă strategie, ce știi tu băiete care absentezi sistematic și de la ședințele de pre-militară...

— Serge, haide să ieșim, nu mai pot suporta, trebuie să aflu...

Dan se gîndea la Maria, la spaima ei, la primejdia prin care poate trecuse. Se mai liniștise puțin cînd Serge îi spusese că fusese vizat, în principal, cartierul Gării de Nord. Coborîră, străbătînd sălile pustii ale Facultății. Bulevardul forfotea de lume agitată, care își revenea cu greu din surpriza și spaima bombardamentului, despre care se spunea că fusese nimicitor. Nimeni nu știa nimic precis, însă primele informații, exagerate desigur, vorbeau de zeci de mii de morți și de cartiere rase de pe suprafața pămîntului. Se formau spontan mici grupuri de cetățeni, fiecare comunicînd celorlalți ceea ce auzise la rîndul lui.

Tramvaiele nu circulau. Prin mulțimea bulucită pe mijlocul străzilor, ambulanțele și mașinile pompierilor circulau anevoie, claxonînd fără încetare pentru a-și face loc. De pe acoperișuri, oameni cu brațele întinse semnalau direcția focarelor de incendii. Toți păreau năuciți. Unii erau indignați. Alții, după cum aveau locuințele sau neamuri și prieteni în cartierele lovite de bombe, îngroziți, galbeni la față sau livizi. Cabinele telefonice publice erau asaltate, se formaseră cozi de zeci de persoane.

— Sună, dar nu răspunde nimeni!... se căina câte unul, încercînd să mai obțină încă o dată legătura, în timp ce era presat de cei de la coadă să lase locul și altora.

— Haide, domnule, gata... că nu ești singurul îngrijorat... N-or fi ieșit ai dumitale încă din pivniță. Sau:

— Unde stai, domnule?

— La Hala Traian ... și soacră-mea e nițeluș cam surdă!

— Auzi că stă la Hala Traian și are o soacră surdă ... Eu stau în Cățelu și am trei copii mici și o nevastă bolnavă ... Dă-te la o parte, domnule, pînă nu-mi sare muștarul!

Împins, aproape molestat, omului care stătea la Hala Traian i se smulgea telefonul din mînă de către cel care stătea în Cățelu, încurajat de aprobarea celor de la coadă.

— Rea lume! să văita cel împiedicat să-și continue apelul, de-aia nu ne-ajută Dumnezeu.

— Ce rea, nene, pentru baba dumitale surdă să stăm noi aici pînă-o înnopta?

Mormăind și văzînd că nu găsește sprijin nicăieri, cetățeanul cu soacra surdă plecă să caute alt post telefonic. Dan renunță să telefoneze și, făcîndu-și loc prin mulțime, urmat de Serge, o porni hotărît spre casa Mariei. N-a putut să meargă pe drumul cel mai scurt, deoarece cordoane de polițiști și cetățeni cu atribuții în organizația apărării pasive, cu brasardă albastră și inițialele A. P. pe braț, blocaseră trecerea prin fața Hotelului Athénée Palace și a Ateneului Român. Fu nevoit să ocolească prin Piața Rosetti și str. Vasile Lascăr. Bombe incendiare căzuseră pe hotel și fumul gros degajat de incendiu se zărea de departe.

Cum Dan nu mai scotea nici o vorbă, Serge îi respectă muțenia. Ajunși în dreptul Universității se despărțiră cu o strîngere de mînă, fără alte comentarii. Dan accelerează, îngrijorat, pasul, alternîndu-l cu pas alergător. „Nu se poate, totul trebuie să fie bine. Maria e sănătoasă, mă așteaptă, puțin speriată, îngrijorată desigur, dar calmă, așa cum e de obicei ...“

Cartierul prin care trecea acum era liniștit. Nici un semn că ar fi căzut vreo bombă prin împrejurimi. Pe străzi nu mai era aceeași mulțime de gură cască sau de oameni speriați. Circulația era aproape normală și un vagon de tramvai de pe linia 9 trecu pe lîngă el, supraaglomerat, cu pasagerii ciorchine pe scări. Dan încetini mersul ca să-și potolească bătăile inimii, convins acum că nu i se întîmplase nimic Mariei. Abia atunci își aduse aminte că și casa mătușii era tot în acest cartier, realizează că nu se gîndise deloc la acest lucru și nici la posibilitatea ca bombele să o fi atins. Trecu

pe str. Viitor, ocoli liceul Cantemir. Casa mătușii, cu cele două caturi, părea adormită în spatele perdelei de castani și tei bătrâni ce o protejau pe două laturi. Mugurii plesniseră și frunzele tinere își etalau verdele proaspăt fără pudoare. Mai avea cinci sute de metri pînă în poarta Mariei. Timp suficient ca să-și tragă sufletul, pentru ca ea să nu ghicească cît fusese de frămîntat de îngrijorare.

*

*

*

Nici o îndoială nu mai era posibilă. Era însărcinată. Trupul fusese cuprins de o stare nouă, tulburat de fenomenele interne ale gravidității incipiente. În această fază nimic vizibil, nimic în exterior, întreaga prefacere privea alchimia tainică a tot ce avea mai intim, mai adînc. De aici comportări pe care nu și le explica nici ea însăși. Ba dormea pînă aproape de amiază, timp în care Dan deschidea de cîteva ori pe ceas ușa, binișor ca să n-o trezească, doar atît cît să vadă dacă s-a trezit sau nu, sau dacă nu cumva are nevoie de ceva, ba se scula la ivirea zorilor și pleca tiptil din încăpere, desculță, muindu-și picioarele în iarba udă de roua dimineții. Avea podul palmelor zgîriat în fel și chip. Descoperise în fundul grădinii, sub gardul putred și năpădit de bălării o ascunzătoare sub niște tufe de zmeură. Fructele, protejate de mărăcini spinoși, nu se copseseră încă iar descoperirea vreunui bob sîngeriu era întotdeauna însoțită de sacrificii. Își lua cu ea o pătură, se izola în tainița ei, întîrzia la masă și Dan, ca și ceilalți, o căutau pretutindeni, o strigau, însă nu-i descoperiseră încă ascunzătorea. Cînd apărea, găsea mîncarea în farfurii acoperite, pe care Baba avea grijă să i-o pună deoparte. Deși nimeni nu vorbea despre asta, sarcina Mariei nu mai era un secret pentru micul colhoz. Toți, începînd cu Dan, îi respectau curiozitățile, fără comentarii, curiozități puse pe seama sarcinii. Între Babă și Maria se stabilise un soi de complicitate. Seara, după ce ceilalți se duceau la culcare și Baba se reîntorcea în odăița ei, curată ca un ou de Paște, Maria bătea la ușă și Baba îi dădea în cărți. Avea o pereche de cărți slinoase, dar pe care nu le-ar fi schimbat cu nici o altă pereche de pe lume. Spunea că le are de la un călugăr rătăcitor, care le adusese de la

Sfîntul Munte, unde la rîndul lui le primise de la un pelerin misterios venit tocmai de la Vavilon. Maria era dama de treflă, pe care Baba i-o punea în sîn, în dreptul inimii, unde trebuia să o țină atîta timp cît să rostească Tatăl Nostru de trei ori. Baba trăgea din mukul de țigară, sorbea dintr-un șip cu licoare de izmă, din care se părea că are o provizie inepuizabilă, și scotea motanul pe ușă afară. „Motanul, spunea Baba, e una din întruchipările Diavolului. Prezența lui în odaia unde se citește, în cărți, semnele Cerului, tulbură și măsluiește prevestirile... Cîț afară, drace!, pînă nu azvîrl cu melesteiul după tine!“

Motanul, deranjat din confortabila lui viață din culcușul de după cuptor, bătrîn și cu tabieturi, era refractar la aceste evacuări intempestive, așa că atunci cînd intra Maria el se refugia în cel mai îndepărtat colț de sub pat.

Lemnul ușii era tot însemnat de ghearele motanului care cerea insistent, și prin mijloace proprii, să fie reintegrat în liliputana lui împărăție. Cînd ajungea să se cocoate pe pervazul ferestrei, își lipea mustățile de geam și privea înăuntru. Maria nu-l putea suferi, însă Baba, în afara ritualului de citit în cărți, îl iubea și-l răsfața ca pe nimeni altul.

— Duduie, duduie... Iaca eu văd că îți cade în cărțile matala un bărbat de verde, înconjurat de stele... Nu, nu-i cuconașu Dan, cade bărbatu ista la așternutul matala... da' cade și cu lacrimi... Ia să mai dea Baba o dată că nu-i place, ține matala chipu' matala la sîn și suflă de trei ori pe chipu' bărbatului... Na, c-așa-i bine... Acu' liniștește-te și pune amîndouă mîinile pe masă...

Aproape în fiecare seară Maria se ducea la Babă. În primele zile Dan era gata să se supere, dar mai pe urmă s-a gîndit că Maria nu prea are distracții, că este într-o stare specială și că în fond treaba era nevinovată. Cum în bagajele lui adusese și o pereche de cărți de joc, noi, nouțe, după masa de seară juca ecarté cu Vincent sau concina cu Zulnia, ori, cîteodată, cînd reușeau să-l atragă și pe Pavel, o panțarolă în trei.

Dacă întreba cineva unde-i Maria, primea răspunsul unuia sau în cor: că se afla la Delphi, în conferință cu oracolul! Perseverența Mariei pentru descifrarea viitorului în cărțile slinoase ale

Babei făcuse prozeiți în persoana Domnișoarei și a Zulniei care, cu momeli și lingușeli, își rezervau dinainte serile lor de dat în cărți, spre iritarea secretă a Mariei, care nu suferea concurența și ar fi dorit să o monopolizeze pe Babă. Draga singură refuzase să intre în hora proorocirilor bătrinei, deși aceasta, ofensată de reținerea ei, îi propusese să-i ghicească viitorul. Baba, solicitată chiar și de femeile din sat, se credea o autoritate în materie, punând în slujba ghicitului o imaginație frustă, dar vie și, cum uneori o nimerea, reputația ei nu avusese decît de cîștigat...

Ca în fiecare zi, sculat dis-de-dimineată, Vincent se întorcea din inspecția pe care o făcuse la grădinăria din vale. Acolo cel puțin lucrurile mergeau mulțumitor, deoarece săpase șanțuri de irigație prin care drenase apa Turbatei printre straturile cu răsaduri de pătlăgele roșii, castraveți, varză, ceapă, usturoi, care prosperau în pofida cerului mereu senin spre care chipurile țăranilor se ridicau întrebătoare și îngrijorate. Harbujii și zemoșii, plantați pe vreo zece prăjini, nu mai primeau apă, zăgăzuită de Vincent, deoarece în faza aceasta de coacere trebuiau să înmagazineze cît mai mult zahăr concentrat, ca să fie cît mai dulci și de bună calitate. Vincent era pe bună dreptate mîndru de grădina lui de zarzavaturi și pepeni, pe care o realizase cu vreo zece băieți și fete din sat ce-l ajutau zilnic la săpat, plivit, menținerea canalelor de irigare și multe altele, fără simbrie, cu făgăduiala că vor primi în natură răs-plata muncii lor.

Maria se afla în una din acele dimineți cînd dispărea fără urmă. Dan dormise pînă tîrziu, deoarece în ajun se izolase în altă încăpere și, la flacăra lumînării, citise pînă tîrziu din Laurent și Capitan, volumul privind succesiunile, unic volum salvat la întoarcerea din refugiu. Biblioteca, pe care Zulnia cu migală și devotament o improvizase cu tot ce mai fusese găsit în stare mai mult sau mai puțin acceptabilă, îi rezerva încă multe surprize lui Dan; printre cărți, unele foarte agreabile, ca de pildă acest volum al unor celebri profesori de drept. Dan se înscriesese la doctorat o dată cu înscrierea în barou, hotărît ca în toamnă, în limita timpului disponibil, să urmeze cursurile, în special cele de drept civil, ținute de un profesor fără mare celebritate, dar un bun tehnician și peda-

gog. Or, la dreptul civil, cursurile de doctorat vizau tocmai materia succesiunilor și Dan voia să-și pună la punct cunoștințele teoretice de la cea mai autorizată sursă. Citise vreo 50 de pagini, fără să rețină mare lucru, mereu cu gândul în altă parte. Metoda lui de studiu era aceea de a lua notițe pe măsură ce citea un curs sau un tratat, ceea ce nu făcuse noaptea trecută. Înainte de a fi mers la culcare, luase hotărîrea ca în fiecare zi să conspecteze cel puțin douăzeci de pagini din tratat, astfel ca în toamnă să fie cel mai în temă.

Dan cobora scările, cîte două-trei trepte deodată, ca odinioară, în timp ce Vincent, nedecis, nu știa dacă, sculat cu noaptea-n cap, să meargă să mai tragă un pui de somn sau să se ducă pe lanul Stamboalelor să cerceteze dacă păpușoiul n-are nevoie de prașila a doua. Cum nu plouase de mult, nici buruienile nu prosperaseră, dar pămîntul era dur și bolovănos și poate că era nevoie de o prașilă ca să mai aerisească rădăcinile.

— Bună dimineața, Vincent.

— Bună. Nu știi cumva pe unde sînt fetele?

— Spre rușinea mea, azi am făcut la grasse matinée și n-am văzut încă pe nimeni. Pînă și pe Maria o dau dispărută. Știi, Vincent, mă simt prost, aș vrea să-mi dai și mie un rost în treburile tale, să vă ajut... pe tine și pe Pavel acolo unde crezi tu de cuviință...

— Bine, bine, las' că mai vorbim noi de asta; nu pierzi nimic așteptînd, fiindcă în curînd intrăm în plină campanie agricolă de vară...

Una din fetele folosite cu ziua de Babă, care deretica prin fosta sufragerie, băgă capul pe ușă:

— Vă caută conașu Pavel, părea mînios că nu vă găsește. O zis că se duce pînă în sat, da' că se întoarce degrabă.

Pavel și Draga, cu toate solicitările lui Vincent, nu voiau să-și părăsească gospodăria și să se mute la Curte. Veneau, ba unul, ba celălalt, de foarte multe ori împreună, petreceau ore întregi la Curte, mîncau adeseori la aceeași masă bucatele gătite de Babă și uneori de Draga, cînd Baba era indispusă, iar Pavel îi dădea un

concurs prețios lui Vincent la treburile legate de munca cîmpului și mai cu seamă la bunul mers al grădinii de zarzavaturi.

— Ce-o fi vrînd Pavel? Ieri-seară cînd ne-am despărțit spunea că azi nu trece pe la Curte, că are nu știu ce treabă la el acasă; mi se pare că voia să culeagă cireșele... că nu-l mai rabdă Draga, care vrea să facă compoturi pentru iarnă și se plînge că cireșele sînt pe trecute...

Dan se oferi să se ducă el pînă la Pavel în sat.

— Du-te! Pînă te întorci, eu mă întind oleacă. Dacă tot mergi în sat, treci și pe la Primărie și vezi dacă nu avem ceva corespondență...

*
*   *
*

Fu surprins, intrînd în tunelul de verdeață ce ducea spre casa din fundul grădinii unde Maria închiriasse cele două cămăruțe, de cîtă liniște putea să fie întîmpinat după ce orașul fusese răscolit de bombe, într-o premieră a războiului care modificase destinul multor oameni. Se așteptase să o găsească pe Maria, fie la poartă, fie pe pragul casei, așteptîndu-l cu nervii gata să explodeze, cu mii de întrebări pe buze, cu îndoiala a ceea ce i s-ar fi putut întîmpla lui sau altora din cunoștințele ei. O presimțire neagră îl străfulgeră. Dacă Maria fusese rechemată urgent la gară, pentru cine știe ce imperioasă nevoie a prezenței ei acolo, și masacrul o găsisese în zona cea mai atinsă de dezastru? Dacă acum zace moartă, sfîrtecăată sau rănită, disperată, prinsă sub un morman de ruine? Imagini înfricoșătoare i se buluceau în minte, accelerîndu-i la maximum bătăile inimii, acoperindu-l de o sudoare rece, moleșindu-i elanul picioarelor. Apăsînd clanța, se liniști oarecum. Ușa era deschisă. Dacă Maria ar fi fost plecată era normal să o găsească încuiată și cheia pitită la locul știut. Dar dacă în grabă uitase să încuie?

Dan intră în prima odaie, unde toate erau așa cum le lăsase. Pe un scaun — halatul de infirmieră al Mariei, pe birouaș — mănușile ei. În cealaltă odaie, hainele Mariei răspîndite cam pretutindeni, dovadă a grabei cu care se dezbrăcase. Pe divan, cu perna

sub picioare și acoperită de cearșaful roz, Maria dormea cu o mână sub ceafă și cu cealaltă peste ochi. Cearșaful se ridica ritmic, împins de sîinii și răsufierea ei calmă, cufundată într-un somn adînc, total. Intrarea lui Dan nu produse nici o reacție și Maria continua să doarmă, cu fața în sus, așa cum dormea de obicei, plecată de pe acest tărîm, eliberată de grijile zilnice.

Dan înțelese că Maria dormise tot timpul, că atunci cînd se va trezi, un răstimp, pentru dînsa nimic nu se va fi schimbat. Toată durata bombardamentului fusese absentă, sub narcoza absolută a somnului, care o doborîse de cum se trîntise în pat. Era mai bine așa. Mult mai bine. Dan trase storurile, binișor, ca nu cumva s-o trezească. Așezat în fotoliul de la capul divanului, îi veghea somnul. Curînd ațipi în penumbra răcoroasă, tresărind mereu cînd imagini de coșmar îl vizitau.

În bucătăria de vară, Draga se afera în jurul compoturilor de cireșe care fierbeau la bain-marie în borcanele lor acoperite cu celofan. Compoturile Dragăi se bucurau de mare faimă și, către sfîrșitul toamnei, aceasta alinia pe rafturile din cămară o armată întreagă de borcane de mărimi diferite, cu conținut variat, în care era reprezentată toată gama fructelor. Auzind poarta scîrțîind, Draga îl zări pe Dan prin geamul de la bucătărie. Ieși în prag:

— Pavel nu-i acasă, dar nu mai poate întîrzia, e aproape de amiază și noi mîncăm devreme... Te rog să-l aștepți în livadă sau, dacă vrei, în casă. Poți lua ce carte vrei, pînă mîntui eu treaba la bucătărie, mai pun un tacîm și rămîi la noi la masă...

— Mulțumesc, însă nu pot rămîne. Maria nu știe nimic și mă așteaptă cu toții la Curte; n-aș vrea să le stric socotelile...

— Nu le strici nici o socoteală, iar de înștiințat lasă totul pe seama mea, am să le dau de veste unde ești și că rămîi la dejun cu noi, prin Jenică... E băiatul vecinului și pentru un pumn de cireșe altoite e în stare să facă ocolul satului în pas alergător. Meniul nostru de azi e simplu, dar nădăjduiesc să-ți fie pe plac: am jumulit un pui și vreau să-l fac cu smîntînă...

— Cu mărar mult?

— Cu mărar mult, așa cum îi place și lui Pavel. Mai am niște caș dulce în zămnic... cu ceapă verde. Știi ce, ai face bine să mergi în grădină să culegi vreo cîteva fire de ceapă și de usturoi... Desert n-am, dar un castron plin de cireșe tot om găsi. Ce zici, te ispitește? Dacă are să vă fie tare foame, stric și vreo zece ouă pe un scrob...

— Mi-ai pus gînd rău, mătușică! De altfel, de cînd mă aflu la Rămureni cred că am luat vreo două kile: Baba se simte datoare să mă îndoape, matala de cîte ori vă vizitez la fel și silueta mea de ofițer de cavalerie în rezervă are de suferit.

— Lasă că te întorci la București și le dai jos. Dar mai bine uită-te la Pavel, de cînd îl cunosc nu cred să fiu pus un gram pe el, după ce s-a întors din întîmplarea aia urîță... Era jigărit ca un moțan flămînd, alungat din toate curțile, abia de l-am pus pe picioare, s-a întremat și după aceea... halt, s-a stabilizat din nou la șaptezeci și șase de kile...

— E adevărat, dar moșu Pavel e o excepție, niciodată nu a avut astîmpăr, trăiește o viață sănătoasă... în aer liber, se scoală devreme, se culcă tîrziu, nu bea...

— Nu bea... nu bea, da' de la o vreme, după ce s-a întors, îmi tot cere vișinată. Mai observ că scade nivelul în sticla începută și mai duhnește a băutură și cînd se întoarce de la popă, unde ascultă radio... Da' de la Teodor, de la taică-tu, ce vești mai aveți?

— Nici una, mătușă Draga, atîta știu că în vederea alegerilor de la toamnă fusese detașat tocmai la Deva și stătea în cumpănă dacă să se ducă sau nu... Măsura ministerului îi displace, o apreciază drept ofensatoare și în casă la el se vorbește de demisie.

Teodor Sumariotis se refugiase, o dată cu tribunalul Orașului, tocmai în Banat, la Caransebeș, împreună cu mama și sora lui Dan. Închiriasse o casă și Dan îi vizitase după ce fusese demobilizat, fără Maria, pe care părinții lui n-o cunoșteau la data cînd ei se căsătoriseră, dar pe care au cunoscut-o la București, cînd Teodor Sumariotis a venit pentru a discuta la Ministerul de Justiție posibilitățile reluării activității în Oraș a tribunalului pe care el îl prezida. La minister problema fusese tergiversată un timp și tribunalul, după

normalizarea circulației cu nordul Moldovei, își reluase activitatea, de bine de rău, cu un personal restrâns sub conducerea celui mai vîrstnic magistrat. Ministerul îl ținuse la dispoziția sa pe Teodor Sumariotis iar atunci cînd acesta a anunțat că este hotărît să se întoarcă în Oraș ca să preia președenția tribunalului al cărui titular era, a primit plicul oficial, cu en-tête, în care i se notifica numirea sa ca președinte al secției civile de pe lângă tribunalul Deva, tribunal ce funcționa cu două secții și un prim-președinte.

Detășarea lui la Deva era cu substrat. În calitate de președinte al tribunalului din oraș, era de drept președinte al comisiei electorale pentru alegerile fixate în noiembrie. Titularul Ministerului de Justiție era un comunist și încă unul de vază. Ministerul nu putea îngădui ca un moșier cu numele de Teodor Sumariotis să supervizeze alegerile „libere” care aveau să se desfășoare, primele alegeri din țară după nouă ani de regim dictatorial, alegeri ținute sub pîrinteasca supraveghere rusească ce patrona timida reluare a democrației în România de după război.

— Tatei nu-i place să fie călcat pe coadă, îi sare repede muștarul și e înclinat să dea replici pripite. Dacă va fi convins că s-a luat cu el o măsură discriminatorie, atunci mă tem că va demisiona. Nu știu dacă face bine, dar nici mama nu-l va putea convinge să renunțe la ceea ce el crede că este de demnitatea lui.

— Nu-mi mai spune mie, Dane, îi cunosc bine pe Sumarioții ăștia și știu ce le poate pielea. Țepeni... nu s-au plecat niciodată, chiar atunci cînd era în interesul lor să o facă. Acum nu mă mai ține de vorbă dacă ți-e foame, du-te în grădină și fă ce ți-am spus, pînă vine Pavel...

— Pavel a venit.

Pavel Sumariotis scurtase drumul de întoarcere prin livadă și apăruse deodată după colțul bucătăriei, care îl ferise privirilor lui Dan și ale Dragăi.

— Vai de mine, haideți... pașol de aici, fiindcă n-o să mîncăți nici cînd o bate toaca de asfințit. Mi-ai adus oțet de la preoteasă, vreau să pun măcar un borcan de castraveciori în oțet... restul l-oi pune eu în saramură, da știu că-ți plac în oțet.

— N-am adus.

— Păi așa ne-a fost vorba Pavele, doar ai făgăduit, ai uitat sau n-avea oțet coana preoteasă, deși acu' două zile zicea că are și pentru mine...

— N-am uitat, însă nu mi-a fost capu' la oțet, Draga, am ascultat buletinul de știri la radio, se auzea destul de prost, bateriile popei sînt aproape descărcate...

— Lua-l-ar ciorile de radio... Cînd te duci la popă, stai cu nasul numai în radio iar la nevoile mele nu te mai gîndești. Drept pedeapsă: în loc de siestă, ai să te duci după oțet.

O găină începu să cotcodăcească în ograda vecinului, vestind cu o emfază pur galinacee apariția unui pur oval alb în culcușul de paie din șură. Într-un bizar ecou îi răspunse un cîine dintr-o altă curte, schimbînd poate, în limba misterioasă a ogrăzilor, felicitările de rigoare. Soarele bătea către amiază și Dan se simțea cuprins de fericirea dintotdeauna care însoțește asemenea clipe de pace rurală. Iubise și versificase uneori amiaza satului cînd în ziua, aflată la zenit, se simte deja ca un regret nemărturisit declinul ei. Pavel părea îngîndurat și insensibil la șarmul inefabil al efemerului moment. Draga îl certase și nu se justificase în nici un fel, deși era întotdeauna atent să-i înlesnească munca în gospodărie. Făcu un gest de neputință, din mîini și umeri:

— Azi-dimineață s-a comunicat că s-a adus la îndeplinire sentința de condamnare la moarte a lui Antonescu și a celorlalți miniștri, după ce regele a respins cererea de grațiere formulată de avocați. Se spune că Ion Antonescu a refuzat să semneze cererea de clemență prezentată de avocatul său, care totuși a fost înaintată din oficiu. Din informațiile care au transpirat de la cei prezenți la judecată se pare că mareșalul a spus că după parodia judecății nu înțelege să se umilească cu parodia unei cereri de grațiere, depinzînd de bunăvoința Moscovei... Unui rege fără onoare nu-i pot face onoarea de a mă căciuli. Istoria ne va judeca din nou pe amîndoi. După un anumit timp devine imparțială și atunci sîngele meu și al acestor oameni de lîngă mine, care au slujit țara în grele vremuri de răstrieșe, va restabili echilibrul balanței.

Draga își șterse cu pestelca ochii umeziți:

— Dumnezeu să-l ierte. Pavele, nu fi supărat că m-am mîniat

olecuță, m-oi duce eu după oțet mai pe seară, voi mai descărcați-vă sufletele.

— Haide în grădină, Dane! Pină încropește Draga prinzul... am înțeles că rămii al nostru...

Pavel și Dan pășiră alături cot la cot. Portița scîrții.

— Trebuie s-o ung. Adu-mi aminte, Draga; cred că mai am niște vaselină în atelier...

Atelierul lui Pavel era într-o cămăruță lipită de bucătăria de vară. Acolo își ținea sculele îndeletnicirilor lui gospodărești, în care se arăta adesea îndemînatic.

— Poate că are să ți se pară ciudat, Dane, însă execuția lui Antonescu și a celorlalți m-a afectat, m-a tulburat... Nu este în firea poporului român să-i ucidă pe cei învinși cu judecată sau fără... Acestea sînt moravuri care nu ne aparțin.

— Adevărat, dreptul internațional suferă o revoluție... Autoorii au început să scrie fundamentînd noțiuni noi, instituții necunoscute pînă astăzi, crimele de război, crimele împotriva umanității și implicațiile lor...

— Cine sînt criminalii de război? Învinșii, domnule avocat... numai învinșii. Dacă Hitler ieșea victorios, cine crezi că ar fi figurat pe banca acuzării pentru crime de război? Churchill, Stalin, Truman et comp. Și atunci? Poți fi oare și parte și judecător?

— Vae victis!

— Vezi așadar că nu e nimic nou, războiul este prin excelență criminal, uciderea adversarului este impusă, recomandată, recompensată...

— Așa este, moșule, dar mai este ceva... un criteriu pe care îl consider obiectiv: cine începe războiul, cine declanșează măcelul acela trebuie să răspundă...

— Răspunde numai dacă e învins!

— Numai dacă e învins, dar de această dată învinsul coincide chiar cu cel ce a dorit acest război... adică Hitler.

— Ești prea tînăr Dane, nu știu dacă Hitler este vinovat de război sau Tratatul de la Versailles care a lăsat în seama ei o Germanie umilită, șocată și care se balansa ca un echilibrist beat pe o sîrmă mult prea subțire între cele două extreme: extrema stîngă,

recte comunismul, și extrema dreaptă, recte fascismul, sub înfățișarea lui național-socialistă. Occidentul, în euforia victoriei, în izolaționismul american, a lăsat Germania să fiarbă în zeama ei care putea să devină roșie sau brună. Destinul pe care trebuia să-l înfrunte a decis că Hitler este omul providenței și nemții ascultau în cuvintele lui ecoul propriilor gânduri. Germania nu este o țară bogată și privată de colonii, concurată pe toate piețele mondiale de parteneri care câștigaseră un prim război, s-a concentrat asupra ei însăși, a strâns cureaua și și-a refăcut o armată datorită slăbiciunii celorlalți, foamea naște militarism sau haos, numai popoarele sărace cultivă eroii și virtuțile războinice trăgând cu ochiul la opulența vecinilor...

— Hitler era un încrezut...

— Încrezut este orice conducător care crede în ceva și care crede că este capabil să săvârșească ceea ce pare să fie aspirațiile poporului său. Hitler a crezut că poporul lui dorește ordinea, redobândirea onoarei și pîine mai abundentă. Așa și era, numai că...

— Numai că a abuzat de forță, primatul forței...

— Hitler a greșit, e adevărat, considerînd că folosirea brutală a forței este suficientă, i-a lipsit perspicacitatea, suplețea, psihologia minimă în aprecierea adversarului; orgoliul, domnule avocat, este cel mai prost sfătuitor...

— Într-un context istoric de oțel, Antonescu a fost zdrobit.

— Nu avea nici o șansă. Sateliții urmează soarta astrului în jurul căruia gravitează. România s-a strecurat... barca ei a navigat pe cît posibil în sensul curentului, dar la schimbarea acestuia cîrmaciul a plătit cu viața... Cum l-ai fi apărat, domnule avocat, dacă ai fi fost avocatul mareșalului?

— Nu știu moșule, poate starea de necesitate pe eșichierul politic al unei Europe Centrale, controlate de Germania aliată cu Rusia... Anglia era departe și neputincioasă, România sfișiată cu consimțămîntul celor doi coloși... ce putea să facă, Doamne Sfinte?

— În esență așa este, ce putea să facă? Oricine ar fi fost în locul lui ar fi ales colosul care părea să aibă picioare de granit și nu pe cel cu picioare de lut, în aprecierea imediată orice altă orientare ar fi fost sinucidere curată... Gata, Dane, am cules destul us-

turoi verde. Acum o să punem masa sub umbrar și am să scot în cinstea ta o sticlă de vin, pe care am pus-o la răcit în căldarea puțului scufundată în apă. O să vărsăm cîteva picături din paharele noastre pe pămîntul setos și-o să ne rugăm să-i fie țărîna ușoară . . . să le fie țărîna ușoară!

CAPITOLUL AL NOUĂSPREZECELEA

Bucureștiul zăcea toropit, cu rănilor nevindecate ale războiului, copleșit de caniculă. Tălpile lăsau urme în asfaltul topit. Comisia de armistițiu funcționa ca și misiunile militare străine. Cluburile selecte își redeschiseseră porțile și atât la Jokey cât și la Automobil, mai întâi timid, apoi tot mai tumultuoasă, viața de altădată căuta să se impună din nou. Bucătăriile celor două cluburi, ca și sufrageriile, își reluasera o bună parte din personalul vechi, din cei care scăpaseră din ghearele războiului sau dintre aceia prea în vîrstă ca să fie mobilizați. Astfel că maître Pierre sau maître Jacques îi servea iarăși, familiari dar deferenți, pe conu Georgică sau conu Bîzu.

La Paris se dezbătea tratatul de pace cu România, care din beligerant inamic devenise beligerant aliat și ca atare avea să se bucure de un tratament de favoare. Este adevărat că prețul fusese pipărat, România figurînd pe al patrulea loc, înaintea Franței, pe lista contribuției materiale și umane la înfrîngerea celui de al treilea Reich. Sosiserăm tîrziu dar nu precupețisem nici un sacrificiu pentru a recupera timpul pierdut și a cîștiga încrederea uriașei coaliții constituite pro causa de continentul nord-american cu îndepărtata Rusie călare pe două continente, însîngerată dar ieșită mai puternică după patru ani continui de război.

Ștrandurile de pe malurile lacului Herăstrău erau luate cu asalt și toată lumea bună căuta să obțină o carte de membru sau de invitat permanent la A. M. A. sau la clubul sportiv al Băncii Naționale.

Bursa își reluase și ea activitatea. Acțiunile ca și aurul creșteau în valoare vertiginos. Milionarii nu mai reprezentau o excepție, numele lor puteau să fie reținute de orice memorie, chiar neexer-

sată. O nouă invazie stăpînea Bucureştiul acestei veri fierbinţi şi invadatorii erau înarmaţi cu arma gălbuie, rotundă şi minusculă, a cocoşelor şi medaliilor lui Romniceanu. Bursa neagră, specula cu aurul, jocul deşăntat al bursei acţiunilor şi obligaţiunilor ridicau zilnic la rang de milionari, şi chiar de miliardari, indivizi cu origine obscură, chiar dubioasă.

Cum Jockey-clubul rămăsese pretenţios şi închis oricăror soliciitanţi care nu prezentau recomandarea a doi membri cu vechime de cel puţin zece ani, cu toate că numărul acestora se împuţinase, afluenţa era mare la uşile Automobil-clubului, mai tolerant, dornic de o regenerare, unde conducerea închidea ochii atunci cînd donaţia „benevolă“ a candidatului era concretizată într-o cifră cu multe zerouri la coadă.

Aşa se făcea că în timp ce la Jockey se juca bridge la mize lipitane, la Automobil se organizau monstruoase partide de poker sau de chemin de fer, în care averi cîştigate peste zi erau pierdute în noaptea următoare. Se trăia febril după cinci ani de privaţiuni, de plictiseală şi monotonie. Erau celebre partidele de table sau de écarté ale unui prinţ care servise în aviaţie şi care săptămînal vindea cîteva hectare de pădure ca să le poată toca în nopţi furtunoase, pierzînd sau cîştigînd alternativ sume fabuloase, cu o dezinvoltură cu adevărat princiară. Era prinţul, ca şi alţi cîţiva membri ai ambelor cluburi. Cîna la Jockey, bucătăria fiind aici infinit mai bună şi mai rafinată, aprovizionată de destoinicia unui administrator ce se îmbogăţea pe tăcute, aducînd icrele negre din deltă şi vînzîndu-le cu de douăzeci sau treizeci de ori preţul de achiziţionare.

Maître Pierre se apropia de masa prinţului, permanent rezervată, unde acesta avea invitaţi doi sau trei membri, boieri bătrîni şi bătoşi, cu mustăţi în furculiţă, à la kaiserul, în smokinguri demodate, fericiţi cînd prinţul îi ospăta sau le oferea generos o cutie de ţigări de foi, producţie garantat cubaneză. Oncle Edouard sau oncle Jean erau încîntaţi că măcar unul de-al lor ţinea pasul cu vremurile, pădurile lor fiind de multişor defrişate, de prin anii antebelici, cînd iarna stăteau la Nisa şi vara la Deauville. Jockey-clubul îi respecta însă chiar şi atunci cînd cereau numai un pahar cu apă de la gheaţă şi petreceau cîteva ore să citească ziarul pus la dispoziţie în

salon sau să poarte interminabile discuții între ei, pe un ton discret, de biserică. Mai erau și alte cluburi, din cele vechi sau din cele ce-și deschisese rău porțile recent, însă despre acestea ar fi cu adevărat păcat să pierdem vremea ca să le evocăm, deoarece niciodată nu vom întâlni vreunul din acele personaje pe care le veți întâlni în lunga noastră povestire.

Cu un semn masonic, maître Pierre chema un garçon care îl întovărășea la masa prințului, ca un fidel aghiotant. Bacșișurile prințului erau celebre, așa încît printre garșoni era o adevărată rivalitate și maître Pierre avea grijă să facă o justă distribuie a serilor, dînsul avînd însă monopolul. Bacșișurile prințului erau atît de generoase, încît nimeni nu se supăra cînd, curățat cu o noapte înainte, pleca fără să lase nimic, semnînd doar nota de plată. Toți știau că a doua zi bacșișul va fi cu atît mai spectaculos. Prințul dădea mîna la plecare cu maître Pierre, dar niciodată cu garșonii. Femeile veneau rar la Jockey și numai ca invitate de membrii titulari la dejun sau la cină.

Prințul era binedispus, cîștigase o sută cincizeci de napoleoni într-o partidă îndrăcită de zaruri de la Malaxa, care nu abandonase jocul decît atunci cînd de douăsprezece ori la rînd, dublînd mereu miza, nu reușise să-și adjudece nici un pot. Cum nu-i plăcea să mînce singur la masă, fu bucuros cînd, aruncînd o privire distrată în holul dotat cu fotolii confortabile, îi descoperi pe oncle Edouard și oncle Jean, conversînd alături de invariabilul lor pahar cu apă de la gheață.

— Bonsoir, preaiubiților, cum stați cu pofta de mîncare? Sper că nu v-ați prea ghiftuit la prînz? Vreți să-mi cinstiți masa? Ce soir c'est Malaxa qui régale!

Aceasta era gluma preferată a prințului: să-l numească pe cel cu care jucase și în dauna căruia își burdușise portofelul, pretinzînd, cu cochetărie, că el și ceilalți erau invitații păgubașului. Cînd pierdea însă, prințul nu uita să spună: „aujourd'hui, c'est de ma poche...“ Oncle Edouard, mai rapid, răspundea pentru amîndoi:

— Dans ces conditions... Știi, Bizule, că în curînd am să mă revanșez, mi-a scris Olga că anul acesta o să scoatem ceva de pe moșie, o cunoști pe Olga... E plină de resurse... A spus că trebuie

să compenseze pămîntul puțin cu culturile intensive; are două hectare cu sămînță de sfeclă, din care va scoate cît scotea altădată din toată moșia, nevoia e cel mai bun administrator de moșie, ha... ha... ha... nu-i așa Jean?

Oncle Jean dădu din cap afirmativ, dar cu vizibilă tristețe. El nu dispunea de o Olgă care să conducă cît doi bărbați o moșie amputată iar omul lui de încredere, un țăran răsărit și isteț, avea trei fete de măritat și-i trimitea niște socoteli din care era bucuros atunci cînd nu-l scotea dator tot pe el. Văduv de multă vreme, după răsunătoarea sinucidere a Marielei care se aruncase de la ultimul etaj al Palatului Telefoanelor, oncle Jean căzuse în patima avariției, se plîngea oricui voia să-l asculte că va muri pe paie și va fi îngropat din mila publică la groapa comună. Singurul drum cu care era deprins era acela dintre garsoniera unde se refugiase imediat după moartea Marielei și Jokey-club. Aici putea fi găsit în fiecare zi dată de bunul Dumnezeu, atît la orele amiezii, cît și către seară, după orele șapte. Se spunea că devenise picque assietul* nr. 1 al Bucureștiului și că nu mînca decît în zilele cînd era invitat. Nimeni nu știa dar în sertarul secret al unui scrin franțuzesc oncle Jean avea, rezervă pentru viitorul pe care îl întrevedea cu un pesimism nativ, două fișicuri a cîte o sută de cocoșei fiecare. Mariela își pusesese capăt zilelor în plină criză de spleen, abia întoarsă după o vacanță plină, de o lună de zile, petrecută la Mangalia. Asta în ultima vară dinainte de război, cînd Hitler tuna și fulgera, însă nimeni nu credea că va ploua.

Prietenele bune ale Marielei, din care una o însoțise la Mangalia și locuise cu dînsa în casa aceluiași turc, care prepara cele mai vestite cafele din tîrg, după o rețetă moștenită din moși strămoși, povesteau că spleenul fusese în realitate un chipeș ofițer de marină italian, ofițer pe un vas ancorat în rada portului, unde încărcă ciment după ce descărcase smochine. Mariela, săraca de ea, trăise cu intensitate timp de cîteva săptămîni, gustînd plăceri ce-i fuseseră refuzate în patul conjugal. Se hotărîse să fugă și să se îmbarce pe „Ducele de Savoia“, părăsindu-l fără remușcări pe oncle Jean pentru

---

* fripturistul — n.ed.

calinul Giuseppe. În dimineața stabilită, Mariela, cu sumarul ei bagaj tîrît de băiatul cel mare al gazdei, găsi gol locul unde cu o seară înainte se bălăbănea silueta masivă a „Ducelui de Savoia“. Vasul ridicase ancora la miezul nopții. Valurile, leneșe, continuau să mîngîie țărnul cu aceeași indiferență de amant sătul. Ochii Marielei se umeziră. Întoarsă la București, așteptase o scrisoare cu explicații și speranțe. Voia să creadă că forța majoră dictase plecarea precipitată. Nu avea de unde să știe că Giuseppe avea trei bambini și o nevastă care îl așteptau la Genova. Nici nu avea de unde să știe că nu-și înșela nevasta decît în porturile străine, acasă fiind un soț model. Cînd timpul scurs se transformă în dovadă că nu va primi nimic din partea lui Giuseppe, Mariela găsi, nu știa nici ea de unde, curajul de a urca pe cea mai înaltă clădire a Capitalei și de a se arunca de acolo fără parașută. Nu lăsase nici un fel de scrisoare de adio sau explicații, rupînd în felul acesta cu tradiția care spune că sinucigașii lasă întotdeauna cîteva rînduri în urma lor.

Abia își așezaseră șervetele imaculate pe genunchi și maître Pierre se aplecă, confidențial, la urechea prințului:

— Coane Bîzule, pot să vă fac o recomandare?

— Desigur, maître Pierre, desigur, sugestiile dumitale ne-au gîdiliat întotdeauna plăcut cerul gurii.

— Am stridii, coane Bîzule, clasa întâia, sosite cu avion special, frigorific, pentru domnii ofițeri englezi și americani, am acolo o legătură... un fost coleg care nu mă uită, nici eu pe el, de altfel, le țin pentru clienții mei, pentru cei care știu să aprecieze...

— Formidabil, maître Pierre, formidabil, ești un adevărat magician, adu-ne șase duzini... Am invitați vrednici și o poftă nebună de stridii, n-am mai gustat din 1939 cînd eram la Paris.

Chipul lui maître Pierre, care la început se luminase de bucuria elegiilor, se întunecă:

— Coane Bîzule, nu se poate... N-a putut colegul meu mai mult de o lădiță cu șase duzini, control sever, mă-nțelegeți... de toate am șase duzini...

— Foarte bine, nu-mi aduc aminte să fi comandat mai multe, fă-mă să pricep!

Glasul lui maître Pierre se transformă într-un murmur umil:

— Mi-a telefonat domnul general Balasan... Îl cunoașteți pe domnul general?

— Nu-l cunosc...

Prințul îl cunoștea. Maître Pierre se simți pierdut. Nădărduse, fără nici un temei, că prințul și generalul sînt prieteni la cataramă, dacă nu cumva colegi de clasă și că relațiile generalului cu Palatul ar fi ajuns la urechea prințului, ceea ce, poate, l-ar fi făcut mai indulgent.

— Domnul general Balasan m-a întrebat dacă... și am apucat să-i spun că am primit stridii. S-a bucurat tare, cînd a auzit; zicea că doamna general se înnebunește după stridii și mi-a cerut să-i rezerv neapărat o masă. Vine cu doamna și cu un invitat... așa că să mă iertați, dar...

— Nu te iert deloc. Nu era nevoie să umpli Bucureștiul.

— N-am umplut Bucureștiul, coane Bîzule, Doamne ferește, ... mă ofensați, numai domnul general...

— Ai să trăiești un moment curcial, maître Pierre. Va trebui să alegi între mine și generalul dumitale, ori eu, ori el...

— Mă dezonozați, zău, mă dezonozați!

Maître Pierre își frîngea mîinile, cu glas tremurat, aproape să izbucnească în lacrimi. Lui oncle Edouard i se făcu milă. Făcu o tentativă de intervenție în favoarea lui maître d'hotel:

— Voyons, mon cher, tu exagères un peu...

În sufletul lui maître Pierre miji speranța. Pentru scurt timp.

— Te rog, oncle Edouard, nu te amesteca. Este problema noastră personală, a lui maître Pierre și a mea; așadar, te ascult maître Pierre...

Maître Pierre își aduna rapid gîndurile răvășite. Își făcu fulgerător toate socotelile. Prințul era client permanent, generalul Balasan sporadic. Prințul avea bacșișul cu adevărat princiar, generalul, fără să fie meschin, se situa la limita minimă îngăduită de decență. A-l pierde de „mușteriu“ pe prinț ar fi fost o catastrofă. Supărarea generalului l-ar fi afectat desigur, însă și-ar fi revenit fără traumatisme majore, așa ca după o scarlatină. Hotărîrea luată, sîngele reveni în obrajii bine hrăniți ai lui maître d'hotel.

— S-a făcut, coane Bîzule, cine vă poate rezista? Băiete, pune

chiflele la rumenit. Mai am, coane Bizule, cîteva pîntecoase de Château Lafitte dintr-un an mare... 1933. Cât a durat războiul, le-am ținut pitite într-un grajd al unui cumnat de-al meu, care se ocupa cu cărăușia... nu voiam să dea nemții de ele... Nici măcar nu știu cum se bea vinul... doar berea e bună de ei... Vă pun una în frapieră?

— Două...

— Două coane Bizule, cine vă rezistă? Băiete, o frapieră cu gheață multă la masă. După aceea un Chateaubriand... specialitatea bucătarului nostru? O înghețată de ananas sau clătite flambate în Hennessy veritabil?

— Chateaubriand și înghețată, nu uita ca mușchiul să fie mai înalt decît lat și unt fără economie.

— Se poate, coane Bizule, nu vă cunosc eu gusturile?

Prințul nu obișnuia să-și consulte comesenii cu privire la preferințele lor culinare. Oncle Edouard și oncle Jean nu se simțeau ofuscați de acest procedeu, fiindcă alegerile prințului rareori nu coincideau cu apetitul lor. La drept vorbind, nu au avut niciodată de suferit de pe urma menu-ului stabilit de prinț.

Ceremonialul comenzii îndeplinit, maître Pierre se retrase după ce primi încuviințarea să servească de îndată trei mastici mari de Chios și un platou cu măslina Volo, obținute tot pe căi lăturalnice din rezerva consulului grec.

Oncle Edouard se simțea plin de grațitudine, iar oncle Jean se întreba dacă cu masa de astă-seară va putea rezista pînă a doua zi la cină, cînd era invitat de o soră a lui vitregă care ținea un diplomat trecut în cadrul disponibil de guvernul actual și la masa căruia era abonat de două ori pe săptămîină, o dată luna la prînz și o dată vinerea seara.

Oncle Edouard se bucura de faima unui bun povestitor de anecdote. Pentru a-și menține renumele se ținea la curent cu toate noutățile zilei, pe care i le servea de obicei prințul, în compensație pentru frecvențele invitații la masă. Potrivindu-și pe genunchi șervetul de olandă imaculată, cu monograma Clubului, își dresе glasul și începu:

— O știi pe ultima, Bizule?

— Dacă mi-o spui, am s-o știu; oricum o știu pe penultima, tot de la matală...

— Cică s-a dus Zăroni la patron ca să-l întrebe, plin de curiozitate, dacă *Ave Cezar* și *Ave Maria* sînt frați!?

Prințul izbucni într-un rîs sonor, nestăpînit. Oncle Jean surîse acru. Era gelos pe succesele lui oncle Edouard și, pe deasupra, se dovedea destul de impermeabil la humor, glumele de care făcea mare haz fiind situate întotdeauna fie în cazarmă, fie la bordel.

Rîsul prințului făcu ca multe capete să se întoarcă către masa lor, surprinse că în acest lăcaș al tonului scăzut și al unei sonorități discrete s-a putut produce o asemenea explozie. Autorul fiind identificat, toată lumea surîse cu indulgență. Prințul era mult prea prinț ca să nu-și poată permite, fără oprobriu, o abatere de la regula generală.

Ecourile hazului făcut de prinț la anecdota narată de oncle Edouard abia se potoliseră în auzul celor prezenți, cînd în sufrageria Clubului își făcură apariția, spre disperarea lui maître Pierre, generalul Balasan, Sidonia și maiorul Gi Murgescu.

Generalul inspectă din ochi sala, salută cîțiva cunoscuți printre care și pe prinț, care îi zîmbi cu multă prietenie, ridicîndu-se ușor de pe scaun și aplecîndu-se la trecerea Sidoniei pe lîngă masa lor.

Generalul părea obosit în costumul lui civil, gri fer, cu o cravată discret dungată cu roșu. În schimb Sidonia, într-o rochie vernil, încinsă cu un cordon din piele bătut în ținte mici argintii și Gi Murgescu în uniformă de vară, impecabilă, turnată pe trupul lui de atlet, erau — vorba lui oncle Edouard — resplandisanți!

Oncle Edouard, pe lîngă talentul de care am amintit mai sus, era în același timp și un adevărat bucureștean, la curent cu toate intrigile și cancanurile lumii în care se învîrtea.

Idila Sidoniei cu ofițerul american nu mai constituia un secret pentru nimeni și, poate, nici pentru generalul Balasan care, de la un timp, se arăta foarte distant cu Gi Murgescu și invitațiile de a fi împreună îi erau smulse cu tot mai mare greutate de Sidonia. Generalul nu credea că ei se culcaseră încă, dar simțea că adul-

terul plutea undeva în aer, foarte aproape de el și căuta, în limitele unei decențe detașate, să evite, tot vorba lui oncle Edouard, le pire!

Maître Pierre se codi o vreme, dar sesizînd la masa generalului Balasan semne de vădită impacientare, își luă inima în dinți și, cu un forțat surîs profesional pe buze, se ploconi în fața Sidoniei, adresîndu-i-se:

— Sărut mînușitele, doamnă general, ne bucurăm că ne onorați cu prezența. Știu că sînteți amatoare de pește și tocmai avem nișetru proaspăt. L-am primit cu icre cu tot, din care am să vă servesc...

Generalul, indispus de faptul că, deși dorise să petreacă o seară în tête-à-tête cu Sidonia, ceea ce nu se mai întîmplase de mult, îi fusese din nou impusă prezența maiorului yankeu, tăie cu bruschete torentul verbal cu care maître Pierre căuta să facă uitate stridiile promise:

— Dorința soției mele, ca și a mea de altfel, este, maître Pierre, să gustăm din stridiile despre care mi-ai vorbit și din care mi-ai făgăduit. Așa că vom începe cu trei duzini. Nu-i așa, domnule maior?

Gi Murgescu, care tocmai își lipise genunchiul de acela al Sidoniei, tresări:

— Yes... da, desigur domnule general, stridii...

Gi avea oroare de stridii, însă nu voia să se singularizeze, văzînd cît caz făceau generalul și Sidonia de aceste moluște insipide.

Maître d'hotel ar fi vrut să-l înghită pămîntul sau să fie oriunde, pe orice alt punct al planetei, la poli ori în deșert, numai în sufrageria Jockey-clubului din București, nu. Mintea lui acționa cu o viteză amețitoare, dureroasă, cu care nu era obișnuit. Își frînse mîinile într-un gest de disperare:

— Domnule general, doamnă... credeți-mă... s-a întîmplat ceva... din nenorocire... vreau să zic din fericire... nu știu nici eu cum să-i mai zic... Tocmai pregăteam stridiile pe un platou cînd o pisică, venită de undeva, nimeni nu poate spune de unde, a dat peste mine și, într-un moment de nebăgare de seamă, a apucat o bucată, a fugit cu ea și, vai, doamnă general, după puțin timp am găsit-o moartă într-un colț. Imediat mi-am zis: de la stridie i s-a

tras! Știți și dumneavoastră cât de periculoase sînt... Ați auzit de gravele intoxicații cu stridii stricate... totdeauna mortale, n-aveam de unde să știu care sînt bune, care nu. De aceea le-am aruncat pe toate... la gunoi...

Maître Pierre nădușise. Niciodată nu ținuse un discurs așa de lung. În prima clipă avusese impresia unei inspirații geniale, chestia cu pisica hoată pedepsită că furase stridiile stricate... Acum era mai puțin sigur. Generalul rămăsese încruntat. Sidonia decepționată, compensativ îi prinse genunchiul lui Gi între genunchii ei ca într-o menghină. Gi zîmbi ușurat la gîndul că a scăpat cu fața curată de corvoada consumării stridiilor. Generalul Balasan însă părea pus pe harță. Tocmai atunci soarta potrivnică se înfățișă însă sub chipul garçonului, care sosea cu platoul de stridii și se îndrepta grăbit către masa prințului. Maître Pierre avu cu acuitate viziunea catastrofei. Începu să se miște, să se rotească în jurul mesei în așa chip încît să mascheze garçonul și masa prințului, aflată la o distanță respectabilă, ceea ce făcu să nască o umilă speranță în sufletul nefericitului om. Stăpînindu-și tremurul din glas, apăsă vîrfurile minii creionului lui de aur de fila virgină a carnețelului de comenzi:

— Zic de trei ori icre negre și trei mastici... trei porții de nisetru la grătar... două sticlute de Cotnar... crêpes Suzette flambate... Am, dacă doriți, și o sticlă de Porto. Iertați-mă dacă v-am făcut eu menu-ul, dar e tot ce am mai bun, n-o să vă pară rău, o să mă pomeniți...

Sidonia încuviință, astfel că generalul nu mai avu nimic de zis. Gi Murgescu, întrebat de formă, se declară de acord și maître Pierre se putu considera salvat. În aceeași clipă însă vocea prințului răsună în sufrageria, care se bucura de o acustică perfectă:

— Formidabile stridiile astea, divine, unice! Maître Pierre, ești o comoară!

Universul colorat a lui maître Pierre deveni tern. O amărăciune fără seamă puse stăpînire pe el. „Mi-a făcut-o... mi-a făcut-o înadins, canalia! Își bate joc de mine, cum de-i rabdă cerul pe anumiți oameni!“ Prefăcându-se că nu a auzit, încercă o ieșire lamentabilă:

— Imediat vine băiatul să vă servească... vine băiatul...

La masa generalului domnea o tăcere înghețată. O tăcere de sfârșit de lume, sau poate de început. Chipul generalului albise și buzele subțiri păreau o lamă vineție. Șocul afrontului îl surprinsese și pentru un moment îl paralizase. O astfel de întâmplare îl putea face de tot râsul. Generalul Balasan, care înghițise basmul cu pisica, nu putea conta pe discreția lui Gi Murgescu. Se simțea, apoi, umilit, de față fiind și Sidonia. Fără a mai vorbi că prințul, gură spartă, va umple Bucureștiul. Dacă ar fi trăit cu două sute de ani în urmă și ar fi avut o armă la el, l-ar fi ucis pe hangiul care-l ridiculizase.

Prințul era din aceia care continuă să miște fierul în rana sîngerîndă:

— Maître Pierre, mă auzi, felicitări pentru stridiile dumitale, nemaipomenite, parole de prince...

Generalul Balasan, livid, se ridică de la masă, urmat de Sidonia și Gi Murgescu. Părăsi sufrageria fără să acorde cuiva vreo atenție, fără să arunce vreo privire lui maître Pierre. Cîteva capete se ridicară. Cîteva șoapte însoțiră plecarea precipitată a generalului, apoi totul reîntră în normal, episodul situîndu-se de acum încolo în istoria anecdotică a Bucureștiului din aceea vreme. Maître Pierre încălcă, pentru prima oară în viața lui de maître d'hotel fără cusur, regulile nescrise ale nobilei meserii, apostrofîndu-l, cu lacrimi în ochi și în voce, pe unul din membrii cei mai de bază a Clubului:

— De ce, coane Bizulei, de ce?!

Prințul sorbea a 18-a stridie, urmat îndeaproape de oncle Edouard care se găsea la a 15-a și de oncle Jean situat în coadă.

Întrebarea lui maître Pierre nu primi niciodată răspuns.

CAPITOLUL AL DOUĂZECELEA

— Tataie, tataie, a venit nenea Tase.

Gelu Verzea își umplea pipa cu tutun din ăla prost, scos din spintecarea țigărilor ieftine. De două zile îl durea și i se umflase laba piciorului stîng. De abia putea călca pe ea și se sprijinea în baston ca să ajungă din casă la scaunul-leagăn de sub nucul din curte. Se uită la ceasul deșteptător de pe masa de sub nuc, acolo unde zăceau și gazetele zilei pe care încă nu le răsfoise și clătină din cap. Nu era vremea întoarcerii lui Tase. Auzise el poarta scîrțîind și pe Mandache lătrînd vesel, dar crezuse că ar fi putut să fie Tudora sau poate Sultânica, întoarse de prin vecini. Deosebi însă pașii grei, de bărbat în putere, ai prietenului Atanasie Mihuț, scormonind pietrișul aleii care înconjură casa ca un briu și iar dete din cap nedumerit.

— Nene Tase, nene Tase, ce mi-ai adus?

Mandache, șase luni și Sultana Verzea, șase ani, îi făceau întotdeauna lui Atanasie Mihuț o primire triumfală, atunci cînd se înapoia din tura sa de hamal pe peronul Gării de Nord, serviciu pe care reușise să-l capete datorită prietenului Verzea, după cum tot datorită lui își găsise și un culcuș în una din odăițele din fund ale casei pe care Gelu Verzea o primise de zestre o dată cu răposata Lisaveta Blidaru, fată de băcan cu stare din mahalaua Făgădăului.

Ca de obicei, nenea Tase o luă pe Sultana în brațe chiar de la poartă, în timp ce Mandache țopăia în jurul lui, făcînd cînd sluj, cînd dîndu-se peste cap, doar-doar se va îndura să-l bage și pe el în seamă. Și copilul, și ciinele simțeau însă că nenea Tase este preocupat, cu gîndul aiurea. Ofensată, Sultana se ceru jos și începu

să se fugărească cu Mandache prin curte, lăsându-l pe nenea Tase în plata Domnului.

Gelu Verzea pufăia din luleaua care nu voia cu nici un preț să se aprindă. Un număr impresionant de chibrite arse erau aruncate la voia întâmplării în jurul scaunului în care se legăna. Tudora avea să-l ocărăască că mătură mereu după el, dar lui Gelu Verzea nu-i mai păsa de mult de instrucția pe care nora lui, Tudora, o făcea cu el. Rîdea subțire și-i făcea cu ochiul lui Atanasie Mihuț. De, femeie tînără, ca și vădană, de cînd Spiridon căzuse prizonier la ruși în retragerea fără de noimă de pe meleagurile Stalingradului. O vreme fusese dat dispărut, dar prin toamna lui '45, după ce pojarul de pe glob se ostoise, Tudora primise veste scrisă de la Spiridon că se găsea într-un lagăr, undeva dincolo de cercul polar.

Barba nerasă a domnului Mihuț îi îmbujora obrajii cu puful ei galben roșcat. Nu se rădea decît o dată pe săptămînă, duminica dimineța, înainte de a se primeni și a merge la biserică, unde era nelipsit din strană, acompaniindu-i cu vocea lui de bariton pe popă și dascăl, în părțile cîntate ale liturghiei. Biserica asta discretă de cartier, zisă biserica Sf. Ioan cel Nou, era, în fiecare zi de duminică sau sărbătoare, locul unde își dădeau întîlnire mulți din membrii fostei Mișcări legionare sau numai simpatizanți, în sufletul cărora dăinuia nostalgia cămășilor verzi, a diagonalelor, a cizmelor văsuite, a marșurilor cîntate și a Te Deum-urilor fastuoase.

Gelu Verzea îl prezentase prietenilor din București în ziua de Bună Vestire, prilej cu care avusese o tainică comemorare a martirilor Cauzei. În limbajul lor criptic de partid scos în afara legii, interveniseră schimbări de terminologie, astfel încît foștii camarazi se intitulau prieteni atunci cînd se adresau unul altuia sau vorbeau despre un al treilea. Gelu Verzea, plutonier major de jandarmi, activase la Pitești în cele cîteva luni cît domnul Atanasie Mihuț fusese înscăunat prefect al județului Argeș. Partizan fără rezerve al Mișcării, Gelu Verzea numai formal nu fusese înscris în Partid, deoarece starea lui de militar îi interzicea acest lucru, dar în inima, vorba și comportarea lui fusese unul din cei mai înfocați adepți ai Căpitanului. Dacă după rebeliune prefectul de Argeș își pierduse galoanele, plutonierul Verzea se pensionase și acum de pe cei

8 000 m. p. cît aveau grădina și livada de zestre, mai scotea cîte ceva de pe zarzavaturile și fructele cu care o expedia pe Tudora pe la clienții din cartier sau pe care aceasta le vindea în piață, unde închiriaseră o mică tarabă, de la Paște pînă la Sf. Nicolae. Așa că ridicurile de lună, cireșele timpurii, gogonelele bune de pus la putinică la murat pentru iarnă, castraveții și roșiile, perele pergamut și merele cu obraji de fată mare, rotunjeau pensia devalorizată a fostului subofițer de jandarmi, îngăduind Tudorei și Sultanei să nu sufere lipsuri într-o vreme cînd prețurile se umflau mereu și mărfurile erau rare. Cîteva găini, porcul anual completeau resursele gospodăriei în care, de aproape un an, își găsise adăpost nenea Tase. Pentru Gelu Verzea, nenea Tase rămăsese camaradul perfect, la ordinele căruia fusese timp de cinci luni și isprăvile căruia le povestise adeseori Tudorei și lui Spiridon și de soarta căruia nu mai știuse nimic pînă ce într-o bună zi dăduse nas în nas cu el pe stradă. Domnul Atanasie Mihuț era mai mult o stafie, slab și jigărit, lihnit de foame. Îi mărturisise că doarme prin sălile de așteptare ale celor trei gări bucureștene, alternîndu-le ca să nu trezească vreo bănuială, că nu mîncase de alaltăieri și că, o lacrimă i se prelinse din coada ochiului stîng spre tufișurile bărbii, trăia din mila publică atunci cînd, după căderea nopții, lăsa rușinea la o parte și se prezenta, mai ales femeilor îmblănite, drept un fost prizonier abia înapoiat în patrie.

Gelu Verzea nu pregetase. Îl îmbrățișase, mișcat și oarecum onorat să strîngă în brațe pe fostul său șef, îl poftise la el și cu toată scena pe care i-o făcuse Tudora, în timp ce nenea se spăla zgomoș și vesel la cișmea, îl oprise la dormit. Mai apoi, îi ceruse, ca o favoare, să-i închirieze ieftin cămăruța din fund, unde nu locuia nimeni și în care Tudora ținea borcanele cu murături și putina cu brînză frămîntată.

După ce plecase de la Rămureni, Atanasie Mihuț se dusesese la Pitești unde, pe furiș, luase legătura cu unii din legionarii notorii ai orașului care, după scurte și destul de furtunoase întrevederi, îi dăduseră să înțeleagă că era prea compromis în oraș ca să-și poată reface viața. Bătrîna murise fără să apuce să-l mai vadă și în casa părintească, ajunsă de izbeliște, se mutase un muncitor de la fabrică

cu o droaie de copii. Domnul Mihuț ar fi vrut să mai intre o dată în odăile unde trăise odinioară, să vadă dacă mai poate recupera ceva din lucrurile rămase de pe urma bătrinei, însă fusese sfătuit s-o lase baltă și s-o șteargă în lumea largă, ca să i se piardă urma. Mai erau încă în oraș persoane, printre care mulți evrei, care ar fi fost încântate să-l dibuiască pe fostul prefect și să-i facă de petrecanie. Așa că, cu bocceluța la spinare, nenea Tase se refugiase în învălmășeala și anonimatul Capitalei.

Ca hamal se descurca binișor, muncitor, tăcut și retras, nu se prea amesteca cu ceilalți. La ora prinzului mînca singur, refugiat în vreun vagon tras pe linie moartă, mestecînd tacticos, rumegînd sumedenie de gînduri, bînd din apa sălcie a unei pompe din apropiere. Își scotea prînzul pregătît de Tudora dintr-o servietă jerpelită primită de la Gelu Verzea, servieta de școlar a lui Spiridon, și îl întindea pe bancheta de lemn sau de pluș a compartimentului, după cum era de clasa a III-a sau a II-a, după care, în pauza dintre două trenuri, se întindea și-i trăgea un pui de somn. Comportarea Tudorei îl intriga. Era cînd distantă, rece, chiar ostilă cu el, cînd plină de solitudine și de grijă. Îl surprinsese odată cînd, găsindu-l în bucătărie spălîndu-și niște ciorapi, îl dăduse afară spunîndu-i că nu-i treabă de bărbat. Îi ceruse chiar și cămășile să i le spele, ceea ce domnul Mihuț acceptase cu bucurie dar și cu teamă, fiindcă cu Tudora nu se putea ști niciodată dacă, într-un acces de furie, n-avea să i le arunce în foc. „Toane de muiere neregulată“, aprecia Gelu Verzea, atunci cînd Tudora tuna și fulgera prin casă, strigîndu-i lui nenea Tase să binevoiască să-și ia catrafusele și să nu-l mai prindă înserarea în curtea ei.

— Ho, fă nebuno, îi spunea Gelu, cît oi trăi eu tu ești în casa mea, așa că fă bine și te potolește, dacă nu vrei să te cotonogesc...

Acestea erau vorbe în vînt, fiindcă domnul Verzea n-ar fi ridicat mîna să dea în Tudora. Mai întîi, fiindcă femeie vrednică ca ea nu erau multe, apoi fiindcă replica Tudorei ar fi putut fi neplăcută și ar fi putut să-i primejduiască prestigiul.

Dar supărările Tudorei erau ca furtunile de primăvară, veneau și treceau repede. Cînd scotea plăcintele din cuptor, cea mai rumenită era pentru nenea Tase, care o împărțea cu Sultana și, pe ascuns,

cu Mandache, a căror recunoștință se manifesta în fel și chip. Primăvara era pe terminate și o caniculă precoce înfierbînta trupurile și mințile. Domnul Mihuț o pîdea pe Tudora tot mai des și o mîngîia cu privirea, așa cum, sumar înveșmîntată, trebăluia prin casă, pe la bucătăria de vară sau prin curte. Tudora se afla la vîrsta maturității împlinite, cînd trupul femeii este un fruct copt ce se așteaptă cules, stare de care nici ea nu este pe deplin conștientă, dar care o tulbură și răspîndește tulburare în preajma sa.

Prezența acestui bărbat care, după o zi de muncă istovitoare, se întorcea acasă cu un miros persistent de sudoare și se dezbrăca pînă la brîu, punînd-o pe Sultana să-i toarne apă rece pe spinare și pe gît cu găletușa ei de nisip, amîndoi scoțînd țipete de plăcere, o excita și o golea de putere, ceea ce o silea să se așeze moleșită pe cel mai apropiat scaun, rememorîndu-și fără vrere noaptea nunții, care în realitate fusese în dimineața cununiei lor, cînd Spiridon venise cu o camionetă să aducă vinul pentru petrecerea de seară. O găsisse numai în furou, în fața șifonierului cu oglindă, goală pe dedesupt, fără ciorapi, pregătindu-se să-și probeze pentru ultima dată rochia de mireasă.

Trecuseră opt ani de atunci, dar Tudorei îi trebuia să închidă numai ochii și, sub obloanele pleoapelor trase, să revadă și să retrăiască întreaga scenă, un fior de voluptate retrospectivă urcîndu-i-se ca un șarpe pe șira spinării spre ceafă, acolo unde căldura poposea și exploda, așa cum explodase atunci cînd Spiridon o pătrunsese după ce încuiase ușa și o aruncase în pat fără menajamente pentru rochia de mireasă pe care, după aceea, îi trebuise două ore s-o calce și s-o facă prezentabilă.

Tudora fusese o fată sănătoasă și acum era o femeie în toată puterea cuvîntului. Îmbrățișarea bărbatului ei o bucura și o potolea, cu simplitatea cu care un pahar de apă îți potolește setea. În dînsa nu era nimic pervers, nici ascuns. Găsea toată satisfacția care îi era necesară în posesiunea viguroasă și nesofisticată a unui trup de bărbat. Cînd Spiridon o trîntise în pat în dimineața aceea, bolborosind vorbe arzătoare, dezgolindu-i pîntecul, îl privise la rîndul ei fără falsă rușine sau ipocrite proteste. Fată singură la părinți, fără frați, goliciunea bărbatului o interesase fără să o înfricoșeze și

cînd Spiridon, în nerăbdarea lui, se arăta neîndemînic, Tudora îl cuprinsese în mîna ei, călăuzindu-l cu o intuiție fără greș. În chip miraculos, la scurt timp după încheștare, amîndoi fură fulgerați de același spasm tăios, evocîndu-i femeii tresărirea găinei sub pîntenul cocoșului. Spiridon se arătase vrednic și, fără să se retragă din dînsa, o posedase încă o dată, îndelung, cu scrișniri din dinți, cu icnituri, cu gura infundată în părul ei și palmele cuprinzîndu-i sîinii pe care ea, încă de fată, îi avea voluminoși și pietroși. Anii trecuseră, simțurile i se potoliseră, duceau o viață liniștită, din care dispăruse aceea nebunie care în dimineața dinaintea nunții îi unise trupește, fără să fi primit încă binecuvîntarea preotului.

În taina gîndurilor ei Tudora regreta faptul că nu mai putea să trăiască acele clipe, unice în felul lor. Femeie cinstită, după plecarea lui Spiridon la oaste și apoi pe front, iar mai tîrziu după căderea lui în prizonierat, își stabilise o linie de conduită foarte strictă în această privință. Muncea pînă cădea istovită și adormea fără vise. Uneori însă nu le putea evita și nopțile îi erau populate de bărbați goi, cu virilități monstruoase, care o urmăreau prin casă, dar atunci cînd erau gata să pună mîna pe ea se trezea gîfîind, transpirată, supărată pe ea însăși. În asemenea zile, ce urmau unor atare nopți, era mai bine să nu ai de-a face cu Tudora Verzea.

*

*   *

— Ai citit gazeta?

Atanasie Mihuț se lăsă greoi pe banca de lemn cioplit grosolan, susținută de picioare fixe, țărushi bătuți cu vrednicie în pămînt de Gelu Verzea. Banca gemu sub el, curbîndu-se sub greutatea bărbatului mătăhălos. Lui Gelu îi era întotdeauna teamă cînd îl vedea pe nenea Tase cum se lăsa fără menajamente pe bancă. „Într-o zi o să troznească sub el și am să-l culeg de pe jos“ gîndea Gelu Verzea, indispus la ideea că va trebui să repare banca.

— Încă nu, dar nu cred că ai părăsit lucrul așa de devreme ca să mă întrebi dacă am citit gazeta.

Durerea din picior nu-l slăbea și asta îl făcea artăgos. Domnul Mihuț ținea în mînă „Națiunea“ și își făcea din cînd în cînd vînt

cu ea. Gelu Verzea era abonat la „Dreptatea“ și la „Liberalul“, oficioasele celor două partide istorice, țărăniștii lui Iuliu Maniu și liberalii lui Dinu Brătianu. Cele două ziare, cele două glasuri ale opoziției, pe pagini puține, deoarece li se aloca cu parcimonie hîrtia necesară, încercau, cu puteri limitate, să lupte pentru lămurirea opiniei publice împotriva propagandei comuniste tot mai active, tot mai acerbe, tot mai acaparante. Cîteva condeie de talent semnau articole de fond documentate, cursive, atrăgătoare, însă audiența lor în masa populației era destul de redusă datorită, în primul rînd, numărului mic de exemplare difuzate, fără a mai vorbi de molestările la care erau supuși vînzătorii volanți, cît și chioșcarii, din partea unor elemente organizate ad-hoc. Persecuțiile oficiale și cele oculte erau îndreptate în special împotriva ziarului „Dreptatea“, celălalt, „Liberalul“, fiind tolerat deoarece nu avea o priză echivalentă cu a primului nici în Capitală, nici în provincie, unde numerele „Dreptății“ erau smulse din primele momente ale difuzării.

Ardealul, cu precădere, era un mare consumator al „Dreptății“, dată fiind originea președintelui partidului național-țărănesc. Gelu Verzea, cu o senină imparțialitate, era abonat la ambele gazete, la care se adăuga și un abonament la „Scînteia“, organul partidului comunist. Domnul Atanasie Mihuț aducea uneori „Națiunea“, nou venită în familia gazetelor românești, ziar de obediență comunistă, care se pretindea călăuzitor al conștiințelor păturilor mijlocii ale populației. Acestea trebuiau menajate și nu speriate cu apropiata dictatură a proletariatului, trîmbițată de oficiosul partidului comunist. Membrii Mișcării Legionare, aflați în ilegalitate și clandestinitate, citeau îndeobște „Dreptatea“, chiar dacă, în marea lor majoritate, căutau să se strecoare în rîndurile partidului comunist.

La acel timp partidul comunist din România nu era foarte exigent în recrutarea membrilor săi și, cu excepția celor notorii compromiși, se ducea o politică de acceptare — cu închiderea ochilor — a celor ce fuseseră înșelați și înrolați în Garda de fier. Gelu Verzea avusese cîteva discuții fierbinți cu fostul prefect de Argeș în această privință și stătea încă în cumpănă dacă să-i ceară sau nu admiterea în partidul comunist, care încă de pe atunci era denumit pur și simplu Partidul. Partidul avea nevoie de oameni,

de cît mai mulți oameni înscriși, astfel încît ponderea lui numerică să crească copleșitor, chit că pădurea, la soroc, va ști să se debaraseze de uscături prin spectaculoase amputări.

— Prietene Gelu, azi trăim o zi mare... trădătorul și-a primit pedeapsa, citește comunicatul din prima pagină...

Gelu Verzea știa la cine se referă prietenul Mihuț, dar nu era în totalitate de acord și adesea se ciondăneau în această privință. El, ca fost militar, chiar dacă era simpatizant legionar, îl admira și-l stima pe fostul Mareșal. Procesul Conducătorului prilejuise dispute aprige și zdruncinase afecțiunea și respectul plutonierului major pensionar față de chiriașul său. Vestea îl durea. Ca să-și mascheze tulburarea, luă ziarul și își ascunse chipul după filele care miroseau a cerneală proaspătă de tipar. „Dreptatea“ publica comunicatul laconic, fără nici un comentariu, în pagina a treia, în timp ce „Națiunea“ îl publicase pe prima pagină, însoțit de un articol de fond ce trasa încă o dată cronologia nefastei guvernări antonesciene și conchidea că mînia popoarelor nu iartă niciodată.

Pentru Atanasie Mihuț nu încăpea îndoială. Generalul Antonescu fusese adus la putere de Mișcarea Legionară, se angajase să guverneze alături de dînsa, cu sfatul și sprijinul său și, deși jurase credință Statului Național Legionar, la numai cîteva luni pusese Armata să tragă în cei mai buni fii ai Gărzii de fier, îi arestase, îi silise să se expatrieze, îi persecutase, îi călcase în picioare ca pe niște otrepe. Cine își calcă jurămîntul nu poate avea decît o osîndă: moartea. De cine fusese condamnat, de cine fusese executat, nu mai avea nici o importanță. De mult Mareșalul fusese condamnat la moarte de un înalt tribunal legionar aflat în străinătate, dar nu se putuse alcătui plutonul de execuție sub pretextul că ceea ce prima, la timpul respectiv, era terminarea victorioasă a războiului antibolșevic și apoi răfuiala cu trădătorul.

Patima pe care o punea prietenul Mihuț îl înfierbînta pe Gelu Verzea, în care, de cînd ieșise la pensie, se cuibărise spiritul de contradicție. Prea mulți ani la rînd nu putuse să spună altceva decît „să trăiți, am înțeles“, pentru ca odată și odată să nu răbufnească din el o personalitate mereu închingată. Respectul pentru efemerul prefect de Pitești începuse să scadă proporțional cu tim-

pul de cînd acesta îi era chiriaș. Nimic nu tocește mai mult considerația și respectul inițial ca viața de toate zilele în comun. Domnul Mihuț se prefăcea că nu bagă în seamă nervii domnului Verzea. În ultima vreme îl ocolea pe cît era posibil, dar în dimineața aceasta simțea nevoia unei comunicări, fiindcă viața lui avea să se găsească la o întorsătură decisivă. Vestea era proaspătă, de mai puțin de un ceas și i-o adusese un cetățean care îl căutase pe toate peroanele gării, ca să-l găsească în sfîrșit la bufet cu o cinzeacă de țică dinainte, citind și recitind cu bucurie reînnoită comunicatul care încunoștința publicul că sentința împotriva Mareșalului și a cîtorva miniștri mai de seamă fusese adusă la îndeplinire în ajun la orele 5 după-amiază, prin împușcare. Cetățeanul se așezase lîngă el, scosese un plic din buzunarul de la piept și dintr-un fel de traistă un pachet învelit în hîrtie groasă, brună, legat cu îngrijire.

— Nu știți unde l-aș putea găsi pe domnul Mihuț, domnul Atanasie Mihuț... Mi s-a spus că lucrează pe aici pe undeva...

Domnul Mihuț îl privi cu atenție pe cetățean, un om șters, între două vîrste, căruia nu i-ai fi acordat niciodată vreo atenție și despre care n-ai putea să-ți reamintești culoarea părului sau a ochilor, chiar dacă ai fi stat mai mult de vorbă cu el. Pe domnul Mihuț nu-l înșelă modul de a intra în vorbă al necunoscutului, pe care îl bănuia că știe perfect cu cine șade alături.

— Și dacă l-aș cunoaște, i-aș fi de vreun folos?

În chipul palid cenușiu al omului scăpără privirea pe care după vrere o ținea ascunsă ca într-o teacă sau îi dezvăluia tăișul. Pe domnul Mihuț îl impresionează această bruscă schimbare, pe care abia avusese timpul să o întrezărească, fiindcă imediat după aceea interlocutorul său se retrase în carapacea sa de anonim.

— Domnule Mihuț, dă-mi voie să mă prezint, adică să mă prezint încă o dată, fiindcă ne-am cunoscut cîndva în împrejurări pe care aș încerca zadarnic să le uit... Sînt Toma Lavric... Aplecîndu-se, șopti în așa fel, încît să nu fie auzit decît de Atanasie Mihuț:

— Comandantul Toma Lavric... Pitești... ianuarie 1941...

— Dumnezeule, nu v-aș fi recunoscut niciodată, prietene Lavric. Vă credeam plecat din țară, nimeni nu mai știa nimic. Dacă mai

sînteți sau nu în viață... și acum așa, deodată, iertați-mă, vă dați seama de ce n-aș fi putut să vă recunosc, fiindcă n-aș fi crezut niciodată că am să vă reîntîlnesc... Dați-mi voie să vă strîng mîna... să vă spun cît sînt de mulțumit că...

Toma Lavric rămase neclintit în fața paharului cu vin din fața sa, pe care îl comandase dar de care nu se atinsese și nici nu avea intenția să o facă. Detesta alcoolul, însă în ambianța bufetului comanda sa făcea parte din decor și îi justifica prezența. Era chiar hotărît să-și înfrîngă repulsia și să guste vinul, să-și moaie buzele în el, după care, cu un gest neîndemînic, să răstoarne paharul pe tejgheaua pătată cu zecile de rotocoale ale fundurilor de pahare. Domnul Mihuț ridicase cinzeaca în semn de bun venit, gata s-o ciocnească potrivit tradiției cu paharul comandantului Lavric, cînd acesta, venind în întîmpinarea lui, scăpă ca din greșeală paharul și licoarea roșie se împrăstie precum o baltă de sînge în jurul cioburilor.

— Încă un rînd băiete, fac eu cinste, prietene Lavric...

Toma Lavric făcu semn băiatului de la bar să nu se ostenească mai mult decît să șteargă cu o cîrpă balta roșcată și să adune cioburile. Puse pe tejghea o hîrtie de o sută de lei, după care îl apucă de braț pe domnul Mihuț.

— Hai să stăm de vorbă undeva, numai noi, să nu ne poată auzi nimeni.

Vocea poruncitoare i-l reaminti pe comandantul de altădată, acela care în zilele mari ale rebeliunii fusese trimis de la Centru la Pitești spre a organiza pe plan militar Mișcarea din județ. Scrisoarea și pachetul își regăsiră locul în traistă. Domnul Mihuț abia avu vreme să-și dea cinzeaca peste cap, să facă semn băiatului să i-o treacă în cont că se și trezi potrivindu-și pasul după acela a lui Toma Lavric pe unul din peroanele pustii ale Gării aflate în unul din acei timpi morți dintre sosirea și plecarea vreunei garnituri.

— Unde putem merge?

— Prietene Lavric, haideti după mine, cunosc eu un locușor ferit de ochii și urechile indiscreților...

Traversară mai multe rînduri de linii, trecînd de pe un peron pe altul. Atanasie Mihuț îl conduse pe comandantul Lavric la

wagonul unde obișnuia să-și facă siesta, tras pe o linie de garaj și în care se adăposteau muncitorii din gară în orele de pauză pe vreme de frig și ploaie.

— Uite, aici n-are să ne deranjeze nimeni.

Vagonul era pustiu, cu excepția unui compartiment în care un hamal bețiv sforăia, întins pe spate și cu gura căscată. Toma Lavric se așază pe locul de lângă ușă, astfel ca să poată cuprinde dintr-o privire culoarul. Ceea ce vroia să-i spună prietenului Mihuț era de prea mare importanță, mult prea confidențial, ca să riște să fie înregistrat de vreun auz străin.

Toma Lavric își dresese glasul, înșurubîndu-și privirea tăioasă, eliberată de sub pleoape ca o lamă din teacă, în privirea albastră a prietenului Mihuț, căutînd să o capteze și să o supună:

— Domnule Mihuț, acolo de unde vin am auzit despre dumneata și figurezi pe lista celor pe care am misiunea să-i caut și să le încredințez niște sarcini cu totul și cu totul speciale... De aceea, fără să mi-o iei în nume de rău, am să-ți cer să depui jurămîntul tăcerii, bineînțeles dacă ai rămas credincios cauzei noastre drepte și memoriei Căpitanului, dacă nu... dacă ai cea mai mică rezervă, consider că e mai bine să ne oprim aici... Să uităm că ne-am întîlnit, n-am să te țin de rău. Dar, odată jurămîntul depus, viața dumitale nu-ți mai aparține, răspunzi cu dînsa față de conducerea Legiunii...

— Prietene Lavric, tot ce am avut am dăruit Legiunii. Din această pricină astăzi sînt un fugar, pierdut în furnicarul Capitalei, trupul și sufletul meu aparțin Legiunii și i le-am dedicat încă din prima tinerețe, cînd am înțeles că numai de la Căpitan poate veni salvarea acestei țări încăpută pe mîna iudeo-comuniștilor...

Atanasie Mihuț se simțea, după mulți ani, pentru prima oară la largul lui, liber să-și descarce sufletul unui om care îl putea înțelege și care venise la dînsul în numele Conducerii Legiunii. Vorbeau aceeași limbă. Aveau același respect pentru trecutul înșingurat al Gărzii de fier. Aveau aceleași idealuri. O asemenea comuniune în gînd, suflet și faptă, nu se întîlnește oricînd, mai ales în perioadele de timp cînd o ideologie este persecutată cu înverșunare.

— Bine, prietene Mihuş, nu mă aşteptam la altceva de la un om ca dumneata, acum să repetăm împreună sfântul nostru jurământ.

Domnul Atanasie Mihuş se îndreptă din şale, ridică mâna stîngă în sus, cu palma întinsă, mâna de la inimă. Vocile celor doi bărbaţi se împletiră în tăcerea prăfoasă a compartimentului:

— Jur pe sfintele moaşte ale martirilor noştri, în fruntea căroră ca un soare stă Căpitanul, jur pe mîntuirea trupului meu pieritor şi pe sufletul meu nepieritor...

Ritualul împlinit, zguduiţi şi emoţionaţi, Toma Lavric şi Mihuş Atanasie se îmbrăţişară, stăpînindu-şi cu greu lăcrimile care împungeau sub pleoape, spre lumină şi izbăvire.

*

*   *

Gelu Verzea asculta cu toată atenţia. La început, domnul Mihuş se întorsese acasă într-o stare de mare exaltare, gata să-şi descarce sufletul prea plin faţă de prietenul Verzea, ceea ce l-ar fi uşurat şi totodată ar fi făcut să-i crească din nou prestigiul în ochii gazdei. După ce a tras un scaun sub el şi a aprins o ţigară şi-a dat seama că era gata să comită o gafă monumentală, foarte aproape de sperjur. Comandantul Toma Lavric îi ceruse secretul absolut: „Nici maică-ta să nu afle ce-ţi spun eu acum... Să nu sufli o vorbă nimănui, mai ales fereşte-te cînd îi fi cu capul pe pernă, c-o ibovnică...” Şi el, cît pe-aci să se destăinuiască domnului Verzea! Este adevărat că domnul Verzea fusese unul de-al lor, dar în ultimul timp ieşeau pe gura lui vorbe nepotrivite, mai ales chestia asta cu Mareşalul îi cam treziseră bănuielile lui Atanasie Mihuş. Se îndoia că domnul Verzea mai gîndeşte cu adevărat ca un legionar sincer, ataşat Mişcării, devotat pînă la sacrificiul suprem, aşa cum se cuvine unui militant în care arde flacăra sfîntă.

Aşa că, fiindcă tot trebuia să-i dea nişte explicaţii, domnul Atanasie Mihuş îi povesti domnului Verzea că este nevoit să plece undeva în Ardeal, unde ar fi găsit o slujbă mai pe măsura lui, că nu ştie bine încă localitatea, despre care va afla abia mîine şi

că, miine-seară sau cel mai târziu poimiine-dimineată, își va lua catrafusele și pe-aici ți-e drumul, că îi mulțumește cum se cuvine pentru tot, și că, poate, nu se știe niciodată, va veni vremea când îl va putea răsplăti împărătește.

Prietenul Gelu nu degeaba instruisese atâtea cazuri de delinvenți în îndelungata lui activitate de plutonier activ de jandarmi, ca să nu poată sesiza când interlocutorul minte și ascunde esențialul. În privința prietenului Mihuț nu avea nici o îndoială. Tot ce spunea putea a minciună de la o poștă. Faptul că se ferea de el îl neliniștea și îl îngrijora totodată. Nu poți să știi niciodată cum se învîrte roata asta a istoriei, nu te poți bizui pe ea după cum nu te poți bizui pe roata norocului din bilci sau pe jurămintele unei curve! Oamenii în care Legiunea nu avea încredere, sau, mai rău, în care nu mai avea încredere, erau ca și morți. Deși se străduise să pătrundă tîlcul de taină al vorbelor rostite de domnul Atanasie, nu reușise nici pe departe să se lămurească.

Acum era momentul pentru Gelu Verzea să verifice dacă copoiul din el ruginise sau nu. Nu trebuia să-l sperie cu vreo întrebare directă, ci să-l ia pe ocolite, așa cum învățase el de la un căpitan de jandarmi pe lingă care anchetase ani de-a rîndul sute de borfași înrăiți, unși cu toate alifiile, în stare să fure oul de sub cloșcă și să pună în loc o minge de ping-pong fără ca aceasta să prindă de veste.

— Și așa zici, prietene Tase, că vrei să ne părăsești? Apăi să știi că și eu, și Tudora, ce să mai zic de Sultânica, o să-ți ducem dorul și ți-om simți lipsa...

— Mulțumesc, domnule Verzea, — nuanța îl făcu pe Gelu Verzea să se alarmeze și mai mult — că dumneata sau Tudora o să mă pomeniți, o fi sau n-o fi adevărat; sigur însă e că mă despart cu greu de Sultana, îmi este tare dragă, mi s-a lipit de suflet de parcă ar fi a mea, nu alta...

— Uite ce, prietene, dacă miine o fi să pleci, da' să știi că nimeni nu te dă afară din casa asta pe care o poți socoti ca pe-a dumitale, astăzi însă ești aici și aș vrea să mai ciocnim un păhărel... Eu nu mă prea pot mișca de răul piciorului ăsta netrebnic,

aşa că te-aş ruga pe dumneata... sau nu, stai să văd dacă nu cumva s-a înapoiat Tudora... Hei, Tudoroo, Tudoroo, mă auzi...

Tudora era încă pe stradă, în apropiere, când răsună vocea tunătoare a socrului său, voce cu care-i băga în sperieţi pe jandarmii din subordine când făcea cu ei oleacă de instrucţie, ca să se mai dezmoştească. „Ce-o mai fi vrînd dracul ista bătrîn, că toată ziua o pune pe drumuri de cînd cîcă nu mai poate merge ca lumea. Şi-o fi uitat batista sau chibriturile, că de la vreme le uită pe toate, nu ştie ea dacă fără voie sau numai aşa, ca s-o alerge ca pe un cal de curse?“ Dar cum azi se simţea cam moale şi nu avea poftă de harţag, se grăbi să răspundă împingînd totodată poarta care scîrţîi ascuţit, iritîndu-i nervii:

— Iaca îndată tataie, numai să las plasa asta la bucătărie.

Trebuia să-l pună pe puturosul de Atanasie Mihuş să ungă poarta, că o tot foloseşte, da' aşa ceva nu-i trece prin cap. Tudora se duse la bucătărie, dintr-o privire se linişti văzînd-o pe Sultana că se joacă cu păpuşa din cîrpe pe care i-o făcuse domnul Atanasie, nenea Tase, şi acolo îşi răcori faţa îmbujorată şi transpirată în ligheanul de pe scaunul unde îl lăsase după toaleta de dimineată.

Cu tulpanul tras spre spate ca să-şi libereze cît mai mult fruntea năduşită, Tudora se prezentă în faţa bărbaţilor, care trăgeau fiecare, unul din pipă, celălalt din ţigara pe trei sferturi consumată, tăcuţi, de parcă se găseau la o pîndă. Aşa şi era, pîndă, fiindcă domnul Verzea îl pîndea pe domnul Mihuş, iar acesta o pîndea pe Tudora. Privirea bărbatului o făcu să roşescă şi, ca să-şi ascundă tulburarea care din nou puse stăpînire pe ea, femeia se adresă răstită socrului ei:

— Spune tataie ce mai vrei, că nu-mi văd capul de treabă.

— Uite ce fato, nu ridică vocea la mine că acuş zvîrl cu bastonul ăsta după tine, nu ţi-s nici bărbat, nici ibovnic ca să te rabd. Na, ia cheile astea şi scoate din pivniţă vreo cîteva chile din vinul ăla de la Odobeşti, pe care l-am adus anţărţ cu harabaua intendenţei. Vezi să nu greşeşti butoiul, că te vede mama dracului...

Cu o voce mai îndulcită adăugă:

— Vezi și taie și niște cîrnat din ăla afumat. Adu și niște căței de usturoi, de pită ai tu grijă și acum stînga-n prejur și să nu-mbătrînesc pe scaunul ăsta adăstînd după tine...

Tudora, obișnuită cu toanele lui socru-său și cu comenzile lui de parcă s-ar mai fi găsit în fruntea plutonului, nu făcu stînga-n prejur cum i se poruncise, ci se sprijini cu mîinile pe masă:

— Și mă rog matale, ce sărbătorești tataie, că doar nu s-a înturnat Spiridon. Pot să știu și eu?

— Iaca am să-ți spun, ca să nu crape de curiozitate. Domnul Mihuț pleacă de la noi, ne părăsește mîine și în cinstea lui vreau să ciocnesc un păhărel de Odobești. Și, ca să vezi că nu-s băiat rău, adu fă un pahar și pentru tine.

— Apăi așa spune tataie că, pentru așa sărbătoare, m-oi duce să-mi pun straiile de Duminică, o dată vine și o dată pleacă nenea Tase...

— Știi ceva, fato, să nu fi obraznică că iar mă supăr și te scarpin pe greabăn.

Domnul Gelu Verzea se prefăcu că se ridică de pe scaun și pune mîna pe ciomag, iar Tudora o zbughi la fugă rîzînd, lăsînd în urma ei viziunea rotundă a unei crupe care se mișca plină de făgăduințe amețitoare.

— Mă duc să-mi schimb cămașa, domnule Verzea... mă întorc îndată.

*

* *

În cămăruța lui, Atanasie Mihuț își dezgoli torsul, zvirlînd cămașa udă de transpirație și slinoasă pe la guler și manșete într-un ungher. Pe jumătate gol, se întinse pe pat pentru cîteva momente de destindere și de rememorare a celor întîmplate. Pachetul primit de la Toma Lavric îl ascunse sub saltea, așa ca să nu fie la îndemîna curiozității oricui ar fi intrat în odaia care nu avea cheie.

Cuvintele comandantului Lavric i se întipăriseră bine în minte. Le repetase pe drum și acum era sigur că nimic din ceea ce era esențial nu avea să-i scape. Legiunea nu renunțase, chiar dacă în țară era aproape decapitată. Conducerea, mai întîi exilată, iar acum refugiată în străinătate, îl trimisese pe Toma Lavric ca emisar al

său pentru a lua contact cu oamenii de încredere din interior, ce aveau de dus la îndeplinire un plan bine chibzuit, cu mijloace în parte puse la dispoziție de anumiți oameni de bine de dincolo. Toma Lavric nu se ascunsese de Atanasie Mihuț, chiar dacă omisese unele detalii ce nu aveau să fie cunoscute de fostul prefect de Argeș. El, Toma Lavric, se întorsese din Spania unde se aflau toți marii comandanți ai Legiunii, după ce își luaseră tălpășița din centrele în care Hitler îi ținuse cu domiciliu forțat, ajutați în mare măsură de serviciile secrete ale Statelor Unite și ale Angliei. Tot aceste servicii le oferiseră importante sume de bani în devize și monedă românească pentru acțiunile viitoare, pe care le pusese la punct într-un deplin acord Horia Sima și un personaj misterios, purtător de ochelari fumurii și mustață falsă, cu care acesta se întâlnise într-o mică localitate balneară de pe coasta sudică a peninsulei, nu departe de stînca Gibraltarului. Toma Lavric revenise în țară sub un nume de împrumut, cu pașaport franțuzesc și cu un trecut — confecționat, bineînțeles — de luptător cu importante state de serviciu în rezistența franceză. Se înapoiase de vreo cîteva săptămîni, răstimp în care luase contact cu partidul comunist român, bucuros să primească în rîndurile lui un combatant antifascist, cu cele mai bune referințe din partea partidului frate din Franța. „Înțelegi, prietene Mihuț, aceasta este politica noastră de moment: infiltrarea și iar infiltrarea tuturor prietenilor noștri de nădejde în partid, nicăieri nu ești mai bine situat pentru a doborî inamicul decît în chiar citadela lui, așa îmi spunea camaradul Horia Sima cînd mi-am luat rămas bun de la el: «Spune băieților să nu aibă nici o rețineră și să se înscrie în partidul comunist. Să activeze, întrecîndu-se în zel cu cei mai de seamă comuniști. Partidul comunist are acum nevoie de cîți mai mulți aderenți, așa că nu va fi prea exigent cu verificările. Se va făli cu numărul celor ce se vor înghesui să obțină carnețelul roșu, mai ales acum, în preajma alegerilor. Spune băieților să fie în primele rînduri în campania electorală și, prin comportarea lor excesivă în obținerea voturilor, să-i compromită pe comuniști în fața poporului, să-i sature, mai ales la sate, pe români de comunism. De cîte ori vor putea, în numele partidului comunist să nu se dea în lături de la nici o fărădelege,

cu atenția de a nu se demasca și de a pune totul pe seama buneii credințe și a zelului marxist... Du-te, Toma, și îmbărbătează-i pe băieții, caută să-i găsești pe cei mai potriviți. Uite, am întocmit o listă, dar ești suveran și liber s-o înmulțești sau s-o reduci, după împrejurări, orientându-te la fața locului. Știu că multe s-au schimbat la noi și s-ar putea să întâmpini greutăți. Nu te zgirci la bani, îți dau o adresă de la București pe care s-o înveți pe de rost, unde ai să te duci și ai să primești tot ce ai trebuință, bani, instrucțiuni, eventual arme, hîrtii de identitate, mă rog, tot ce poate fi folositor în lupta clandestină la care sîntem ținuți...»“

Toma Lavric continuase: „Ești al treilea camarad cu care am luat contact de la întoarcerea mea, nu-i nevoie să-i cunoști pe primii doi, trebuie să lucrăm cît se poate izolați pentru a nu risca, în cazul unui ghinion, să antrenăm întreaga noastră filieră. Sînt însă oameni de mare nădejde, care au acceptat cu entuziasm să participe la această formă de luptă pusă la punct de conducerea Mișcării din străinătate“.

În realitate, numai unul din cei doi acceptase și acesta cu reticente care îl supăraseră pe comandantul Lavric, iar cel de-al doilea refuzase categoric: „Domnule Lavric, am nevastă, am doi copii, am făcut un an de pușcărie în 1941, așa că mie îmi ajunge. M-aș bucura, dar nu cred că Legiunea mai are sorti de izbîndă. Dacă n-am putut face nimic cînd Hitler stăpînea Europa, apoi nu cred că am putea face ceva acum cînd în România ordinele le dă Stalin și Vișinschi...“

Toma Lavric nu voia însă să împărtășească eșecul său lui Atanasie Mihuț, preferînd să-l lase pe acesta să creadă că demersurile lui pe lîngă membrii Mișcării se situează pe linia unui marș triumfal.

Misiunea domnului Atanasie Mihuț era limpede. Primise o nouă identitate, un ordin din partea Comitetului Central al P.C.R. pe lîngă organele locale ale Partidului dintr-o localitate lăsată în alb, pentru a fi completată după plac de domnul Mihuț, de a-i da tot sprijinul în cadrul campaniei electorale, precum și un automat mic, de fabricație rusească, cu o cutie de 100 cartușe. Acestea toate se găseau în pachetul pitit de sub saltea. Toma Lavric îi strînsese

mîna: „Camarade, îți urez noroc...” „Norocul și-l face omul“, mormăise domnul Mihuț. „Adevărat, confirmase comandantul Lavric, alias Toma Crăiniceanu, viitorul nostru îl vom făuri cu mîinile și mintea noastră... Nu așteptăm cadouri de la nimeni, nu căuta să mă găsești; cînd va veni momentul, am să te caut eu... A, era să uit...”

Din servieta janghinoasă de sub braț, Toma Lavric scoase dintr-un teanc de o grosime impresionantă zece bancnote de cîte un milion, pe care i le înmînă lui Atanasie Mihuț. „Pentru că o vreme n-ai să muncești și ai să te ocupi numai de politică, vrem să te ferim de grijile meschine. Vezi, cheltuiește-i cu măsură, fiindcă mai mult nu pot face pentru dumneata...”

Se despărțiră pe peronul încă pustiu, schimbînd salutul tradițional al Mișcării: Trăiască Garda și Căpitanul!

*

*   *

Tudora intră fără să bată la ușă. Domnul Mihuț se aburcă pe jumătate din coate. Obrajii femeii erau înfierbîntați de plita din bucătărie, unde pusese oala cu prînzul pe foc. Își lărgise decolteul ca să simtă oleacă de răcoare și acolo, la rădăcina țîțelor. În valea adîncă și strîmtă dintre ele, înfipsese un fir de busuioc, a cărui aromă piperată și puternică ațîță nările bărbatului tolănit și leneș.

— I-adevărat ce zice tataia, că te-ai săturat de noi și pleci, sau ai zis asta într-o glumă, așa că se ne cerci?

Atanasie Mihuț sări în picioare și, așa cum era, cu pieptul lat și păros de maimuță blond-roșcată, se apropie cu pași repezi de femeia care îl aștepta tremurîndă, după ce trăsese binișor ușa după dînsa:

— Ascultă-mă Tudora, am pierdut și așa multă vreme noi doi, e ultima mea noapte sub acoperișul tău, diseară... după ce bătrînul se duce la culcare, știi că are somnul greu, mai ales după vreo două-trei păhărele și de asta am eu grijă, te aștept fără greș... Să știi așa că nu mai pot după tine...

În Tudora se dădea o luptă aspră. Pe bărbat îl dorea, îl avea la îndemîină, se voia mică și caldă la pieptul lui musculos, știa

că prin vecini tot se vorbea de ea și de domnul Mihuț pe șoptite, pe după garduri. Când se va întoarce Spiridon se va găsi vreun binevoitor să-l informeze mai direct, mai pe ocolite și, dacă tot are s-o spetească în bătaie, măcar să știe și ea pentru ce.

— Așteaptă-mă, dar n-am să vin. Drept cine mă iei matale, domnule Mihuț?

În coșul pieptului inima îi pîcîia gata să-l spargă. Își simțea palmele asudate și, cu gesturi mecanice, le tot ștergea de șorțul cu care era încinsă.

— Dacă nu vrei... n-ai să vii, doar n-am să te trag cu forța ca să te regu...

Orice femeie invitată fără echivoc să se culce cu un bărbat, chiar dacă acesta ar reprezenta suprema ei dorință, nu recunoaște acest lucru printr-o acceptare formală și imediată. Refuzul îi dă alt preț, atît în ochii bărbatului, cît și în proprii ei ochi. Tudora, deși nu era o cochetă meșteră în arta ațîțării bărbatilor, era totuși intuitiv conștientă că jocul are niște reguli, de respectarea cărora depinde calitatea lui.

— Cum vorbești cu mine, domnule Mihuț? Nici Spiridon nu și-a îngăduit asemenea vorbe... Așa să vorbești cu tîrfele matale... acu mă supăr și te spui tataiei.

Cum Tudora stătea pe loc, cu un surîs ascuns în colțul gurii, cuvintele îi erau dezmințite de purtarea ei și indignarea sa suna fals în odăița cu storurile trase, care mirosea puțin a igrasie dar și a sudoare de bărbat.

Ajuns lingă Tudora, domnul Mihuț părăsi arma convingerilor verbale. Îi cuprinse cu palmele ambii sîni și o lipi de dînsul. Cu un cap mai înalt decît Tudora, simți în nări mirosul discret al parfumului ieftin ce se degaja din părul ei, de pe care broboada stătea gata să cadă.

Inconjurîndu-i talia cu brațele o ținea strîns, în timp ce rezistența femeii slăbea vizibil. Ca să-și păstreze echilibrul, domnul Mihuț se proptea în picioarele desfăcute. Tudora simțea în carnea pîntecului ei, înghesuită și întipărită virilitatea exacerbată a bărbatului. Cu un gest reflex, într-o stare de semitransă, începu să imprime niște ușoare mișcări rotatorii bazinului ei, păstrînd con-

tactul apropiat cu bărbatul care n-o slăbea din brațe, în timp ce și brațele ei îl cuprinseseră pe după șale. Domnul Mihuț își aplecase capul și cu buzele îi mozolea lobul urechii, șoptindu-i vorbe de rușine, pe care le auzea ca prin vis:

— Așa fă, așa, vezi că te pricepi, grijania ta de muiere stă-tută... Dă-i înainte, că la noapte am să ți-o întorc eu. Am să-ți arăt ce nu ți-o arătat Spiridon al tău de când ești. Așa, mai repede, mai repede...

Pentru prima dată Tudora lua cunoștință de magia cuvintelor și de puterea lor de excitație.

Le auzea ca pe-o muzică plăcută și tîlcul lor îl descifra fără voie, dincolo de rațiune, într-o zonă ascunsă a minții, acolo unde nu umblase încă niciodată. Ar fi dorit ca o asemenea clipă să nu se mai termine, să dureze la infinit, legănatul acesta al șoldurilor ei să fie fără sfîrșit, așa după cum spune popa la biserică că va fi viața viitoare. Amîndoi închiseseră ochii ca în așteptarea unei mari străfulgerări cu efecte orbitoare, de care ar fi trebuit să se ferească.

Tudora simțea că izbăvirea nu mai avea să întîrzie, cînd, deodată, îl auzi pe domnul Mihuț scoțînd niște mîrîituri înfundate, niște icnete scurte, gîfuite, un strigăt înăbușit în părul ei. Șoldurile femeii își opriră mișcările, surprinse că nu mai găsesc nici un sprijin în duritatea de la mijloc a bărbatului. Domnul Mihuț o lăsă din brațe și, împleticindu-se, se întoarse ca să se trîntească pe pat. Răvășită, gata să scoată niște țipete isterice, Tudora găsi resursele necesare ca să se stăpînească. Își înfipse unghiile în carnea palmeilor, conștientă de fierbințeala obrazilor, de fluviul deodată zăgă-zuit al plăcerii, de profunda decepție a trupului. Găsi doar cuvinte, puține, de batjocură:

— Halal bărbat!

— Taci, Tudoro!

— Și mai ziceai să vin la noapte, ca să-mi arăți nu știu ce... Poate să mă înveți tabinet, din acela pe care îl joci dumneata cu tataia...

— Ascultă, femeie...

— Da' pîn'acu ce-am făcut... n-am ascultat?

Persiflarea femeii îl împunea ca sfredelul unui călău. Domnul

Mihuț stătea în cumpănă dacă să riposteze violent, așa cum îi era firea, sau s-o lase mai domol și să nu facă scandal și să se trezească cu cine știe ce bucluc, tocmai acum cînd nu avea nevoie să se lege la cap. Salvarea îi veni din ușa care, din întredeschisă, se dădu mare în lături. Sultana, urmată de Mandache, se iviră în prag:

— D'apăi de cînd te caut mamă, zice tataia că unde te-ai băgat de nu mai vii odată! Striga și după nenea Tase și bătea cu bastonul în masă, de s-au speriat toate găinile și-au zburat peste gard la tanti Mărioara...

— Iaca puișor, vine mama îndată, du-te tu de te joacă...

— Da nenea Tase nu vine? Am să-i arăt ceva...

— Lasă-l puișor pe nenea Tase, că-i ostenit săracul! Mi-a arătat și el mie ceva...

— Mamă, mamă, ce ți-a arătat nenea Tase? Vreau să văd și eu...

— Mai tîrziu, puișor...

— Cînd mai tîrziu mamă, vreau să văd acumă...

— Cînd ai să crești mai mare...

— Nu vreau să cresc mare, vreau să văd acumă ce ți-a arătat nenea Tase...

Cînd Sultana voia ceva, era greu s-o scoți la capăt cu una cu două. Cum curiozitatea Sultanei nu putea fi satisfăcută și vorbele cu două înțelesuri ale Tudorei îl iritau pe domnul Mihuț, în care rana amorului propriu era încă proaspătă, acesta interveni cu o voce pe care copila nu i-o cunoștea:

— Dă-i drumul fetei, n-auzi ce spune maică-ta? Du-te de te joacă.

Sultana rămase împietrită, cu lacrimi iute adunate sub gene. Nu era obișnuită ca nenea Tase să-i vorbească răstit. Acumă voia să plece, cît mai repede, dar fără să se arate învinsă de oamenii mari:

— Haide, Mandache, să mergem, nenea Tase e rău.

Sultana le întoarse spatele și se îndepărtă agale cu Mandache, care sărea în jurul ei de parcă ar fi făcut cine știe ce ispravă. Lăsară ușa dată la perete. După o clipă de ezitare, ieși și Tudora,

fără să mai întoarcă capul către bărbatul tolănit în patul desfăcut. Nu făcuse nici trei pași, când îl auzi pe domnul Mihuț:

— Nu uita, Tudoro... la noapte; dacă nu vii tu, să știi că vin eu la tine și n-are să-ți convină...

— Așa s-aștepți matală, nene, iar ușa mea am s-o încui întorcînd cheia de două ori în broască. Numai s-o zgîlții și-ai să vezi cum știu să țip, de-or sări toți vecinii.

— Nu fii proastă, muiere!

Tudora nu mai răspunse. Gelu Verzea striga și el după dînsa, mîniat peste poate de atîta întîrziere. Găinile refugiate la vecini se cocoșaseră pe gard cu gînd de întoarcere. Sultana și Mandache dispăruseră în fundul grădinii. Se grăbi către bucătărie, de teamă să nu-i fi dat oala în foc. Știa, fără pic de îndoială, că la noapte, după ce bătrînul va începe să sforăie, desculță și cu mai nimica pe ea, are să se strecoare în așternutul domnului Mihuț. Și dacă nu i-o place ce are să pățească, apoi a doua zi să nu-i mai zică pe nume!

PARTEA A TREIA

CAPITOLUL AL DOUĂZECI ȘI UNULEA

Gloanțele trasoare, multicolore porniră să danseze deasupra capului lui Serge Cristi, ca niște arcuite stele căzătoare proiectate pe geamul de sticlă al caleidoscopului copilăriei și al iarmaroacelor de odinioară, la care se ducea cu mama lui. Se oprea în fața fiecărei dughene trăgînd-o de fustă, cerîndu-i să-i cumpere cîte un fleac colorat. De cînd se știa, de foarte mic, fusese fascinat de oceanul caleidoscopului și lumea pe care o întrevedea la celălalt capăt, lume pe care o putea modifica în orînduirea ei minunată cu o simplă mișcare sau zvîcnitură a mîinii. Părinții, rudele, prietenii, toți adulții din preajma lui îi cunoșteau această nevinovată manie, din care pricină Serge Cristi realizase o adevărată colecție de caleidoscoape de care nimeni nu avea voie să se atingă. O dată sau de două ori pe săptămîină, pînă intrase în cursul superior al liceului internat din Iași, Serge petrecea cîteva ore încuiat în odaie la el, de cînd se știa își avusese odaia lui, evoluînd în lumea de basme a pietricelelor atît de viu colorate, susceptibile de a se combina în mii de felurite chipuri. Avea un caleidoscop uriaș, adus de la Paris de un unchi din partea mamei, moșu Vladimir, o piesă rară, mîndria colecției sale, spre care se îndreptau preferințele tînărului Serge Cristi. Pietricelele erau admirabil șlefuite, formele lor nespuse de variate și culorile delicate. Cînd în solitudinea camerei se așeza în pat, după ce trăsese ușa, îndreptînd capătul jucăriei către un bec discret aprins, pe ecran i se înfățișa un univers feeric, în care aurora boreală rivaliza cu cele mai spectaculoase amurguri tropicale. Sufletul lui înclina către spectacolul înghețat al aurorei boreale, către banchizele mîngîiate de

razele unui soare indiferent și glacial. Minute întregi petrecea atunci când pe micul ecran reușea să fixeze o asemenea închipuire. Colecția de caleidoscoape a copilului Serge Cristi nu mai exista demult. Rămăsese la Chișinău când, în pripă, familia își făcuse sumarele bagaje cu care trebuiseră să fugă din fața ocupării Basarabiei de către sovieticii ce dăduseră un ultimatum, al cărui termen nici măcar nu-l respectaseră. Basarabia trebuia evacuată în trei zile, însă după trei ore elemente înaintate motorizate rusești trecuseră podurile pe malul drept al Nistrului, îmboldind graba și panica din rîndurile celor ce voiau să se refugieze în țară, abandonînd totul cotropitorului din-totdeauna al acestor meleaguri. Fidel, Serge Cristi își împachetase colecția de care era legat prin gingașele fire ale amintirilor copilăriei și primilor ani de adolescență, dar geamantanul fusese abandonat deoarece nu se încadra în ordinea absolutului necesar cu care părinții săi erau siliți să părăsească Basarabia. Serge avusese totuși timp să strecoare într-un buzunar piesa majoră a colecției, dar mai târziu, mult mai târziu, în timpul studenției, la un chef făcut la el acasă, în anii când stătea în gazdă la doamna Grozdea, un coleg sau o colegă, nu-și mai reamintește bine, aflat în vădită stare de euforie, îl descoperise pe o etajeră, îl pusese la ochi și, din neîndemînare sau împins de altcineva, îl scăpase pe jos. Geamurile se spărseseră, zeci de țandări erau împrăștiate pe jos, printre ele și pietricelele despre care n-ai fi putut crede că au putut să dea naștere atîtor minunății vizuale. Nimeni n-a înțeles nimic, toți au zis că Serge nu e în toate mințile, când palid la față, cu buzele strînse ca un copil care își stăpînește plînsul, i-a dat pe toți afară fără nici o explicație. Rămas singur a adunat cioburile, le-a pus într-o cutie de carton și le-a îngropat, ca pe rămășițele unui prieten drag, într-un colț tainic din grădina doamnei Grozdea. Bătătorise bine pămîntul și sădise un trandafir care, udat în fiecare zi de Serge, se prinsese și dăduse floare. Doamna Grozdea vînduse casa și grădina, iar acum o asociație de proprietari inițiasse construirea unui bloc cu mai multe etaje. Fundația era deja gata. Trandafirul și cutia cu rămășițele caleidoscopului dispăruseră în anonimatul pămîntului excavat, transportat cu un camion și deversat undeva pe un taluz îndepărtat al Dîmboviței.

Serge ştia, din experienţa celor cîteva luni de război, că gloanţele trasoare precedau cu puţin tirul artileriei nemţeşti cu a cărei precizie fusese confruntat de cîteva ori. Plutonul lui suferise întotdeauna pierderi grele. Îşi îndemna oamenii să se adăpostescă în găurile individuale săpate fie în pămîntul uscat şi greu de violat, fie în pămîntul mocirlos, umed şi scîrbos, din care chipurile soldaţilor apăreau mînjite ca nişte măşti de spaimă atunci cînd se făceau una cu pămîntul, căutînd parcă să se îngroape în el. Bombardamentele de artilerie, deşi nu durau mult, păreau să fiinţeze o eternitate, punînd la grea încercare nervii tînărului elev plutonier. Cu ele nu ajunsese să se obişnuiască, singurul moment de exaltare şi de des-tindere totală fiind acela cînd pornea la atac, la atacul direct, franc, bărbătesc, împotriva poziţiilor naziste, confruntîndu-se, ca de la om la om, cu inamicul. Sub saltul gloanţelor trasoare, Serge Cristi se ghemui în groapa lui, căutînd să o lărgească, să o adîncească, să se prefacă în cîrţiţă. Constată cu satisfacţie că se simţea foarte bine în groapa lui, cînd deodată un cartuş trasor, cometă galbenă, se ivi la orizontul vederii sale şi se îndreptă drept spre dînsul, venind parcă de undeva din eter cu viteza luminii şi avîndu-l ţintă pe el. Bro-boane de sudoare îi năduşiră faţa. În disperare, Serge căuta să se ferească, vrînd să se mişte spre dreapta sau spre stînga, dar trupul nu-l asculta, stătea în aceeaşi inertă aşteptare şi explozia glonţului părea iminentă şi stabilită în frunte, între cei doi ochi. Nimic nu-l mai putea salva. Într-o încordare uriaşă, reuşi să se ridice cînd glon-tul îl lovi în ochi, în timp ce striga din răsputeri: „Nu! ... nu! ... nu! ...“

*

* *

Serge Cristi îşi lăsa ostent capul pe pernă. Nu îndrăznea să dea crezare realităţii. Era încă cutremurat de spaima iscată de coşmar. Fusese trezit de razele soarelui ce pătrundeau prin găurile storului. Raza care îi gîdilase ochii fusese aceea ce-i declanşase coşmarul. Îi era cald şi sete. Îşi simţea gîtlejul uscat. În odaie aerul era greu, sufocant. Ar fi vrut să afle cît e ceasul, însă ultimul, o pendulă din salon cu clopot şi tot felul de rotiţe, se găsea la Muntele de Pietate

de pe strada Franklin, iar modestul echivalent bănesc pe care îl primise fusese transformat în trei sticle de vodcă.

După lumina filtrată printre storuri și căldura din odaie, Serge Cristi hotărî că era — probabil, cu o foarte mică aproximație, trecut de amiază. Cu o mînă, fără multă speranță, căută să dibuiască pe lingă pat vreo sticlă. Dădu de una răsturnată, din care se prelinseseră cîteva picături pe podea. Își aminti ca prin ceață că atunci cînd se culcase, trăsesese ultimele înghițituri. Pipăi pe masa de noapte, unde își ținea cheile și banii. Dădu de chei, care se rostogoliră pe jos zornăind. În schimb, nu găsi pe toată suprafața de marmură vînată a măsutei de noapte nimic care să aducă cu foșnetul liniștitor al unor bancnote. „Minunat, iată-mă din nou lefter, s-ar părea că aceasta este starea mea naturală...”

Închise din nou ochii, ca să-și găsească scăpare în spatele acestor minuscule cortine. Era prea cald să poată gîndi organizat, cu eficacitate. Cel mai neplăcut lucru îl constituia gustul cleios-amărui din gură. O dușcă de vodcă sau orice altă tărie ar fi fost salutară. Îi era însă prea lene ca să pornească, să se desprindă din pat. Afundîndu-și capul în perna soioasă, de multă vreme neînfățată, Serge Cristi se strădui să treacă în revistă mijloacele prin care ar reuși să-și îmbunătățească, chiar temporar, grava penurie financiară, evocînd toate expedientele la care ar putea recurge. Se impunea, în primul rînd, o nouă și amănunțită verificare a dulapurilor mătușii. Vînduse și amanetase multe, însă dulapurile astea păreau a fi ineputabile în surprize. Cotrobăise pînă acum destul de superficial. Pentru această operațiune, îi trebuia însă timp și o cheltuială de energie de care nu se simțea în stare în zăpușeala asta. „Pînă diseară e destulă vreme, ca să-mi vină vreo idee...”

O muscă sîciitoare îl tulbură la început, dîndu-i tîrcoale la altitudine foarte joasă, căutînd un punct de aterizare pe fața lui. O alungă de cîteva ori cu mîna, joacă ce la început păru să-i placă după care, plictisită, renunță și, strecurîndu-se prin una din numeroasele rupturi ale storului, ajunse pe geamul unde bătea soarele și pista era caldă și îmbietoare. Serge, folosind o metodă încercată, își

goli creierul de orice preocupare, aruncă de pe el cearșaful și adormi din nou cu nasul în pernă, o dată cu orașul toropit de caniculă.

*

* *

Contrar tradiției, seara de sfintu' Ilie nu aduse nici o ușurare. Nici o boare de vînt nu stîrni norii de furtună din grajdul în care vizitiul ceresc îi ținea ferecați. Serge Cristi, dezmeticit de-a binelea și saturat de somn se simți în formă cînd sări din pat și, numai în pantaloni de pijama, ajunse în baia vetustă unde domnea o harababură de nedescris.

Dușul refuză să funcționeze cu o încăpăținare de obiect ruginit și defect. Serge își reaminti că de cîteva săptămîni se afla în starea aceasta. Nu reușise să cheme încă un instalator. De altfel, nici n-ar fi avut cu ce să-l plătească. Se declară mulțumit cu țîriitul sărăcăcios al robinetului, ghemuindu-se sub jetul lui meschin, strîngînd apa în palme și stropindu-se cu mici strigăte de satisfacție și fior. Ținu mai multă vreme ceafa sub apa, care nici ea nu era prea rece. Apă stătută din cazan. Totuși, practicînd și cîteva mișcări din cele cu care îl obișnuise școala militară, se simți înviorat, gata să iasă în oraș ca să-și procure rația de alcool zilnică de care avea nevoie. Un pantalon din pînză de in, fără dungă, o cămașă tot de in, albastră, cu buzunare aplicate, din garderoba lui civilă de dinainte de război, iar picioarele goale — în sandale romane. Ajuns în hol, la lumina singurului bec chior, zări în oglinda cu luciul tern de lîngă ușa un chip ce i se păru străin. Un ciuf de păr bălai, pieptănat ca vai de lume, deasupra unei fețe trase, cu obrazii scofîlciți, pomeții proeminenți, cu două pete roșii, un nas prelung și o gură amară, acuzată de două riduri perpendiculare, îi dădeau aerul unui tînăr în plină revoltă împotriva unei societăți care nu-l înțelegea.

— Bravo, sublocotenent Cristi, din rezerva cavaleriei, cît crezi c-ai s-o mai poți duce așa? Bei, nu mănînci mai nimic, dormi toată ziua, hoinărești toată noaptea în căutarea cîrciumelor în care un fost camarad de oaste să-ți plătească un pahar... Frumos îți șade! Ce-ar zice, oare, papa și maman Cristi dacă, sculați din morminte, te-ar

putea vedea? Mi-e scîrbă de tine și zău că-mi vine în gînd să te las în plata Domnului și să plec în lume. Să nu ți se pară că sînt vorbe în vînt, degeaba ricanezi, am chiar o invitație la un conac moldovenesc... Ce-ai zice să-ți schimb regimul, nu vodcă, ci lapte, nu vin, ci apă de izvor, ouă proaspete, brînză, legume de fermă, hei, hei, băiete, să te ții... Ce strîmbi din nas, zici că-s nebun, nu mă crezi? Bine, îți fac o ultimă concesie, în seara asta ne îmbătăm amîndoi pentru ultima oară, dar să știi că nu glumesc. Mergem la „Doi cocoși“ și ne-om descurca noi; am fost în același regiment cu feciorul patronului și a murit lîngă mine, am să-i povestesc că mi-am adus aminte ce m-a rugat băiatul să-i transmit cu limbă de moarte...

Serge ar fi vrut să se strecoare nevăzut și neștiut, însă vecinul, cu un furtun lung în mînă, se războia cu florile pe care le ținea sub presiunea jetului de apă și ținea sub supraveghere atît grădina lui, cît și curtea lui Serge, deplîngînd neglijența acestuia și starea de paragină în care ajunsese proprietatea învecinată. Cu picioarele goale, în șort, călcînd cu vădită satisfacție în băltoacele de pe aleile grădinii sale, vecinul se apropie de gardul despărțitor ce părea să se mențină în picioare numai datorită unui miracol. Nu apucă Serge să facă trei pași după ce coborîse scările, prefăcîndu-se preocupat și grăbit, cînd vocea răgușită și pițigăiată a vecinului îl opri în loc:

— Bună seara, domnule Cristi, afurisită căldură!... Nevastă-mea zicea...

Serge Cristi era foarte puțin interesat de ce ar fi putut să zică nevasta vecinului despre vara și canicula bucureșteană. Suferința lipsei de alcool se făcea tot mai resimțită.

— Bună seara, domnule Antoni, așa sîntem noi oamenii, vara ne plîngem de căldură, iarna de ger... asta de cînd lumea...

Domnul Antoni care ținea, împreună cu consoarta, un mic atelier de remaiat ciorapii într-o chițime din Pasajul Regal, rămase o clipă descumpănit, cîntărind cu efort sensul și înțelepciunea vorbelor lui Serge. Se apropiase de gard, gata să se sprijine de el, renunțînd cînd își dădu seama că riscă să se prăbușească.

— Nu te superi dacă am să stropesc, cît ajung cu furtunul ăsta, și grădina dumitale? E uscată săraca de ea de-i plîngi de milă, nu

prea ai timp să te ocupi și eu nu pot suferi să văz florile ofilindu-se din lipsă de apă... florile, zicea nevastă-mea...

Domnul Antoni făcea parte dintre acei bărbați care, în tot momentul, sînt gata să citeze vorbele nevastei. Personalitatea lui era întotdeauna la remorca modului de a gîndi și de a se exprima al soției.

— Nu mă supăr, acum te rog să mă ierți...

Fără să mai aștepte încuviințarea vecinului, Serge Cristi se afla deja cu mîna pe clanța porții de la stradă. Domnul Antoni îl petrecu cu privirea, trecîndu-și batista peste chelia încălzită:

— Țsta n-o să termine cu bine... zicea nevastă-mea că...

Noaptea de vară se prezenta ca o adevărată noapte de vară bucureșteană, așa cum o știau și o iubeau vechii locuitori ai orașului. Miresmele grădinilor se făceau simțite la tot pasul. În mahalaua lui Serge Cristi, în cîteva mici localuri, cîrciumi ce făceau afaceri bune cu fripturi, mititei, organe și alte specialități de zahana, cu vin adus în butoaie mari din zonele viticole apropiate, lăutari solitari, cu scripca sau vioara, uneori cu acordeonul, distilau cu mai mult sau mai puțin talent șlagărele la modă înainte de război, ale căror melodii și cuvinte răscoleau sensibilitatea orășenilor mai vîrstnici. Beat, înainte de a fi pus picătură de băutură în gură, cu mers de somnambul, Serge Cristi traversă str. Romană, trecu în Bulevardul Dacia și de acolo se îndreptă spre centru, unde era atras de forfota mulțimii estivale, de restaurantele mai răsărite, de localurile unde ar fi avut șansa de a întîlni vreun cunoscut pe care să-l tapeze, vreun camarad de oaste sau de facultate gata să-l poftască la masa lui. Buzunarele îi erau cu desăvîrșire goale. Niciodată încă nu ajunsese chiar în halul acesta. Pensia de ofițer invalid, supus revizuirii, pai bătut de valuri în oceanul inflației, abia dacă îi ajungea pentru nevoile primelor trei sau patru zile după încasarea ei. Prea leneș ca să se ocupe el însuși de vînzarea lucrurilor din casa mătușii, fusese pînă acum speculat la sînge de un misit, un ovrei care cunoștea jumătate din casele Bucureștiului, pe care le devasta pentru a umple cealaltă jumătate. Ajuns la intersecția bulevardului Dacia cu Calea

Dorobanților, Serge Cristi păru să ezite încotro s-o apuce. Pînă la urmă se decise să dea o raită la o grădină de vară din apropiere, cu pretenții de lux, botezată „Parcul Trandafirilor“, de unde parveneau în stradă sunetele instrumentelor unei orchestre celebre la vremea aceea, publicul fiind atras de un pianist ungur care-și cînta propriile-i compoziții. Ar fi vrut un local cu un cadru mai discret, cu un vin bun dar mai puțin scump, la o masă retrasă unde să bea de unul singur, după obiceiul lui. Lefter fiind însă, trebuia să găsească companie, să apeleze la vreo pungă generoasă. Puțin scîrbit de el însuși, hotărît mai mult ca oricînd să plece în Moldova, Serge pătrunse în grădina de vară cu mîinile în buzunar, iscodit cu insolență de privirea unui portar galonat.

Serge Cristi se opri sub ghirlanda de trandafiri care orna, sub forma arcului de cerc, intrarea în grădina localului. Din semiîntunericul de afară, ochii lui căutau să se obișnuiască cu lumina lămpioanelor atîrnate deasupra fiecărei mese. Aproape toate erau ocupate de grupuri vesele sau pe cale de a se înveseli, sau de perechi ce se puteau ghici a fi la prima sau la a nu știu cîta întîlnire, după chipul în care stăteau și se priveau, după felul în care bărbatul se arăta mai mult sau mai puțin curtenitor. Chelnerii stilați, mulți dintre ei aparținînd încă generației de dinainte de război, se deplasau cu o grabă demnă, silențioasă, eficace. Orchestra se afla în pauză, pista de dans goală, astfel încît murmurul vocilor era audibil, chiar dacă vorbele păreau indescifrabile. Un prim examen rapid, și poate superficial, îl făcu să creadă că la „Parcul Trandafirilor“ nu va găsi pe nimeni care să-l invite la masa lui, spre a-și potoli setea pe care o simțea din ce în ce mai imperioasă, mai stăruitor prezentă, mai hotărîtă să nu-l ierte în această seară. Dezgustat și impulsionat de chemarea organismului lipsit de alcoolul indispensabil, Serge Cristi era pe punctul de a se retrage fără glorie în căutarea altei cîrciumi unde, după ce va fi consumat doza necesară supraviețuirii, urma să joace comedia portofelului uitat. Rolul îl știa bine, fiindcă îl mai jucase de două ori cu succes. Se prevalase de legitimația lui de ofițer demobilizat, își dăduse adresa și patronii, în ambele rînduri, fie din compătimire, fie din alt motiv, intra-

seră în jocul lui și escapada se terminase fără scandal. Este adevărat că de fiecare dată, a treia zi un emisar al patronului îl vizitase pentru a-l determina să-și onoreze bonul de mînă, dar de ambele dăți se petrecuse minunea că, în ziua de mijloc, reușise să-și procure suma trebuincioasă atît cît să se achite, cît să și consume în același local, plătind peșin și împărțind bacșișuri grase. De fiecare dată însă teatrul jucat îl consumase nervos, se simțea degradat atunci cînd patronul, în primul moment, ridica vocea amenințător și cei de la mesele din jur priveau cu surprindere și neîncredere la tînărul blond, cu chipul slab de sfînt martirizat, care se pierdea în explicații înecalcite, căutîndu-se prin buzunare cu o febrilitate suspectă.

Înainte de a schița primul pas pentru o retragere mai mult sau mai puțin onorabilă, portarul, care îl observase cu atenție în tot acest timp, interveni cu un glas în care tonalitatea era la limita cea mai de jos a politeții. Îmbrăcat neglijent, cu totul în afara ținutei obișnuite a celor ce frecventau această grădină de vară cu pretenții de local select, cu ochii înfundați sub niște arcade proeminente, cu tremurul mîinilor, abia perceptibil este adevărat dar care nu putea scăpa unui expert ca portarul oricărei cîrciumi, chiar de lux și mai ales de lux, Serge Cristi trezise interesul omului pus să vegheze la trierea vigilentă a celor ce intrau, pentru evitarea unor eventuale și regretabile incidente ulterioare.

Anormal de îndelungată ședere în expectativă a lui Serge la doi pași de intrare, scrutătorul ocol pe care îl dăduse grădinii, îi îngădui portarului, o namilă de om, a cărui misiune secretă era și aceea de a debarasa localul la orele timpurii ale dimineții de cei ce nu se lăsau plecați și vociferau în cor sau în monologuri stridente, de!, se mai strecoară și din aceștia, să-l evalueze și să-l categorisească în tagma celor ce ar fi putut provoca la un moment dat tulburări de care nu avea nevoie. Totul trebuia să se petreacă, întotdeauna, cît mai discret, dar, vorba românului, paza bună trece primejdia rea, nu că nu s-ar încumeta să pună la respect pe oricine, trecutul lui de boxer profesionist îl ferea de orice surpriză, însă direcția îl recomandase pe un ton cominatoriu să fie cît mai atent la intrare, pentru a fi cît mai rar nevoie de serviciile lui la ieșire. Cum postul

era bun, remuneratoriu, cu osteneală puțină și o masă copioasă și gratuită, una pe zi, de obicei cea de seară, servită după închiderea localului, ce avea loc invariabil la orele 3 din zori, Caranfil, cum îi spuneau copiii din cartier cu care se avea foarte bine, deoarece deseori le mai strecura ceva resturi de la bucătărie, era ferm decis să aibă o seară liniștită și bărbatul care i se înfățișa avea toate semnele exterioare ale unuia ce ar putea fi sămînță de gilceavă.

Fără să piardă din vedere intrarea, i se adresa lui Serge:

— Căutați pe cineva?

Serge tresări. Lipsa de alcool îl făcea nervos. Și susceptibil. Refăcu în sens invers pașii retragerii. Răspunse fără să se întoarcă, adîncindu-și mîinile în buzunarele pantalonilor, ca în căutarea unui tainic talisman:

— Da, pe Maharajul de Brahmaputra... L-ai văzut cumva?

Nea Caranfil nu-l văzuse și nici nu auzise de el. Cîteva clipe lungi de gîndire rumegată portarul căută să înțeleagă, ca un boxer sonat care-și recuperează răsufarea, dacă individul, categoria în care îl clasese pe Serge, îl căuta pe acest complicat „nu știu cum” sau își bătea joc de el, în limbajul copiilor din cartierul lui, dacă nu cumva îl lua în balon. Ezitarea portarului îi îngădui lui Serge să-și stăpînească iritarea. Întoarse spatele grădinii, hotărît să-și încerce norocul în altă parte. Mărinimos, puse mîna pe umărul portarului, trecîndu-și printre degete franjurii fini și mătăsoși ai epoleților:

— Nu te necăji. Nu-i aici, n-a venit încă sau a uitat că mi-a dat întîlnire; am să-l caut poate mai tîrziu... Spune-i că nu sînt supărat pe el și să te aibă în vedere la ieșire...

Sîngele izbucni în obrajii lui Nea Caranfil. Orice îndoială i se risipi. Omul acesta era un bețiv în stare de lipsă, care îl zeflemisise și îl luase peste picior, pe el, crema portarilor de local select, fost finalist nenorocos în '38 al categoriei grele, fostă ordonanță, pe timpul cît fusese mobilizat în perioada războiului, a unui general de stat major care nu părăsise Bucureștiul decît în vremea bombardamentelor și care, în felul acesta, îi asigurase o pașnică trăire. De sub pojghița subțire a umilinței profesionale, răbufni ca o lavă prea mult

comprimată orgoliul rănit al unui om care știa că pumnii îi asiguraseră întotdeauna respectul semenilor săi. Cu riscul de a-și pierde postul, Nea Caranfil voia să-i dea o lecție individului. De aceea îi îndepărtă fără menajamente mîna de pe umăr și se pregătea să-l înșface de guler, ca să-l zvîrle în stradă pe presupusul prieten al Maharajahului de Brahmaputra. Istoria mărunță a măruntelor fapte diverse nu va putea înregistra niciodată — care ar fi fost urmările unui asemenea gest asupra destinului celor doi oameni confrunțați dintr-o simplă întîmplare, fiindcă, în momentul cînd iremediabilul avea să se producă, un grup gălăgios își făcu neașteptata apariție, glasurile a patru bărbați fiind dominate de cascadele de rîs, pe care Serge îl proclamă de cristalin, banală dar corectă metaforă, al unei femei, singura din grup, atîrnată de brațul unui falnic și chipeș tînr, ce părea încîntat să piloteze o atît de fermecătoare povară. Nea Caranfil avu de ales între a-și concretiza intențiile față de Serge și îndatoririle profesionale de amfitrion introductiv al oaspeților localului. Doi ani de cînd făcea această meserie fuseseră îndeajuns ca să-l dreseze în sensul că ceea ce primează este interesul general și apoi cel personal. Salutînd cu mîna la cozorocul chipului albastru, Nea Caranfil arboră zîmbetul cu care îi întîmpina pe clienții de seamă și credincioși localului, aceia pe care îi cunoștea de cînd lumea și cărora nu le tremura mîna cînd o băgau în buzunar ca să scoată un ghemotoc de hîrtii de cîte zece mii de lei, pe care i le vîrau în buzunarele largi ale uniformei. Patru bărbați și o femeie, care seară de seară erau prezenți la „Parcul Trandafirilor“ consumînd numai șampanie, trimițînd șampanie orchestrei, bucătarului ce le pregătea specialități în afara menu-ului, portarului care nu bea, dar care le ducea acasă, rînduind sticlele pîntecoase într-un dulap sub cheie, plăcîndu-i ca luna, ziua lui liberă, să deschidă larg ușile șifonierului și, tolănit în pat, să le contemple îndelungată vreme, pînă îl cuprindea somnul.

— Domnule căpitan... conîță... vă așteaptă masa rezervată; o păzesc ca ochii din cap... Bine ați venit!

Portarul nu mai contenea cu ploconelile, cu invitațiile în care nu uita să-și sublinieze rolul. Cel căruia i se adresase cu „domnule

căpitan“ era un bărbat înalt, spătos, cu o falnică barbă castanie, mă-tăsoasă și îngrijită ca o barbă de mitropolit. Însoțitorii săi, mai tineri, rași proaspăt și pudrați, tot înalți și subțiri, în haine albe de vară impecabil croite, purtate cu dezinvoltură și eleganță. Bărbosul dădu mîna cu portarul, după un ritual imuabil, întrebîndu-l:

— Ce mai faci, Nea Caranfile?

Răspunsul se dovedea a fi întotdeauna același, stereotip, astfel încît nici domnul căpitan, nici cei care îl însoțeau, nu-l mai băgau în seamă:

— Sănătos tun, domnule căpitan, mulțumesc de întrebare, gata la porunca Dumneavoastră.

Cu aceeași superbă indiferență ar fi primit grupul răspunsul lui Nea Caranfil și dacă i-ar fi informat că a doua zi avea să moară de cancer generalizat!

Serge Cristi rămase ca împietrit de cînd intrase grupul pe poarta grădinii de vară, din momentul în care îi identificase, după o scurtă ezitare. Așadar, aceștia erau și aceasta ajunseseră Cei 4 Cavaleri ai Apocalipsului. Izolat în hardughia lui de casă, rupt de lume de criza de mizantropie cu care se alesese de pe urma războiului, ca un complement al rănii de la picior, Serge nu mai avusese decît rare și sumare informații despre cei 4 frați Cehan Racovitză, cunoscuți ca niște cai breji la nivel de divizie și poate de Armată sub denumirea devenită legendară de Cei 4 Cavaleri ai Apocalipsului. Stejar, Frasin, Cireș și Merișor, mezinul. Primii trei, ofițeri ai aceluiași regiment de Roșiori din Gardă, colecționaseră cam toate ordinele și decorațiile posibile, existente în panoplia armatelor germano-române înfrățite, pe frontul de est. Se spunea chiar că, dacă nu intervenea faimoasa zi de 23 August, Hitler în persoană poftise să-i vadă și să-i cunoască. După întoarcerea de 180°, cei trei frați la care se adăugase și Merișor, camarad de promoție cu Serge și Dan Sumariotis, au început să-și completeze colecția cu însemnele rusești. Adevărat miracol, trei dintre ei nu fuseseră nici măcar zgîriați; doar lui Merișor o schijă de brandt, rătăcită și aproape rece în mersu-i coborîtor, îi atinsese umărul stîng, făcîndu-l să singereze mult. Pansat însă, asta nu l-a împiedicat ca, după o săptămînă, să fie din nou alături de frații și

camarazii săi. Toți serviseră în același regiment, deoarece, avînd în vedere statele lor de serviciu, nici un ministru de război sau general comandant de mare unitate nu le-ar fi putut refuza această cerere. Născuți la egală distanță, în fiecare an, o altă ciudățenie îi caracteriza și anume că toți erau născuți în aceeași lună și aceeași zodie, zodia Leului! Se simțeau uniți și apropiați unul de altul, mai mult decît dacă ar fi fost frați gemeni. Merișor, mezinul, era acela de brațul căruia stătea atîrnată ca un fruct zemos, o piersică cu puf fin pe obraz, femeia cu o claie de păr ca o văpaie, de un roșu venețian veritabil, cu rîsul de cascadă impulsionată de torenții primăverii. După ce fusese rănit, frații lui îl porecliseră Merișor altoit, înconjurîndu-l cu o dragoste aproape maternă. Este adevărat că mama lor murise dîndu-i naștere lui Merișor, și tatăl lor, bătrînul Cehan, cel ce-i avusese la bătrînețe, avea credința că sufletul Catincăi Racovitză, născută prințesă Cantacuzin, fusese transferat în corpul copilului voinic și orăcăitor, pentru a cărui scoatere la lumină fusese necesară o intervenție prin cezariană.

Numele de Merișor îl stabilise bătrînul Dimitrie Cehan, de acord cu Domnița Catinea încă din prima lună cînd Domnița rămăsese gravidă. Nici unul din ei nu concepea că acest de al patrulea copil ar putea fi o fată. „Prin copiii noștri, spunea Dimitrie Cehan, am făcut oleacă de geometrie, am plecat de la un punct, am trasat o linie; am ajuns la triumghi și acum sîntem pe cale să completăm un patrulater...”

Domnița zîmbea cu surîsu-i fin și melancolic, specific oamenilor care vor muri în floarea vîrstei, rugîndu-l pe Cehan să se oprească aici și să nu aspire la cine știe ce poligon!

Ofițeri de cavalerie prin tradiție și vocație, se întorseseră în țară cu primele unități retrase din Cehoslovacia. Primiseră un concediu de o lună. Trei zile le-au petrecut la conacul lor, unde s-au prezentat să sărute mîna bătrînului Cehan, apropiindu-se pe rînd, în ordinea vîrstei, ca să primească la rîndul lor blajina sărutare părintească pe frunte. Vorbiseră de una și de alta, nici un cuvînt despre război și despre isprăvile lor, pe care Dimitrie Cehan le aflase din scrisorile altora. Deplînseseră reforma agrară, pe care o consi-

derau o măsură bună din punct de vedere social, dar deplorabilă din punct de vedere economic. Întorși la București, cheltuiseră în chefuri interminabile enorma soldă adunată într-o vreme cînd nevoile lor erau dintre cele mai sumare și trăiseră mereu, ca orice războinic ce se respectă, pe spinarea ocupatului. Cînd ultima mie trecu din buzunarul lui Cireș în poșeta unei dame, cu cinci zile înainte de expirarea concediului, se prezentară la regiment, ferm hotărîți să doarmă în cazarmă și să se hrănească de la cazanul trupei.

La regiment însă îi aștepta o surpriză de proporții, care, pentru moment, îi puse pe gînduri. În armata română de după război aveau loc prefaceri importante, dirijate din umbră de consilierii sovietici de pe lîngă Ministerul de Război și de pe lîngă comandamentele marilor unități.

Cei 4 Cavaleri și Apocalipsului fuseseră trecuți în cadrul disponibil, Stejar cu gradul de căpitan, Cireș și Frasin cu grad de locotenent și Merișor cu acela de sublocotenent. La casierie primiră solda pe trei luni și petrecură un sfert de oră ca să schimbe impresii cu căpitanul plătitor, care, scăpat din acest prim val de epurări, se arătă foarte îngrijorat pentru viitorul regimentului și foarte indignat de concedierea celor patru camarazi.

Cei 4 Cavaleri se mutară într-o singură odaie cu chirie, cu w.c.-ul pe coridor și chiuvetă în încăpere, își așezară boarfele în ordine în cele patru sertare ale vetustei comode, Stejar în sertarul de sus și Merișor în cel mai de jos, își agățară noile lor costume civile într-un cuier, își mai cumpărară două paturi de campanie ca să completeze necesarul, gazda punîndu-le la dispoziție doar două. Cu restul sumei, la care adăugară un ajutor destul de substanțial din partea bătrînului, achiziționară două camioane, ca să facă transporturi de marfă prin țară.

Era vremea, efemeră desigur, cînd se făcea avere cu transporturile de mărfuri sau de persoane. Dezorganizarea acestui serviciu public, ca urmare a războiului, deschisese o largă perspectivă inițiativei particulare. Parcul feroviar și de autovehicule al statului sărăcise în așa măsură, încît oricine avea un camion sau un autobuz, chiar hîrbuit, se căpătuia peste noapte, nu însă fără eforturi

și perseverență. După 6 luni, frații Racovitză își extinseseră întreprinderea lor de transporturi, înscrisă sub denumirea de „Săgeata”; societate în nume colectiv, prin achiziționarea a încă 6 camioane de mare tonaj și a două autobuze de pasageri care, după o serioasă revizie, se prezentau mai mult decât onorabil. „Săgeata” își atinge întotdeauna ținta, era deviza orgolioasă a fraților asociați, acești 4 Cavaleri ai Apocalipsului, deveniți, prin forța lucrurilor, cei 4 Cavaleri ai Transportului românesc! Unul din autobuze se deplasa pe ruta București—Buzău—Bacău—Pașcani—Iasi și retur, iar celălalt pe ruta București—Craiova—Turnu Severin—Timișoara—Arad—Sibiu—București, prin Râmnicu Vilcea. Copleșiți de solicitări, nu mai erau nevoiți să facă pe șoferii încărcători-descărcători, ca în perioada pionieratului, grupându-se pe echipe de câte doi pe primele lor două camioane. Angajaseră un personal calificat, pe care îl plăteau bine, limitându-se la activitatea de supraveghere generală și de rezolvare a problemelor birocratice. Șperțuri bine dozate și distribuite acolo unde trebuie ungeau delicatele rulaže administrative și când vreunul din Cehani intra într-un birou ministerial sau în unul de mai mică anvergură, pentru a obține vreo autorizație sau vreun permis, chipul funcționarului responsabil se lumina de perspectiva plicului voluminos, rătăcit ca din întâmplare pe colțul biroului. Toată lumea era mulțumită și cei 4 Cavaleri ai post-Apocalipsului aruncau în fiecare seară banii pe fereastră, într-un strălucitor foc de artificii aprins de teancuri de bancnote, ce făceau doar un popas trecător în mâinile lor. Cîteodată, cînd se trezeau dintr-o beție care le întrecea pe celelalte, cu portofelele golite fără să-și reamintească în ce mod, se uitau unul la altul prefăcîndu-se îngroziți, pocăiți și hotărîți să-și schimbe viața, după care îi apuca un rîs nestăvilit, aruncau cu pernele unul în celălalt, se luau în glumă la trîntă și treceau pe rînd sub duș, lăsînd ca liliputanul torent rece să le biciuiască spatele, să le limpezească capul și să le dea curajul să întîmpine o nouă zi de activitate, de la nouă la două, și o nouă noapte de petreceri. Trăiseră prea mult timp în primejdia de fiecare clipă a morții, ca să nu se bucure ca niște copii privați îndelungată vreme de joacă, și aruncați deodată în mijlocul unui Prater colorat, strălucitor, cu tentații la

fiecare pas. Pentru cine avea bani cu nemiluita, în vara lui 1946, Bucureștiul era un Paradis. Se putea obține orice, de la casa lui Asan, somptuoasă reședință urbană, așezată în mijlocul Capitalei și înconjurată de o grădină venerabilă, cu un nobil peron, al cărui vremelnic proprietar devenise un obscur neguțător de volatile și zarzavaturi, orice pînză de Grigorescu sau Andreescu, orice fantezie culinară, orice femeie, orice mobilă, bijuterie sau conștiință. Frații Cehan Racovitză trăiau, după formula sintetizată de înțelepciunea populară franceză „Brûlant la vie par les deux bouts!”, acceptînd doar prezentul ca unii care au ieșit nevătămați dintr-un Apocalips și care îl presimt și se tem de al doilea.

Țipătoarea prosperitate a foștilor săi camarazi de arme, iruperea lor în local ca o lavă ce-și reintegrează craterul, ploconelile portarului, toate acestea îi dădeau lui Serge Cristi sentimentul că a devenit un străin într-o lume care cîndva a fost a lui și care acum, brusc, îl abandonează, într-o originală versiune în care nava părăsește șobolanul, uitînd de vechea lor complicitate. Prilejul căutat în această hoinăreală nocturnă i se păru acum lipsit de interes. Nu-i mai era nici sete, ci doar lehamite și ar fi vrut să se întoarcă acasă, să-și facă valiza și să plece în Moldova, să răspundă invitației lui Dan. Șansele de a trece neobservat erau minime, lumina de la intrare, cu toate că discretă, părea îndestulătoare ca să-l semnaleze celor din grup. Imobilitatea lui mai era... dictată și de altă curioasă reacție. Nu-și putea desprinde ochii de la femeia cu părul ca văpaia. Orice privire, cît de cît insistentă, atrage privirea celui vizat. Căutăturile lor se încrucișară într-o fulgerare ce rămase fără semnificație, fiindcă femeia își întoarse îndată capul către însoțitorul ei. Puțin buimac, Serge Cristi se trezi cînd o mîină de fier îi strînse umărul ca într-o menghină:

— Serghei, nu se poate! Să fie oare cu puțință? Băieți, veniți-mi în ajutor, spuneți-mi: e cu adevărat acesta Serghei al nostru... în piele și oase?

Grupul se buluci în jurul lui Serge; Merișor se smulsese din strînsoarea femeii. Îl zgîlțiau pe Serge ca pe un pom din care aștep-

tau să cadă fructele coapte. Întrebările roiau ca un snop de gloanțe din țeava unei mitraliere.

— Serghei, ce faci? Unde ai dispărut? Nu te-a văzut nimeni de o veșnicie? Ai făcut pe Daniil Sihastru, în cine știe ce mănăstire de maici? Nu cumva te ascunzi de noi? Ce știi de Sumariotis? Alt trădător...

Umărul ciolănos al lui Serge suferea. Stejar Cehan Racovitză, în plină expansiune de prietenie, uitase de forța uriașă cu care îl dotase natura. Lui Serge aproape că îi dădura lacrimile. **Reuși**, în euforia generală, să adopte masca unui zîmbet:

— Domnule Căpitan...

— Ce-i cu tine, Serghei, nu te simți bine, unde vezi tu căpitan? Vremea căpitanilor a murit; trăiască vremea celor ce știu să mulgă viața... Ai în fața ta pe Stejar Racovitză, directorul Întreprinderii de Transporturi rutiere „Săgeata“ și pe colaborații săi apropiați...

Serge strinsese mâini, primise și dăduse accolade, se lăsase copleșit, nu prididea să răspundă la impetuosul val de întrebări, care nici măcar nu așteptau răspunsuri.

Efuziunile revederii ar mai fi durat poate o vreme nedeterminată, dacă o voce melodioasă, dar fermă, nu le-ar fi pus capăt:

— Domnilor!

Lenuș Fotiade, rămasă în tovărășia lui Nea Caranfil, rămas la rîndul lui cu gura căscată de modul în care evoluase întîmplarea cu „individul“ și care se felicita în sine că reacția lui violentă fusese stopată taman la momentul potrivit, aprecie că neglijarea ei din partea cavalerilor însoțitori depășea limita îngăduită.

— Domnilor!...

La al doilea „domnilor“, frații Cehan se întorseseră ca arși, de parcă ar fi fost mînuți de același păpușar. Merișor, de brațul căruia intrase în local Lenuș, se simți obligat să ia inițiativa prezentărilor:

— O mie de iertăciuni și mătăanii, Lenuș... Am regăsit un camarad de oaste dispărut din orbita noastră, de parcă l-ar fi înghițit pămîntul. Dă-mi voie, dă-ne voie să ți-l prezentăm pe Serghei Cristi, licențiat în drept, sublocotenent în rezervă, erou modest, camarad neprețuit...

Serge se simțea jenat sub privirea inchizitoare a femeii:

— Ajunge, Merișor, mă faci să roșesc...

— Bine, bine, senzitivă mimoză... ai în față pe doamna Lenuș Fotiade, doamna gândurilor noastre...

— Cristi...

— Fotiade...

Mîinile lor se atinseră. Mîna femeii era mică, catifelată, cu degete lungi, ojate la capăt. Mîna lui Serge — mare, puternică, uscată. Mîna femeii se pierdu în mîna bărbatului, care o cuprinse ca într-o teacă de protecție. Schimb de electricitate ce îi făcu să tresară pe amîndoi. Mîna femeii se retrase în grabă, cu teamă, cu toate că mîna bărbatului ar fi voit să prelungească contactul.

— Îmi pare bine...

— Nu mai puțin...

Cuvinte banale, mai mult decît banale, plate. Serge era nemulțumit că nu găsise nimic altceva la repezeală. Ceva original. Un compliment demn de dînsa, pe măsura posibilităților lui. Ceremonia prezentării încheiată, Merișor o luă autoritar de braț. Cireș îl cuprinse pe Serge pe după umăr cu brațul.

— Să mergem...

— Eu...

— Nici un eu, doar nu te-am regăsit că să te pierdem, evenimentul e prea de seamă ca să nu-l sărbătorim așa cum se cuvine, domnule Serghei Cristi; fraților Cehan nu le-a scăpat niciodată prada din gheare și astă-seară prada are o deosebită importanță pentru ei; ascultă comanda la mine sublocotenent: direcția masa din colțul de sub teiul acela bătrîn... înainte marș!

Cînd Merișor o prezentase pe Lenuș Fotiade drept „doamna gândurilor noastre“, exprimase exact realitatea. Lenuș Fotiade și cei patru cavaleri ai Apocalipsului erau în acele zile ale verii anului 1946, subiectul numărul unu al scandalurilor mondene bucureștene. Lenuș Fotiade era, ceea ce se numește o fată de familie bună, dar scăpătată. Tatăl ei, un avocat talentat și distins, nu-și putuse stăpîni patima pentru jocurile de noroc. La cazinourile de la Sinaia și Constanța tocuse zestrea nevesti-si și onorariile care, pe măsură

ce patima îl domina tot mai mult, se subțiau mereu, vestea înrobirii sale răspîndindu-se treptat în lumea propriei clientele. Neglija să se prezinte la termenele de judecată, trimitea secretari mai mult sau mai puțin destoinici și astfel, într-o bună zi, domnul Henri Fotiade constată că de mai multe săptămîni nimeni nu mai intrase în biroul său. Ca un hoț se furișase în iatacul Emiliei, în lipsa acesteia, și, după multă cotrobăială, descoperi caseta cu ultimele bijuterii, pitite în coșul cu rufe murdare. Nimeni nu-și poate închipui cît de bogată poate fi imaginația unui judecător în căutare de resurse pentru satisfacerea patimei. Numai, poate, imaginația unui drogat ar putea-o întrece. Avea tren la ora patru după-amiază pentru a ajunge la Sinaia, să se odihnească cîteva ceasuri și să se prezinte la masa de chemin de fer cu un teanc de bancnote noi-nouțe, plăcut foșnitoare și grabnic realizate de la un cunoscut cămătar, cu discretă locuință nu departe de localul Cazinoului, care se îmbogățea vertiginos de repede și care jurase, sub strașnică pedeapsă, să nu calce pragul Cazinoului. Conu Henri fusese ani de-a rîndul principalul lui client. Cu antenele specifice meseriei, cămătarul simți că aceasta era ultima dată că avea să-l mai vadă pe Henri Fotiade în meschina cămăruță ce-i servea drept birou și de aceea, uneori și sufletele cămătarilor au momente de slăbiciune omenească, îi plăti pentru bijuterii ceva mai mult decît jumătate din valoarea lor, deși în mod obișnuit nu depășea această limită. Henri Fotiade considerase acest lucru drept un semn de bun augur. Pînă la miezul nopții pierduse tot și semnase cîteva polițe care, însumate, depășeau 50 000 lei, sumă pe care niciodată nu ar mai fi avut posibilitatea să o onoreze. Vacanța Crăciunului era pe sfîrșite și Henri Fotiade trebuia să achite, printre alte datorii, și taxele școlare ale lui Lenuș, elevă în clasa a V-a a unui faimos institut de maici. Întoarcerea în București nu se mai putea pune. Nu mai avea în buzunar decît un pol, atît cu cît să-și poată plăti un ceai searbăd, cu cîteva chifle cu unt, la bufetul gării Sinaia. După ce plăti, lăsînd chelnerului un bacșiș de 4 lei, își dezbracă blana, pe care o abandonează pe scaun, cu o carte de vizită cu numele și adresa lui din București și rugămîntea să fie predată soției sale. Din vînzarea blănii, ultimul lucru de preț salvat

de la dezastru, avea să-și poată plăti chiria și întreținerea pe o lună. Cu gulerul vestonului ridicat și mâinile în buzunar, fiindcă gerul era aspru, pîndi acceleratul cu care ar fi trebuit să se înapoieze și, închizînd ochii, cu un ultim blestem pe buze la adresa zeului norocului, mai orb decît zeița dreptății, se aruncă sub roțile locomotivei care nu se sinchisi de prezența cărnii vulnerabile și-și continuă încă cîțiva zeci de metri drumul ei impetuos înainte de a frîna.

Emilia Fotiade nu rezistase multă vreme șocului și mizeriei ce urmasse sinuciderii lui Henri. Dezarmată în fața unei vieți ostile celor slabi, murise la numai șase luni după bărbat-său.

Frumoasă, cu o atracție cvasi-magnetică asupra bărbaților, oțelită de avalanșa nenorocirilor ce se abătuseră peste dînsa, construită din altă fibră decît părinții, debitoare sub acest aspect cine știe cărui strămoș destoinic, Lenuș jurase, în noaptea cînd o veghease pe Emilia, că nu va suferi niciodată de foame și de frig și că armele ei în această luptă cu viața, arme de care era conștientă încă din primul an al pubertății, aveau să-i asigure o victorie sigură, dacă nu lesnicioasă, asupra destinului potrivnic ce-i condamnase pe părinții săi. O mătușă dintr-o spiță destul de depărtată îi asigura o odaie de slugă la mansardă și o masă pe zi, la prînz. O îndrumase să facă o școală de moașe, cu un scurt timp de pregătire, ceea ce potolea conștiința mătușii și totodată reprezenta și eliberarea de obligația asumată într-un moment de generozitate, de care nu se știa în stare și care o uimise în mare măsură și pe ea însăși.

Aptitudinile de moașă ale lui Lenuș erau dintre cele mai reduse, astfel că, la mai puțin de trei luni de la data cînd se aruncase ultima lopată de pămînt peste Emilia, domnișoara Lenuș Fotiade se mută într-o garsonieră luxoasă și centrală de pe str. Academiei, într-un bloc modern și confortabil, ce-i fusese pusă la dispoziție de un bancher evreu, gras, însurat, cu vreo patru copii, toți pe la școli, în străinătate. A te lansa în viața de demi-mondenă, de femeie întreținută la o vîrstă încă atît de tîndră, însuma o doză de eroism de care nu multe femei ar fi fost capabile. Se mai poate adăuga tot în favoarea lui Lenuș că nu-și sacrificase fecioria în patul vreunui ofițer de marină sau de cavalerie, ci pur și simplu o dăruise lui Rudi,

bancherul gras și asudat permanent care, spre onoarea lui, fu extrem de măgulit și de recunoscător. De aici garsonieră, zece mii de lei pe lună și cadouri cu nemiluita. Dulapurile în perete gemeau de rochii, pantofi și blănuri. Pe toaleta ei se aflau numai parfumuri și farduri scumpe, iar caseta de bijuterii, în care la început nu fusese decît verigheta de nuntă a Emiliei, se umplea treptat și în așa măsură, încît Lenuș se gîdea în mod serios să-i găsească o anexă. Bancherul se arăta așa de generos nu numai fiindcă fata îi plăcea și cele două după-amieze petrecute cu dînsa erau de fiecare dată o în-cîntare de care n-ar mai fi putut să se lipsească, dar și fiindcă îi verificase, cu o discretă filatură a unei agenții de detectivi privați, corectitudinea; era exemplară, ceea ce i se părea lui Rudi de necrezut. Se resemnase chiar, de la început, cu ideea că Lenuș va avea și alte legături, cu condiția ca el să le ignore și cele două după-amieze ale lui să nu aibă de suferit. În acest caz, desigur că generozitatea lui ar fi avut de suferit. După ce se încredințase că este, ca să spunem așa, o femeie cinstită, aproape că îi dăduseră lacrimile și îi oferise primul diamant din șirul care avea să urmeze. Lenuș înțelesese unde este interesul său și stopa orice început de tentativă, cu toate că tresărea uneori sub privirile aprinse ale vreunui bărbat tînăr și chipeș. „Femeile care au optat pentru drumul ales de mine, nu decad decît atunci cînd se lasă pradă simțurilor și joacă pe mai multe tablouri, mizînd pe capacitatea lor de disimulație“. Corectitudine și stăpînire de sine reprezentau coordonatele după care voia să se ghideze. Era destul de tînără ca să lase visurilor de altădată un loc pentru mai tîrziu. Un singur lucru o preocupa în prezent, să se asigure ca niciodată să nu fie nevoită ■ se întoarce în mansarda mătusei sale.

*

* *

Membrii orchestrei își reluară locurile, acordîndu-și instrumentele. Cînd Cei 4 Cavaleri ai Apocalipsului își făcură apariția, în to-vărășia lui Lenuș și a celui cooptat pentru această seară festivă, seară de regăsire și nostalgice amintiri războinice, la un semn

discret a baghetei dirijorului, orchestra intonă melodia preferată de Lenuș, melodia la modă, cu care o întâmpinau de cîte ori intra în local. Acesta era omagiul adus frumuseții lui Lenuș și atenției cu care cei patru frați îi trata pe membrii orchestrei. J'attendrai... era titulatura tangoului în sunetele melodioase ale căruia se așezau la masa rezervată, după care chelnerul aștepta încheierea cîntecului pentru a se prezenta să ia comanda. Comportarea orchestrei era cît pe-aci să dea naștere la un grav incident, deoarece într-o seară, în timp ce executa altă melodie comandată de un grup gălăgios de studenți, o întrerupse la apariția fraților Cehan Racovitză, trecînd la cealaltă melodie, tangoul domnișoarei Fotiade. Din rîndurile studenților se ridicaseră doi vlăjgani întăritați și excitați de alcoolul deja îngurgitat. Începură să invectiveze orchestra și se apropiau amenințători de estradă. Un vînt de panică puse stăpînire pe cei cinci instrumentiști și execuția avu de suferit. Se uitau unul la celălalt, nehotărîți, puși pe fugă, ca să-și adăpostască persoanele și mai ales instrumentele scumpe. Stejar pricepu dintr-o dată drama rapidă ce se desfășura sub ochii lui și interveni fulgerător, sub privirile deja alarmate ale consumatorilor și chelnerilor.

Îi trebuiră cîțiva pași ca să ajungă între cei doi vlăjgani. Înalt dar subțire, părea o trestie între două huidume, prea sigure pe forța lor ca să-i facă de seamă... De altfel, nici nu aveau de unde să cunoască oțelul din care era făcut Stejar. Ceilalți trei frați stăteau în expectativă, zîmbind ușor, știutori a ceea ce avea să urmeze. Lenuș era indignată. Cum era posibil ca frații lui să-l lase singur în primejdia ce îl pîndea din partea celor două locomotive de carne și mușchi, care puteau fi ușor apreciați sub îmbrăcămintea lejeră de vara? Revolta palpita în ea, îi roșise obraji și-i săltau sîinii în mișcări iuți, sacadate. „Dă-te la o parte firtate, că ne răfuim cu tine de îndată, acum avem de spus două vorbe și-un cuvînt nepricopsiților ăstora“, rînji una din huidume, aplicînd o labă mare și păroasă în pieptul lui Stejar. Cu un gest măsurabil în microni de secundă, Stejar înlătură brațul huidumei lovindu-l la încheietura cotului cu palma întinsă transformată ad-hoc în armă fără cruțare, după care îi apucă cu cîte o mînă pe fiecare de nodul relaxat al cravatelor,

strângînd din ce în ce mai tare, astfel că vlăjganii dădeau din mîini ca camenii care se sufocă și nicidecum ca niște indivizi ce ar încerca să se apere, să inițieze o contraofensivă la atacul care se desfășurase sub semnul uraganului. Spectatorii acestui neașteptat divertisment, uluiți, aveau impresia că cele două huidume nu se mai țineau pe picioarele lor și că atîrnau în aer, din bunăvoința lui Stejar.

Fără efort vizibil, ca și cum totul ar fi fost o simplă exhibiție, Stejar îi împinse fără menajamente, eliberîndu-i din strînsoarea pumnilor. Pierzînd punctul de sprijin, vlăjganii, dezechilibrați, făcură cîteva piruete jalnice pentru a se menține în poziție verticală, unul din ei însă fără succes, astfel că eșuă la picioarele estradei unde oficia orchestra, rămînînd cîteva momente năucit.

Stejar le întoarse spatele, îndreptîndu-se tacticos către locul unde îl așteptau Lenuş și frații săi, fără să arunce nici o privire în urmă. Știa că se putea bizui pe frații lui, în cazul că cei doi vlăjgani ar fi fost dornici să se revanșeze. Publicul izbucnise în aplauze, în timp ce la masa huidumelor se așternuse o tăcere consternată. Studenții înțeleseseră că popularitatea lor era la punctul zero, în timp ce aceea a lui Stejar atinsese punctul 100. Nea Caranfil, secondat de un grup de chelneri, își făcuse aparatiia discretă, dar fermă, în apropierea locului unde se desfășurase pugilatul. Cele două huidume se retrăsese, iar colegii lor îi primiseră fără ovații. Oricum, pentru ei seara era ratată, astfel că, atunci cînd din oficiu li se prezentase nota de plată, o onoraseră fără multe discuții și părăsiseră localul, nu fără a arunca priviri asasine lui Stejar și fraților săi. Nea Caranfil își oferise serviciile la plecare, ca să-i însoțească pînă acasă la ideea că, totuși, studenții i-ar fi pîndit pe undeva cu gîndul să le facă de petrecanie. Stejar îi mulțumise, îi strînsese mîna strecurîndu-i bancnotele de rigoare, dar îi spusese cu oarecare fanfaronadă, după atîta șampanie consumată pînă către ziuă, că se luptase pe rînd cu Stalin și cu Hitler și nu avea de ce să se teamă de niște puștani.

Apariția, în orice local, a Celor 4 Cavaleri ai Apocalipsului, însoțind-o pe femeia cu părul ca văpaia, producea senzație și toate capetele se întorceau către ei, femeile căutînd să-i găsească lui Lenuş vreun cusur, ceva care să le facă să nu înțeleagă de ce are atît de

mare succes la bărbați, iar bărbații, invidioși pe frații Racovitză că au reușit să capteze grațiile lui Lenuș Fotiade; ajunsă la apogeul tinereții și frumuseții sale, aceasta eclipsa atunci cînd intra undeva pe oricare altă femeie. Se degaja dintr-însa atîta magnetism, care în termenii la modă era numit sex-apeal, încît toate femeile se simțeau în primejdie și toți bărbații păreau gata să facă orice ne-bunie pentru dînsa.

În drum spre masa rezervată și înainte de a-și ocupa locurile, Lenuș și Merișor se îndreptară spre pista de dans, unde, pentru cîteva momente fură singurii dansatori. Nu pentru multă vreme însă, fiindcă exemplul dat de ei fu de îndată urmat și de alte perechi care nu așteptau decît acest semnal. Nu era încă ora cînd de obicei începea dansul, dar era îndeajuns prezența unei perechi curajoase ca să-i atragă și pe ceilalți. Serge avu răgazul să admire evoluțiile celor două siluete impecabile, ce parcă se născuseră înlănțuite pentru eternitate, grația femeii întregind-o pe aceea a bărbatului. Stejar împărți locurile, hărăzindu-i-l lui Serge pe acela din dreapta locului gol, pe care urma să-l ocupe Lenuș Fotiade, cel din stînga fiind rezervat lui Merișor. Cireș formulă remarca ce era în gîndul tuturor:

— Dansează ca niște profesioniști... De Revelion, la Cercul Militar, au obținut premiul întîi atît la dansurile clasice, cît și la cele moderne. Lenuș, un urs de catifea cît toate zilele... Merișor, un Magnum de șampanie franțuzească, avînd marcat anul îmbutelierii: 1911; bineînțeles, era oțetită...

Admirația obiectivă a lui Serge era umbrită de un ghimpe de gelozie. Nu-și putea desprinde privirea de la pista de dans, călăuzit de părul ca văpaia al lui Lenuș, ce se strecura în brațele îndemînatice ale lui Merișor prin înghesuiala care transformase ringul într-o aglomerație trepidantă. Cînd ultimele acorduri ale tangoului răsunară, perechile se opriră și începură să aplaude solicitînd astfel continuarea melodiilor de dans. Trăgînd-o de mîna după el pe Lenuș, Merișor își făcu loc prin îmbulzeală. Orchestra, observînd retragerea lui Merișor, intonă o melodie populară, spre decepția zgomotos manifestată a dansatorilor ce nu voiau să se dea băuți.

Frații Cehan și Serge se sculară în picioare, ca s-o primească pe Lenuș. Ochii ei verzi scăpărau. O răbufnire de parfum fin emana din trupul încălzit al femeii, ca un subtil telegraf către nările lui Serge Cristi.

— Uf, cum le-o fi plăcînd unora să se înghesuie pe căldura asta și să se calce pe picioare! Nu credeam că se vor năpusti chiar așa cu toții, ca oile lui Panurge... Cireș, dă-mi te rog poșeta!

Lenuș Fotiade scoase un evantai din lemn de santal cu care începu să-și facă vînt, adăugînd un miros nou, insolit, aproape amestecător. O clipă lui Serge îi fu teamă că are să i se facă rău. Nu mîncase de ieri de la prînz și nu pusese pic de alcool în gură. Cuprins de o bruscă paloare, se apucă cu amîndouă mîinile de masă. Lenuș fu prima care observă schimbarea lui la față:

— Ce este, domnule Cristi? Nu te simți bine? Ia vedeți băieți ce se întîmplă cu prietenul vostru?

— Nu-i nimic, vă rog nu vă sinchisiți, nu-i absolut nimic, gata... a și trecut...

Culorile îi reveniră treptat și Serge găsi puterea să le zîmbească. Stejar îl privi insistent, supunîndu-l la o radiografie care îl făcu să se simtă jenat. Omul acesta era în stare să ghicească și Serge nu dorea acest lucru nici în ruptul capului. Sticlele de trei sferturi, adînc înfundate în gheața pisată din căldărușa argintată adusă de chelner, îi serviră drept digresiune, pretext ca să scape de sub inchizitorialul examen al lui Stejar Cehan Racovitză:

— Să bem prieteni, închin pentru frumusețe (se înclină către Lenuș) și pentru prietenie (se înclină pe rînd către cei patru frați), să bem pentru ceea ce este efemer și pentru ceea ce este veșnic...

Paharele fuseseră umplute ca prin farmec în acest scurt răstimp de chelnerul grijuliu ca nu cumva să fie prins în flagrant delict de neglijență. Bărbații ridicară paharele în semn de omagiu în direcția lui Lenuș, după care se ridicară și ciocniră tăcuți, concentrați și izolați de toți ceilalți prin amintirile comune ce îi legau mai presus de orice.

Se reaseazără, trăgînd scaunele sub ei fără zgomot, așa cum ar fi făcut-o într-o biserică, conștienți de solemnitatea unei clipe de care

lumea întreagă era străină. Stejar îi readuse pe toți în jurul mesei:

— Serge, cu tine o să mai am de vorbit... dar voi știți cine lipsește de la această masă, ca mulțumirea noastră să fie întreagă?

Răspunsul veni prompt din partea lui Frasin:

— Poetul, Dan... grecul Sumariotis care, în adăpost, sub bombardamentul brandturilor nemțești, ne recita pagini întregi din Rimbaud, din Verlaine... „... les sanglots longs, des violons de l'automne...” Obuzele şuierau și noi ascultam vrăjiți muzica unor versuri care ne făceau să uităm că sîntem doar carne de tun în accepția cea mai sinistrală a cuvîntului...

Lenuș simți că cei patru mușchetari deveniți cinci, care îl evocau pe al șaselea, aveau să se lanseze cu ochii închiși în fîntina fără fund a amintirilor, așa cum se întîmplă ori de cîte ori se întîlnesc foștii colegi de școală sau camarazi de arme, situație în care femeia sau femeile prezente sînt metamorfozate în ectoplasme, bune doar de auditoriu pasiv și de care, la nevoie, puteau să se lipsească foarte bine. Lenuș nu voia să-și rateze seara din pricină că cei patru cavaleri ai ei își încrucișaseră pașii cu aceia ai lui Serge Cristi. Răul trebuia tăiat din rădăcină și sursa evocărilor secată înainte de a se transforma în torent:

— Domnul Cristi...

— Serge...

— Serge obișnuiește să dea cu o mîna și să ia cu cealaltă...

— Domnișoară...

— Lenuș...

— Lenuș, nu înțeleg... Nu am multe de dat; dar dacă dau, o fac din toată inima, nu știu de ce am meritat acest reproș?

Cei patru frați, la hotarul trecutului cu prezentul, se întoarseră la masă și ciuliră urechile.

— Ai și uitat... Ai închinat pentru frumusețe, am înțeles că este vorba de un compliment adresat mie, deși nu-l merit, pentru ca imediat să-mi reamintești că frumusețea este trecătoare, ceea ce, mărturisesc, nu mi-a făcut cine știe ce mare plăcere, nu fiindcă n-ar

fi adevărat, ci fiindcă nici unei femei nu-i produce vreo bucurie acest gând...

— Iartă-mă, sînt regele gafeurilor, și, ca dovadă că m-ai iertat... dă-mi voie să închin acest de al doilea pahar frumuseții nealterabile a domnișoarei Lenuș Fotiade...

— De iertat am să te iert fiindcă n-am încotro, nu pot fi supărată mai mult de trei minute pe cineva cu care voi petrece o seară întreagă și, ca o dovadă a mărinimiei mele, îți dau voie să mă inviți la acest languros vals boston...

— Mă așteptam să fiu pedepsit, nu răsplătit. Nu îndrăznesc să te invit la dans după ce te-am văzut dansînd cu Merișor, n-am mai dansat de la balurile facultății.

Merișor zîmbi:

— Nu te sfătuiesc să-ți agravezi cazul printr-un refuz, Lenuș nu a auzit încă în gura unui bărbat cuvîntul „nu“, atunci cînd i-a cerut sau i-au propus ceva. De altfel cine știe, poate îmi faci un serviciu. După ce va dansa cu tine, are să mă aprecieze și mai mult pe mine...

În timp ce Serge o ajuta să se ridice, îndepărtînd scaunul, Lenuș îi aruncă o privire enigmatică lui Merișor, care se prefăcu că nu o bagă în seamă. Valsul boston nu atrăsese prea mulți amatori pe platforma cimentată a grădinii, așa că Lenuș și Serge erau a patra pereche. Serge știa că va fi ținta privirilor celor de la masă, poate și a multor altor mese. Ținuta lui lăsa oareșicum de dorit, însă conta pe frumusețea și virtuozitatea partenerei sale, care să canalizeze atenția și el să treacă nebăgat prea mult în seamă.

Teama lui Serge se dovedi neîntemeiată și speranța lui corespunzătoare realității. O dată în brațele lui, totul i se păru de o facilități uimitoare. Fără a fi un dansator de talia lui Merișor, Serge Cristi nu era un ageamiu. Ceea ce îi lipsea era exercițiul, la care se adăuga nesiguranța produsă de ezitățile piciorului rănit. Lenuș luase inițiativa de a-i conduce pașii, fără să poată observa cineva că nu el, Serge, este acela care își conduce partenera. Lenuș era desăvîrșită și numai Serge cunoștea adevărul.

— Vrei să mă umilești?

— Nicidecum, vreau să te ajut. Crezi că n-am văzut că te sprijini într-un baston, pe care l-ai pîtit sub masă? Crezi că nu ştiu că ai fost rănit şi că piciorul tău nu-i încă vindecat şi poate că, chiar în acest moment, te doare, te simt crispat... Lasă-te fără grijă în seama mea, nu-i nici o ruşine, acesta va fi secretul nostru sau poate nu vrei să împărtăşeşti nici un secret cu mine?

— Dacă le ştii pe toate, de ce ai voit neapărat să dansăm?

— Nu ghiceşti?

— Nu...

— Şi dacă am vrut să fiu singură cu tine pentru cîteva momente, ce alt prilej aş fi putut avea?

— De ce să fii singură cu mine? Avem ceva de ascuns, ceva ce nu putem împărtăşi şi celorlalţi?

— Nu fă pe prostul, Serge! Ştii cine sînt eu?

— Desigur, domnişoara Lenuş Fotiade. Parcă aşa te cheamă?

— Bine, dacă o iei aşa am să te întreb direct, ce părere ai despre mine? Să nu-mi spui că eşti un ignorant, fiindcă n-am să te cred...

— Are vreo importanţă ce părere am eu?

— Da, în seara asta da! Îmi făcusem pînă azi o fală din a nu ţine seama de părerea nimănui despre mine, din a mă conduce după propriile-mi canoane despre bine şi rău. Ai apărut şi deodată am simţit nevoia să te întreb ce părerea ai despre mine... Numai pentru că ai declanşat această schimbare şi încă îmi eşti dator cu un răspuns, domnule Serge Cristi!

*

* *

Lui Serge Cristi îi parveniseră ecourile scandalului ce alimenta cronica mondenă a Bucureştiului. Auzise, fără să-i acorde vreo importanţă, deoarece deviza lui era că fiecare era liber să-şi trăiască viaţa aşa cum o doreşte, că Cei 4 Cavaleri ai Apocalipsului trăiau toţi patru cu aceeaşi femeie, în care scop stabiliseră un fel de gentlemen agreement în cadrul căruia, deşi ziua erau tuspătru împreună, nopţile şi le petrecea, pe rînd, cîte o lună, cu fiecare. Fraţii nu erau

geloși unul pe celălalt. Hotărîseră că în București nu există decît o singură femeie demnă de ei: Lenuș Fotiade. Dacă ar fi naufragiat pe o insulă, patru Robinsoni și o singură femeie, ar fi procedat la fel. Nu vedeau nici o diferență în faptul că în loc să se găsească pe o insulă pustie, se găseau în mijlocul unei mulțimi agitate dintr-un mare oraș.

În momentul cînd Lenuș avea să se declare pentru unul din ei, ceilalți erau decîși să accepte verdictul său, să se încline și să se retragă. În prezent era rîndul lui Merișor și convenția fusese scrupulos respectată și de frații Cehan și de Lenuș Fotiade. Nu considera alternanța ca imorală, ci doar concomitența, situație pe care o exclusese întotdeauna din viața ei sentimentală. Se simțea bine în tovărășia fraților, care făceau tot ce le sta în putință să o distreze și să-i asigure o viață opulentă într-o perioadă cînd cele mai modeste produse nu puteau fi căpătate decît cu bancnote cu multe zerouri în coadă. Frații Racovitză cheltuiau fără să se tocmească, fără să se gîndească la ziua de mîine, de parcă s-ar fi aflat în ajunul unui Apocalips și doar prezentul ar fi contat pentru ei. Lenuș Fotiade ocupa acum un apartament la ultimul etaj al unui bloc de pe Bulvardul Dacia, cu o vastă terasă unde se refugia la adăpostul unei umbrele de plajă, petrecînd dimineți somnolente într-un șezlong, așteptînd seara și telefonul prin care frații Cehan îi anunțau vizita cotidiană și o avertizau să se gătească de ieșit în oraș. La ora stabilită, frații Cehan erau de o punctualitate uneori iritantă, fardată, dușată, arborînd de fiecare dată o rochie nouă dintr-o garderobă inepuizabilă, Lenuș cobora fără să mai aștepte ascensorul, la primul claxon. Unul din frați era întotdeauna în stradă, gata să-i deschidă portiera ca să se așeze lîngă cel de la volan, ceilalți trei înghesuindu-se în fund.

Frații Cehan denișaseră o Alfaromeo decapotabilă, cu o impecabilă linie sportivă, pe care o achiziționaseră într-o dimineață de la prințul Bîzu C., cînd acesta ieșise de la Club mai lefter ca niciodată și rămăsese dator cu o importantă sumă, pe care legile nescrise ale jucătorilor îi impuneau să o achite în 24 de ore. În zadar a doua seară, prințul, refăcut și cu un confortabil cîștig, încercase să-și răs-

cumpere mașina, frații Cehan, cu toate că li se oferea aproape dublul prețului plătit de ei, refuzaseră să cedeze, cu atât mai mult cu cât vânzarea nu fusese condiționată de vreun pact de răscumpărare.

Lenuș nu dădea doi bani pe ce spunea lumea despre dînsa. Nimeni nu se încumeta însă să o atace fățiș, deoarece toți știau că ar avea de a face cu frații Racovitză și acest lucru, devenise notoriu, trebuia evitat. Mulți erau soții siliți să-și ceară scuze în numele nevestelor lor, acelea care nu se putuseră abține și o vorbiseră de rău pe Lenuș Fotiade în public sau îi aduseseră afronturi în societate. Cu protecția celor 4 Cavaleri ai Apocalipsului nu era de glumit. În mod invariabil bărbații plăteau oalele sparte pentru consoartele care nu-și puteau stăpîni impulsul către birfă. Cazurile deveniseră însă extrem de rare, lecțiile primite de cei ce serviseră de exemplu fiind salutare și frînînd gura lumii. Cum chiar privirile puteau fi uneori jignitoare, cei mai mulți se fereau să examineze prea insistent grupul format din cei patru frați și Lenuș, limitîndu-se la ochiade sporadice.

Pe firmamentul demi-mondismului bucureștean, steaua lui Lenuș strălucise cu intermitențe, pălînd pînă aproape de eclipsă în două etape istorice diferite. Prima oară, în toamna anului 1940, mai exact imediat după 5 septembrie, cînd Regatul României fu proclamat stat național-legionar. Antisemitismul devenise politică de stat, nu simplă ideologie, mai mult sau mai puțin populară, practică de cîteva grupări extremiste. Dintr-o dată, bancherul, adiposul Rudi, se trezise ruinat de pe o zi pe alta și ținta unor vehemente atacuri în presa înfeudată a vremii. Va ține minte toată viața după-amiaza de sfîrșit dulce de septembrie cînd Rudi, costum bleumarin, cămașă albă, cravata cu dungi albe și roșii pe care i-o dăruise Lenuș de ziua lui, sunase la ușă deși avea cheia garsonierei. Nici acum Lenuș nu-și explicase de ce. Nu îndrăznise să-l întrebe, deoarece Rudi nu stătuse decît foarte puțin, își ștergea mereu ochelarii aburiți, omul, de obicei sigur pe sine, avea un glas șovăielnic, parcă tremurat de un nod în gît. Îi spusese, privind-o de parcă era pentru ultima oară, că era în propriul ei interes să nu îl mai vadă, că se afla în imposibilitate să-i mai plătească chiria și întreținerea, că nu va uita niciodată acești doi ani, singurii ani fericiți din viața lui. Lenuș nu reușise să

scoată nici un cuvînt, amuțită de violența șocului produs de schimbarea intervenită, deodată, în viața ei.

Prima ei pornire, generoasă, fusese să-i ofere restituirea bijuteriilor și blănurilor, convinsă că Rudi va refuza, iar gestul acesta nobil, dacă se va dovedi și gratuit, o va face să crească în proprii ei ochi. Fulgerător avu însă viziunea unui Rudi, căzîndu-i în genunchi și mulțumindu-i, după aceea plecînd cu caseta sub braț și blănurile într-o valiză. Imaginea îi fu insuportabilă. Simți un fel de leșin numai la gîndul că, ceea ce întrezărise cu cinematograful minții, s-ar fi putut transforma într-o cruntă realitate. Milă mi-e de tine, dar mai milă mi-e de mine, evocă Lenuș zicala populară, de a cărei înțelepciune își dădu deodată seama. „Te rog să nu spui nimic, să nu-mi faci despărțirea mai grea, lasă-mă să păstrez nealterată amintirea chipului tău adorat...” Recomandarea lui Rudi îi convenea și ei. Prefera să tacă, cu atît mai mult cu cît nici nu știa ce să spună, cum să se comporte într-un asemenea moment, căruia noua și neașteptata față a lirismului lui Rudi îi dădea o acuitate dramatică. Lenuș nu era făcută pentru drame, motiv pentru care le evita și la spectacole. Film, teatru sau carte, prefera comedia și tot ce se consuma cu happy end. Ochii ei verzi, tulburați pentru o clipă, ezitînd între mov și albastru închis, își recăpătară sclipirea vegetală. Cu un gest instinctiv de pudoare întîrziată își strînsese reverele capotului peste decolteul exagerat al pieptului. Dacă tot sunase ceasul despărțirii, cel puțin totul să se petreacă repede și curat. O clipă prinsese privirea lui Rudi și înțelese că bărbatul ar fi voit să-l invite să se mai culce o dată, pentru ultima oară, cu el. Lenuș nu ținea ca această ultimă vizită să capete proporții melodramatice. Gestul ei fu ca un duș rece pentru Rudi. Se aplecase și-i sărutase mîna ceremonios, așa cum făcuse cu doi ani în urmă, cînd o cunoscuse întîmplător la strandul Lido. După plecarea lui Rudi, găsise pe măsuta ei de noapte, la capul patului, un plic voluminos în care descoperi o sută de hîrtii de cite o mie. O undă de remușcare, grabnic gonită, îi muiase sufletul, după care își spuse că, în definitiv, Rudi îi datora acest ultim gest și încetă să se mai gîndească la el. La ordinea zilei era problema acută a asigurării viitorului său. Cu plicul lăsat de Rudi și cu eco-

nomiile secrete, depuse la Casa de depuneri și consemnațiuni cu dobândă de 6% pe an, putea să mai aștepte, să-i lase și destinului o marjă la dispoziție pentru organizarea în continuare a vieții sale.

Pe Rudi îl mai văzuse o dată. În noaptea de 21 ianuarie 1941. Îl găsisse așteptînd-o la ușă, într-un ungher întunecat al palierului, îmbrăcat cu un pardesiu flendurit, cu o căciulă înfundată pe ochi, cu o barbă de cîteva zile, albă, țepoasă, cu obrajii care înainte erau întinși și roșii, obraji de om bine hrănit, fleșcăiți, pielea văduvită de carne, atîrnîndu-i ca la una din acele rase de cîini pe care Lenuș o văzuse la o expoziție canină de la Șosea. Mîinile, fără mănuși, arse de ger, le ținea înfundate în buzunarele găurite ale pardesiului. O dată cu plicul, Rudi îi lăsase și cheile garsonierei. „Te rog, nu mă alunga, adăpostește-mă pentru o noapte, numai în noaptea asta, îți promit că mîine în zori mă cărăbănesc, nu vreau să-ți fac nici un rău, doar o noapte, nu mai pot să rezist, de două zile sînt hăituit de Siguranța legionară, mi-au răvășit toată casa și au distrus tot ce putea fi distrus, au bătut-o pe Clara ca să le spună unde sînt, dar au bătut-o degeaba fiindcă nu știe... N-am mîncat nimic de alaltăieri, te rog... numai o noapte, domnișoară Fotiade...”

Pentru Rudi, Lenuș redevenise domnișoara Fotiade. Uitase tot ceea ce fusese. Nu era decît un om hărțuit, flămînd, înfrigurat. Lenuș chibzui cu repeziciune situația. Actualul ei protector era chestor al Prefecturii de Poliție, legionar tînăr, fanatic, a cărui carte de vizită era prinsă în pioneze pe ușa garsonierei. Lenuș nu avusese încotro. În afara cărții de vizită, pavăză eficientă de carton, chestorul nu-i dădea nimic în schimb. Reprezenta doar securitatea împotriva acelor ce foloseau creta și uneori materiale mai teribile, ca de pildă excrementele, ca să scrie pe pereții garsonierei, sau să-i strecoare coli de hîrtie pe sub ușă, injurii, amenințări și ofense printre care cele mai puțin grave erau acelea de „curva jidanului“, „putoare imputită“, ori „vînduta lui Iuda“. Luîndu-și inima în dinți, se dusese să se plîngă la poliție, unde o primise chestorul Ion Alvădanei, cu o claie de păr încîlcit pe cap, cu un chiștoc de țigară care se muta neînterupt dintr-un colț al gurii în celălalt, cu niște ochi sfredeli-tori, de smolă, dar cu o dantură superbă de țaran hrănit cu mult

lapte. Nu putuse părăsi biroul pînă nu-i povestise absolut totul chestorului. Nu-l putuse ascunde nimic, deoarece Ion Alvădanei apăsase pe un buton și un planton îi adusese dosarul cerut, al cărui număr fusese mîzgălit pe o hîrtie și pe care [Lenuș nu-l putuse descifra. Chestorul o urmărise în timp ce vorbea răsfoind filele dosarului. Cînd Lenuș termină, o privi tăcut, jucîndu-se cu un stilou.

— Ai spus adevărul și ai făcut bine. Noi știm că femeile noastre au fost batjocorite de plutocrația iudaică, cumpărîndu-le cu aur... Ai fost săracă și n-ai putut rezista ispitei diavolicești. De azi înainte să știi că numai eu te reglez. Bagă-ți bine în cap, numai eu... uitate aici cartea mea de vizită... O pui pe ușă și n-are să te mai supere nimeni. Să te ferească Sfintu să-mi calci vorba, că te trezești la beci și nu mai vezi lumina soarelui. Să știi că ești o norocoasă c-ai dat peste mine; dacă dădeai de impotentul ăla de Grigore, te vedea mama dracului, cum de ți-a trecut prin minte să vii la noi? Ce, noi sîntem dădacele curvelor ovreilor? Diseară mă aștepți, cu masa pusă și cu baia caldă, că nu m-am scăldat de trei săptămîni. Dacă te caută cumva jidanul, îmi spui imediat, a intrat parcă în pămînt; lasă, n-avea grijă, tot acolo îl băgăm noi... Acum, șterge-o!

Lenuș plecase uluită, năucă, stoarsă de orice vlagă, o cîrpă, un automat orb care nimeri acasă din obișnuință. Ion Alvădanei venise chiar în noaptea aceea, după miezul nopții, cînd Lenuș nu mai credea că are să vină, crezuse că totul fusese doar o glumă de un gust îndoielnic. Strînsese masa și se culcase. Ațipise și era pradă primelor scene ale unui coșmar în care se făcea că un liliac cu chip de om, chipul chestorului, cu aripile întinse, o urmărea într-un culoar care se îngusta din ce în ce. Era cît pe ce s-o înfășoare cu aripile lui scîrboase, cînd sări ca arsă. Soneria vibrase insistent, apăsător, prelungit. Prin vizor îl identifică pe Ion Alvădanei în cămașă verde, diagonală, cizme și nelipsitul chiștoc ambulant. Un moment o stăpîni nebunescul gînd ca să nu deschidă, dar scandalul ce s-ar fi putut isca o determină să se supună. Chestorul își dădu seama că nu era așteptat și pînă ca Lenuș să poată reacționa, îi trînti o pereche de palme,

dus și întors, magistrale, așa cum era obișnuit la Poliție, ca simplă intrare în materie atunci când începea o anchetă.

— Nu ți-am spus să mă aștepți, mama mă-tii de curvă, adică tu crezi că eu îmi bat gura degeaba cu una ca tine? Acum, fiindcă tot ai ieșit din pat, treci înapoi și după aceea ai să-mi servești masa... Executarea, că pun centuronul pe tine...

Chestorul o violase, așa îmbrăcat cum era, fără măcar să-și scoată cizmele, terfelindu-i și murdărindu-i cearșafurile de olandă, sfîșiiindu-i cămașa de noapte, martirizîndu-i trupul, icnind tot timpul și înjurînd-o în fel și chip. Mai târziu înțelesese că acesta era felul lui de a face dragoste, fiindcă, mai puțin violul inițial, aceleași scene se repetaseră de fiecare dată cînd o poseda.

Plînsese înăbușit toată noaptea; cît mai rămăsese din noapte. Cu capul în pernă, lîngă bărbatul care căzuse lîngă ea într-un somn letargic, sforîind ca o locomotivă sub presiune. Îl urîse cu întreaga ei capacitate de ură. În prima jumătate de ceas șovăise între a se sinucide sau a ucide. Revolverul chestorului căzuse din toc, alături, lîngă pat, pe covor. Cîtva timp îl privise fascinată, atrasă de luciul întunecat al oțelului. Renunțase la gîndul că nu va ști să-l minuiască. Mai târziu, cînd se obișnuise cu somnul de plumb în care se scufunda chestorul legionar după îmbrățișare, somn în care se izola cu desăvîrșire de lumea înconjurătoare, somn ce îl făcea tot atît de vulnerabil ca pe un copil nou născut, Lenuș mai fusese în cîteva rînduri ispitită să-l răpună, dar nu mai găsisese resursele de ură din prima noapte care ar fi putut-o transforma într-o ucigașă. Ion Alvădanei se trezi la șase fix, tocmai cînd pe Lenuș era gata să o doboare oboseala și tensiunea nervoasă din ultimele 24 de ore. Intrase în baie, poruncindu-i să-i întindă masa și să-i găsească, de unde-o ști, de unde n-o ști, țuică sau cognac. Lenuș mai avea într-un dulap din perete cîteva sticle de cognac franțuzesc din rezerva lui Rudi, acela aprecia licoarea chihlimbarie din paharul cu picior scurt și fund lat, pe care i-o turna Lenuș în zilele lui de vizită. După ce chestorul intrase în baie, Lenuș piti sub niște cearșafuri murdare sticlele cu etichete frumoase, mai puțin una începută, o puse la vedere pe măsuța la care avea să-i servească chestorului substan-

țialul mic dejun pe care îl pretindea, ca pe un drept ce i se cuvenea de la sine.

Ion Alvădanei ieșise din baie, ștergîndu-și cu prosopul plușat al lui Lenuș torsul păros, în firele căruia străluceau picături de apă, liliputane globuri lichide. „Măi, măi, ce de-a șipuri și iruri pe rafturi, unele mai înmiresmate ca altele! Te ținea bine jidanul, păpușo... Ia spune, cum ți-a plăcut azi-noapte, așa mai pe românește, fără farafasticuri, sau te pomeni că-ți plac farafasticurile? Noi doi ne-am înțeles, la piață și-acasă, mă aștepți pînă vin. Eu nu știu niciodată cînd vin, să nu carecumva să te împingă Necuratul și să te dau lipsă la apel! Acuma ai să-mi dai un rînd de chei, ca să nu sun «să te deranjez»...“ „N-am, le-am pierdut de mult!“ „Hîm, le-ai pierdut! Să zicem că-i așa, azi m-ai prins într-o zi bună, că altfel te cafteam și găseai tu cheile cît ai zice pește; da pînă poimîine, schimbi Yala și te prezinți la bibicu cu o cheie pe tavă. Acuma umple paharul ăla, că n-am timp de pierdut cu educația ta; dacă pînă la Crăciun nu scot eu tot ce a lăsat jidanul în tine, să nu-mi spui pe nume. Pașol, nu sta așa și te zgîi la mine de parcă n-ai mai fi văzut bărbat de cînd măta te-a făcut...“

De aproape trei luni încheiate, viața ei era de o monotonie întreruptă doar de capriciile chestorului, destul de rare, de al'fel', fîndcă spre marea mulțumire a lui Lenuș acesta își petrecea majoritatea timpului în biroul său de la Prefectura de poliție sau în misiuni misterioase în provincie, care îl țineau departe de garsonieră uneori chiar o săptămînă întreagă. Cum însă nu-i cunoștea niciodată dinainte orarul sau programul, Lenuș nu se putea bucura pe deplin, cu grija de a nu lipsi de acasă la una din revenirile lui subite. Avea palma grea și nu făcea economii. Ion Alvădanei trăise fără să scoată un ban, fără să aibă un moment de rușine, pe spinarea lui Lenuș. De teamă să nu-i cotrobăie prin sertare, Lenuș, care auzise de la Rudi de seifurile din bănci, închiriasc unul la Banca Chrisoveloni, unde își adăpostise caseta cu bijuterii și trei din blănurile ei cele mai de preț. Ca să nu-i dea de bănuir chestorului, cumpărase cîteva gablonțuri și podoabe strălucitoare dar false și umpluse altă casetă. Măsura aceasta de precauție se dovedise necesară. Într-o noapte ches-

torul se înapoiase și i le aruncase, împrăștiindu-le pe parchet, cu fața schimonosită de furie: „Și-a bătut joc de tine jidanul, curvă păguboasă ce ești! Toate la un loc nu fac cît o ceapă degerată...”

Lenuș își jucase rolul cu măiestrie. Plînsese, motivele nu-i lipseau, se trîntise pe jos, călcase podoabele nevinovate în picioare și-l blestemase pe Rudi, cerîndu-i iertare în gînd. Comedia prinsese și chestorul zîmbea sarcastic în timp ce Lenuș se prefăcea disperată și indignată de atîta perfidie! „Hai, ajunge, treci în pat să-ți arate Ionică o bijuterie cum n-ai văzut la jidan...”

De vreo cinci zile însă chestorul nu mai dăduse semne de viață, nici măcar nu mai telefonase ca să-și exercite controlul zilnic. Lui Lenuș, chiar așa claustrată și departe de realitățile politice ale țării, îi parveniseră totuși ecouri ale unor tulburări în care erau implicați legionarii și conducătorul țării, generalul Antonescu. Împușcăturile, cînd frecvente, cînd sporadice, o îngrozeau, însă n-au împiedicat-o, într-un moment de acalmie, să meargă pînă la Biserica Enei din apropierea garsonierei ei, să se roage cu fervoare și să aprindă cîteva lumînări pentru dispariția din viața sa a lui Ion Alvădanei. Nu se rugase pentru moartea lui, știa că nu se cuvine așa ceva într-o biserică creștină, dar se rugase pentru ceva asemănător, să nu-l mai vadă niciodată!

Se întorcea de la biserică, cînd dăduse de Rudi Friedman, pitit după casa liftului.

*

*   *

— Nu pot Rudi, zău nu pot, înțelege-mă, nu pentru mine nu pot, pentru tine...

— Da, cred că înțeleg...

Privirea de cîine bătut și alungat din curtea stăpînului pentru o vină imaginară i se oprise pe cartea de vizită, semn că făcea legătura dintre numele înscris pe ea și comportarea femeii. Aceasta roșii violent, ca sub o insultă subînțeleasă:

— N-am avut încotro, crede-mă, n-am avut puterea să mă

omor dar aş fi vrut s-o fac, pe tot ce am mai sfint, crede-mă Rudi, am vrut s-o fac şi nu o dată...

— Te cred, sărmana de tine! Acum am să plec, nu ştiu unde dar am să plec, vine un moment cînd totul îţi devine indiferent... Decît teama permanentă de primejdie, mai bine primejdia însăşi... Iartă-mă că am venit şi eu să te necăjesc cu necazurile mele. Poate ai o bucată de pîine, îmi cam ghiorăie maţele, cum se spune, şi nu-i un zgomot tocmai elegant...

Rudi Friedman surîse trist.

— Aşteaptă Rudi, mi-a venit o idee: jos, la subsol am o boxă, nu-i prea confortabilă, dar prin ea trec ţevile caloriferului, aşa că e călduţ, suportabil... Are numărul 9, îţi aduc cheia, încuie-te pe dinăuntru şi, cînd pleci, lasă cheia în uşă, caută să te strecoari fără să te vadă cineva...

Lenuş aduse cheia, o pătură, o sticlă de vin, Cabernet roşu, şi o pungă de hîrtie cu un coltuc de pîine, o bucată de salam de Sibiu şi o cutie cu patru triunghiuri de brînză topită „Lica“. Ruşinată, învelită într-un jurnal, un număr din „Porunca Vremii“, îi întinse o oală de noapte.

— S-ar putea să ai nevoie şi, cum e mai bine să nu ieşi din boxă, m-am gîndit...

Pentru prima dată, după mult timp poate, pe buzele bancherului mişi o umbră de zîmbet adevărat:

— Lenuş, eşti o adevărată comoară de simţ practic, n-am să te uit niciodată, chiar dacă pentru mine acest niciodată s-ar putea să fie de foarte scurtă durată!

Lenuş nu-i mai revăzu, nici pe Rudi Friedman, nici pe Ion Al-vădanei. Acesta din urmă murise cu pistolul în mînă, atunci cînd încercase să se opună armatei să ocupe Prefectura de Poliţie controlată de legionari. Lenuş aflase din ziare evenimentul, care o făcea pentru a doua oară „văduvă“. Despre bancher aflase mult mai tîrziu că ar fi pierit în catastrofa navală ce înghiţise vasul cu emigranţi evrei „Sturma“, scunfundat nu departe de ţărmul turcesc datorită unei încălcări peste limitele rezistenţei sale, cît şi datorită stării de delabrară în care se găsea la data respectivă. Nu avusese confirmare,

dar figura pe lista dispăruților. Se spunea chiar că un misterios submarin german din Marea Neagră n-ar fi fost străin de această tragedie, martori oculari afirmînd că o uriașă flacăra se degajase din centrul vasului care aștepta în imobilitate semnalul că poate aborda pămîntul Asiei Mici, semnal pe care nu-l mai primi niciodată...

La 23 August 1944, Lenuș Fotiade se găsea în grațiile unui general, celibatar, devotat trup și suflet aliatului german, care, informat la timp de evenimentele petrecute la Palat, cînd Mareșalul și cîțiva mari dregători fuseseră arestați din ordinul Regelui și predați gărzilor comuniste, precum și de împrejurarea că se afla pe a doua listă întocmită de autorități pentru a fi ridicat și predat aceluiași gărzi, își pusese capăt zilelor zburîndu-și creierii, după ce o voce înecată în lacrimi de la Legația Germaniei la București îi comunicase la telefon că excelența sa, baronul Manfred von Killinger, alesese aceeași cale, ca să evite dezonoarea capitivității. Generalul nu lăsase nici o scrisoare pentru Lenuș, doar cîteva rînduri în care sublinia că îi este rușine să mai trăiască ca cetățean al unei nații care nu-și respectă angajamentele și trage în aliații de ieri doar din oportunism și pentru salvarea pielii. „Mai bine mor cu onoare, decît să trăiesc fără“, încheiase pompos generalul care știa că, în viață, ar mai fi avut de dat socoteală și de mînuirea unor fonduri secrete.

Lenuș, care tocmai împlinise 25 de ani, după ce petrecuse pînă la ziuă aniversarea sa în tovărășia unor ofițeri nemți, unii din ei însoțiți de neveste și, bineînțeles, în tovărășia generalului care fusese mai binedispus ca niciodată, de parcă ar fi știut ce-l așteaptă și că nu mai are mult de trăit, făcînd bilanțul ultimilor șapte ani din viața ei, după ce încetase să mai fie o mucoasă, își dădu seama, cu un fel de fior de groază, că pentru toți cei trei bărkați ea fusese un fel de piază rea, toți avînd un sfîrșit fatal. Își puse întrebarea, la care fu silită să răspundă afirmativ, că este purtătoare de ghinion pentru cei ce se apropie de dînsa. Numai de n-ar prinde cineva de veste, să-i scoată buhul în București că Lenuș Fotiade aduce moartea, așa cum unele sînt considerate că aduc norocul prin Cazinouri sau pe cîmpurile de cursă bărbaților pe care îi însoțesc, atunci toți se vor

feri de dînsa ca de ciumă. Pînă la terminarea războiului însă nimeni nu-i prea dădu mare atenție, ducînd în realitate o viață destul de discretă, alte probleme, majore, preocupînd oamenii, lăsînd în penumbră tribulațiile mai mult sau mai puțin fericite ale unei curtezane ce avea să capete mai tîrziu, pentru o scurtă vreme, o notorietate în societatea setoasă de petreceri și huzur, eticheta de curtezană de lux.

*
*   *
*

Dacă cineva nu crede în dragostea la prima vedere, atunci această credință îi va fi fost zdruncinată dacă altcineva i-ar fi adus la cunoștință că Lenuș Fotiade, femeia ce nu vibrase încă niciodată, care se comportase loial cu bărbații, fără să le dăruiască însă nimic în afară de minimul de interes necesar pentru asigurarea propriului interes, se îndrăgostise nebunește, comparația oricît ar fi de banală corespunde unei anume stări de spirit, de Serge Cristi, exact în cele cinci minute care au urmat momentului cînd fiecare din ei a luat cunoștință de existența terestră a celuilalt.

CAPITOLUL AL DOUĂZECI ȘI DOILEA

Din *Jurnalul* lui Vincent Renda: N-am putut dormi noaptea trecută din pricina zăpușelii. Puțin după miezul nopții n-am mai putut suferi așternutul. Am ieșit pe terasă ca să respir cît de cît aer curat. Nădăjduiam că dinspre grădină, potolit de verdeată, aerul va fi mai puțin înfierbîntat. Insomnia mea rebelă, care mă torturează de cîtva timp, se datorează atît căldurii, ce nu cedează nici noaptea, cît și gîndurilor care mă tracasează. Nu pot scăpa de ele nici în somn. Prin ușa întredeschisă o aud pe Zulnia cum se foiește ca să-și găsească odihna. În drumul meu spre terasă, am trecut prin fața odăii lui Dan și a Mariei. Pe sub ușa filtra lumina. Bănuiesc că nici ei nu pot dormi. Pe terasă am găsit salteaua pe care, în timpul zilei, Zulnia și Domnișoara stau și se prăjesc la soare, zicînd că fac plajă. Cînd aud vreun pas mai greu prin hol, strigă că accesul terasei este interzis bărbaților. Am privit multă vreme cerul, cerul pe care îl cunosc atît de bine al Rămurenilor. Acum îmi pare străin, ostil, în seninul lui fără pată. Încă dinainte de Paște barometrele se stabiliseră la „beau fixe“ și păreau să-și rîdă de noi în imobilitatea lor de sentinele prusace. Nici o adiere nu vine să tulbure nesfișitul calm canicular care, ca un ombilic invizibil, leagă o zi de alta într-un soi de numitor comun exasperant. Monotonia nu este proprie omului. Îl demontează, îl sîcîie, îl poate aduce în pragul crizei de nervi. Ne sculăm și ne culcăm nădușiți. Pavăza grădinii nu ne mai este de nici un folos. Căldura toridă a pătruns pînă în ultimele noastre puncte de refugiu, pînă după zidurile groase care apără atît de bine încăperile încă neviolat ale Curților din Rămureni.

Ori de cîte ori ne întîlnim schimbăm cele mai banale aprecieri asupra vremii, deplorînd inclemența cerului. Cei mai pesimiști fac proorociri negre cu privire la soarta recoltei din acest an. Printre aceștia mă număr și eu. Pavel și Dan au improvisat un duș în spațele bucătăriei de vară. Au ridicat un butoi pe un postament. La ceul butoiului au fixat un tub de cauciuc, descoperit de Dan în droșcărie după multe investigații. La capătul celălalt al tubului au legat o pară de stropitoare. Trăgînd de un mîner de sîrmă, suprem rafinament datorat lui Pavel, gîtul stropitoare se apleacă și apa, coborînd prin tubul de cauciuc, izbucnește prin zecile de găurele ale parei. Mecanismul se mai defectează el, dar în ansamblu este o realizare de prim ordin, pe care fiecare o laudă cît poate, în timp ce Pavel și Dan nu-și mai încap în piele. Alecu Papia le-a decernat o diplomă de inventatori, frumos întocmită pe o foaie groasă de bloc, cu chenar și litere gotice, transcrise de Zulnia. În această diplomă li se acordă titlul de „arhangheli salvatori din focul Gheenei“ și dreptul de a comercializa invenția atît pentru ei, cît și pentru urmașii lor, pînă la a treizeci și treia generație.

Acum e coadă la duș. S-a înscris pînă și Baba cu ajutoarele ei. Apa e adusă cu sacaua de la izvor de un băietan care își înhamă vaca pentru cîțiva lei de fiecare drum. Am impresia că o face fără știerea părinților lui, care poate n-ar fi de acord cu afacerile progenerurii, neguțător în fașă. Apa e rece, înainte de a sta prea mult timp în butoiul așezat în bătaia nemiloasă a soarelui. S-a stabilit ca, prin rotație, fiecare să beneficieze de primele dușuri după umplerea butoiului. După un ceas, apa din butoi e aproape fierbinte. Chiar în aceste condiții toți am considerat dușul ca o mare binefacere. Pentru duminica următoare, am decis să mergem tot grupul să ne scăldăm mai în voie în apa Siretului, a cărui luncă e la cîțiva kilometri de Rămureni, dincolo de șoseaua națională. Am tocmnit o căruță din sat pentru doamne. Îndeosebi pentru Maria, care e însărcinată. Tot în căruță vom pune și proviziile pregătite în acest scop, iar noi, bărbații, le vom însoți pe jos. Eu am avut inițiativa acestei excursii în dorința de a schimba puțin apatia vieții de la Curte, de a regăsi un

climat de veselie comună, deoarece de cîțva timp fiecare pare închis în sine, preocupat de un viitor tot mai nesigur.

... *Sfîrșitul de iulie 1946*: Ieri am avut surpriza unei vizite cu totul neașteptate. Tocmai mă pregăteam să mă duc în sat, să găsesc niște oameni dispuși să se angajeze la secerișul celor două parcele de griu din fața Curții. Griul crescuse destul de frumos, alimentat probabil de umiditatea rămasă în pămînt din vremea iernii. Nu mai puteam aștepta, deoarece curînd avea să înceapă a se scutura. Venind spre Curte, am văzut un fel de matahală îndreptîndu-se agale pe sub brazi, cu un ciomag cît toate zilele în mînă. Probabil că voia să se apere de ciînf. Am făcut cîțiva pași că să-i ies în întîmpinare, dorind să-l identific. Nu mică mi-a fost mirarea cînd am descoperit că este vorba de vechiul meu cunoscut, misitul de grîne Smil, de soarta căruia nu mai știam nimic încă dinainte de război. Smil dispăruse la un moment dat, după venirea legionarilor la putere, fără să știe cineva ce devenise. După ce ne-am apropiat îndeajuns unul de celălalt, ca să ne recunoaștem, l-am văzut pe Smil luminîndu-se la față, manifestînd prin semne și exclamații o bucurie sinceră, care m-a mișcat. „Să mă trăsnească Cel de Sus, dacă nu e chiar conu Vichentie în persoana Domniei Sale, o leacă mai încărunțit pe la tîmple, așa cum îi stă bine bărbatului în putere, oleacă mai plinuț că nu mai are telegaru' pe care să încalice din zori și pînă-n noapte...” Aluzia la cele cîteva kile în plus, peste cele știute de Smil, nu avea de ce să-mi facă deosebită plăcere, dar revederea cu bătrînul farsor pe care îl dădusem definitiv dispărut, nu putea fi umbrită de un lucru atît de mărunț. „Uite ce, Smil, nici prin vis nu mi-a trecut că am să dau peste tine astăzi...” „Apăi, vezi mata, coane Vichentie, toată lumea l-a dat uitării pe sărmanul Smil, nimeni nu se bucură să-l vadă, de unde-o mai fi apărut și ăsta că puteam trăi și fără el...” „Dar n-am spus asta, Smilule, băiete...” „N-ai spus matale, dar ai gîndit ce-o fi căutînd hodorogul ista pi la Rămureni... parcă n-am și așa destulă bătaie de cap?” „Uite, Smil, lasă asta, nu te mai alinta, știi că ne bucurăm cu toții să te vedem, vino în casă, om sta oleacă de vorbă și-o să-mi spui ce vînt bun te aduce... că doar n-ai venit așa de florile mărului, numai ca să ne dai binețe și să

aștepti complimente.“ „Vînt, ce bine ar fi fost să mă fi adus vreun vînt, cucoane, poate că ar mai fi mînat și vreo cîțiva nori de ploaie, iaca vin pe jos de la oraș și ce-am văzut tare nu mi-a plăcut, arșiță și uscăciune peste tot, dar am auzit că sus, spre nord, e și mai rău ca la noi. Au început să moară vitele de sete și de foame, țaranii le taie pe capete, mai mare mila...“ „Dacă ai umblat atîta cale pe jos, apoi haide să te răcorești cu o dulceată și un pahar cu apă de la ghețarie.“ „Mulțumesc domniei tale, nu-i cu refuz și am să vă zic și eu de ce am parcurs atîta amar de poște la vîrsta mea...“

Tot sfîrșit de iulie 1946: A rămas Smil peste noapte la Curte și a cinat cu noi. Am aflat pentru ce venise la Rămureni. Și am aflat încă o mulțime de lucruri noi de la el. Le știa pe toate și le comenta cu humorul lui sobru și adesea necruțător. Auzise prin telefonul arab, care funcționează tot așa de bine în Moldova ca și în Maroc, că la Rămureni boierii se ocupă acum cu „bulgăria“ intensivă, adică cu grădina de zarzavaturi, iar el, Smil, era acum mare achizitor la un economat, de unde ideea că poate face o afacere cu noi, din care să-i rămînă și lui ceva, atîta cît să nu moară de foame. Ne povestise cu haz că vreo cîteva luni fusese dus într-un lagăr din Transnistria unde, spunea, nu fusese chiar așa de rău pe cît se zice. Se împrietenise cu bucătarul și se improvizase frizer, el, care nu ținuse niciodată foarfecele sau briciul în mînă. Dar nici clienții nu erau cine știe ce pretențioși! „Nu căpătam eu bacșișuri cînd îi tundeam pe confrăți, însă veneau la Smil și domnii ofițeri de la care tot mai ciuguleam cîte ceva. Îi preveneam că nu știu decît o tunsoare, tunsoarea «à la Smil» și, dacă vor, bine; dacă nu, să-mi fie cu iertăciune; ei voiau dar, cum fuseseră preveniți, nu se puteau supăra că tunsoarea «à la Smil» era cam «à la fonté»... Era unul însă al dracului de rău, unul din feciorii lui don' colonel Rosnovan, pe atunci prefect, mi se pare cel mare, cu ăsta nu era de glumit că nu știa de șagă și, numai cît se uita chiorîș la mine, simțeam că mă trece udul prin pantaloni, vă rog să mă iertați Domnițelor... Asta, după ce s-a uitat în oglindă, pe care eu încercam s-o țin cît mai departe de el, doar n-o vedea prea multe, odată s-a întors către mine cu privirea lui de șarpe înghețat și mi-o spus că acuma să mă așez

în scaun, ca să mă radă el «a la Rosnovan». Se vede treaba că am îngălbenit și că-mi tremurau picioarele de parcă eram lovit de dambla, că li s-a făcut milă celorlalți domni ofițeri și-au intervenit ca să mă ierte și pînă la urmă l-au convins pe nebun, că era în stare să mă căsăpească, așa stătea cu briciul în mînă și-l tot flutura prin aer strigînd: «a la Rosnovan, a la Rosnovan». Cred că era cam țicnit, fiindcă am auzit că după plecarea mea din lagăr s-a dat la multe blestemății, cică îi lega pe deținuți de motocicletă sa și făcea cu ei cîteva tururi prin curtea lagărului, țipînd cît îl ținea gura că el e Taras Bulba... Zău că dacă n-aș fi jidan mi-aș face și cruce de așa năzdrăvănii!“ „Dar de politică ce ne poți spune, domnule Smil?“ intervenise Dan, dornic să mai afle ce se petrece în lume.? „D'apăi ce să vă spun coane Dănuț, să mă ierte cucoana matale de familiaritate, da' te cunosc de cînd erai nu mai mare de atîtica și te puneă conu Iorguțu, Dumnezeu să-l ierte, pe un munte de cal de mi-era mie mai mare groaza cînd te vedeam cocoțat așa sus... Oamenii zic că au venit jidanii la putere, că acuma e vremea lor să taie și să spînzure și că or să aplice legea talionului, dar înzecit, zece ochi pentru un ochi, zece capete pentru unul... La noi, la județ, avem un prefect... trebuie să-l știți Dumneavoastră, unul Levi Bruckner, nu era cine știe ce de capu' lui înainte, dar se zice că a mers la Sinagogă să se lege cu jurămint, ca să-i stîrpească pe capitaliști și pe fasciști. De, nici nu-ți trebuie mai mult ca să devii antisemit, auzi matale: să-i stîrpești pe capitaliști, de parcă s-ar putea face ceva fără capital! El zice c-o învățat asta de la Marx și Lenin, da' parcă cine poate ști, cine l-o fi citit pe Marx și Lenin, de parcă altă treabă mai bună n-oi fi avut de făcut! Da' să știți că ăștia care și-au umplut căpățîna cu tot felul de chestii is tare periculoși, nu mai văd și nu mai înțeleg altceva. În mintea oamenilor e mare harababură, cică or să se țină alegeri libere, cine o mai auzit așa ceva? Și că să votăm cu semnul Soarelui, că el are să ne aducă fericirea; mai sînt unii care cred în asemenea baliverne...“ „Dar tu, Smil, cu cine ai să votezi?“ „Iacă întrebare, coane Vichentie, cum crezi matale c-am să-ți răspund, votul e secret ca și etatea femeilor...“ „Bravo, domnule Smil, i-a spus Pavel, învață-l minte să te iscodească...“ Toată

lumea a ris. A doua zi dimineață, înainte de răsăritul soarelui, ca să prindem o leacă de răcoare, l-am luat pe Smil cu mine la grădinărie, ne-am tocmit ca doi vechi prieteni și i-am vîndut marfă de nouă sute de mii de lei, din care am primit un aconto de o sută de mii. Smil se angajase să caute mijlocul de transport și eu mă obligam să i-o culeg și să i-o stivuiesc, așa ca să fie gata pentru încărcare. Am bătut palma și Smil mi-a făgăduit că vom extinde volumul tranzacțiilor pe măsură ce va primi mai multe fonduri pentru aprovizionarea, mai ales de toamnă, a economatului.

CAPITOLUL AL DOUAZECI ȘI TREILEA

Vara anului 1946, primul an în care oamenii se străduiesc să refacă ceea ce au distrus ani de-a rîndul. Orașele se cer reclădite, chiar și cele care au fost rase de pe suprafața pămîntului, potrivit cu cea mai banală dar exactă figură de stil. Aceasta face parte din ciclul blestemului ancestral, să construiască, să nimicească, să reconstruiască, pentru a avea ce nimici din nou. Orbește. Pînă și ființele se cer înlocuite. De unde un avînt al natalității, specific perioadelor postbelice. Blestemul lovește piatra, dar și carnea. Se nasc acei care, la rîndul lor, vor trebui să piară în viitorul uragan al nebulniei. Plîng în leagăne acei care vor plînge cu lacrimi de sînge, blestemînd ceasul nașterii lor.

Vara anului 1946. Vară excesiv de călduroasă pe meleagurile răsăritene ale Europei, primejduind recoltele unor populații vlăguite de eforturile anilor grei de război și apoi de condițiile draconice ale unui armistițiu în executarea căruia nu se uita că România participase trei ani la campania dusă de Hitler în elanul său de a-și asigura spațiul vital în stepa rusească, în îndeplinirea aceluia vis teutonic de „drang nach ost”. Germania consimțise să fie considerată k.o. la 9 mai 1945, moment în care aproape întregul său teritoriu național era ocupat de blindatele aliate, strivită de cele două brațe ale cleștelui de oțel ce se închideau inexorabil. Românii, trecută euforia aceluia 9 mai, nu s-au bucurat de adevărata relaxare care trebuia să însemne încheierea războiului în Europa.

Poporul avea de suportat sechelele economice ale acestei conflagrații mondiale în care fusesem tîrîți fără vrere și fără entu-

ziasm. Erau unii care nu puteau uita că o însemnată bucată de timp luaserăm parte la război în tabără celor învinși. Sacrificiile ulterioare, foarte bine, pentru asta vi se înapoiază Ardealul de Nord cu munți, păduri și ape, cu cîmpia Tisei, dar de plătit în numerar tot trebuie să plătiți, fiindcă nu noi v-am poftit să vă plimbați diviziile de cavalerie pînă în Caucaz!

Vagoane după vagoane, în lungi convoaie feroviare, se îngheșuiau la Ungheni, de unde treceau, mai ales noaptea, podul de peste Prut, devenit din nou granița dintre noi și Asia. Această sîngerare masivă, această transfuzie nedorită de donator, anemia pînă la perniciozitate economia țării, agravînd mizeria maselor, discrepanța dintre cei avuți și cei mulți, din ce în ce mai săraci, grăbind inflația care este drumul cel mai sigur către catastrofă. Potrivit cu angajamentele luate, oficiale și oficioase, România judecase și condamnase o primă serie de criminali de război. Judecata nu fusese decît formalitatea premergătoare unei condamnări care intervenise încă din momentul cînd România se alăturase Aliaților, în cel de al unsprezecelea ceas al războiului. Niciodată în istoria multisecular zbuciumată a acestei țări de margine nu răsunase un mai zguduitor „vae victis“! Primul lot ispășise vina de a fi condus destinele României fără succes, purtînd tot atîta răspundere cît căpitanul corabiei care n-a reușit să-și salveze nava de talazurile taifunului, dar care, o, miracol, fusese găsit agățat de epavă. Își ispășiseră vina într-o dimineată, conform cu tradiția, în fața unui pluton de execuție, alcătuit din elemente angajate, purtînd însă uniforma armatei române. Alții își așteaptă rîndul, fie în pușcării, fie încă în libertate, prinși ca niște șoareci în capcana fruntariilor din care nu mai pot evada. Mulți nici nu-și pot închipui că ar putea fi etichetați drept criminali de război, așa de firesc li se pare faptul că au fost chemați să servească și au servit, în perioada care încă de pe acum purta denumirea de „neagra dictatură antonesciană“. Deși direcția în care evolua viitorul politic, social și economic al României era descifrabilă pentru cei ce știau să citească în semnele prevestitoare ale vremii, marea majoritate nu abdică de la iluzia că omenirea nu luptase, nu făcuse sacrificii imense, nu doborîse forțele întunericului și ale opresiunii, pentru a reînvia întunericul și opresiunea sub altă formă.

Printre cei ce gîdeau astfel, se număra și generalul Rodrig Balasan, de curînd, adică chiar cu ocazia ultimului 10 Mai, înaintat la gradul de general de corp de armată, la insistențele și presiunile Palatului. Datorită legăturilor sale cu Palatul și cu Misiunile străine occidentale, generalul Balasan era considerat de toată lumea drept oracolul nr. 1 al Capitalei, drept omul cel mai bine informat, cel mai bine situat să aprecieze și să cîntărească corect evoluția evenimentelor într-o epocă cînd totul se găsea sub semnul marilor întrebări, cînd ecoul zăngănitului de arme se auzea din nou după ce ațipise scurtă vreme.

Rodrig Balasan deținea numai nominal gradul de general de corp de armată, deoarece nimeni nu se gîdise să-i dea o comandă efectivă, Ministerul de război fiind net potrivit numirii sale într-un atare post. Ocupa o funcție superioară, dar vagă, în nomenclatura Palatului, ca de pildă aceea de șef al protocolului Casei Militare a M. S., ceea ce îi permitea să-și dea seama cît de departe era ținut Regele de tot ce se întîmpla viu în țară.

La cincizeci și șase de ani, generalul Balasan se simțea încă tînăr. Păstrase talia și sprinteneala sublocotenentului Balasan, agerimea ochiului și minții. Încăleca, vîna, dansa, ca la douăzeci de ani. Era încredințat că un bărbat nu poate da tot randamentul de care este în stare decît după cincizeci de ani, cînd acumularea experienței în toate domeniile, inclusiv cele de ordin strict privat, se suprapune în chip fericit cu acel ultim foc al tinereții muribunde, așa cum izbucnește flacăra cînd scormonești un morman de tăciuni ce par stinși sub cenușa care îi înăbușe.

Flacăra ardea în trupul și sufletul generalului. Mocnit. Aștepta ca să izbucnească, dreaptă și puternică, minia care să împrăstie cenușa acumulată a decepțiilor. Rupsesese opt ciorne, abia începute sau aproape terminate. Recitește a noua formulare a scrisorii sale către Zulnia. Este hotărît, fie ce-o fi, să-i dea drumul, astfel ca să-i parvină cît mai curînd fetei. Scrisoarea asta trebuia s-o scrie de mult. Din lașitate, din comoditate, amînase din zi în zi: „Draga și adorata mea fetiță, nu-l condamna prea aspru pe tatăl tău pentru că te-a ținut departe de el în acești doi ani, ani plini de evenimente, de

schimbări, de prefaceri mari și mici, pentru noi toți. Ceea ce mi-a dictat această comportare, poate de neînțeles pentru tine, a fost mai întâi grija pe care ți-o port, sentimentul că te afli mai în siguranță acolo unde te găsești, în mijlocul unor oameni pe care îi cunoști și pe care cred că ai învățat să-i iubești și, poate, de ce să n-o mărturisesc, și dintr-un soi de lașitate, nu voiam să-mi asum, într-o lume devenită mult prea nesigură pentru gustul meu, o răspundere peste cele numeroase pe care le am pe cap. După cum cred că ai aflat, și aici iartă-mă că ai aflat-o de la alții, încă înainte ca războiul să se sfârșească, Sidonia s-a întors acasă, ne-am împăcat și am decis, de comun acord, să uităm trecutul. Dorința mea cea mai fierbinte, scumpul meu copil, este să punem capăt îndelungatei noastre despărțiri și să revii la București, în casa tatălui tău, care abia așteaptă să te îmbrățișeze...“

Rigo Balasan își întrerupe lectura scrisorii pe care o încheie cu amănunte practice privitoare la modalitățile Zulniei de a veni în Capitală, folosind una din cursele de autobuze ale fraților Racovitză, prin mijlocirea cărora îi va parveni și misia. Dintr-un spirit de solidaritate de clasă, liniile de autobuze ale Societății de transporturi „Săgeata“ erau utilizate de toți prietenii sau cunoscuții celor patru frați.

Părăsind biroul, generalul se refugiază în jilțul lui preferat de lângă fereastră, singurul în care se destinde cu adevărat, fotoliu pe care îl achiziționase de la un anticariat londonez și de care nu voise să se despartă atunci când fusese rechemat în țară. Între brațele lui, capitonate cu o piele plăcută la tușeu, se simte protejat împotriva unei lumi ostile, dezagreabile, perfide. Acesta este locul revelațiilor, recapitulărilor, regăsirii cu sine. Atunci când o evocase pe Sidonia în scrisoarea adresată Zulniei, generalului îi reveni în minte scena petrecută cu o săptămână înainte. Aminase zi cu zi, din aceeași lașitate mărturisită, convorbirea pe care și-o propunea să o aibă cu Sidonia. De altfel, era destul de anevoios să angajeze cu aceasta discuții pe teme importante, de familie sau de altă natură, deoarece, mereu absentă, mereu grăbită, neatentă, Sidonia îi tăia scurt orice veleitate de dialog: „N-am timp acum... sînt obosită... nu vezi că mă așteaptă lumea?!“

Invitată pretutindeni, trăind într-un vîrtej amețitor și neînterupt de plimbări, ceaiuri, cocktailuri, garden-partyuri, ștrand dimineața, Capșa la prînz, baruri pînă a doua zi în zori, Sidonia era un fel de musafir în propria-i casă, lăsată pe mîna slugilor, ducîndu-și viața mai mult în exterior decît în interior.

Personalul casnic fusese redus la minimum, o fată în casă și cele două ordonanțe ale generalului, căruia îi revenea în principal grija gospodăriei apartamentului și a sa personală. De obicei lua masa la un club sau altul, adeseori la Palat, unde Regele îl reținea mai ales la prînz în tête à tête, complăcîndu-se în compania lui Rigo Balasan, care era un conviv agreabil prin evocarea anecdotică a numeroaselor misiuni îndeplinite în calitate de atașat militar în diverse capitale europene, cu predilecție evocînd cei doi ani petrecuți la Londra, în preajma războiului. Pe Sidonia nu o mai agraia cu săptămîinile, ea care era văzută în tovărășia lui Gi Murgescu în toate localurile publice șic sau mai puțin șic dar la modă, la toate spectacolele unde se înghesuia lumea bună, la concerte sau la Operă. În ultimul timp Sidonia se afișa cu maiorul american, tot mai puțin în grup și tot mai mult în doi. Lumea, lumea lor bîrfea, lucru pe care îl face de cînd lumea! Nu se ajunsese la scrisori anonime, semnate de un „amic binevoitor“, fiindcă acest lucru nu se face într-o anumită categorie socială, dar în absența soților Balasan viața lor dezordonată era subiectul numărul unu de conversație în această vară a cărei caniculă ieșită din comun exacerba spiritul critic.

Rigo Balasan adoptase un soi de politică a struțului. Era decis să ignore ceea ce nu mai era un secret pentru nimeni, anume că maiorul Gi Murgescu din forțele armate ale Unchiului Sam îi pune coarne unui general din armata regală română. Toleranța generalului își descoperi limite în abuzul practicat de Sidonia. Rigo Balasan nu putea adormi înainte ca Sidonia să se înapoieze acasă, ceea ce se întîmpla îndeobște atunci cînd se crăpa de ziuă, uneori chiar mai tîrziu. El refuza ca prin mijlocirea somniferelor să se scufunde în uitarea unui somn artificial, gustînd un fel de satisfacție masochistă atunci cînd auzea ușa de la intrare și verifica ceasul de voiaj de pe măsuta lui de noapte. Atunci știa că zorile nu mai sînt de-

parte. Uneori, o portieră trîntită îi semnala, în liniştea matinală, sosirea.

Generalul nu se putea împiedica să tresară ori de cîte ori auzea paşii punctaţi de tocurile înalte ale pantofilor Sidoniei escaladînd treptele pînă la etajul 1, catul la care se afla situat apartamentul lor.

Ascensorul nu funcţiona, din economia impusă de lipsurile provocate de război, decît de la etajul 3 în sus. O vreme Sidonia păşise cu grijă după ce intra în hol, aşa încît să nu-l trezească pe general. De la un timp încoace însă nu se mai jena. Trînteia uşa şi călca fără menajamente. Acest detaliu în comportarea ei înscrisesse o nouă rană în sensibilitatea lui Rigo Balasan. Dispreţul pentru ceea ce ar fi putut gîndi sau simţi soţul său era tot mai accentuat în manifestările sale. Putea foarte bine fi asimilat cu o provocare şi generalul nu-i pricepea semnificaţia ascunsă. Întoarcerea Sidoniei la ceasul cînd lăptarii îşi începeau turneul în cartier, lăsînd la porţile abonaţilor sticlele sau bidoanele cu lapte, îi permitea în sfîrşit generalului să se scufunde într-un somn adînc, fără vise, ce se prelungea cam către ora prînzului, oră la care odaia Sidoniei era încă proteguită de întunericul creat de perdelele trase cu grijă de cu seară de fata în casă, perfect stilată în sensul satisfacerii fără cusur a dorinţelor stăpînei ei, căreia îi era pe deplin devotată. Pentru a fi scutită de orice deranj, Sidonia îşi încuia camera. Generalul descoperise acest lucru nemaipomenit într-o bună zi, cînd dorise să-l comunice o problemă urgentă de natură domestică şi cînd, spre imensa lui surprindere, apăsînd pe clanţă, constatase că nevasta lui se ferecase din interior.

Interpretă că măsura aceasta de precauţie îl viza numai pe el, deoarece servitorii aveau dispoziţii exprese ca să n-o deranjeze pînă nu vor fi chemaţi. Cum Anica, fata în casă, intră în hol tocmai cînd Rigo Balasan încerca fără succes uşa dormitorului soţiei sale, acesta întoarse în grabă capul ca nu cumva să i se observe roşeaţa, ce îi colorase obraji. Se retrăsese în biroul său, cerînd să i se aducă acolo ceaiul, însoţit de cornul cotidian, după care avea să coboare şi să se suie în maşina oficială care îl aştepta la orele unsprezece să-l ducă

la Palat. Regele era informat de viața conjugală anormală a generalului și dejunau în afara oricărei etichete. Uneori mai participa câte un aghiotant sau câte un invitat, cu care Regele dorea să se întretină într-un cerc restrâns. Se discuta politică, se examina situația din țară și din străinătate, se evaluau șansele forțelor ce se înfruntau în arena politică a țării și se făceau timide pronosticuri. Nu lipseau subiectele sportive pe care Regele le aborda cu plăcere, mai ales când era vorba de automobilism.

La aceste dejunuri intime, Regele asculta mult, vorbea puțin și după-amiezele se prelungeau în jurul unui pahar cu cognac, într-o atmosferă de destindere și de calm cât se poate de agreabilă. Regele se plictisea singur și adesea, după un scurt răgaz, își reținea comensii și la cină. Când Regina Mamă nu cobora la masă, și asta se întâmpla foarte des, din ce în ce mai des, cunoscând că atmosfera ar fi fost brusc înghețată, Regele venea îmbrăcat într-o ținută sportivă, cămașă cu mâneci scurte, pantaloni gri, pe paftaua centurii cărora se desprindea în relief stema regatului, cu sandale ușoare din piele împletită în picioarele goale, fără ciorapi. În absența Reginei, M. S. era mult mai comunicativ, cerea să i se povestească anecdotele zilei, legate de actualitatea politico-socială a țării, râdea cu poftă și declara că un popor care știe să ridă este un popor care poate înfrunta orice greutate. Își poftea musafirii într-o încăpere alăturată sufrageriei mici unde lua prânzurile intime, provocându-și aghiotantul la o partidă de ping-pong. Sportiv pînă în vîrful unghiilor, nu se supăra când pierdea. Se supăra însă când avea impresia că partenerul său se lăsa bătut din complezență. După un asemenea set, arunca paleta fără să scoată un cuvînt și sista jocul, care nu-i mai făcea nici o plăcere. Cerea atunci să i se aducă, la una din intrările laterale ale Palatului de la Cotroceni, una din cele 3 mașini de sport, toate trei mărci internaționale binecunoscute, din care două italienești, comandă specială și, îmbrăcat așa cum se găsea, pleca la Sinaia unde, la Pelișor, un mic apartament era întotdeauna gata să-l primească, încălzit iarna, aerisit bine vara, cu un frigider bine garnisit și cu un fecior superstilat, coborîtor la rîndul lui din valetul neamț al prințului Carol, care îl însoțise în 1866 în România și care făcuse spiță

Însurîndu-se cu fata sprintărară și plină de duh a unei bucătărese ce servea la Palat.

Ștefan, feciorul, știa să se facă nevăzut de îndată ce simțea că acest lucru este necesar.

Regele pleca la Sinaia cel mai ades singur. Uneori îl poftea și pe generalul Balasan să-l însoțească.

La câteva zile după ce generalul descoperise că o cheie are menirea să despartă pe o soție de soțul său în același apartament cu mai multă eficacitate decât viețile paralele pe care le duceau de mai bine de un an, mai mult chiar dacă ar fi locuit în localități diferite și chiar mai mult decât dacă ar fi fost în divorț, într-o dimineață când, vorba poetului, „aurora cu degetele ei trandafirii“ picta în roz vitraliile geamurilor dinspre răsărit, auzind zgomotul portierei trînite fără menajamente, îmbrăcat în vechiul lui halat brodat cu găetane din fir patinat, o întâmpină pe Sidonia în hol, cu părul bine pieptănat pe spate, infirmînd dezordinea unei treziri brusce din somn, cu mîinile adînc înfundate în buzunarele largi ale halatului.

Sidonia potrivea cheia în broasa Yale, cu mîna puțin tremurîndă de oboseala unei noi nopți pierdute. Ușa se deschise însă dinăutru, trasă de general. Femeia tresări surprinsă în fața neașteptatei apariții a lui Rigo Balasan la această matinală oră. Fără să vrea, întoarse capul ca să se asigure că Gi Murgescu demarase și nu aștepta după obiceiul lui să o vadă intrată în casă.

— Bună dimineața, Sidonia!

Generalul, care nu închisese ochii toată noaptea, era perfect stăpîn pe sine. Cel puțin în aparență.

— M-ai speriat, te rog să nu mai faci asta niciodată... Ce te-a apucat să faci pe strigoiul prin casă?

— Dacă te-am speriat, te rog să mă ierți, nu a fost în intenția mea, oricum nu știam că strigoii se pot speria unii pe alții...

— Văd că îți arde de glumă, eu însă sînt prea obosită și n-am chef de joacă.

— Sidonia... și eu sînt ostenit, nici eu n-am dormit, deși din cauze diferite. Nici eu n-am chef să mă joc, mai ales cu tine și, mai

ales, cu lucruri atât de serioase, dar trebuie să-ți vorbesc, trebuie să vorbim, să dăm cărțile pe față și să spunem lucrurilor pe nume...

— Eu cred, Rigo, că nu ești în toate mințile, acum vrei tu să lămurești nu știi ce... la orele patru dimineața, te rog să mă scu-tești!

Sidonia aruncă pe un scaun capa în cara era învăluită, tip cavalerii de Malta, captușită cu mătase roșie. Mănușile le zvirlă pe masă. Simțea furia că se ridică într-însa ca aluatul sub efectul drojdiei. Pe față i se așternu o mască palidă, accentuată de oboseala unei nopți pierdute și de lumina încă incertă a dimineții.

— Nimic n-are să mă împiedice să-ți spun ce am de spus. Am așteptat și așa prea multă vreme...

Vocea generalului Balasan se menținea la un diapazon normal, cel de toate zilele, dar îl costa un efort enorm. Dacă ar fi izbucnit însă, n-ar mai fi păstrat inițiativa și surpriza provocată de prezența lui neașteptată în holul apartamentului. Această întâlnire o derutase puțin pe Sidonia care se gîndea, după obicei, să ajungă cît mai repede în pat și, înainte de adormi, să rememoreze momentele ce marcaseră mai mult seara din ajun și noaptea ce-i urmase. Astfel, în cele cîteva minute care precedau somnul, Sidonia mai trăia o dată clipele plăcute, acelea cînd i se făcuseră complimente, acelea în care dansase în brațele lui Gi, acelea în care i se dăruise cu o frenezie din ce în ce mai puțin reținută, cu o dorință de a atinge spasmiuri prelungite, de parcă fiecare îmbrățișare ar fi fost ultima. Chiar în această noapte îl convinsese pe Gi să părăsească localul unde se aflau în compania unor prieteni și să sfîrșească noaptea în garsoniera lui. O ușoară ezitare din partea lui Gi o iritase. Altă dată inițiative de acest gen i-ar fi aparținut lui. Avusese grijă însă să nu angajeze o discuție pe această temă.

Toți nervii adunați, Sidoniei i se păruse că Gi nu fusese nici prea tandru cu ea, nici prea vrednic în dragoste, se canalizau acum în clocotul de minie care fierbea în dînsa împotriva bărbatului înșelat:

— Și eu îți spun că nu am să te ascult...

Sidonia căuta febril în poșeta mică, de care nu se despărțea de-

cît rareori. Dibui pînă la urmă cheia dormitorului. Generalul Balasan înțelese că, dacă Sidonia reușea să pătrundă la ea în odaie și să se încuie, discuția pe care voia să o angajeze ar fi eșuat. Iar el ar fi rămas într-o ipostază ridicolă, care pentru viitor l-ar fi pus într-o poziție de inferioritate. Discuția va avea loc acum sau niciodată.

Decis să nu cedeze cu nici un preț, generalul se așează în fața ușii dormitorului Sidoniei. Femeia îl zeflemisi:

— Dă-te la o parte, Rigo, doar n-ai de gînd să ne jucăm de-a „puia-gaia“ sau de-a „pe-acî nu se trece“. Chestia asta e cam veche, dacă nu mă înșel, cam de prin primul război mondial și cu toată lozinca trufașă... s-a trecut!

Ceva din privirea generalului o făcu pe Sidonia să ezite. Brusc se întrebă dacă nu cumva capacitatea de a răbda a bărbatului ei se epuizase, dacă nu cumva nu abuzase de ceea ce pînă acum i se păruse că face parte din comportarea unui așa-zis menaj modern. Nu-și pusese niciodată problema dacă Rigo Balasan o iubește sau dacă suferă în orgoliul său masculin. Primejdia pîndea în oricare din cele două ipoteze. Nu se preocupase niciodată dacă îl rănise și cît de adînc și dacă nu cumva se redeschisese și vechea cicatrice. Sidonia cum-păni cu repeziciune situația. Cu intuiția ce o ajutase și în alte împrejurări să iasă din impas, cu acel simț al volte face-ului atît de necesar uneori, cu o dezinvoltură derutantă, Sidonia acceptă dialogul:

— Uite ce, Rigo, te ascult. Dar, orice ai avea de spus, o poți face pe scurt... sînt frîntă, nu profita de acest lucru!

— Te rog să te așezi.

— Asta nu, deoarece risc să adorm pe scaun.

Generalul rămăsese sprijinit de ușă. Cu mîinile în buzunare, ca să le ascundă freamătul, cu privirea ațintită asupra femeii care se simțea stîngenită de asprimea căutăturii sale.

— Înțelege-mă bine Sidonia, viața pe care o duci, pe care o ducem, trebuie să înceteze. Am ajuns de rîsul unui oraș întreg, cel puțin pentru respectul pe care ar trebui să ți-l porți ție însăși s-ar cuveni să-ți schimbi modul de viață, măcar acum în al doisprezecelea ceas...

— Ce vrei să spui, fă-mă să pricep, abandonează șaradele.

— Sidonia, încetează jocul acesta de-a „ce vrei să spui, fă-mă să pricep“... Nu îngreuna cu ipocrizii verbale o situație care este grea și așa, nu mă obliga să pronunț cuvinte pe care le-am putea regreta amîndoi mai tîrziu. Viața noastră comună, reluată, ■ fost un nou eșec, poate eu sînt cel vinovat. N-am înțeles de ce după acei ani lungi de despărțire, cînd vechile dureri erau pe cale să se estompeze, cel puțin superficial, ai vrut să te întorci... Am crezut, aveam de ce să cred, că dorești să începem o viață nouă, epurînd și înlăturînd deșeurile celei vechi, am crezut în sinceritatea sentimentelor și a revenirii tale. Astăzi, Dumnezeu mi-e martor, am încetat să mai cred, am acceptat destule... nu mai pot să cred... Am ajuns la convingerea că mobiluri de un cu totul alt ordin ți-au dictat conduita cînd te-ai întors la mine, mobiluri nu tocmai onorabile...

— Dacă am acceptat să te ascult, asta nu înseamnă că am acceptat să mă insultî.

— Rapida ta revoltă dovedește că am atins un punct sensibil; n-am voit să-ți reamintesc decît în treacăt acest episod din viața noastră, fiindcă în această dimineată timpurie vreau să te întreb dacă mai poate fi salvat ceva? A continua însă chiar numai un pas în același fel ca pînă acum, înseamnă a păși pragul unui drum fără întoarcere!

— Te implor Rigo, fără cuvinte grandilocvente, să nu transformăm o criză de menaj întîrziată într-o dramă mediocră... nu uita că, din noi doi, eu sînt actrița!

— Criză de menaj? Dramă mediocră? Mă întreb, Sidonia, dacă ai măsura cuvenită a adevăratelor raporturi statornicite între noi din vrerea ta, din hotărîrea ta unilaterală, dacă nu cumva ai o viziune falsă a posibilității de durată în timp a unor astfel de raporturi?

— Rigo, te-am rugat să fii concis sau vrei să ai pe conștiință migrena pe care o presimt?

Din pleoapele generalului Balasan somnul zburase. Își dădu seama că este pe cale să fie învins. A împinge discuția mai departe însemna a primi replici alături de problemele majore. Cu o reă credință evidentă, Sidonia se eschiva voit să răspundă franc. O sim-

tea șerpuitoare, evazivă, lunecându-i ca trupul unui luptător bine uns cu uleiul care nu oferă priză.

Fără altă pregătire oratorică, generalul trecu la concluziile rumegate în atâtea nopți de insomnie:

— Bine Sidonia, dacă ești refractară la o discuție cinstită, am să te mai rețin doar un minut, ca să-ți comunic condițiile mele...

— Condițiile tale? Sărmanul meu Rigo, îți mulțumesc oricum că nu-mi ceri o capitulare necondiționată; ești o comoară de humor în dimineața asta! Hai, să auzim condițiile tale și să vedem ce spune și cealaltă parte interesată.

— Închipuiește-ți că sînt imun la ironiile tale... Iată, îți cer cu insistență: să încetezi să-l mai vezi pe maiorul Murgescu, decomanzi toate întîlnirile programate, nu mai ieși nicăieri decît însoțită de mine; îți reiei locul de stăpîină în casa ta, de care te-ai înstrăinat; îi scrii împreună cu mine Zulniei, chemînd-o la București să stea cu noi...

— ...să mă culc cu tine de două ori pe săptămîină, să-mi fac o rochie pe an, să mă duc la biserică în fiecare Duminică și de Sărbători, și mai ce Rigo, și mai ce?

Sidonia pare să se fi trezit de-a binelea. În ochi îi sticlește un fel de furie dementă. Mîinile i se agită cuprinse de un soi de febrilitate necontrolată, închizînd și deschizînd mașinal poșeta.

— Ai înnebunit, Rigo, mă auzi, ai înnebunit pur și simplu. Și, mă rog, ce-mi oferi în schimb? Ce fel de El Dorado? Ce paradis terestru pentru sacrificiile pretinse? Vrei să renunț să respir? Să mă îngrop de vie alături de tine și de progenitura ta? Să mă transform în servitoarea voastră?

Pe măsură ce vorbea, femeia se încălzea, se monta, găsea resurse de revoltă în propria-i compătimire raportată la așa-zisele condiții ale generalului. Niciodată nu o văzuse într-un asemenea hal de dezlănțuire.

— Îți ofer onorabilitatea și pavăza numelui meu, îți ofer o viață de familie normală...

— ...o bătrînețe senină și o înmormîntare clasa întîia cu fan-

fara militară; merçi Rigo, caută-ți altă proastă. Acum dă-te la o parte, te-am ascultat destul...

— Nu striga așa, că se pot trezi servitorii! Sidonia, nu te pripri să dai un răspuns sub puterea miniei. Odihnește-te, gîndește-te la tot ce ți-am spus, nu te gîndi numai la mine, gîndește-te și la interesul tău dacă-ți este mai aproape... să n-ajungem fabula lumii pentru a doua oară! Mîine-seară ai să poți să-mi dai un răspuns, un răspuns logic și nu unul temperamental precum acum... noapte bună sau bună dimineța, după vrere.

Generalul Balasan se ferește din fața ușii, Sidonia o descuie cu degete nesigure. Fără să privească înapoi, pătrunde în cameră și trîntește ușa fără menajamente. Generalul îndepărtează draperiile care întunecă fereastra. O deschide larg, cît mai larg cu putință. Trage aerul curat în plămîni. Aerul cu mireasma dintii a florilor trezite de ivirea zorilor. O zi nouă de vară, o zi glorioasă se naște din crîmpeile fugărite ale nopții. Se așază la birou, pune mîna pe tocul placat cu aur de 18 k. Rupe și ultima ciornă a scrisorii sale către Zulnia și începe una nouă: „Iubita mea copilă...”

*

* * *

Numai una din ușile dulapului de haine din odaia Mariei și a lui Dan la Rămureni mai avea oglindă. Și aceea plesnită la mijloc. Cealaltă dispăruse, smulsă din cadrul ei în fierbințeala zilelor ce au urmat fugii stăpînilor, pînă la înapoierea lor. Plesnitura e ca o stea din care radiază zeci de raze. Steaua marca locul unde piatra lovise cristalul, dovedindu-se, în această confruntare, mai puternică. Ori-cum, de bine, de rău, poate fi folosită, dacă te ridici în vîrful picioarelor sau dacă te apleci într-o parte. În fiecare zi, după ce îl dă afară pe Dan sau după ce el pleacă de bunăvoie ca să-și potolească setea de a se plimba pe coclauri, Maria petrece un timp goală în fața acestei oglinzi invalide, contemplîndu-și, cu o aviditate fascinantă, rotunjimea pîntecului. Voia să fie prima care să detecteze semnul neîndoios al sarcinii într-o curbă mai accentuată, în ușoara lăsare a sînilor, în îngroșarea imperceptibilă a șoldurilor.

Pînă acum încă nimic. Scrutîndu-și trupul nealterat pînă în prezent în exterior, dar în alchimia căruia simțea subtile și prevesti-

toare prefaceri, Maria voia să-și dea seama ce însemna în realitate pentru dînsa făptura zămislită pe meleagurile atît de trîmbițate de Dan ca locurile unde dăinuie fantoma copilăriei lui. Noaptea trecută, cu trupul încins de zăpușeala ce nu se ostoia nici după apusul soarelui, cu trupul care nu suporta nici imponderabila pavază a cearșafurilor de olandă din cuferele Dragăi, între două zvîrcoliri ale insomniei, visase că face dragoste cu Tolică. Acest vis nu i-l putea povesti lui Dan. Îi cunoștea prea bine gelozia morbidă pentru tot ce însemnase trecutul ei, oamenii pe care îi cunoscuse și, mai ales, căsătoria ei. Odată, înainte de a se mărita cu Dan, acesta dăduse peste scrisorile comandorului. Maria le ținea într-o veche cutie de țigări de foi „Coronas“. Scrisorile comandorului, care nu excelau poate prin originale imagini poetice sau printr-o gingășie de o calitate deosebită, precum cele care emanau din pana lui Dan, dovedeau totuși, cu cuvinte uneori cam crude, patima aviatorului pentru Maria. În fiecare frază o dezbrăca și o poseda, erotismul scrisorilor, aproape nevoalat, sublinia pasiunea autorului lor. Maria, subjugată de o altă formă de manifestare a pasiunii, uitase de ele. Dan îi ascunsese la început că, dînd din întîmplare peste aceste scrisori, nu se putuse stăpîni și le citise pe toate fără să sară un rînd. Jenat, dar nesățios în dorința de a-și adînci singur răul pe care i-l producea lectura misivelor descoperite în fundul unui sertar prăfuit. O săptămînă se purtase ciudat cu Maria, fără ca dînsa să știe de ce și fără ca măcar să bănuie cauza adevărată. Cum i se întîmpla adesea să treacă de la stări de exaltare la stări de depresie, Maria nu se îngrijorase prea mult, lăsînd ca totul să decurgă de la sine. Mai tîrziu, la cîteva zile după căsătorie, Dan i-a mărturisit indelicateța săvîrșită. Sufărînta produsă îl pedepsise cu vîrf și îndesat. Îi ceru soției cu insistență să distrugă scrisorile.

Maria făgăduise. Îi spusese chiar că a făcut-o. În realitate, nu știe nici ea de ce, le-a schimbat locul. Cutia de țigări „Coronas“ a primit altă destinație, adăpostind nasturii desperecheați, iar scrisorile lui Tolică, pe care Maria le recitise, adunate într-un plic mare, oficial, albastru, se pomeniră în pod, într-o ladă de campanie, în tovarășia altor efecte, unele militare, altele civile, tot de-ale lui To-

lică. Nu putuse să le ardă, așa cum îi ceruse Dan, nici să le facă bucățele și să le arunce la coșul de gunoi. Ar fi însemnat să-l ucidă a doua oară pe Tolică, de astă dată cu mîna ei. Pentru o asemenea treabă nu se simțise în stare. Tolică reprezentase o lungă logodnă și o scurtă căsnicie. Mai puțin de o lună. Nu era singura văduvă de război care n-apucase încă să se dezmeticească bine din emoțiile nunții, ca să se trezească în hainele cernite ale văduviei premature. Pentru pofta nesățioasă de morți a războiului, luna de miere nu are nici o semnificație. În pîntecele ei purta fructul îmbrățișărilor ei cu Dan, dar în noaptea scursă se visase în brațele lui Tolică... Nici cu Tolică, nici cu Dan nu ajunsese la cununia religioasă, reprezentare la care toate fetele aspiră să joace rolul vieții lor. De fiecare dată hotărîseră să aștepte vremuri mai bune. Pentru Tolică vremurile se împliniseră.

Maria credea în vise, în datul în cărți, în cititul în zațul scurs al cafelei și în alte semne indescifrabile pentru oamenii de rînd, semne prin care destinul ține totuși să-i pună la curent pe muritori de omniprezența lui.

Are să i se destăinuiească Babei, cu strașnic legămînt de taină, ca aceasta, meșteră în tot soiul de interpretări ale semnelor ascunse, să-i tălmăcească acest vis.

■

■ ■

În biroul directorial al Societății de transporturi rutiere „Săgeata“ nu încăpea mai mult de o masă cu sertare, un scaun cu spătar înalt și un dulap Fichet în care stăteau stivuite registrele contabile ale exercițiilor încheiate, alături de un serviciu de cafea și două cești din care numai una avea o farfurioară. Ceștile cunoscuseră o viață mai bună atunci cînd întregeau un serviciu complet de porțelan chinezesc.

Era Duminică. Numai unul sau doi funcționari nădușiți asigurarau o permanență a birourilor care funcționau fără întrerupere toată săptămîna, autobuzele circulînd nonstop, cererea publicului fiind foarte mare mai ales în această perioadă a anului. Mizgăleau ceva prin niște registre, făcîndu-și vînt neîncetat cu coperti de dosare

transformate ad-hoc în evantaie. Nu exista decît un singur ventilator în biroul directorului, pe care Stejar Racovitză se căznea să-l așeze la distanța cea mai potrivită. Sosise pe la unsprezece, trecînd mai întîi pe la ghișeul unde se vindeau biletele pentru cursele de pasageri. Doi bărbați și o femeie își așteptau rîndul, în timp ce casiera verifica locurile disponibile. Stejar stabilise regula draconică de a nu se emite nici un bilet peste locurile existente. Doi șoferi fuseseră sancționați cu concedierea imediată deoarece acceptaseră pasageri pe traseu, în picioare sau pe banchete improvizate. Pe cît era de generos, pe atît se dovedea de sever cu încălcarea normelor de călătorie stabilite o dată pentru totdeauna.

În curtea firmei, unde se intra de prin strada Luterană, înjghebaseră un fel de hangar acoperit dar fără pereți și un mic atelier de reparații. Autovehiculele care nu erau în cursă se adăposteau acolo. Erau minuțios verificate de doi mecanici calificați, doi foști subalterni ai lui Stejar din timpul războiului. Cu excepția a două fete, o dactilografă și cealaltă — ajutor de casier, tot personalul firmei era alcătuit din foști camarazi de oaste, dintre aceia ce făcuseră campania alături de Cei 4 Cavaleri ai Apocalipsului! De altfel, chiar și cele două femei, una era fiica iar cealaltă văduva a doi ofițeri din regiment, morți, după cum se spune, la datorie. Solidaritatea camaraderescă, așadar, nu însemna o vorbă goală în concepția și activitatea fraților Cehan. Frații Racovitză nu-și dezmințeau generozitatea nici cu privire la cei ce arătau rîvnă în munca depusă pentru bunul mers al Societății de transporturi „Săgeata“. De Paște, pe lîngă o majorare simțitoare a salariilor, toți funcționarii, șoferii și mecanicii primiseră cîte o primă substanțială pentru a-și putea echilibra bugetele grav amenințate de spectrul hidos al inflației.

Ușa era deschisă, ca să înlesnească un curent anemic. În încădratura ei se ivi silueta prelungă, tăiată parcă după același tipar Racovitză, a lui Frasin. Acesta se așeză dezinvolt, după vechiul lui obicei, cu o bucă pe marginea biroului directorial, după care se dezlănțui:

— Frate dragă, bomba zilei! Am vorbit cu Lenuş la telefon: eram înțeleși să trec să o iau ca să dejunăm pe malul lacului la o cîrciumioară...

— Da, și? Ce-i cu Lenuș? S-a întîmplat ceva?

— Poate da, poate nu; mi-a comunicat, cu o voce seacă, că are o migrenă de zile mari și nu-i arde de cîrciumioare. Ai mai pomenit așa ceva, să nu-i ardă lui Lenuș de cîrciumioare?

— Las-o baltă, căldura asta sufocantă poate indis pune pe oricine, d-apăi o femeie care, hai să nu intrăm în detalii sordide...

— Să zicem că s-ar putea să fie și așa, deși eu nu cred; i-am propus să aranjăm pentru diseară, cînd s-o mai răcori, lîngă lac oricum se poate respira mai bine, nu se poate să nu-i facă bine. Orice ar avea, i-am spus să ia niște aspirine și, dacă n-are, m-am oferit să-i aduc eu... și, ține-te bine, știi ce mi-a răspuns?

— Mafaldă nu sînt, așa că nu știu; dă-i drumul mai repede că mă așteaptă Bîzu la club, la „Tinerimea“, să dejunăm amîndoi și apoi să încrucîșăm... portofelele într-o partidă fără precedent...

— Ai acceptat, frățioare?! Bagă bine de seamă că ăsta îi uns cu toate alifiile! În tot ce ține de joc de noroc se consideră as.

— Tocmai asta este, că se consideră, mai rămîne de văzut dacă și este!

— Eu cred că ți-o coace de cînd cu bolidul la care, ca un încăpățînat ce este, nu renunță ușor, te așteaptă la potecută. Vezi să nu te trezești cu curul pe gheață și fără nimic pe el!

— Dăscălește-mă mai puțin și termină povestea cu Lenuș...

Stejar era stăpînit de demonul jocului, ceea ce îi îngrijora pe frații lui care, nu rareori, aveau coșmaruri în care se făcea că Stejar pierduse totul la joc iar ei se vedeau obligați să facă pe hamalii într-o gară prăpădită de provincie.

— Pe scurt, m-a trimis la plimbare într-un limbaj destul de pitoresc și mi-a spus că are nevoie, astea sînt vorbele ei, de trei zile de „concediu medical“, răstimp în care nu vrea să vadă pe nici unul din noi.

— Mofturi, capricii de femeie răzgîiată!

Stejar se ridicase de la birou, părăind să nu dea o prea mare importanță lui Lenuș și nazurilor ei. Era mult mai preocupat de provocarea lansată de Bîzu, conștient în sinea lui de adevărul conținut în avertismentul lui Frasin. Își cunoștea patima, știa că nu se poate

opri și că ar fi în stare să provoace o catastrofă. Încrezător însă în steaua proprie, așa cum fusese și în război când nu se alesese nici măcar cu o zgîrietură, Stejar se îndreptă spre casa de fier în care stăteau aliniate pachetele de bancnote de 1 000 000 și 5 000 000 lei.

— N-ai vrea să rămii și tu la birou pentru vreun ceas, așa ca să nu se simtă oamenii părăsiți, chiar de capul lor . . .

Sub privirea ironică a lui Frasin, pachetele de bancnote se înghesuiau în buzunarele lui Stejar, deformate în chip dizgrațios. Ultimele două își găsiră cu greu un locușor în buzunarul de la spate al pantalonului.

Frasin, care în cadrul firmei își dădea aportul mai ales în aer liber, însoțind unele transporturi, verificînd starea tehnică a vehiculelor și ținînd legătura cu unele Ministere, strîmbă din nas:

— Un ceas, nici un minut mai mult . . .

Frații Racovitză ieșiră din birou. Frasin îl însoți pe Stejar pînă în stradă. La casa de bilete nu mai era decît un singur client întîrziat, cu o servietă voluminoasă sub braț. Motorul autobuzului ce pleca spre Moldova dudua în curte, gata de pornire. Îl aștepta doar pe omul întîrziat, care îi făcuse semn șoferului să nu plece fără el. Ca să-i atragă atenția lui Stejar asupra omului de la casă, Frasin îl împinse ușor cu cotul, chiar în momentul cînd pasagerul își întoarse privirea către ei. O șapcă muncitorească de tipul cel mai curent în acea vreme ținea în frîu o claie de păr bălai rebelă. Omul nu era înalt, însă dădea impresia că e robust, iar căutătura cu care îi măsură pe cei doi frați părea un sloi de gheață. Fără să se grăbească, se întoarse către ghișeu din spatele căruia casiera îl interpelase ca să-i numere restul de la bancnota cu care își plătitise biletul. Vocea îi era în concordanță cu privirea. Metalică. Rece. Concentrată.

Stejar îi aruncă o privire fugitivă, convins că undeva, cîndva, îl mai văzuse pe omul acesta. Nu-și putea reaminti unde, în ce împrejurări. Este adevărat că în acești patru ani de război văzuse atîtea chipuri, încît era greu să le situeze în timp și spațiu imediat. Dacă n-ar fi fost grăbit, poate că s-ar fi oprit să-l întrebe în ce loc drumurile lor se încrucișaseră.

CAPITOLUL AL DOUAZECI ȘI PATRULEA

Lenuș Fotiade nu avusese timp să iubească. La vremea cînd adolescențele visează Feți-Frumoși și cred în întruchiparea lor pămînteană, la vremea cînd cele de-o vîrstă cu ea petreceau nopți de insomnie rememorînd o strîngere de mînă sau un cast sărut după o plimbare în crîng, la adăpostul sălciilor pletoase, Lenuș descoperea cu dezgust că dragostea trupească, sau simulacrul ei, poate foarte bine exista în lipsa a ceea ce auzise sau citise, ori poate numai își închipuise că se cheamă iubire, cuvînt în jurul căruia s-a consumat multă cerneală și s-au vărsat multe lacrimi.

În patul cu baldachin din garsoniera pe care Rūdi i-o pusese la dispoziție, în brațele terminate cu mîini acoperite de un puf des și roșcat ale acestuia, lui Lenuș i se dezlegase taina împreunării bărbatului cu femeia. Nu se putea împiedica să gîndească că ea însăși era rodul unei asemenea împerechieri. O cuprindea o mare silă, în așa măsură încît nu mai putea suferi să citească un roman de dragoste, una din acele cărți în care bărbați și femei se simțeau atrași în viltoarea sentimentelor și a simțurilor, uneori gata pentru supremul sacrificiu. Pentru sinucigașii din dragoste, de care se ocupau uneori ziarele în rubrici speciale, Lenuș avea cel mai profund dispreț, ca și pentru cruciații fetiști ce purtaseră sub zale și armuri batista brodată cu inițialele iubitei rămase în donjon sau o suviță de păr bălai care se degrada la soarele Palestinei. Astfel se făcea că, supusă jocului întîmplării, în această flerbinte vară bucureșteană, Lenuș Fotiade, prin așternutul căreia se perindaseră cîțiva bărbați, unii acceptați de ea sau tolerați, unul singur i se impusese cu forța,

comițind un viol repetat, Lenuș Fotiade, deci, avea inima intactă, virgină. Era convinsă că ascultătorul ei trup fusese definitiv și irevocabil vaccinat pentru restul vieții împotriva acelui invizibil microb ce te lovește cînd nu te aștepți și pe care, în antichitate, poezii îl vedeau în vârful săgeții lui Cupidon, acel microb insidios și perfid al iubirii!

Pe Rudi învățase să-l stimeze, îndeosebi după ce dispăruse din viața ei în acele dramatice condiții din zilele întunecoase și sîngeroase ale rebeliunii legionare din ianuarie 1941.

În acele momente de învălmășeală și confuzie, cînd țara oscila într-un echilibru precar între ordinea pură și simplă și ordinea pistolului încărcat, Lenuș depășise teroarea fizică pe care i-o suscitase Ion Alvădanei, cu cinismul și brutalitatea sa primare; din contactul cu acesta ieșise mai curată decît ar fi crezut, ca un fel de ispășire a păcatelor într-un purgatoriu, care prin definiție este efemer. Purgatoriu și eternitate sînt două noțiuni ce se contrazic și se elimină una pe alta. Acum se adaptase, spre surprinderea ei, la regimul de viață de o strictă amoralitate, regim impus de frații Racovitză. Fantezia însă și cavalerismul lor, generozitatea și spiritul lor tolerant, îi înlesniseră această adaptare fără prea mari eforturi. Lenuș rămăsese fidelă devizei sale, consecventă făgăduelii ce-și făcuse singură de a nu mai cunoaște niciodată mizeria. Ducea o viață fără prea mari probleme și totul era „luxe, calme et volupté“, pînă în seara cînd ciudățeniile fără sfîrșit ale destinului o puseseră față în față cu Serge Cristi.

Ajunsă acasă, în apartamentul ei, după noaptea petrecută pînă către zori la „Parcul Trandafirilor“, după ce i-a închis ușa în nas lui Merișor, care a avut eleganța de a nu insista, după ce și-a despuiat trupul ca să-l lase mîngîiat și oareșicum purificat de răcoarea dimineții, întinsă pe șezlongul de pe terasa de la ultimul etaj, ferită de privirile indiscrete ale unor eventuali vecini matinali, Lenuș s-a lăsat în dulcea pradă a reluării cu ochii închiși a filmului cu tot ce se petrecuse aseară, cu lungi opriri asupra celor mai emoționante clipe, prima privire, primul dans, prima strîngere de mînă, prima apropiere a umerilor, scaun lîngă scaun, la masa grădinii de vară.

Retrăind cu o intensitate care îi dădea lungi fiori de plăcere, Lenuș descoperi mai întâi cu uimire, apoi cu o satisfacție crescîndă, dar nu fără oarecare teamă, că i s-a întîmplat ceea ce i se întîmplă oricărui fete, de neam, din popor sau din ghetou, anume că s-a îndrăgostit. O bucurie fără seamă alerga ca o herghelie de cai sălbatici pe pajiștile încă neumblate ale sufletului său și dulce era impactul cu copitele lor. Lenuș, care se crezuse infirmă, aridă și frigidă sufletește, descoperea cu o încîntare fără seamă că este vulnerabilă și că, într-adevăr, universul cîntă pentru cei ce iubesc o melodie veche dar nouă pentru ei, auzită numai de ei și cu nimeni împărtășită. Era duminică și clopotele a zeci de biserici însoțeau, din mai aproape sau din mai departe, cristalinele dangăte ale iubirii care pentru prima dată fuseseră trase de miini nevăzute numai pentru Lenuș. Șoc și dulce spaimă. Lenuș nu voia să gîndească în această dimineață la nimic altceva, în afară de uimitoarea revelație care din ermeticul boboc de ieri născuse o floare minunată, ce nu aștepta decît să fie culeasă de cel care mînuise bagheta magică.

Să nu se gîndească la nimic, mai ales să nu se gîndească la ziua de mîine, la toate implicațiile ce le va declanșa în viața ei și a atîtor alții acest mugur care a înflorit brusc, cînd nimeni nu mai credea că este capabil de inflorescență. Descoperind iubirea atît de tîrziu, fără experiență și cochetărie într-un domeniu ce-i fusese atît de străin cu o seară înainte, Lenuș Fotiade nici măcar nu se întreba, lăsînd razele răsăritului de soare să-i fardeze trupul pe jumătate adormit, dacă dragostea sa este sau nu împărtășită. Deocamdată lui Lenuș îi era îndeajuns că iubește, că descoperise că poate iubi, așa cum un paralizat descoperă că poate merge, fără a se preocupa de altceva, copleșită de savoarea prezentului; chiar dacă prețul pe care-l va plăti va fi alcătuit din lacrimi și amărăciune, tot nu va fi prea scump.

O dimineață atît de miraculoasă, cînd inima se transformă într-un balon în care suflă pînă la limita imprudenței un copil dornic să-l vadă înălțîndu-se cît mai sus cu putință, este o dimineață care prin ea însăși poate echivala cu o viață întreagă, o dimineață în ale cărei cîteva ceasuri poți trăi atîta cît n-ai trăit în douăzeci și cinci

de ani. Concentrată mai puțin asupra chipului și amintirii concrete ale lui Serge, cît asupra noutății fenomenului, fericită mai mult că iubește decît că iubește pe cineva anume, Lenuș adormi și nu se trezi decît către amiază, sub împunsăturile arzătoare ale soarelui ajuns la zenit, tulburată și de insistențele repetate ale soneriei telefonului.

Serge. Cine putea fi altcineva decît Serge? Lenuș își aminti că îi strecurase, în timpul unui dans, numărul ei scris cu roșu de buze pe un șervețel de hîrtie, în singurătatea toaletei pentru dame. Serge. Inima i se zbātu în piept cu intenții de evadare. Lenuș sări de pe șezlong, neștiind de cîte ori sunase înainte ca ea să se trezească. Serge, iubitule, așteaptă-mă, nu închide! Soneria indiferentă a telefonului o readuse pe Lenuș în lumea reală, cea de toate zilele, cu problemele ei, fără să țină seamă că era la prima ei dragoste. Serge! Era Frasin, care voia să-i reamintească programul zilei și că peste un ceas va trece să o ia la dejunul organizat pe malul lacului Herestrău, la Restaurantul Pescăruș unde o masă fusese rezervată pentru incomparabilii clienți care erau frații Racovitză.

Gîndul de a trăi o nouă zi, identică cu celelalte, repetînd aceleași gesturi, aceleași fraze, aceleași itinerarii îi devenise intolerabil. Ziua aceasta, indiferent ce va fi mîine, trebuia să fie numai a ei, a ei și a lui Serge, chiar dacă nu o vor petrece împreună. Ziua aceasta, zi marcată cu roșu în calendarul vieții sale, ziua aceasta care va însemna izbăvirea sau pieirea ei, nu o putea petrece în tovărășia altora; mai puțin decît cu oricare alții, cu frații Cehan Racovitză.

Frasin, nedumerit, surprins că, pentru prima oară pe tot parcursul relațiilor lor, Lenuș refuza să li se asocieze ca să petreacă ziua sau noaptea împreună, insistă și nu voia, cu nici un chip, să se declare învins. Făgădui să revină cu telefonul peste un ceas și, dacă Lenuș va persista în hotărîrea sa, să vină personal și să constate cum se simte, nu carecumva, ferească Dumnezeu, să fie bolnavă! Lenuș, cu o voce pe care o voia cît mai fermă, mai categorică și mai imperativă, îl înștiință pe Frasin că, dacă dorește să o mai vadă, atunci nici să nu mai telefoneze, nici să nu încerce să-i facă vreo

vizită intempestivă pînă ce ea nu le va da de veste că este dispusă să reia legătura. Reținînd tonul decis al fetei, Frasin intră în panică. Simțea că ceva nu este în regulă, dar nu-și putea da seama ce. Nici nu putea să-i treacă prin minte adevărata cauză a ceea ce numea el indispoziția trecătoare a lui Lenuș. Adevărul era tot atît de departe de el, cît și steaua polară. Puse receptorul în furcă cu un gest de minie. Răbdarea și înțelegerea sufletului feminin nu făceau parte din panoplia virtuților fraților Cehan Racovitză.

Lenuș intră în baia, transformată în institut de înfrumusețare prin multitudinea produselor expuse pe rafturi, toate marcînd generozitatea amantilor ei de la diferite prilejuri și aniversări, frații Racovitză avînd o imaginație ieșită din comun în a înmulți la infinit asemenea evenimente. În oglinda venețiană, darul lui Stejar, primul lui dar la o săptămînă după ce o cunoscuse, timp trebuincios că să-și desăvîrșească curtea soldată cu o primă noapte de dragoste, Lenuș își contemplă ochii cu cearcăne întunecate, chipul și buzele nefardate, părul nepieptănat, cu rădăcinile îmbrobonate de fine perle de sudoare. Într-o clipă fu sub duș, biciuindu-și trupul sub jetul puternic de apă rece. După primele frisoane dezagreabile, resimți plăcerea răcorii apei care potolea fierbințeala unei noi zile caniculare. Sub liliputana ploaie torențială Lenuș începu să fredoneze o melodie din trecut, una din acele melodii în ritmul de tango al căreia dansase în ultimul an al unei adolescențe fericite, răpuse timpuriu. Se înduioșă asupra ei însăși și simți în pleoape înțepătura premonitorie a lacrimilor. Ar fi vrut ca Serge să știe ce se petrece cu ea. Ca orice îndrăgostită, Lenuș simțea că se protestește, că decade în cea mai banală formă de manifestare a iubirii, manifestare care o făcea egala oricărei dactilografe sau manichiureze, dar nu-i păsa. Se simțea bine așa și nu mai dorea nimic altceva în afară de prezența lui Serge lîngă ea, pentru ca apoi, împreună, să se plimbe înlănțuiți pe cele mai dosnice alei ale celui mai periferic parc din București.

Împrospătată, cu optimismul pe care ți-l dă trupul ieșit de sub cascada dușului, cu frînturi de melodii pe buze, unele mai sentimentale decît altele, cu năvalnice gînduri în învălmășeala cărora își fă-

cea loc un alt fel de fericire, ale cărei bucurii nici nu îndrăznise să le întrezărească vreodată, înfăsurată în halatul de baie, Lenuș se strecură în pat, cu telefonul la îndemână, cu ochii în tavan, lăsându-se în voia unei relaxări totale, gonind dintr-însa tot ce putea fi străin de Serge, sau ceea ce în viitor ar putea să-i fie potrivnic. Se concentra acum, așa cum niciodată nu încercase în viață, cu toată puterea, cu toată voința, asupra unui singur țel, acela de a-l determina de la distanță pe Serge să telefoneze, să folosească peticul de șervețel de hîrtie pe care era însemnat numărul ei. Lenuș auzise că oamenii, atunci cînd o fac cu toată intensitatea, au puterea de a stabili legături, aflîndu-se uneori la mari distanțe unul de altul. Nu voia să creadă că apelul ei, tăcut dar susținut de toată ființa sa, nu va trezi ecouri în mintea și sufletul lui Serge. Acesta se va supune cu siguranță îndemnului ei de a-i telefona, de a stabili, ca un curcubeu nevăzut decît de dinșii, puntea pe care se va năpusti fiecare din partea sa, urmînd a se întîlni la mijloc. O îndoială, pe care o alungă de îndată, i se strecură în suflet: dar dacă, cu voie sau fără, Serge aruncase șervețelul în cine știe ce coș de hîrtii sau gură de canal? Nu se poate, se consola Lenuș, Serge l-a păturit și l-a ascuns în cel mai sigur din buzunarele sale.

„Dă, Doamne, ca Serge să telefoneze! Condu-i, Doamne, pașii și mîna către telefon!“ Lenuș strînge pumnii și pleoapele cu dorința de a-și preface gîndul în răvaș telepatic. Nu se poate, îndrăgostiții au telegrafia lor fără fir care nu dă greș, pe care nici un taifun nu o poate tulbura. Semnalele mele sînt acum recepționate de Serge și, mînat de o tainică putere căreia nu i se poate împotrivi, el se duce la telefon și degetul lui arătător se introduce în prima alveolă a numărului lui Lenuș, care este chiar numărul unu! Lenuș face, după un vechi obicei, pariuri cu ea însăși, iată, număr pînă la o sută, încet, calm, la intervale egale. Trebuie ca Serge să telefoneze pînă la împlinirea numărului fixat. Dacă o face, atunci totul va fi bine. Lenuș începe numărătoarea și, cu cît se apropie de sfîrșit, cu atît începe să trișeze, mărinind intervalele dintre numere. Cînd ajunge la nouăzeci și opt, se oprește.

Stop, nu poate accepta înfrîngerea, nici consecința pe care o

preconizase. Preferă să nu pronunțe cifra fatidică de o sută! Să o suspende, să continue acest joc crud altă dată. Așa cel puțin își lasă o speranță, o porțiță de salvare. Dreptul de a nu pronunța cuvîntul o sută decît după prima sonerie a lui Serge. Nu se poate, Doamne, trebuie ca totul să fie bine. Nu este posibil să întrevezi fericirea, să o atingi aproape, să ți se fluture pe la nas și apoi să-ți fie luată, ca farfuria cu prăjituri a unui copil care n-a fost cuminte.

Într-un tîrziu, cînd soarele scăpăta spre fatalul asfințit, ostenită de înspăimîntătoarea muțenie a telefonului, cu un gust amar în gură și un fel de vâl de cenușă pe creier, Lenuș, înainte de a accepta somnul ca o supremă amnezie a durerii ce se instalase tenace în toată ființa ei, se întrebă dacă nu cumva ar trebui să telefoneze dînsa. Dacă Serge e bolnav? Dacă a pierdut hîrtia cu numărul ei? Dacă i s-a întîmplat ceva grav, a primit o telegramă care îi anunța moartea unei ființe apropiate sau poate un accident? Dar dacă nu are telefon acasă și o migrenă cumplită îl împiedică să iasă să caute un telefon public îndepărtat, în cazul că acela de lîngă casă este defect, așa cum sînt majoritatea telefoanelor publice în București?

Deodată își dădu seama că nu l-a întrebat toate astea, nu l-a rugat să-i dea numărul lui. Să fie oare trecut în carte? Inutil, deoarece ea nu are carte de telefon, fiindcă ea nu telefona niciodată nimănui. Nu avea cui. Întotdeauna i se telefona. S-ar putea interesa la Informații; ce număr au, oare, Informațiile?

Dar presupunînd că Serge are telefon și că dînsa i-ar cunoaște numărul, s-ar cuveni oare să telefoneze ea prima? De ce nu? N-ar face altceva decît să-l întrebe dacă e sănătos, dacă nu cumva se simte prost după noaptea petrecută la „Parcul Trandafirilor“, în tovărășia ei și a fraților Cehan? Asta ar însemna să comenteze puțin, să se alinte, să asculte ca o mîngiere protestele lui Serge și propunerea unei întîlniri, fiindcă, nu-i așa... ea nu putea să-i propună să se vadă. N-ar fi fost cuviincios. O fată, chiar îndrăgostită, nu face avansuri unui bărbat. Acestuia trebuie să-i aparțină inițiativa, altfel ce-ar putea gîndi despre ea? Totuși, nu-i drept... Totul se estompează cu încetul în conștiința lui Lenuș. O briză neașteptată, de seară, leagănă perdeaua ușii dinspre terasă, perdeaua a cărei menire

este de a împiedica muștele să pătrundă în casă. Lenuș doarme fără să știe că aproape imediat după aceea două mici lacrimi, două mărunte mărgăritare lichide, irup din tainița lor și se rostogolesc alene, cu mici escale, pe rotunjimile obrazilor, către colțurile gurii care le colectează și unde își încheie efemera lor existență.

CAPITOLUL AL DOUAZECI ȘI CINCILEA

Șoferul înjura printre dinți cu porcoase cuvinte.

Ridicase capota motorului și, cu o șurubelniță în mână, privea dezgustat în vălmășagul de mațe metalice din interior. Fața, ștersă mereu de sudoare cu o cârpă murdară, era pătată cu insule de unsoare negricioasă:

— Mama ei de viață, dacă și asta mai e mașină... atunci s-ar putea zice că și eu sînt mitropolit! Decît să pornesc la drum cu o așa hodoroagă, mai bine mi-aș pune ștreangul de gît. Dumneata ce zici, nene, că văd că te zgîiești la mine de după sticlele alea fumurii, da' poate că nu vezi și, atunci, rogu-mă de iertare...?!

Camaradul Atanasie Mihuț, devenit peste noapte tovarășul Rafael Voinea, datorită actelor de identitate false pe care i le procurase comandantul Lavric, își camuflase privirea în spatele unor ochelari negri, pe care îi șterpелise din poșeta Tudorei:

— De văzut bădie te văd, dar mai văd ceva: că am greșit atunci cînd am venit la ușa voastră.

Un scuipat bine cumpănit țîșni din gura lui cu buze subțiri și nimeri, decorație lichidă, pe parbrizul prăfuit al autobuzului, croindu-și drum anevoios. Zîmbi cu satisfacție pentru performanța sa, rememorîndu-și că în clasele primare era recordmen absolut al scuipatului la țintă fixă.

Șoferului îi sări țandăra. El era îndreptățit să blesteme și să înjure cît i-ar fi fost pofta inimii, catastrofa asta pe patru roți îi fusese încredințată să o mîne către țară — miazănoapte, dar nu îngăduia nimănui să-și bată joc de ea, cu atît mai puțin unuia cu ochelari.

lari negri, a cărui mutră îi era cît se poate de antipatică. Aștia care văd și care poartă ochelari negri, gîndi șoferul, nu au cugetul curat. Oamenii cinstiți își lasă privirea să se încrucișeze cu privirile semenilor lor într-un duel onorabil, fără victime. Fără să fie zărit de domnul Atanasie Mihuț, schimbă șurubelnița cu o cheie franceză de dimensiuni redutabile. Intuia că interlocutorul său este un tip primejdios, așa rezemat nonșalant de gard, cu valiza aia mare de carton, legată cu sfoară, la picioarele lui.

Șoferul înconjură autobuzul, îndreptîndu-se cu pași repezi către Atanasie Mihuț:

— Uite ce e, nene, una și cu una fac două, ce-ți trecu prin cap să-mi batjocorești mașina cu scuipatul dumitale? O fi ea cum o fi, dar n-a ajuns de risul orișicui, mă-nțelegi?!

Domnul Mihuț, alias tovarășul Voinea, avea împăturit în buzunar un ordin de misiune cu împuterniciri speciale din partea Comitetului Central al Partidului Comunist Român, bine ticluit de cei ce se specializaseră în această branșă a falsificării actelor oficiale. Misiunea urma să și-o ducă la îndeplinire în provincie. În situația în care se găsea, Atanasie Mihuț trebuia să se strecoare cît mai neabgât în seamă. Un scandal, de tipul celui ce se anunța din atitudinea belicoasă a șoferului, trebuia evitat. Punînd frîu și zăbală amorului propriu, care îi dicta să-i dea o lecție acestui țîngău ce se credea grozav cu cheia franceză în mînă, Atanasie Mihuț adoptă o poziție împăciuitoare:

— Dacă te-am jignit, îmi pare rău, n-am făcut-o cu intenție, era mai mult o glumă; iaca, sînt de acord cu dumneata că a fost o glumă proastă...

Șoferul, puțin descumpănit de această schimbare, avu o ezitare de o clipă. Nu se știe ce ar fi urmat, dacă nu s-ar fi potolit, mulțumit cu explicațiile domnului Mihuț, și s-ar fi ajuns la o confruntare cu mijloace contondente, fiindcă tocmai atunci apăru în curte, îndreptîndu-se către autobuz, Stejar Cehan Racovitză, însoțit de un grup de vreo șase—șapte pasageri, dintre care două femei, cărînd după ei un mare număr de bagaje, majoritatea tăfilci și baloturi.

— Ce e, Marine, ești gata de plecare, ți-ai terminat revizia?

Șoferul știa că Stejar nu suferea întârzieri în respectarea orarului plecărilor din București. Nu știe omul când ajunge și ce i se poate întâmpla pe drum, dar trebuie să știe când pleacă și trebuie să fie pregătit să plece la țanc, spunea Stejar iar șoferii îi știau de frică, fiindcă erau concediați fără prea multe formalități în caz de indisciplină.

Șoferul făcu stînga-mprejur:

— Îndată, domnule Căpitan, mai am cinci minute ca să schimb două bujii care mi-au dat de furcă alaltăieri și-i dau drumul, domnii călători se pot urca...

Stejar verifică ceasul de la mînă:

— La ora asta ar fi trebuit să ieși pe poartă, Marine; îți dau, uite, zece minute ca să te speli și pe față, altfel ai să-mi sperii fetele astea... Pleacă tu peste unsprezece minute, da' mîine să nu te mai prezinți la lucru...

Stejar nu-i mai acordă nici o atenție și se îndreaptă către alt autobuz al cărui motor duduia, gata de pornire, cu toate scaunele ocupate și cu doi pasageri în picioare. Era autobuzul de Brașov, autobuzul în care, în mod normal, ar fi trebuit să se găsească domnul Mihuț, numai că domnul Mihuț optase pentru cealaltă mașină și pentru altă rută; înainte de-a îndeplini misiunea încredințată de camaradul Lavric, era musai să rezolve o problemă personală. Iritarea provocată de întârzierea lui Marin Stamate crescuse atunci cînd Stejar văzu că doi călători stăteau în picioare. Șoferul apăsă pe accelerator, dornic să evite o confruntare cu Stejar. Cei doi pasageri în plus reprezentau ciubucul lui. Se întâmpla rareori ca Stejar, cel mai sever dintre frați, să asiste la plecările autobuzelor. Tocmai astăzi însă ghinionul se țînuse de capul conductorului. Mai întîi un cauciuc pe care-l găsisese dezumflat și pierduse timp cu el, iar acum, hop, patronul. De n-ar fi fost chestia cu cauciucul, la ora asta s-ar fi găsit la Mogoșoaia.

Stejar îi făcu semn să oprească. Era sigur că de la casa de bilete nu s-ar fi emis nici unul în plus, casierii, după ce pusese vreo doi pe liber, se arătau cît se poate de grijulii cu respectarea dispozițiilor Direcției.

— Văd, Pătrașcule, că ai deschis agenție de voiaj pe cont propriu...

Lui Pătrașcu i se umezise părul la rădăcină:

— Să vedeți, șefule, eu...

— Eu am văzut, acum e rîndul tău; cînd te întorci din cursă, te prezinți la contabilitate să-ți iei lichidarea... mai puțin costul biletelor dumnealor. Iar Dumneavoastră, vă dați jos și vă prezentați la casierie, să primiți contravaloarea biletelor pe care le-ați plătit unui ticălos! Acum, dă-i drumul!

Pătrașcu se făcuse galben la față. Pentru cîteva nenorocite de mii de lei pierdea o slujbă bună, într-o vreme cînd nu era tocmai ușor să găsești de lucru și pîinea se scumpea în fiecare săptămînă. Fusesse și grav jignit în public. Mîinile îi tremurau pe volan. Mai că-i venea să plîngă...

Cei doi călători supranumerari se dăduseră jos, cu mutrele plouate. Nici măcar nu plătiseră biletele fiindcă unul era fratele lui Pătrașcu, iar celălalt cumnatul său. Acum asistau neputincioși la această scenă de care se simțeau mai mult sau mai puțin răspunzători, deoarece ei fuseseră aceia care insistaseră și care, pînă la urmă, îl convinseseră pe șofer să-i primească în autobuz.

— Te mai întreb o dată, pleci în cursa asta, ultima pentru tine, sau te schimb cu Mărunțelu?

Pătrașcu ar fi lăsat totul baltă pe loc, dar se gîndi că poate la întoarcere tot avea să-l înduplece pe Stejar, explicîndu-i în ce împrejurări fusese determinat să încalce regulamentul și că în buzunarul său nu intrase nici o lețcaie!

Atanasie Mihuț se așează cît putu mai comod pe unul din locurile din spate, lîngă fereastră, după ce își urcase valiza în plasa de deasupra capului. Scoase din buzunar numărul din ajun al „Scînteii“ și se prefăcu cufundat în lectură, fără a pierde nimic din tot ce se petrecea în jurul său. Primise o sarcină de încredere, care îi evoca vremurile bune ale Legiunii. Autorităților locale din Nordul Ardealului trebuia să se prezinte ca fiind delegat din partea Ministerului de Interne, pentru a le da indicații în vederea organizării alegerilor. Odată ajuns în localitățile menționate în ordinul

său de misiune, trebuia ca, în secret, să-i contacteze pe legionarii autohtoni, cît și pe simpatizanții lor, cărora urma să le transmită dispoziții privitoare la modul cum aveau să acționeze în timpul campaniei electorale aflată în toi.

Instrucțiunile, al căror purtător era domnul Mihuț, prevedeau ca respectivele persoane, cu resurse proprii, cît și cu ajutorul direct sau sfaturile „tovarășului“ Rafael Voinea, să provoace o serie de incidente menite să compromită în ochii opiniei publice ardelenе Blocul Partidelor Democratice, cunoscut de pe afișele electorale drept BPD-ul, în care rolul conducător ocult îl deținea partidul comunist. Cu cît creditul acestui partid va fi zdruncinat printr-o serie de activități impopulare, din care nu trebuia să lipsească crima, cu atît masele populare s-ar fi îndepărtat de el și de ideologia pe care o trîmbița prin agitația întreținută în sînul proletariatului urban și rural.

Atanasie Mihuț, alias Rafael Voinea, primise indicații precise cu privire la oamenii pe care urma să-i întâlnească, care trebuiau să-l adăpostească și cu care trebuia să conlucreze pentru atingerea scopurilor Legiunii din clandestinitate. Spiritul de organizare al Legiunii își demonstra din nou eficacitatea. Cei desemnați erau în majoritate foste cadre legionare, ce reușiseră să se camufleze în tot acest răstimp de după înăbușirea rebeliunii de către armată. Dintre aceștia, cei mai abili și cu relații în aceste vremuri tulburi, în care mulți cetățeni onești orbecăiau în întunericul dezorientării și al dezinformării, se înscriseră în rîndurile Partidului Comunist. Oamenii cămășilor verzi purtau undeva, în tainița inimii lor, jurămintul de credință prestat cîndva, sub grele blesteme, Legiunii și Căpitanului. Convinși că istoria are toanele ei, voiau să plutească pe Oceanul în vîltoare cu vîntul în pupă, pînă la limanul care nu mai putea să întîrzie a se arăta, luminat de aura martirilor Moța și Marin. Muriseră oare acești viteji, dăruindu-și viața unui crez din care avea să se aleagă praful și pulberea? Camarazii nu puteau crede așa ceva. Ar fi însemnat să se îndoiască de Dumnezeu și de dreptatea imanentă a Istoriei!

Motorul duduia, dar șoferul nu se arăta. Probabil că se dusesese să se spele, urmînd întru totul recomandarea lui Stejar. Pățania

lui Pătrașcu îl pusese pe gânduri, mai ales că domnul căpitan părea în toane rele în dimineața asta. Atanasie Mihuț cercetă discret ceasul cronograf, pe care-l desprinsese de pe mîna cadavrului unui ofițer neamț, instructorul unității lui, pe dealurile din fața Odesei. Mai erau trei minute pînă să expire ultimatumul fixat de Stejar șoferului.

Domnul Mihuț făcuse un adevărat efort ca să învețe pe de rost numele și adresele oamenilor cu care trebuia să vină în contact. Îi fusese interzisă orice notiță. Recitase cînd în gînd, cînd cu voce tare, pînă la saturație, ceea ce trebuia să facă, unde trebuia să facă și cînd trebuia să facă. Aruncă o privire fugară de control valizei din plasă, valiza model a tuturor demobilizaților acelor timpuri, valiză în care aruncase, claie peste grămadă, cîteva schimburi și obiecte de toaletă de primă necesitate. Într-un fund dublu, meșteșugit cu măiestrie, astfel ca să nu fie ușor detectabil, pitise — învăluit în cîrpe unsuroase — un Luger și cîteva încărcătoare. Se exersase pe un cîmp la marginea Bucureștiului. Era o armă bună, care îi devenise familiară și o considera ca o prelungire a propriei persoane. Iubise întotdeauna armele. Îl fascinau. Îi confereau o putere și o siguranță numai de el știute. Înarmat, se simțea superior tuturor. De aceea acceptase cu bucurie și recunoștință Lugerul încredințat de camaradul comandant Lavric.

Mai erau acolo, în fundul acela dublu, și cîteva acte de identitate dibaci falsificate pentru acoperirea unei eventuale retrageri precipitate, precum și tezaurul lui de război, cele cîteva zeci de milioane încredințate lui de către Legiune, prinse cu elastic bancar în trei teancuri substanțiale. Banii, în afară de faptul că trebuiau să asigure subzistența „tovarășului“ Rafael Voinea, puteau fi folosiți și pentru corupție, armă de asemenea înregistrată în arsenalul său. Ceea ce îl deranja însă era obligația ce-i fusese impusă de a nota fiecare leu cheltuit, cu destinația respectivă. Legiunea nefiind tocmai în fonduri. Marii furnizori, printre care se numărau și cîțiva industriași binecunoscuți în lumea afacerilor din România, aveau de făcut față la o sumedenie de probleme personale și se arătau cam reticenți cînd era vorba să-și deschidă punga în favoarea casieriei legionare. Unii chiar puneau la îndoială eficacitatea

acțiunilor Legiunii în lumina noului context social-politic al țării. Cum Legiunea păstra cu sfințenie o seamă de documente compromițătoare pentru unii dintre acești industriași și nu se sfia să-i amenințe cu divulgarea lor în public, șantajul era argumentul hotărîtor iar cei vizați își aduceau obolul la cauza comună, însă o făceau din ce în ce cu mai puțină bunăvoință.

Mai era jumătate de minut, cînd șoferul Marin Stamate sări la volan.

Nu apucă însă să ambreieze, cînd din ușa deschisă a biroului directorial apăru din nou Stejar, însoțit de un bărbat cu părul sur, tuns perie, subțire, dar nu prea înalt, a cărui vîrstă era greu s-o apreciezi, dar care — evident — trecuse de prima tinerețe. Avea un costum gri impecabil croit. Își ținea în mînă pălăria de aceeași nuanță. După ei, un om care mirosea de la o poștă a ordonanță ducea o luxoasă valiză din piele de porc, și o alta de tip acordeon, îmbrăcată într-o husă cenușie.

— Stamate, așteaptă... îl strigă Stejar pe șofer, mai avem un călător. Poftiți, domnule general...

— Mulțumesc, căpitane, ai fost foarte amabil, sper ca la întoarcere să ne revedem, mi-ar face plăcere să discut cu dumneata anumite lucruri la care mă gîndesc și la care gîndește încă cineva, bănuiești cine, nu-i nevoie să-ți spun mai mult deocamdată...

— La ordinele Dumneavoastră, domnule general!

Generalul Rodrig Balasan strinse mîna lui Stejar. Ordonanța aranjase valizele în plasă și coborî, rămînînd înțepenită la portieră în poziție de drepti. Generalul îi puse mîna pe umăr:

— Rămii cu bine, Vasile...

Generalul Balasan urcă repede în autobuz. Se așeză și el la fereastră, cu trei rînduri înaintea fostului sergent t. r. Mai făcu o dată cu mîna un salut la adresa lui Stejar, după care autobuzul se urni într-un aprig scrișnet de fiare siluite.

Atenția și curiozitatea domnului Atanasie Mihuț fuseseră trezite de sosirea și imbarcarea generalului Balasan. „Vasăzică, acesta este generalul Balasan, despre care auzise atîta vorbindu-se la Rămureni, unde o cunoscuse și pe fiica lui, Zulnia. Unde s-o fi ducînd și la cine se referise atunci cînd vorbise cu Stejar Racovitză?”

Știa domnul Mihuț că generalul are legături strânse cu Palatul. O fi fost vorba oare chiar de rege? De ce nu! În definitiv, Palatul nu se putea dezinteresa de mersul treburilor politice în țară. Cine spusese că regii constituționali domnesc, dar nu guvernează, era un dobitoc. În Balcani regii au guvernat întotdeauna. Să nu uităm că puiul a crescut la școală bună. Tătine-su guverna, nu glumă! Din ordinul lui criminal fuseseră executați cîte doi legionari pe județ, după asasinarea lui Armand Călinescu. Asta ca să le fie învățătură de minte. Nu lipsise mult atunci ca Siguranța să pună mîna pe el, fostul prefect. Ieșise pe ușa din dos, cam cincisprezece minute înainte de sosirea copoilor. Echipa era condusă chiar de comisarul șef al orașului, care, un an mai tîrziu, petrecuse o noapte în beciul Prefecturii în tovărășia noului prefect. Cam din sfert în sfert de oră camarazii trebuiau să-i toarne o căldare de apă rece în cap, ca să-l readucă la viață. Ce se distrase domnul Mihuț în noaptea aceea. N-o va uita niciodată. Dar nici comisarul pe care zorile îl găsiseră cu un ochi mai puțin, cu celălalt umflat ca o ceapă și cu ambele brațe fracturate. Acum e un biet bătrîn invalid, trăind din mila unei nepoate.

Generalul Balasan se așează cît putu mai comod în scaun, fără să bănuiască amintirile pe care prezența lui în acest autobuz le trezise în memoria călătorului cu ochelari negri din spatele său.

Unii din pasageri moțăiau, alții erau cufudanți în gîndurile lor, iar cîțiva contemplau cîmpiile și satele ce defilau și se pierdeau în urmă la viteza de 50 km/h, ceea ce reprezenta un record pentru motorul obosit al autovehiculului, al cărui radiator fumega și îl silea pe șofer să oprească din loc în loc la cîte o fîntînă, ca să-i asigure plinul de apă ce se scurgea apoi prin găurile mărunte.

Deși problemele de conștiință nu făceau parte din preocupările majore ale camaradului Mihuț, călătoria aceasta către Nordul Moldovei îl tulbura într-o oarecare măsură. Îl tulbura, fiindcă nu constituia destinația lui inițială. Nu făcea parte din itinerarul pe care i-l trasase comandantul Lavric. Legiunea îi încredințase o misiune prin mijlocirea unui camarad de grad înalt. Geografic, misiunea lui trebuia desăvîrșită în acea parte a Ardealului care, pînă nu demult, fusese sub vremelnică ocupație maghiară. Acolo spiritele

erau mai înfierbîntate, pasiunile mai clocotitoare, contrastele de toate felurile mai pregnante. Acolo totul fierbea mocnit ca într-un cazan în care ar fi coexistat cele mai contradictorii ingrediente. „Acolo fierbe cazanul Satanei, spunea mijind a rîde comandantul Lavric, acolo trebuie să turnăm și noi oleacă de smoală, ca să le dăm de furcă tovarășilor...” Populația ungurească se obișnuia greu cu o nouă administrație, după ce patru ani restabiliseră pe aceste meleaguri încîntătoare coroana lui Arpad. Populația românească, majoritară, era setoasă de revanșă după ce suferise toate samavolniciile stăpînirii hunice. În partea Ardealului cedat printr-un dictat pe cît de nedrept, pe tot atît de ridicol, totul era sensibil ca o rană care, sub o superficială crustă, nu se va cicatriza niciodată îndeajuns.

În această ambianță, prielnică scopurilor urmărite de Legiune, trebuia să lucreze tovarășul Rafael Voinea. Înalta înțelepciune a conducerii legionare din țară și din străinătate apreciască că acolo era locul minimei rezistențe. Acolo trebuia întreținut focul pasiunilor și al rivalităților. Oricum, în concepția șefilor Legiunii, Ardealul apărea ca zona cea mai puțin aptă de a fi comunizată, cea mai refractară politiciii partidului comunist. O perspectivă plină de posibilități se deschidea în fața domnului Atanasie Mihuț, căruia i se lăsase o largă marjă de inițiativă, în funcție de situațiile locale cu care avea să fie confruntat.

Dar ca sub forța unui impuls lăuntric irezistibil, camaradul Mihuț, alias tovarășul Rafael Voinea, nu se găsea în autobuzul care plecase înaintea acestuia în direcția Brașov—Sighișoara—Cluj, ci în acela care îl hurduca pe linia Urziceni—Buzău—Bacău—Pașcani—Botoșani. În vremuri normale, o asemenea încălcare a dispoziției primite de la conducere ar fi echivalat cu o condamnare la moarte, cu propria sa condamnare și ar fi fost conștient că o merită. Vremurile nu erau însă normale. Domnul Mihuț gîndea că în condițiile de azi o întîrziere de două sau trei zile ar fi putut trece neobservată. Dacă totuși, i se va cere vreodată socoteală, va găsi el o explicație plauzibilă care să-l scoată basma curată. Atanasie Mihuț era departe de a fi un romantic, un idealist. Era mai degrabă un realist cinic, un om cu picioarele pe pămînt. Niciodată nu se

abătuse de la o linie de conduită utilitară, în care ceea ce era important era să-i fie bine lui. Pentru prima oară în viață dădea liber curs sentimentelor în dauna judecății. Când era vorba de Tilică Rosnovan, nu putea să se comporte cu luciditatea lui obișnuită.

Tilică Rosnovan reprezenta singurul om pentru care Atanasie Mihuț era în stare să facă o nebunie, mergînd pînă acolo încît să încalce ordinul primit din partea Legiunii. Nici el, dacă ar fi fost întrebat, nu ar fi putut să explice de ce se lăsa condus de afectivitate, în dauna rațiunii. Își dădea seama chiar că felul lui de a proceda este aproape de sinucidere, dacă ar avea nenorocul să fie descoperit, deoarece Legiunea nu poate admite ca sentimentele personale să ducă la neascultare, la indisciplină. Sînt însă forțe mai presus de calcule și chiar mai presus de noul jurămint prestat Legiunii într-un vagon garat pe o linie moartă în Gara de Nord.

Atanasie Mihuț hotărîse că trebuie să săvîrșească unica sa acțiune gratuită din viață, ceva ce s-ar putea asemana cu eliberarea Sfintului Mormînt de către cruciați, fără să se gîndească la consecințe. Omul nu ar mai întreprinde nimic dacă mereu s-ar gîndi la urmările posibile sau chiar la cele imaginare. Cea mai eficace frînă pentru omul care vrea să acționeze este analiza prea amănunțită a consecințelor actului său. Cine ar mai porni la atac cu arma albă, dacă s-ar gîndi dinainte la tot ce i s-ar putea întîmpla? Oamenii de acțiune mai întii înfăptuiesc ce au de înfăptuit și abia apoi se gîndesc la trasul foloaselor sau la repararea greșelilor. Ceea ce își propusese de astă dată să înfăptuiască Atanasie Mihuț era, nici mai mult nici mai puțin, decît eliberarea locotenentului Tilică Rosnovan din ghearele lui Levi Bruckner.

Deocamdată tovarășul Rafael Voinea nu avea un plan bine stabilit în privința aceasta. Avea de gînd să improvizeze, pe măsură ce va fi confruntat cu evenimentele. Întii să se informeze la fața locului. Să tatoneze terenul. Să descopere punctele slabe ale inamicului. Culmea ghinionului ar fi ca Tilică să fie transferat în altă localitate sau predat altor autorități. Mihuț însă se bizuia pe ura tenace a lui Bruckner și pe dorința aprigă de a-l avea pe Tilică la îndemînă, încît să-și poată satisface direct, în orice moment, instinctul de răzbunare.

Dar dacă Levi Bruckner, sătul de o joacă sterilă și perversă, a decis să-l lichideze pe locotenentul Rosnovan? Această ipoteză nu era de înlăturat, mai ales dacă ar fi simțit că-i scapă din mână! Ce i-ar rămîne de făcut atunci lui, Atanasie Mihuț, fost sergent t. r. și camarad de luptă al locotenentului? El crescuse și se formase la regula că nimic nu trebuie să rămînă nepedepsit. Desigur că ne referim la criteriile de bine și de rău ale domnului Mihuț însuși. Legiunea, al cărui fiu devotat era, se erijase întotdeauna în parte și judecător. Cei care avuseseră temeritatea sau inconștiența de a o prejudicia într-un fel sau altul, cei care o trădaseră sau o combătuseră, își primiseră plata cuvenită. Legiunea nu cunoștea pedepse diferențiate. Toți cei ce au păcătuit sau păcătuiesc trebuie să moară. Numai moartea este purificatoare, la egalitate cu focul. Moartea păcătoșilor nu putea fi decît violentă, fiind prin ea însăși un semnal pentru cei ce s-ar încumeta să facă la fel cu cei sancționați de o mamă dură dar dreaptă: „Priviți, netrebnicilor, ce vă așteaptă! La capătul nelegiuirilor voastre un glonț, care mai devreme sau mai tîrziu are să găurească țeasta voastră incapabilă să priceapă tilcul adevărat al istoriei!“ Dacă Tilică va fi pierit din vina lui Levi Bruckner, Levi Bruckner va trebui să piară. În această clipă, moțîind în spatele ochelarilor săi fumurii, cu brațele încrucișate ca un elev silitor, Atanasie Mihuț îl condamnă la moarte pe Levi Bruckner, după o scurtă și formală deliberare interioară. Îl condamnă la moarte de două ori, deși avea să-l execute o singură dată. Primul cap de acuzare, prin el însuși justifica o asemenea sentință, fiindcă era jidan și comunist, și se apucase să facă politică în Țara Românească. Apoi fiindcă își îngăduise să-l lichideze pe eroul locotenent Rosnovan. În clipele următoare, înainte de a se scufunda în bulboana fără fund a somnului, cererea de grațiere a lui Levi Bruckner a fost respinsă, fără motivare. Un simplu NU pe o petiție albă! Domnul Mihuț surise, spre marea surprindere a vecinului de scaun, care în ultimii ani nu prea mai avusese prilejul să vadă oamenii zîmbind în somn!

CAPITOLUL AL DOUAZECI ȘI ȘASELEA

Și pentru Serge Cristi, această duminică de vară toridă avea să însemne ceva. Hotărîrea de a pleca din București. Hotărîrea de a se lăsa de băutură. Prima îi fusese dictată de gestul lui Lenuș, care îi strecurase șervetul pe care notase numărul ei de telefon, șoptindu-i cu o voce tremurîndă: „Serge, nu uita să mă cauți mîine-dimineață, neapărat, te rog...” Fata exercitase asupra lui un soi de fascinație, pe care căuta în zadar să și-o explice, ignorînd că asemenea lucruri nu se pot explica, nu au nici un fundament logic.

La sfîrșitul războiului, din care se întorsese cu o rană glorioasă și sprijinit într-un baston, se închisese în hardughia moștenită, cultivînd o solitudine romantică. După ce golea cîteva pahare pe nerăsuflăte, începea să facă instrucție cu sticlele goale, aliniate ca la paradă: culcat, sculat, culcat, sculat...! Cu vîrfurile metalice ale bastonului cu care îl dotase țara la ieșirea din spital, le trîntea și le ridica după voie. Pe cele nedisciplinate, erau și din acestea, le trimitea dintr-o zvîcnitură a piciorului în carcera vreunui ungher. „Culcat, sculat, culcat...”, jocul absurd și mecanic continua pînă ce instructorul începea să sughită și se lăsa păgubaș cu o zdravănă înjurătură.

După întoarcerea de pe front, bolnav mai mult sufletește decît trupește, Serge Cristi nu mai căutase apropierea nici unei femei, înlocuindu-le cu sticla, căutîndu-și izbăvirea în băutură. După ce se îmbăta, uita de toate, prăbușit în somnul de plumb al beției. Uita de tot ce însemnase războiul pentru el și pentru alții ca el, uita de adolescența lui din Basarabia, cînd crezuse că se poate încrede în viitor și fericire sau în ceva asemănător, uita de tragedia refugiuului,

uita de pierderea mamei sale la care ținuse atît de mult, uita că este pe cale să se rateze, uita, într-un cuvînt, că este om și, ca atare, aservit uneia din cele mai cumplite condiții, aceea de a ști, de a înțelege, de a simți și de a nu putea. De a nu putea face nimic pentru îndreptarea a tot ceea ce este cinic, monstruos, absurd în lumea construită de oameni.

Odinioară îi plăcuse să discute despre toate acestea. Partener favorit îi fusese Dan Sumariotis, alături de care trăise anii studenției și ai războiului. Acum i se făcea rău numai cînd își reamîntea că putuse face teorie acolo unde este numai suferință concretă, de nemîngîiat, în fața căreia ești de cele mai multe ori neputincios. Serge Cristi era unul din oamenii cei mai marcați de război, de miasmele căruia nu se putea descotorosi. Omul afemeiat și superficial dinainte se transformase radical. Purta războiul în el ca pe un cancer nevindecabil. Îi era mereu tovarăș, oriunde s-ar fi dus. Pînă și noaptea trecută îl redescoperise în camarazii săi de oaste, cu care petrecuse pînă în zori. Ce copleșitoare minie l-a cuprins atunci cînd l-a întîlnit într-o zi la amiază, zi cu soare fierbinte, amețitor, pe locotenentul Bebe Dabija bîjbîind la marginea trotuarului cu un baston alb, ca să se poată menține cît de cît pe o linie dreaptă. Orb. Fuseseră colegi la școala de ofițeri de cavalerie de rezervă, repartizați apoi la unități diferite, cu destine diferite. Revăzuse seara cînd, la banchetul dat în cinstea despărțirii, Bebe Dabija, proaspăt sublocotenent, cu un pahar de șampanie în mînă, din care sorbea tacticos din cînd în cînd, ținuse un discurs plin de vervă și humor, aplaudat și bisat de camarazii grizați. Sorbind ultima picătură, Bebe Dabija aruncase în spate paharul care se prefăcuse în țandări, așa ca să-i poarte noroc și să alunge malfortuna. Acum, în plină vară, era îmbrăcat tot într-o uniformă cazonă groasă, cu cizmele nevăcsuite, el care fusese un model al corectitudinii vestimentare pe întreaga Școală, cu ochelari negri care probabil mascau văgăunile secate ale orbitelor, cu cravata prost legată și pătată de sosurile ingurgitate cu o mînă tremurîndă...

Serge nu îndrăznise să se apropie, să-i întindă mîna, să-l strîngă la piept. Nu îndrăznise nici măcar să-l ajute să traverseze. Fugise ca un laș și intrase în prima cîrciumă care îi ieșise în cale. Se dispre-

țuia cum nu se disprețuisese niciodată. Dacă ar fi avut o armă, s-ar fi împușcat. Se îmbătase ca niciodată, rămânând dator și amanetîndu-și ceasul. Jurase că are să-l caute pe Bebe Dabija, că n-are să-l mai părăsească niciodată.

Jurăminte de bețiv, niciodată ținute care, mai târziu însă, adîncesc dezgustul de sine însuși. Bebe Dabija dispăruse din viața lui, nu-l mai întîlnise deși rătăcise pe străzi fără noimă, poate, poate hazardul îi va pune din nou față în față. Dispăruse, așa cum dispăruseră și femeile pe care le iubise sau poate că i se păruse doar.

După atîta vreme, după atîtea schimbări petrecute în viața lui, apăruse din nou femeia sub înfățișarea lui Lenuș Fotiade. Femeia altora! Nu femeia altuia. Femeia altora, după gura lumii. Și încă femeia cui? A unor camarazi cu care luptase cot la cot, cu care mîncase de la același cazan, cu care trecuse prin aceleași spaime, cu care adesea împărțise culcușul, împărțîșindu-și visele și toate acele interminabile discuții despre ceea ce va fi după război.

Acesta constituia subiectul numărul unu în nesfîrșitele ceasuri ale așteptării bombardamentului sau atacului, după cum subiectul numărul unu în închisori sau lagăre de prizonieri este întocmirea menu-urilor ce vor fi comandate și consumate o dată cu regăsirea libertății.

Părea că un destin nemilos îl urmărește. Serge Cristi practica un soi de morală personală, de la care nu se abătuse niciodată pînă în prezent. Femeia camaradului este sacră, chiar și atunci cînd aceasta nu se simte bine în pielea ei de femeie a camaradului. I se întîmplase și altă dată să reacționeze violent la avansurile neechivoce ale soțiilor sau iubitelor colegilor sau prietenilor lui, care rămîneau cu gura căscată atunci cînd, fără nici un menajament, erau puse la punct, umilite în feminitatea lor căutătoare de senzații dobîndite uneori pe echilibrul precar al umblatului pe muchie de cuțit. Dacă reputația lui, bine stabilită, de bărbat cu succese notorii nu l-ar fi pus la adăpost, birfelile celor repudiate, uneori în chip brutal, n-ar fi putut fi zăgăzuite și i-ar fi ieșit „vorbe“. Nici una din femeile pe care le refuzase nu produsese însă asupra lui Serge impresia pe care i-o lăsase Lenuș Fotiade în unica seară petrecută împreună. Poate că, după atîta timp, era și el dornic

să iubească din nou, să regăsească emoțiile de care fusese înțărcat din propria-i voință.

Disponibilitatea sufletului și prelungita asceză a trupului coinciseseră cu apariția acestei fete în existența lui de bețiv singuratic. Lumina și farmecul ce se degajau din chipul, mișcărilor și comportarea fetei, produsese efectul unei bombe care explodase tocmai cînd se aștepta mai puțin, tocmai cînd era mai puțin pregătit să se supună din nou legilor misterioase ale inimii și trupului. Că Lenuș se îndrăgostise la rîndul său de el era, oricît ar fi vrut să nu pară infatuat, de netăgăduit. Toată atitudinea ei din noaptea precedentă reprezenta o confirmare. Nici unul din frații Racovitză nu părea să fi observat ceva. Erau, de altfel, prea mîndri și prea siguri pe tot ce le aparținea. Gîndul că Serge Cristi ar fi putut fi un rival pentru ei i-ar fi făcut să suridă, în ipoteza că cineva le-ar fi atras atenția asupra acestei eventualități. Nu, desigur nu un surîs de desconsiderare la adresa camaradului lor, la al cărui șarm erau și ei sensibili, ci doar un surîs de neîncredere că Serge Cristi ar putea rîvni la femeia lor, cunoscîndu-i conduita corectă în acest domeniu. Pentru Serge Cristi, se spunea în regiment, femeia camaradului nu are sex! Așadar, startul întîlnirii lor debutase sub semnul tabu-ului pe care îl reprezenta Lenuș pentru el, la care nu putea să se gîndească decît ca parteneră a unui fost camarad de oaste, deci devenită prin asimilare și pentru el tot o camaradă, o camaradă pentru o noapte de petrecere după o neașteptată regăsire la capătul unei lungi despărțiri.

Substituirea sentimentelor de camaraderie, singurele ce îi erau îngăduite, într-o atracție irezistibilă, îl tulbura. Retrezea în el ceea ce odinioară obișnuia să spună că este conștiința, pe care apoi o negase, denumind-o o invaliditate psihică și pe care o regăsea tocmai acum, cînd nu mai avea nevoie de ea. Dar Serge Cristi de azi nu se putea lepăda, așa cu una — cu două, de Serge Cristi de ieri. Cu aceste frămîntări destul de nebuloase, ajunse în poarta casei sale condus cu automobilul de către Frasin, care era cel mai puțin amețit din toți, după ce ceilalți se îngrămădiseră într-un taxi. Frasin ținu neapărat să coboare și să-l conducă pînă în pragul ușii.

După ce conveniră să se despartă la jumătatea drumului din-

tre poartă și ușă, Serge porni singur pe jumătatea de alee care îi rămăsese de parcurs.

Pășea în zigzag, de parcă ar fi vrut să evite un câmp minat, însă o făcea cu toată demnitatea de care era capabil. Căuta să comprime sughițurile ce îl asaltau, evident fără să reușească, dar preocuparea aceasta îl ajuta să uite pentru un timp celelalte griji ce se profilau pe un orizont sumbru.

Pe la ora prinzului, Serge se trezi dintr-un somn letargic. Dormise îmbrăcat, așa cum îl prinsese somnul, pe canapeaua din hol. Simțea un gol în stomac. Aseară nu prea mâncase, dar băuse strășnic. Memoria îi reveni treptat, pe măsură ce foamea i se instala în pîntec. Se îndreptă spre bucătărie, în speranța că va găsi un colț de piine uscată și vreun gavanos de dulceată consumat pe trei sferturi. Cam aceasta îi era hrana cînd i se făcea lehamite să iasă în oraș și se trîntea în pat cu sticla la îndemînă. Amiază de duminică caniculară, cînd toată lumea e la ștrand sau doarme. O muscă îl însoțea în speranța că o va călăuzi către locuri mai ospitaliere, în care să-și poată găsi și ea un dejun acceptabil.

Virît sub ușă, un plic. Factorul folosea de multă vreme această metodă, deoarece cutia pentru corespondență de la poartă era într-o așa stare de delabrare, încît nu mai prezenta nici o siguranță. Atîrna de un singur cui ruginit, cu ușița căscată. Încuietoearea trecuse de mult în cine știe ce buzunar de haimana din cartier.

Serge puse scrisoarea în buzunar, după ce verifică că purta ștampila poștei din Rămureni. Era scrisoarea făgăduită de Dan Sumariotis. O va deschide de îndată ce se va așeza în așternutul său de noapte pentru a-și continua somnul întrerupt de foame și de această muscă care își aroga calitatea de ceas deșteptător, deși nu fusese rugată de nimeni. Bucătăria fu o decepție. Nu găsi decît firimituri împrăștiate peste tot. Nimic cu care să ostoiască ghiorăielile mațelor ce protestau împotriva regimului la care erau supuse de propriul stăpîn. Singura victorie pe care o dobîndi Serge fu că, după mai multe manevre și pînde, reuși să închidă ușa bucătăriei cu musca în spatele ei.

Reinstalat cu capul pe pernă, cu plicul desfăcut transformat

în mijloc de apărare pentru eventualitatea că o altă muscă ar prelua ștafeta, Serge se cufundă în savuroasa proză moldovenească a lui Dan:

„Carissime, deși făgăduisem să scriu de îndată ce sosesc la Râmureni, n-am făcut-o, fiind prea copleșit de confruntarea mea cu trecutul, aş zice nu prea îndepărtat, deși, parcă situat în alt veac! Mi se pare că cineva a spus că nu e bine să te întorci acolo unde ai fost fericit. Chiar dacă nu a spus-o încă nimeni înaintea mea, o spun eu acum, după o tristă verificare. Nu-ți poți imagina ce a însemnat reîntoarcerea mea la Râmureni, pe care o așteptasem cu atîta nerăbdare. Despre Râmureni, la ultima noastră întrevvedere din ajunul plecării mele din București, ți-am vorbit în termeni ditirambici. O bucurie mereu frînată de o nemărginită jale. La fiecare pas pe care îl făceam se iveau altceva decît ceea ce purtam eu în cutia sacră a amintirilor. Abia acum am putut înțelege cu adevărat simțămintele lui Scarlett O'Hara atunci cînd s-a înpoiât la Tara. Un amestec de revoltă, de incredibil, de coșmar din care ai vrea să te trezești dar nu poți, fiindcă știi că asta e realitatea, de neputință, de resemnare dureroasă, umilitoare. Locuri și oameni, așezări și interioare, totul pare o caricatură a ceea ce a fost, purtînd amprenta unui uragan care a devastat, în oarba lui dezlănțuire, tot ceea ce i-a stat în cale. Cum aş putea să-ți descriu, pe două planuri paralele, ce a fost ieri și ce este astăzi? Acolo unde pulsa viața colorată și pitorească, întîlnesc doar un surogat, atunci cînd îl găsesc, deoarece de cele mai multe ori nu mai găsesc decît neantul!

Îți reamintești, iubite Serge, de acele castele ale grofilor din nordul Ardealului, în care adesea am fost încartiruiți. Toate fuseseră supuse legilor crude ale războiului, care de cînd e lumea au trîivializat nobila artă. Una e să lupți, alta e să distrugi în mod inutil, numai de dragul de a distruge. În castelele de care îți vorbeam nu mai găseam pe nimeni de-ai casei, în afara vreunui servitor prea bătrîn ca să-l mai intereseze o scăpare ipotetică prin fugă și care ne întîmpina cu o surdă și vădită ostilitate. Îți amintești de cîtă dezolare ne loveam la fiecare pas, noi, oameni cu gusturi rafinate care deplîngeam bibliotecile devastate, părăsite în grabă de proprietarii lor, în care incunabilele zăceau alături de excrementele

ostașilor ce trecuseră pe acolo înaintea noastră, cu filele rupte care serviseră la ceea ce și tu bănuiești... Mormanele de veselă și de porțelanuri de preț sparte și îngrămădite claie peste grămadă, odăile cu plafoane înalte, pictate și sculptate, văduvite de mobilierul care în lipsă de combustibil fusese pus pe foc?

Dar minunatele boiaserii vandalice împunse cu baionetele în căutarea ascunzătorilor de bijuterii de aur? Mai ai tu în memorie acele grajduri goale, despre care, temător, atunci când îl trăgeam de limbă cinstindu-l cu palincă, bătrînul servitor ne povestea, împroșcîndu-ne cu scuipat din gura lui știrbă, despre nechezatul lipițanilor și zburdălniciile minjilor pe pajiștile ce prelungeau parcul pînă în valea pîrîului unde erau minați la adăpat? Cît eram de triști, noi, oameni de cai, care am trăit alături de ei și i-am iubit atît! Eram, eu, nebunul, mulțumit la gîndul că Rămurenii, datorită a ceea ce fusese denumită cotitura istorică de la 23 August, a fost scutit de suferințele și rigorile războiului purtat pe însuși pămîntul patriei. Ale unî război care, la fel ca și celelalte și poate mai mult ca altele, nu a avut cruce pentru nimic. Cu cît înaintam în Ardealul și Ungaria pustiite de intensitatea luptelor date, cu atît realizam ce ar fi însemnat ca Moldova să fi fost teatru de ostilități și armatele sovietice, setoase de revanșă, să fi întîmpinat rezistență pe linia Iași—Pașcani, ultimul front înainte de armistițiu. Strategii noștri fuseseră gata să sacrifice Moldova pentru a se stabili, obstacol suprem, pe Întorsura Carpaților și Cotul Dunării către mare, acea faimoasă linie care ar fi trebuit să însemne stoparea rușilor în elanul lor către Europa de Sud-Est. Ei bine, distinse coleg, nimic din ceea ce am crezut, nimic din ceea ce îți împărtășeam atunci, în timp ce tu te arătai destul de rezervat, ascultîndu-mă dar vorbind rar, nimic din tot ceea ce sperasem nu era adevărat!

Întoarcerea armelor venise prea tîrziu pentru ca Rămurenii, acel liman al meu, acea ancoră care justifica orice peregrinare pentru bucuria întoarcerii acasă, să poată fi salvați. Dacă m-aș fi gîndit mai bine, dar omul vrea să înlătore tot ceea ce i-ar putea produce supărare, Rămurenii erau la ora istorică mult prea aproape de front ca să nu sufere de acea învălmășeală tulbure cînd, pentru o perioadă destul de îndelungată, Moldova devenise ceea ce noi spe-

cialiștii am denumi un „no man land“, o țară a nimănui în toată puterea cuvîntului, în care domnea bunul plac și jocul hazardului.

Toți cei din Râmureni, ca și alții de altfel, căutară o precară izbăvire în fugă, acea „suprema ratio“ a civililor dintotdeauna în momente de restriște, adu-ți aminte „Vremuri de băjenie“. Ba uneori, și nu foarte rar, chiar și a militarilor, cam știm noi ceva! Am reconstituit, cu sîrguință de elev premiant și cu migală de istoric pedant, acele săptămîni de profundă dezorientare, din povestirile unora și ale altora, actori fără voie ai unei drame ce se juca pe o scenă imensă. Povestirile îmi evocau imagini din jurnalele de cinematograf din toamna lui 1940, cînd priveam cu inima strînsă, fără putință de a-mi imagina ce avea să urmeze cîțiva ani mai tîrziu și în țara mea, exodul populației din Franța, din Nordul amenințat către Sudul ce se supraaglomera. În finalul acestei drame au fost înghițiți și Râmurenii.

Bunicul meu, al cărui portret ți l-am făcut adesea, ascunși în iluzoriile noastre adăposturi așteptînd semnalul rachetei care să ne trimită către inamic cu un frenetic „ura“ pe buze, a murit chiar în zilele de maximă cumpănă pentru Râmureni. El refuzase să plece de la Curtea pe care, treptat, o abandonau toți locuitorii ei, dezertori de nevoie. Ultimul care trebuia să plece, însoțind inventarul moșiei, era unchiul meu, Vincent Renda, pe care sînt convins că vei fi bucuros să-l cunoști. Este o figură romantică într-un fel, insesizabilă, dar interesantă. Abia aștept să-ți cunosc părerea... Dacă bunicul meu nu se prăpădea, poate că lili-putana istorie a Râmurenilor ar fi avut alt curs. A urmat un interregnum, carissime, un răstimp în care Curțile de la Râmureni au rămas fără stăpîn, timp în care inventarul de care îți vorbeam mai sus, viu și mort, se irosea într-un loc ce se numește Valea Ursului, sub bombele aviației rusești, mult mai nocivă la sfîrșitul războiului decît era în primele luni, cînd fusese mai mult o spereietoare pentru ciori și pentru babe! Acolo, în Valea Ursului, a pierit fără urmă herghelia bunicului meu, fala județului, ucisă de foc sau împrăștiată în uriașa învălmășeală care a decurs din atacul aviației rusești. Totul s-a petrecut ca într-o imagine de Apocalips aproape sub privirile lui Vincent, însoțit de o fată, Zulnia

Balasan, care-i fusese dată în grijă și pe care de asemenea ai s-o cunoști, deoarece a devenit și ea o locatară permanentă a Rămurenilor de azi. E fata unui general și cam duce lipsă de cavaleri apropiați de vîrsta ei, deși bănuiesc că Vincent nu i-a fost tocmai indiferent... Am auzit însă că o altă idilă se înfiripase înainte de sosirea mea, cu un ofițer rănit, ascuns la Rămureni, care a fost dintotdeauna refugiul tuturor dezmoșteniților soartei. Ce s-a întîmplat cu acest ofițer nu se știe nimic, dar circulă tot felul de zvonuri, unele mai pesimiste decît altele. Dacă vii, și sper că ai s-o faci, n-ai să te plictisești la Rămureni, unde vei mai întîlni și alte chipuri pitorești, a căror surpriză ți-o rezerv... Pierderea hergheliei nu mai poate fi reparată și niciodată nu va mai fi ce-a fost. Modul în care pare că se reorganizează țara nu-mi lasă nici o speranță. Bunele intenții ce au dus la evacuarea hergheliei și a celorlalte avuții au constituit în realitate cauza pieirii lor. Dacă totul ar fi rămas pe loc, pierderile ar fi fost neînsemnate, fiindcă tot ce a ținut de Curtea de la Rămureni a avut mult mai puțin de suferit de pe urma armatelor rusești. Mai degrabă localnicii, încurajați de dezertarea stăpînilor, nu și-au putut înfrîna instinctele primare de jaf și distrugere, chiar fără utilitate. Mai ales atunci. Voluptatea de a nimici ceea ce este al altuia sau de a-ți însuși ceea ce nu-ți aparține, fără muncă, este încă foarte vie și așa va fi probabil și în viitor, foarte vie, foarte ispititoare.

Repetînd ceea ce mi s-a spus, astfel încît cronica mea să fie cît mai onestă, trebuie să arăt că prădăciunile au fost faptul unei anume categorii de țărani, din tagma neisprăviților, însoțiți de scursorile satelor, de țiganii de prin împrejurimi, urmașii robilor eliberați de altădată, din aceia care sînt în stare de orice, dacă au cît de cît sentimentul impunității. Viața sau averea altuia este fără însemnătate pentru ei. Numai teama îi poate opri. Istoria, carissime, e plină de asemenea exemple, iar tu ești unul care le-ai simțit pe pielea ta. Nu vreau însă să redeștept în tine amintiri atît de dureroase. Periculoasă jivină e omul, iubite Serge... Țăranii înstăriți, gospodarii, așa cum le spunem noi pe aici, cu rare excepții, de, tentația a fost mare și pentru ei, s-au abținut de la acest jaf spontan, dar nici nu l-au împiedicat! Înstăriții sînt de obicei

oameni timizi, grijulii să-și apere propriul avut, fără să-și mai complice existența ca să-l apere și pe al altora.

Și al căror alții? Al unor boieri fugiți nu se știe unde, poate fără gând de întoarcere. În mintea tuturor stăruia gândul că boierii au fugit cu nemții, la adăpostul blindatelor hitleriste în retragere. N-aveau de unde să cunoască sentimentele boierilor de la Rămureni față de nemți. Și-apoi gândul nemărturisit al fiecărui țaran român, fie el și chiabur: pământul, pământul ăsta gras și roditor al moșiilor boierești, bine cultivat, de mare randament, nu va încăpea oare pe mâinile lor?, deoarece leneșii și neisprăviții, tot leneși și tot neisprăviți vor rămâne în vecii vecilor, pînă la urmă totul va reveni tot celor vrednici. Așa gîndește țaranul român, pînă și cel mai conservator, cel mai cuprins. Cine nu stă pe brazda lui, gata să o apere, să se ia de piept cu Dumnezeu, merită să o piardă. Desigur că lucrurile nu stăteau chiar așa de simplu cum ți le prezint eu în această dintii epistolă de la Rămureni și de la Dan citire, însă în mare cam așa a fost sau cam așa îmi închipui eu că s-au întîmplat lucrurile, din reconstituirea pe care am realizat-o discutînd cu unul sau cu altul, din toate tagmele, pentru a-mi face o idee cît mai precisă de cele ce s-au petrecut în acele două sau trei săptămîni scurse între prăbușirea frontului de la Iași și reîntoarcerea unchiului meu, Vincent Renda, la Curte.

Erau acele zile în care calmul nefiresc al unui front care părea adormit prevestea furtuna ce avea să urmeze. Erau acele zile în care domnii elevi ai Școlii de ofițeri de cavalerie de rezervă, școală refugiată la Șelimbăr, în ținutul atît de românesc al Făgărașului, își desăvîrșeau pregătirea de luptă prin marșuri, contramarșuri, trageri la țintă fixă și la țintă mișcătoare, călărie în manej și citirea hărților în după-amiezele ploioase!

Soldatul care am fost a pus în pod sabia și casca. Acum îl tocește pe Planiol, fiindcă m-am înscris la cursurile de doctorat ale iubitei noastre Alma Mater. Înspre Crăciun e vorba să dăm examenele, să ne regăsim profesorii cu care am pierdut contactul de doi ani.

Dar, dragă Serge, vino să vezi, vino repede așa cum mi-ai făgăduit, fiindcă abia aștept să-ți călăuzesc pașii prin locurile des-

crise în aceste grăbite rînduri. Sînt nerăbdător să reînvii lungile noastre plimbări și sterilele, dar atît de pasionantele, noastre conversații, cînd treceam de la un subiect la altul fără să epuizăm vreunul, cînd ne bucuram de jocul scînteietor al schimbului de idei, fie atunci cînd eram de perfect acord, fie chiar și atunci cînd eram în vădită contradicție, și aceasta se întîmpla destul de des.

De voluptatea atît de subtilă a acestor ore îmi reamintesc cu nostalgie. Dacă îți învingi inerția cu care mă amenințai și te hotărăști să vii printre noi, am să fac tot ce îmi stă în putință să nu regreți acest pas. Nu-ți poate strica o cură de aer curat, de hrană naturală, de odihnă la ore regulate și, pentru distracție, spectacolul micului colectiv, mai mult sau mai puțin încheat, ce alcătuiește universul Curților din Rămureni «très fin de siècle».

Maria, bănuiești că este vorba de nevasta mea, pe care ai cunoscut-o în treacăt cînd amîndoi eram îmbrăcați în uniformă, gata la datorie, mi-a spus că este bucuroasă să te revadă în haine de «țivil». Așteaptă un eveniment fericit, cum se spune, și sînt îndrăgostit de ea ca în prima zi. Iartă-mi banalitatea comparațiilor, care are o singură scuză: sinceritatea! Închei cu un ultim apel: Vino...! Al tău, întru eternitate, Dan.“

Serge Cristi reciti scrisoarea de două ori. Era momentul cel mai potrivit să părăsească Bucureștiul. Să opună distanța celor peste trei sute de kilometri pericolului pe care îl reprezenta pentru el Lenuș Fotiade și dragostea ce simțea că este gata să încolțească din nou în el. În același elan de înnoire hotărî să se lase de băutură și nu mai tîrziu decît imediat. Astfel că ultima sticlă fu deșertată în cada băii de o mînă fermă. Serge Cristi lua întodeauna hotărîri rapide și definitive, pe care le respecta chiar dacă uneori le regreta. Găsi în biroul matusii tot ce trebuia pentru scris. Telegrama concepută pentru cei de la Rămureni suna astfel: „Sosesc. Tăiați, dacă nu vițelul, măcar cocoșul cel gras! Cu toată dragostea. Sergi Cristi“.

CAPITOLUL AL DOUĂZECI ȘI ȘAPTELEA

A doua aniversare a Eliberării României de sub jugul fascist, titulatura sub care se sărbătorea ziua de 23 August, data cînd armele au fost întoarse împotriva aliaților din ajun, a însemnat apoteoza carierei politice a lui Levi Bruckner. Putem spune fără exagerare că apoteoza întregii sale vieți, în care bucuria nu jucase niciodată un rol de seamă.

Sîntem în 1946, dar ziua de 23 August nu devenise încă Sărbătoarea Națională a poporului român. Era subordonată încă, pe plan istoric, zilei de 10 Mai, cînd se aniversa independența de stat și consacrarea definitivă a dinastiei Hohenzollernilor, prin proclamarea prințului Carol drept Rege al României, sub numele de Carol I. Legîndu-și numele de războiul de independență, prințul străin fusese destul de abil ca să-și asigure pentru exotica consonanță a numelui său o marjă de popularitate pe care s-au sprijinit apoi urmașii săi, deși mult compromisă de cel ce îi purta chiar numele, mai tîrziu.

Orașul, afectat și el de seceta care făcea ravagii în Nordul Moldovei, dar într-o mai mică măsură decît alte județe limitrofe, fusese pavoazat cu grijă din vreme, astfel că arborase haine de sărbătoare, cam strîmte, ce-i drept, haine de mic burghez cu care vrea să meargă duminica la biserică! În dreptul Grădinii publice, vestită printre orășelele din nordul Țării, în apropierea Gării, pe Strada Mare, unde dintotdeauna se ridicau tribunele oficiale, și de astă dată fusese edificată o tribună măreață, împodobită cu crenguțe de brad printre care se evidențiau stegulețe liliputane. Erau drapelele liliputane ale României și Uniunii Sovietice, în-

crucișate, simbolizînd nezdruccinată prietenie zămislită între cele două popoare în ultimul sfert de ceas al războiului. Erau arborate, din dispoziția expresă a lui Levi Bruckner, și cîteva din steagurile roșii ale Partidului. În această privință Levi înfrînsese dispozițiile contrare pe care le primise. La Centru se aprecia că opinia publică nu trebuia bruscată acum, cînd data alegerilor fusese fixată. Educarea cetățenilor pe o anumită linie abia se contura, astfel încît această a doua aniversare a memorabilului Eveniment trebuia să se desfășoare mai mult pe plan național-militar și mai puțin pe plan social-politic. România era încă un Regat. Partidul Comunist nu voia să bruscheze nimic. Nu voia să se impună fățiș. Mentalitatea multora fiind tributară unui îndelung trecut de propagandă anticomunistă, totul trebuia, cel puțin aparent, să vină de la sine, ca o întoarcere nu numai a armelor, dar și a viziunii politice de viitor a poporului.

Levi Bruckner era însă grăbit. Voia să siluiască timpul și istoria. Să li se substituie. Victoria comunismului asupra hitlerismului, deci superioritatea unei ideologii asupra celeilalte, trebuia să însemne ca, în cel mai scurt răstimp, popoarele eliberate de eroica și neînvinsă Armată Roșie, să fie eliberate și sub aspect politico-social, vechile structuri feudalo-capitaliste urmînd a fi înlăturate, eventual prin forță, și să li se substituie cît mai repede cu putință glorioasa concepție marxist leninistă. Levi Bruckner nu era conștient cît de aproape se afla gîndirea lui de gîndirea bonapartistă. Dacă i s-ar fi sugerat această idee, ar fi fost primul care ar fi fost mirat și indignat de o asemenea supoziție.

Fiecare zi de întîrziere îi era insuportabilă lui Levi Bruckner. Poate că niște premonițiuni destul de nebuloase îi dictau această stare febrilă. În Oraș luase o serie de măsuri revoluționare, la care fusese totuși silit să renunțe. Un tovarăș grăsuț, cu batistă cadri-lată și voce calmă dar tăioasă, descinsese într-o bună zi din nu se știe bine ce vehicul și se încuiase o oră și jumătate cu Levi în biroul pe care acesta îl ocupa la Prefectură. Nimeni nu participase la întrevvedere. Nimeni nu reușise să prindă nici un cuvînt din cele rostite în încăpere, deși toți își ciuliseră urechile. Levi era

roșu la față, congestinat, mâinile îi tremurau atunci cînd ieșise să-l întovărășească pe interlocutorul său care, pe aceleași căi misterioase, părăsise Orașul de îndată.

Urmase o perioadă cînd Levi guvernase destinele Orașului și ale Județului, mușcîndu-și zăbala ca un cal năvălaș, dar fără nici un fel de excese. Cuvîntul de ordine era reconstrucția economică a țării, care suferise de pe urma războiului.

După o tentativă eșuată de frondă, Marcel Herșcovici și grupul său acceptaseră să se subordoneze lui Levi Bruckner, a cărui personalitate îi copleșise, iar pe unii îi fascinase. Fenomenul se petrecuse cu atît mai ușor, cu cît Marcel Herșcovici devenise parcă un alt om după moartea neașteptată a Esterei. Nimeni nu știa ce se întimplase în noaptea ce precedase împușcarea fetei, în afară de Marcel care, într-un fel, își imputa sfîrșitul nedrept al Esterei. Acest sfîrșit lamentabil avea mai tîrziu, mult mai tîrziu, să-i modifice destinul și viața lui urma să ia o altă întorsătură decît aceea la care se putea aștepta. Acum, la această aniversare, Marcel se găsea în aceeași tribună oficială cu Levi, așezat alături de Asha, într-un colț. Asista și el la defilarea muncitorilor din Oraș, defilare și manifestare organizate și puse la cale în cea mai mare parte de el însuși. Nu-și precupețise eforturile în perioada ce a premers acestei zile festive. Regreta însă uniforma pe care el și grupul său o arborase în Oraș, ca semn al Noii Puteri, cu binecuvîntarea lui Levi. Epoletî, eghileti, cizme, brasarde și tot dichisul, după care puteau fi deosebite forțele de ordine din acest Oraș care o bună bucată de vreme pierduse orice contact cu exteriorul și se guverna după reguli proprii.

Vremea aceea avusese un puternic iz romantic. Fiîndcă tatăl său fusese avocat, din dispoziția lui Levi, Marcel se ocupase de organizarea unui tribunal, intitulat, bineînțeles, Tribunal al Poporului, în clădirea veche a Tribunalului din incinta Palatului prefectoral, în pretoriul căruia magistrați, procurori și avocați improvizați intrau înarmați, cu pistoalele la șold, pentru a preîntîmpina un eventual atac al forțelor reacționare, întotdeauna gata să lovească în cuceririle revoluționare ale poporului. Nu va uita curînd Marcel ziua cînd Iancu Lupu, zis Lupușor, care optase

pentru postul de prim-procuror, pentru a-și puncta și susține rechizitoriul, scosese revolverul și trăsesese trei focuri în sus, găurind plafonul și împrăștiind tencuiala peste asistență, spre groaza fără grai a țăranului inculpat că vînduse o oaie cu un preț exorbitant și care crezuse, pe drept cuvînt, că îi sunase ceasul de apoi. Instanța, întotdeauna alcătuită dintr-un singur judecător, din lipsă de personal cît de cît calificat, era reprezentată atunci chiar de Marcel, care a fost profund impresionat de maniera persuasivă a acuzării și, după o scurtă deliberare cu propria-i conștiință, Marcel îl condamnase pe țăran să predea gratuit o altă oaie pentru cantina Prefecturii. Sentința fu agrementată de o scurtă cuvîntare moralizatoare pentru uzul publicului din sală. Țăranul, convins că trăiește ultimele sale clipe de viață, făcu trei cruci și bătu trei mătănii întors către răsărit, ceea ce însemna cu spatele către instanță, și îl întrebese pe Marcel unde stă, ca să-i aducă și lui o oaie! Marcel dăduse din umeri și suspendase ședința. Înapoierea țăranimii era, într-adevăr, de nedescris!

Dar acele vremuri, ce îl lăsau adesea nostalgic, erau vremuri apuse. Tovarășul care se închisese cu Levi în cabinetul său își pusese mîinile în cap și vorbise ceva despre apucăturile unei republici sud-americane. În zilele următoare, uniforme fură discret împăturate și ascunse prin sipete și dulapuri, iar Tribunalul Poporului dizolvat, fiind căutați și repuși în funcție vechii magistrați, din rîndul acelor care se înapoiaseră în Oraș și care asistaseră la această uluitoare farsă fără să crîcneasă, de teamă să nu pătîmească în persoana și averea lor.

În tribuna de onoare, încă de la opt dimineața, luase loc Levi Bruckner, înscăunat prefect al județului, flancat în dreapta sa de un colonel rus, care comanda unitățile Armatei Sovietice aflate în Oraș, deși România, tratament de excepție pentru aportul său tardiv dar decisiv la înfrîngerea Germaniei naziste și scurtarea duratei războiului, încheiase la Paris un tratat de Pace cu Aliații, primind statutul de beligerant o dată cu rectificările de frontieră ce restabileau granițele din primăvara lui 1940, mai puțin Basarabia, Bucovina parțial și Cadrilaterul. Acestea rămîneau definitiv

Uniunii Sovietice și Bulgariei, deși această din urmă țară nu luase parte activă la luptele finale care au culminat cu capitularea Germaniei.

Dar la vremea aceea nimeni nu îndrăznea să se întrebe cu glas tare de ce aceste provincii rămîneau în afara vetrei strămoșești, cînd jertfele României, deși situate într-o perioadă relativ scurtă a conflagrației, au însumat pierderi ce au depășit pierderile unora dintre aliații care au fost în foc încă din toamna lui 1939?

Levi Bruckner era îmbrăcat foarte sobru, într-o ținută care o prefigura pe aceea maoistă de mai târziu și, bineînțeles, cu acea șapcă muncitorească care constituia un fel de simbol al victoriei muncii, îndepărtînd, prin severitatea și modestia ei, jobenele, țilindrele, meloanele, însemne capelare ale burgheziei și țință privilegiată a caricaturiștilor care ilustrau presa de stînga cînd voiau să-i înfieraze cu dispreț pe exploatatori și slugile lor.

Rașela Bruckner, căreia, de cînd se știa, Levi îi spusese Asha, și Asha rămăsese pentru toată lumea încă din vremurile dureros de vii, cînd slugărea pe la ciocoi, trăia în tribună, la doi pași de Levi, un vis din care ar fi voit să nu se trezească niciodată, fiindcă neapărat tot ce se petrecea cu ea de la un timp încoace nu putea fi decît un vis! Dacă cineva ar fi ciupit-o, sau dacă s-ar fi înțepat, Asha ar fi țipat disperată, convinsă că de acum încolo totul are să fie din nou ca mai înainte, că are să se întoarcă adică la cazanul cu rufe murdare, la fața roșie și nădușită, la mîinile crăpate de sodă care o usturau și noaptea, împiedicînd-o să doarmă, deși într-o zi înmagazina osteneală cît pentru un an întreg.

Dar Asha, în tribuna oficială alături de Levi și de alte mări-miri din noua conducere a Orașului, într-o rochiță de mătase croită pe comandă, nu putea să-și închipuie decît că a ajuns direct în Paradis.

Pentru Asha iată, fericirea cea mare din această zi memorabilă o constituie umbreluța de soare, multicoloră, cu mîner în formă de gît de lebădă, pe care Marcel i-a dăruit-o cu o seară înainte ca să o ferească de arșița de a doua zi, cînd se prevedea o căldură caniculară. Tribuna nu avea umbrar. Asha își învîrtea umbreluța deasupra capului, după ce se temuse să o deschidă ca

nu cumva o pală de vînt să i-o smulgă din mînă. Era decisă, într-o asemenea ipoteză, să se lase și ea purtată de vînt, să se înalțe și să observe Orașul de sus, ceea ce-și dorise întotdeauna dar nu putuse să realizeze vreodată. Privirile Ashei erau mereu ațintite asupra cefeii lui Levi, palidă și fragilă, proaspăt tunsă de frizerul chemat acasă, așa cum obișnuiau boierii la care Asha spăla cu ziua. De cîte ori îl privea, îi dădeau lacrimile gîndindu-se la ce fusese viața lor atîta amar de vreme și la ce era acuma, la jalea care o torturase cînd îl crezuse mort, la bucuria fără nume ce o năpădisese cînd, miracol ca în Cărțile Sfinte ale goilor, Levi reînviat o găsise aplecată peste ultima ei albie de femeie chinuită. Levi nu a aflat, s-ar fi supărat foc, dar Asha a mers la Sinagogă îndată ce s-a redeschis și s-a rugat acolo pînă ce a epuizat tot vocabularul ei destul de restrîns, prin care ar fi putut comunica cu Iehova, căci acesta, după cum se știe, are o ureche bună și una surdă. Cu cea bună îi ascultă pe bogați și o întoarce pe cealaltă către sărmani. Cînd Marcel Herșcovici i se adresa cu glas normal, Asha îl ruga să-i vorbească pe șoptite, ca nu cumva zgomotul vocilor să rupă vraja sub care trăia.

Ziua începuse sub auspicii favorabile. Trotuarele spălate dis-de-dimineață cu furtunurile străluceau, grăbit uscate de un soare nemilos. Nici o boare nu prevestea nașterea vreunui nor făgăduitor de ploaie. În zadar cerul era scrutat de mii de ochi, care așteptau o izbăvire de acolo de sus. Frunzele îngălbeniseră prematur.

Coloanele de manifestanți, într-o ordine destul de anarhică, se scurgeau pe Strada Mare, prin fața tribunei, strigînd lozinci revoluționare. Cei mai voinici purtau pancarte și fotografii înfățișîndu-i pe Generalissimul Stalin, necontestatul părinte al popoarelor, pe Petru Groza, primul ministru al țării, impus de forțele populare la 6 martie din anul trecut și, ici-colo, cit mai ferit, chipul Regelui Mihai I, despre care se mai amintea încă, mai ales de opoziția burgheză, că ar fi fost marele artizan al schimbării la față, adică din fața brună în fața roșie! Istoria-i consfințește adesea coloristic pe unii sau pe alții, albi, albaștri, negri, bruni, roșii

etc. Acum, în această parte a lumii, se purta roșul, culoarea singelui și a revoluției proletare.

Masele populare erau grupate în spatele Hotelului-Cinema-Restaurant „Modern“, proprietatea — pentru câtă vreme încă ? — a unui fugar, Ghiță Cămeșoiu, compromis în opera de românizare și de spoliere a comercianților ovrei din Oraș. Staționau pe strada Sucidava, uliță veche pietruită cu bolovani de râu, moartea cauciucurilor, cu iz de așezare dacică.

Băieții lui Marcel, ușor identificabili prin brasarda roșie pe care o purtau prinsă în ace la brațul stîng, mai sus de cot, dirijau grupurile pe Strada Mare, către Gară și Grădina Mare, totul este mare în orașele mici, ca apoi să se împrăstie după ce, ocolind grădina, ajungeau în dreptul Cimitirului. Trecînd prin fața tribunei agitau buchete de flori, strigau „ura“ cu glasuri mai mult speriate decît entuziaste, cătînd curioși la cei de pe estrada împodobită cu lăicere rechiziționate mai cu voie, mai cu hapca, de prin casele cetățenilor din cartier.

În frunte, disciplinați, ordonați, bine încadrați, au defilat muncitorii Fabricii de zahăr, care și-au luat angajamentul solemn ca în această toamnă să dea maximum de randament, după ce, cu chiu, cu vai, Levi Bruckner reușise — spre meritul lui — să pună mașinile grav avariate în funcțiune. Victoria lui cea mare o constituisese, și puțini erau aceia ce aveau cunoștință de ea, salvarea fabricii ce fusese pusă pe lista întreprinderilor mari pe care rușii urmau să le ridice și să le transporte în Uniunea Sovietică în cadrul despăgubirilor de război, acceptate de România cu prilejul încheierii Armistițiului. Relațiile amicale ale lui Levi cu colonelul rus, gauleiterul nenumit al orașului, înlesniseră o tranzacție prin care Fabrica se obliga să predea în fiecare an circa 5 000 tone de zahăr timp de un deceniu Uniunii Sovietice, iar aceasta se angaja, la rîndul ei, să asigure transportul peste Prut. Levi explicase și avusese cîștig de cauză mai ales acum, după încheierea Păcii și fixarea datei alegerilor, că demontarea fabricii și șomerizarea unui mare număr de muncitori nu erau de natură să servească relațiilor de simpatie ale populației pentru Marele Frate aliat de la

Răsărit și nici să aducă voturi în interiorul Blocului Partidelor Democrate, în care forța vie, dinamică, era reprezentată de P.C.R.

Au urmat funcționarii Prefecturii și Primăriei, aliniați în rînduri strînse, apoi muncitorii Fabricii de zahăr, aceștia din urmă au defilat salutînd tribuna cu pumnul strîns, internaționalul salut proletar, la care Levi răspundea în același mod. Agitatorii abili, instruiți de Marcel Herșcovici, strigau și îi însuflețeau pe manifestanți cu lozinci mobilizatoare, ca de pildă: „Trăiască Uniunea Sovietică“, „Trăiască Generalissimul Stalin“, „Trăiască prietenia veșnică dintre popoarele român și rus“! Iei-colo, se auzeau anemice strigăte de „Trăiască România“, „Trăiască Petru Groza“.

Cînd o voce anonimă, dar extrem de răsunătoare, a aruncat un sonor: „Trăiască tovarășul Levi“, urarea i-a surprins pe cei încolonați, deoarece nu fusese prevăzută în repertoriul comunicat din vreme. Cei ce i s-au alăturat au fost puțini și izolați. Levi Bruckner s-a încruntat. A urmat un schimb furișat de priviri cu Marcel Herșcovici, înscăunat ad-hoc maestru de ceremonii. Marcel, la rîndul lui, a făcut niște semne discrete unor responsabili cu brasardă, așezați din cincizeci în cincizeci de metri de-a lungul Străzii Mari și lozinca lansată de un partizan fanatic de-al lui Levi Bruckner nu a mai fost repetată, spre marele regret al Ashei căreia inima era gata să-i sară din coșul pieptului atunci cînd l-a auzit aclamat pe Levi, alături de Stalin și de Petru Groza.

Grupurile de manifestanți care au urmat au fost mai puțin disciplinate, călcîndu-se și îmbrîncindu-se unii pe alții, lozincile fiind scandate rar și cu jumătate de gură, mai mult atrase de identificarea persoanelor din tribună decît de respectul cuvenit evenimentului sărbătorit.

Totul s-ar fi terminat cu bine și nici o umbră nu ar fi întunecat cerul autosatisfacției lui Levi Bruckner, dacă înainte de defilarea Gărzilor Patriotice înarmate, păstrată dinadins pentru efectul ultim, în pas cadențat și ținută paramilitară, nu ar fi intervenit un incident care a dat totul peste cap. Finalul acestei Manifestații, pusă la cale de Levi Bruckner și programată minuțios de Marcel Herșcovici, a fost, din nefericire, ratat!

În seara aceleiași zile, Levi își reproșa incidentul pe care ar fi trebuit să-l prevadă și să ia măsurile necesare din timp, spre a fi evitat. El știa că spiritele în Oraș erau înfierbîntate, mai ales acum, după ce data alegerilor fusese oficial anunțată și campania electorală se afla în toi. Se înfruntau, pe de o parte Blocul Partidelor Democratice, iar pe de altă parte așa-zisele partide istorice. Poporul înșelat de cînd se știe, trebuia păzit de el însuși, ca un copil care nu poate distinge încă de unde vine primejdia. Trebuia apărat de elanurile de nostalgie, de o falsă imagine a trecutului istoric în care propaganda monarhică își ancorase adînc germenii răufăcători. Trebuia apărat de mentalitatea curentă încă, după care România era bine să aspire către Apus și să ignore Răsăritul, ca și cum unul din capetele luminate ale acestui moment istoric, prin care trecea țara și pe care îl trăia Levi cu intensitate, nu ar fi spus, sub binecunoscuta sa autoritate, că Lumina vine de la Răsărit!

Plimbîndu-se prin grădina casei lui Doru Rosenberg, actuala lui reședință, Levi Bruckner, cu agitația ce-l caracteriza în momentele cînd era tulburat, în timp ce Asha îl aștepta cu masa pusă, masă festivă după cum se cuvenea la o așa cinstită zi, își mușca buzele pînă la sînge, obicei practicat din copilărie, măsurînd cu pas grăbit, în sus și în jos, aleile neîngrijite, avea altele pe cap, alei peste care seceta scuturase frunzele gălbejite ale copacilor.

În timp ce fanfara regimentului 14 infanterie cadența marșul în sunetele căruia trebuiau să apară și să defileze Gărzile Patriotice, mulțimea bulucită pe trotuare începu să murmure, să dea semne de curiozitate, să întoarcă privirile înspre Cinematograful „Modern“, unde se încolonaseră Gărzile Patriotice. Unii alergau înghiontindu-se, alții se ridicau pe vîrfurile picioarelor sau se suiau pe garduri ca să vadă mai bine, unii invadaseră strada creînd o dezordine de toată frumusețea, ceea ce îl făcu pe colonelul rus să încrunte din sprîncene, iar pe Levi Bruckner să se alarmeze.

Înainte ca personajele de vază prezente în tribună să se dezmeticească se auzi slab, apoi din ce în ce mai pronunțat, Imnul

Regal, intonat de voci tinere, pline de elan, care căpăta amploare pe măsură ce posesorii acestor voci înaintau pe Strada Mare spre Tribunală.

Nimic nu era de natură să-l scoată din sărite pe Levi Bruckner mai mult decât intonarea imnului regal în preajma sa, mai ales atunci când răsună ca o sfidare la adresa lui. Cele mai usturătoare amintiri ale sale, de jidan cu vederi comuniste, erau asociate de un memorabil „Trăiască Regele“ dintr-o zi de Zece Mai a trecutului întunecat și pentru totdeauna îngropat.

Lucrurile se lămuriră curînd, dar Levi nu avea de ce să fie mulțumit. Directorul Liceului de băieți, Toma Diaconescu, țărănist manist notoriu, reușise, nu se știe cum, să mobilizeze un grup de elevi din cursul superior. Erau cam peste o sută de tineri, frumos aliniați, care se camuflaseră prin curțile și grădinile dintr-o stradă lăturalnică, opusă celei unde fuseseră masate coloanele de manifestații. Pentru aniversarea zilei de 23 August, directorul organizase propria defilare, după concepția și gustul său, în realitate o contramanifestație cu caracter monarho-naționalist. Perturbarea produsă de acest gest avea să-l coste mai tirziu postul de director, cît și libertatea, fiind trimis administrativ la Canal, să ispășească o condamnare de cinci ani, loc de unde nu s-a mai întors niciodată. La 23 August 1946 însă, nimeni, nici Toma Diaconescu, nici măcar Levi Bruckner, care fierbea ca o locomotivă gata de drum, nu putea să prevadă consecințele acestei intervenții deja calificate ca „reacționară“, în sensul peiorativ al termenului, atît de frecvent utilizat ulterior.

Este de presupus că incidentul nu ar fi luat proporțiile pe care le-a luat în mintea lui Levi Bruckner, dacă deodată, ca din senin — așa cum se stîrnesc fără cauză aparentă, vara, vîrtejuri ce ridică trombe de praf — glasurilor care ajunseseră la „... de țară iubitor, și-apărător de țară“ nu li s-ar fi alăturat mulțimea de gură cască, învălmășită pe trotuare. Aceasta invadase și mijlocul străzii, scandînd cu o înverșunare nejustificată, exceptînd dorința de refulare anonimă ce sălășluiește în fiecare ins pierdut într-o aglomerație, psihologie bine cunoscută și analizată de un Gustave Le Bon, dar complet ignorată de Levi Bruckner, a cărui

sete de lectură și de cunoaștere se adăpase cu maximă exclusivitate la Operele, în ediții rezumative, ale marilor dascăli ai proletariatului. Dincolo de această „cetate de erudiție“, în zidurile căreia se ferecase Levi, nu mai exista nimic. Restul nu reprezenta decît o uriașă maculatură, care ar fi trebuit să alimenteze zi și noapte rugul inchiziției comuniste. Levi Bruckner era un fanatic și un incondițional, adică un intolerant de speța cea mai periculoasă. Periculoasă pentru el însuși, pentru cei cu care intra în contact și chiar pentru ideile în slujba cărora își pusese viața, eliminînd tot ce era exterior țelului suprem, incluzînd în acest exterior pînă și propria viață personală. Într-o străfulgerare de gînd îi apăru chipul Wandei K. Cel din ultima clipă cînd părăsise umilit încăperea cu lut pe jos din casa primarului Cănachiță din Rămureni, atunci cînd înțelesese, fără posibilitate de speranță, că drumurile către femeie și dragoste îi sînt definitiv interzise de un crud capriciu al naturii.

Incidentul amintit, care îl frămînta ca o rană vie arsă cu fierul roșu, aruncase o umbră sinistră asupra luminii zilei care începuse sub cele mai bune auspicii. Căpătase în mintea și sufletul lui Levi proporții gigantice, cu totul străine de adevărata lui semnificație, interpretîndu-l ca pe un afront personal, ca un faliment al activității sale de pînă atunci. Levi Bruckner suferea de o sensibilitate bolnăvicioasă, capabilă să-i otrăvească orice bucurie. El știa că, potrivit cu instrucțiunile primite, nu-i era îngăduit să ia măsuri directe, fățișe, măsuri ce ar fi putut compromite politica majoră a Partidului în această perioadă de cumpănă, politică în care predomina linia supleții și a pedalei ce trebuia să frîneze elanurile nesăbuite ale unor partizani de tipul său. Partidul nu tolera abateri și sancțiunile erau foarte grave. Astfel încît nu-i rămînea decît să-și muște zăbala, să spumege și să rabde!

— Levi, băiatule, hai vino la masă... se răcește borșul...

Asha era cu adevărat îngrijorată cunoscîndu-i firea, auzindu-l cum măsoară grădina în lung și în lat, semn de mare tulburare. Borșul se sleia în farfurie. Era un borș de hribi, după care Levi se dădea în vînt încă de copil. Materia primă esențială, hribii, Asha îi căpătase după multă tocmeală de la o vecină care ținea să se

aibă bine cu familia Bruckner: „Zău, Madam Asha, că ăștia is ultimii, îi țineam și eu pentru Crăciun să-i fac un pilaf lui Costică al meu... da uite că mă lipsesc pentru matala și dom' Levi al nostru...”

Vecina, care chipurile își jertfea ultimii hribi, mai avea un săculeț plin, pitit într-un ungher întunecos al cămării: Sconta însă pe un bon suplimentar de lemne și cărbuni pentru la iarnă, că omul înțelept vara își face sanie și iarna căruță! Plecînd de la această străbună povată, 23 August nu era chiar o dată prematură spre a-și asigura un surplus de căldură pentru anotimpul friguros.

Apelul ultimativ rugător al Ashei intervenise tocmai în momentul cînd Levi își rememora, cu un fior de amărăciune, acel „Trăiască Regele“, pe care nu-l putuse niciodată intona corect, ceea ce explica poate, cel puțin în parte, în subconștientul lui pornirea sa atît de sălbatică antidinastică.

— Îndată, vin îndată...

Levi se îndreptă spre cișmeaua de lîngă grajdul transformat în remiză. Cuprinse apa în căușul palmelor și își răcori fața. Răcoarea binefăcătoare îl ușură ca prin minune. Cînd intră pe ușa larg deschisă a verandei, mirosul borșului îi gîdilă plăcut nările. Simți deodată că îi este o foame nebună, așa cum de multă vreme nu-i mai fusese. O vagă înduioșare puse stăpînire pe el, privind la tabloul tihnit din fața lui: Asha hieratică și calmă așteptîndu-și feciorul la masă, după o zi în care se dăruise treburilor obștești.

CAPITOLUL AL DOUĂZECI ȘI OPTULEA

Mulțumit de el însuși, ceea ce i se întâmpla destul de des în timpul din urmă, Ion aruncă o ultimă privire cercetătoare pentru a descoperi o eventuală neconcordanță măsuței joase, de tip orientat, pe care aliniase, după un stil ce îi era personal, sticlele cu băuturi și gustările alese procurate de Gi Murgescu în parte din rețeaua de aprovizionare a misiunilor străine occidentale, în parte de la bursa neagră.

Ion servise douăzeci de ani într-o casă mare și știa cum se poartă boierii în toate ocaziile, uneori mai bine ca boierii înșiși. Cantacuzinul în slujba căruia fusese de la vîrsta de cincisprezece ani — la mama căruia slujise ca fecior în casă tatăl lui Ion, copil din flori, zice-se, al unei țigănci roabe la iatacul boieroaicei și al boierului Stan Cantacuzin, mort de tînăr de o boală rușinoasă și pe care Ion nu-l cunoscuse — îl chemase pe Ion la el în birou, îi strînsese mîna și-i spusese că nu mai are cu ce să-l plătească. Îi înmînase drept referințe o scrisoare elogioasă, iar pentru cele șase luni de leafă restantă îi dăruise un ghiul pe care era gravată stema Cantacuzinilor, un fel de cioră cu o cruce în cioc.

— Bani, Ioane, nu mai am, îi spusese boierul zîmbind subțire, deschizînd sertarul în care se mai găseau numai cîteva cutii goale de tutun de pipă englezesc. Îți dau însă inelul ăsta, pe care îl am de la tata mare. Din zvonurile, pe care probabil că le cunoști, s-ar putea ca tu să fii mai îndreptățit să-l porți decît mine. Nici maică-mea n-a fost ușă de biserică, în timp ce tataia urca în cotlonul unde își avea culcuș Safta, țiganca, bunică-ta...

Ion sărutase dreapta boierului, care de fapt îi venea unchi,

adunase într-o ladă dibuită în pod vestimentația lui de toate zilele și de zile mari, ca și bruma din ceea ce mai pusese deoparte pentru bătrînețe, agonisită din simbrie și bacșișuri, ca și din darurile pe care singur și le oferise de prin casă, unde mișunau lucruri de care nimeni nu mai era în stare să țină socoteală. Nu se considera vinovat de această indelicatețe, apreciind că sîngele apă nu se face și oricît, și oricum, prin venele lui curgea și sînge de canticuzin.

După ce buzunarele stăpînului se goliseră, deci, atît din pricina unei vieți risipitoare, cît și din pricina inflației și a reformei agrare, Ion se mută cu chirie într-o modestă casă de mahala, la o văduvă cu care se avea bine de vreo cîțiva ani. Nostalgic, după vreo trei săptămîni își găsi post ca extern la Maiorul Gi Murgescu, ofițer interpret al Misiunii militare a S.U.A. la București, continuînd să doarmă la văduva din Ferentari.

Maiorul căruia îi spunea „mon commandant“ îl plătea bine, în dolari, pe care Ion îi pitea în perna pe care dormea. Era un patron simpatic, generos, nu-l cicălea și i se adresa cu „domnule Tomescu“. În ce avea de îndeplinit, Ion era fără cusur, intuind și prevenind tot ceea ce trebuia să facă, fără să i se ceară sau să i se atragă atenția. Ceea ce îl minuna însă pe Ion Tomescu la noul său stăpîn era numărul impresionant de dame care se perindau prin garsoniera din Intrarea Armașului unde fusese încartiruit, acesta fiind subiectul cel mai adesea dezbătut de el și văduvă, seara în pat.

Ion era de o discreție încercată, dar nu se putuse împiedica să nu tresară atunci cînd într-o seară, domnul maior fiind plecat și neașteptînd pe nimeni, soneria zbirniise insistent iar el, la deschiderea ușii, dăduse nas în nas cu Sidonia Drăgușin, care frecventase casa foștilor săi stăpîni și despre care știa că este nevasta generalului Balasan.

— Stai, parcă te cunosc eu de undeva? Nu cumva ești celebrul Ion, acela care o rupe pe franțuzește și după care se dau în vînt toate cucoanele snoabe din Capitală?

— Si, Madame, ne vous en deplaise! Toujours à votre service!

— Ia te uită, domnule, dar știi că-mi plăci? Păcat că a trecut vremea feciorilor franțuzești! Acasă-i domnul maior?

— Vremurile trec, vremurile vin, doamnă! Nu, mon commandant nu-i acasă, doamnă general...

Faptul că fusese recunoscută nu fu pe placul Sidoniei, care uitase să-și acopere fața cu voaleta.

— Bine, nu-i nimic... Treceam prin cartier, croitoreasa mea e la doi pași și voiam să-l poftesc pe domnul maior mâine la prînz.

— Dacă doamna general dorește, îi poate lăsa o comunicare scrisă. Aici pe birou găsește tot ce-i de trebuință, așa fac toate doamnele cînd nu-l găsesc pe domnul maior...

Săgeata aruncată cu bună știință de Ion nimeri din plin ținta. Fără să vrea, Sidonia își comprimă cu mîna bătăile accelerate ale inimii. Îi era ciudă de comportarea ei de fetiță geloasă în fața acestui om a cărui privire părea să o radiografieze, citindu-i tulburarea și enervarea.

— Nu, mulțumesc Ioane, am să telefonez mai tîrziu, ține pentru oboseala dumitale...

Apoi Sidonia Drăgușin ieși trîntind ușa, furioasă pe ea însăși, pe Ion, pe maiorul absent, pe întregul Univers care de la o vreme îi stătea împotrivă. Ion aprecie bufnitura ușii ca un gest de o supremă impolitețe, mai ales din partea unei cucoane ce se considera din lumea bună. Au decăzut moravurile, mormăi Ion, îndepărtînd cu peria varul căzut din tavan pe mîneca vestei sale vîrgate. A naibii cucoană! (Asta trebuie tradus cu „a dracului muieră“, dar Ion se ferea să fie vulgar chiar atunci cînd vorbea de unul singur.) O să aibă de furcă domnul maior, dar de, nici el nu se mai astîmpără... Ce haz o să mai facă Lica, cînd am să-i povestesc!...

Gi Murgescu fluiera în baie, în timp ce se bărbierea, o melodie la modă în acele timpuri, *Hello, Baby, Mademoiselle*... Ce bărbat nu fluieră sau nu fredonează în baie, pînă și cei mai irecuperabili afoni, acustica încăperii evocîndu-le nostalgice ecouri carussiene sau leonardiene, după meridian! Gi Murgescu fluiera corect și era mulțumit de frăgezimea obrazului peste care trecuse

o lamă Gillette nouă-nouță, scoasă dintr-un pachet de cinci pe care îl inaugura în cinstea celei pe care o aștepta, astăzi, pentru prima oară în garsoniera lui de burlac cu iz exotic, ce le atrăgea ca un magnet pe femeile Bucureștiului. Auzea clinchetul paharelor de cristal și al tacimurilor de argint, garsoniera îi fusese închiriată complet echipată, mînuite de Ion cu delicatețea unui instrumentist virtuos.

Gi Murgescu era satisfăcut de munca sa în cadrul Misiunii americane, de avantajele pe care i le aducea calitatea aceasta și de plăcerile procurate fără prea mare bătaie de cap, de facilitatea cu care femeile îi intrau și ieșeau din garsonieră, îndeobște femei măritate, ce nu solicitau mai mult de două ore de destindere fără complicații. Trupul lui, antrenat și sportiv, mereu ținut în formă prin tenis, înot și călărie zilnică, dădea maximum de randament. De cînd îl avea și pe Ion Tomescu în serviciul lui, Gi Murgescu era înclinat să se simtă într-o stare de euforie permanentă, convins că viața îi fusese dăruită ca un fel de răsplată lui, pentru meritele proprii sau pentru meritele cine știe cărui ascendent de-al său, căruia îi adresă în gînd o fugară mulțumire.

După ce își umezi abundant fața cu o loțiune cu miros pipărat, pe care o considera excitantă pentru nările feminine, Gi Murgescu îmbracă peste torsul gol un fel de kimono trei sferturi, de culoarea vișinei putrede, încheiat cu o cataramă de argint lucrat în niște obscure motive japoneze, achiziționat într-un bazar din San Francisco cu puțin înainte de a pleca în Europa. Dintr-o savantă cochetărie, își lăsa întredeschis kimonoul pe piept, prezentînd astfel ochilor o stufoasă pilozitate, garanția presupusă a unei virilități necontestate. În lupta permanentă dintre sexe, Gi Murgescu se străduia să folosească arme cît mai egale!

Nu avea încă patruzeci de ani, dar micile artificii ale seducției intraseră deja în arsenalul său. În picioare purta o pereche de pantofi italienești de chevrot maron închis, supli, fără șireturi, de care se putea debarasa într-o clipită, pe nebăgare de seamă. Făcu o intrare triumfală în încăperea unde se afera Ion, după ce recită cu forfecelul, cu mare atenție, firele unei mustăți discrete, pe care o purta à la Clark Gable! Ținea foarte mult la impresia

pe care i-o făcea lui Ion, care știa întotdeauna, cu un compliment de bună calitate, să-i ridice moralul. Astăzi, mai mult decît oricînd, dorea să audă părerea feciorului. Femeia pe care o aștepta era o fată de optsprezece ani, o cunoscuse cu o săptămînă înainte la un cocteil oferit de ministrul Suediei la București, violonistă talentată, care timp de trei sferturi de oră încîntase auzul invitaților. În ziua aceea Gi fusese în formă mare, îi smulsese făgăduiala că îl va vizita în garsoniera lui, nesfiindu-se să-l încunoștiințeze că e fecioară și că vizita ei, de cel mult o jumătate de oră, se va mărgini la a-i admira colecția de fildeșuri adunate din Extremul Orient și în a discuta despre Walt Witman, poetul ei preferat, căci studia în același timp și limba engleză. Gi se oferise să-i dea lecții însă fata se eschivase rîzînd, afirmînd că știa ea la ce fel de lecții se gîndește el și că, oricum, are o bătrînă profesoară, englezoaică uitată de Dumnezeu în România, care îi dă deplină satisfacție. Gi avea prea multă experiență în acest domeniu ca să nu fie convins că aceste premise caste ale așteptatei vizite a Laurei Mezincescu nu erau decît o perdea de camuflaj pentru salvagardarea amorului propriu femeilor care sînt hotărîte să cedeze dar care, dintr-o ipocrizie multimilenară, nu o vor recunoaște niciodată. Ion aranja florile într-un vas de Lalique. Se întoarse apoi și rămase un moment tăcut, cu tija unei crizanteme în mînă:

— Mon commandant, sînteți magnific... (Ion avea un bagaj de neologisme elogioase și nu se jena să facă uz de el), Domnul să o aibă în pază pe cea așteptată...

— Mulțumesc, domnule Tomescu... Gi scoase din sertarul unui scrin o bancnotă de cinci dolari, pe care Ion o escamotă cu dexteritatea unui scamator de profesie.

— Mon commandant, totul este pus la punct... Castronașul cu icre negre îl găsiți în frigider, iar frapierea cu șampania la gheață este lîngă măsuță, acoperită de un șervet alb. Nu uitați să-l folosiți cînd serviți șampania, celelalte sînt pe masă, iar pateurile calde, cu ciuperci, are să vi le aducă un băiat de la Capșa la ora șapte punct. Nu veți avea decît să deschideți ușa și să întindeți mîna...

— Domnule Tomescu îți mulțumesc încă o dată. Nu știu ce

m-aş face fără dumneata! Mîine merg la Snagov să fac puţin canotaj, şeful meu e plecat să viziteze mănăstirile din Moldova, aşa că eşti liber să-ţi faci programul pe care îl doreşti...

Ion Tomescu îşi agăţă vesta reiată în vestiar, îmbracă surtucul lui de oraş şi părăsi garsoniera trăgînd binişor uşa după el. Gi Murgescu împături pernele divanului, ca să le dea un aspect cît mai decent, îşi turnă un fund de pahar de whisky, atîta cît să-l stimuleze fără să-i diminueze posibilităţile fizice şi intelectuale şi, cu paharul în mîină, începu să întoarcă butonul radioului pentru a găsi o muzică potrivită atmosferei pe care voia să o creeze atunci cînd Laura avea să pătrundă în încăpere. După cîteva infructuoase încercări, nereuşind să prindă decît informaţii, muzică orientală sau conferinţe plicticoase, renunţă cu intenţia de a reveni curînd. Se cuibări în fotoliul alăturat, sorbi de cîteva ori din pahar după care îl aşeză jos, lingă el. Închise ochii căutînd o binefăcătoare relaxare în scurta fază de aşteptare, un sfert de oră despărţindu-l de momentul cînd Laura făgăduise solemn, cu mîna în sus, potrivit cu jurămintul cercetaşilor, că are să vină.

Relaxarea pe care şi-o propusese era însoţită în mod fatal de imagini erotice tot mai clare, mai precise, din care nu lipseau dezbrăcarea lentă şi savantă a fetei, cu lungi popasuri şi cuvinte meştesugit murmurate, el considerîndu-se un specialist, cu mîngîieri care să-i alunge spaima, această nouă preocupare rezultînd din franchisea fetei care îi dezvăluisese taina curăţeniei sale trupeşti. La început fusese înclinat să nu o creadă, dar mai multe amănunte, care acum îi apăreau într-o lumină semnificativă, îi întăriră convingerea că nu minţea. Voia să facă din deflorarea Laurei o săr-bătoare pentru amîndoi. Purtat pe aripile visării treze, scontînd fabuloase revelaţii, Gi Murgescu, golind ultima picătură, aţipi.

Se trezi brusc, la repetata şi insistenta mînuire a soneriei. Cel de la uşă se arăta nerăbdător, presant, autoritar. Puţin buimac, Gi Murgescu, pentru a se reorienta în timp, îşi aruncă privirile către graţioasa pendulă Loius XV, de al cărei bun mers se îngrijea zilnic Ion. Constată cu oareşicare agasare că Laura întîrziase un sfert de ceas, iar dacă era băiatul de la Capşa, ceea ce nu-i prea vine să creadă, acesta era înainte tot cu un sfert de ceas. Tranşă

îndoiala în favoarea Laurei Mezincescu, un al treilea vizitator fiind practic exclus deoarece luase toate măsurile în acest sens, ca nu cumva să fie deranjat. Un soi de presimțire, pe care o alungă repede, îl cuprinse la gândul că acesta nu putea fi stilul de a suna al fetei. Cum nu putea, totuși, fi decît Laura, Gi se grăbi să deschidă fără să se mai preocupe să găsească la radio o melodie adecvată.

Gi deschise cu o grabă teatrală, cu o frază de bun venit pregătită pe buze. În fața lui stătea Sidonia Drăgușin-Balasan, cu o valiză în dreapta și alta în stînga! Voluminoase și încărcate pînă la refuz.

— Dormeai, mon cher? Ce faci ochii ăștia mari? N-ai mai văzut femeie în viața ta, sau eu arăt ca o sperietoare? N-ar fi de mirare, la gândul că nu te găsesc la telefon! Hai, poștește-mă să intru, ce-ai rămas pironit ca o stană de piatră?

Aruncînd o privire prin ușile deschise:

— Văd că mă așteptai, ai visat astă-noapte sau ți-a dat Laila în cărți... lasă-mă să trec...

Garsoniera lui Gi Murgescu era la mezanin. Vizitatorii urcau scările, nu foloseau niciodată liftul care, de altfel, nici nu oprea decît mai sus, la etajul 2. Pași ușori, mărunți, pași de fată care urcă fără grabă, care vrea să întîrzie apropiatul viitor pentru înfruntarea căruia se pregătise de o săptămînă, lăsînd pînă la urmă ca soarta să decidă singură. Soarta decise atunci cînd ajunse pe palier. Gi Murgescu, în fascinantul său chimon, părea statuia disperării în fața unei femei frumoase care vădit voia să pătrundă în apartament și care, tot atît de vădit, nu intenționa să-și părăsească valizele în fața ușii. Scena nu avea nevoie de comentarii. Laura își înghiți lacrimile și făcu stînga-n prejur. Gi schiță un gest de parcă ar fi vrut să alerge după dînsa, să o oprească ca nu cumva ceva iremediabil să se consume între ei. Gestul rămase schițat, fiindcă Sidonia îl împinse ușor, dar hotărît:

— Fii cavalier, te rog, și adu-mi valizele înăuntru, doar n-ai să mă lași să dorm la ușa ta! Pentru rest nu te deranja, fiindcă îmi pregătesc singură un pahar cu Martini, cu mult gin și cu multă gheață, am mare nevoie de un reconfortant...

Lacrimile Laurei nu cerură îngăduința nimănui ca să se trans-

forme în mici torente. Nu-i aduceau însă nici un prejudiciu tenului ei de fată tânără, fiindcă nu se machia, așa precum aceea care pătrunsese la Gi ca stăpînă în casa lui.

La intrarea în bloc, un băiat de vreo paisprezece ani, cu un fel de chipiu caraghios pe care scria cu fir aurit „Capșa“, o întrebă pe Laura dacă nu știe cumva unde locuiește domnul maior Murgescu:

— Știți, domniță, am cam întîrziat, nu venea tramvaiul și mi-e teamă că se răcesc pateurile și vai de urechile mele, dacă află patronul...

Tinerețea Laurei ieși învingătoare din lupta cu sine:

— Pateuri cu ce, băiete?

— Cu ciuperci, domniță, numai noi știm să le preparăm; îmi pare rău că sînt cu număr, că v-aș fi servit cu unul... poate altă dată...

Pateurile cu ciuperci erau slăbiciunea Laurei:

— Domnul maior a plecat azi-dimineață, băiete, a plecat definitiv în America, i-a murit mama...

— Tii, al dracului ghinion și eu care mă bizuiam pe un bacșiș gras... Acuma chiar că vă pot oferi un pateu; lăsați, fac eu cinste, mă cheamă Gheorghită, dar patronul îmi zice Raul... nu știu zău de ce...

Laura își înghiți ultimele lacrimi o dată cu pateul. Gheorghită, după mai multe fasoane, băgă în buzunar suta de lei oferită de Laura. Plecară odată:

— Tii, tot nu mă dumiresc cum să moară așa deodată!...

CAPITOLUL AL DOUĂZECI ȘI NOUĂLEA

În dreptul gării Goldani, care se ridica la o azvirlitură de piatră de Șoseaua Națională, Generalul îi făcu semn șoferului să oprească. Coborî cu bagajele după un sonor bună ziua, la care doar vreo doi din pasagerii hurducați și obosiți ai autobuzului cata-dicsiră să răspundă, printre care călătorul din fund, acela cu ochelari fumurii, care încercase să lege o conversație cu generalul dar renunțase descurajat de monosilabele acestuia, doritor de monolog interior și nu de dialog cu un necunoscut destul de antipatic, cu buzele lui subțiri și privirea pe care i-o ghicea iscoditoare îndărătul lentilelor ce i-o camuflau. Este adevărat că în timp ce Atanasie Mihuț îl recunoscuse pe general, acesta habar nu avea de identitatea celui ce se tot băga în vorbă. Generalul știa să se descoto-rosească de indezirabili, fără să realizeze că și-a mai făcut un dușman cu resentimentul tenace.

În acest punct al Șoselei Naționale, generalul Balasan se găsea la distanță cam egală, atît față de Curtea de la Rămureni, cît și față de conacul lui de la Vișoieni, sau ce o fi mai rămas din el deducînd după scrisorile Vetuței.

După-amiaza întîrzia pe dealurile apropiate ale Siretului, evocîndu-i generalului Balasan altă zi, cam la aceeași vreme, cu doi ani în urmă. Evocarea nu avu darul să-i placă, de aceea întoarse spatele gării unde într-o noapte, problematică pentru el și pentru mulțimea bulucită pe peron în așteptarea unui tren ce întîrzia să-și facă apariția, ucisese un om. Desigur că fusese în legitimă apărare, dar să ucizi un om, un soldat român, un țăran chemat să îmbrace haina militară ca să apere valori îndoielnice, era o amintire ce-i

lăsase un gust amar și îl obseda în așa chip, încît se trezea uneori noaptea în sudori, dintr-un coșmar în care el, Rigo Balasan, îi aliniase pe toți călătorii trenului în fața vagoanelor și îi împușca pe rînd, cu sînge rece, în strigătele și lamentările spectatorilor. O auzea pe Zulnia implorîndu-l să-i ierte, însă el se arăta necruțător. Coșmarul lua sfîrșit și generalul se regăsea în patul lui, atunci cînd unul din împușcați se ridica de parcă glonțul nu ar fi avut nici un efect asupra lui și dădea drumul unor sudălmii înfricoșătoare. Sidonia îl zgîlțîia, el se întorcea pe partea cealaltă, dar, după cîteva săptămîni în care coșmarul persistase, se trezi mutat în birou pe o canapea care, dacă nu era chiar atît de confortabilă ca patul conjugal, avu cel puțin darul să pună capăt coșmarurilor și să-l lase să doarmă.

Generalul Balasan hotărî să meargă mai întîi la Vișoieni, să constate pagubele, să vorbească cu Vetuța, să vadă ce se mai poate face ca să redreseze gospodăria rămasă în paragină și pe mîini străine. Era hotărît chiar să vîndă țaranilor dacă s-ar fi putut înjgheba vreo obște amatoare, posesoare de fonduri, tot ce mai putea fi vîndut: pămînt, vie, livadă, materiale vechi, locul pe care era construit conacul în vatra satului, copacii seculari din parc. Voia să facă bani din tot ce era negociabil. Avea și nevoie, deoarece se gîndea să mărite fata și intenționa să-i reconstituie zestrea și să-i cumpere un apartament în București, pe care îl ochise în apropiere de locuința sa. Îi lăsase o scrisoare Sidoniei pe toaletă, în care îi cerea să aleagă între acceptarea condițiilor lui minimale și despărțirea definitivă. Dacă optează pentru divorț, atunci va primi timp de un an cîte un milion pe lună, iar generalul nu va mai cumpăra apartament pentru Zulnia, dorind să o țină pe lîngă el, chiar după ce se va mărita. Cu banii va achiziționa acțiuni petrolifere, a căror valoare se afla în creștere, iar o parte o va transfera în Elveția prin ministrul nostru de la Berna, cu care era văr după mamă.

Deocamdată, trebuia să găsească un mijloc de locomotie cu care să ajungă la Vișoieni. Avea de parcurs vreo cinci kilometri. Era încă zăpușeală. Bagajele atîrnau greu, deși le limitase conținutul la minimum. Așteptă aproape un ceas în drum fără să se

ivească vreo ocazie în direcția lui. Toți cei solicitați, căruțe trase de boi și mai rar de cai, mergeau în alte sate, dădeau din umeri și își vedeau de treabă.

Cu toată repulsia resimțită pentru gara Goldani, generalul se văzu nevoit să apeleze la serviciile șefului de gară, pe care îl ținea bine minte pentru formele lui rotunde și pentru joviala lui înfățișare, gata oricînd să servească protipendada județului. Își aminti chiar cum îl cheamă, domnul Ionică Coajă. Singurul lucru neplăcut era ca nu cumva domnul Ionică Coajă să-și reamintească, la rîndul său, de noaptea aceea în care el, generalul, îl împușcase pe acel ostaș anonim. Îl revăzu pe șeful gării, pămîntiu la față, amuțit de spaimă, în tăcerea așternută după ce automatul generalului îl improșcase cu un snop de gloanțe pe soldatul care parcă turbase. În biroul mișcării, un impiegat urmărea zborul unei muște deasupra aparaturii în repaus. Nu se deranjă ca să-l întîmpine:

— Biletele se dau la casă, dar pînă la tren mai este un ceas și jumătate; cred că Gore nici nu-i la ghișeu. I-o fătat vaca o gițică și s-o răpezit pînă acasă, ca s-o mai înlesnească pe nevas-tă-sa... Da' nu întîrzie, fiindcă stă colo peste drum, mergeți de-l așteptați în sala de așteptare, că acu' pică...

Impiegatul relua spectacolul întrerupt al evoluțiilor muștei, care acum se odihnea, plimbîndu-se pe geamul soios ce nu mai văzuse altă apă decît cea de ploaie și asta nu se știe de cînd, din cauza secetei care bîntuia regiunea. Generalul venise pentru altceva și vorbăria impiegatului, cu gulerul desfăcut la gît și manșete murdare, îl călca pe nervi. De aceea făcu apel la tonul lui cel mai sec, cel mai cominativ:

— Nu vreau să iau trenul. Sînt generalul Balasan, vreau să vorbesc cu șeful Coajă...

Impiegatul, surprins de asprimea tonului, se fîstîci. Demobilizat de curînd, încadrat în primul său post la C.F.R. ca unul ce făcuse armata la transmisiuni, gradele, și mai ales cel de general, îi produceau un fel ameteală și-l făceau să se bîlbîie:

— Să... să... trăiți domnule general! Să... să... vedeți că nu avem de unde să știu, zău așa, credeam și eu, ca prostu', că ați venit să luați trenul... Vă rog să luați loc...

Cu o mînă își punea la punct ținuta neglijentă, cu cealaltă împingea un scaun către generalul Balasan, care rămase demn în picioare. Un general care nu e tocmai înalt, nu are decît de pierdut din prestanță atunci cînd se așază și asta cu atît mai abitir, dacă e în vestimentație civilă. Tonul i se îndulci, atît cît impiegatul să nu se bilbiie de tot:

— Nu sînt în vizită, domnule impiegat, sînt doar în trecere, voiesc să-i cer domnule șef Coajă un mic serviciu, ca între vechi cunoștințe...

— D-apoi, domnule general, să... să... vedeți...

— Dacă e absent, poate am să te rog pe dumneata să-mi faci acest mic serviciu...

— Domnule general, domnul Coajă nu mai e...

— Cum, a fost mutat? Îl știam de atîția ani, încît mi-ar părea rău să fi fost schimbat. Cine îi ține locul?

— Domnule general, dom' șef Coajă s-o prăpădit anul trecut, cam prin mai; războiul abia se sfîrșise, n-a mai apucat sărăcuțul de el să se bucure. Acuma eu țin locul șefului la Goldani, îs și impiegat principal, mai am un ajutor, pe Gore, v-am... v-am spus eu de el, face mai mult pe casierul că de altceva nu-i bun, n-are școală... da' are tragere de inimă și are să învețe, am să-l trimit la cursuri la județ...

— Îmi pare rău, domnule impiegat, de vestea pe care mi-ai dat-o; apropo, care-i numele dumitale?

— Aoleu, domnule general, vă rog să mă iertați, mă... mă... prezint: Neacșu, Tudor Neacșu, impiegat clasa doua pe funcție de...

— Bine, bine, lasă, domnule Neacșu, aș dori să te rog ceva...

— La ordinele Dumneavoastră, domnule general, la ordinele Dumneavoastră!

— Uite despre ce este vorba, eu trebuie să ajung la Vișoieni, peste Siret. Ești de prin partea locului?

— Nu, domnule general, îmi pare tare rău, sînt tocmai de prin părțile Buzăului.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, domnule Neacșu, aș vrea să las la dumneata bagajele astea, va trebui să fac drumul pe jos, n-am de ales, le adăpostești undeva pînă mîine sau poimîine cînd am să gă-

sesc pe cineva să-l trimit să vină să le ia, cred să nu-ți provoc un neajuns prea mare...

— Domnule general, vai de mine, da' se poate? Mă gîndesc la o treabă mai bună pentru Dumneavoastră, îl strig pe Gore să-l înhame pe Surelu și vă duce el, mai la pas, mai la trap, pînă înnoptează tot ajungeți, n-am nevoie de el că bilete, dacă o fi cazul, pot da și eu...

— Asta domnule Neacșu ar fi minunat, îți mulțumesc...

Impiegatul se roși de plăcere. Nu-și mai încăpea în piele că avea ocazia să servească un general. Deși nu era în uniformă, Tudor Neacșu nu a pus nici un moment la îndoială calitatea lui Rodrig Balasan.

— Acușica, domnule general, un bob zăbavă... cît să-l scot pe Gore de lîngă gițică...

Drumul de la gară la Vișoieni îl parcurse pe nesimțite. Gura lui Gore turuia întruna, povestind vrute și nevrute, tot întîmplări de prin partea locului. Fusesse împrumutat cu două hectare rupte chiar din pămîntul generalului, ca unul ce luptase în vest și era al cincilea copil din doisprezece, cîți făcuse mă-sa!

Cum Gore știa că are lîngă el un general, dar Neacșu nu-i spusese că îl cheamă Balasan, proprietarul de la Vișoieni, nu se sfii — așa ca să întrețină conversația — să relateze cum se desfășurase reforma agrară la Vișoieni și cum toți săracii aveau și ei acum sfoara lor de pămînt. Dacă nu era șeful de post, unu care „tot o să dea el de dracu“, țărani erau gata să pună mîna pe tot pămîntul lui Balasan, de, că n-o fi drept ca unii să muncească și alții să cu-leagă!

Ajuns în sat, generalul îl puse pe Gore să oprească în fața porților destîtinate ale parcului. Coborî, își dădu jos bagajele, făcu cîțiva pași și se întoarse către Gore:

— Acuma, băiete, întoarce-te acasă și spune nevستی-ti că l-ai dus cu căruța pe generalul Balasan...

Oleacă stîngenit, dar nu cine știe ce, Gore își scărpină sub pălărie, cu biciul, scăfirlia. În timp ce generalul se îndrepta pe aleea de nuci, care, spre mirarea lui, se aflau toți în picioare, casierul improvizat al gării Goldani zise din urmă cu un oftat:

— De cucoane, ce să-i faci, așa e putoarea asta de viață, azi unul, mâine altul, ca la moară!

*

*

Astmaticul autobuz al Societății de Transporturi „Săgeata“ capotă la mai puțin de cinci sute de metri de podul de peste apa Moldovei, acolo de unde se zărea bine turla Episcopiei Orașului cocoțată pe deal, de unde avea vedere asupra luncii Siretului și a confluenței celor două râuri. Era o dublă pană de cauciuc. Volanul, rămas fără control, autobuzul se tîrî, de capul lui pînă la doi pași de un șanț, în care cu siguranță s-ar fi rostogolit dacă forța inertică ce îl ducea într-acolo nu s-ar fi epuizat de la sine. Femeile din autobuz scosese răsunet ascuțit. Atanasie Mihuț era ultimul pasager bărbat. Valiza din fileu fu cît pe-acî să-i cadă în cap, dar el nu-și pierdu cumpătul, agățîndu-se cu toată puterea de scaunul din față, astfel ca o eventuală prăbușire a mașinii să nu-l prindă dezechilibrat, aruncundu-l, Doamne ferește, în vreun geam!

Verificînd buna stare a valoroasei sale valize, Atanasie Mihuț coborî ultimul din autobuzul părăsit în grabă de femei și de șofer. Așezat pe o bornă kilometrică, acesta privea încrîncenat la matala rămasă fără folos, fiindcă oricum nu avea decît un cauciuc de rezervă și acela peticit. În seara asta nici vorbă să poată continua drumul. Singurul noroc, dacă așa se poate numi, era faptul că se aflau aproape de Oraș, unde nădăjduia să găsească un atelier de vulcanizare. Își aduse aminte că era duminică și că va trebui să aștepte ziua de mîine. El ca el, o mai pățise, dar femeile acestea tocmai de la Botoșani se văitau de mama focului de împlinirea asta nenorocită, care avea să le țină o noapte pe drumuri.

Atanasie Mihuț nu era departe de a fi mulțumit de accidentul survenit și de necazurile șoferului, cu care se luase la hartă. Pentru el ținta era atinsă. Un kilometru sau doi nu-l speriau pe el. Făcuse războiul la o unitate de infanterie și înfruntase mii de kilometri de stepă, sub soarele nemilos sau viforul usturător.

— Să auzim de bine! le ură el femeilor, urcîndu-și valiza pe umărul stîng.

Șoferul sări ca ars:

— Hei, nene, stai o țiră, n-ai vrea să-mi dai o mînă de ajutor, să duc păcătoasele astea de cauciucuri pînă în tîrg, știu eu nu departe un atelier.

Atanasie Mihuț își continuă drumul cu pas măsurat, așa cum învățase din militarie, ca să-și economisească forțele, fără măcar să întoarcă capul la apelul șoferului. Acesta, descurajat, îl blestemă în gînd. Femeile îl hărțuiau întruna ca să afle ce se va întîmpla cu ele, pînă cînd Marin Stamate, pierzîndu-și răbdarea, după cum știa că își va pierde și slujba, se răsti la ele înjurîndu-le, ajuns în faza cînd nu-i mai păsa de nimic:

— Mama voastră de gîște potcovite, ce vreți să fac? Să mă fac autobuz sau să vă car în spinare? Faceți și voi ce-o-ți ști, da' înainte de mîine la amiază nu-i rost de plecare...

Femeile amuțiră cu mîna la gură, uitîndu-se înfricoșate una la alta.

Primele case și grădini ale comunei suburbane Elisabeta Doamna îi ieșiră în întîmpinare domnului Atanasie Mihuț. Aici, în comună, avea de gînd să înnopteze la un vechi cunoscut, ambii fiind trimiși pe front pentru reabilitare în aceeași unitate, după ce jucaseră din plin cartea legionară și pierduseră.

***

***

Serge Cristi își anunțase sosirea, însă nu precizase data, așa că nu veni nimeni în întîmpinarea sa. În gara adormită, copleșită de căldură, un impiegat pe jumătate somnoros, pe jumătate prost de la natură, care își scărpină mereu chica sub șapca roșie de feroviar, îi dădu niște rudimentare indicații de cum să ajungă la Rămureni fără să ocolească întreg județul. Cînd Serge îi spusese, mîndru și sigur de destinația sa, că merge la conacul Sumariotis, impiegatul clătina negativ din cap, semn care însemna că nu-l cunoaște:

— D'apăi eu sînt de curînd venit pe aceste meleaguri, de ăștia... cum îi cheamă, n-am auzit, dar de satul Rămureni știu că este peste deal, la vreo trei sau patru kilometri. O să nimeriți

Dumneavoastră, că nu e greu; de pe culmea dealului, pe dreapta, o să vedeți o clopotniță roșie, acolo e satul, iar pentru altele mai întrebați...

— Mulțumesc, de pierdut n-am să mă pierd ziua-n amiaza mare.

— D'apăi chiar așa... mergeți sănătos...

Voinicește, Serge apucă cu stînga geamantanul bătrîn, ros pe la margine și pavoazat cu etichetele hotelurilor străine, tot locuri pe unde poposise mătușa lui, pe care îl dibuise după multă căutare în debaraua de sub casa scărilor. În dreapta ținea bastonul din lemn sculptat cu care se ajuta la mers, mai ales la drum lung, și șontîc, șontîc, o apucă pe o potecă ce șerpuia printre niște lanuri de porumb și care, după spusese impiegatului, avea să-l ducă la drumul mare pe care nu trebuia decît să-l urmeze ca să ajungă în sat la Rămureni. Tîmplele îi erau îmbrobonate de sudoare. De cîteva ori se opri pentru o scurtă odihnă pe marginea șanțului. Soarele ardea necruțător și se auzea foșnetul frunzelor de porumb uscate înainte de vreme. Nu întîlnise țipenie de om, dar nu mai avea nevoie de alte informații orientative, deoarece zărise clopotnița indicată drept punct de reper; acum nu mai trebuia decît să înfrunte arșița. Căută să deosebească, prin jocul înfierbîntat al luminii, semnul erect al vreunei fintîni cu cumpănă, ca să-și moaie batista și să-și răcorească obrazul. Nici una, cît vedeai cu ochii. Serge se întreba dacă făcuse bine să dea urmare invitației lui Dan Sumariotis, înainte de a-i fi scris și a fi primit răspuns. Avu un gînd compătimator pentru soldații care luptaseră în Africa de Nord și pentru cei care mărșăluiseră în stepa rusească în acele veri de război, unele mai toride decît altele, după cum iernile fuseseră mai geroase și mai viforoase decît în mod obișnuit. El, ca și Dan Sumariotis, nu se bătuseră decît o iarnă, ultima iarnă de război; aceea nu fusese nici grea, nici ușoară, în afara morții care îi pîndea la tot pasul. Ce manie avea ca să raporteze totul la război, căldura ca și frigul, foamea și setea, veghea și somnul, temeritatea și teama. Era oare în așa măsură marcat, încît nu va scăpa niciodată de obsesia lui? Oare camarazii lui simțeau și ei la fel, aveau și ei sentimentul că nu se pot descotorosi de acele luni

ce-i scosese din rîndul oamenilor, făcuseră din ei alte ființe, cu alte unități de măsură pentru viață și moarte? Nu, sigur că nu, el reprezenta un caz aparte, un bolnav sufletește, deoarece, dacă ar fi fost altfel, nenumăratele generații ce l-au precedat și care nu au încetat să se războiască ar fi găsit o soluție ca să extirpe această plagă. Probabil că războiul îi este necesar omului, după cum îi sînt indispensabile aerul și apa!

*

*   *

Moartea lui Tilică Rosnovan fusese un accident nedorit de Levi Bruckner, accident a cărei cauză rămăsese nedescoperită. Într-o dimineață, cînd poruncise să-i fie adus din nou în birou pentru anchetare, în realitate pentru a se destinde puțin cu jocul pe care îl practica și care era amuzant numai în tovărășia lui Tilică, fu găsit mort în celula unde era deținut. Nici un semn exterior nu putea desluși moartea ofițerului și Levi Bruckner nu ordonă să i se facă autopsia, în primul rînd fiindcă Orașul nu avea încă medic legist și, în al doilea rînd, fiindcă nu ținea să se facă prea multă vîlvă în jurul cazului. Murise și atîta tot. Foarte bine. Nu avea nevoie de epitaf, nici de groapă cunoscută. Un fascist feroce mai puțin. La adăpostul întunericului, leșul ofițerului a fost transportat pe furiș pe malul nisipos al Moldovei, unde oamenii lui Levi săpară o groapă adîncă și o astupară cu prundiș. După aceea bătătoriră locul ca să nu se cunoască nimic, cărînd deasupra niște pietroaie grele, alcătuint un fel de tumulus care, la altă scară, ar fi putut aminti de acele morminte de căpetenii barbare, căzute în lupte departe de locurile lor de baștină.

Tainele, oricît ar fi ele de bine păzite, au o existență efemeră. De la gură la ureche începu să se vorbească în Oraș despre moartea unui ofițer deținut la secret de Levi Bruckner. Nu trecu mult și ofițerul fu identificat ca fiind locotenentul Rosnovan, cel de al doilea fiu al fostului prefect antonescian, arestat și deținut, la rîndul lui.

În jurul vieții și a morții lui Tilică Rosnovan se țesură o sumedenie de legende, unele mai aproape, altele la polul opus al adevă-

rului. Se spunea ba că fusese surprins săpînd un tunel prin care voia să evadeze, ba că la o întrevvedere furtunoasă cu Levi Bruckner aceasta l-ar fi sugrumat cu propriile mîini în timp ce doi gealați îl imobilizau, ba că s-ar fi spînzurat în celulă după ce ar fi scrijelit în varul pereților un blestem ce trebuia să-l ajungă pe Bruckner în trei luni de la moartea lui, ba că se lăsase să moară de foame și cei ce l-au dus în spinare se jurau că nu cîntărea mai mult de 20—25 kg, sau că, în sfîrșit, fusese otrăvit cu arsenic în doze mici, servite în fiecare zi o dată cu gamela de fasole iahnie care constituia meniul său cotidian. Toate rumorile acestea ajungeau mai mult sau mai puțin deformate la urechile lui Levi Bruckner, care, turba dar nu reușea să le dea de urmă. Levi Bruckner realiza cu amărăciune că poporul, în slujba căruia nu pregeta să irosească ce era mai bun în el, nu se dovedea întotdeauna la înălțimea așteptărilor sale. Uneori era cuprins de disperare la gîndul că reeducarea gloatei putea să depășească în durată existența educatorului și chiar și a urmașilor acestuia. A face ceea ce tu crezi că e bine este adesea primit cu suspiciune și ostilitate, fiindcă omul nu a fost învățat să creadă că aproapele îi vrea binele, ci dimpotrivă. Alungînd gîndurile negre, pornea a doua zi cu și mai multă rîvnă la aplicarea metodelor sale de a infiltra o viziune socialistă a vieții omului în comunitate.

✽

✽   ✽

Era a doua noapte consecutivă în care Zulnia îl visase pe generalul Balasan, după ce aproape doi ani nu-i apăruse niciodată în somn.

— Papa vine, sau trimite după mine să mă ia, îi mărturisi Zulnia domnișoarei, în interpretarea pe care voia să o dea visului. Baba îi dăduse în cărți, dar rezultatele fuseseră incerte, ceva de la drum lung, dar drum pentru dînsa nici vorbă. Un crai de ghindă și o damă de tobă se ciorovăiseră pe seama ei, dama de tobă îi purta sîmbelele, iar craiul de ghindă vărsase lacrimi.

— În seara asta, fata Babei, cărțile sînt supărate, Baba vrea, dar cărțile ba... Așa că mai vină mătăluță mîne-sară, dar mai

aproape de miezul nopții, când ies duhurile la preumblare de i se zbirlește motanului meu părul pe schinare, atunci e vremea de dat în cărți și mai vezi matale poate mai e oleacă de café pentru Babă în cutia aia de tablă, pe care ai pitit-o sub pat...

Zulnia promise în unul din pachetele trimise de Rigo Balasan o cutie mare de cafea braziliană, pe care o ținea ascunsă și din care, din când în când, o înfrupta pe Babă, cu prilejul ședințelor lor de ghicit în cărți și de citit în zațul rămas pe fundul ceștilor, după ce le răsturnau și-l așteptau să se prelingă. Baba se arăta meșteră în ambele treburi. Cucoanele de la Curte îi erau cliente permanente, dar și fetele și nevestele din sat deoarece îi mersese vestea că, așa cum le zicea Baba, nu le zicea nimenea. Vincent se mai supăra uneori, când venea câteuna speriată de vreo profeție de a Babei, mai ales atunci când se aflau în toane rele, dar, cum distracțiile erau cam rare la Curte la Rămureni, nimeni nu se sinchisea de ironiile sau izbucnirile sale.

*

*   *

Cufundat în gânduri nu tocmai vesele, Atanasie Mihuț parcursese aproape jumătate din comuna suburbană când își dădu seama că nu știe unde locuiește fostul său camarad și nici măcar nu-și reamintea numele lui în întregime. Știa că îl cheamă Stanciu și că băieții îi spuneau Ticu sau Tică! Acum trebuia să se intereseze de rostul acestui Stanciu și mai nu știa cum, dar nu era interesat să afle tot satul că îl caută un om străin. Nici nu era sigur că mai trăiește sau că nu plecase din sat. Un cetățean care se cam clătina pe picioare, dreptul oricărui om într-o duminică-seara, îi ieși în întâmpinare cu pălăria lăsată pe ceafă, cu o privire tulbure dar iscoditoare. Atanasie Mihuț se opri în dreptul lui, ducând două degete la șapcă:

— Sara bună, tovarășe... scuză-mă, dar aș vrea...

Cetățeanul se zgîi la Atanasie Mihuț:

— Pardon!

— Adică cum, „pardon“?

— Am zis pardon, că n-am înțeles...

— Am zis bună sara tovarășe, ce era de înțeles?

— Apăi că era, că de unde sîntem noi doi tovarăși. La școală n-am fost, nici la armată, nici n-am băut împreună, eu beau cu moș Teacă... nici aceeași ibovnică n-am avut... Și mai știi ceva, mie nu-mi prea plac tovarășii, așa că „pardon“?

La doi ani după eliberare a-i spune cuiva „tovarășe“ era mai mult o luare în derîdere, care în cazul unora mai susceptibili, ca în cel de față, era prost primită.

— Mă iartă, domnule, da eu nu mi-s de prin partea locului și, pînă una alta, nu puteam să știu cu cine am de-a face; acum sînt din ăia cărora le place să le zici tovarășe...

— Asta cam așa-i, da' eu nu-s din aceia. Ziceai că nu ești de pe la noi, hai cu mine, fac eu cale-ntoarsă și te cinstesc cu-o țuică la Moș Teacă, cum alta nu găsești nici în tîrg.

N-a putut scăpa domnul Atanasie Mihut, care s-a prezentat drept Rafael Voinea, și a trebuit să meargă la cîrciuma lui Moș Teacă; acesta i-a primit în odăița din fund, deoarece în față trăsese obloanele potrivit cu ordonanța lui Levi Bruckner. De cînd cu campania electorală cîrciumile, prin excelență loc de adunare și de punere a țării la cale sub excitația alcoolului, erau obligate să-și închidă porțile la orele 18. În zadar se plînseseră cîrciumarii că mai ales seara se adună mușterii, că această ordonanță îi aducea la sapă de lemn, Levi rămăsese intransigent.

Țuica lui Moș Teacă era cu adevărat țuică de prune și în privința asta ne putem bizui pe simțul gustativ al domnului Atanasie Mihut, care se trăgea dintr-un neam de prunari de prin părțile Piteștiului. Țuica dezlegă limbile și astfel se stabili o fraternitate rapidă, cu plescăituri de limbă și bateri pe umăr între fostul seminarist, Moș Teacă și cetățeanul care își zicea Stroe și pe deasupra și Manole. Moș Teacă aduse și o strachină plină cu fișii subțiri de șorici, tăiate, zicea el, cu briciul și niște brînză iute trasă dintr-o putinică, tot el zicea, pe care o ținea în zămnic sub niște lemne putrede, pentru zile grele, care neapărat trebuiau să vină dacă nu se îndreptau lucrurile și dacă rușii aveau să care cu nemiluita bogățiile de toate felurile ale țării.

— Bădie Rafael, spunea Moș Teacă, ajunseseră fără întîrziere

să-și spună pe nume, nu mai e chip de trăit cît o fi la cîrma județului blestematul ista de jidov, de Iudă care l-o răstignit pe Cristos și acum vrea să ne răstignească și pe noi; controale, rechiziții, impozite, contribuții benevole, auzi... contribuții benevole pentru economatele și creșele lui, de parcă orașul nu s-o descurcat și fără ele atîta amar de vreme! Cînd te aștepți mai puțin, hop și el cu neisprăviții lui să-ți facă percheziție, în urma lui trebuie să strîngi și puful din perne... Asta tot pe spinarea oamenilor așezați, care au muncit și au agonisit, nu l-ar mai răbda Satana!

În jurul damigenei cu țuică erau reuiniți trei protestatari îndirjiți împotriva a tot ce se întîmpla în România lui Mihai I de la eliberare încoace. Moș Teacă și Manole Stroe vorbeau mai mult, iar Atanasie Mihuț mai plasa și el cîte un cuvînt, dînd mereu aprobativ din cap. Așa că din una-n alta a aflat tot ce știa sau ce bănuia orașul în legătură cu Tilică Rosnovan. De un singur lucru era sigur, locotenentul nu mai trăia. Puțin îi păsa fostului sergent t.r. cum murise și de ce murise. Levi Bruckner trebuia să plătească moartea unui ofițer român, a unui ofițer cu care el, Atanasie Mihuț, făcuse toată campania din est cot la cot, zi de zi și noapte de noapte! Pînă acum Atanasie Mihuț nu era sigur dacă Tilică mai trăiește sau nu. În primul caz ar fi tatonat posibilitățile de a-l face scăpat. Acum însă nu-i mai rămînea decît o datorie, aceea de a-l răzbuna. Și ce dulce îi va fi răzbunarea! O clipă îl străfulgeră gîndul să se destăinuiească acestor frați, însă avu destulă stăpînire de sine să nu o facă. Asta era o treabă de om singuratic, că omul singur este acela ce nu se teme de trădare, afară doar dacă nu trîncănește sub influența euforică a băuturii, atunci cînd totul pare lesnicios și simplu. De aceea, Atanasie Mihuț își acoperi cu mîna țoiul atunci cînd Moș Teacă aplecă clondirul ca să i-l umple din nou. Manole Stroe tocmai povestea ce i se întîmplase în noaptea de 23 August, ca fruntaș în artileria antiaeriană la o baterie camuflată într-o pădurice de lîngă Otopeni.

— Eu, fraților, nu vă supărați, am cam isprăvit...

— Nu se poate, bădie Rafael, abia acu' am început să ne bucurăm și noi oleacă, pun muierea să taie o orătanie și-i tragem un chef, Doamne Sfinte! Am o fetească, de-ai să mă pomenești.

— Ba nu vă fie cu supărare, eu am venit aici să dau de un camarad de-al meu din militărie, îi zice Stanciu, dar nu știu unde stă cu casa...

— D-apoi, de care Stanciu să fie vorba, că avem vo' trei, cum spusești că-i mai zice?

— Noi, la companie îi ziceam Ticu...

Domnul Atanasie, din memorie, optase pentru Ticu.

— Aha, se dumiri Moș Teacă, trebuie că matală te gîndești la Costică Stanciu, că nevastă-sa așa îi zice, da' noi aștilalți de Costică îl știm, ăla de era cu: „Trăiască Legiunea și Căpitanul“ de dimineață pînă seara și se fălea în cămașa lui verde, iar noi în sat îi ziceam, așa ca să rîdem de el, Arhanghelul, da' el nu se supăra că era băiat bun, numai că era el milităros și în civilie...

Atanasie Mihuț era convins că îl nimerise tocmai pe Stanciu care îi trebuia lui, însă nu voia să se afle că îi cunoaște trecutul politic.

— De cămașă verde și altele nu știu nimic, eu îl știu doar de caporalul Stanciu din compania a III-a a Regimentului 14 infanterie-Roman, căruia îi datorez viața... Dar asta e altă poveste, acum, că tot trecui prin satul lui, aș vrea să-i strîng mîna...

— Asta nu-i greu, se virî în vorbă și Stroe, că eu stau pe uliță cu Costică Stanciu, preț de vreo cinci case mai jos, mai cinstim țoiul ăsta și-o înghițitură de brînză și-apoi te las la poartă, da' să știi că acu' se ferește și de umbra lui, l-a cam dibuit prefectul că era pictat în verde și-i cam poartă simbetetele. Hai, să-mi trăiești bădie Rafael și s-auzim de bine...

Domnul Atanasie dădu de dușcă ultimul țoi, dar gîndurile lui erau aiurea.

***

***

Primul șoc au fost rămășițele conacului ars pînă în temelii, mormane de moloz înnegrite de foc și putrezite de ploaie. Al doilea să constate că Vetuța îmbătrînise dintr-o dată, că i-a fost greu să o recunoască. „Și dacă te gîndești, e de-un leat cu mine, poate cu cinci sau șase luni mai tînără! Dar așa e sorocul femeilor la țară, să se vestejească mai repede decît noi bărbații.“ O găsise

în bucătăria de vară, scăpată de pojar, în care rînduise un pat cu mindir de paie, o masă cu trei scaune și două lăzi, una peste alta, cu boarfele ei. Vestigiu al belșugului de altădată, plita cea mare cu două hogege, unde se fierbeau dulcețurile vara și unde, de Crăciun, deschisă ad-hoc, se coceau cozonacii în rolele în care ai fi putut să frigi un vițel de talie mijlocie, trona nepăsătoare ca un reproș mut al vremurilor noi.

Din pricina caniculei de peste zi, Vetuța era sumar înveșmîntată. Dădea în bobi, artă pe cale să cadă în desuetudine, cu un pahar știrb de vișinată, pe jumătate golit, lîngă dînsa. Sări ca arsă și-și făcu cruce:

— Doamne, Dumnezeuule, tu ești Rigo, mulțumesc Doamne că l-ai adus, altminteri bobii ăștia — și cică să nu crezi în ei! — tot cădeau ei ciudat, de nu-mi venea să cred . . .

Deși generalul nu deschisese brațele ca s-o primească, Vetuța se repezi la pieptul lui. Părul ei de pe care, din cauza grabei cu care se avîntase, tulpanul căzuse fără ca ea să bage de seamă, mirosea ca și altădată a busuioc și iasomie. Cunoștea Vetuța de la bunică-sa, despre care se spunea că fusese o poamă și jumătate, taina unei fierturi de plante mirositoare cu neîntrecută aromă.

Rodrig Balasan fu înduioșat de bucuria femeii și de elanul ce o purta către el. Strecură fără voie o privire spre decolteul generos și fără pudoare oferit ochilor. Dacă la față se ridase și se smochinise, Vetuța, printr-un miracol a naturii, păstrase tinerețea trupului, cu brațe albe și noi și sîni pietroși, din care la atingerea bărbatului, în această spontană îmbrățișare, țîșniră două sfîncuri roz și turgescente din alveolele lor întunecate. Generalul, amețit de mireasma părului, după lungul post în care fusese ținut de Sidonia, plăcut surprins de vigoarea și căldura trupului Vetuței, o îndepărtă puțin și, apucîndu-i țîțele în palme, purcese să i le mîngîie încet, jucîndu-se delicat cu sfîncurile pe care le prindea între degete și le masa pînă deveniră niște liliputane suliți gata să-I împungă. În femeia resemnată să trăiască doar din amintiri, simțurile se treziră cu o violență care o uimiră pe ea însăși.

— Rigo, nebunule, nu, te rog, ce vrei să faci?

Femeile au talentul întrebărilor cu răspunsul dat dinainte. Intențiile generalului erau fără echivoc și Vetuța simțea că o înecă bucuria. După pătimașa lor dragoste din anii tineri, Vetuța îl sihăstrise pe Rodrig Balasan în sufletul ei. De la o vreme, după plecarea generalului, pe atunci doar căpitan cu o strălucită carieră în față, se măritase pentru o scurtă conviețuire cu un bărbat pe care nu-l iubise, pe care abia îl suferea în patul ei și care avusese grijă să se lase împuns de un bou apucat de streche și să o lase văduvă în floarea vârstei.

Pășitul unei perechi îmbrățișate este totdeauna către pat.

— Stai, Rigo, o clipă, ca altădată... îți amintești...

Vetuța se dăduse cu un pas înapoi, dezgolindu-și cu mișcări repezi pieptul. Sinul drept țîșni victorios, pată albă în umbra amurgului. Femeia îl cîntări în palmă, după care cu cealaltă îl prinse pe general pe după gît aplecîndu-i gura către mamelonul erect. Rodrig Balasan era ca beat. Mîinile lui căutau oarbe șoldurile femeii, le descoperea curbele, îi frămîntau pîntecul, se opreau îndelung între coapse în căutarea căldurii ei tainice. Pe bustul despuiat al Vetuței, buzele generalului jucau un joc imparțial, sărutînd și mozelind ambele sfircuri. Amîndoi gîfiau, se redescopereau, acordau clipei o semnificație absolută. Nimic din jurul lor nu mai avea importanță, în afară de nerăbdarea de a obține satisfacția simțurilor. Un al treilea ar fi putut intra în încăpere și ei nu l-ar fi observat. Femeia pe jumătate despuiată, generalul încă îmbrăcat, se prăbușiră pe patul resemnat să-i primească. Generalul, cu o mîină își continua mîngîierile tot mai îndrăznețe, iar cu cealaltă efectua gesturile strict necesare pentru realizarea practică a intențiilor sale. Vetuța îl împinse ușor, fără să-l bruscheze:

— Nu așa, ce Dumnezeu, doar nu mă iei cu sila; dezbracă-te, scoateți pantofii, hai, fii cuminte dragule, dragule..., întoarce-te olecuță...

Rigo Balasan se trezi în picioare lîngă pat. Vetuța trase pros-tirea și, în spatele acestei cortine albe, își desăvîrși denudarea.

— Hai, Rigo ce stai? Ai amuțit?

Încăperea era învăluită în întuneric. Soarele scăpătase dincolo de orizont. Copacii bătrîni și rămuroși stăteau pavază între gea-

murile bucătăriei de vară și lumina acestei seri. Excitația bărbatului căzuse ca un sufleu servit cu întârziere. Se simțea ridicol, lângă femeia care fremăta încă și nu știa ce se întâmplă. Se așeză la capătul patului și începu să-i mângâie părul care mirosea a busuioc și iasomie. Spera, fără să creadă, că dorința va renaște din cenușa propriei combustii. Vetuța, cu intuiția milenară a femeii, simți eșecul bărbatului, care era și eșecul ei. Își imaginase pentru o clipă că va simți din nou fiorul dragostei care, ca un hoț, i se furișase în trup fără voia ei. O undă de amărăciune își făcu loc, punînd stăpînire pe golul lăsat de bucuria ce fugise rușinată parcă de îndrăzneala ei. Pentru nimic în lume însă nu ar fi vrut ca generalul să-i ghicească decepția, el care îi trezise amorțeala cărnii și care acum îi mîngîia părul părintește. Ar fi vrut să-i gonească mîna, să-l gonească și pe el, să întoarcă timpul și să se găsească iar la masă, singură cu bobii și minciunile lor. Auzi o voce, vocea ei, dar pe care nu o recunosc, care spunea cu totul altceva:

— Lasă Rigo, nu-i nimic, nu fi supărat, ești obosit, ai călătorit o zi întreagă, am să-ți pregătesc un scrob, am și niște urdă... Mergi de te plimbă prin grădină pînă mă îmbrac și pregătesc de-ale gurii...

Simțea că o înăbușă plînsul. Ea avea nevoie de consolare și tocmai ea se auzea consolîndu-l pe general. Viața nu fusese dreaptă cu ea. Vocea i se aspri:

— Du-te, odată, că e noapte de-a binelea!

CAPITOLUL AL TREIZECILEA

Camaradul Atanasie Mihuț, rebotezat pentru nevoile Cauzei tovarășul Rafael Voinea, dormise toată ziua, cu jaluzelele trase, ca să fie cît mai răcoare în odaia în care îl adăpostise camaradul Stanciu mai de voie, mai de nevoie, înfrîngînd, după lungi discuții pe șoptite, opunerea categorică a nevastei. Ostilitatea femeii era atît de evidentă, încît Atanasie Mihuț, despre care nu se poate spune că era un timid, evita să o privească în ochi atunci cînd drumurile lor se încrucișau, fiindcă nu putea să ajungă domnul Atanasie la latrina din curte decît trecînd prin bucătărie. Femeia corpulentă, abia dacă se dădea în lături ca să-i facă loc de trecere între masă și mașina de gătit. „A dracului muiere, gîndea domnul Atanasie, ce i-aș mai suci eu gitul... I-aș altoi măcar vreo cîteva perechi de palme, să mă țină minte cît o trăi... Da' nu se poate, trebuie să mă feresc de orice scandal, să tac și să înghit, da' lasă, că tot îi rămîn eu dator ... și nenicu își plătește datoriile cu dobinda cuvenită...“

Așa cugeta Atanasie Mihuț în drum spre sau de la privată. Masa, Stanciu i-o servea în odaie — „Știi, nevastă-mea se jenează să te cheme la masă cu noi, nu prea avem cu ce cinsti oaspeții străini!“ Pe dracu se jenează, îi erau dulapurile ticsite de veselă și lăzile de lenjerie. Avusese grijă Atanasie să se informeze cotrobăind prin toate colțurile cînd gazdele erau absente, fără să deranjeze vreun lucru, ca nu cumva să-l dibuiască femeia și să-și aprindă paie-n cap. Femeia, căreia Stanciu îi spunea Stela, intuise ceva necurat în intruziunea semi-clandestină a acestui bărbat cu buze subțiri, privirea ascunsă și zîmbet ascuțit în colțul gurii. Îi deve-

nise antipatic de cum îi fusese prezentat de idiotu' ăsta de bărbatu-su. Stela nu ignora trecutul politic al lui Stanciu, dar, ca toată lumea din sat, ştia că este un fălos nepericulos, decît doar pentru el însuşi, încîntat să se împăuneze în timp de pace în uniformă cu diagonală ca ofiţerii şi să se maimuţărească cu saluturi spectaculoase. Numai ea ştie cît luptaseră ca lumea să-i uite, stînd deoparte, departe de vîrtejul pasiunilor politice ce agitau satul după eliberarea de sub jugul fascist, dorindu-se uitaţi. Lui Stanciu al ei nu-i îngăduia nici măcar să meargă la cîrciumă, cazanul în care fierbeau capetele înfierbîntate ale tuturor celor ce se înfruntau în preajma primelor alegeri libere din istoria ţării. Îl ştia ea pe Stanciu, după primul pahar de ţuică, nu ţinea el la băutură nici cît un ţînc de zece ani, ar fi fost gata să se urce pe o masă şi, în amintirea timpurilor bune, să strige: „Trăiască Garda şi Căpitanul!“ Ceva îi spunea femeii că prezenţa oaspetelui nepoftit era legată de trecutul legionar al soţului. Acesta o implorase să-l tolereze trei zile şi ea, cu inima îndoită, acceptase, dar atît, nici o oră peste sorocul stabilit. Altminteri îl alungă din casa ei cu făcăleţul. Asta era ultima noapte din cele trei acordate.

Domnul Atanasie Mihuş, alias Rafael Voinea, ştia că va acţiona în această noapte sau niciodată. În seara acesta poporul din Oraş continua sărbătoarea începută cu parada de dimineţă, tulburată doar de manifestaţia către sfîrşit a cîtorva huligani reacţionari conduşi de un iresponsabil, strigînd, cît îi ţineau bojocii, sloganuri cu caracter promonarhic, care în fond le mascau pe cele nepronunţate făţiş, anticomuniste şi antiruseşti.

Ziua se îngîna cu noaptea într-un amurg încă înăbuşitor. Gazdele erau plecate, Dumnezeu ştie unde, ceea ce nu-i dispăcea lui Atanasie Mihuş care se mişca mai în voie, atît în odaia lui, cît şi în restul casei. Încercase clanţa încăperii unde dormeau soţii Stanciu, însă uşa era încuiată. Domnul Atanasie îi înjură cu glas tare. Revenit în odaie, deschise fundul dublu al valizei, din care scoase, dezvelindu-l din cîrpele unsuroase, pistolul cu care fusese dotat la plecare. Îl şterse cu prostirea patului, ştia că nu va mai dormi în acest aşternut, îi cercetă piedica, trecu un glonţ pe ţeavă

și băgă în buzunar, la îndemână, un alt încărcător. Nu se știe nici-odată la ce te poți aștepta într-o încercare ca asta. Închise valiza la loc, aruncă o privire rapidă prin odaie ca să verifice dacă nu uitase ceva. Valiza trebuia să o ia cu el, deoarece nu intenționa să se mai întoarcă, odată treaba făcută. Nu-i venea ușor, dar nu avea ce face. Smulse din perete o foaie de calendar și pe verso desenă o femeie grasă cît o balenă. Trase o săgeată și, în dreptul ei, scrise: Stela. Înfiptese cel mai ascuțit cuțit din bucătărie în inima presupusă a figurii desenate, fixîndu-l în lemnul mesei. Cînd să plece, se întoarse și adăugă sub desen: Dute-n p . . . m . . . !

Poarta era încuiată și lanțul pus, prins cu un lacăt ruginit. Asta nu-l deranja pe domnul Mihuț, deoarece sări pîrleazul în livadă și de acolo peste pîrîu ieși la un drum ferit fără să-l vadă cineva. Cîinele îl lătrase, dar el, hoștește, îi trase cu sete un vîrf de pantof între coaste încît Grivei se retrase sub un șopron sche-lălăind, arătîndu-și colții cam tociți într-un rînjat de fiară lașă. Ciocnirea cu cîinele îi potolise nervii. Acum se înnoptase de-a binelea.

Grădina îl proteja de forfota străzii. Grădina era ca o ființă trezită la viață o dată cu înserarea, cînd foșnetele ei capătă înțeles de dialog între copaci, între flori, între firele de iarbă. Grădina tace ziua întreagă, copleșită de căldură și de agitația oamenilor, dar devine guralivă o dată cu primele semne ale nopții.

Levi Bruckner iubea ora aceasta. Erau minutele cînd, ciudat, se simțea împăcat cu sine însuși, echilibrat, aproape fericit. Miro-sul hribilor îi bucura nările. Își spălase mîinile cu grijă, sub supravegherea Ashei, ca atunci cînd era copil și Asha nu-l sălbea din ochi, refuzînd să-i îngăduie să se așeze la masă pînă nu trecea la control și obținea aprobarea maternă. Cu privire la spălatul mîinilor, Asha se mai juca încă de-a mama copilului Levi. În seara aceasta, fiindcă grădinărise puțin și avea unghiile îndoliate, îl silise să se spele de două ori cu săpun și să se frece cu periuța. Levi se executase cu un zîmbet indulgent, știind că asta îi face plăcere mamei sale. Știa că era obiectul unei adorații secrete, căreia îi refuzase orice exteriorizare. Atunci cînd putea, fără să-și calce pe

inimă, se supunea capriciilor modeste ale Ashei. Bucuria ei tăi-nuită îi încălzea sufletul. Păstrase din copilărie obiceiul să-și lege șervetul cu un nod după gît. Desfacerea șervetului și întinderea lui pe genunchi, așa cum se practică în lumea bună, i se părea lui Levi Bruckner o fandoseală nepotrivită cu manierele simple, naturale, ale unui proletar revoluționar. Asha ar fi vrut să-l facă să înțeleagă că acum e și el cineva, că trebuie să adopte unele comportări ale burgheziei în felul său de a se purta, însă Levi se încăpățînase. Asha se resemnase, convinsă în sinea sa, dar fără să-și exprime cu glas tare gîndul, că nu va face niciodată din Levi un domn adevărat, după modelul domnilor cărora le spălase rufeile ani de-a rîndul, cum fusese, de pildă, Costică Manoliu, decanul baroului sau Gheorghies Melinte, directorul administrativ al Fabricii de zahăr din Oraș.

Borșul de hribi, dat din nou în clocot din grija Ashei, aburea în farfuria adîncă. Lui Levi îi era foame, o foame adevărată cum nu mai simțise de mult. Se așează în fața farfuriei și, înainte de a-și umple lingura, o privi pe Asha. Femeii îmbătrînite înainte de vreme îi străluceau ochii. Se simțea răsplătită pentru osteneala unei vieți întregi, a unei vieți de ciine, care a reușit în sfîrșit să se pripășească pe lingă casa unui om cumsecade.

Acela fu momentul ales de omul necunoscut ca să se încadreze în ușa deschisă către foșnetele tainice ale grădinii, care pînă acum i se păruse lui Levi atît de plină de calm, atît de ocrotitoare și de binevoitoare cu el. Cînd ochii lui captară privirea ascunsă de ochelarii negri ai străinului, Levi pricepu că avea, fără prealabilă înțelegere, întîlnire cu propriul destin. Dacă Levi era conștient de primejdie, o admise logic și lucid, Asha o intui cu miile de antene ale dragostei sale de mamă, care prefăce și pe cea mai blîndă cloșcă în leoaică furibundă. Levi puse mîna pe umărul Ashei, silind-o să rămînă pe scaunul său. Gestul fusese ca o mîngîiere, dar poruncitor în presiunea exercitată. Levi era confruntat cu o fiară ieșită din bîrlog, fiară ce nu trebuia excitată, căreia trebuie să i te adresezi blajin, dar fără teamă:

— Ce vrei?

Vocea lui Levi era mai mult o șoaptă. Nu avea nici o îndoială

cu privire la ceea ce voia omul din fața sa, dar trebuia să cîștige timp. Niciodată nu avusese nevoie de timp precum acum.

În trenul morții, timpul fusese lung și însemna moarte. Acum, timpul îi era măsurat și însemna tot moarte. Pentru om timpul înseamnă întotdeauna moarte. Levi căuta să-l cîntărească pe omul din fața lui. Îl simțea primejdios și fără milă. Totul, în mișcările lui, însemna economie și precizie. Fără îndoială un asasin fără scrupule, un reacționar disperat, probabil un fost legionar. Minteia lui Levi funcționa cu o viteză prodigioasă. Uneori Marcel Herșcovici, sau altul dintre băieții lui îi făcea o ultimă vizită, schimbau cîteva vorbe înainte de culcare. Dar omul cu ochelari negri își alesese bine seara. O seară de sărbătoare, cînd băieții aniversau pe undeva bucuria eliberării. Probabil că se gîndeau că și el, Levi, are dreptul la o seară de destindere în familie. Duelul privirilor, necavaleresc, fiindcă una era mascată de lentilele fumurii, îl obosi pe Levi. Repetă întrebarea:

— Ce vrei?

Atanasie Mihuț era mulțumit. Totul mersese ca pe roate. Mai bine decît se așteptase. Îngrijorător de bine și asta îl agasa pe domnul Mihuț, care era superstițios. Parvenise la Levi Bruckner fără ca nimeni să-l întrebe cine este și unde se duce. Cu valiza lui obosită părea un călător care se îndreaptă spre gară, făcîndu-și loc prin mulțimea plimbăreților de pe Strada Mare. Așa se și dorea. Un anonim pierdut în înghesuială. Nimeni nu-l băga în seamă. Nu-i fu greu să împingă poarta și să se introducă în grădina casei Rosenberg într-un moment cînd Levi Bruckner era întors cu spatele. Stătu ascuns după un tufiș pînă se întunecă de-a binelea, asistînd la mersul nervos al lui Levi printre alei, la apelurile repetate ale Ashei care îl poftea la cină. Dacă îl chema la masă însemna că nu mai așteaptă pe nimeni, că erau singuri și că totul se nimerea pe placul lui Atanasie Mihuț. Cu o zi înainte supraveghease casa. Observase că în fundul grădinii era o altă porțiță ce dădea într-o stradelă mică, doar de cîteva case pe dreapta și pe stînga, care la rîndul său avea ieșire la o altă mai importantă, strada Cuza Vodă, paralelă cu Strada Mare. Domnul Mihuț hotă-

rise să se retragă discret prin această porțiță secundară, mai ferită și mai puțin frecventată. Nu i-ar fi fost greu să-l împuște pe Levi în grădină, pe la spate, și să dispară. Pînă să se dezmeticească ceilalți, pînă să se stabilească ce și cum, el ar fi fost departe, călător nevinovat, așteptînd un tren cu destinația Iași pe peronul gării Orașului. Nu credea că în zăpăceala și învălmășeala momentului ar fi existat vreo minte destul de clară și de activă care să organizeze cercetări în locurile convenite și în timp util. Dar și așa, el s-ar fi descotorosit de armă, aruncînd-o peste gard la un vecin, în niște bălării... Bănuielile aveau să cadă mai întii asupra localnicilor și poate, mult mai tîrziu, avea să funcționeze și ipoteza unuia străin.

Mihuț Atanasie însă, fost seminarist, fost efemer prefect legionar, fost combatant de linia întii în cruciada contra bolșevismului, nu intenționa, în măsura în care îi era îngăduit, să comită un asasinat banal, să dea o lovitură de borfaș surprins în exercițiul funcțiunii. Uciderea lui Levi Bruckner în concepția lui nu reprezenta o crimă, ci o execuție. El nu era decît brațul secular al Justiției divine. Levi trebuia să știe pentru ce moare, pentru ce fapte a fost condamnat și că ispășirea pămînteană nu-l va izbăvi de sancțiunea ce îl așteaptă în eternitate. Domnul Mihuț se vedea un rafinat. Execuția jidanului nu trebuia să fie numai un act de dreptate, dar, pe cît posibil, și o sursă de plăceri pentru el. Războiul îi dăduse multiple ocazii ca să-și satisfacă latura sadică. Ceea ce pentru cei mai mulți constituia o corvoadă, însoțirea și paza prizonierilor pentru sergentul t. r. era o bucurie căutată. Camarazii îi cunoșteau această meteahnă, îl disprețuiau, dar se temeau de el. În nopțile cînd comanda plutonul de pază a prizonierilor își alegea cîte unul, de predilecție femei, dacă erau în convoi, și petrecea ceasuri de adevărată și pură juisare psihică ce se termina adesea cu una fizică, cînd istovit și îngrețosat de el însuși își alunga victima cu lovituri de cravașă, sau, cînd cădea în cea mai neagră melancolie, o lichida cu un glonț în ceafă, după modelul ce-i fusese inspirat de macabra groapă de la Katyn.

În seara aceasta avea din nou prilejul, în timp de pace destul de rar, de a se reîntîlni cu senzațiile secrete de care fusese întercat

de vreme îndelungată. De data asta subiectul ales era de calitate deosebită și, ca atare, un adversar pe măsura lui. De altfel, însuși riscul pe care și-l asumase într-o asemenea împrejurare era de natură să dea o mai mare acuitate voluptății execuției. Un factor pozitiv în plus îl constituia și prezența Ashei, cu privire la soarta căreia nu luase încă nici o hotărâre, dar care, evident, însemna un martor prea primejdios ca să poată fi lăsată în urmă.

Pentru a treia oară îl auzi pe Levi Bruckner, cuprins de nervozitate, întrebându-l:

— Cine ești? Ce vrei?

Întrebările fără răspuns, așteptările silențioase, făceau parte din tactica domnului Atanasie Mihuț. În fața muțeniei lui victima își pierde capul și jocul devenea tot mai palpitant, mai amuzant.

— Nu ești o gazdă cine știe ce primitoare. Am impresia că vizita mea nu-ți face tocmai plăcere? Sau mă înșel? Pune imediat amîndouă mîinile pe masă... și nu te mișca de pe loc...

În mîna vizitatorului nocturn apăru ca prin farmec, urmare unui număr de înaltă prestidigitație, arma neagră, de un doliu anticipativ, cu gaura ei sinistră la capătul îndreptat spre Levi Bruckner. Asha nu-și putu stăpîni țipătul.

— Spune-i să tacă, altfel o curăț...

— Mamă, te rog...

Asha și-l înăbuși, băgîndu-și pumnul în gură. Levi era livid. O spaimă animalică pusese stăpînire pe el. Nu voia să moară. Era prea devreme. Dar nu știa nici să se roage. Nu avea la cine. Era ateu, ca orice marxist adevărat. Se gîndi că sînt momente cînd aceasta e o lipsă. Ești privat de ceva ce ți-ar fi putut prinde bine. Un apel disperat, adresat unei urechi ce poate că s-ar fi arătat clementă. Dar cum să-l strigi pe Acela, a cărui existență ai negat-o cu încăpăținare?

— Adă un scaun și mai pune o farfurie, femeie, ai musafiri... poartă-te cum se cuvine...

Castronul cu borș de hribi aburea încă pe bufetul vetust. Îi ațîțase foamea. Domnul Atanasie Mihuț era flămînd. Levi îi făcu semn să se conformeze cererii insolite. Fiecare minut cîștigat era poate un pas spre găsirea unei soluții.

— În capul mesei... așa. Umple strachina și nu te zgirci, mișcă-te că n-am să stau o veșnicie... pute rău a jidan în casa asta...

Asha se mișca ca un automat. Trăia un coșmar. Trează. Dar poate nu era trează și avea să se deștepte în curînd, avea să se ducă în bucătărie să se stropească pe față cu apă rece, nu se obișnuise încă să se spele în camera de baie și avea să deschidă binișor ușa dinspre odaia lui Levi ca să se liniștească văzîndu-l cum doarme, sforîind ușor cu gura întredeschisă. Puse tacîmul cu tot dichisul, în capul mesei, așa cum îi poruncise omul străin și răuvoitor, cu șervet curat, cu trei pahare aliniate după înălțime, de apă, de vin și de țuică, cu lingură, furculiță, cuțit, și linguriță de argint, dibuite în caseta de tacîmuri abandonată sau uitată în graba plecării de către ovreiul fabricant, cînd fusese alungat din casa lui de organele Oficiului de Românizare și reabandonate de chestorul poliției instalat în locul lui. Prin jocul atît de diversificat al înîmplării, fostul sergent t. r. Atanasie Mihuț era ultimul beneficiar al strădaniei celor ce îl precedaseră în această casă, reședința actuală a prefectului comunist al cărui ceas sunase din dispoziția sa.

— Domnule... tovarășe... poftiți...

Asha se bilbiia în naiva ei încercare de a-i fi pe plac. Căuta și nu găsea termenii cu care ar fi reușit să-l îmbuneze.

— Tovarășă să fii cu fiu-tu, lepra dracului... nu cu mine... Da v'o tărie, ceva ai... sau „tovarășul“ prefect nu bea decît șampanie?

Cu timiditate, Asha oferi niște vișinată de casă, pe care o primise de curînd și pe care o ținea pentru zile mari. Levi nu punea gura pe alcool, însă Asha, mai mult în lipsa lui, gusta cu plăcere un păhărel după care își clătea gura cu apă de mentă, ca să n-o simtă fiul.

— Bună și asta balabusto, pune sticla pe masă, umple și paharul „tovarășului“ prefect... să ne cinstim amîndoi...

Hîrjoana asta verbală, presărată cu injurii și ironii grosolane, îl făcea pe Levi să sufere un martiraj de nedescris.

— Ce-ar fi s-o lăsăm pe mama deoparte și să ne rezolvăm treburile care te-au adus aici, între bărbați...

Atanasie Mihuț se așează la masă fără să-l scape din ochi pe Levi Bruckner. Pistolul îl puse la stînga lui, lîngă șervet. Cu mîna tremurîndă Asha umpluse paharele, pătînd cu mărgele roșii fața de masă pe care tocmai o schimbase în cinstea măreței aniversări.

— Condițiile eu le pun, bagă-ți bine asta în scăfirlie, la ce și cum nu răspund, tu ai să răspunzi de îndată cînd am să-ți pun cîteva întrebări... Nu te uita așa, fiindcă trag tot așa de bine cu stînga, cît și cu dreapta. N-o să ai timp nici să miști un deget și-o să-ți croiesc un al treilea ochi între ceilalți doi...

Deși stîngaci din naștere, sergentul t. r., prin laborioase exerciții inițiate încă din copilărie, era acum ambivalent, cu o imperceptibilă înclinație însă către prima lui însușire. Mînca corect și fără efort cu dreapta, dar trăgea cu arma cu mult mai multă precizie cu stînga. În ceea ce privește repeziciunea cu care apuca arma și trăgea, Atanasie Mihuț nu se lăudase fără temei. Își jucase deseori viața la o frîntură de secundă în misiunile sinucigașe la care fusese trimis ca membru al batalionului disciplinar pentru reabilitare. Singura reabilitare pentru aceștia o reprezenta însă moartea. Sergentul t. r. era unul dintre puținii supraviețuitori. Pe drept sau pe nedrept, Atanasie Mihuț pusese tot pe seama ovreilor trimîterea lui disciplinară pe front, în condiții de adevărată condamnare la moarte. În primele zile ale războiului, Tilică Rosnovan fusese comandantul acestui batalion. Scosese unul din ei, dar îi învățase să-și vîndă scump pielea, sau, dacă era posibil, să iasă basma curată. „Voi nu valorati nici cît o para chioară, obișnuia să le spună Tilică, dar pe mine asta nu mă interesează, eu vreau să ciștig războiul și să omor cît mai mulți bolșevici, pentru asta am nevoie de oameni bine antrenați, cu moralul ridicat și sănătoși. Cît veți fi cu mine, vă garantez că veți fi tratați ca oameni și nimeni n-are să vă umilească, am să fac din voi niște soldați de legendă, fiindcă voi n-aveți nimic de pierdut, cînd ați venit aici pierduseră-ți deja tot... Voi nu mai aveți nici tată, nici mamă, nici frate, nici soră, nici neveste curve... (rumoare și rîsete), voi mă aveți numai pe mine, să ne bizuim unul pe altul și o să facem treabă împreună. Dacă unul vrea s-o facă pe deșteptul cu mine îl împușc ca pe un ciîne turbat, s-a înțeles?”

— Daa, să trăiți!! strigase într-un singur glas batalionul morții, cum fusese poreclit și cum le plăcea și lor să li se zică. Trei luni cît îi comandase, locotenentul Tilică Rosnovan fusese idolul lor. Cîteva capete mai înfierbîntate îi puseseră gînd rău, cum că la primul atac aveau să-l împuște pe la spate, dar ceilalți camarazi, majoritatea erau legionari condamnați pentru crime și rebeliune, nu-i scăpau din ochi și le făgăduiseră să-i căsăpească de îndată ce i-ar cășuna cel mai mic rău locotenentului. Cînd Tilică fu mutat la altă unitate, acesta l-a transferat pe Atanasie Mihuț cu el și astfel au dus-o cot la cot pînă la nefericita lor capturare.

Aducîndu-și aminte, ca într-o străfulgerare, de toate acestea, pe Atanasie Mihuț îl impunseră lacrimile. Un ofițer ca Rosnovan victimă a unui jidan avorton, o lepădătură fără nume, ■ spurcăciune marxistă, era o nedreptate strigătoare la cer. El se simțea chemat în seara asta, dată ce era ca un simbol al orei răzbunării, să repare această injustiție, această răsturnare de valori. S-ar fi cutremurat oasele ofițerului erou, acolo unde or fi ele, dacă el, sergentul t. r. Atanasie Mihuț, în viață fiind, nu ar fi făcut totul pentru a-l răzbuna. Răzbunarea nu este numai suprema țintă a ovreilor, a căror primă învățătură este ochi pentru ochi și dinte pentru dinte, dar și regula imuabilă a Legiunii. În această clipă, Levi Bruckner a fost condamnat pentru a doua oară.

— Ridică paharul și bea, jidane, pentru memoria locotenentului Rosnovan, om și român desăvîrșit pe care l-ai asasinat cu sînge rece ca un laș...

Pomeții lui Atanasie Mihuț se înroșiseră, iar cei ai lui Levi Bruckner erau de cretă.

Levi Bruckner înțelise că pentru el nu mai era salvare, cu excepția unui miracol în care nici el nu credea. Știa că și Asha era condamnată. Omul care le hotăra destinele nu putea să lase un martor în urma lui.

Levi adoptă o altă tactică, deși își dădea bine seama că nu are sorți de izbîndă. Omul părea bine informat. De altfel, din informațiile pe care le dobîndise atunci cînd Tilică fusese prins, aflase că avea un însoțitor ce se făcuse nevăzut. Încercase zadarnic să dea de urma acestuia.

— Ai numit o persoană pe care n-o cunosc...

Atanasie Mihuş rînji. Asta era bună! Jidanul o face de oaie, parcă are cineva timp să-l creadă!

— Vasăzică nu-l cunoşti?! Aşa că n-ai nimic împotrivă să ridici paharul şi să-l dai de duşcă, fără să răsufli, în amintirea unui ofiţer român care era gata să-şi verse sîngele în timp ce mătăluţă te aflai bine merţi în spatele frontului, la adăpost de frig, de foame şi de moarte?

O clipă de ezitare. Gestul îl costa îngrozitor, dar voia să-l facă pentru Asha. Îl străfulgerase un gând.

— Desigur. N-am nimic împotrivă să închin un pahar în memoria unui ofiţer mort la datorie.

— Nu aşa jidane, nu mă răstălmăci, că eu nu mă am bine cu Talmudul. Locotenentul Rosnovan n-a murit pe front, cum bine i-ar fi stat, ci a fost ucis mişeleşte de o bestie care va plăti de îndată...

— Văd că eşti greşit informat, dar sînt în puterea dumitale... Lasă-mă doar să scriu cîteva rînduri, pe care să le citeşti numai dumneata. Mamă, te rog, dă-mi hîrtie şi creion...

Domnul Atanasie ştia că aşa e obiceiul, ca să se satisfacă o ultimă dorinţă condamnaţilor la moarte. Făcu semn de aprobare cu capul:

— Dar să nu iasă cumva din odaie...

— Mamă, în haina mea atîrnată în cuier ai să găseşti cele de trebuinţă pentru scris, hai mamă, fii bună, te rog...

Aşa nu pricepea nimic din piesa ce se juca sub ochii ei. Vorbele schimbate între ei de către protagonişti îi erau necunoscute, de parcă ar fi grăit într-o limbă străină. Se simţea datoare să asculte atunci cînd unul din cei doi bărbaţi îi cerea ceva: pune tacîmul, adă vişinata, dă-mi hîrtie şi creion... De s-ar termina toate astea odată, mai are atîta treabă, mai are şi de spălat vasele şi brusc se simţi atît de ostenită, încît ar fi vrut să se așeze pentru un minut măcar... Şi omul ăsta nesuferit care nu pleacă... Îi simţea căutătura împungînd-o şi cînd se întorsese cu spatele, ca să cotrobăiască în buzunarele lui Levi...

— Îndată mamă, îndată....

Levi smulse două pagini din mijlocul carnetului care conținea notele sale zilnice, cu grija ridicolă de a nu-l deteriora, cu acea acuitate a amănuntului ce denotă o surescitare nervoasă extremă. Netezi hîrtia cu palma, cu un gest de amant care își ia bun rămas pentru totdeauna. Fără șovăire, scrise cîteva rînduri, după care împături biletul și-l împinse cu putere către Atanasie Mihuț. Acesta îl desfăcu cu o mîină, cu cealaltă pe armă: „Fiindcă orice apel la omenie este de prisos, fă-mi o singură concesie, trage întii în mama, pe neașteptate, să moară fără să știe, să nu asiste la asasinarea mea...” Ultimele cuvinte nu mai erau scrise cu fermitatea celor dintii.

Mihuț Atanasie cîntări cererea lui Levi. În definitiv, cu Asha Bruckner nu avea nimic. În afară că îl zămislise pe Levi, nu-i găsea altă imputare și, pe urmă, borșul ei de hribi fusese fără cusur:

— De acord, și acum jidane sus paharul... copăcel... Fostul sergent t. r. își șterse delicat buzele cu șervețelul brodat și se ridică în picioare, imitat de Levi, care suferea chinurile iadului. Atanasie Mihuț dădu jumătate de pahar pe gît. Levi își muie buzele.

— Și acum să vărsăm cîteva picături pe podea... Să spunem: fie-i țărîna ușoară! Nu sta ca o momîie!

Levi făcuse pact cu diavolul și nu avea încotro. Mormăi ceva fără înțeles.

— Îți bați joc de mine, Iudo, clar și răspicat... Fie-i țărîna ușoară!

— Spune mamă, hai să terminăm mai repede, mîine nu mai e sărbătoare...

— Tu să taci, că n-am nevoie de ajutoare, dă-i drumul că n-am să te aștept toată noaptea...

Mîine nu mai e sărbătoare. Dar mîine nu mai e mîine. Mîine e azi și azi e eternitatea. O clipă Levi se gîndi să-i arunce paharul în față, fie ce-o fi, există o limită a umilinței pe care un om o poate admite. Expresia imploratoare a Ashei îi întoarse gîndul. Pentru orgoliul său nu avea dreptul să o sacrifice pe Asha:

— Fie-i țărîna ușoară!

În gînd proferă un blestem cumplit.

— Așa, perciunatule, vezi cît e de simplu, ce te tot cîcîiai?

— Tu dispari din ochii mei, ce avem să ne spunem nu te privește...

Asha îl consultă din ochi pe Levi. Confuz, realiza că e în primejdie și nu voia să-l lase singur.

— Du-te mamă, te rog, mai am niște probleme cu cetățeanul și mă duc și eu la culcare, nu-ți fă griji...

— Bine, mamă, dar să știi că te aștept să-mi spui noapte bună. Bună seara, domnule, ai grijă și nu-l ține mult, e frînt, sărăcuțul...

Cînd păși pragul bucătăriei, încrezătoare în desfășurarea evenimentelor, primi sub omoplatul stîng două gloanțe bine grupate. Se prăbuși cu un început de zîmbet. Atanasie Mihuț își respectase angajamentul. Restul n-a fost decît o simplă formalitate:

— Acum poți hodini în pace, bădie Tilică...

CAPITOLUL AL TREIZECI ȘI UNULEA

Obişnuit ca iarnă sau vară să umble cu capul gol, Serge Cristi nu şi-ar fi închipuit că va avea atîta de suferit de pe urma unei amieze moldoveneşti. Aerul torid, imobil, căpătase consistenţă. Aproape că puteai să-ţi faci drum prin el, ca prin vegetaţia luxuriantă de la tropice. Şi se mai vorbeşte de faimoasa ospitalitate moldovenească, îşi descărcă Serge, cu perfectă rea-credinţă, năduful. Cel puţin o cîrciumă ar trebui să existe în satul ăsta, despre care se spune că este reşedinţă de comună. Oftînd, se şi vedea aşezat în odăiţa din fund a localului rural, răcoroasă şi umbrită, cu perdeleţele de la geamuri lăsate, aşezat la o masă mirosind a brad, pe o laviţă împodobită cu un lăicer gros şi moale, avînd în faţă un şip cu licoare gălbuie, aburind, trasă pentru el de un crişmar mualit şi pus pe snoave din butoiul cel mai mic, ascuns într-un ungher întunecos al beciului, butoiaş la care nu umblă decît pentru muşterii aleşi. „Încep să am vedenii şi nu-i bine!“ Îşi scoase cămaşa, learcă, ca s-o stoarcă. Cînd zări Curtea, o îmbracă la loc.

Preţ de cîteva minute o contemplase de la distanţă, din capătul aleii de brazi. „Avea dreptate, Sumariotis, eu credeam că exagerează... Impunător conacul şi atîta vegetaţie de jur-împrejur, un atol într-un ocean de smarald... Păcat, însă vremea conacelor e pe ducă, pe dric; din războiul ăsta blestemat s-a născut o lume nouă, hidoasă...“

— E careva pe aici?

Serge bătea cu bastonul în toate uşile holului. În spatele zidurilor de cetate, aerul devenise brusc respirabil.

O fi castelul frumoasei adormite! Două scări monumentale, dar cam neîngrijite, duceau la etaj, flancate de câte o nișă în perete. „Aici mă ascundeam și mă credeam invizibil, îi povestea Dan Sumariotis, în adăpostul individual săpat în grabă sub grindina de gloanțe, ce n-aș da să mă simt și acum la fel...“

Trecerea de la caniculă la răcoare îl înfioră.

— Cineva tot este...

Venind de afară, un bărbat între două vârste, înalt, cu părul încărunțit la temple, cu chip frumos de medalie, purtând niște pantaloni de pînză de in vopsiți albastru, cu o cămașă cu buzunare aplicate pe care o purta peste cingătoare, largă, ca să lase aerul să circule în voie, pătrunse în hol fără zgomot, călcînd într-o pereche de espadrile cu talpa tocită, prinse cu niște curelușe de o mînă prea puțin meșteră. Surprins, Serge se întoarse clătîindu-se și regăsindu-și echilibrul în baston. Întinse mîna cu un deget acuzator:

— Stai, nu spune nimic... dumneata trebuie să fii Vincent, legendarul „moșu“ Vincent Renda... despre care Dan nu înceta să-mi vorbească. Mi te-a descris de atîtea ori, încît azi nu-mi este greu să te identific. Așteaptă, îmi aduc aminte vorbele lui: înalt și subțire de nu-ți vine să crezi, ochii de culoare schimbătoare, nedefinită, după toane, cînd verzi, cînd albaștri, mîini de pianist dar care pot struni orice buiestraș... Profil clasic, îl tachinam, spunîndu-i că e îndrăgostit de dumneata, se roșea și-mi spunea că i-ai fost dascăl de vînațoare...

— Destul, nu-mi pune modestia la încercare recitîndu-mi din lirica lui Dan, o claie de păr bălai nedisciplinat, doi ochi albaștri, de naivitatea căroră să nu te lași înșelat, un baston care reamintește sîngele vărsat pentru Ardeal... Dumneata ești Serge Cristi; bun venit la Rămureni!

Își strînseră mîinile bărbătește, cu încercarea mascată a fiecăruia de a testa puterea celuilalt. Riseră:

— Acum vino, îl pofti Vincent, am improvisat în livadă, la loc ferit, un duș... o stropitoare acționată manual, cred că e primul lucru de care ai nevoie; dar să nu întîrzii fiindcă, după semnele pe care le am, masa trebuie să fie pusă; hai vino cu mine, te conduc eu ca să nu te vadă nimeni, ai să fii surpriza zilei...

Masa era așezată în grădina din spatele Curții, la umbră, după obiceiul zilelor călduroase. Carafele de apă rece, adusă tocmai atunci de la izvorul din pădurea de brazi, se învecinau cu o sticlă de sirop de zmeură din recolta proaspăt culeasă cu o săptămână înainte, preparat de Maria sub directa supraveghere a Babei. Dan dăduse pe gît două pahare aburinde:

— Fain, felicitări...

Toți erau adunați și își ocupaseră locurile într-o ordine lipsită de orice protocol. Pavel și Draga, care mîncaseră... Mîncau întotdeauna foarte devreme, după deprinderea oamenilor de la sate, care se sculau cu noaptea în cap și flămînzeau repede. Acum urcaseră pînă la Curte ca să mai schimbe cîteva vorbe și să discute cu Vincent niște treburi gospodărești. Voiau să se asigure din timp de lemne pentru iarnă și voiau să știe dacă Vincent începuse exploatarea vreunei parcele de pădure și care anume. Vincent primise dezlegare de la Teodor și Petre să vîndă din pădure, cît mai mult și cît mai repede, aveau ambii urgentă nevoie de bani lichizi, după ce avea să-și asigure încălzirea Curții pentru doi sau trei ani. Pentru mai tîrziu, vom trăi și vom vedea. Amîndoi trăiau prezentul, conștienți de incertitudinea viitorului, iar inflația crescîndă le punea la grea încercare bugetul. Draga împlotea de zor, mînuind cu dexteritate andrelele. Avea o comandă pentru completarea trusoului fetei popii din Rămureni, care pleca pe la mijlocul lui septembrie la școală, la oraș. Asta n-o împiedica să ia parte la conversația generală, dînd totodată și explicații tehnice de croșetat Mariei. Pavel îl aștepta pe Vincent pufăind dintr-o pipă stinsă. De curînd doctorul îi interzise cu strictețe fumatul de orice natură, după ce se plînsese de dureri în inimă și venise la consult. Își amăgea foamea de tutun moșolind capătul lulelei impregnat încă de gustul nicotinei.

— Am găsit lînă țigaie la un cioban din Dămieniști, unul care a făcut războiul cu Pavel, mi-o vinde convenabil, am s-o dau la tors în sat și am să-ți croșetez niște jachetuțe pentru cel mititel ca să aibă cu ce înfrunța iarna, zic bătrîni că după vară secetoasă vine iarna geroasă...

Toată lumea voia să facă ceva pentru cel ce se agita acum cu destoinicie în pîntecele rotund al Mariei, dar numai în puterea

Dragăi stătea să facă ceva cu adevărat folositor, fiind tare îndemnică cu mâinele în toate cele ale croitoriei acum, după cum în tinerețe îi serviseră atât de mult ca infirmieră pînă îl întîlnise pe Pavel.

— Are noroc băiatul...

Dan nu concepea ca primul său copil să nu fie băiat. Toți voiau să-i fie naș, așa că la Curte, la Rămureni, se vorbea de finul „nostru”. Se stabilise într-o ședință solemnă că el va fi finul întregului colectiv ce-l va delega, din sinul său, pe Vincent să-l țină în brațe la biserică dacă va fi băiat, și pe Zulnia, dacă va fi fată.

— Va fi băiat, așa că Zulnia nu va avea ocazia să se lepede de Satana, glumea Dan care nu-și mai găsea astîmpăr cînd se aducea vorba despre apropiatul fericit eveniment. „Dan mă sperie, spunea Maria, e atât de convins că va fi băiat, că e în stare să facă un șoc...” „Lasă că are să-i treacă, o consola Draga, bărbații sînt ca niște copii, nu le dai jucăria rîvnită, tună și fulgeră un ceas, ca după aceea să nu i-o mai poți scoate din brațe pe cea inițial nedorită...”

— Unde o fi Vincent? El a pus să ne cheme și acum pas de-l găsește, l-am strigat și l-am căutat peste tot...

Zulnia se așezase lângă generalul Balasan, aflat de două zile la Rămureni și nu se sătura să-l tot chestioneze, silindu-l să-i povestească pe îndelete toate cele întîmplate în cei doi ani de despărțire. Atîtea voia să știe, cît mai multe amănunte, încît generalul nu mai prididea, iar unii protestau de această acaparare filială ce îl izola pe general de restul grupului, interesat la rîndul lui să se informeze de evoluția evenimentelor și mai ales a celor actuale atât de pasionante și atât de grele de consecințe pentru viitorul nației și al fiecăruia în parte.

Pavel se preocupa îndeosebi de modul de a gîndi și de acțiunea al suveranului. „E prea tînăr, repeta el mereu, pe umerii lui apasă o povară care ar fi greu de dus și pentru unul cu mai multă experiență, cu mai mult discernămint și apoi problemele lui sînt cu totul noi...”

— Regele e tînăr, însă e curajos și înțelept, ține seama de sfaturile celor din jurul său și, mai ales, știe să-și aleagă sfetnicii...

(Aici generalul Balasan lăsa să se înțeleagă că, la rîndul lui, este o bună achiziție pentru Palat și, inclusiv, pentru țară)... Ține legătura strînsă cu Misiunile Militare occidentale, în fiecare săptămînă are loc o întrunire, un fel de conferință secretă la care participă șefii acestor Misiuni, Regele și unul sau doi consilieri regali, prin rotație. Din partea Apusului avem asigurări formale, vom fi sprijiniți pînă la capăt, numai să rezistăm din interior, să ne dovedim capabili prin noi înșine să facem față uneltirilor și presiunilor moscovite care, n-am de ce să vă ascund, există și încă cum... Țara este aceea, în concepția anglo-americană, care să le respingă, care este datoare să arate lumii întregi că plugarii de la Dunăre și Carpați nu se vor rusificați, nici sovietizați, așa cum de-a lungul unei istorii zbuciumate n-au voit-o niciodată și au reușit. Dacă istoria vrea ca noi să dăm alte jertfe, o vom face. Acum totul depinde de alegerile apropiate. Democrațiile sînt fascinate de această instituție, vox populi, vox dei. În noiembrie se joacă soarta României, dragii mei prieteni, căutați să fiți răspunzători de ea... Anglia, Statele Unite... pleacă de la ideea de ajută-te singur și te vom ajuta. Oricum, ne bucurăm de toată simpatia lor și Regele e apreciat acolo unde trebuie...

Pavel mormăi ca pentru el, în auzul tuturor:

— Oamenii fac istoria și nu invers, Occidentul e departe, iar răsăritul e în coasta noastră amputată, Nistrul e apă rusească, iar Prutul o anemică pavază; a mai fost trecut de curînd într-un sens, n-ar fi de mirare ca, la o adică, să fie trecut și în sensul celălalt. Țările mici au fost la remorca celor mari, iar tributul lor de sînge cu atît mai dureros...

— Cu atît mai necesar ca să li se facă simțită prezența. Nu uita, domnule Sumariotis, că 1918 a însemnat triumful țărilor mici, consacrarea dreptății pe planul naționalităților, sîngele vărsat de români în doi ani de sublime sacrificii a atîrnat greu în balanța tratatelor de atunci...

Pe Zulnia, acest soi de conversații o plictiseau cumplit. Considera că erau de natură să i-l răpească pe general, care trebuia să plece curînd, deoarece întîrziase peste prevederi pe plaiurile moldovenești pentru rezolvarea unor treburi personale, de ordin ma-

terial și afectiv. Desigur că nu avea de semnat nici o condică, dar se credea necesar la Palat, indispensabil pentru a ghida incertii pași regali într-un moment de maximă tensiune.

— Papi, îți fac un sirop pînă nu se încălzește apa, am un talent să-l dozez...

— Lasă omul să mai răsuflă, Zulnio, o dojeni Draga, prea îl dădăcești.

— Auzi, Papi, că te dădăcesc, e adevărat că nu mai poți răsufla din pricina mea?

Brațul generalului cuprinse talia fetei cu o tainică înduioșare:

— Nici prin cap să nu-ți treacă așa ceva, copilo, poate că simt uneori nevoia de a fi dădăcit de cineva...

În glasul lui se strecurase regretul pentru tandrețea de care era lipsit și după care jinduia adesea. Îl sărută pe general pe frunte și se întoarse triumfătoare către Draga:

— Vezi...

Nu avu răgaz să-și guste din plin victoria, fiindcă Marie Rose strigă:

— Le voilà... non, les voilà...

Vincent apăru și, la doi pași în urma sa, Serge Cristi, cu ciuful lui de păr muiat, cămașă cu mineci scurte, împrumutată de Vincent care se interesase dacă are vreuna de acest gen, cu zîmbetul pe buze, plin de bucuria clipei, abandonînd trecutului trecutul, savurînd surpriza din ochii tuturor.

Dan sări ca ars:

— Serge... am vedenii! Nu se poate, Doamne! Nu ne vestești sosirea și așa, deodată, asta mai zic și eu bombă, vino să te strîng la piept, să te prezint...

Vincent se interpuse autoritar:

— Fă bine și te calmează, treci la locul mătăluță, am să vă propun un joc pe care Serge mi l-a sugerat...

Zulnia bătu din palme:

— Bravo, hai să ne jucăm...

Jocul era simplu. Fiecare stătea pe locul unde se afla și Serge, după scrisorile și povestirile lui Dan, trebuia să ghicească cine este.

Între timp, intrigate de strigăte și exclamații, sosiseră și fetele de la bucătărie în frunte cu Baba, fiind imediat incluse în joc.

Vincent făcu o mică introducere:

— După cum unii dintre dumneavoastră au ghicit deja, dumnealui este Serge Cristi cel așteptat și proslăvit de Dan, erou în viață — arată spre baston — și cel mai proaspăt binevenit în sinul nostru, probabil foarte flămînd — se adresează Babei, acu să te văd — și desigur tare obosit. Să ne jucăm repede și să trecem la masă.

Serge se simți jenat de prezentarea făcută de Vincent:

— Nu luați în seamă din cele spuse de prietenul Vincent decît... foarte flămînd și tare obosit; de asemenea, trebuie adăugat și foarte bucuros să vă cunoască...

Aplauze:

— Modest, eroul!

— Ca toți eroii...

— Liniște, vă rog; hai, Serge, să-ți verificăm perspicacitatea...

În risetele de voie bună ale tuturor și mai cu seamă ale Zulniei, foarte excitată de joc, Serge se apropie de fiecare, îl privește un moment sau două, după care pronunță un nume. Nimeni nu clintește, astfel că Serge nu știe dacă a nimerit sau nu. Pe generalul Balasan nu avea cum să-l cunoască, deoarece Dan nu-i vorbise aproape niciodată de el, dar îl deduse deoarece îl văzuse cu brațul după talia Zulniei. Pe Marie Rose o auzise strigînd: „les voilà“, astfel că nu-i fu greu să o identifice, pentru ceilalți procedă prin eliminare. Maria căuta să-și ascundă pîntecele cu fața de masă fără să reușească, Draga își feri la spate lucrul și andrelele, Pavel băgîndu-și în buzunar pipa, dar nu destul de repede ca Serge să nu observe. Fiecare căuta să camufleze ceea ce l-ar fi putut caracteriza și astfel să ajute la descoperirea lui.

Serge Cristi se comportă ca un adevărat magician, oprindu-se în fața fiecăruia, prefăcîndu-se că se concentrează. Jocul începu cu generalul Balasan și se termină cu Baba:

— ... cel mai grozav pateu de iepure, cei mai celebri cozonaci moldovenești...

Serge cîștigă inima Babei și primi felicitările unanime.

— Gata joaca, să trecem la lucrurile serioase. Florico, încă un tacim! Să ne îngheșuim puțin, ca să-i facem loc.

Serge fu așezat între Zulnia și Mademoiselle Marie Rose. Dan nu mai prididea cu întrebările:

— Ce se mai aude prin București? E tot așa de cald? Pe cine ai mai văzut în ultima vreme?

Serge nu auzise nimic și nu văzuse pe nimeni. Îi era rușine să mărturisească că stătuse mai mult închis în casă, cu sticla la îndemână:

— Pardon, m-am văzut cu frații Racovitză...

— Ce spui? Formidabil, cu Cei patru Cavaleri ai Apocalipsului! Ce fac? Ce spun? Niște tipi extraordinari, ascultați... o dată...

— Lasă-l, frate, lasă-l să mănince. Nu vezi că nici nu apucă să ducă lingura la gură...

Dan se înfrină, rezervându-și întreaga după-amiază ca să-l descoasă pe Serge.

Supa de găină, rasolul cu usturoi, harbuzul adus din ghețarie de Florica pe o tavă uriașă, pîntecos, cu miezul sîngerînd rece de abia te puteai atinge de el, totul concura la starea euforică de care era cuprins. Se afla înconjurat de prieteni, atenți cu el, preocupați ca el să se simtă bine. Surprinzător, nu suferise de lipsa alcoolului. Băuse la rînd trei pahare de sirop dozat de Zulnia sub masă, așa pentru ca nimeni să nu-i fure secretul proporțiilor apă-sirop de zmeură, spre hazul tuturor. Destins cum nu mai fusese de mult, poate din vremea adolescenței lui basarabene.

— Gata, siestă pentru toată lumea... odihnă pentru călător, mă duc să-i gătesc odaia, Florico vino cu mine...

Mademoiselle îi părăsi însoțită de Florica. Baba strînse masa copleșită de laude. După douăzeci de minute, Dan se întindea în așternutul curat, mirosind a levănțică, adormind imediat. De la începutul războiului nu se mai bucurase de un asemenea somn.

Generalul Balasan se simțea ca un școlar în vacanță. În cele cîteva zile, mai exact de duminică pînă joi, cît stătuse la Vișoieni, răsfățat de Vetuța care reușise să-și ascundă decepția provocată de desincronizarea lui Rigo din seara cînd s-au revăzut, rezolvase des-

tul de avantajos cele mai multe din treburile pe care și le propusese încă de la București, după o strictă ordine de zi. Oamenii din Vișoieni alcătuiră în grabă o obște ca să cumpere cele cincizeci de hectare ce-i fuseseră lăsate în stăpînire de reforma agrară din martie 1945. După multe și aspre tocmeli, cu retrageri și reveniri de ambele părți, țărani dezlegau anevoie nodul batistei cu pitaci, arbitrați de preotul satului și de un învățător ce avea un băiat militar și voia să se pună bine cu generalul, au convenit asupra unui preț frumuseț, țărani achitînd pe loc o arvună de opt milioane și obținînd o păsuire de trei luni pentru restul de douăsprezece milioane. Intrau de îndată în stăpînirea pămîntului fără alte formalități, în afară de o zdelcă semnată de general și de toți țărani din obște, multe din aceste semnături fiind simple puneri de deget. Zdelca fusese confecționată în patru exemplare, unul pentru obște, unul pentru general, celelalte două fiind în stăpînirea învățătorului și a preotului. Generalul și-a rezervat cele șapte hectare de parc bătrîn, cu ruinele conacului și acareturile încă în picioare. Via, neîngrijită, se păraginise. Fiind situată în vatra satului, generalul chibzui, la sfatul învățătorului, că ar fi bine s-o parceleze și s-o vîndă ca loc de casă cu prețuri substanțial mai ridicate decît pămîntul arabil. Pentru asta semnă o imputernicire învățătorului, Grigore Adamache, ca să facă cele de trebuință pînă în Crăciun, data la care generalul trebuia să vină să încaseze de la Obște restul prețului și să facă actele cuvenite prin tribunal. La plecare îi spuse Vetuței, apucînd-o pe după umeri:

— Cînd vin de Sărbători, îți fac și ție acte de danie pentru conac și parc; dacă o fi vreodată, mi-i găzdui tu...

Cu un colț de pestelcă, Vetuța șterse o lacrimă furișată în coada ochiului stîng:

— Ce-s vorbele astea Rigo, știi bine că oricînd ai să fii bine-venit... Are să fie cineva care să te aștepte cu bucurie, numai de-ar da Domnul să fim sănătoși. Și tu, și eu, și să te ții de cuvînt, să vii cît mai des, să stai cît mai mult, se cheamă că tot acasă la tine ai să fii. Eu, știi Rigo, îți mulțumesc... dar te-ai gîndit ce-a să zică fata?

— Veto nu-ți fă probleme, fata zice ce zic eu, am eu grijă să n-o las pe drumuri...

— Dar nevastă-ta? Sidonia?

— Te poftesc să nu-mi pomeniști de Sidonia, de cum mă întorc la București divorțez, am greșit de două ori: cînd am luat-o întîi și apoi cînd am iertat-o și am reluat viața împreună, e un om fără suflet...

— Bietul de tine, da' știu că n-ai avut noroc în căsnicie: una a murit, alta ți-a făcut numai zile fripte și, dacă ai știți cît te-am urît uneori, la cît de puțin am fost eu în viața ta, cît am plîns singurică pînă mi se făceau ochii cît cepele... Acum cu toți copacii ăștia pe care vrei să mi-i dai... îmi vine să cred că vrei să mă plătești pentru toată credința pe care ți-am păstrat-o neștirbită, chiar cînd nu te vedeam cu anii...

Criza aceasta de sentimentalism tardiv nu era pe placul generallui, însă n-avea ce face, trebuia să o lase să treacă, Veta să-și verse focul, să-și descarce sufletul și poate că era drept așa.

— Lasă, lasă, Veto, știu și crede-mă sau nu, dar nu mi-a fost totdeauna ușor să te privesc în ochi; am apreciat felul cum te-ai purtat... nu multe femei ar fi făcut la fel...

— Rigo, n-am fost de nasul tău, da' nu te-am făcut niciodată de ris; boieroaica bătrînă știa totul despre noi, da' eu nu mi-am ridicat niciodată ochii din pămînt în fața ei, chiar și atunci cînd ea mă împungea cu vorbe ascuțite ce îmi răneau inima ca niște pumnale, am tăcut, am suferit, n-am răspuns...

— Astea toate au trecut și noi am rămas aceiași, Veto, atîta doar că am încărunțit amîndoi...

— Au trecut, au trecut, Rigo, da' o femeie nu le uită niciodată, chiar de-ar fi să trăiască două vieți...

Conacul ars, nimeni nu s-a mai preocupat de beciul zidit sub el unde cucoana cea bătrînă își ținea butoaiele cu vin obișnuit, lăsat să se învechească și șipurile cu soiuri alese în rafturi împăienjenite și în hrube întunecoase, de existența cărora numai cucoana și Veta știau. Cucoana nu mai era, așa că singură Vetuța se mai putea descurca în taințele beciului boieresc. Intrarea în beci era acum mascată de moloz și bîrne arse, de cărămizi calcinate, de bă-

lării acclimatizate în pătura de praf și țărină vînturate de intemperii, care se așezaseră peste aceste ruine recente, dezagreabile mărturii ale războiului.

Într-o noapte, călăuzit de Vetuța, generalul degajase cu un tîrnăcop și o lopată intrarea beciului, descoperind intactă, în chip miraculos, poarta de stejar masiv ferecat, închisă cu zăvoare strașnice și două lacăte masive. La lumina unui felinar de grajd, generalul, îmbrăcat în niște Țoale vechi ce aparținuseră defunctului bărbat al Vetuței, altminteri curate și periate de vrednicia femeii, părea un conspirator care-și căuta scăpare prin vreo subterană părăsită și uitată de contemporani. Vetuța nu pregetase să pună și ea mîna, văzîndu-l neîndemînat și suflînd din greu după zece minute de osteneală la tîrnăcop, dîndu-i să țină felinarul. Generalul acceptă fără să se lase prea mult rugat:

— Veto, au cam ruginit balamalele...

— Nici nu-i de mirare Rigo, că doar regele nu te pune la săpat. Eu toată ziua, ba în grădină la plivit, la udat... ba la tăiat lemne, la cărat în casă, că nu-i nimeni să-mi dea o mîna de ajutor, așa-i la vădana cinstită și săracă, nu se înghesuie flăcăii...

În buzunarul șorțului Vetuța dibui cheile potrivite, dar a trebuit să toarne gaz în broaștele ruginite, ca să le poată învîrți cu folos. Pășiră cu băgare de seamă, cîteva scări fiind pe alocuri surpate. Generalul gustă vinul din butoaie. Bun. Undelemnos, vechi. Cel mai tînăr avea zece ani. Recolta din ultimii ani o vînduse generalul la timpul respectiv chiar de pe butuci. După moartea bătrînei nu se mai făcuse vin la Vișoieni. În rafturi și hrube descoperiră butelcile de preț, prăfuite, împăienjenite, cetluite cu ceară roșie, avînd fiecare o etichetă însemnată de mîna cucoanei mari cu cerneală violetă, pe alocuri ștearsă, aproape invizibilă, pe care era marcat soiul și anul, Cotnar 1911, Tokay 1928, Champagne (sic) Pommard 1921... etc. etc.

Generalul le ridică la flacăra felinarului, se căznea să le descifreze inscripția, apoi le așeza cu grijă și respect la loc. Numărase peste o sută de sticle pîntecoase și nu cercetase încă toate cotloanele sinistru iluminate de felinar. O mică avere, își făcu socoteala generalul, nevoind să-și dezvăluie gîndul față cu Veta. Avea în-

credere, totuși nu era bine ca femeia să le știe chiar pe toate. Alese trei sticle din soiurile cele mai reprezentative, pe care să le ducă la București și să le propună spre achiziționare lui Dragomir Niculescu; acesta chiar acum investea în vinuri alese. Pivnița lui fusese bombardată. Și, dacă Dragomir Niculescu nu ar fi fost amator din cine știe ce motive, putea să încerce pe lângă Legațiile străine sau Misiunile militare aliate care plăteau în valută. Nu i-ar strica un mic depozit în Elveția. Trebuia desigur să găsească un intermediar pe care să-l cointerezeze, deoarece generalul Balasan nu se putea transforma în negustor de vinuri, activitate incompatibilă cu aceea de consilier regal!

— Rigo, ține minte... sticlele astea le-a lăsat coana mare, cu limbă de moarte, față cu mine... fetei, Zulniei, ca să se bea la nunta ei sau să facă fata ce-o vrea cu ele, zicea cucoana. Dumnezeu s-o ierte, fiindcă așa soiuri poți căuta mult și bine că nu mai dai de ele... Și de priceput se pricepea ca nimeni altul... Mă puneam așa, la zile mari, să-i destup câte un șip, gusta din el câte o înghițitură vreme de o după-amiază întreagă și-mi dădea și mie un păhărel, să nu-l dai peste cap Veto, ca apa pe arșiță, zicea, ci să-l sorbi ca pe împărtaşanie, ăsta e foc prin vine, apă vie nu alta...

Nostalgiiile Vetei îl agasau pe general, dar își stăpînea plicti-seala. Acum era grăbit să plece. Să se întâlnească cu Zulnia. Să o ia cu el la București, să o prezinte în lume, să-i găsească o partidă, să o scoată din acest fund de Moldovă, să înceapă alături de ea o viață nouă, fără Sidonia, fără capriciile ei, fără umilințele la care fusese supus în timpul din urmă.

În trăsura de doi cai a popii din Vișoieni, trasă de doi catîri răpciugoși, cu care rușii îi schimbaseră doi armăsari roibi de toată frumusețea, generalul Balasan, însoțit de un nepot după preoteasă al popii, refăcu drumul pe care cu doi ani în urmă îl parcursese în tovărășia Zulniei, în acea memorabilă seară cînd își condusesese fata la Rămureni iar el apucase ultimul tren către București. În noaptea aceleiași zile ucisese un om în legitimă apărare a demnității sale de general al unei armate care se debandase pe un front în descompunere. Amintirile vechi de doi ani îl asaltau; deși pleca-seră dis-de-dimineață căldura îl copleșea, îl moleșea și drumul i se

păru lung și anost. Revederea cu Zulnia, căreia nu-i trimisese nici o veste dinadins, fusese tumultuoasă, lacrimogenă, emoționantă. Nu se dădea dusă de la pieptul lui, îl bombarda cu întrebări la care nu aștepta răspuns, începea să-i povestească ceva, ca să se între-rupă și să ridă printre lacrimi, sărutându-l.

— Mon petit, mon petit, și tu mi-ai lipsit. Nici nu-ți poți închipui...

— Nu cred, papi, cum ți-am lipsit dacă doi ani n-ai venit să mă vezi, m-ai uitat, mi-ai scris așa de rar...

— N-ai de unde să știi, mon petit, ce-au fost acești doi ani pentru mine...

Vincent interveni:

— Nu-i tocmai măgulitor pentru noi toți, care am vrut să-ți facem viața cât mai plăcută la Râmureni, să te vaiți atîta...

— Adevărat papi, iartă-mă Vincent, m-au răsfățat cu toții, însă mi-a fost atît de dor, uneori visam că mergeam călare cu tine, papi, pe malul Siretului ca atunci cînd eram mică și tu veneai la Vișoieni, dar mă trezeam și eram tare tristă...

Generalul împărți darurile aduse din București, fără ca vreunul dintre ei să fi fost uitat, inclusiv Baba și fetele, după o listă aproximativă alcătuită din timp. Rămase stabilit ca Zulnia să mai stea la Râmureni pînă se mai potolea canicula, pînă generalul pune la punct unele treburi rămase în suspensie prin călătoria sa, urmînd ca să vină o dată cu Dan și Maria, a cărei sarcină se apropia de soroc la începutul lui decembrie. Deși sarcina se dezvoltă normal, viitoarea mamă simțindu-se bine și fătul comportîndu-se perfect, au fost de acord ca nașterea să aibă loc într-o maternitate din Capitală. Niciodată nu se știe, Doamne ferește, ce complicație se poate ivi iar medicii din București prezentau oricum mai multe garanții.

Sosirea lui Serge Cristi la Râmureni a produs o perturbare în viața de toate zilele a micii colectivități. Zidurile groase ale Curții o izolau de viața agitată din afară, nelăsînd să pătrundă decît ecouri înăbușite. Încă o dată, în lunga ei istorie, Curtea din Râmureni stătea pavăză, apărîndu-și locatarii de brutalitatea și vulgaritatea

lumii cuprinse de friguri. Cît timp însă va mai fi în stare s-o facă? Vincent presimțea precaritatea echilibrului în care trăiau și, în fond, ziduri sau neziduri, cît erau de vulnerabili cu toții. Viața privată ajunsese din ce în ce mai denudată, mai expusă vederii publice și imixtiunilor din exterior. Curtea nu mai constituia o oază, devenea — treptat — o țintă. O generație tânără de țărani, dintre care mulți făcuseră războiul, se dovedea foarte sensibilă la propaganda antimoșierească practică pe scară largă. Salutul era deseori limitat la ducerea a două degete la pălărie sau, uneori, la întoarcerea ostentativă a capului. Mulți jinduiau la cele o sută de hectare rămase în stăpînirea fraților Sumariotis, după o judecată sumară, superficială, fără să gîndească că acestea nu erau nici pe departe îndestulătoare să satisfacă setea de pămînt a celor lipsiți sau a aceloră cu loturi mărunte, rezultate din ultima reformă. Cu sau fără cele o sută de hectare, problema agrară rămînea aceeași. Dar cînd patima e în joc, alimentată zilnic prin presă, radio și mitinguri, rațiunea e gonită. Ca în toate manifestările de masă, pasiunea iese întotdeauna învingătoare. Ancestrala poftă de pămînt a țărănimii era subtil și inteligent manevrată în scopuri ideologico-politice. Vincent, cititor asiduul al istoriei și conștient de mersul unor evenimente ce păreau că scăpaseră de sub controlul clasei burghezo-liberale, de principiile căreia se lega etapa dintre cele două războaie, era pesimist. Economia agrară a țării, pentru a fi rentabilă, după această perioadă aparent oscilatorie, va trebui să încline către marea proprietate privată sau către colectivizare. O țărănime împroprietărită, cu loturi mici sau mijlocii, va fi, la capătul unui număr de ani, falimentară. Colhoz sau moșie. Tertium non datur. Vremea moșiilor părea să fi trecut. Atunci? Vincent pregătise o scrisoare pentru frații Sumariotis prin care, în concluzia unei serii întregi de argumente, îi sfătua să vîndă, să se descotorosească de pămînt, să cumpere aur, eventual să păstreze doar Curtea și un hectar—două de grădină de jur-împrejur. Îi arătase scrisoarea lui Dan, care, într-un acces de furie, se repezise să i-o rupă. Vincent o salvă, băgînd-o repede în buzunar. Dan se potoli și pledă cauza păstrării a ceea ce mai rămăsese. Vincent îi făgădui să nu-i dea urmare înainte de alegeri și după ce va fi urmărit cu atenție

poziția Occidentului față de România și de viitorul său politico-social. După aceea subiectul nu mai fu abordat, recolta anului înfățișându-se bună, dacă nu strălucită și intrările bănești de natură euforică. Strict euforică, gîndea Vincent, inflația fiind o periculoasă sursă de iluzii.

Trupul fusese pentru Lenuș Fotiade un instrument docil, supus, maleabil, gata oricînd să-i dea concursul ca să-și poată pune în aplicare principiile de viață adoptate, în primul rînd bunăstarea materială, o locuință confortabilă, o hrană abundentă și succulentă, eleganța vestimentară și podoabe care să nu provină din dughenele iarmaroacelor nomade. Ca o mașinărie bine reglată, trupul său îi procurase tot ce dorise pînă atunci fără mari eforturi, atîta doar uneori cu puțină greață față de ea însăși, repede alungată și înecată în șampanie. Dacă pe Rudi îl suportase cu îngăduință și pasivitate, dacă legionarul acela, al cărui nume nici nu și-l mai reamintea, o revoltase în carnea ei, frații Racovitză îi dăduseră împlinirea de care avea nevoie; oricît de ciudat ar părea, apropierea fizică de aceștia era întotdeauna însoțită de bucurie și emoție. Lenuș avea momente cînd își dădea bine seama că ceea ce făcea încălca toate canoanele moralei oficiale, că mergea alături cu drumul celei mai tolerante viziuni de raporturi între sexe, dar nu avea sentimentul vinovăției.

Nu era vorba de iubire, ci doar de plăcere, de senzație pură. Cu frații Racovitză se simțea îndestulată. Acolo unde este satisfacție, unde plăcerea se dă și se ia, nu poate fi nimic rău. Dacă firea nu protestează, toate celelalte nu sînt decît prejudecăți, invenții ale oamenilor care au disprețuit trupul, care n-au știut sau n-au putut să se folosească de el pentru a da un sens vieții și morții.

Așa gîndea Lenuș Fotiade și era mulțumită de tot ce se întîmpla cu ea, pînă în seara cînd îl cunoscuse pe Serge Cristi. Vălul de pe ochi îi fu brusc sfîșiat, nu spre fericirea, ci spre nefericirea ei. Toate valorile pe care își clădise existența fură răsturnate, învălmășite, împrăștiate și îi apărură ca total derizorii. Pentru trupul

pe care îl adorase, fu cuprinsă de o neașteptată repulsie. Ea, care și-l purta gol, ca pe un adevărat triumf, nu se mai putea privi în oglindă decît înveșmîntată într-un capot sever, cu reverele strînse la gît cu o agrafă pentru a ascunde magnificența sînilor admirabil proporționați, sursa atîtor voluptăți. Părul lung, mătăsos, purtat într-un coc bogat, răsfrînt pe ceafă, care desfăcut îi ajungea pînă dincolo de talie, fu tăiat de coafeza ei siderată pînă la ulti­ma li­mită permisă, ca să nu pară un borfaș ieșit de la Văcărești. Coa­feza îl primi în dar, ca să confecționeze peruci. Femeia avea lacrimi în ochi, în timp ce ochii lui Lenuș erau seci, duri și terni. „Duduie Lenuș, acuș parcă sînteți o călugăriță“, îi spuse coafeza dezolată, prezentîndu-i oglinda pentru verificare, dar Lenuș o refuză. Rătă­cise pe străzile deșarte ale Capitalei, la orele cînd lumea gonită de soare se retrăgea pentru o siestă aproximativă îndărătul storurilor binecuvîntate. Uita să mănînce și, istovită, cădea seara într-un somn letargic. Ușa ei rămăsese închisă fraților Racovitză care, atunci cînd sunau, erau identificați prin vizor. La telefon, cînd le recunoștea vocea, pune­a receptorul în furcă. Dejucase cu abilitate cîteva din stratagemele acestora, care încercaseră s-o surprindă. Răspundea la telefon în speranța tot mai deșartă că s-ar fi putut să fie Serge. Se întreba uneori dacă Serge fusese aie­vea sau i se năzărise o nă­lucă într-una din acele seri de beție atît de frecvente în compania fraților Racovitză.

Jocul acesta de-a v-ați ascunselea nu putea însă dura la ne­sfîrșit, astfel că într-o dimineată Lenuș luă o hotărîre eroică, aceea de a părăsi Bucureștiul pentru un mic sat de pescari la confluența Dunării cu Marea, vreo zece case răslețe cocoțate pe o dună de cretă, arse de soare, cu cîteva salcîmi prăfuiți în jur. Acolo se ducea, copilă, cu tatăl ei, mare amator de soare, apă sărată și pește gătit sub toate chipurile. Mama nu-i însoțea niciodată. Avea oroare de zăpușeală, țințari, apă sălcie și promiscuitatea care le însoțea. Copila de atunci era fericită. Umbla mai mult goală, pîr­lită ca un pui de Țigan, fără ca nimeni s-o dădăcească, Fotiade fiind mai mult absent, ba în Deltă, ba pe Mare, cu pescarii. Se întorcea stors de vlagă, însă cu o lumină în ochi pe care Lenuș nu i-o cu­noștea. Atunci se plimbau seara pe faleza golașă și, fascinată, as-

culta povești ce nu se sfârșeau niciodată, totdeauna era un va urma cînd desfășurarea era mai palpitantă sau priveau luna plină, mai mare și mai impresionantă ca oriunde, răsărind de peste mare. Pescarii spuneau, și multă vreme Lenuș a crezut, că luna este crăiasa mării care ziua se ascunde în străfunduri și noaptea, cînd soarele doarme și n-o mai caută pretutindeni, își face apariția ca să nu-i lase pe oameni în beznă.

Locuiau, an de an, la un lipovean, pe numele lui Panaite, cel mai mare povestitor de snoave și neîntrecut meșter în prepararea borșului de pește, din șapte soiuri, cu tot felul de verdețuri și cu apă de Dunăre. Punea de mămăligă și mînceau cu linguri mari de lemn zeama neasemuit de gustoasă, pînă la limita capacității de îngurgitare. Nu știa ce făcea Panaite, dar în amintirile ei parcă nici peștii de acolo nu aveau oasele care uneori pot fi atît de plictisitoare în plăcerea degustării lor. Trăise în verile acelor ani cu o intensitate pe care nu avea să o mai regăsească niciodată. Merita să încerce să regăsească trecutul și copilăria, puritatea și inocența, veselia și trîndăvia nepăcătoasă. O mai fi trăind Panaite, și-o mai fi aducînd el aminte de fetița cu cozi, care la șapte ani nu mai voia să umble goală prin curte și prin sat fiindcă rideau băieții de ea, o mai fi existînd satul acela uitat de Dumnezeu și de oameni între apă și cer?

Se simțea mînată spre acele locuri de o putere nevăzută care îi porunceau să lase totul baltă, să rupă cu viața ei de pînă atunci, să se izbăvească pe ea însăși prin propriile-i forțe, să caute un liman, acolo la limanul Lumii. Trenurile spre Constanța, de unde trebuia să caute un alt mijloc de locomotie pentru satul acela fără nume, erau rare și supraaglomerate. Lenuș nu avea niciodată sume mari de bani lichizi în casă. Nu avea nevoie pentru că frații Racovitză se ocupau de toate, chirie, întreținere, croitoreasă, modistă, masă în oraș în fiecare zi etc.

Lenuș alese două bijuterii, o brățară și o broșă, ambele încrustate cu mici smaralde, pe care le amanetă la Muntele de Pietate pentru un milion, deși valoarea lor reală era triplă. În două valize mici aruncă, claie peste grămadă, strictul necesar. O săptămînă, zi de zi, după noaptea ce îi modificase destinul, Lenuș se sui în taxiul

pe care îl tocmise din ajun și, în faptul dimineții, porni la Gara de Nord în speranța că va reuși să găsească un loc în acceleratul de Constanța. Urcându-se în automobil, ferindu-se de privirea șoferului, făcu pe furiș semnul crucii, murmurînd din buze un „Doamne ajută“. Era pentru prima oară, după mulți ani, că cerea sprijinul Providenței.

*

*   ■

Cerul părea o arenă în care nori de cerneală alcătuiau o turmă de bizoni din ce în ce mai compactă. Fulgerele se înmulțeau pe această cupolă de întuneric ca o avanpremieră de apocalips. Rostogolirea fără întreruperi a tunetelor anunța parcă sfirșitul lumii, influențînd sufletele slabe să se închine, cerșind în extremis izbăvirea la care nimeni nu se gîndește cînd viața se scurge monoton, după tipicul cotidian. Serge dormea ca macul, „dus pe ceea lume“, străin de acest spectacol grandios și terifiant. Nu era pentru prima oară cînd, în această vară, cerul făgăduia potopul pentru ca spre disperarea păcătoșilor cortina de beznă să se împrăstie ca prin farmec și soarele să-și ridă din nou de setea pămîntului. Toată suflarea amuțise cu sufletul la gură în așteptarea dezlegării stropitoarelor cerești. Nervii tuturor erau încordați, gata, gata să explodeze ca niște mașini infernale reglate de o mîină diabolică.

— Plouă, nu plouă?

Vincent și Pavel rămăseseră singuri în grădină, în timp ce toți ceilalți căutau pavăza umbrei pentru o scurtă odihnă de după masă.

Pavel cercetă cerul așteptînd iminenții primi stropi, care să-i biciuiască obrajii înfierbîntați.

— De, aș zice că de data asta nu mai e păcăleală, aerul s-a răcorit, vîntul nu bate ca să împrăstie norii . .

N-a isprăvit bine să-și exprime pronosticul, că ploaia conținută în milioane de tone de nori s-a dezlănțuit în cataracte diluviene, acompaniată de descărcări electrice tot mai frecvente, tot mai impresionante în luminozitatea și sonoritatea lor de operă wagneriană la scară nemăsurată. Cei doi bărbați, în chip spontan, își scoaseră cămășile și, cu capetele descoperite, se lăsară biciuiți

de șfichiurile ploii, rîzînd ca niște copii, uzi ca niște paparude, dansînd un fel de sarabandă fără reguli, după tam-tamul trăsnetelor, scoțînd la rîndul lor sunete guturale, mimînd satisfacția ancestrală a primitivului cînd declanșarea ploii îl descătușa de toată acumularea nervoasă ce îl stăpînea în întîmpinarea furtunii, mai ales după o secetă atît de îndelungată și de persistentă. Șiroind de apă, lipăind prin băltoace, se puseră la adăpost sub streășina bucătăriei de vară. După cîteva minute de ploaie, apa rece se transformă într-o grindină însoțită de vîntoasă, acoperind repede pămîntul cu un strat de grăunțe albe, sticloase, înghețate, desfrunzînd copacii, martelînd geamurile, alungînd găinile la adăpostul zidurilor, formînd în dorința lor de a se feri un fel de falangă macedoneană, cu penele zburlite și ude, lamentabile ființe muiate și speriate.

— Asta mai lipsea acum, se vaită Vincent, tocmai cînd mai aveam vreo cinci hectare de grîu de secerat și treierat! Nu cred să mai fi rămas mare lucru pe spice, numai Dăscălescu e de vină că m-a tot amînat cu batoza lui: ba că e stricăță și n-are mecanic s-o repare, ba că nu are combustibil, ba că i-a promis lui Cristescu, cel care are fermă model...

La o fereastră apărură Zulnia, zburlită, în cămașă de noapte:

— Vai, cum m-am speriat! Am crezut că se sparg geamurile, că vrăjitoarele au venit să mă trezească, de vină e numai Serge... el e omul care aduce ploaia!

Văzînd mutrele lui Pavel și a lui Vincent, se porni pe un rîs nestăpînit:

— Dacă v-ați vedea... Aș cîștiga bani buni cu voi la iarmaroc...

Grindina fu de scurtă durată. „Poate că pagubele n-or să fie chiar așa de mari“, se consolă Vincent, după care, privindu-l pe Pavel, se porni și el pe rîs. Baba ieși din bucătărie cu ochii umflați de somn:

— Vai de mine și de mine, o să răciți oameni buni, duceți-vă de vă zbiciți și schimbați straiele, iaca, am să vă pregătesc niște ceai de siminichie, ca să vă dreg pe dinăuntru... Păcatele mele, oameni în toată firea sînteți și vă purtați ca copchiii...

După grindină se așternu să plouă liniștit, întregul cer fiind

de un gri apos. Găinele se dispersară, reluînd căutarea hranei în pămîntul ce absorbise cu o iuţeală de neînchipuit apa care îi potolise fierbinţeala acumulată luni la rînd.

— Vino, Pavele, am să gădesc ceva şi pentru tine, are dreptate Baba, ne-am comportat ca nişte ţinci fără minte...

Pentru a treia oară Dan deschisese uşa odăii unde se odihnea Serge, convins că măcar grindina, dacă nu ploaia, îl trezise. Aş, de unde, omul bănuît că adusese ploaia dormea cu faţa în sus, senin ca un prunc de curînd alăptat, străin de tot ce însemnase această ploaie pentru Rămureni şi locuitorii săi.

Dormi pînă a doua zi dimineaţa, cînd fu trezit de scîrîitul sacalei ce căra apă pentru bucătărie şi pentru odăile de dormit. Femeile, seara la cină, îi interziseră formal lui Dan să-i tulbure somnul. Intuiseră că omul acesta avea nevoie de reîntremare fizică şi sufletească. Or, terapeutică somnului este prima care se impune. Dan bătu în retragere decepţionat. Toată seara fu taciturn:

— Lăsaţi-l în pace, nu vedeţi că face pe interesantul?! tranşă Maria încercările celorlalţi de a-l antrena în conversaţia generală.

Oraşul a fost puternic zguduit la descoperirea de către Marcel Herşcovici a celor două cadavre, a dublului asasinat: al prefectului comunist şi al mamei sale. Tocmai a treia zi, cînd văzînd că Levi Bruckner, care era întotdeauna foarte matinal, nu se află în biroul său iar telefonul acestuia de acasă nu răspundea, după multiple şi îndelungate apeluri s-a decis să se verifice la faţa locului cauza acestei neaşteptate absenţe.

Odioasa crimă a fost, imediat, pusă pe seama reacţiunii care, acum, în preajma alegerilor, voia să se descotorescă de un cm energic, de un patriot înflăcărat (sic), să creeze acea stare de diversiune, de nesiguranţă, de avertisment pentru nehotărîţi, în sfîrşit să impună climatul terorii după tipicul vechi al campaniilor electorale de tip burghez din acele timpuri detestabile pentru totdeauna, aruncate la lada de gunoi a istoriei. Cam acestea erau temele luate şi reluate la întruniri, mitinguri de masă, în presa locală, toate alimentate de partidul comunist care se servea de moar-

tea lui Levi Bruckner ca de un argument propagandistic de mîna întîii. Șefii partidelor zise istorice din Oraș și județ erau descumpăniți, nemulțumiți de incidentul speculat de Blocul stîngii, chiar dacă în sinea lor nu erau cine știe ce afectați de odiosul omor. Casele lor erau noaptea atacate cu pietre, grădinile lor devastate, copiii lor molestați la școală de virtuosoalele odrasle ale proletarilor întăritați de gestul nelegiuit al dreptei care, în lipsă de alte argumente, adoptase metodele fascismului de curînd înfrînt.

— Lucrurile nu se vor petrece așa cum își închipuie clica brătiano-manistă, urla Marcel Herșcovici de pe podiumul improvizat al unei tribune din Grădina Mare a Orașului, în auzul unei mulțimi de gură cască și plimbăreți din duminica următoare. Oare domnul Cosmescu, oare domnul avocat Manoliu nu știu că singele cere singe, că brutalitatea atrage brutalitate, oare, tovarăși, o să ne lăsăm călcați în picioare, uciși fără milă de oameni care la adăpostul anonimatului cred că îl pot reînvia pe Hitler în Orașul nostru? Dar sînt ei, chiar așa de anonimi, tovarăși? Această crimă fără nume este semnată, tovarăși!

Marcel Herșcovici se opri o clipă din înflăcărata perorație, după exemplul oratorilor de seamă care vor să-și țină auditoriul în emoție și așteptare:

... Da, tovarăși, am să vă citesc eu semnătura: Partidul Național Țărănist al călăului Maniu de tristă amintire pentru tovarășii noștri de la Grivița din 1933, Partidul Național Liberal brătienist, lipitoare notorie a poporului muncitor...

În acest moment interveniră băieții lui Marcel, strecurați ca din întîmplare prin mulțimea adunată ca la panoramă, din rîndul căreia izbucniră strigăte scandate: „Jos Maniu! Jos Brătianu! La streang cu ei! Trăiască Blocul Democrației! Trăiască Uniunea Sovietică!”

Marcel își termină discursul cu o profeție, care era pur și simplu un îndemn deghizat:

— Dușmanii poporului, tovarăși, să se teamă de mînia poporului, fiindcă nu se vor putea ascunde nici în gaură de șarpe...

Își șterse fruntea asudată și sorbi dintr-un pahar cu apă sălcie. Entuziasmul și aplauzele nu fură la înălțimea așteptărilor, cu

toată bunăvoință arătată de agitatorii puși de Marcel să încălzească spiritele.

„Dușmanii poporului“, adică cei direct vizați, Cosmescu și Manoliu, încunostiințați de îndată, prin telefonul arab, de instigările la violență ale lui Marcel Herșcovici, se întruniră în cea mai mare grabă în casa lui Cosmescu, șeful organizației maniste din oraș, organizație mai încheată și mai combativă, sub protecția citorva găligani avînd la îndemînă măciuci cu cap de piele umplut cu nisip și boxuri de oțel cu dinți.

— Mișule, jigodia asta de jidan își face de cap, se crede în țara lui Cremene, nici n-ai zice că județul ăsta mai face parte din Regatul României, nu-i... nici mai mult, nici mai puțin decît republică ovreiască. Cine dracu l-o fi omorît pe Bruckner că eu nu sînt de acord cu metodele astea, dar știu că ne-a făcut un pustiu de bine...

— Aici cam ai dreptate, Costele, eu i-am trimis pe-ai mei astă-noapte din oraș, cu mașina lui Haba, la București, că se cam îngroașă gluma, aș zice să faci și tu la fel...

— La București n-am pe nimeni Mișule, ar fi o vară de-a NINETEI, dar nu s-au mai văzut de vreo doisprezece ani și nici de scris nu și-au scris vreodată, nici nu știm dacă mai trăiește, așa că mi-am zis că să-i trimit la Iazul mic, la Hănuț, îl știi, nu se poate să nu-l știi, l-a lăsat statul cu fermă model, i-am făcut cîndva un serviciu mare de tot și mi-a spus atunci, „Nene Costele, n-am să te uit niciodată...“ Vreau să văd ce memorie are...

În fața primejdiei comune, cei doi șefi de organizații rivale pactizau pentru a ieși din impas, chit că după asta aveau să se sfișie din nou.

Cei doi șefi, după îndelungate discuții, au decis să strîngă colaborarea în vederea alegerilor, să nu se lase intimidați, să lanseze un indignat protest împotriva sistemului folosit de instigare la violență, să deplîngă oficial uciderea lui Bruckner, înfierînd o crimă de care nu pot decît să se desolidarizeze, în sfîrșit să se ia toate măsurile imediate care se impun în actuala conjunctură politică a județului. Și-au strîns mîna solemn, bărbătește, cu gravi-

tate în priviri, umflați de propria lor importanță și mișcați de faptul că la greu pot oricînd conta unul pe celălalt.

Acasă, Costel Manoliu găsi toate geamurile sparte, grădina de flori, mîndria gospodăriei lui, călcată de zeci de bocanci și pe Nireta răvășită și înpăimîntată.

— Costele, auzi, nu mai stau nici un ceas în casa asta, îmi iau lumea în cap dacă tu nu te îngrijești de noi, Cosmeasca și-a luat tîlpășița și eu fac pe Cornelia, mama Grahilor, aici, cică domnul Manoliu vrea să dea exemplu de civism... Înțelegi, Costele, am crezut că înnebunesc, că leșin, m-au înjurat niște derbedei, au spus că lasă, că ne întorcem noi la noapte și știm ce-o să-ți facem... Nici n-avem cui să ne plîngem, poliția e în mîna jidanilor și a derbedeilor, Costele eu plec, îmi iau copiii de mîna și plec, tu fă ce vrei că niciodată nu m-ai ascultat...

Avocatul Manoliu, prodecan al Baroului din Oraș, evaluează rapid pagubele și spaima nevastă-si:

— Potolește-te, dragă, fă-ți valizele în liniște, eu telefonez lui Nicky Hănuț să trimită trăsura să te ia...

— Da' tu ce faci? Nu vii cu noi?

— Nineto, doar știi bine că nu se poate, vrei să lăsăm totul baltă, toată agoniseala noastră...

— Să-l lăsăm în casă pe finu-tu, pe Costăchel, că el e tînăr, în putere, n-are pe nimeni pentru care să se teamă...

— De, știu eu ce să fac, am de pledat și la Iași, la Curtea de Apel...

— Mai dă-le dracului de procese, Costele, viața ta și a familiei tale e mai de preț, trimite și tu pe Haralamb, zici că e băiat bun și priceput...

Costel Manoliu voia să se lase convins, uitînd că-i făgăduise lui Cosmescu să lupte cot la cot cu el. Bine, dar Mișu și-a pus familia la adăpost și el are băieții lui care să-l protejeze la nevoie. Niciodată nu-s mai puțin de trei în casă și odată Mișu îi arătase două pistoale nemțești, pitite în magazia de lemne și muniție de te-ai fi crezut la Stalingrad!

Nicky Hănuț trimise trăsura trasă de două mîrtoage schele-

tice, mînate de un copilandru care se scărpină cu coada biciului mereu sub căciulă.

Nineta nu-i dădu voie lui Dinu, la cei opt ani ai lui, să se suie pe capră alături de fragedul vizitiu, de teamă să nu ia păduchi, că prea se freca sub blana aia de miel. Manoliu, decis să-și însoțească familia la drum, își urcă și el cele aproape o sută de chile în trăsura care gemu și se aplecă, luînd-o pe Felicia, mezina familiei, de cinci ani, pe genunchi.

— Dii, boală, se rătoi junele vizitiu la cele două mîrtoage, care se opintiră din greu și porniră în trap mărunț, pe străduțe dosnice, după indicațiile domnului Manoliu, în așa fel ca Orașul să nu bage de seamă că una din notabilități îl părăsește.

Costăchel făgăduise, la biletul trimis prin Dinu, să se înființeze după-amiază să ia casa nașului în primire. „Nu-i a bună, gîndi el, șobolanii pleacă, vasul se scufundă. Dacă o fi să se scufunde, cel puțin să se aleagă și el cu ceva din epavă!“

La Rămureni, unde Levi Bruckner era cunoscut din vremea prigoanei antisemite, cînd datorită lui Vincent găsise un refugiu la Curte mai întîii și apoi în sat, după sosirea unității germane, vestea morții lamentabile a acestuia produse consternare.

Vincent, cu care Levi Bruckner fusese coleg de liceu, era cel mai afectat. În mod sincer afectat și a fost un trist prilej pentru el ca să depene amintiri din adolescență, mai mult sau mai puțin legate de figura bizară, dar totuși interesantă a acestui om care suferise, care fusese plin de complexe, un declasat prin nașterea sa nelegitimă, împrejurare care, fără să și-o fi mărturisit vreodată în mod fățiș, îl urmărise și persecutase toată viața. Dan și Serge, care nu cunoșteau odiseea acestui fecior de spălătoreasă, autodidact, devenit comunist puritan prin forța lucrurilor, urmare a umilințelor și prigoanei rasiste, au ascultat pasionați viața lui romanțată pitoresc de către Vincent. Au ascultat și ceilalți care o cunoșteau parțial, mai cu seamă Draga și Pavel, în casa cărora Levi se adăpostise o vreme.

La Rămureni nu parveniseră zvonurile privitoare la soarta lui Tilică Rosnovan și nici presupusa sau reala răspundere a lui Levi

Bruckner în această privință. Îl socoteau în viață, plecat pe undeva prin țară în căutarea familiei dispersate cu ocazia refugiului din primăvara lui 1944. Zulnia așteptase mereu un semn de viață din partea lui, o simplă carte poștală, o vorbă trimisă prin cineva, orice, dar muțenia persistentă a lui Tilică o pusese pe gânduri. În răstimpul petrecut la Rămureni, cît Tilică fusese convalescent, se legase între ei un fel de prietenie amoroasă, o idilă incipientă, întreținută de Zulnia, dar foarte rezervată din partea lui. Zulnia interpretă tăcerea persistentă a lui Tilică drept o desistare implicită și suferise cîtva timp, mai ales în amorul său propriu. Pavel, care-l intuise cu multă subțirime pe Levi, pronunță un lapidar panegiric:

— Viața lui Bruckner s-a sfîrșit cum nu putea să se sfîrșească altfel, printr-o tragedie; poate că acum și-a găsit liniștea după care tînjea fără să știe...

Și Atanasie Mihuț, și Pavel Sumariotis spusese că același lucru despre liniștea la care erau acum îndreptățiți și Levi Bruckner, și locotenentul Tilică Rosnovan, ambii suflote torturate în trupuri ce n-au cunoscut nicicînd bucurii. Cei care s-au urît într-atît, erau acum reuniți prin moarte, unica lor trăsătură comună.

Dan devenise iarăși furios. Se plîngea că toți pot sta de vorbă pe îndelete cu Serge, în afară de el. Dar Serge era prietenul lui și venise la Rămureni să-și găsească o odihnă binemeritată după demobilizare, după trecerea armatei pe picior de pace, cum se exprima el emfatic și ironic totodată. Serge era un bolnav ce trebuia vindecat și apoi întremat, suflotește și trupește. Nu venise la Rămureni să-i distreze pe unii sau pe alții.

Bucuria cea mare a lui Dan era să pornească cu Serge în redescoperirea și retrăirea copilăriei. Îl purta dintr-un loc în altul într-o febrilă căutare a trecutului. Povestea fără întrerupere, evoca fiecare colțișor din lumea de basm ce fusese aieva și nu simplă închipuire. Aici, în grajdul părăsit, se aflase staulul Murgăi, primul cal, o iapă blîndă și cam greoaie pe care micul Dan, pe atunci Dănuț, se cățăraseră la numai trei ani sub supravegherea tatălui său. Atunci i se păruse că se urcă pe elefantul de paradă a Maharajahului din Ouîdapoor din frumoasele lui cărți cu poze colorate. Dincolo, în fundul grădinii mai dăinuie încă fagul cu zeci de cicatrice.

Fagul servise drept țintă băiețandrului Dan, pe la doisprezece—treisprezece ani, cînd se exersa la aruncarea cuțitului în cercul roșu cu un diametru de circa 20 cm în centrul căruia era un punct negru. Ploile și zăpezile spălaseră culorile, însă urmele cuțitului se puteau vedea și astăzi. Mai încolo începea un pîlc de brazi, la adăpostul cărora se ascundea o bancă dispărută de mult. Acolo stătuse odată, într-o vacanță, ferit de căutarea celorlalți, la o joacă cu Simona, verișoara lui. Îi strigau dar nimeni nu reușea să-i descopere. Aveau amîndoi treisprezece ani. Nu va uita niciodată emoția și strania fericire ce pusese stăpînire pe ei atunci cînd, în întunericul complice, miinele lor se găsiseră și se împreunaseră ca din întîmplare. Contactul inedit îi înfiorase fără să poată realiza cauza în puritatea și inocența inimilor lor. Nu voiau să se mai despartă, așa de bine se simțeau cele două epiderme în strînsa lor apropiere.

Niciodată nu mai resimțise apoi o bucurie atît de curată ca în seara aceea de sfîrșit de vacanță. Murga pierise de bătrînețe, aproape oarbă, nu mai putea mesteca nici măcar zahărul pe care i-l întindea în palmă. Murise numai cu doi ani înainte de pieirea întregii herghelii din Valea Ursului. Ar fi avut probabil aceeași soartă, dacă ar fi apucat momentele dramatice, la care Vincent și Zulnia asistaseră neputincioși. Fagul se uscaseră și Vincent îl hărăzise tăierii, cu toate intervențiile lui Dan în favoarea bătrînului copac. Simona nu mai apucase o altă vacanță. În plină adolescență contractase o boală gravă, rară și nevindecabilă. Murise fără să scoată o vorbă, cu șiruri lungi de lacrimi pe obrajii gălbejiți și supti, singura și ultima ei posibilitate de comunicare cu exteriorul, coardele vocale, fiindu-i paralizate.

Jos, în păduricea de brazi festonată cu mesteceni, aluni și fagi, dincolo de casa de apă din care țîșnea printr-o țevă de plumb izvorul cel cu apa rece ca gheața și care alimenta un bazin circular, se afla bătrînul chioșc de cărămidă, cu acoperișul ruinat, cu ferestrele de mult dislocate, pe zidurile căruia se puteau descifra cele mai fanteziste și variate graffiti, erotico-pornografice, ale tineretului sătesc de prin împrejurimi. Umbră și tăcere de amiază fierbinte. Serge și Dan pășeau pe un strat gros de ace de brad maronii. Pașii li se înfundau adînc în acest covor de vegetală moartă.

Dan nu-și găsea astîmpăr. Serge ar fi vrut să se bucure necondiționat de pacea naturii, de umbra răcoroasă, de tot ce însemna pentru el o astfel de zi ce se detașa de noianul zilelor care o precedaseră.

— Mă întreb adesea, Serge, ce a însemnat războiul pentru mine? Pentru tine? Vezi tu ciudățenia, războiul românilor este astăzi catalogat după două puncte cardinale: Est—Vest; ai luptat și ai avut ghinionul să-ți lași pielea găurită în vest, ești un erou; ți-ai lăsat oasele în est, ești o scîrbă de fascist! Ții minte cimitirul acela din Budapesta, cu o lună înainte de demobilizare? Am dat onorul în fața pietrelor funerare aliniate acolo ca la paradă, ultima lor paradă, și am intonat imnul înălțător, pe care îl cîntam și în liceu de ziua eroilor: „Presărați pe-a lor morminte, ale laurilor foi, / Spre a fi mai dulce somnul fericitilor eroi...” Am văzut acolo săpate nume de pe la noi, Ion, Vasile, Gheorghe, Mihai, Ștefan și iar alți Ion, Gheorghe, Vasile... Te-ai întrebat tu, Serge Cristi, dacă vreunul din acești Ioni și Gheorghe, voia să ajungă erou? Dar toți ceilalți Vasile, Gheorghe, Ion... care au murit la Odessa, în Crimeea, la Cotul Donului, în stepa uscată sau înghețată a Ucrainei, mă rog, nu sînt și ei eroi? Și unora și altora nu le-a tremurat la fel inima de frică, și unii și alții n-au avut la fel un ultim gînd pentru cei de acasă? Serge, Serge, pînă unde merge ipocrizia celor vii cînd este vorba de cei morți, cei fără de noroc?... Scapă ușor de remușcări decretîndu-i eroi și dedicîndu-le cîntece pline de simțire... mi-e scîrbă, Serge...

— Bine, dar tu, Dan Sumariotis, pentru ce ai luptat?

— Nu mai știu, poate ai să-mi spui tu, ni s-a împuiat capul că trebuie să ne jertfim pentru readucerea la țară mumă a Ardealului răpit... Dar bine, Serge, pentru acest Ardeal nu s-au jertfit moșii și părinții noștri? Din sfert în sfert de secol trebuie să ne jertfim din nou? Dar de ce se așterne o tăcere reprobatoare peste toți aceia care s-au jertfit deopotrivă pentru Basarabia și Bucovina? Cu șase sute de ani în urmă Alexandru cel Bun avea cetăți pe acele meleaguri, în timp ce ducatul moscovit se afla în bătaia furtunilor și nu știa bine dacă și cît va supraviețui loviturilor barbare... În timp ce eu, ca și tine, ca și noi toți, eram mereu în prima linie

pentru alungarea și urmărirea fiarei fasciste pînă în birlogul ei, formulele preferate ale propagandei de atunci, adevăratele mele valori pentru care aș fi vrut să lupt și, eventual, să-mi dau viața, erau spulberate, ruinate, batjocorite, eu nu aveam de apărat decît un singur punct geografic... Rămureni, atît și nimic mai mult, dar n-am fost la înălțime. Cînd aici era nevoie de mine, mă găseam în altă parte, în ipostaza de a deveni erou cu nume săpat în lespede, Dan Sumariotis, sublocotenent, mort pentru patrie, 1921—1945 și ca „să-i fie mai dulce somnul presărați frunze de laur“ etc. etc.

— Curios, mă consideram un revoltat, însă constat că mă depășești, eu am plecat la război convins că este o neîntrecută școală a bărbăției, un sport, cel mai nobil dintre sporturi, cel mai vechi totodată...

Dan zîmbi cu amărăciune:

— Un sport, amice? Bine, dar sportul este o joacă de gentlemani, în timp ce războiul este o joacă de bandiți; în joaca asta n-ar trebui să fie antrenați decît bandiții sau cei ce se vor cu orice preț eroi; armatele ar trebui să fie alcătuite numai din voluntari-eroi... Gheorghe, Ioane, vrei să fii erou, hai, poștește și te înrolează! Ai să te lupți cu Pișta și cu Istvan, care și ei vor să fie eroi, dar Mihai, Vlad, Ștefan nu vor să fie eroi, ei vor să fie plugari, să aibă copii, să moară în patul lor sau pe cîmp...

Serge începu să rîdă:

— Sumariotis, te joci cu cuvintele, construiești paradoxuri și te situezi pe planuri utopice numai pentru că Rămureni tăi au suferit, au fost amputați și trecutul idealizat de tine nu mai este decît o sărmană amintire.

— Știi Serge, știu și tocmai asta mă doare, a fost un șoc pentru mine, gîndurile astea ale mele nu le mai spun nimănui, nici Mariei, care nu mă înțelege, iartă-mă dacă astăzi n-am descătușat...

— Ai făcut bine, poate într-o bună zi am să fac și eu la fel și atunci păzea... Deocamdată, hai să-ți citesc cîteva savuroase însemnări cu creion chimic de pe acești pereți...

Lectura începută de Serge fu întreruptă de Zulnia, care o însoțea pe Maria în plimbarea ei zilnic obligatorie pentru starea în care se găsea:

— De cînd vă căutam! Baba a spus să nu întîrziați cumva la masă că are un sufleu pretențios, ori îl servește la timp, ori se dezumflă ca un balon înțepat. Am, de altfel, și un mesaj de la Iazul Mic, sîntem poftiți pentru mîine, cu mic cu mare, la un picnic pe malul bălții; cine vrea, pescuiește, cine nu, poate juca ping-pong, bridge sau poate dansa după ultimele discuri primite de Madame Nicky Hănuț de la soră-sa, cea măritată cu un colonel din Misiunea americană și în cinstea căroră este această pofteală, cică au venit ieri într-un Alfa Romeo de te crucești...

Ziua picnicului era și ziua sfîntului Alexandru, așadar ziua de nume a nevestei lui Nicky Hănuț, Alexandra, căreia toată lumea îi spunea Lex. Maria atrăsese atenția bărbaților asupra acestui fapt, la care, ba îi însoțea, ba rămînea acasă, pentru că nu suporta căldura și drumul. În cele din urmă s-a hotărît să meargă, scutită de căratul oricărui bagaj. Domnișoara îi împrumutase pălăria ei cea mare de pai mov, relicvă păstrată încă de pe vremea primului război, descoperită după întoarcerea din refugiu într-o ladă din pod, dintr-un colț ferit, scăpat ca prin minune. Ceea ce o înduplecase în final pe Maria fusese hotărîrea lui Dan de a rămîne cu dînsa, să-i țină de urit. Or Maria știa că Dan se bucurase tare să se bălăcească în iaz, să pescuiască și să joace ping-pong, fiind foarte mîndru de îndemînarea lui la acest joc.

Grupului din Rămureni i se alăturase și Alecu Papia, sosit în seara din ajun, anunțat de departe de petardele motocicletei sale, jovial și nerăbdător să comunice și celorlalți ultimele vești ale crai-nicului de la Radio Londra, actuala sursă de informații a tuturor celor care în România se agățau cu disperarea naufragiaților de pluta Occidentului. Vincent îl auzise de departe: „Iaca, vine și «Radio Londra» pe motocicletă!” Pavel îi spusese o dată așa lui Alecu Papia și de atunci nimeni nu-i spunea altfel, chiar de față cu el.

Într-adevăr, nici nu apucase bine să oprească motorul și să-și scoată ochelarii de scafandru cu care își ferea ochii de praful șoselelor, că se porni:

— Ascultați, voi, inocenți ignoranți, în lume se petrec evenimente extraordinare și voi habar n-aveți, ați auzit de discursul de la Fulton al lui Churchill?

Cei prezenți răspunseră în cor:

— N-am auzit.

— Ei bine, războiul bate la ușă, Churchill a aruncat masca relațiilor dintre ruși și occidentali, denunță pericolul comunismului internațional și al imperialismului sovietic... Ei, ce ziceți de asta, nu-i așa că-i formidabil?

Dan ceru relații suplimentare asupra acestor declarații cu caracter senzațional:

— Ai auzit personal, cu urechile tale, sau de la mina a doua?

— Personal și de la sursă, eram așară la Iazul Mic, la Nicky... Știți că el are un aparat Philips, ultimul strigăt, adus de Tony, cumnatu-su, colonelul american care-o ține pe Mady, sora lui Lex... Sînt la Iazul Mic de vreo săptămînă și mai stau vreo trei zile, nu vă închipuiți ce mutră făcea colonelul care ascultase mai întîi în engleză știrile...

— Lasă c-o să vedem și noi, mîine sîntem acolo...

— Știu, m-a trimis Lex ca să vă amintesc. Nu carecumva să lipsiți, că e bucluc. E petrecere mare, un careu strașnic de bridge, Nicky, colonelul american, avocatul Manoliu, pro-decanul, subsemnatul și Vincent, dacă nu-l acaparează cucoanele la dans, oricum sîntem patru... Noaptea asta aveți loc și pentru mine? Văd că v-ați înmulțit!

Pe Alecu Papia l-au culcat în odaie cu Serge pe o saltea așezată pe jos, paturile începînd să se împutineze. Alecu era supraexcitat, Serge ponderat și sceptic. Au discutat în contradictoriu o bucată de timp, după care Serge s-a întors cu capul la perete și a adormit de îndată, așa cum i se întîmpla în fiecare seară de cînd venise la Râmureni, uitînd de insomniile ce îl chinuiau noapte de noapte la București.

Fulton a însemnat o dată importantă în istoria din ce în ce mai zbuciumată a relațiilor Est—Vest. Interpreții optimiști din România ai spuselor fostului prim ministru al Regatului Unit, măturat de la putere de un corp electoral cuprins de amnezie sau doriitor de o schimbare, de o verificare a stîngii după o lungă guvernare conservatoare, considerau că ruperea relațiilor dintre aliații occi-

dentali și partenerul lor răsăritean nu mai era decît o chestiune de zile, dacă nu de ore. O frenezie pusese stăpînire pe mințile reacționarilor și ale păturilor marii și micii burghezii. Minoritatea realistă însă nu ceda euforiei generale, iar argumentul principal îl constituia tocmai faptul că la data discursului Churchill nu mai reprezenta Marea Britanie, fiind doar exponentul unui partid înfrînt în alegerile generale.

La acest argument optimiștii dădeau din umeri și clipeau cu înțeles, ce știți voi, naivilor, de urzelile din culisele politicii internaționale? Credeți voi că Churchill a vorbit fără acordul Regelui și fără consimțămîntul colegului lui de la putere, Clement Atlee? Cît credeți voi că vor guverna laburiștii cu o majoritate atît de redusă, încît ar fi suficient să se îmbolnăvească cîțiva deputați ca guvernul să fie în postură de a demisiona și atunci, după noi alegeri, cine credeți că va lua puterea? Vulpoiul de Churchill. A treia zi cine se trezește cu un ultimatum? Tătuca Stalin!

Astfel fiind, la Iazul Mic, de Sf. Alexandru nu se sărbătorea numai onomastica lui Lex Hănuț, ci și discursul de la Fulton.

Dan, Serge, Pavel și Vincent purtau panerele cu proviziile împachetate de Babă, în care materia primă predominantă o reprezenta pasărea de curte și vînatul aripat, procurat de Vincent din miriștea de grîu și din lunca Siretului. Maria, Draga, Domnișoara și Zulnia păseau în ritmul de mers al Mariei, sporovăind de una și de alta, cerînd uneori părerea bărbaților. Alecu Papia le-o luase înainte cu motocicletă lui, alcătuiind avangarda motorizată a grupului spre a le vesti sosirea.

Drumul peste deal era o cărare șerpuitoare printre livezile oamenilor din marginea satului și trecea printr-o latură a cimitirului cocoțat pe culme, de unde se vedea, la o aruncătură sau două de piatră, pîlcul copacilor ce ascundeau vederii conacul boieresc și iazul. Conacul era o casă veche, cu ceardac încăpător, tapetat cu viță cățărătoare pe dinafară, dominat de niște tei bătrîni ce-și aplecau protector ramurile groase peste acoperișul de șindrilă. Încăperile miroseau a ceară de albine și a flori de cîmp, aflate din abundență prin toate vasele din casă rechiziționate în acest scop. Conacul, si-

tuat departe de șosea și în afara satelor apropiate, scăpase în mod miraculos de prădăciune iar Nicky Hănuț îl regăsise, spre marea lui surprindere, intact, cu încuietorile neatînse la poartă și la ușile casei. Doar ciinii, vreo cinci javre ciobănești, păreau lihnii de foame, fiind obligați în lipsa lui să-și asigure singuri subzistența! Pe cei de rasă, fiind vînător pasionat, îi luase cu el în refugiu. Un cor de lătrături îi întâmpină pe oaspeții de la Rămureni. Nicky, cu cra-vașa în mînă, alungă patrupelele care se împrăștiară schelelîind.

Nicky Hănuț era un bărbat înalt, robust, despre care se putea spune că este între două vîrste, cu tîmplele timpuriu încărunțite, cu fața tăbăcită de soare și vînt, mereu pe cîmp la vînătoare sau la mașina de treierat, cocoțat pe tractor la arat sau prezent la culsul porumbului. Agricultor experimentat, priceperea și rezultatele cunoscute și apreciate pe planul culturilor îi fuseseră răsplătite prin declararea proprietății lui drept fermă model, lăsîndu-i-se în exploatare o sută de hectare în loc de cincizeci, baremul obișnuit. Se căsătorise din dragoste, cel puțin din partea lui, cu o femeie tînără și frumoasă, de neam bun, boieresc, Alexandra Băleanu. El se trăgea dintr-o familie de negustori armeni, bogați și respectați, fără rang boieresc însă. Bunicul lui, Aram, cumpărase Iazul Mic cu conac cu tot și un trup de moșie de aproape o mie de hectare, rupt din pămîntul Sumarioților cu mult înainte de primul război. Bineînțeles, suferise amputarea exproprierii de după război și apoi pe aceea a reformei agrare din 1945.

Alexandra Băleanu fusese învinuită că face o mezalianță, dar cum tatăl ei, colonel pensionar, nu avea o lețcaie, Alexandra nu se sinchisi și acceptă să i se pună pirostriile pe cap alături de Nicky, la Biserica Armenească din Oraș, cea mai importantă din Moldova, acceptînd să se cunune după ritul armenesc, fiindcă așa ținuse, arătîndu-se intransigentă, Cucoana Lenchi Hănuț, mama lui Nicky, văduvă care crescuse trei băieți orfani de tată din fragedă vîrstă și din vorba căreia nu ieșea nici unul.

— Bine ați venit, îi întâmpină Nicky. Lex vă așteaptă la iaz, unde sînt toți ai casei. Lăsați aici calabalîcul, eu mai am cîte ceva de pus la punct... Cine vrea, găsește undițe în hol, în dulapul cu uși de sticlă unde sînt și armele mele de vînătoare. Cine nu e ama-

tor de iaz, poate sta cu mine de vorbă în timp ce așez masa de bridge; de mâncat însă să știți că mîncăm pe malul apei, așa dorește Lex și vreau să-i fac pe plac...

Vincent și Pavel se declară dispuși să-i țină de urît lui Nicky cu care aveau mai multe probleme de natură agricolă de discutat, știind că vor primi un sfat competent și prietenesc.

Dan, Serge și femeile coborîră pe drumul pietruit ce ducea spre iaz. De departe se auzeau vocile și risetele celor care făceau baie și protestele celor ce pescuiau și cereau insistent liniște.

— Iată-i!

Grupul celor din Rămureni fu întâmpinat cu urale și aplauze. Exuberanța primirii se datora în bună parte și sticlelor frumos colorate de whisky, gin, Martini, ținute la rece într-o găleată cu gheață. Fiecare avea un pahar mai mult sau mai puțin plin, tonul dominant fiind al unei veselii generale care se voia comunicată și noilor veniți; în scurt timp trebuiau aduși și ei la unison. Băuturile exotice din sofisticatele lor ambalaje sosiseră la Iazul Mic în portbagajul plin pînă la refuz al automobilului cu care Tony și Mady Wilbur călătoriseră, un Alfa Romeo alb, decapotabil, sport, al cărui ambreaj fusese maltratată de Mady, ucenică în ale șoferiei, pe drumurile balcanice pline de hîrtoape, praf și potcoave care, în această ipostază, erau mai mult moartea cauciucurilor decît purtătoare de noroc. Tony înjura în limba lui, însă Mady nu se sinchisea. Măritată abia de trei săptămîni, considera că luna de miere are o durată de cel puțin un an și de altfel Tony îi făgăduise ca în Statele Unite să-i dăruiască un Cadillac. Mady chiar intenționa să-l determine pe Tony să-i lase Alfa Romeo lui Lex, la plecare. Deocamdată Tony nu dăduse un răspuns favorabil, nu dăduse nici un fel de răspuns, se făcuse că nu înțelege. Dar Mady nu va cumpăni la nevoie să întrebuințeze armele secrete cărora nici un bărbat nu este în stare să le reziste.

Lex și Mady erau foarte legate, Lex fiind doar cu un an mai mare. Avuseseră un trecut sentimental furtunos și cronica galantă a Bucureștiului le înregistrase performanțele cu setea cunoscută a oamenilor de a se ocupa de treburile celorlalți, ceea ce nu le-a im-

piedicat să contracteze căsătorii pentru care multe fete cuminți le invidiau, afirmînd cu oarecare acreală că numai curvele se mărită bine.

Eticheta era cam exagerată, dar din punct de vedere retoric justificată. Nu te poți ușura decît folosind cuvinte puternice. Surorile, în ajunul nunții lui Lex, juraseră ca timp de un an de la căsătorie să nu-și încornoreze bărbații. Pentru Lex anul trecuse și începea să se impacienteze. Nicky era un băiat bun, dar atît. Lex nu simțea nici o atracție pentru ocupația de fermieră, oricum nu mai mult decît Maria-Antoaneta, dar în pustiul ăsta bucolic bărbații șarmanți nu se găseau pe toate drumurile, astfel că pentru ea prezența lui Dan și a lui Serge reprezenta un fel de mană cerească. Vincent era ținut în rezervă. De altfel, nu se arătase deosebit de entuziasmat la avansurile ei atunci cînd, în trecere pe la Iazul Mic pentru diverse treburi, fusese reținut la prînz sau la cină și după aceea la masa de bridge, unde privirile aruncate de Lex se dovediseră mai mult decît găitoare.

Fetele Băleanu erau încîntătoare, amîndouă în costume de baie decoltate din belșug, punîndu-le în valoare rotunjimile bine plasate. Nu o dată Lex trebuise să recupereze un sîn eliberat din strînsore, atunci cînd se apleca. O făcea însă cu o nonșalanță și o naturalețe ce eliminau orice impudoare, dar care nu putea lăsa fără reacție privirea bărbaților. Costumul lui Lex era roșu, cel al lui Mady verde brotăcel, articole importate din Italia, din fibre sintetice, atît de prețuite la vremea aceea. Mady era cea care o răsfăța pe Lex, atît pentru faptul că în curînd trebuia să-și urmeze soțul în America, cît și pentru că se măritase cu un fel de țărănoi care o sechestra toate cele patru anotimpuri în acest decor rustic, venind de la vînătoare sau de pe cîmp cu cizmele înnorioate, în timp ce nelipsiții stîlpi ai barurilor din București, băieți cu nume avînd rezonanță se tot întrebă îngrijorați ce se întîmplă cu fetele Băleanu și ce căpcăuni fioroși le-au ferecat în turnuri sinistre.

Lex cîntări ca un geambaș expert siluetele lui Dan și a lui Serge. Și cel brun și cel blond erau la fel de seducători, avantajul lui Serge fiind acela că nu era însurat și se sprijinea cu eleganță într-un baston ce-i dădea un aer romantic și oareșicum enigmatic.

Desigur că nici Maria, cu burta ei indecentă și rochia ei simplă, croită de cine știe ce croitoreasă de țară, nu constituia o rivală pentru Lex care nu se temea de complicații, dar deocamdată își îndrepta bateriile către ciuful bălai și ochii de levănțică ai lui Serge.

Lex, în calitatea ei de gazdă, perfect stăpînă pe modul în care se exteriorizează relațiile sociale în lumea lor, se sărută din vîrfurile buzelor cu cucoanele și întinse ca o regină mîna băieților care se aplecară respectuoși. Toți o felicitară de Sf. Alexandru, adresîndu-i urările obișnuite. Draga intui în Lex o femeie primejdioasă pentru liniștea caselor, iar Maria încruntă din sprîncene cînd Lex își lăsă mîna în palma lui Dan cu mult peste nevoile momentului, reținîndu-i-o parcă, deși, în același timp, schimba cîteva fraze banale cu Domnișoara. Lex stăpînea arta de a-l lăsa pe fiecare bărbat să creadă că el este cel ales, la perfecție. Totodată aruncă lui Serge o privire din ochii ei violeți, privire în care Serge putea să citească orice ar fi dorit, de la „Numai tu contezi pentru mine, dar n-am ce face, trebuie să-mi îndeplinesc datoria de gazdă“ la „Ești al naibii de bine, de mult aș fi vrut să întîlnesc un bărbat ca tine“ etc. etc.

— Vă rog să-mi faceți plăcerea să vă simțiți ca acasă. Regula principală este: fiecare se comportă după pofta inimii, fără nici o constrîngere; acum faceți cunoștință... Antony Wilbur, cumnatul meu, Fly commender în U.S.A. Army...

Auzindu-și numele, un uriaș bronzat, construit athletic, cu părul de culoarea nisipului, tăiat perie, cu nas turtit de boxer și suris de copil bătrîn, într-un slip redus la minimum, un fel de Tarzan cu gesturi de urs dresat, ridică paharul pe fundul căruia strălucea un lichid galben-auriu:

— Salut la voi, cum faceți?

Toată lumea izbucni în rîs, inclusiv fly-commenderul, dezgolindu-și două șiraguri de dinți, perfect albi, perfect aliniați, made in U.S.A. Fură trecuți în revistă de Lex, care se amuza pe seama fiecăruia, Mady, Gheorghită Băleanu, tatăl ei, Lenchi Hănuț, soacră-sa, Nineta Manoliu și copiii, Costel Manoliu, prodecanul Baroului care îl chibița pe Alecu Papia, instalat cu undița mai la o parte

sub o salcie pletoasă. Alecu Papia făcea mereu semne disperate ca să obțină puțină liniște, pretinzând că vociferările erau de natură să alunge eventualii pești amatori să fie transformați în saramură. Cu cât Alecu protesta, cu atât hazul era mai mare. Văzînd că este imposibil să-i potolească, îl trimise pe Costel Manoliu să-i umple un pahar cu mult Martini și puțin Gin, la care să adauge o rondelă de lămîie. Mady devastase magazinul rezervat diplomaților occidentali în ajunul plecării lor spre Iazul Mic, prilej cu care Tony trebuia să facă cunoștință cu viața la țară din România, dar Mady nu voia ca el să fie lipsit de tot ce făcea viața plăcută după rețeta modului de trai american. Nu lipsea nici măslina din cocteilul pe care i-l confectiona cu grija unei tinere soții. La țară, la Iazul Mic, Tony voia să mănînce românește, așa că Lex avea mereu în vedere să se servească cînd sărmăluțe în foi de viță, cînd răcitură de pasăre, cînd clătite cu dulceață de trandafir, plăcintă cu brînză de vaci sau ardei și roșii umplute cu orez. La cafeaua cu lapte servise totdeauna cozonac moldovenesc, pufos și galben ca bobocul de rață, după care Tony se dădea în vînt. „În America nu așa bun mîncare“, obișnuia el să spună, servindu-se uneori a doua sau a treia oară, spre falsă indignare a lui Mady care mai în glumă, mai în serios îi spunea „Falstaff-ul meu“. Tony Wilbur nu știa cine este Falstaff, dar rîdea și o lua pe Mady pe genunchi.

Nineta Manoliu, adăpostită la Iazul Mic de Nicky, care avea de plătit nu se știe ce datorie de recunoștință față de Costel Manoliu, o agasa pe Lex, însă se comporta civilizat cu ea fiindcă nu voia să-l supere pe Nicky, mai ales acum cînd dorea să-i ceară s-o lase să meargă la București cu Mady, pretextînd, ceea ce era adevărat, că aceasta trebuia să părăsească țara în curînd și voia să petreacă împreună aceste ultime săptămîni. Era însă ferm decisă ca după plecarea sorei sale să-și prelungească cît va putea șederea la București. Ideea ploilor de toamnă, a noroiilor, a cîinilor muiați care aveau oricînd acces în casă, a serilor de iarnă nesfîrșite în tête-à-tête cu Nicky, răsfoind vreo revistă ilustrată veche, îi dădea frisoane.

Nicky avea tutun de pipă american, adus de Tony; acesta aflase de la Mady că Nicky are o colecție de lulele și este fumător pasio-

nat. Pavel n-a rezistat tentației și, la insistența lui Nicky, și-a umplut pipa pe care o ținea permanent în buzunar, pufăind cu voluptate fumul albăstrui și aromat.

Fotoliul excelent, tutunul excelent, Pavel savura clipa, bățind cu degetele un ritm fantezist pe măsuta de lîngă el, pe care așezase paharul cu whisky și gheață. Îl admira pe Hănuț pentru destoinicia lui, pentru interiorul pe care îl avea, pentru nevasta cu care se însurase, pentru bucuriile simple dar complete pe care le trăgea din vînătoare, din viața dusă mereu în aer liber, cu ostenele sănătoase ce îl făceau să adoarmă de îndată ce pune capul pe pernă.

Vincent se temea că nu va avea cu cine strînge sfecla, acum că cei din nord, cu care se ajutase toată vara, plecaseră.

— Nu te îngrijora, ai să vezi, acum că s-au mai potolit spiritele, că altă expropriere nu mai este posibilă, oamenii vor veni la lucru, au nevoie de bani, bunurile trebuincioase lor, la oraș, sînt tot mai scumpe, așteaptă încă puțin și vor veni ei să te caute...

— Am să am nevoie mai ales de atelaje pentru transportat sfecla de pe cîmp la gară, vreo cinci kilometri, și animalele de tracțiune sînt încă rare.

— Uite, știi ce, pot să fac ceva pentru voi, eu sînt în tratative să cumpăr un camion de cinci tone, plătești motorina și șoferul... ți-l împrumut pentru perioada cît o să ai nevoie...

— Bine, dar tu...

— Eu anul acesta am sfeclă puțină, am pus multă sămînță care o să rodească anul viitor. Se plătește bine, dar e treabă cu mîgală și rodește numai la doi ani o dată, am contract cu o societate sovietică care din cînd în cînd trimite un inspector... nepriceput, bineînțeles, pe care îl țin trei zile pe mîncare și băutură... La plecare, ne pupăm ca frații și-i mai strecor și vreo două-trei sticle cu țuică de prună veritabilă... din livadă, nu mă costă nimic iar el îmi face niște rapoarte formidabile...

— Mă gîndesc că poate la anul am să-ți urmez exemplul...

— Foarte bine, am să-ți dau o carte de specialitate ca să te documentezi, nu-i cine știe ce problemă, însă sînt unele chichițe cu care trebuie să fii la curent, cartea e scrisă de un neamț că, dacă mă

luam după rus, dădeam în șanț. Hai, Vincent, azi am venit să o sărbătorim pe Lex și să ne veselim, să mai lăsăm deoparte grijile zilnice că destul avem parte de ele...

— Ai dreptate Nicky, ce-ar fi să mergem și noi la iaz, vreau să-ți cunosc cumnata și pe soțul ei...

— Cum, nu-i cunoști?

— Nu, n-aveam de unde, știi doar că eu din Râmureni am ieșit foarte rar. Cu generația tânără n-am avut nici un contact...

— Atunci vino repede, Lex trebuie să fie foc pe mine că te-am ținut în casă. Domnule Sumariotis, ne însoțești?

Relațiile celor doi bărbați fuseseră sporadice și diferența de vîrstă îl obliga pe Nicky la oarecare deferență.

— Mulțumesc, coane Nicky, prefer să-mi termin paharul și pipa în această plăcută odaie; de altfel, dacă Draga mă prinde că fumez din nou, îmi trage o papară...

— Bine, după voia matala coane Pavele, pe noi ne iartă...

La iaz un cîrd de rațe speriate se refugiaseră pe mal, indignate de invazia ce le alungase din imperiul lor lichid. Draga croise și cususe în timp record două slipuri din pînză de casă pentru Dan și Serge. Zulnia, ascunsă privirilor de un tufiș de aluni, îmbracă costumul vechi împrumutat de la Lex. Maria, pentru motive binecuvîntate, Draga și Domnișoara în lipsa unor ținute potrivite, au ocupat șezlongurile înșiruite la umbră, aduse de dis-de-dimineată de fetele de la conac, grupîndu-se în jurul lui Lenchi Hănuț, care, nici ea, nu mai accepta să se despoaie în public după moda atît de îndrăzneată a tineretului. Nineta Manoliu oscila între cuconetul potolit și ponderat și fetele tinere ce își exhibau o anatomie impecabilă, cu o înclinație netă către a doua categorie. După două sarcini și o viață îmbelsugată, Nineta nu mai putea camufla faldurile pielii, unele roșeți în zone vizibile, vinișoarele albastre de pe pulpe, îngroșarea gleznelor. Dar Nineta Manoliu trăia încă cu iluziile Nine-tei Paraschivescu de acum douăzeci de ani, nepoată adoptată mai tîrziu a unui isteț și descercăreț negustor de grîne, care o trimisese la școală, la maici, la Galați și nu pregetase să cheltuiască ca

ea să facă o partidă bună, ceea ce Nineta avusese grijă să nu-l decepționeze, la data căsătoriei sale Costel Manoliu fiind o tânără speranță a Baroului și a Partidului Național Liberal.

În această radioasă dimineață de sfârșit de august, o rodea însă invidia și amărăciunea, înconjurată de femei tinere și frumoase, de bărbați viguroși, cu trupuri pline de sevă. Puțin balsam pe rană pusese Vincent, care îi sărutase mîna și articulase un compliment de circumstanță care îi colorase obrazii. În sinea ei, Vincent era acela pe care îl prefera, îi admira eleganța nonșalantă, profilul de medalie și părul lung, dat peste cap, prea timpuriu striat de fire albe. „Ce n-aș da, chiar mîntuirea veșnică, ca bărbatul acesta să mă strîngă în brațe!“ Cei doi din noii veniți erau prea puștani, americanul avea o privire prea ironică, pentru gustul ei, Nicky, deși nu era băiat urît, avea un nas ce-i demasca originea armenească. Alecu Papia nu conta, de Costel ce să mai vorbim, se buhăise pierzînd nopțile la Club, la jocurile de poker și de table. Pe Pavel nu-l cunoștea. Gheorghită Băleanu devenise prea bătrîn și se zvonea că un sifilis din tinerețe, netratat, era pe cale să-l dea gata. Cu Vincent Renda, despre care auzise atîtea povești misterioase, șoptite de la gură la ureche, era cu totul altceva. Încurajată de o aluzie a acestuia, de genul „cucoană Nineto, ce secret ai că ești din zi în zi tot mai frumoasă?“, cu un gest de sfidare lepădă rochia de pe ea și rămase, fiți liniștiți, nu în costumul Evei, ci în costumul ei demodat, cu care făcea plajă sub ripele apei Moldovei, pe țărmul pietros și lipsit de umbră, ferită de văzul eventualilor clienți ai lui Costel ră-tăciți din întîmplare pe acele meleaguri.

Mady îi suflă lui Lex la ureche, murmurîndu-i perfid:

— Iat-o și pe Venus a noastră ieșind din iazul rațelor!

Lex pufni, dar era destul de binecrescută ca să se aplece în același timp, prefăcîndu-se că-și leagă curelele sandalei desfăcute. Ridicîndu-se și cunoscînd tendința bărbaților de a se angaja în discuții politice, mai ales că aveau printre ei și un reprezentant de seamă al faunei americane, pe care îl credeau deținător al tuturor secretelor zeilor, li se adresă acestora cu un ton cominatoriu:

— Domnilor, astăzi e strict interzis a se vorbi despre politică și război, ocupați-vă de îndeletniciri mai agreabile, nu lăsați cu-

coanele singure și nu vă izolați că vă pun la amendă și vai de acela ce va trebui s-o plătească...

Felul și cuantumul amenzii nu l-a precizat, dar zîmbetul ei ambiguu putea fi interpretat în fel și chip. Vincent acceptă provocarea:

— Am vrea să cunoaștem amenda, poate sîntem dispuși s-o plătim?...

— Nu te sfătuiesc, mai bine lasă-te păgubaș.

Vincent se înclină curtenitor. Nicky se încrunță, maltratîndu-și pipa între dinți. Cuvintele lui Lex, cu două înțelesuri, îl agasau, mai ales că Lenchi ciulise urechile, la pîndă, ca apoi să-l dăscălească pentru ca, la rîndul lui, s-o pună la punct pe Lex, care prea se da în spectacol cu atîția bărbați de față.

Un al doilea soț nemulțumit era Costel Manoliu, îmbrăcat în pantaloni de doc și cămașă colorată cu mîneacă scurtă. Detesta să-și vadă în public nevasta în costum de baie. Bănuia ce gîndesc ceilalți și observase sușotelile surorilor pe care, cu instinctul său profesional și cu antenele sensibilizate ale soțului, le puse, cu bună dreptate, pe seama Ninetei. „Femeia asta o să mă facă de rîs toată viața, nu se poate cenzura singură și, dacă îi atrag atenția, se pune pe plîns, zice c-o persecut și că n-o înțeleg... Ce-o fi de înțeles, Dumnezeu știe!”

— Nu cred să mai tragă peștele la ora asta; dimineața de tot, domnule Papia, sau seara spre amurgit ai mai multe șanse...

— Nu se știe, nu se știe, mai sînt și pești sinucigași... Dar te-aș ruga să mergi să fumezi ceva mai departe, peștii ăștia au un miros...

Adevărat că Manoliu aprindea țigară după țigară. Era nervos. Toate îi mergeau pe dos, în profesie, în politică, și acum, colac peste pupăză, și nevastă-sa care se preta la un semistreaptise. Copiii se jucau alergînd după rațe. Felicia voia cu tot prețul ca Dinu să-i prindă un rățoi leșesc de toată frumusețea, cu un penaj de pasăre exotică.

— Bine, bine, iaca mă las de fumat. Îmi simt gura de carton și parcă mă împunge în piept, trebuie să văd un specialist că așa nu mai merge...

Alec Papia trase varga din apă ca să prindă în cîrlig altă rîmă, cea dinainte dispăruse fie cu mijloace proprii, fie înhățată de un pește norocos.

Antony Wilbur era îndrăgostit de Mady. Femeile americane, chiar atunci cînd sînt frumoase, sînt lipsite, cele mai multe, de acel vino-ncoace pe care l-a găsit la românce, acea „chemare a sexului” în apelația anglo-saxonă, căruia îi căzuse și el victimă la mii de kilometri departe de acel Louisville unde văzuse lumina zilei, unde iubise pentru prima oară și unde, după demobilizare, își va relua cabinetul avocațial, lăsat pentru întreaga perioadă a războiului pe seama unui asociat bătrîn care abia aștepta întoarcerea lui pentru a se dedica pescuitului și vizionării matchurilor de base ball. Îi scrisese mamei lui, tatăl său, judecător districtual, murise într-un accident stupid de automobil, stupid fiindcă vinovat se făcuse celălalt conducător aflat într-o stare avansată de beție. Pe atunci Tony era în al doilea an la Universitate. Moștenise o avere substanțială de pe urma judecătorului, la care se adăugase o sumă demnă de ținut în seamă, plătită de Societatea de Asigurare. Începuse războiul ca ofițer pilot într-o escadrilă de bombardament și-l terminase cu gradul de locotenent-colonel. La București avea calitatea de atașat al Aerului pe lîngă Misiunea Militară Americană, sinecură care pentru el însemna un fel de concediu prelungit cu plată după anii de război cînd fusese într-un permanent flirt cu moartea, rănirea sau statutul de prizonier într-unul din lagărele nemțești. Așa stînd lucrurile, era nebun după floarea lui balcanică, căreia îi trecea orice capriciu, o copleșea cu daruri de preț, scotocind împreună în toate magazinele de consignații și alegînd după gustul sigur al lui Mady tot ce era mai bun și mai scump. Prietenele o gelozeau și o detestau cordial. Sperau să se aleagă și ele cu ceva de pe urma generozității lui Tony, dar Mady era cît se poate de strînsă la punga, chiar cînd era vorba de dolarii lui Tony, singura excepție făcînd-o pentru Lex. „A dracului mironosița, s-a pricopsit și acum se face că nu ne cunoște, uită cum se dădea peste cap ca să fie invitată la masă cînd n-avea o lețcaie și se culca cu oricine îi oferea un prînz la Capșa!”

Răspunsul lui Elsie Wilbur la scrisoarea lirică a fiului său a

fost ca un duș rece peste fierbintele entuziasm al acestuia. Bătrîna doamnă făcea parte dintr-o sectă protestantă foarte severă, care număra puțini credincioși, toți însă recrutați dintre membrii burgheziei locale și supuși influenței unui pastor de o intransigență fanatică. Acesta se arătase mai mult decît indignat aflînd că Tony, care nominal făcea parte din bisericuța sa, se însurase cu o femeie de religie ortodoxă, dintr-o țară despre care el nici măcar nu auzise. De aceea, în duminica următoare, ținu din amvon o predică fulminantă împotriva oițelor care se rătăcesc, predică pe care Elsie Wilbur o ascultă cu capul plecat, roșie toată, neîndrăznind să-și ridice privirile ca să le înfrunte pe cele ale coreligionarilor săi.

În scrisoarea sa, mama lui Tony îl informă răsplat ca să nu-i calce pragul cu mireasa aleasă pe care în imaginația sa și-o închipuia ca pe oaia cu cinci picioare, pînă cînd aceasta nu se va converti și supune regulilor sectei sub directa supraveghere a pastorului care accepta să șteargă cu buretele greșeala lui Tony cu condiția de a-și determina nevasta să abjure ortodoxismul și să doneze operelor de binefacere ale sectei un cec de 5 000 dolari.

În ceea ce privește cecul, mai treacă meargă, dar ca Mady să devină o membră militantă a sectei „pocăiților de ultimă oră“, nici vorbă. Încercase o dată să deschidă discuția și Mady pufnise în rîs. „Iartă-mă Tony, e mai presus de mine, eu care n-am mai călcat într-o biserică de la vîrsta de zece ani, nu mă văd deloc în conversații pioase cu pastorul tău, eu zic s-o lăsăm baltă...“

Bietul Tony, soț îndrăgostit și fiu respectuos, tăcu și înghiți. Niciodată, gîndea el, n-a fost om mai între ciocan și nicovală ca el. Adoptă, în această situație, politica cea mai înțeleaptă, să lăsăm timpul să decidă.

Lex bătu din palme, astfel că conversațiile de grup sau aparteurile amuțiră.

— Se propune un concurs de înot cu participare mixtă, bărbați/femei, la care femeile vor primi desigur un handicap de zece metri, startul de la această piatră pînă la trestia din celălalt capăt, dus și întors. Cine se înscrie... grăbiți-vă, pînă nu se închide lista.

S-au declarat amatori prin ridicare de mînă Zulnia, Lex, Mady

și, timidă, după o clipă de chibzuială, Nineta Manoliu, spre stupefacția lui Costel care o știa temătoare de apă, apoi bărbații Tony, Serge, Dan și Vincent. Nicky a fost desemnat arbitru, dar, în hohotele de rîs ale celorlalți, a fost schimbat, deoarece nevasta lui concura și astfel obiectivitatea îi era pusă la îndoială. Cu același argument fu înlăturat și Costel Manoliu, sarcina revenindu-i în final lui Alecu Papia, care abandonă undița și solicită un fluier, în absența căruia nu accepta să arbitreze. Pînă la urmă, fluierul fu găsit și Alecu își luă în serios misiunea.

De la piatră pînă la trestie erau cam vreo 60 de metri, iar iazul era destul de adînc ca să se poată înota în voie; fiind vorba de un dus-întors, distanța se dovedea suficientă ca fiecare înotător să arate ce poate. Cum handicapul în metri nu se putea realiza cu ușurință, se stabili ca la fluierul arbitrului băieții să se arunce în apă la cinci secunde după startul fetelor.

Vincent stăruî să se fixeze recompensele învingătorilor, astfel încît să fie un îndemn pentru un maximum de efort în scopul dobîndirii victoriei. După ce mai multe propuneri fură înlăturate ca neserioase sau exagerate, se căzu de acord ca învingătorul sau învingătoarea să devină regele sau regina petrecerii și să fie servit de ceilalți concurenți pînă la miezul nopții, satisfăcîndu-i-se toate dorințele, aplicîndu-i-se și titulatura de „majestate“.

Neparticipanții la concurs se înșiruiră pe mal ca spectatori, fiind liberi să încurajeze cu vocea și gestul pe oricare din concurenți, după preferință.

Alecu Papia, cu cronometrul lui Tony în mînă și cu fluierul în gură, se agita ca să le alinieze corect pe cele patru femei, în spațele cărora așteptau concurenții bărbați:

— Atențiune, fiți gata... „fluierrr...“

Zulnia fu cea mai promptă. Imediat după dînsa se avîntară în apă Lex și Mandy. Toate trei plonjară impecabil. Nineta Manoliu făcu „pluf“ și căzu ca un sac aproape de mal, înghițînd și o gură de apă. „Pirț“, se auzi glasul, stăpînit cu greu, al lui Gheorghită Băleanu, care era, bineînțeles, supporterul fiicelor sale. „Mama lui de boșorog, mormăi Costel Manoliu, muierea asta mă face de rîs, ea

care e în stare să se înece în baie dacă e umplută prea tare, face aici grații de naiadă cu forme pline . . .”.

Alec Papia a trișat puțin în avantajul fetelor atunci cînd a dat startul bărbaților după șapte în loc de cinci secunde cît fusese hotărit, astfel încît, cînd aceștia s-au aruncat în apă într-o zvîcnire aproape simultană, Zulnia ajunsese la jumătatea primului parcurs, urmată îndeaproape de Mady și de Lex, înotătoare bune dar nu de talia Zulniei care la Vișoieni, în fiecare vacanță, își petrecea timpul mai mult în apă decît pe uscat. După două sau trei brase infructuoase Nineta Manoliu abandonă, nu fără să fi fost un obstacol în calea lui Vincent, nevoit s-o ocolească ca să n-o ciocnească din plin în mișcarea ei stîngace de retragere. De pe mal, Gheorghită Băleanu, agitînd paharul gol, striga cît îl ținea gura încurajări fetelor: „Hai, tu, Lex, Hai, tu, Mady . . . Haideți fetelor, nu vă lăsați . . .”, de parcă s-ar fi găsit pe hipodromul unde își trăise viața și-și mîncase averea. Zulnia primea încurajările celor de la Rămureni, mai puțin frenetice și constînd în scandarea numelui: „Zul-ni-aa . . . Zul-ni-aa . . . Zul-ni-aa . . .” adaptate însuși ritmului de înot al fetei, ceea ce constituia un mijloc inteligent de a-i susține un tempo accelerat. Nicky, Costel și Lenchi Hănuț se mențineau într-o neutralitate cînd favorabilă, cînd ostilă concurentelor. Pavel, atras de strigătele și gălăgia publicului spectator, coborîse și el la iaz, alăturîndu-i-se Dragăi care îi explica cauza acestor manifestări gălăgioase. Pentru băieți nu se găsiră suporteri fiindcă, după primii metri străbătuți, Tony Wilbur se detașă de o manieră spectaculoasă, folosind un crawl fără cusur, cu o sincronizare perfectă a mișcărilor mîinilor și a bătăii picioarelor, fără a împrôșca un strop de apă, alternîndu-și respirația cînd pe dreapta cînd spre stînga, cu capul pe jumătate scufundat. Vincent pierduse teren din plecare, iar Dan și Serge realizară imediat că șansele lor erau ca inexistente. Singura lor speranță era aceea de a nu se situa în urma fetelor, ceea ce ar fi reprezentat o descalificare în proprii lor ochi. Își dublară eforturile ca să ajungă la trestie o secundă după Lex și Mady, aflate la egalitate, în timp ce Zulnia, pe drumul întoarcerii, fusese deja ajunsă și chiar întrecută cu o jumătate de bust de Tony.

Avansul lui Tony se accentuase în așa măsură, încît speranțele

Zulniei se năruiră. Ochii i se umplură de lacrimi. I se părea nedrept ca la un concurs de prieteni amatori să participe un înotător de talia lui Tony, egalul oricărui profesionist. Din partea Rămurenilor, decepționați dar nu descurajați, îndemnurile deveniră și mai presante. Tony se întoarse și ghici în ochii Zulniei dezamăgirea și amărăciunea înfrângerii. O frîntură de secundă îi fu deajuns, ca să ia o hotărîre. Scoțînd un prefăcut țipăt de durere, dădu impresia că un circel puternic îi frîna înaintarea și în uralele nestăvilite ale spectatorilor, dominate de bucuria sonoră a celor din Rămureni, Zulnia atinse prima piatra, fostă start și acum punct al sosirii concurenților, după care în ordine se situară Lex, Dan, Mady, Serge, Tony și, codaș, Vincent, care solicită să i se acorde un premiu de consolare. Toți se repeziră să-l compătimizească pe Tony, care sărea într-un picior continuînd să mimeze suferința. Pavel o prinse în brațe pe Zulnia sărutînd-o pe amîndoi obraji, iar Draga îi prinse pe cap o coroniță din flori de cîmp, împletită între timp. Trecînd pe lîngă Tony, învingătoarea îi zîmbi și-i șopti un aproximativ tanks-you. Acesta îi făcu un semn complice din ochi și toată lumea fu poftită la masă, în capul căreia a fost așezată Zulnia iar la celălalt capăt Lex, săr-bătorita zilei și vicecampioană. Lex îl plasă în dreapta sa pe Dan, în stînga pe Serge, iar ceilalți se așezară la întîmplare sau după afi-nițări, Tony fiind nedeslipit de Mady, pe care o ruga mereu să-i traducă ba una, ba alta, ca să poată și el participa la veselia tuturor. Masa fusese ridicată pe niște butuci aduși anume, pe care se rînduiră cîteva scînduri acoperite de mai multe fețe de masă. Ser-veau trei fete îmbrăcate în costum național, mirosind a busuioc și avînd flori de nalbă prinse în cozile fie lăsate pe spate, fie adunate în coc deasupra capului, ca un fel de coroană de păr bălai sau castaniu, Maria îl ironiză pe Dan, care se crezuse pînă atunci un îno-tător fără pereche, ceea ce îl îmbufnă și Lex fu nevoită să-i mîngîie de vreo două ori pe furiș mina, ca să-i redea buna dispoziție. Avea talentul să aline amorul propriu al soților umiliți în public de soții lipsite oareșicum de tact. „Forma nu poate fi menținută decît prin antrenament zilnic, ori noi la Iazul Mic ne bălăcim de dimineață pînă seara...”

Prînzul de sub sălcii s-a desfășurat în buna dispoziție generală,

generată în mare parte și de consumul repetat al aperitivelor înghete, de calitate excelentă, generos distribuite de Tony care învățase să bea „bruderschaft“, declarînd că este singurul produs german cu care este pe deplin de acord, insistînd mereu pe lângă Vincent care-i căzuse cu tronc, să-i fie partener: „La tine good boy, yet drink bruderschaft with me . . . please . . .“

La o asemenea solicitare se rezistă greu și Vincent fu curînd cuprins de o dulce euforie. Spre surprinderea tuturor, cel care refuză categoric orice fel de alcool, inclusiv vinul provenind de pe dealurile însozite ale Copoului, a fost Serge Cristi, decis să se țină de legămîntul făcut cu el însuși. Cînd insistențele unora deveneau prea presante și îl vedeau pe Serge șovăind, dînd o luptă titanică cu tentația, Dan intervenea astfel ca Serge să fie lăsat în pace, invocînd un ulcer nevindecat, contractat pe front. „Păcat, e foarte bun!“ zicea Zulnia, care se apropia cu paharul plin de Serge, ca să se întoarcă apoi și să-l ofere unui alt amator. Zulnia îl luase pe Serge sub ocrotirea sa, așezîndu-se lângă el la masă, servindu-l în așa fel încît să neutralizeze grija pe care părea că i-o manifestă Lex. Toți se întrecură să povestească anecdote, multe știute dar care, traduse de bine de rău americanului, îi provocau acestuia homerice hohote de rîs, fie că le prindea tîlcul, fie că nu. Încercările lui Alecu Papia, cursurgiu la mîncare, de a angaja discuții pe temă politică, fură sortite unui lamentabil eșec. „Fără politică, fără politică!“ strigau cu toții în cor, „la amendă cu el!“ Fură închinat multe pahare în sănătatea lui Lex și a gazdelor, în sănătatea lui Tony care se ridica în picioare de cîte ori își auzea numele, silindu-l și pe Vincent să facă la fel și să repete bruderschaftul. Pînă la urmă Tony adormi într-un șezlong, sforăind zgomotos. Mady îi puse un șervet pe față, ca să-l ferească de asaltul muștelor ce roiau în jurul mesei, încîntate să găsească o victimă inertă. Somnul care îl pironise îl privă de o mare bucurie gustativă, tarta cu fragi adusă de la Rămureni și confectionată de Babă din aluat fraged franțuzesc și fragii tîrzii dibuiți de niște pui de țigani prin cele mai ascunse văgăuni ale pădurli, pe care, împreună cu traistă plină de mănățirci, le trocară Babei pe cîteva căușuri de mălai.

După ce fiecare se servi de două ori, iar Lex și Zulnia, sărbăto-

ritele, chiar de trei ori, convivii consternați constatară că nu mai rămăsese nici o firimitură. În fața tăvii deșarte, Mady își aduse aminte că Tony fusese exclus de la împărțeală, ceea ce, spunea ea, este cât se poate de nedrept, uitînd de porțiile copioase cu care se servise. Domnișoara interveni asigurînd-o că Baba, chiar a doua zi, va repeta tarta, îi mai rămăsese un pumn de fragi și Tony, ca și cei care ar fi dorit, erau poftiți la Rămureni pentru a se desfăta cu această minunată reușită a Babei. Propunerea fu acceptată în unanimitate cu urale, însă avea să fie uitată a doua zi, fiindcă Tony va fi chemat urgent, telegrafic, la București și Mady îl va însoți, nevoind să-l lase singur, pradă tentațiilor la care l-ar fi supus, în lipsa ei, cele mai bune prietene ale sale.

Urmă un ceas de siestă, doar un ceas, decretă Lex, nici un minut mai mult, după care bridgiștii, Nicky, Alecu Papia, Gheorghită Băleanu, Manoliu și Lenchi Hănuț se izolară în jurul unei mese așezată în ceardac, în timp ce tineretul își propuse să danseze după cele mai noi discuri aduse de Mady din București. Vincent fu înlocuit la bridge de Lenchi atunci cînd cucoanele protestară vehement, dorindu-l partener. Cea mai gălăgioasă se arătă Nineta Manoliu, care nu voia să scape ocazia de a se lăsa purtată de muzică în brațele lui Vincent, în ritmul vreunui tango langueros. Lex și Mady își făcură cu ochiul, Vincent se lăsă rugat puțin, pretinzînd că e prea bătrîn, dar Lex îl și cuprinse în brațe în timp ce Mady manevră cu dexteritate brațul cu ac al patefonului, declanșînd o rumbă îndrăcită.

Pe la șapte seara, perechile nădușite ieșiră în ceardac să ia aer, se servi înghețată de zmeură și limonadă. Tot Mady se îngrijise ca cinci—șase kilograme de lămii și tot atîtea de portocale să-i fie împachetate la Oficiul de deservire a diplomaților.

După un repaus bine meritat, perechile de dansatori se lăsară din nou antrenate în odaia improvizată drept pistă de dans, mare maestru de ceremonii fiind Mady Wilbur care schimba mereu plăcile, repetînd melodiile ce avură cel mai mare succes fără a îngădui perechilor să se desprindă. Astfel, pentru a-i face o farsă lui Vincent, care din politețe o invitase pe Nineta, Mady, trecînd ca din întîmplare pe lângă patefon cînd placa cu tangoul „Illusion“ era pe sfîr-

șite, o puse de la început. Cea mai elementară politețe îi impunea lui Vincent să continue, dacă nu să reînceapă, a dansa cu Nineta, care avea obiceiul să închidă ochii în timpul dansului, pierdută parcă într-o reverie fără sfârșit, lipindu-se de el și, la un moment dat, apucându-l pe după gît cu amîndouă brațele, așa cum văzuse că fac îndrăgostiții în filme. Vincent era cît se poate de jenat, sub privirile ironice ale celorlalți. Nicky, aflat în aceeași situație, după ce dansă o dată cu Draga și o dată cu Domnișoara, nu mai dansă apoi decît cu Lex. Vorbeau în șoaptă și de vreo două ori lui Pavel i se păru că se ceartă. Serge, în timp ce dansa cu Mady, se trezi bătut pe umăr. Era Tony care se deșteptase, cu fața congestionată și părul răvășit. Serge nu pricepu ce voia Tony, continuînd să danseze. I se explică că trebuie să cedeze locul, că acesta era un obicei american. Serge se supuse dînd din umeri, „Dansator nu mulțumit...” remarcă Tony, care avea beția arțăgoasă. „Poate se crede într-un salon printre cowboy“, gîndi Dan, gata să-i vină în ajutor lui Serge dacă s-ar fi iscat vreo ciocnire. Mady fu însă un catalizator eficace și euforind Tony fu auzit rîzînd, în compania soției.

După un amurg apoteotic, ignorat de aproape toți, cu excepția lui Pavel și a Dragăi care ieșiseră să facă o mică plimbare după ce dansaseră împreună două valsuri, fură aprinse lămpile Petromax ce dădeau o puternică lumină alburie, protejate de abajururi, asaltate de cohortele de musculițe sinucigase care năvăleau în încăperi pe ferestrele și ușile deschise.

Aproape de miezul nopții, Lex, niciodată în penurie de idei cînd era vorba de distracții, propuse o baie nocturnă, idee la care aderară Mady, Tony, Serge, care în ultimele două ceasuri părea să fi devenit favoritul numărul unu. Zulnia, puțin scîrbită de manevrele prea vizibile ale lui Lex pe lângă Serge, se declară obosită. Elanul lui Dan fu stopat de o privire a Mariei. În ultimul moment se hotărî și Domnișoara, căci nu se scăldase în timpul zilei. Vincent refuzînd, Nineta consideră că trebuie să facă la fel, propunîndu-i acestuia o plimbare pe clar de lună, în speranța că se va arăta la adăpostul întinericului ceva mai întreprinzător decît în timpul dansului. Nicky, căutîndu-și nevasta pentru nu se știe ce comunicare, află că este la iaz. Antenele sale sensibilizate de soț cu o încredere limitată în vir-

tutea lui Lex, care îi declarase de la început că nu poate conta pe fidelitatea sa conjugală decât un an iar anul era cam de multişor depăşit, observă cu repeziciune că din grupul dansatorilor lipseau numai soţii Wilbur şi Serge Cristi. Îşi simţi inima muşcată de un şarpe otrăvit, însă se stăpini. Nu voia ca ceilalţi să-i ghicească drama. Mai târziu, când va fi al cincilea sau partida se va sfîrşi, va coborî la iaz, chipurile să facă şi el o baie. Pînă atunci stătea ca pe cărbuni.

Mady şi Tony alergau înaintea lor. Curînd îi auziră plonjînd şi împruscînd apa, strigînd şi jucîndu-se ca nişte delfini adolescenţi. Lex îl apucă pe Serge de mîină, spunîndu-i cu o voce puţin răguşită: „Hai să fugim şi noi!“ Mîina lui Lex era uscată, caldă şi mobilă ca o mică fiinţă vie capturată de mîina lui Serge, care o primi ca pe un şoc electric. Ieşiseră din raza de lumină a lămpilor din ceardac, cînd Lex se lipi de el ca din întîmplare. Serge era tulburat şi îngrijorat. Primise deseori avansuri pe care le acceptase sau le respinsese. Niciodată însă nu se găsise într-o situaţie asemănătoare. Lex îl trăgea ca un magnet, nu ştia pînă unde mergeau intenţiile ei şi nu voia să fie ridicol. Totodată prezenţa în vecinătate a lui Nicky îl excita dar îi şi frîna dorinţa lui de animal tînăr. Ajunşi lîngă o salcie, Lex se opri brusc şi se întoarse către el. Azvîrlise cîrpa colorată care îi ţinuse sîinii în prizonierat. Sîinii ei păreau două pete albe în întuneric, în contrast cu restul bronzat al trupului. Ochii violeti, pe care Serge mai mult îi ghicea decât îi vedea, erau acum ca două ape tulburi. Se lipi strîns de el, apucîndu-l cu amîndouă braţele pe după şolduri. Îi strivi buzele cu gura, dezvelindu-i dinţii, căutîndu-i limba. „Atenţie, o preveni Serge, muşcăturile lasă urme...“ Lex era parcă surdă. Bazinul i se zvîrcolea în contact cu bazinul lui Serge. „Taci, iubeste-mă, pentru numele lui Dumnezeu, nu vezi că nu mai pot răbda?!“

Serge îşi pierdu cu desăvîrşire cumpătul şi orice urmă de prudenţă. Cu o mîină o ţinea lipită de el, cu cealaltă îi mîngîia sîinii frumoşi, mîndri şi duri. Coborîndu-şi mîina, îi dezgoli, şi-şi dezgoli deopotrivă trupul, prăbuşindu-se peste dînsa în iarbă. Lipsa de confort nu fu un impediment pentru ca trupurile lor să facă o amplă cunoştinţă şi să găsească un ritm susţinut. Lex gemea muşcîndu-i buzele ca să nu ţipe, Serge îi astupase gura cu gura în acelaşi scop. Cînd

se dezlipseau ca să răsuflă, Lex murmură: „De cînd aşteptam, de cînd aşteptam, să mai trăiesc o asemenea clipă, Serge, ah Serge, ah Serge!!!“

Mady ştia ce se petrece pe mal. Urechea sa desluşea în liniştea nopţii, în apa care propaga cu limpeziciune sunetele, gemetele lui Lex şi gîfîiturile unui bărbat. „E nebună, gîndi Mady, fata asta are să se piardă într-o bună zi!“ Îşi aminti confidenţele lui Lex, care îi spusese că în braţele lui Nicky nu simţise niciodată nimic. „Săraca de ea, în fond are dreptate, doar nu a intrat la mănăstire, atîta pagubă pentru Nicky! Nu ajunge să fii băiat bun şi agricultor emerit.“ Spre surprinderea lui Tony, care n-o auzise niciodată fredonînd, Mady începu să cînte cît o ţinea gura un cîntec la modă, cu rezonanţe ţigăneşti... „Ecaterino, vedea-te-aş moartă, cu dric la poartă şi cai mascaţi...“

Lex, potolită, zîmbi în întuneric. Pricepu sensul cîntecului insolit. Totdeauna fusese zgomotoasă în dragoste. Gîndi că era o poliţă pe care trebuia să i-o plătească lui Mady. Cu o mîină îl ciufuli pe Serge care zăcea în nemişcare, şoptindu-i fără ruşine: — Merçi, mon cher...

Fără alt avertisment, potrivindu-şi costumul din nou, se aruncă în apă reluînd refrenul cîntecului lui Mady. Tocmai atunci Nicky o striga din cerdac pe Lex. „Nicky call you, my dear“, o avertiză Tony din glasul căruia Lex nu putu deosebi dacă ghicise sau bănuise ceva.

— Houu, sînt aici Nicky, vino leneşule şi fă şi tu o baie, apa e grozavă...

— Lasă Lex, pe altă dată, acum vino, pleacă musafirii şi vor să-şi ia rămas bun...

Ajunşi la mal, Lex îi ceru o ţigară lui Tony. Galant, acesta se aplecă şi-i dădu un foc. Lex voia să-şi liniştească bătăile inimii, să-şi regăsească calmul şi să nu se dea de gol prosteste. Nicky, treacă meargă, aşa sînt bărbaţii orbi, dar vipera ala de maică-sa, are nişte ochi de parcă te pune la radiografie. Trebuie să fie cît se poate de precaută. Ea a fost fată fără zestre şi Nicky a reprezentat o partidă nesperată, mai ales pentru reputaţia ei. Are bani, e bun gospodar şi dînsa n-are grijă de nimic, nici măcar în casă şi soacră-sa are un „pogon“ de bijuterii, pe care le plimbă cu ea peste tot. Altă noră n-are, însă e în stare să le lase unei nepoate după soră, mai ales dacă

Lex nu va da semne că este capabilă să aducă pe lume un moștenitor. Poate că chiar în seara asta se va întâmpla minunea așteptată de toată familia și mai ales de tatăl ei, care trăia agățat de generozitatea lui Nicky.

— Fă-i un copil, o îndemna Gheorghită Băleanu, continuând cu cinism: dacă el nu-i în stare, fă-i-l cu oricine, dar să fie bărbat bine, fiindcă vreau să am un nepot pe cîste!

Un proces de divorț cu scandal ar fi fost o nebunie și o catastrofă. Cu simțurile potolite, Lex măsură riscul pe care și-l asumase și se dojeni, dar nu prea sever. Totul părea să se desfășoare fără complicații.

— Unde e Serge, se interesă Zulnia care, cu un început de gelozie în suflet, îi observă absența.

— Nu știm, se grăbi să răspundă Mady, Lex și cu noi am înnotat și ne-am bălăcit, dar de Serge nici vorbă, s-o fi dus să admire clarul de lună...

— În costum de baie...

— Ca să admiri clarul de lună nu e nevoie să te îmbraci în frac, ripostă Mady, care nu avea limba în buzunar; de altfel nu sîntem dădacele lui, după cîte știi...

Lex binecuvîntă faptul că Tony nu înțelegea bine românește, altfel ar fi fost în stare, în buna lui credință, să dea în vilag diplomaticele minciuni ale lui Mady.

Lex abātu discuția pe alte făgașuri:

— Cum? Ne părăsiți așa de devreme? Am pus la gheață cîteva sticle de șampanie, nici nu vreau să aud că plecați. Ce-ai făcut Nicky, n-ai reușit să-i convingi să mai stea? Ați terminat de-adevăratele ultimul robber?

Nicky, somat de Lex, nu avu încotro și se alătură insistențelor ca musafirii să nu plece, să termine petrecerea cu șampanie. În sfîrșit, dacă vor să mîie peste noapte aici, se vor găsi pături și saltele pentru toată lumea. Glasul lui nu avea însă nici tăria, nici sinceritatea care s-ar fi impus.

Lex îl ironiză:

— Bine că nu te-ai făcut avocat, scumpul meu, ai fi pierdut proces după proces...

Draga interveni:

— E târziu și mai avem o bucată de drum pînă acasă, am petrecut cît se poate de bine, nu trebuie să exagerăm.

Domnișoara, Zulnia și Pavel fură de aceeași părere. Vincent și Dan se abținură, deși le-ar fi făcut plăcere o cupă—două de șampanie frapată. Nu puteau face, față de ai lor, opinie separată, cu atît mai mult cu cît Maria, cea mai vulnerabilă, dormea de-a binelea în picioare, sprijinită de Dan.

— Bine, mă predau, declară Lex, intrigată în cele din urmă și ea de întîrzierea lui Serge de a se face văzut.

Vincent începuse să-l strige îngrijorat să nu i se fi întîmplat ceva, gata să organizeze o poteră care să pornească în căutarea lui. Acesta apărură în fugă:

— Iertați-mă, vă rog, mi-e rușine dar am adormit pe mal, lîngă salcia unde pescuia azi-dimineață domnul Papia, nici măcar nu m-am mai scăldat, în două minute sînt gata.

Coana Lenchi Hănuț observă că Serge evită s-o privească pe Lex, ceea ce fu suficient ca să-i dea de gîndit. „Am un fecior idiot, pufăi ea pe nări ca un cal nărăvaș, treaba lui dacă nu știe să-și strunească muiera. Are să poarte niște coarne de n-are să mai poată intra în casă, eu nu mă mai amestec, l-am prevenit de cîteva ori și m-am trezit pusă la punct, a dracului muierușca asta, îl învîrte după deget...“

După pupăturile și stringerile de mină de rigoare, cei din Rămureni, încărcăți de astă dată cu panerele goale, luară drumul întoarcerii peste deal, pe poteca ce ducea la cimitir, că altă cale mai scurtă și mai lesnicioasă nu exista.

Impulsionați de Domnișoara, cîntară cît îi ținea gura, mai întîi *O clair de la lune*, apoi *Malborough s-en va-t-en guerre*, apoi *Il pleut, il pleut, bérgerie*, după care le luară de la capăt, depășind astfel, în zgomot și veselie cam forțată, vecinătatea cimitirului satului, obișnuit să fie ocolit de călătorii singuratici.

Dan o lăsă pe Maria în seama lui Pavel și rămase ultimul, alături de Serge care păsea agale, cufundat în gînduri.

— Ce-i cu tine Serge, am impresia că ziua nu ți-a prea priit, sau ți-a priit prea bine?

Serge se arată înțepat și distant:

— Fă bine și dă-mi pace, n-am chef de vorbă...

Dan, ofensat, îl lăsă în plata Domnului, sau cum spuse mai târziu „în plata Doamnei“!

CAPITOLUL AL TREIZECI ȘI DOILEA

— Domnișoară . . . domnișoară, trenul nu merge mai departe . . .

Controlorul trebuia să încuie ușile vagoanelor, înainte ca trenul să fie tras pe o linie moartă. Actele de vandalism împotriva parcului de vagoane C.F.R. se înmulțiseră, după cum și faptul că tot felul de indivizi dubioși, de vagabonzi mai mult sau mai puțin autentici își făceau culcuș prin gări și vagoane. Salariații Căilor Ferate umblau totdeauna câte doi, când efectuau verificările. Cîteva agresiuni sălbatice, soldate cu morți sau răni grave, dăduseră de gîndit factorilor responsabili. Cel puțin unul din echipă era înarmat cu o rangă de fier sau alt instrument contondent, menit să-i descurajeze pe răufăcători.

Serafim Coman era un om milos, cu o mustață pe oală, căci avea și el o față cam de etatea celei ce dormea pe bancheta inconfortabilă.

— Veniamine, vezi tu de compartimentele alăturate, pînă o trezesc eu pe fata asta care pare ruptă de oboseală.

După ce trecuse podul de peste Dunăre, cu dorobanții lui din fontă de pază veșnică, Lenuș Fotiade căzuse într-un somn abătut asupra ei ca o pîclă, izolînd-o de lumea exterioară. În compartiment cu dînsa nu se mai găsea decît o femeie îmbrăcată în haine monahale, care își făcea cruce ori de cîte ori zărea pe geam, mai în apropiere sau mai în depărtare, o cruce în vîrfurile unei turle de biserică.

Călugărița se arătase rezervată, nu se băgase în vorbă cum obișnuiesc femeile în asemenea ocazii, nu-i pusese întrebări lui Lenuș, nici măcar ca să se intereseze unde merge, așa cum procedează călătorii închiși în același compartiment pentru o vreme. Pentru asta Lenuș îi fusese recunoscătoare. Mersul monoton al trenului, legănatul lui uniform îi produsese mai întîi o somnolență agreabilă, ca apoi

să se prefacă într-un somn letargic, mod de apărare a organismului ei tinăr împotriva tensiunii nervoase din ultima săptămână.

Călugărița coborise la Medgidia, fără ca Lenuș să o simtă.

— Domnișoară...

În somnul ei ca o antecameră a morții, Lenuș părea atît de fragilă, atît de vulnerabilă, încît moș Serafim fu adînc impresionat.

— Sărăcuța de ea! Așa doarme și Neaga după examene, nu poți s-o trezești nici cu tunul, o fi și ea vreo studentă care se întoarce acasă...

Lenuș reveni în lumea oamenilor cu părere de rău. Se ridică încă ametețită de somn:

— Ce s-a întîmplat, Doamne-Dumnezeule, unde sînt?

— Păi... la Constanța, deocamdată în gară; dacă vreți să mergeți la Mangalia, trebuie să luați cursa din Piața Ovidiu. Trenul ăsta rămîne aici, da' pentru Mangalia vă trebuie ausweiss că, de... e port militar!

Probabil că e nevasta vreunui ofițeraș de marină, își extinse presupunerile moș Serafim.

Lenuș își adună repede micul calabalic:

— Vă rog să mă iertați, am adormit. Și eu cînd dorm, nu mai știu nimic de pe lumea asta...

— Nu-i nimic, domnișoară, se întîmplă oricui... Petrecere bună în Constanța, dacă rămîneți. Și să vă păziți de soare, în caz că vă duceți la plajă; Neaga mea a pățit-o rău de tot anul acesta și doar știa ce-o așteaptă. Așa-s copiii, zic că le știu pe toate și la o adică...

Moș Serafim părea pus pe vorbă, parcă nu-i venea s-o lase pe fata ce părea stingheră și străină în orașul plin de capcane. Lenuș era grăbită să ajungă nici ea nu știa unde.

— Mulțumesc, domnule, și pentru bunăvoință și pentru sfat...

— La bună vedere, domnișoară.

Lenuș coborî pe peronul gării Constanța și se opri descumpănită, urmărită de privirile compătimitoare ale controlorului înduioșat de tinerețea ei.

— Hei, domnișoară, nu pe acolo, coboară treptele din dreapta și apoi treci prin pasajul subteran...

Se știa că celelalte localități de pe litoral nu-și reluasera

activitatea estivală. Doar plaja Constanței era frecventată, celelalte rămînînd, pentru un timp încă nedefinit, interzise publicului. Războiul lăsase și aici urmele lui macabre, cazemate, mine neexplodate, rătăcitoare, armament greu și ușor ce nu fusese încă în întregime adunat. Orașul nu suferise prea mult, numai în zona portului puteau fi descifrate vestigiile luptelor date cu înverșunare și disperare de unele unități dislocate ale kriegsmarinei, silite apoi să capituleze și să ia drumul amar și incert al captivității. Se spunea în oraș că și unități de marină românești, mai ales ofițeri, după ce au luptat împotriva naziștilor după 23 August, au fost capturate fără alte forme, dezarmate și, sub pretextul falacios al reorganizării, duse în Rusia unde li s-a pierdut urma. Dar cîte nu se povestesc în vremuri tulburi, cînd imaginația este exacerbată, cînd atîția oameni dispar fără cauză aparentă, furați de învîlmășeala ce însoțește întotdeauna marile cataclisme. Se știe bine că în asemenea împrejurări se fac nevăzuți oameni care după mulți, mulți ani, sînt regăsiți în cine știe ce colț de țară sau chiar străinătate, sub alte identități, cu vieți refăcute și nu de puține ori bigami!

— Iată-mă în Constanța și nu știu încotro s-o apuc! Cum am să dau eu, oare, de acel sătuc de pescari al cărui nume nici nu-l cunosc?

În Piața Ovidiu, Lenuș Fotiade încercă la două hoteluri mai de Doamne-ajută, care afixau „complect!“ La un al treilea, pe o stradă dosnică, murdară și igrasioasă, unde fusese îndrumată de la ultima recepție ce o refuzase, nu avusese curajul să rămînă după ce o femeie cu un șorț murdar, păr nepieptănat și un tîrn în mînă, cu care gesticula de parcă ar fi fost un baston de mareșal, deschisese ușa camerei ce-i era destinată. Urmele de sînge de pe pereți vedeau lupta dusă de locatarii anteriori cu ploșnițele. O legiune de gîndaci negri și roșii se dispersară cu repeziciune pe sub mobilele schiloade către refugiile sigure din podeaua putrezită. Nimeni nu se mai îngrijise să deschidă unica fereastră de ani de zile, fiind blocată ca să ferească odaia de asprimea vînturilor de iarnă bătînd dinspre larg. Un aer greu, apăsător, plutea în încăpere și patul desfățat arăta de parcă în el zăcuse un mort. Totul avea un iz de moarte și dezagregare. Lenuș, cu un gest involuntar, își duse batista parfumată la nas. Coborî,

tirîndu-și geamantanul, urmărită îndeaproape de femeia murdară, care i se adresă ofuscată:

— Altceva mai bun n-ai să găsești oricît ai căuta, nu-i timpul de mofturi și, la prețul la care le dau . . .

Nu știa cum să iasă mai repede din atmosfera asta de cavou, să regăsească soarele, aerul și aroma de sare a mării.

— Nu-i vorba de asta, pînă la urmă cred că tot la soră-mea o să merg; m-a chemat să stau la ea dar n-am vrut, fiindcă sînt cam înghesuiți, simți nevoia să-i dea o explicație Lenuș.

Intrase într-o cofetărie, unde i se servise o bragă anostă și călduță. Băuse o jumătate de pahar și era gata să izbucnească în plîns. Ce căuta ea oare în acest oraș străin, cînd la ora asta ar fi putut să fie la ștrand, înconjurată de frații Racovitză care s-ar fi întrecut în a-i aduce băuturi reci în pahare givrate? Venise în căutarea copilăriei și fusese întîmpinată de ploșnițe și de ostilitatea oamenilor. Plăti, înfruntînd privirea ironică a chelnerului, care o servise și care își sufla mereu nasul suferind de un catar cronic. Lenuș îl urî, cum o urîse pe servitoarea, sau patroana hotelului, atunci cînd o auzise bodogănind cu glas pițigăiat în urma ei: „Neisprăvita, umblă cu nasul pe sus, probabil că a venit să găsească mușterii în port unde forfoțesc marinarii, las' că tot la mine se-ntoarce . . .“

Ieși și se sprijini de bara vitrinei. Simțea că pămîntul se învîrtește cu ea.

— Ce e domnișoară, ești bolnavă?

Lenuș recunoscuse vocea lui Serafim Coman; vocea lui îi parvenea ca o alinare de pe alte tărîmuri. În cîteva cuvinte, întretăiate de sughițuri de plîns stăpînit, îi povesti toate cîte le pășise după ce părăsise gara.

— Ei asta, bată-te norocul să te bată, hai cu mine domnișoară, n-o fi el ca la Athénée Palace, da' nevestă-mea ține curat ca la farmacie, nici eu nu intru încălțat în casă că mă ia la trei păzește, e răcoare, nici bizîit de muscă nu s-aude că le-a stîrpit pe toate, ai să stai cu Neaga . . . Neaga e fiie-mea, e studentă la Belle Arte în București, pleacă dimineța cu calabalîcul ei și o poți găsi pe plajă sau în port, chiar în Piața Ovidiu, unde te crucești ce poate ieși din mîna

ei. O dată a venit c-un cap de turc acasă, de jurai că e gata să-ți grăiască, nu știu de unde o fi moștenit ea haru' ăsta, că nici eu, nici mă-sa nu putem trage măcar o linie dreaptă pe hîrtie...

Lenuş l-a urmat ca un căţel cuminte pe Serafim Coman, care i-a luat geamantanul şi a sporovăit, cît a ținut drumul, despre cîte în lună şi-n stele. Lenuş părea că ascultă, însă cu gîndul era departe.

— Ai să mănînci cu noi că n-o fi foc, pentru azi cred c-o gătit Tamara, Tamara e nevastă-mea, nişte plachie de crap cu usturoi şi mămăliguţă să te lingi pe deşte. Nu alta, da' că veni vorba, matale domnişoară îţi place usturoiul, de, că voi ăştia tineri vă cam feriţi?

Somată pentru a doua oară să declare dacă îi place usturoiul, Lenuş se căzni să dea atenţie spuselor atît de amabilului Serafim.

— Îmi pare că mata eşti cu gîndul în altă parte şi eu te ameteşc cu vorba, că şi nevastă-mea mă ţine de rău? „Da' mai taci, Serafime, trîncăneşti ca o muiere, mai puneţi botniţă...” Răpezită Tamara, da-i fată bună... iaca acuşicălea ajungem...

Neaga se spăla pe mîini în curte, la cişmea, de grosul culorilor cu care se mînjise pînă aproape de coate. Părul adunat în coc purta bogăţia grînelor coapte şi ochii lumina florii de cicoare.

— Cînd vine în halul ăsta, mă-sa nu-i dă voie să se cureţe în bucătărie, zice că-i fešteleşte peste tot unde pune mîna...

Neaga sări de la cişmea, împrôşcînd apă ca un mînz, în întîmpinarea lui Serafim Coman.

Sări de gîtul lui taică-su fără să țină seama de eventuala prejudiciere a îmbrăcăminţii sale de controlor pe Căile Ferate Române.

— Iar tăicuţă m-o dat măicuţa afară, drept îi? Numai să vii să vezi ce răsărit de soare am prins, dar măicuţa nu simte ca noi doi natura...

Lenuş simţi o împunsătură în suflet, era atît de vizibil că Neaga e răsfătata lui Moş Serafim, aşa cum cîndva fusese şi ea preferata tatălui ei.

Pe un scaun o pînză, pe care nu o putea distinge bine de la distanţă, stătea să se usuce la soare.

— Fată, uite am adus musafiri de la drum, domnişoara sau poate greşesc... Aoleu, că nici nu știu cum te cheamă...

— Lenuş Fotiade.

Neaga îi întinse mîna, pe care şi-o retrase repede:

— Neaga, Neaga Coman mă cheamă, dar nu vă dau mîna că n-am terminat să mă descotorosesc de curcubeul ăsta, parcă-i un blestem cu mine, nu reuşesc să pictez curat cum fac alţii; acum mergeţi în casă că vă ajung şi eu din urmă... Tăicuţă, da' ce mi-ai adus de la Bucureşti?

De cîte ori era pe linia Bucureşti—Constanţa, Serafim Coman obişnuia să-i aducă mici daruri Neagăi, care se dădea în vînt după orice fleac.

— Lasă c-ai să vezi...

— Nu mi-arăţi acum?

— Nu.

— Bineee, atunci nu mă mai spăl şi am să murdăresc aşternuturile.

— Treaba ta, da' să ştii că asta e cu foc şi pară dacă te prinde maică-ta.

Neaga se dădu învinsă.

— Domnişoara are să doarmă la noi, în cameră cu tine, n-are pe nimeni în Constanţa...

— Domnişoară...

— Lenuş!

— Bine, Lenuş, îţi arată tăicuţa odaia, n-apuci să zici uff şi sosesc şi eu. Dezbracă-te, clăteşte-te pe faţă, ai toate cele de trebuinţă, n-avem confort dar totul e curat şi sîntem oameni primitori...

Tamara Coman era o femeie mărunţică, cu trăsături fine, cu ochii limpezi şi suris şăgalnic, care îşi ascundea veselia şi bunătatea native sub masca unei severităţi neluate de nimeni în serios. Serafim îi povestea împrejurările în care făcuse cunoştinţă cu Lenuş şi cauzele pentru care o adusese la ei acasă. O cîntări dintr-o privire şi o adoptă pe loc.

— Ai făcut bine Serafime, ţi se întîmplă şi ție uneori, fata mamei mergi de hodineşte oleacă în iatacul Neagăi, că îndată te pof-tim la masă, mămăliga-i gata... Du-te de pisează usturoiul, Serafime, nu te zgîi la mine...

Liniştea casei acesteia, aşezată într-o mică livadă de vişini şi

caîşi, oamenii aceştia cu inima deschisă, durerea ei mocnită, totul contribui ca Lenuş să izbucnească într-un plîns cu sughiţuri din care nu se putea opri, aşezată pe geamantanul adus în casă de Serafim.

— Du-te, Serafime, nu sta, după ce termini cu usturoiul ia să faci bine să culegi nişte caise din pomul de lîngă cişmea. Da' să nu te prind că iei din altul, că ai de furcă cu mine...

Serafim ieşi, convins de data asta că e vorba de o poveste de dragoste tristă, aşa ca-n romănţele pe care le cîntă cînd are chef Neaga.

Tamara Coman o cuprinse pe Lenuş pe după umeri:

— Fata mamei nu plînge, că ai ochii frumoşi şi-i păcat să-i strici; uite, ţi-am muiat o batistă în apă rece. Şterge-te cu ea şi rîzi, tinereţii îi stă bine cu rîsu' nu cu plînsu', lasă asta în seama noastră... a celor bătrîni...

— Vă rog din suflet să mă iertaţi, nu ştiu ce se întîmplă cu mine.

— Nu-i nimic, fata mamei, nu-i nimic, lasă c-ai să-mi povesteşti mai tîrziu ca să-ţi uşurezi inima, că tare pare amărită; hai po-toleşte-te, uite o aud şi pe Neaga că vine, să nu te vadă plînsă...

Neaga o auzise şi o văzuse. Serafim o pusese la curent în două vorbe. Se prefăcu că nu observase nimic:

— Măicuţă mi-e o foame de te-aş mînca şi pe matale; Lenuş, vino să ne facem frumoase...

Fetele nu închiseră ochii toată noaptea. Lenuş povesti Neagăi toată viaţa ei, fără să-i tînuiască nimic, absolut nimic.

Neaga, fecioară, crescută într-un mediu sănătos, care nu-l auzise pe tatăl ei nici măcar drăcuind vreodată, se cutremură de oroare atunci cînd Lenuş, în torentul dezlănţuit al destăinuirilor, un fel de autoflagelare ce îi producea o uşurare, intră în amănunte de-a dreptul scabroase, atenuîndu-şi dezgustul prin strîngerii de mîna şi sărutări:

— Ee adevărat? Nu pot să cred!

— Nu-ţi spun decît adevărul, uneori poate chiar mai puţin decît adevărul, dar te implor lasă-mă să-ţi spun totul, altfel simt

că mă înăbuș, ești primul om, probabil și ultimul, care îmi va cunoaște viața...

— Dacă asta îți face bine, spune Lenuș, spune tot ce ai pe suflet, tot ce ai suferit. Eu n-am să te condamn, nimeni nu te poate condamna în afară de conștiința ta și se pare că ți-a hărăzit grea osîndă...

Indignată pe Rudi, revoltată pe legionarul care o batjocorise, se arăta pur și simplu uluită de aranjamentul cu frații Racovitză. Sincer înduioșată de dragostea lui Lenuș pentru Serge, care părea izbăvirea acestei fete cu un trecut atît de încărcat, Neaga care nu ignora nimic, teoretic, din tainele cărnii, nu înțelegea cum o fată își poate dărui trupul, dacă nu-și dăruiește totodată și sufletul. Îl ținea de rău pe Serge, căci ar fi putut s-o salveze pe Lenuș:

— Lasă că vin la toamnă în București și dau eu de el, că doar nu l-o fi înghițit pămîntul? Și acum ce ai de gînd să faci, de ce ai venit tocmai la Constanța?

Lenuș i-a explicat de ce venise la Constanța, căutînd o alinare în a-și pune pașii în urmele lăsate de trecut în memoria ei, sperînd să deslușească în singurătate mai bine ce se petrece cu ea.

— Făgăduiește-mi ca niciodată, orice s-ar întîmpla, să nu te întorci la oamenii ăia... Aștia sînt draci nu oameni, auzi... să... cite o săptămînă cu fiecare, așa ceva nu s-a mai auzit de cînd e lumea...

Lenuș făgădui.

— ...și spui că nu-ți amintești nici numele satului, nici în ce județ era...

— Nu, atîta doar că era pe malul mării, un pumn de case cocoțate pe o faleză înaltă și numele pescarului care ne găzduia, Pa-naite...

— Lasă acum, hai să dormim că în curînd dau buzna zorile peste noi, dimineață te iau cu mine la plajă, cunosc un colț retras, ferit vederilor, unde ai să poți să te dezbraci toată. Eu am să pictez și tu ai să te prăjești; dacă ai să vrei ai să poți ațipi, nimeni n-are să ne deranjeze, iar cu treaba cealaltă nu-ți fă griji. Tăicuța cunoaște toate cotloanele litoralului, zice că a fost cercetaș și a bătut toate drumurile Dobrogei în sus și-n jos, în lung și-n lat...

Aurora cu degete trandafirii, cum spune poetul, bătea în fereastra fetelor cu ochii încercânați de nesomn. Tamara Coman se trezise ca să dea de mâncare găinilor și rațelor care-și manifestau zgomotos nerăbdarea lor. Fetele au adormit îmbrățișate, cu lacrimi uscate pe obraji.

Serafim Coman a tocmit o birjă antediluviană, trasă de doi cai ce nu mai văzuseră ovăz de pe vremea lui Carol I, cu burduf și vizitiu morocănos. Pentru suma de 25 000 lei și zece pachete de tutun pe care tot Serafim le-a achiziționat în port de la un marinar grec, a consimțit s-o ducă pe Lenuș cale de vreo 45 de kilometri spre Nord, acolo unde, după spusele și indicațiile lui Serafim, trebuia să se găsească cătunul de pescari, ținta lui Lenuș în acest pelerinaj.

Neaga se oferise s-o însoțească, însă Lenuș nu acceptase cu nici un preț. Discretă, Neaga nu insistase. La despărțire, Lenuș îi dăruie, aproape cu forța, fiindcă Neaga refuza cu încăpăținare, un ceas de aur și o brățară de platină, cele dintii bijuterii pe care le primise de la Rudi. „Ia-le, te rog, ia-le, îmi amintesc lucruri prea triste pentru mine; de câte ori le văd încep să plîng!”

Considerînd că Lenuș este într-o stare de exaltare care avea să-i treacă, Neaga puse darurile deoparte cu gînd să i le înapoieze. Ceasul și brățara aveau o valoare prea mare și Neaga se simțea stingherită.

Lenuș își luă smerită rămas bun de la Tamara și Serafim Coman. Tamara o sărută și Serafim ceru și el această îngăduință, care îi fu acordată cu recunoștință. Neaga o însoți pînă la ieșirea din oraș:

— Cu bine și cu Dumnezeu, nu uita că te așteptăm; dacă ții cituși de puțin la noi, nu ne ocoli...

Neaga și Lenuș își zîmbiră, deși le venea să plîngă la amîndouă. La capătul liniei de tramvai, Neaga sări din brișcă și se făcu nevăzută. Lenuș putu atunci să deschidă din nou izvorul zăgăzuit al lacrimilor.

După o călătorie mai lungă decît cea prevăzută, au trebuit să petreacă o noapte într-un sat prăfuit și ars de soare, deoarece caii au refuzat pur și simplu să se mai miște de lîngă adăpătorea unde se opriseră. Abia a doua zi către amiază, urcînd la pas și cu dese îndemnuri din bici, au ajuns pe culmea falezei de unde, la picioarele ei, se întindea marea cît vedeai cu ochii, abia tălăzuită, cu valuri mici și creste albe de spumă, lovindu-se monoton și ritmic, douăzeci de metri mai jos de țărmlu abrupt și pietros.

Aceasta era imaginea copilăriei, pură și intactă. Cer, soare și mare. Lenuș, cea de azi, o auzi pe Lenuș cea de odinioară, cea de șapte-opt ani strigînd de bucurie, gata să pornească pe aripi nevăzute. Din satul învecinat aflase că locul acesta nu avea nume, nu avusese niciodată, că cele cîteva căsuțe de pescari fuseseră de mult părăsite, pe la începutul războiului și nemții construiseră acolo, din beton armat, o cazemată din care țineau sub observație nemărginirea mării. Cazemata era acum pe jumătate ruinată și constituia locul de joacă predilect al copiilor de prin împrejurimi, mai ales cînd, împărțiți în două tabere, se jucau de-a nemții și bolșevicii. Nimeni nu voia să fie neamț, așa că erau obligați să tragă la sorți. Se întîmpla însă ca joaca să degenereze și nu o dată „bolșevicii“ au fost bătuti crunt, în cel mai concret sens posibil, răsturnînd astfel în miniatură cursul știut al istoriei care nu avea cine știe ce trecere la acest capăt de lume.

Panaite murise de inimă rea, după ce naziștii interzisera pescuitul în zonă. Toate punctele de sprijin ale lui Lenuș se năruiseră. Din casa modestă dar fermecătoare și pitorească, în care trăise atîtea vacanțe vrăjite alături de tatăl ei, nu rămăsese decît un morman de pietre și lemne acoperite de bălării fără nume și „privată“ de scînduri ca o sfidare aruncată în deridere timpului și insidioasei sale opere de disoluție.

— Eu, cucoană, ce fac? Aștept sau plec?

Vocea hodorogită, de butoi spart, a vizitiului nerăbdător să ia drumul întoarcerii, prea puțin sensibil la emoțiile cu care era confruntată Lenuș, o trezi brutal la realitate, smulgînd-o din lumea trecută a visării cu ochii deschiși. Prăbușirea era totală, dincolo de cele mai negre presimțiri. Numai soarele, cerul și marea

erau aceiași. Nici părul care nu dădea niciodată pere ca lumea, în care se cățara și de unde putea cuprinde marea pînă hăt departe, nu mai exista. Se mai putea vedea locul și frîntura de ciot de unde fusese tăiat, ghilotinat de lăcomia omului pentru lemn, atît de rar prin părțile acestea.

— Du-te omule, poți pleca...

Vizitiul, intrigat de comportarea fetei, stătea în cumpănă:

— Bine, eu m-oi duce, da' dumneata, cucoană, ce-ai să faci? Pe-aici n-ai să găsești pe nimeni cu care să te-ntorni la oraș, nici tu tren, nici tu mașină, nici tu brișcă...

Lenuș nu se mai putu stăpîni:

— Uite, știi ce... Pleacă să nu te mai văd, na încă cinci mii și cărăbănește-te.

Birjarul, un lipovan spîn, era cît pe-aci să-și facă cruce. După ce îi luase de două ori prețul normal al drumului, se vedea gratificat cu încă cinci mii. O să se minuneze nevastă-sa cînd i-o povesti, da' lui domnu' Serafim n-are să-i spună nimic, fiindcă are să-l țină de rău.

— Săru' mină, îngăimă birjarul îmbunat, rămii sănătoasă.

Lenuș îi întoarse spatele uitînd de existența lui. Se apropie de marginea falezei. Marea era acum un lac liniștit. De acolo, de sus, putea să vadă pietroaiele mari de pe fundul transparent al apei. Nu departe de țarm, în larg, o turmă de delfini zburda, țîșnind din apă ca niște torpile vii și inofensive, scoțînd țipete ascuțite de bucurie delfinească. Alte țipete le răspunseră. Erau țipetele pescărușilor ce cădeau în picaj din înalt pe oglinda apei, păcăliți de vreun joc de umbră și soare, în căutarea hranei. Huruitul roților birjei se pierdu, îndulcit de praful de-o palmă în care se înfundau. Amiaza avea limpezimea cristalului. Jur-împrejur, doar fire de iarbă uscată, retezate de păscutul oilor.

Nimeni n-are să știe vreodată cînd a luat Lenuș hotărîrea. Poate chiar de la București, dar nu-și dădea seama. Poate la Constanța, consolată de Neaga cînd și-a putut măsura nefericirea. Poate aici pe loc, pe această faleză de cretă, orbită de soare, fascinată de mare, atrasă de abisul de sub picioarele ei, cînd a descoperit că nimic nu mai poate fi din ce-a fost.

Un singur pas a fost de-ajuns.

În clipa impactului trupului cu pietrele de la mică adâncime, cînd apa s-a ridicat ca un gheizer, delfinii au tăcut și pescărușii s-au îndepărtat speriați.

Niște copii aflați în căutarea unei oi rătăcite au dat de geamantanul stingher și colbuit. Privind de sus, îngroziți, au descoperit-o pe Lenuș acoperită de apă, zăcînd într-o poziție grotescă. N-a putut fi identificată pînă ce Serafim Coman, intrigat de povestirea vizitiului care o lăsase acolo sus, pe faleză, singură, la îndemnurile Neagăi, nu s-a dus să se intereseze de soarta fetei pe care o găzduise.

Neaga a plîns. A fost singurul om care a jelit-o pe Lenuș.

Știrea morții ei a fost publicată în ziarul local, care nu a ajuns niciodată la București. Pentru frații Racovitză, dispariția lui Lenuș a rămas o taină nedelegată. Curînd au dat-o uitării, chestiuni mult mai presante aveau să-i preocupe în continuare. Blocul Partidelor Democratice a obținut o victorie zdrobitoare în alegeri. Alți zori se ridicau deasupra țării. Cenușii și tulburi, pentru burghezia descumpănită de evoluția evenimentelor interne și internaționale. Moartea unei fete era un fapt divers, ca și dispariția ei. Tamara îi spusese lui Serafim:

— Am știut că cu fata asta nu-i a bună, avea în ochi o tristețe neînchipuită, am bănuț că are să-și facă o sama . . . .

— Taci, femeie . . .

Serafim își plîngea și el, în felul lui, protejata din tren.

Timbrul literar se virează la
Uniunea Scriitorilor din România
Cont nr. 45 10 10 32
B.C.R. Filiala Sectorului I, București.

ISBN 973-9244-20-3

Consilier editorial: **ION NICOLAE ANGHEL**

Redactor: **DANA GHEORGHIU**
Tehnoredactor: **ERIKA DIOSZEGI**

Bun de tipar: 27.05.1997
Apărut: 1997
Coli de tipar: 36,5

Tiparul executat sub c-da nr. 64/1997
la Imprimeria de Vest R.A., Oradea,
str. Mareșal Ion Antonescu, nr. 105,

ROMÂNIA

"Fără altă ceremonie, subofițerul se desprinde de lângă Dan și intră într-un compartiment vecin, unde se tolănește pe una din banchetele de lemn. Răsăritul e în întregime un incendiu. *Lumina vine de la Răsărit!* Vorbe pronunțate la o cuvîntare de gigantul literaturii naționale, cuvinte cu un dublu înțeles ce iscaseră o furtună de comentarii. Oficialitățile înscăunate și-au însușit formula și au folosit-o, ori de cîte ori s-a ivit ocazia, lăsînd să se înțeleagă că tot ce este progres, reformă binefăcătoare și conștiință nouă se va revărsa asupra României din stepele cazace și plaiurile moscovite.

Ceilalți, «reacționarii» cum fuseseră deja etichetați, erau indignați și-l catalogau pe Tolstoiul nostru drept vîndut și trădător de țară și neam, negîndu-i orice merit sau talent, dezgropîndu-i slăbiciunile și păcatele. Îi rectificară puținel numele în acela de Jidoveanu și aminteau, în conversații, de notoriul său grad masonic. Gigantul însă nu trăda nici un fel de neliniște, își sorbea tacticos cafelele, se scula la fel, cu noaptea în cap, și punea bazele literaturii progresiste românești, în care eroii erau obidiți generoși, luptători neobosiți pentru cauza poporului și antifasciști înverșunați. Războiul și clasa țărănească săracă erau noile sale surse de inspirație și aveau, în curînd, să se dovedească inepuizabile pentru o pleiadă de scriitori mai mult sau mai puțin vîrstnici, mai mult sau mai puțin tineri, dar toți doritori să se afirme, în lipsa talentului, prin condamnarea trecutului și exaltarea luminii ce năvălea din est, cu adevărat orbitoare!"